

Зборник
докумената

СТАРИ
БРОД

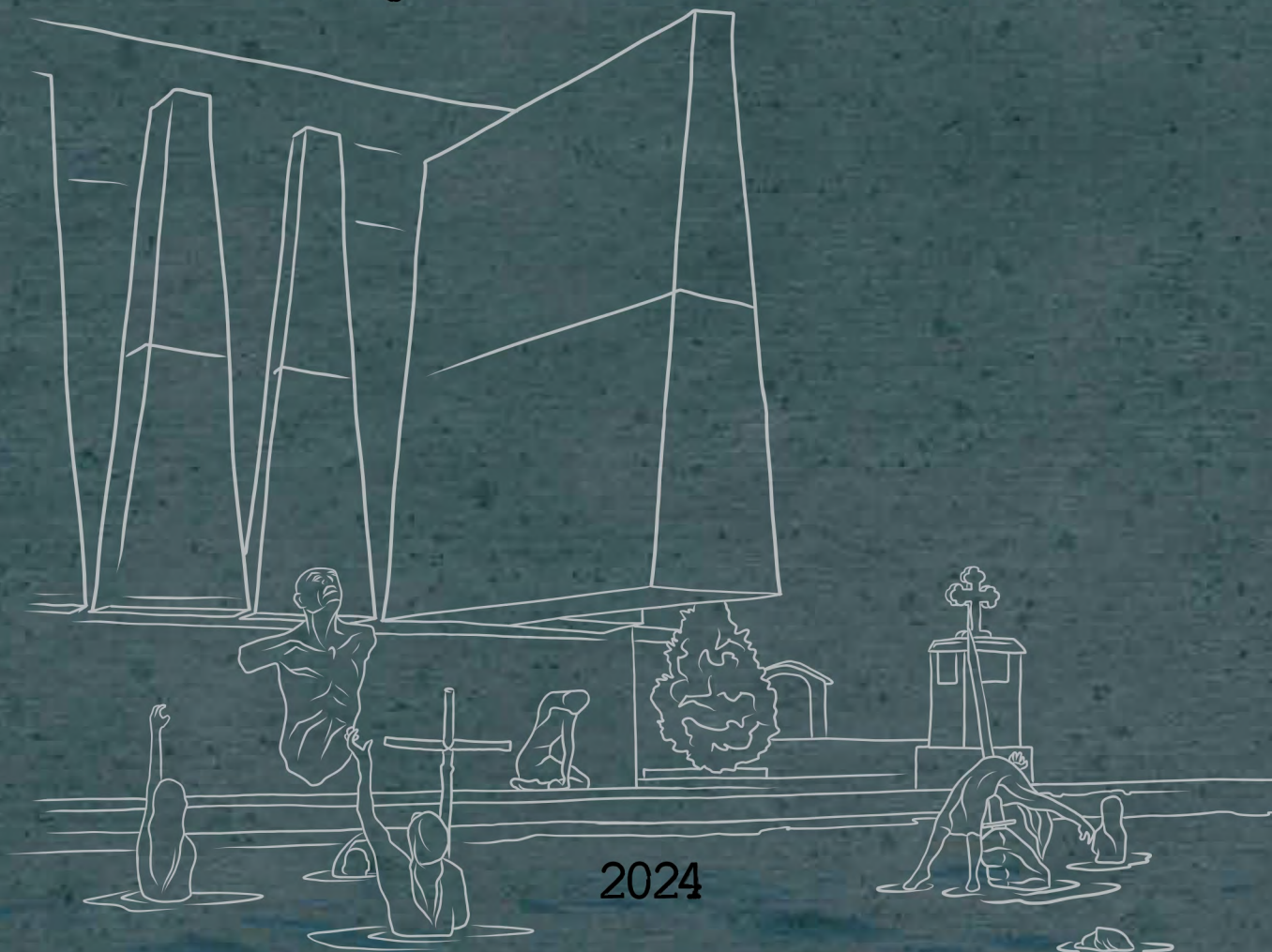
Страдање Срба током Другог
свјетског рата у романијском крају
и дијеловима источне Босне

Зборник докумената

СТАРИ БРОД

Страдање Срба током Другог
свјетског рата у романијском крају
и дијеловима источне Босне

2024

Пројекат подржао
предсједник Републике Српске
г. Милорад Додик

Зборник докумената „Стари Брод“

Приређивач

Драган Радовић

Рецензенти

Жељко Вујадиновић

Жељко Савановић

Препис докумената

Борјана Вуковић

Драгана Божовић

Драган Ерић

Јелена Батинић

Наташа Ристичевић

Стела Кићановић

Жељана Вујадиновић

Коректура преписа

Милица Поповић

Георгина Шиповац

Сандра Босанчић

Гаврило Чамбер

Превод на енглески језик

Милица Божић

Превод на руски језик

Сњежана Малбашић

Лектор

Анђела Вуковић

Дизајн и илустрације

Срђан Салат

Техничка припрема

Драган Радовић

Издавач

Фондација „Заборављени коријени“

Хиландарска 7, 71123 Источно Сарајево

zaboravljenikorijeni.org

Штампа

Еурографика д.о.о, Зворник

Тираж

1000

ДРАГАН РАДОВИЋ

ЗБОРНИК ДОКУМЕНАТА
СТАРИ БРОД

СТРАДАЊЕ СРБА
ТОКОМ ДРУГОГ СВЈЕТСКОГ РАТА
У РОМАНИЈСКОМ КРАЈУ
И ДИЈЕЛОВИМА ИСТОЧНЕ БОСНЕ

ИСТОЧНО САРАЈЕВО

2024

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	7
PREFACE.....	11
ПРЕДИСЛОВИЕ	16
РЕЦЕНЗИЈЕ	21
СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ.....	23
КРАТАК САДРЖАЈ ДОКУМЕНАТА	25
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ПАЛЕ	51
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ОЛОВО	167
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – КЛАДАЊ.....	189
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ВЛАСЕНИЦА	209
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ХАН ПИЈЕСАК	275
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ВИШЕГРАД.....	283
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ГОРАЖДЕ	361
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – РУДО	395
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ЧАЈНИЧЕ	413
ПРЕСУДЕ	425
ДОПИСИ И ИЗВЈЕШТАЈИ	557
ПРИЛОЗИ.....	625

ПРЕДГОВОР

Стари Брод је крвавим словима урезан у памћењу сваког Србина романијског краја. Злочин над Србима у Старом Броду и околини у Другом свјетском рату једна је од највећих трагедија српског народа у новијој историји. И у том најтежем страдању, Срби су били достојанствени, подвижнички узвишени. Дјевојке су загрљене скакале у ријеку Дрину не желећи да их обешчасте муслиманске и хрватске усташе. Мајке су своју живу дјецу бацале у таласе набујале планинске ријеке и скакале за њима знајући да их на обали чека много страшнија смрт. Ако би нека мајка са новорођенчетом у наручју остала, усташа би отргнуо њено чедо, набијао на бајонет и опет бацао у Дрину. Таква је судбина задесила хиљаде српских избјеглица које су у прољеће 1942. године бјежале пред муслиманским и хрватским усташама Црне легије. Збјегови српског народа са ширег романијског простора хрлили су према Дрини како би спас потражили преко ријеке на тлу окупиране, али безбједније Србије. Дио народа је успио прећи, док је већина страдала на најсвијепији начин у селима Милошевићи и Стари Брод. Важно је истаћи да је ово био само један од праваца избјегличких колона, јер је народ Дрину покушавао прећи и у другим мјестима, као на примјер у Скеланима код Сребренице, гдје су, такође, извршени злочини над Србима.

Иако је зборник докумената назван „Стари Брод“, међу објављеним најмање има оних који описују ово ужасно губилиште српског народа у источној Босни. Чак и они документи у којима се спомиње страдање Срба на Дрини често минимализују злочине. То је резултат политике игнорисања српске трагедије у социјалистичкој Југославији, која је свој највећи одјек добила баш на овом простору. Игнорисање злочина у овако драстичној мјери није типично за стратишта српског народа на другим просторима – Гаравице код Бихаћа, Пољице код Врнограча, Црно Језеро код Босанске Крупе, Занесовићи код Бугојна, Смрике код Травника итд. За наведена губилишта у архивима могуће је пронаћи свједочења чак и самих извршилаца и саучесника злочина, затим дјелимичне пописе жртава, пресуде, извјештаје и друга важна документа. Са друге стране, за Стари Брод није пронађена ниједна пресуда у коме се ово страдање уопште помиње. Таква пракса дјелимичног или потпуног игнорисања препознатљива је у свим деценијама комунистичке власти. У томе се посебно истичу извјештаји општинских одбора СУБНОР-а (Савез удружења бораца народноослободилачког рата) писани након више од четири деценије после рата, када се сасвим сигурно знало о овим злочинима, а било је и мноштво живих свједока.

Општински одбор СУБНОР-а Вишеград у извјештају број 85/83 од 16. септембра 1983.¹ наводи стратишта на подручју општине, а само кратким освртом спомиње страдање Срба у два збјега у селима Баримо и Милошевићи. У истом документу се констатује да су усташе побиле и побацале у ријеку Дрину сав народ који се ту затекао, али није познато о коликом броју жртава се ради.

¹ Архив Босне и Херцеговине, Фонд СУБНОР, кутија 169 - *Попис стратишта*

Иако село Милошевићи припада општини Вишеград, није учињен никакав корак да се ови злочини истраже и на адекватан начин обиљеже.

Општински одбор СУБНОР-а Рогатица у извјештају број 139/84 од 1. фебруара 1985.² године пописује стратишта, али потпуно игнорише тежак злочин над Србима у Старом Броду. Ни у једном дијелу текста се не помиње стратиште које територијално припада општини Рогатица и које међу највећим жртвама броји српски народ управо са простора рогатичке општине.

Други општински одбори, такође, игноришу стратиште Стари Брод, са једним изузетком. Општински одбор СУБНОР-а Соколац у извјештају број 54/85 од 6. маја 1985.³ поред стратишта на подручју општине Соколац истиче велико и крваво страдање српског народа у селима Милошевићи и Стари Брод⁴ гдје је злогласна Црна легија Јура Францетића побила око три хиљаде жртава српског народа, од чега је са простора општине Соколац око 400 до 500 жртава. У наставку се описују и злочини у другим селима Рогатице у којима су спаљивани живи Срби из Сокоца. Овај документ приказан је као факсимил прилог на крају зборника.

Да би се објективно сагледала слика страдања Срба у цјелини, а не само на ријеци Дрини у прољеће 1942. године, у овом зборнику објављена су важнија документа за цијели период рата од 1941. до 1945. године. Опште је позната офанзива усташке Црне легије у јануару 1942. године, а у овом Зборнику документа приложен је дио архивске грађе који доказује да је масовно страдање српског народа започело у таласима још од првих дана рата. Практично, прогони су почели одмах након проглашења Независне Државе Хрватске и стварања велике жупе Врхбосна која је обухватала и просторе описане у овој публикацији. Прве жртве масовних злочина на Романији пале су у јулу 1941. године, када су муслиманске и хрватске усташе на Равној Романији убиле најмање петнаест Срба. И на простору власеничког среза прве жртве су Срби, убијени на масовном стратишту Рашића гај. Таква слика страдања прати цијелу 1941. годину, да би талас насиља и злочина из страсти кулминирао у јануару 1942. године. Тада је извршена велика офанзива њемачке, италијанске и усташке војске у источној Босни.

Политика истребљења српског народа на овом простору, као и у другим крајевима гдје је католичко становништво било мањина, подразумијевала је укључивање и муслиманског становништва у усташки покрет. Муслиманима је обећавана српска имовина – куће, земљишта, сточни и пољопривредни фонд – као награда за геноцид над Србима. То је био додатни вјетар у леђа већ нагомиланој србофобији како би се са Србима разрачунали због сукоба из прошлости. Свирепост одријешених руку подсећала је и на дане злочина муслиманских и хрватских шуцкора у Првом свјетском рату.

За разлику од других области гдје су вршена насилна покатоличавања

² Исто. Иако у свом броју садржи /84, година је 1985.

³ Исто.

⁴ У оригиналном документу грешком написано „Брод на Дрини“.

или исламизације Срба, у романијском крају и источној Босни Срби су убијани на кућном прагу, по локалним стратиштима и у збјеговима. Дио жртава одвођен је у логоре Јадовно и Јасеновац.

Још једна чињеница разликује Романију и источну Босну од других простора, а то је изостављање спомен-обилежја. Иако се данас често сусрећу текстови у којима се тврди како у источној Босни нису подизана спомен-обилежја за муслиманске жртве страдале у одмаздама, права истина је да своја обилежја нису добиле ни српске жртве. У прегледу стратишта и жртава фашистичког терора, израђеног 1985. године у издању СУБНОР-а⁵, на подручју општине Рогатица евидентирано је 57 стратишта, од којих су обилежена само два – једно за 35 муслиманских жртава у мјесту Месићи и друго за 8 српских жртава у мјесту Гуцелји. За општину Вишеград евидентирана су три стратишта, иако је овај број реално знатно већи, али ниједно од поменутих није обилежено. За село Милошевићи констатује се да су „жртве побацане у Дрину, па им гробље не постоји“, али се уопште не спомиње подизање било каквог обилежја. Тако је широј јавности остало непознато да су муслиманске усташе у јесен 1941. године на познату вишеградску ћуприју довеле најмање 25 српских жена, дјеце и старца из села Твртковићи, Претиша и Кочарим, а затим побили маљевима и бацили у Дрину. На простору општине Сребреница евидентирано је 47 стратишта, међу њима и Склани, као тешко и масовно страдање српског народа са романијског краја који је тим путем покушао прећи Дрину у прољеће 1942. године, али су обилежена само два – у селу Црвица за 13 српских жртава и у граду Сребреница за 116 српских и 23 муслиманске жртве. Друга села сребреничке општине у којима су почињени велики злочини над Србима, као на примјер Брежани, Међе, Обади и Факовићи остала су без обилежја.

Савезна комисија је 1964. године извршила попис жртава страдалих у периоду од 6. априла 1941. до 15. маја 1945. године. Жртве су пописане према мјесту боравка на почетку рата. Овај списак обухвата 9847 српских жртава на простору тадашњих једанаест општина⁶, односно 1772 српске жртве из Сокоца, 1349 из Пала, 626 из Хан Пијеска, 1525 из Рогатице, 471 из Олова, 506 из Кладња, 1981 из Власенице, 413 из Вишеграда, 611 из Горажда, 359 из Чајнича и 234 из Рудог. Попис жртава је, као и у другим дијеловима Југославије, непотпун. Од изградње музеја у Старом Броду 2019. године па све до данас породице жртава пријавиле су још 814 нових страдалничких имена. Важно је истаћи да Савезна комисија, према упутству за прикупљање података о погинулим жртвама фашистичког терора, није пописивала жртве „четника и других непријатеља“, као ни њихове помагаче, без обзира на који начин су страдале⁷. Све ово значи да су Срби поднијели много већу жртву рата од оне која је објављена као резултат рада Савезне комисије.

Иако је почетна идеја била да зборник обухвата простор романијског краја – Соколац, Пале, Рогатица и Хан Пијесак, накнадно је одлучено да се кроз

⁵ Архив Босне и Херцеговине, Фонд СУБНОР, кутија 169

⁶ *Žrtve rata 1941-1945*, www.muzejgenocida.rs (Музеј жртава геноцида, Београд)

⁷ Архив Босне и Херцеговине, Фонд СУБНОР, кутија 143, *Упутство за прикупљање података о погинулим жртвама фашистичког терора*

документа обухвате и друге општине – Олово, Кладањ, Власеница, Горажде, Рудо и Чајниче. Два су главна разлога за овакву одлуку. Први, што су житељи и ових мјеста страдали у заједничким избјегличким таласима током офанзиве и крвавих похода Францетићеве Црне легије. Други разлог је тај што је административна подјела прије, у току и након Другог свјетског рата чврсто везивала ова мјеста, па је и сама архивска грађа често обједињена за поменуте просторе. Примјера ради, Хан Пијесак и дијелови Сокоца административно су били повезани са Власеницом, а Рудо и Чајниче са Гораждем.

Документи у овом зборнику потичу из Архива Босне и Херцеговине у Сарајеву, као и Војног архива и Архива Југославије у Београду. Фонд „Земаљске комисије за утврђивање ратних злочина окупатора и њихових помагача“ садржи изречене пресуде, записнике о саслушању свједока и реферате тадашњих мјесних народних одбора о злочинима током рата. Несрећа је утолико већа што у Архиву Босне и Херцеговине не постоје записници о саслушању свједока за просторе Сокоца и Рогатице, а највећи број жртава у Милошевићима и Старом Броду потиче из ових општина. Поменути материјали су постојали у оквиру фонда. И данас се налазе на попису архивске грађе, али ти документи у депоу архива физички не постоје, нити је познато када су и како нестали. Постојала је нада да ће копије докумената бити пронађене у Архиву Југославије у Београду. Међутим, у овом архиву чува се фонд Државне комисије за утврђивање ратних злочина у којем нема много података о страдањима Срба у романијском крају.

Извјештаји Независне Државе Хрватске су важни јер су писани још током рата, а не накнадно и по сјећању, па се на основу датума и описа догађаја прецизније може реконструисати хронологија злочина. У таквим документима често се сусреће и пропаганда која је задржана до данашњег времена – да Срби сами одлазе са својих огњишта, иако их наводно нико не гјера. Злочини описани у документима након таквих пропагандних извјештаја и летака довољно показују од чега је српски многострадални народ бјежао.

Како би се задржала аутентичност докумената, сви преписи су извршени оригиналним писмом, без лекторских и било којих других интервенција. Дакле, преписи садрже оригиналне граматичке грешке, мијешање екавског и ијекавског изговора, латиничног и ћириличног писма итд. Изузетак су корекције очигледних штампарских грешака ради лакшег читања. Примјера ради, текст „гогатички срез“ преписан је као „рогатички срез“, „пдеседник“ као „председник“, „гдде“ као „где“ и сл. Сви документи су преписани у комплетном садржају, без изостављања било ког дијела. Печати приказани уз преписе су вјеродостојне илустрације оригиналних печата.

Вјерујући да ће Зборник докумената „Стари Брод“ помоћи истраживачима и историчарима у писању будућих радова, као и породицама које у оваквим издањима проналазе податке о својим пострадалим члановима, Фондација „Заборављени коријени“ наставља са истраживањем теме страдања Срба на простору сарајевско-романијске регије и источне Босне током Другог свјетског рата.

приређивач
Драган РАДОВИЋ

PREFACE

Stari Brod is engraved in bloody letters in the memory of every Serb in the region of the mountain of Romanija. The crime against the Serbs in Stari Brod and its surroundings during the Second World War is one of the greatest tragedies of the Serbian people in recent history. Even in that heaviest suffering, the Serbs were dignified, ascetically exalted. The girls jumped into the Drina river hugging each other, not wanting to be dishonored by the Muslim and Croatian Ustashas. Mothers threw their living children into the waves of swollen mountain river and jumped after them, knowing that a much more terrible death awaited them on the shore. If a mother remained with a newborn in her arms, the Ustasha would tear her child away, impale it on a bayonet and throw it back into the Drina. Such a fate befell thousands of Serbian refugees who fled from the Muslim and Croat Ustasha forces of the Black Legion in the spring of 1942. The fugitives of the Serbian people, from the wider area of the Romanija mountain, flocked towards the Drina, in order to seek salvation by crossing this river to the land of occupied, but safer, Serbia. Part of the people managed to cross, while the majority perished in the most brutal ways in the villages of Miloševići and Stari Brod. It is important to point out that this was only one of the directions of the refugee columns, because the people tried to cross the Drina in other places as well; for example, in Skelani near Srebrenica, where crimes against Serbs were also committed.

Although the collection of documents is called "Stari Brod", among all the published documents, it contains the fewest that describe this terrible place of destruction of the Serbian people in eastern Bosnia. Even those documents that mention the suffering of Serbs on the Drina often minimize the crimes. All of this is the result of the policy of ignoring the Serbian tragedy in socialist Yugoslavia, which had its greatest echo in this area. Ignoring the crime to such a drastic extent is not typical for the execution sites of the Serbian people in other areas - Garavice near Bihać, Poljice near Vrnograč, Crno Jezero near Bosanska Krupa, Zanesovići near Bugojno, Smrike near Travnik, etc. For these execution sites, in the archives it is possible to find testimonies of even the perpetrators and accomplices of the crime, as well as partial lists of victims, judgments, reports and other important documents. On the other hand, no judgment was found for Stari Brod in which this suffering is mentioned at all. This practice of partial or complete ignoring is recognizable in all decades of communist rule. This is where particularly stand out the reports of the municipal committees of SUBNOR (Federation of the Association of Veterans of the National Liberation War) written more than four decades after the war, when it was certainly known about these crimes, and there were also many living witnesses.

The municipal board of SUBNOR Višegrad in the report number 85/83 of September 16, 1983⁸ lists the execution sites in the territory of the municipality, and only briefly mentions the suffering of Serbs in two escapes in the villages of Barimo and Miloševići. In the same document, it is stated that the Ustashas killed and threw

⁸ Archives of Bosnia and Herzegovina, Fund SUBNOR, Box 169 – *List of Execution Sites*

into the Drina river all the people who happened to be there, but it is not known how many victims there were. Although the village of Miloševići belongs to the municipality of Višegrad, no steps have been taken to investigate and adequately mark these crimes.

The municipal board of SUBNOR Rogatica in report number 139/84 of February 1, 1985⁹ lists the execution sites, but completely ignores the grave crime against the Serbs in Stari Brod. It is not mentioned at all in any part of the text, and this execution site belongs to the municipality of Rogatica and among the most massive victims are the Serbian people from the territory of the municipality of Rogatica.

Other municipal boards also ignore the Stari Brod execution site, with one exception. The municipal board of SUBNOR Sokolac in report number 54/85 dated May 6, 1985¹⁰, in addition to the execution ground in the area of the municipality of Sokolac, highlights the great and bloody suffering of the Serbian people in the villages of Miloševići and Stari Brod¹¹, where the infamous Black Legion of Juro Francetić killed around three thousand victims of the Serbian people, of which around 400 to 500 victims were from the area of the municipality of Sokolac. Crimes in other villages of Rogatica where Serbs from Sokolac were burned alive are also described below. This document is presented as a facsimile attachment at the end of the collection.

In order to objectively see the picture of the suffering of the Serbs as a whole, and not only on the Drina river in the spring of 1942, the most important documents for the entire period of the war from 1941 to 1945 have been published in this collection. The offensive of the Ustasha Black Legion in January 1942 is widely known, and this collection of documents includes part of the archive material that proves that the mass suffering of the Serbian people began in waves from the first days of the war. Practically, it began immediately after the declaration of the Independent State of Croatia and the creation of the large parish of Vrhbosna, which included the areas described in this publication. The first victims of mass crimes in Romanija region fell in July 1941, when Muslim and Croatian Ustashes killed at least 15 Serbs in Ravna Romanija. And in the area of Vlasenica, the first victims were Serbs, killed at the Rašića gaj mass killing ground. Such a picture of suffering followed the whole of 1941, so that the wave of violence and crimes of passion culminated in January 1942. Then a large offensive of the German, Italian and Ustasha armies was carried out in eastern Bosnia.

The policy of extermination of the Serbian people in this area, as well as in other regions where the Catholic population was a minority, implied the inclusion of the Muslim population in the Ustasha movement. The Muslims were promised Serbian property - houses, land, livestock and agricultural fund, etc., which was a reward for the genocide of the Serbs. This was an additional blow to the back of the

⁹ The same. Although it contains /84 in its number, the year is 1985.

¹⁰ The same.

¹¹ In the original document, "Brod on the Drina" was written by mistake.

already accumulated Serbophobia in order to settle accounts with the Serbs due to past conflicts. The brutality of the freed hands also reminded of the days of crimes committed by Muslim and Croatian Schutzkorps in the First World War.

Unlike other areas where violent conversion to Catholicism or Islamization of Serbs was carried out, in the region of Romanija and eastern Bosnia, Serbs were killed on doorsteps, in local execution sites and in escapees. Some of the victims were taken to Jadovno and Jasenovac camps.

Another fact that distinguishes Romanija and eastern Bosnia from other areas is the omission of memorials. Although today one often comes across texts claiming that no memorials were erected in eastern Bosnia for the Muslim victims who died in reprisals, the reality is that the Serbian victims did not get their marks either. In the survey of execution sites and victims of fascist terror, published in 1985 by SUBNOR¹², 57 execution sites were recorded in the area of the municipality of Rogatica, of which only two were marked - one for 35 Muslim victims in the town of Mesići and the other for 8 Serb victims in the place of Gudželji. For the municipality of Višegrad, three execution sites were registered, although this number is realistically much higher, but none of the mentioned three was marked. For the village of Miloševići, it is stated that "the victims were dumped in the Drina, so there is no cemetery for them", but there is no mention of erecting any kind of marker. Thus, it remained unknown to the general public that in the fall of 1941, the Muslim Ustasha brought at least 25 Serbian women, children and elderly people from the villages of Tvrtkovići, Pretiša and Kočarim to the famous Višegrad bridge, and then killed them with sledgehammers and threw them into the Drina. In the territory of the municipality of Srebrenica, 47 execution sites were recorded, including Skelani, as the severe and massive suffering of the Serbian people from the region of Romanija who tried to cross the Drina that way in the spring of 1942, but only two were marked - in the village of Crvica for 13 Serbian victims, and in the city of Srebrenica for 116 Serb and 23 Muslim victims. Other villages of Srebrenica municipality where huge crimes against Serbs were committed, for example Brežani, Međe, Obadi, Fakovići, etc. remained unmarked.

In 1964, the Federal Commission compiled a list of victims who died in the period from April 6, 1941 to May 15, 1945. The victims were listed according to their place of residence at the beginning of the war. This list includes 9, 847 Serb victims in the area of eleven municipalities¹³ at the time, that is, 1, 772 Serb victims from Sokolac, 1, 349 from Pale, 626 from Han Pijesak, 1, 525 from Rogatica, 471 from Olovo, 506 from Kladanj, 1, 981 from Vlasenica, 413 from Višegrad, 611 from Goražde, 359 from Čajniče and 234 from Rudo. The list of victims, as in other parts of Yugoslavia, is incomplete. Since the construction of the museum in Stari Brod in 2019 until today, the families of the victims have registered 814 new names of the victims. It is important to point out that the Federal Commission, according to the instructions for collecting data on the dead victims of fascist terror, did not list the

¹² Archives of Bosnia and Herzegovina, Fund SUBNOR, Box 169

¹³ *Victims of the 1941-1945 War*, www.muzejgenocida.rs (Museum of Genocide Victims, Belgrade)

victims of "Chetniks and other enemies", as well as their helpers, regardless of how they died¹⁴. All this means that the Serbs made a much greater sacrifice of the war than the one that was announced as a result of the work of the Federal Commission.

Although the initial idea was that the collection covers the territory of the region of Romanija - Sokolac, Pale, Rogatica and Han Pijesak, it was later decided to include other municipalities - Olovo, Kladanj, Vlasenica, Goražde, Rudo and Čajniče. There are two main reasons for this decision. The first is that the inhabitants of these places also died in common waves of refugees during the offensive and bloody campaigns of Francetić's Black Legion. The second reason is that the administrative division before, during and after the Second World War tightly bound these places, so the archival material itself is often combined for the mentioned areas. For example, Han Pijesak and parts of Sokolac were administratively connected with Vlasenica, Rudo and Čajniče with Goražde, etc.

The documents in this collection come from the Archives of Bosnia and Herzegovina in Sarajevo, the Military Archives in Belgrade and the Archives of Yugoslavia in Belgrade. The "National Commission for Determining the War Crimes of the Occupiers and their Helpers" fund contains verdicts, records of witness hearings and reports of the then local people's committees on crimes during the war. The accident is all the greater because there are no records of witness hearings in the Archives of Bosnia and Herzegovina for the areas of Sokolac and Rogatica, and the largest number of victims in Miloševići and Stari Brod come from these municipalities. The mentioned materials existed within the fund. Even today, they are on the list of archival materials, but those documents do not physically exist in the archive depot, nor is it known when and how they disappeared. There was hope that copies of the documents would be found in the Archives of Yugoslavia in Belgrade. However, this archive holds the fund of the State Commission for the Determination of War Crimes, which does not contain much information about the suffering of Serbs in the region of Romanija.

The reports of the Independent State of Croatia are important because they were written during the war, and not afterwards from memory, so based on the date and description of the event, the chronology of the crime can be reconstructed more precisely. In such documents, propaganda that has been retained to this day is often found - that Serbs are leaving their homes on their own, although supposedly no one is forcing them. The crimes described in the documents after such propaganda reports and leaflets sufficiently show what the long-suffering Serbian people were running away from.

In order to keep the authenticity of the documents, all copies were made in the original script, without proofreading or any other interventions. Therefore, the transcripts contain original grammatical errors, mixing of Ekavian and Iekavian pronunciation, Latin and Cyrillic letters, etc. Exceptions are corrections of obvious

¹⁴ Archives of Bosnia and Herzegovina, Fund SUBNOR, Box 143, *Instructions for Collecting Data on the Dead Victims of Fascist Terror*

typographical errors for ease of reading. For example, the text "the area of Gogatica" is transcribed as "the area of Rogatica", "pdesident" as "president", "whhre" as "where", etc. All documents are transcribed in their entirety, without omitting any part. The seals shown with the copies are authentic illustrations of the original seals.

Believing that the Collection of Documents "Stari Brod" will help researchers and historians in writing future works, as well as families who find information about their injured members in such publications, the "Forgotten Roots" Foundation continues to research the topic of the suffering of Serbs in the area of the Sarajevo-Romanija region and of eastern Bosnia during the Second World War.

Editor
Dragan RADOVIĆ

ПРЕДИСЛОВИЕ

Старый Брод кровавыми буквами выгравирован в памяти каждого серба региона горы Романия. Преступление против сербов в Старом Броде и его окрестностях во время Второй мировой войны является одной из величайших трагедий сербского народа в новейшей истории. Даже в тех тяжелейших страданиях сербы держались достойно, аскетически возвышенно. Девушки обнялись и прыгнули в реку Дрина, не желая быть опозоренными мусульманскими и хорватскими усташами. Матери бросали своих живых детей в волны вздувшихся горных рек и прыгали за ними, зная, что на берегу их ждет гораздо более страшная смерть. Если мать оставалась с новорожденным на руках, усташа отрывали ее ребенка, насаживали на штык и бросали обратно в Дрину. Такая судьба постигла тысячи сербских беженцев, бежавших от мусульманских и хорватских сил усташей «Черного легиона» весной 1942 года. Беглецы сербского народа из обширной территории горы Романия стекались к Дрине, чтобы найти спасение, переправившись через эту реку на землю оккупированной, но более безопасной Сербии. Часть людей сумела переправиться, а большинство погибло самым жестоким образом в селах Милошевичи и Старый Брод. Важно отметить, что это было лишь одно из направлений движения колонн беженцев, поскольку люди пытались переправиться через Дрину и в других местах. Например, в Склани под Сребреницей, где также совершались преступления против сербов.

Хотя сборник документов носит название «Старый Брод», среди всех опубликованных документов он содержит наименьшее количество описывающих это ужасное место уничтожения сербского народа в восточной Боснии. Даже те документы, в которых упоминаются страдания сербов на Дрине, часто преуменьшают масштабы преступлений. Все это является результатом политики игнорирования сербской трагедии в социалистической Югославии, имевшей наибольший отклик в этой области. Столь радикальное игнорирование преступления не характерно для мест расстрелов сербского народа в других районах - Гаравице возле Бихача, Полице возле Врнограча, Црно Езеро возле Босанской Крупы, Занесовичи возле Бугойно, Смрике возле Травника и т.д. По этим местам разрушений можно найти показания даже самих исполнителей и соучастников преступления, а также частичные списки жертв, приговоры, протоколы и другие важные документы. С другой стороны, по Старому Броду не найдено ни одного решения, в котором вообще упоминались бы эти страдания. Эта практика частичного или полного игнорирования заметна на протяжении всех десятилетий коммунистического правления. В этом плане выделяются отчеты муниципальных комитетов СУБНОР (Союза ассоциаций борцов за национально-освободительную войну), написанные более чем через четыре десятилетия после войны, когда об этих преступлениях наверняка было известно и было много живых свидетелей.

Муниципальное управление СУБНОР Вышеград в отчете № 85/83 от 16 сентября 1983¹⁵ г. перечисляет места казней на территории муниципалитета и

¹⁵ »Архив Боснии и Герцеговины«, Фонд СУБНОР, коробка 169 – *Список мест казни*

лишь вкратце упоминает о страданиях сербов во время двух побегов в деревнях Баримо и Милошевичи. В том же документе говорится, что усташи убили и сбросили в реку Дрину всех оказавшихся там людей, но сколько именно жертв, неизвестно. Хотя деревня Милошевичи принадлежит муниципалитету Вышеграда, не было предпринято никаких шагов для расследования и адекватного выявления этих преступлений.

Муниципальное управление СУБНОР Рогатица в отчете № 139/84 от 1 февраля 1985¹⁶ года перечисляет места казней, но совершенно игнорирует тяжкое преступление против сербов в Старом Броде. Оно вообще не упоминается ни в одной части текста, и это место казни принадлежит муниципалитету Рогатицы, и среди крупнейших жертв - сербское население с территории муниципалитета Рогатица.

Другие муниципальные советы также игнорируют место казни в Старом Броде, за одним исключением. Муниципальный комитет СУБНОР Соколац в отчете № 54/85 от 6 мая 1985¹⁷ года, помимо места казни в районе муниципалитета Соколац, подчеркивает великие и кровавые страдания сербского народа в деревнях Милошевичи и Стари-Брод¹⁸, где печально известный Черный легион Юро Францетича убил около трех тысяч жертв сербского народа, из которых от 400 до 500 жертв приходится на территорию муниципалитета Соколац. Ниже описаны также преступления в других деревнях Рогатицы, где сербы из Соколаца были сожжены заживо. Этот документ представляется в виде факсимильного приложения в конце сборника.

Чтобы объективно увидеть картину страданий сербов в целом, а не только на реке Дрине весной 1942 года, в настоящем издании опубликованы важнейшие документы за весь период войны с 1941 по 1945 годы. Наступление усташского Черного легиона в январе 1942 года широко известно, и в данный Сборник документов включена часть архивных материалов, доказывающих, что массовые страдания сербского народа начались волнообразно с первых дней войны. Практически сразу после провозглашения Независимого государства Хорватия и создания крупного прихода Врхбосна, в который вошли территории, описанные в этой публикации. Первые жертвы массовых преступлений в районе горы Романия упали в июле 1941 года, когда мусульманские и хорватские усташи убили по меньшей мере 15 сербов в районе Равна Романия. А в районе хозяйского участка первыми жертвами стали сербы, убитые на полигоне массовых убийств Рашича гай. Такая картина страданий сопровождала весь 1941 год, так что волна насилия и преступлений на почве страсти достигла кульминации в январе 1942 года. Затем в восточной Боснии было проведено крупное наступление немецкой, итальянской и усташской армий.

Политика истребления сербского народа в этом районе, как и в других регионах, где католическое население составляло меньшинство, подразумевала включение мусульманского населения в движение усташей. Мусульманам было

¹⁶ Такое же. Хотя в этом номере содержит /85, год 1985

¹⁷ Такое же.

¹⁸ В оригинале документа «Брод на Дрине» было написано по ошибке

обещано сербское имущество — дома, земля, скот и сельскохозяйственный фонд и т. д., что было наградой за геноцид сербов. Это был дополнительный ветер в спину уже накопившейся сербофобии, чтобы свести счеты с сербами за конфликты прошлого. Жестокость освобожденных рук также напомнила о днях преступлений, совершенных мусульманскими и хорватскими шукоорами во время Первой мировой войны.

В отличие от других регионов, где проводилось насильственное обращение в католицизм или исламизация сербов, в регионе горы Романия и восточной Боснии сербов убивали на пороге, на местных местах казней и среди беглецов. Некоторые из жертв были доставлены в лагера Ядовно и Ясеновац.

Еще одним фактом, который отличает район горы Романия и восточную Боснию от других регионов, является отсутствие мемориалов. Хотя сегодня часто встречаются тексты, в которых утверждается, что в восточной Боснии не было воздвигнуто никаких памятников мусульманским жертвам, погибшим в результате репрессий, реальность такова, что сербские жертвы также не получили своих памятников. В обзоре мест казней и жертв фашистского террора, опубликованном в 1985 году СУБНОР¹⁹, в районе муниципалитета Рогатица было зафиксировано 57 мест казней, из которых были отмечены только два - одно на 35 жертв-мусульман в городе Месичи и другие за 8 сербских жертв в месте Гуджели. В муниципалитете Вишеград зарегистрировано три места казни, хотя на самом деле это число намного выше, но ни одно из трех упомянутых мест не было отмечено. В отношении деревни Милошевице утверждается, что «жертвы были сброшены в Дрину, поэтому для них нет кладбища», но нет никаких упоминаний об установке какого-либо указателя. Так, широкой публике осталось неизвестным, что осенью 1941 года мусульманские усташы привели к знаменитому Вишеградскому мосту не менее 25 сербских женщин, детей и стариков из деревень Твртковичи, Претиша и Кочарим, а затем убили их с помощью оружия кувалды и бросили их в Дрину. На территории муниципалитета Сребреница зафиксировано 47 мест казни, в том числе Скелани, как тяжелые и массовые страдания сербского народа из региона горы Романия, пытавшегося переправиться таким путем через Дрину весной 1942 года, но только два были отмечено - в селе Црвица по 13 жертвам-сербам и в городе Сребреница по 116 жертвам-сербам и 23-м мусульманам. Другие деревни муниципалитета Сребреницы, где были совершены тяжкие преступления против сербов, например Брежани, Медже, Обади, Факовичи и т. д. они остались без опознавательных знаков.

В 1964 году Федеральная комиссия составила список жертв, умерших в период с 6 апреля 1941 года по 15 мая 1945 года. Жертвы были перечислены по месту их проживания на начало войны. В этот список вошли 9847 жертв-сербов на территории тогдашних одиннадцати муниципалитетов²⁰, то есть 1772 жертвы-сербы из Соколаца, 1349 из Пале, 626 из Хан-Пиесака, 1525 из Рогатицы, 471 из Олова, 506 из Кладня, 1981 из Власеницы, 413 из Вишеграда, 611 из Горажде, 359 из Чайнича и 234 из Рудо. Список жертв, как и в других

¹⁹ «Архив Боснии и Герцеговины», Фонд СУБНОР, коробка 169

²⁰ Жертвы войны 1941-1945, www.muzejgenocida.rs (Музей жертв геноцида, Белград)

частях Югославии, неполон. С момента строительства музея в Старом Броде в 2019 году и по сегодняшний день семьи погибших зарегистрировали 814 новых имен погибших. Важно отметить, что Федеральная комиссия, согласно инструкции по сбору данных о погибших жертвах фашистского террора, не перечислила жертв «четников и других врагов», а также их пособников, независимо от того, как они погибли²¹. Все это означает, что сербы принесли гораздо большую жертву войны, чем та, которая была объявлена в результате работы Федеральной комиссии. Хотя первоначальная идея заключалась в том, что сборник охватывает территорию региона горы Романия— Соколац, Пале, Рогатица и Хан Пиесак, позже было решено включить в него и другие муниципалитеты — Олово, Кладань, Власеница, Горажде, Рудо и Чайниче. Есть две основные причины такого решения.

Во-первых, жители этих мест также гибли волнами беженцев во время наступательных и кровавых кампаний Чёрного Легиона Францетича. Вторая причина заключается в том, что административное деление до, во время и после Второй мировой войны жестко связывало эти места, поэтому сам архивный материал часто объединяется по упомянутым территориям. Например, Хан Пиесак и части Соколаца были административно связаны с Власеницей, Рудо и Чайниче с Горажде и т. д.

Документы в этом сборнике происходят из Архивов Боснии и Герцеговины в Сараево, Военных архивов в Белграде и Архивов Югославии в Белграде. В фонде «Национальная комиссия по установлению военных преступлений оккупантов и их пособников» хранятся приговоры, протоколы допросов свидетелей и отчеты тогдашних местных народных комитетов о преступлениях во время войны. Авария тем более серьезна, что в Архивах Боснии и Герцеговины нет записей о допросах свидетелей в районах Соколац и Рогатица, а наибольшее количество жертв в Милошевичах и Старом Броде происходит из этих муниципалитетов. Указанные материалы существовали в фонде. Они и сегодня находятся в списке архивных материалов, но этих документов физически в архивном хранилище не существует, и неизвестно, когда и как они исчезли. Была надежда, что копии документов найдутся в Архиве Югославии в Белграде. Однако в этом архиве хранится фонд Государственной комиссии по расследованию военных преступлений, в котором не так много информации о страданиях сербов в регионе горы Романия.

Отчеты Независимого Государства Хорватия важны тем, что они были написаны во время войны, а не после нее по памяти, поэтому на основе даты и описания события можно более точно реконструировать хронологию преступления. В таких документах часто встречается сохранившаяся до сих пор пропаганда о том, что сербы покидают свои дома самостоятельно, хотя их якобы никто не принуждает. Преступления, описанные в документах после подобных пропагандистских сводок и листовок, достаточно показывают, от чего бежал многострадальный сербский народ.

²¹ «Архив Боснии и Герцеговины», Фонд СУБНОР, коробка 143, инструкция по сбору данных о погибших жертвах фашистского террора

Чтобы сохранить подлинность документов, все копии делались оригинальным шрифтом, без корректуры или каких-либо других вмешательств. Поэтому в расшифровках присутствуют оригинальные грамматические ошибки, смешение экавского и иекавского произношения, латинских и кириллических букв и т.д. Исключением являются исправления явных опечаток для удобства чтения. Например, текст «гогатички срез» транскрибируется как «рогатички срез», «пдеседник» как «президент», «гдеде» как «где» и т. д. Все документы расшифровываются полностью, без пропуска какой-либо части. Печати, показанные на копиях, являются подлинными иллюстрациями оригинальных печатей.

Полагая, что Сборник документов «Старый Брод» поможет исследователям и историкам в написании будущих работ, а также семьям, находящим в таких изданиях информацию о своих пострадавших членах, Фонд «Забутые корни» продолжает исследование темы страданий сербов в Сараево-Романийском регионе и восточной Боснии во время Второй мировой войны.

*составитель документа
Драган РАДОВИЧ*

РЕЦЕНЗИЈЕ

У српској историјској науци уопште, системско критичко објављивање историјске грађе последњих неколико деценија налази се у видљивој стагнацији. Без озбиљне критике извора и „разбора“ докумената, историографија је у извјесној мјери постала некритичка компилација идеолошких похвала или куђења неког историјског процеса, историјског времена или, чак, појединих личности. Поставши сама себи циљ, доспјела је тако у безидејност и постала жртва догматизма, па и својеврсног „преторијанства“. У Републици Српској, „остатку остатака српског етничког простора западно од ријеке Дрине“, три деценије послје њеног оснивања, историјска наука – институционално и кадровски – налази се у почетној фази развоја, без – макар до сада – исказане способности системске обраде најважнијих историографских тема.

Превазилажење ових историографских наратива претпоставља строго поштовање базних принципа историјске науке. На том трагу је и досадашњи историографски рад Драгана Радовића, који се манифестује првенствено у приређивању историјских извора који се односе на простор Босне и Херцеговине у Другом свјетском рату. Пажњу јавности Радовић је привукао филмом о стратишту Гаравице, емитованим пред бројном публиком у свим српским земљама, као и приређивањем за штампу рукописа „Корана ко рана“, аутора Драгана Гргића, шест деценија послје његовог настанка.

Тешко страдање Срба у Старом Броду (данас у општини Рогатица) и Милошевићима (у општини Вишеград) у прољеће 1942. једна је од тема које у социјалистичкој Југославији није имала свог историографа. Роман Момира Крсмановића (чија је породица страдала у овом покољу) „Тече крвава Дрина“, базиран на чињеницама и аутентичном материјалу, објављен 1983, власт је оспоравала „због братства и јединства“. Дјело „Заборављени злочин – Стари Брод“, приређивача Александра Савића, објављено четврт вијека касније (2008), дијелом свог наслова („заборављени злочин“) имплицира пређашње стање јавне свијести о овом тешком масакру. У походу усташке Црне легије, потпомогнуте муслиманском милицијом, са циљем да учврсти границу НДХ на ријечи Дрини, страдало је око 6150 српских цивила са подручја Романије и Подриња. На празник Младенци, 22. марта 1942. више од 300 дјевојака заједно је скочило у ледену Дрину, држећи се за руке („Крвави Младенци“). Дио српских цивила спашавали су њемачка окупациона војска и јединице Недићеве владе. Послије неколико деценија, спомен-обилежје у Старом Броду подигнуто је 2008, спомен-капела освештана је 2014, а 2019. отворен је Музеј. Фигуре у Дрини симболизују жртву мајки са дјецом у наручју у овој ријечи.

Зборник архивских докумената, који је предмет ове рецензије, односи се на страдање српског народа у читавом периоду рата 1941–1945. на ширем простору Романије и дијела источне Босне (данашње општине Соколац, Пале, Рогатица, Хан Пијесак, Олово, Кладањ, Власеница, Горажде, Рудо и Чајниче). Стари Брод у наслову књиге метафора је свих тих страдања. На начин како то тражи методологија објављивања историјске грађе, Драган Радовић прикупио је

и приредио најважније доступне изворе о овим догађајима. Око 300 докумената објављено је у препису (за дио њих и скенирани оригинали). Такође, у посебном поглављу, наведен је садржај сваког документа у форми кратких регеста. Приређивањем овог зборника Радовић је трајно задужио историјску науку. Данашњем читаоцу зборник не пружа само непосредно сазнање о дешавањима на ограниченом простору у једном историјском времену, већ и перцепцију о њима у каснијем времену. Свједочанства о беспризорним злочинима обавезују га да схвати њихове узроке и дубоке историјске коријене, посебно изражену политику вјерске нетолеранције. Историјско помирење не може се постићи док се на цивилизован начин не обиљеже гробнице настрадалих у међусобним ратовима током 20. вијека. Само се на тај начин узроци сукоба могу превазићи и градити односи узајамног поштовања.

Жељко ВУЈАДИНОВИЋ

Последњих деценија расцјепкане историографије некадашње СФРЈ, у већој или мањој мјери окренуле су се виктимологији као једној од основних обиљежја своје националне историје. Дијелом је тај приступ био подстакнут актуелним друштвеним и политичким процесима, а дијелом и покушајима „поправљања“ сопствене историје. У таквом тумачењу историјских процеса често је било „пожељних“, ненаучних интерпретација, без упоришта у стварној историји. То је карактеристично и за поједина дјела која се односе на историју Босне и Херцеговине. Због тога је потребно поздравити свако историографско настојање о прошлости Босне и Херцеговине, засновано на чврстим хеуристичким темељима. Управо је на таквим темељима „сазdan“ зборник архивских докумената о српском страдању током Другог свјетског рата у романијском крају и дијеловима источне Босне (простор данашњих општина Соколац, Пале, Рогатица, Хан Пијесак, Олово, Кладањ, Власеница, Горажде, Рудо и Чајниче), приређивача Драгана Радовића. Нешто више од 300 архивских докумената, различите провенијенције и различитог карактера, сабрано у овом зборнику, одражава збивања на том простору у Другом свјетском рату. Као и другдје у НДХ, покушај елиминације читавог једног, српског, народа (као и јеврејског и ромског) био је мотивисан карактером и филозофијом постојања те државе. У овим догађајима истиче се тешки злочин над српским цивилима, који је у прољеће 1942. Францетићева Црна легија, заједно са муслиманском милицијом, починила над српским цивилима у селима Стари Брод и Милошевићи. Стратиште Стари Брод истакнуто је и у наслову овог зборника. Приређивач, господин Драган Радовић, определијелио се за строго научни приступ у приређивању докумената, похрањених или у Архиву Босне и Херцеговине у Сарајеву или у Војном архиву у Београду. Изостављене су било какве редакторске интервенције у тексту докумената, изузев у малом броју случајева термилошке природе, када се радило о очигледним омашкама приликом писања. Лакшем сналажењу у коришћењу зборника доприносе и кратки садржаји сваког документа, груписани у посебном поглављу. Дио упечатљивих докумената, поред преписа, објављен је у оригиналу.

Проф. др Жељко САВАНОВИЋ

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

Анк. Ком.	Анкетна комисија
в.р.	Власторучно
в.т.	Врло тајно
г. или год.	Година
Д.О.П.	Довршено, одобрено, потписано
З.К.Д.Н.Д.	Закон о кривичним дјелима против народа и државе
Зем. Ком.	Земаљска комисија
Ј.А.	Југословенска армија
лог.	Логор
М. Н. О.	Мјесни народни одбор
Н.Д.Х.	Независна Држава Хрватска
НОБ	Народно-ослободилачка борба
НОВ	Народно-ослободилачка војска
НОП	Народно-ослободилачки покрет
О.З.Н.А.	Одјељење за заштиту народа
опт.	Оптужени
опш. или општ.	Општина
п. или пок.	Покојни
п.о.п.	Прочитано, одобрено, потписано
п.п.о.	Прочитано, потписано, одобрено
ркт	Римокатоличка (вјера)
С.Н.О.	Срески народни одбор
с.р.	Својеручно
свј.	Свједок
ст.	Стар
тај.	Тајно
У.Д.Б.	Управа државне безбједности
ум. или умрл.	Умрли / умрлог
ФНРЈ	Федеративна Народна Република Југославија

КРАТАК САДРЖАЈ ДОКУМЕНАТА

ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ПАЛЕ	51
Документ број 1: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Пале	53
Документ број 2: Исказ Савић Јеле из Пала о одвођењу 92 Србина у Сарајево, од стране усташа, 5. августа 1941. године, и паљењу српских села крајем 1941. године.....	63
Документ број 3: Исказ Ангелине Андрић из Пала о одвођењу четворице Срба из вагона, од стране усташа, у августу 1941. године. Тада је одведен и њен брат чије су посмртне остатке пронашли 1942. године иза тунела на путу према Сарајеву.....	65
Документ број 4: Исказ Михојевић Драгице о одвођењу и убиству братове супруге Анкице, од стране усташа, пред Митровдан 1944. године	66
Документ број 5: Исказ Самарцић Олге из Пала о одвођењу њеног брата Гвозденовић Ђорђа, од стране усташа, у мају 1942. године.	67
Документ број 6: Исказ Сибинчић Милке из Пала о одвођењу њеног супруга Душана, од стране усташа, 5. августа 1941. године	68
Документ број 7: Исказ Самарцић Душанке из Пала о одвођењу њеног супруга Васа у Госпић, од стране усташа, у јуну 1941. године.....	69
Документ број 8: Исказ Ристовић Јеле из Пала о одвођењу њеног супруга Уроша и Ристовић Васа у логор у Норвешку, од стране усташа, у марту 1942. године	70
Документ број 9: Исказ Павичевић Окице о одвођењу петоро жена и дјеце у Сарајево из Врхпраче, међу којима је и његова супруга Зора и кћерка Десанка, од стране усташа, у јануару 1942. године.....	71
Документ број 10: Исказ Ћирић Трифка из Горњих Пала о усташким злочинима у селу Беговина, 4. децембра 1944. године	72
Документ број 11: Исказ Ћирић Трифка из Горњих Пала о усташким злочинима у селу Беговина, 13. децембра 1944. године	73
Документ број 12: Исказ групе свједоке о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Стајна	74
Документ број 13: Исказ Радовић Манојла из Боговића о одвођењу и убијању Срба на Романији на мјесту званом Чачево Поље, од стране усташа, око Никољдана 1944. године	80
Документ број 14: Исказ Савић Милене из Пала о злочинима и паљењу кућа у Палама, од стране усташа, пред Никољдан, 1941. године. У другом дијелу исказа описују се злочини спаљивања жртава, од стране усташа, 1943. године	81

Документ број 15: Исказ Савић Ратка из Пала о покољу његове супруге Маре и дјеце Влајке, Арса, од стране усташа, у августу 1943. године. У другом дијелу исказа описују се злочини спаљивања села, од стране усташа, 1941. године. У трећем дијелу исказа описује о хапшењу његовог брата Крста, од стране усташа, крајем 1942. године	82
Документ број 16: Исказ Клачар Живка из Пала о одвођењу 36 Срба, од стране усташа, 15. новембра 1943. године, међу којима је био и он. Србе су везане водили на стрељање, али је Живко успио да прекине жицу и побјегне са стрељања, док су други побијени	84
Документ број 17: Исказ Савић Крста из Селишта о усташким злочинима над женом и дјецом, 13. новембра 1943. године. У другом дијелу исказа описује се спаљивање српске имовине, од стране усташа, у децембру 1941. године	85
Документ број 18: Исказ Кусмук Сава из Раковца о усташким злочинима у кући Боже Савића, 13. новембра 1941. године	86
Документ број 19: Исказ Старчевић Радојке о масовном усташком злочину у селу Раковац, 15. новембра 1943. године	87
Документ број 20: Исказ Савић Митре о масовном усташком злочину у селу Раковац, у јесен 1943. године	89
Документ број 21: Исказ Савић Душанке о масовном усташком злочину у селу Раковац, у јесен 1943. године	90
Документ број 22: Исказ Старчевић Радојке о одвођењу Срба и масовним усташким злочинима у Раковцу и околини, половином новембра 1943. године	92
Документ број 23: Исказ Кусмук Џенисија о преварном усташком злочину када су у подруму побили жене и дјецу, а други дан и мушкарце, 1943. године	94
Документ број 24: Исказ Довација Рахима о сазнању за усташки злочин у селу Раковац	96
Документ број 25: Исказ Довација Алмаса о сазнању за усташки злочин у селу Раковац	97
Документ број 26: Исказ Савић Душанке о заробљавању њеног оца Јована код Чајнича, од италијанске војске, почетком 1942. године	98
Документ број 27: Исказ Стевановић Милана о масовном усташком злочину у селу Јеловци, у новембру 1943. године. У другом дијелу исказа описује се рањавање Милана и страдање његове друге жене Стане, сина Данила и снахе Петре, од стране усташа, у новембру 1944. године	99
Документ број 28: Исказ Лопатић Тома о масовном усташком злочину у селу Јеловци, у новембру 1943. године	101

Документ број 29: Исказ Ковачевић Јелке о масовном усташком злочину у селу Јеловци, у новембру 1943. године	102
Документ број 30: Исказ Веселиновић Видака из Љубогоште о убиству његовог оца Млађена, од стране усташа, у јануару 1942. године.....	103
Документ број 31: Исказ Ковачевић Ђурђе из Љубогоште о убиству њеног оца Ђорђа, од стране усташа, у јануару 1942. године.....	104
Документ број 32: Исказ Југовић Соке из Љубогоште о убиству њене мајке Грозде и рањавању брата Стјепана, који је подлегао ранама, од стране усташа, у новембру 1941. године	105
Документ број 33: Исказ Пољакковић Стане из Љубогоште о одвођењу Срба у Булоге, гдје су их усташе побиле чекићима, у октобру 1941. године	106
Документ број 34: Исказ Митровић Душана из Љубогоште о одвођењу и убијању Срба у Сокоцу, од стране усташа, у новембру 1943. године	107
Документ број 35: Исказ Ристовић Савке из Љубогоште о одвођењу њеног мужа у Јасеновац и логор у Норвешку, од стране усташа, у априлу 1942. године	108
Документ број 36: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Мокро	109
Документ број 37: Исказ Јањић Милевке из Мокрог о одвођењу њеног мужа у Јасеновац, од стране усташа.....	115
Документ број 38: Исказ Грубановић Ђорђа из Мокрог о спаљивању његових објеката, од стране усташа, затим осуђивању сина, од стране Нијемаца, и одвођењу жене Милке и кћи Милене у Сарајево од стране усташа.....	116
Документ број 39: Исказ Шаровић Мирјане о одвођењу њеног мужа са још десет Срба, од стране усташа, 5. августа 1941. године	117
Документ број 40: Исказ Тошић Илије из Мокрог о пресретању код Козје ћуприје, од стране усташа, у октобру 1943. године. Срби су камионима одвезени према Сокоцу, гдје су побијени, само су њега пустили на плач и молбу жене.	118
Документ број 41: Исказ Ждрале Миље о убиству њеног мужа Неђе у Палама, од стране усташа, у мјесецу 1943. године	119
Документ број 42: Исказ Јаковљевић Милке из Коладића о одвођењу њеног мужа Јоцке, од стране усташа, у августу 1941. године.....	120
Документ број 43: Исказ Кунтош Јелене о одвођењу њеног мужа Драге и других Срба са Пала, од стране усташа, у децембру 1941. године	121

Документ број 44: Исказ Јукић Ивана о одвођењу Срба са Пала у затвор у Сарајево, од стране домобрана, у децембру 1941. године.....	122
Документ број 45: Исказ Шакић Драга о одвођењу његовог брата Милутина са још око седамдесет Срба са Пала у логор Јасеновац, од стране домобрана, у децембру 1941. године.....	124
Документ број 46: Исказ Благојевић Ђура о усташким злочинима над женама и дјецом у селима Прибањ и Драгуље	125
Документ број 47: Исказ Кусмук Максима о одвођењу Срба из села Прибањ у Сарајево, од стране усташа, у јануару 1942. године.....	126
Документ број 48: Исказ Кусмук Максима о погибији стрица Груја у борби са усташама, у децембру 1941. године	127
Документ број 49: Исказ Кусмук Максима о одвођењу Срба из села Прибањ у логор код Госпића, у августу 1941. године	128
Документ број 50: Исказ Кусмук Максима о убиствима и спаљивању Срба из села Прибањ, од стране усташа, у октобру 1944. године.....	129
Документ број 51: Исказ Кусмук Максима о убиству Срба из села Прибањ, од стране усташа, у октобру 1944. године.....	130
Документ број 52: Исказ Лучић Видака из села Прибањ о одвођењу његовог сина и Пољаковић Милана у Стару Градишку, од стране усташа, у септембру 1943. године	131
Документ број 53: Исказ Лучић Видака из села Прибањ о одвођењу Лучић Нова и Лучић Богдана у Сарајево, који су наводно стријељани на Врацама код Сарајева, од стране усташа, у јулу 1941. године	132
Документ број 54: Исказ Лучић Видака из села Прибањ о одвођењу Лучић Николе и Лучић Ђорђа у Сарајево, од стране усташа, у јануару 1942. године	133
Документ број 55: Исказ Симовић Илије из Надроманије о убиствима Срба, међу којима има и жена и дјеце, на Романији у шуми званој Кладе, од стране усташа, 1943. године	134
Документ број 56: Исказ Милановић Радојке о одвођењу њеног мужа Гојка са још девет шумара са Романије, од стране усташа, 1941. године	135
Документ број 57: Исказ Бојић Божа о усташким злочинима над његовом и породицом Цуровић, у јануару 1942. године	136
Документ број 58: Исказ Павловић Ђорђа из Саица о страдању породице, од стране усташа, током рата	137
Документ број 59: Исказ Павловић Милоша из Саица о страдању породице, од стране усташа, током рата	138

Документ број 60: Исказ Ћирић Данила из Саица о страдању породице, од стране усташа, током рата	139
Документ број 61: Исказ Павловић Данила из Саица о страдању породице, од стране усташа, током рата	140
Документ број 62: Исказ Вуковић Душана из Сјетлине о стрелању мајке Стаке, од стране усташа, 25. јануара 1942. године.....	141
Документ број 63: Исказ Милошевић Савке из Сјетлине о одвођењу њеног мужа Анђелка у логор, од стране усташа, у септембру 1941. године.....	142
Документ број 64: Исказ Пурковић Петка из Сјетлине о страдању породице, од стране усташа, током рата	143
Документ број 65: Исказ Цицковић Божидара из Сјетлине о одвођењу мајке Босе у логор, од стране усташа, 20. јануара 1942. године.....	144
Документ број 66: Исказ Пурковић Милоша из Сјетлине о стрелању оца Милоша, од стране усташа, у септембру 1941. године	145
Документ број 67: Исказ Вуковић Маринка из Сјетлине о стрелању жене Симане, од стране усташа, 25. јануара 1942. године	146
Документ број 68: Исказ Вуковић Лаза из Сјетлине о погибији жене Василије међу борбама партизана и нијемаца	147
Документ број 69: Исказ Вуковић Грозде из Сјетлине о стрелању мужа Милана у Стамболчићу, од стране усташа, 1945. године	148
Документ број 70: Исказ Шаренац Маре из Сјетлине о стрелању мужа Маринка, од стране усташа, у септембру 1941. године	149
Документ број 71: Исказ Ћосовић Данила из Сјетлине о стрелању сина Косте у селу Газиводе, од стране усташа, у октобру 1944. године.....	150
Документ број 72: Исказ Вуковић Ђорђа из Сјетлине о стрелању жене Маре и кћерке Наталије у селу Газиводе, од стране усташа, у октобру 1944. године.....	151
Документ број 73: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Хреша	152
Документ број 74: Исказ Тадић Михајла из Вучије Луке о убиству Срба у Вучијој Луци, од стране Ромелове војске, у јесен 1943. године.....	158
Документ број 75: Исказ Мркајић Илије о стрелању двојице синова и још седам Срба у Вучијој Луци, од стране Нијемаца, у октобру 1943. године.....	159
Документ број 76: Исказ Тадић Неђа из Вучије Луке о стрелању девет Срба у Вучијој Луци, од стране Нијемаца, 1. октобра 1943. године	160

Документ број 77: Исказ Топаловић Видака о стрељању деветорице Срба у селу Вучија Лука, од стране Нијемаца, 1. октобра 1943. године	161
Документ број 78: Исказ Зубан Пере из Вучије Луке о убиству Крста Крунића, Рајић Михајла и Плакаловић Богдана од стране усташа, у јуну 1944. године	162
Документ број 79: Исказ Рајић Драгоја из села Калаузовићи о убиству Крста Крунића, брата Рајић Михајла и Плакаловић Богдана, од стране усташа, као и о убиству сина Рајка и брата Лазара	163
Документ број 80: Исказ Лукић Маринка о рањавању Рајић Михајла, од стране усташа, 1944. године	164
Документ број 81: Исказ Рајић Драгоја о стрељању Срба, од стране Нијемаца, у октобру 1943. године, одакле је успио побјећи.....	165
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ОЛОВО	167
Документ број 82: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Олово	169
Документ број 83: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Дуганџићи	172
Документ број 84: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Чуде	174
Документ број 85: Исказ Николић Грује из села Дрецељ о убиству његовог сина Миладина старог девет година, од стране усташе Станка Мандића, у октобру 1941. године. Након овога је усташа Станко Мандић одвео више од десет Срба, међу којима има дјеце и један слијеп, а затим побио.	176
Документ број 86: Исказ Николић Даринке о одвођењу њеног мужа Радована и Мирка и Миће Босића, од стране усташе Станка Мандића, 1941. године.....	177
Документ број 87: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Солун	178
Документ број 88: Исказ Јокић Анђе из села Солун о убиству мужа Душана, од стране Нијемаца, 1943. године.....	181
Документ број 89: Исказ домобранског официра Хајрић Омера о насиљу усташа над српским народом у Олову	182
Документ број 90: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Оловске Луке	183
Документ број 91: Исказ Грубачић Ковиљке о одвођењу свекра Риста, од стране усташа, у августу 1941. године.....	185

Документ број 92: Исказ Мартинек Софије о улози усташког агента Францишке Јурић у Олову	186
Документ број 93: Исказ Мићић Василије о злочинима усташа над породицом Мићић у Олову, 28. октобра 1941. године	187
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – КЛАДАЊ	189
Документ број 94: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Кладањ	191
Документ број 95: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Кладањ	195
Документ број 96: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Старић	198
Документ број 97: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Ступари	201
Документ број 98: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Тухолъ	204
Документ број 99: Исказ Радивојевић Јеврема о злочинима усташа под командом Авгана Хасића	207
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ВЛАСЕНИЦА	209
Документ број 100: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Власеница	211
Документ број 101: Исказ групе свједока о масовном покољу у Рашића гају, од стране усташа, током јуна и јула 1941. године	217
Документ број 102: Исказ Билић Николе о оснивању усташког табора у Власеници, састављеном већином од мјештана муслимана. 22. јуна 1941. године, након одласка њемачке војске из Власенице, усташе започињу масовне ликвидације Срба у Рашића гају. У наставку исказа описују се организовање устанка у Власеници, борбе са усташама и злочини „Црне легије“	218
Документ број 103: Исказ Ждерић Вере о клању њеног мужа Бранка са другим Србима у Рашића гају, од стране усташа, 22. јуна 1941. године	223
Документ број 104: Исказ Симић Ђорђа о масовним усташким злочинима 22. јуна 1941. године. У наставку исказа се описују организовање устанка, борба са усташама и подјеле партизана и четника	224
Документ број 105: Исказ Максимовић Божице о одвођењу мужа Рајка са још око осамдесет Срба, од стране усташа, на Илиндан 1941. године. У наставку исказа се описује	

пут преко планина и ријеке Дрине за Србију, гдје су је среле усташе и данима мучиле. Описује се и стрељање жена и дјеце на Дрини, од стране усташа, гдје је ријека носила стотине лешева српских жена и дјеце.	226
Документ број 106: Исказ Мицић Десанке о познанству са Максимовић Рајком. У наставку исказа описују се улога Рагиба Демеровића у мучењима Срба и мучење Рајкове жене Максимовић Божице.....	228
Документ број 107: Исказ Шупић Тодора о познанству са Максимовић Рајком и прихватању његове жене Божице са четворо дјеце у Београду	229
Документ број 108: Исказ Вишковић Ђорђа о усташким злочинима у Рашића гају код Власенице, одакле је са стратишта успио побјећи 7. јула 1941. године	230
Документ број 109: Исказ Радаковић Лазара о усташким злочинима у Рашића гају код Власенице, одакле је са стратишта успио побјећи 7. јула 1941. године	232
Документ број 110: Исказ Алтарец Леза о страдању Јевреја у Власеници током 1941. и 1942. године.....	234
Документ број 111: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Дервента.....	236
Документ број 112: Исказ Маскијевић Кристине одвођењу и убиству њеног мужа свештеника Маскијевић Драгомира, од стране усташа, 10. јула 1942. године	239
Документ број 113: Исказ Симић Драгице о бјекству преко Дрине у Србију у априлу 1942. године. У наставку исказа описује се да су тада усташе ухватиле и убиле њеног мужа Милорада. Свједок Вуле Рељић потврђује да му је ово познато.	240
Документ број 114: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Јаковице	241
Документ број 115: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Горњи Залуковик.....	244
Документ број 116: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Доњи Залуковик	247
Документ број 117: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Доњи Залуковик	249
Документ број 118: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Доњи Залуковик	252
Документ број 119: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Доњи Залуковик	254
Документ број 120: Исказ Лазаревић Живана о клању оца Зарија у селу Шадићи од стране усташа „Црне легије“, у мају 1942. године	257

Документ број 121: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Папраћа	259
Документ број 122: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Цикоте	262
Документ број 123: Исказ Перишић Једокије о стрелјању мужа Луке у селу Дубница, од стране усташа, у октобру 1942. године.....	266
Документ број 124: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Шековићи.....	267
Документ број 125: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Шековићи.....	269
Документ број 126: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Милићи.....	272
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ХАН ПИЈЕСАК.....	275
Документ број 127: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Хан Пијесак	277
Документ број 128: Исказ Руљић Милана из Малог Поља о одвођењу и убиству оца Николе, од стране усташа „Црне легије“, у априлу 1942. године	280
Документ број 129: Исказ Руљић Милована из Малог Поља о одвођењу и убиству оца Гаврила ножевима, од стране С.С. дивизије, у априлу 1944. године.....	281
Документ број 130: Исказ Дрљић Илинке из Малог Поља о одвођењу мужа Војина у Власеницу, од стране усташа, у јуну 1941. године, након чега је убијен у Рашића гају.....	282
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ВИШЕГРАД.....	283
Документ број 131: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Ораховци.....	285
Документ број 132: Исказ Марковић Милке о одвођењу и убијању Срба из села Кочарим, међу којима је био и њен муж Лука, од стране усташа, којима наводи имена, у августу 1941. године. У другом дијелу исказа описује се повратак усташа пар дана касније, а затим спаљивање кућа и убијање људи и жена у селу Кочарим.	289
Документ број 133: Исказ Марковић Милке о одвођењу мужа Луке из села Кочарим у логор у Вишеград, од стране усташа, којима наводи имена, у августу 1941. године.....	291

Документ број 134: Исказ Марковић Милке о убиству мужа Ивана у селу Кочарим, од стране усташа, којима наводи имена, у августу 1941. године.	293
Документ број 135: Исказ Марковић Милорада о формирању усташког покрета у Вишеграду, одвођењу виђенијих Срба, злочинима у селу Кочарим, од стране усташа, у августу 1941. године	294
Документ број 136: Исказ Марковић Милована из села Кочарим о одвођењу жене Росе у логор у Горњој Лијесци, гдје је убијена, од стране усташа, у августу 1941. године	296
Документ број 137: Исказ Трифковић Јоке из Доње Лијеске о преласку преко Дрине, у марту 1942. године. Тада су италијански војници ухватили њеног мужа Стојана, предали га Нијемцима, који су га послали у логор у Њемачку, гдје је погинуо.	297
Документ број 138: Исказ Божић Павла из Доње Лијеске о оснивању усташког покрета у Вишеграду, улози Асиба Мирлића у злочинима над српским народом, одвођењу и убијању виђенијих Срба из села Горња и Доња Лијеска, од стране усташа, у јуну 1941. године	298
Документ број 139: Исказ Трифковић Павла о одвођењу сина Душана у логор у Вишеград, од стране усташа, у јуну 1941. године. У другом дијелу исказа описује се одвођење другог сина у логор у Вишеград, затим бјежање преко Дрине за Србију у априлу 1941. године, гдје су их зауставили Италијани и затворили у логор, одакле су их Нијемци протјерали у логор у Земун. Након Земуна, син Божићар му је превезен у Норвешку, гдје је убијен.....	300
Документ број 140: Исказ Крћа Милице о одвођењу мужа Јована из села Ораховци у логор у Вишеград, од стране усташа, у августу 1941. године.....	302
Документ број 141: Исказ Божић Стоје о одвођењу мужа Бранка из Блага у логор у Вишеград, од стране усташа, у августу 1941. године.....	303
Документ број 142: Исказ Ђурић Јованке о усташким конференцијама у кафани у Сасама код Хацић Феима. У другом дијелу исказа описује се расправа Хацић Феима и Танасковић Славка, и одвођењу Славка од стране усташа. У трећем дијелу исказа описује се како је један усташа покушао да је силује, али је успјела побјећи. Након тога усташе долазе њеној кући и муче је, јер муж Мика није био код куће.	304

Документ број 143: Исказ Танасковић Францике о расправи мужа Славка са Хацић Феимом, одвођењу Славка у логор у Вишеград, од стране усташа, у августу 1941. године. У другом дијелу исказа описује се како усташе камионима доводе Србе код кафане Хацић Феима, а затим их кољу и бацају у Дрину.	306
Документ број 144: Исказ Васић Крста из села Коритник о доласку италијанских јединица у Вишеград, у новембру 1941. године. У другом дијелу исказа описује се сарадња Италијана и четника, долазак Италијана у села Коритник и Бању, гдје су одвели неколико Срба и стрељали у Вишеграду, под сумњом да су сарадници НОВ-а.	307
Документ број 145: Исказ Николић Марка о Феиму Хоџићу као усташком организатору у селу Сасе, усташким конференцијама у његовој кафани, гдје су окупљани муслимани. У другом дијелу исказа описује се спаљивање села Вељи Луг и Сасе када је убијено неколико Срба.	308
Документ број 146: Исказ Шушњар Ђорђа из села Убава о паљењу кућа, од стране усташа, у септембру 1941. године. У другом дијелу исказа описује се борба усташа и четника, долазак италијанске војске у Вишеград, одвођење и стрељање Срба, од стране италијанске војске, под оптужбом муслимана да су они комунисти.	309
Документ број 147: Исказ Мирковић Митре о убиству мужа Миливоја на вратима куће, од стране усташа, у августу 1941. године. Тада су усташе запалили њену кућу и цијело село Кочарим.	311
Документ број 148: Исказ Нинковић Савке о одвођењу мужа Чеда из села Горња Лијеска у логор у Вишеград, од стране усташа, у августу 1941. године. Његово тијело касније је пронађено у Старом Броду, гдје га је Дрина избацила.	313
Документ број 149: Исказ Томић Косадина из села Вељи Луг о одвођењу њега и породице у логор у Вишеград, од стране усташа, у августу 1941. године. У наставку се описује да су му усташе попалиле имовину, а Италијани пустили из логора након десет дана.	315
Документ број 150: Исказ Ђурић Ника о одвођењу Срба у логор, од стране италијанске војске, у фебруару 1942. године.	317
Документ број 151: Исказ Баранац Вукосаве о пљачкању села Сасе, од стране усташа, у септембру 1943. године. У наставку се описује напад усташа на село Сасе у децембру 1941. године,	

када је убијено неколико Срба, силована њена сестра, одсјечена глава и одерана кожа Ристић Неђељку.....	318
Документ број 152: Исказ Савић Алексе о првим злочинима у селу Пијавице, од стране усташа, почетком јула 1941. године. У наставку се описује да су Срби избјегли у шуме и прикључивали се четницима. Дио народа повлачио се са четницима и у октобру 1941. године, а они који су остали у кућама, поубијани су од стране усташа. Алекса је био заробљен, али је успио побјећи усташама са стрелања.....	319
Документ број 153: Исказ Васиљевић Душанке о одвођењу мужа Новака из села Ђуревићи у логор у Вишеград, од стране усташа, у септембру 1941. године.....	322
Документ број 154: Исказ Пецикоза Радоја о заједничком учешћу са синовима у партизанском покрету. У наставку се описује како је син Будимир отишао да купи оружје од муслимана за партизане, одакле се није вратио.	323
Документ број 155: Исказ Пецикоза Радоја о паљењу села Косово Поље, од стране усташа, у марту 1942. године. У наставку се описују убиства и силовања од стране муслимана, у октобру 1943. године.	324
Документ број 156: Исказ Пецикоза Јеле о организацији ушташког покрета у селу Вељи Луг, састављеном искључиво од муслимана. У наставку се описује да је син Будимир отишао од куће и није се вратио. По накнадном сазнању, убио га је Салкан Јамак са својим усташама, 1942. године.....	326
Документ број 157: Исказ Савић Драгутина из села Вељи Луг о одвођењу њега и његова три сина у логор у Вишеград, од стране усташа, у августу 1941. године, гдје су мучени.....	327
Документ број 158: Исказ Савић Гвоздена из села Вељи Луг о одвођењу њега, оца и цијеле породице у логор у Вишеград, од стране усташа, у августу 1941. године, гдје су мучени три мјесеца. Доласком Италијана пуштени су кућама.....	329
Документ број 159: Исказ Ђукановић Персе из села Вељи Луг о пресретању сина и кћерке, од стране усташа, у јулу 1943. године, након чега су мучени и убијени.....	331
Документ број 160: Исказ Иконић Јелисија из села Вељи Луг о одвођењу сина, од стране усташе Салкана Јамака, у септембру 1941. године, након чега га је заклао и бацио у Дрину.....	332
Документ број 161: Исказ Крсмановић Ђорђа из села Пијавице о одвођењу брата, од стране усташе Адила Рамовића, 9. јула 1941. године. Брат је био затворен у логору у у Вишеграду, који се налазио у Српском дому. Ту су га	

усташе мучиле и тукле, а онда и убиле. У наставку се описује злочин усташа у селу Пијавице над 27 мушкараца и жена, у октобру 1941. године, када су његовом оцу од седамдесет година испребијали руку, а потом огулили ножевима кожу са лица и главе.....	333
Документ број 162: Исказ Крсмановић Јелене о одвођењу мужа Павла из села Пијавице у логор у Дринско, од стране усташа, у августу 1941, гдје је мучен и убијен.	335
Документ број 163: Исказ Крсмановић Борке о одвођењу свекра Маринка из села Пијавице у логор Дринско, од стране усташа, у августу 1941, гдје је мучен и убијен.....	337
Документ број 164: Исказ Крсмановић Новке о одвођењу Срба из села Пијавице у логор у Вишеград, од стране усташа, у септембру 1941. године. Међу ухапшеним је био и њен муж Алекса.	338
Документ број 165: Исказ Чакарић Средоја о одвођењу сина Митра у логор у Вишеград, а затим у Сарајево, од стране усташа, у септембру 1941. године.....	340
Документ број 166: Исказ Карачић Рајка о усташа Ибрахим Омеровићу који се хвалио убиствима Срба, а код себе је имао и цедуљу са пописом убијених Срба.	341
Документ број 167: Исказ Мољевић Богосава из Вишеграда о одвођењу сина Здравка у логор, од стране усташе Фрања Докића, у јулу 1941. године.....	342
Документ број 168: Исказ Крњаић Николе из Вишеграда о одвођењу сина Алексе у логор, а затим у Сарајево, од стране усташа по наређењу Ибре Шушка, у августу 1941. године.....	343
Документ број 169: Исказ Шећеровић Гавра из Вишеграда о убиству сина Милосава у Косову Пољу, од стране Нијемаца, у фебруару 1945. године	344
Документ број 170: Исказ Марковић Љубице из Вишеграда о одвођењу оца Радоја Мирковића, од стране усташе Сарач Наила, 5. јула 1941. године. По сазнању, он је са другим Србима одведен у Сарајево, а затим у Крушчицу код Травника.	345
Документ број 171: Исказ Танасковић Францике из Вишеграда, о одвођењу мужа Славка у логор, а затим у Госпић, од стране усташа, 1. августа 1941. године.....	346
Документ број 172: Исказ Бранисављевић Маре из Вишеграда о одвођењу мужа Чеда у логор у Вишеград, а затим у Сарајево, од стране усташа, у јулу 1941. године	347

Документ број 173: Исказ Божовић Андрије из Вишеграда о одвођењу сина Алексе, од стране усташе, 8. јуна 1941. године. По сазнању, Алекса је са другим Србима одведен за Сарајево, а затим у Крушчицу код Травника.....	348
Документ број 174: Исказ Маринковић Савке из Вишеграда о одвођењу брата Недељка на Дрину, од стране усташа, гдје је и заклан	349
Документ број 175: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Црнчићи	350
Документ број 176: Исказ Тасић Павла из села Бијела о паљењу 44 куће, од стране усташа, у октобру 1941. године. У наставку се описује мучење Стојана Јевтића, када су га усташе кољем млатиле и кожу му одерале.	354
Документ број 177: Исказ Глуховић Митре о паљењу кућа и зграда у селу Хан Копито, од стране усташа, у августу 1941. године. Тада су одвели њеног мужа Пера са другим Србима у Вишеград, а затим су поубијани на Мушићима. Након десет дана усташе су поново дошле и убиле свекрву Милицу и друге жене у селу Хан Копито.	356
Документ број 178: Исказ Ристић Јоване о одвођењу сина Радоја из села Ђуревићи у Вишеград, а затим и убиству мужа Раденка, од стране усташа, у септембру 1941. године.....	358
Документ број 179: Исказ Митрашиновић Драгиње о одвођењу мужа Милорада из села Капетановићи у Стари Брод, а затим у Вишеград, од стране усташа, у августу 1941. године. У наставку се описује одвођење Милорада на Мушиће гдје је и убијен, а потом бачен у Дрину.....	359
Документ број 180: Исказ Божић Вељка о одвођењу њега и брата у Вишеград, од стране усташа, у августу 1941. године. У наставку се описује одвођење Срба камионима код Вишеградске бање, гдје су их усташе убијале и бацале у Дрину. Вељко је успио да побјегне, тако што је скочио у Дрину и препливао.	360
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ГОРАЖДЕ	361
Документ број 181: Исказ Машала Мустафе о улози Михаљевић Марка у организовању усташког покрета у Горажду, када се обратио маси и рекао да треба што више муслимана да приступи усташама, јер ће моћи да раде на коначном уништењу српског народа.....	363
Документ број 182: Исказ Поповић Амалије о одвођењу осам виђенијих Срба из Горажда, међу којима је и њен	

муж Драго, од стране усташа, 12. јуна 1941. године. По сазнању, они су одведени у Лашву код Зенице, гдје су побијени.	364
Документ број 183: Исказ Шекарић Олге о одвођењу мајке Стаке из Горажда у затвор, а затим у Сарајево, од стране усташа, у јануару 1943. године. У наставку се описује да су је усташе затвориле у психијатријску болницу, иако је била здрава. Затим је отпремљена у логор Стара Градишка, одакле се јављала све до марта 1944. године.....	365
Документ број 184: Исказ Лековић Малке из Горажда о о одвођењу сина Бошка, власника хотела, од стране усташа, 12. јуна 1941. године. У исказу се описује да је ту вече Бошкова жена Зора родила другог сина. По сазнању, Бошко је одведен са другим Србима у Лашву код Зенице, гдје су убијани. У наставку је и Бошково писмо.....	366
Документ број 185: Исказ Срдновић Рајка из Горажда о учешћу у партизанском покрету, заробљеништву у њемачком логору у Сарајеву, одакле је пуштен уз гаранцију родитеља да више неће одлазити у шуме. У наставку се описује да је за вријеме његовог одсуства, 1941. године, у Горажду извршен покољ Срба. У другом дијелу исказа описује се борба између четника и чебоваца у Горажду 7. маја 1944. године.	369
Документ број 186: Исказ Давидовић Душанке из Горажда о одвођењу брата Пера, среског судије, у Сарајево, од стране усташа, 12. јуна 1941. године. По сазнању, одведен је у Лашву код Зенице са другим Србима, гдје су их усташе поубијале.....	371
Документ број 187: Исказ Ђурић Драге из Горажда о одвођењу њеног мужа Војислава, власника војне канине, од стране усташа, 12. јуна 1941. године. У наставку исказа описује да је накнадно чула за покољ на Лашви код Зенице.....	373
Документ број 188: Исказ Крезовић Богдана и Мићевић Милоша о борби партизана и италијанске војске код Горажда, у мају 1942. године.	375
Документ број 189: Исказ Видаковић Цмиљане из села Пршеша о одвођењу мужа Милоша у Копаче 1942. године, од стране усташа, гдје је и убијен.	376
Документ број 190: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Оцак.....	377
Документ број 191: Исказ Андрић Јаке о одвођењу рањеног мужа Јова из болнице у Горажду, од стране италијанске војске, у мају 1942. године, након чега је убијен у Прељући.....	380

Документ број 192: Исказ Перишић Савке о одвођењу мужа Илије, од стране италијанске војске, у мају 1942. године, након чега је убијен у Прељући	381
Документ број 193: Исказ Митровић Руже о одвођењу синова Миља и Гојка, од стране италијанске војске, у мају 1942. године, након чега су убијени у Прељући	382
Документ број 194: Исказ Ковачевић Маре о одвођењу мужа Николе, од стране италијанске војске, у мају 1942. године, након чега је убијен у Прељући	383
Документ број 195: Исказ Дроца Митре о одвођењу мужа Риста, од стране италијанске војске, 8. маја 1942. године, након чега је убијен у Прељући	384
Документ број 196: Исказ Ђоковић Стане о одвођењу мужа Николе, од стране италијанске војске, у мају 1942. године, након чега је убијен у Прељући са још осам сељака.....	385
Документ број 197: Исказ Ђоковић Божане о одвођењу мужа Ђорђа, од стране италијанске војске, у мају 1942. године, након чега је убијен у Прељући	386
Документ број 198: Исказ Перишић Станице о одвођењу мужа Пера, од стране италијанске војске, у мају 1942. године, након чега је убијен у Прељући	387
Документ број 199: Исказ Мичевић Јање о одвођењу мужа Саве, од стране италијанске војске, у мају 1942. године, након чега је убијен у Прељући	388
Документ број 200: Исказ Крезовић Данице из Прибјеновића о убиству сина Светка, од стране њемачке војске, 1943. године.	389
Документ број 201: Пријава Мутлак Руже анкетној комисији за убиство мужа Јефта из села Радића, од стране четири муслимана	390
Документ број 202: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Устипрача	391
Документ број 203: Исказ Видовић Персе о одвођењу мужа Стоисављевић Сима из Устипраче, од стране усташа, у августу 1942. године, након чега је отпремљен за Сарајево, а потом у логор Јасеновац.....	394
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – РУДО	395
Документ број 204: Исказ Кузмановић Босе из села Бијело Брдо о злочинима над троје њено и двоје избјегличке дјеце, од стране усташа муслимана, у јуну 1943. године. Боса је тада преживјела покољ након што су пуцали у њу из пиштоља и пет пута је изболи ножем по тијелу.....	397

Документ број 205: Исказ Јањић Радивоја о одвођењу четрдесет људи из села Бијело Брдо, од стране италијанске војске, у септембру 1941. године, након чега су 24 сата мучени, а потом пуштени кућама. У наставку се описује хапшење од стране италијанске војске у јануару 1942. године, а затим испитивање о положајима партизана.	398
Документ број 206: Исказ Јањић Стане из села Бијело Брдо о одвођењу мужа Милоја са спавања, од стране тројице усташа, у јуну 1941. године. Милоје је одведен у логор у Вишеград.....	399
Документ број 207: Исказ Раковић Станије из села Гаочићи о одвођењу мужа Драгојла у логор у Вишеград, од стране усташа, у августу 1941. године.....	400
Документ број 208: Исказ Павловић Драге из села Гаочићи о хватању мужа Радојице у селу Раванице, од стране италијанске војске, у априлу 1942. године. У наставку се описује да су Радојицу предали Нијемцима у логор у Вишеград.	402
Документ број 209: Исказ Петрић Јована из села Полимље о хватању сина Михаила у Вардишту, од стране Нијемаца, након чега је спроведен у логор у Ужице, а затим у Београд	404
Документ број 210: Исказ Стикић Радоја из села Штрпци о борби између партизана и италијанске војске, у јануару 1942. године. У наставку се описује стрељање његовог оца Јеврема, од стране Италијана, зато што је спремао ручак за партизана.	405
Документ број 211: Исказ Гардовић Ленке из села Штрпци о хватању њеног мужа Василија у Рудом, од стране усташа, у септембру 1941. године, одакле је одведен у логор у Вишеград	406
Документ број 212: Исказ Туба Милеве из села Паст о хватању њеног мужа Сима у селу Раванице, од стране италијанске војске, у априлу 1942. године. Касније је са другим Србима спроведен у логор у Вишеград и предат Нијемцима.	407
Документ број 213: Исказ Симеуновић Мике из Рудог о одвођењу кћерке Марице у логор у Градишку, од стране усташа, у децембру 1941. године.	408
Документ број 214: Исказ Новаковић Милице из села Гаочићи о премлаћивању и мучењу мужа Миће, од стране усташа, у августу 1941. године. У наставку се описује да је одведен у логор у Вишеград, одакле се није вратио.....	409
Документ број 215: Исказ Милановић Михаила из села Даниловићи о хватању и убијању сина Витомира у Босанској Јагодини, од стране усташа, у јануару 1942. године.	411

ИСКАЗИ СВЈЕДОКА – ЧАЈНИЧЕ	413
Документ број 216: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Чајниче.	415
Документ број 217: Исказ групе свједока о злочинима на подручју Мјесног народног одбора Брахе.	419
Документ број 218: Исказ Комадиновић Олге из Чајнича о бјекству српског живља у околна села након доласка њемачке војске у Чајниче, у јулу 1943. године.	422
ПРЕСУДЕ	425
Документ број 219: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Мргода Ибрахиму из Добруна код Вишеграда за приступање усташама 1942. године и приступање СС дивизији 1943. године	427
Документ број 220: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Хајдаревић Раму, Муџезиновић Асиму, Дивовић Меху, Хусеиновић Арифу, Пеликан Леу, Аговић Узеиру, Алихоџић Узеиру, Кустура Ћамилу и Хоџић Авду за приступање СС дивизији, борбе против Црвене Армије у Мађарској, борбе против НОВ-е и злочине над српским народом	429
Документ број 221: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине у Сарајеву Хајдаревић Раму и другима.	433
Документ број 222: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Хурић Ибру из села Батово код Чајнича за приступање усташама 1942. године, СС дивизији 1943. године, борбе против НОВ-е, борбе против Црвене Армије у Мађарској, паљење кућа и одвођење српских цивила и партизана у заробљеништво	435
Документ број 223: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Хурић Ибру	437
Документ број 224: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Селимовић Суну из села Вријећа код Сокоца за ступање у усташки табор Садије Хацића у Кнежини 1941. године; паљења и пљачке српских села; убијање српских цивила у селима Црна Ријека, Нишићи, Драпнићи и Кнежина.....	438
Документ број 225: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Селимовић Суну.	441
Документ број 226: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Субашић Емину, Раонић Сулејману, Џаферовић Раму,	

Зеба Зајку, сви из села код Горажда, за организовање милиције 1942. године, паљење српских кућа и убијање цивила у селима Трбосиље и Мехдани.....	442
Документ број 227: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Субашић Емину и другима.	450
Документ број 228: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Рамић Зајку из Стрмца код Сарајева за убиства српских цивила у селима око Рогатице; приступање СС дивизији.	451
Документ број 229: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Синановић Мустафи из села Жабице код Љубиња за паљење кућа у селу Сјетлина код Пала 1941. године; учешће у убиству седморице Срба у селу Сјетлина 1. септембра 1941. године.	456
Документ број 230: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Синановић Мустафи.....	459
Документ број 231: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Крехо Мехмеду из села Златари код Вишеграда за приступање усташком покрету у Рудом у мају 1941. године; хапшење свештеника Добрисава Соковића који је спроведен у Сарајево, гдје је мучен и убијен; хапшење Василија Гардовића који је спроведен у Вишеград, одакле се није вратио;	460
Документ број 232: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Крехо Мехмеду.	464
Документ број 233: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Лаковић Ибру, Чаушевић Бегу, Ахметспахић Ибру, Ахметспахић Агану за приступање усташама у Устипрачи; пљачке српских села; убиства и одвођења Срба у логоре.	465
Документ број 234: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Лепић Незиру из села Доње Моштре код Високог за приступање усташама Францетићеве „Црне легије“ 1942. године; учешће у борбама на Дрини и код Травника против НОВ-е.	469
Документ број 235: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Лепић Незиру.	471
Документ број 236: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Шувалија Селиму из Подвитеза и Зеџ Емину из Сарајева за приступање усташком табору у Палама 1941. године; одвођење и саслушавање Срба код Пала; учешће у злочинима над југословенским становништвом.	472
Документ број 237: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Шувалија Селиму и Зеџ Емину.	477

Документ број 238: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Косовац Рамизу из села Косовићи код Рудог за мучења и клања дјете Кузмановић Босе и двоје избјегличке дјете које су се налазили код ње у јуну 1943. године.	478
Документ број 239: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Косовац Рамизу.....	481
Документ број 240: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Шилић Ивану из села Ораховица код Коњица за приступање усташама у Палама 1943. године; учешће у паљењу, пљачкама и убиствима у селима Јеловци, Раковац, Башче и Врхпрача, када је поубијано 500 мушкараца, жена и дјете.....	483
Документ број 241: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Шилић Ивану.....	487
Документ број 242: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Опалка Оскару из Травника за приступање усташком покрету у Кисељаку 1941. године; приступање Францетићевој „Црној легији“ у априлу 1942. године као инструктор, након чега је премјештен у Рогатицу; позивао на предају и повратак кућама муслимане и партизане.....	488
Документ број 243: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Опалка Оскару	494
Документ број 244: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Мехмедовић Суљу из Рогатице за приступање усташама у Рогатици 1941. године; одвођења, злостављања и убијања Срба; паљење и пљачкање српских села.....	495
Документ број 245: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Мехмедовић Суљу.....	501
Документ број 246: Пресуда Окружног суда у Сарајеву Алиспахић Ибру из села Храњевац код Вишеграда за приступање функцији начелника општине у Вишеграду у служби усташких власти у новембру 1941. године; хапшење Срба; предвођење звјерског злочина над Србима у селу Штавањ; пљачке српских кућа.	502
Документ број 247: Пресуда Врховног суда Босне и Херцеговине Алиспахић Ибру	508
Документ број 248: Пресуда Окружног суда у Тузли Цацалић Раму из села Штитарево код Вишеграда за приступање усташком покрету; учешће у убиству троје Срба.	509
Документ број 249: Пресуда Окружног суда у Тузли Мујановић Дервишу из Власенице за	

приступање усташама; учешћу у масовним убиствима људи и дјеце; хапшењу и злостављању Срба.....	512
Документ број 250: Пресуда Окружног суда у Тузли Хатунић Меху из Власенице за приступање усташкој милицији у јуну 1942. године; приступање СС „ханцар“ дивизији 1943. године; ширење њемачке пропаганде при приступању Југословенској Армији.....	518
Документ број 251: Пресуда Окружног суда у Тузли Машић Исмету из села Поњерци код Кладња за хапшење српских жена и дјеце и одвођење у Солун код Олова након чега су побијени.....	522
Документ број 252: Пресуда Окружног суда у Тузли Хасановић Мују и Џебо Узеиру, обојица из села код Рогатице, за приступање Сударевој усташкој милицији 1941. године; хапшење, злостављање и убијање Срба код Хан Пијеска; паљење и пљачкање села код Хан Пијеска.	524
Документ број 253: Пресуда Окружног суда у Тузли Коњић Нурији из Олова за покушај убиства Мирјановић Млађена у Оловским Лукама.....	529
Документ број 254: Пресуда Окружног суда у Тузли Гогих Расиму, Шарац Ибру, Ахметовић Халилу, Мехмедалија Хасићу, сви из Кладња, за приступање усташком покрету; учешће у убиствима Срба у селима Поповићи, Пелемиши, Допасци и Трново.....	531
Документ број 255: Пресуда Окружног суда у Тузли Бераковац Ејубу из Кладња за приступање СС дивизији; учешће у паљењу српских кућа и имовине.....	537
Документ број 256: Пресуда Окружног суда у Тузли Кљајић Мујку, Хасанспахић Рашиду, Мансо Хасану, Мансо Сулејману, сви из Кладња, за приступање усташкој милицији; хватање и убиство двојице партизана у Солуну код Олова; хапшењу једног Србина.....	539
Документ број 257: Пресуда Окружног суда у Тузли Мешић Акифу из Олова, за учешће у хватању и убиству шесторице Срба у селу Брда у јуну 1941. године.	543
Документ број 258: Пресуда Окружног суда у Тузли Мешановић Ибру из села Пријановићи код Кладња за приступање усташкој војници у Ступарима 1941. године; злостављање двојице Срба.....	545

Документ број 259: Пресуда Окружног суда у Тузли Арнаут Азему из Дрињаче за приступање усташкој бојни у јануару 1944. године; учешће у убиству једне Српкиње у мају 1942. године; учешће у паљењу села Рогосије у септембру 1941. године; учешће у Францетићевим усташама 1942. године, односно у паљењу, хапшењима и убиствима Срба у селу Горњи Залуковик.....	547
Документ број 260: Пресуда Окружног суда у Тузли Каукчија Мехмеду из Олова за приступање усташама у Олову 1941. године; учешће у хапшењу и убиствима Срба из села Брда; пљачкама и злостављањима Срба у селима око Олова.....	550
Документ број 261: Пресуда Окружног суда у Тузли Хрустемовић Алији из Кладња за приступање усташама Авдагине легије у априлу 1942. године; хапшење, пљачку и оговарање Кањић Ђулсе	553
ДОПИСИ И ИЗВЈЕШТАЈИ	557
Документ број 262: Реферат о злочинима Францетићеве „Црне легије“ о злочинима 1942. година у срезovima Соколац, Власеница, Рогатица, Сребреница и Бугојно. У реферату је описан и масовни покољ српског становништва на обали Дрине.....	559
Документ број 263: Извјештај о откопавању гробница у Рашића гају код Власенице, 21. јуна 1947. године.....	567
Документ број 264: Извјештај Котарске области у Власеници о збјегу од 12 хиљада Срба уз Дрину у јуну 1941. године.....	569
Документ број 265: Извјештај Велике жупе „Врхбосна“ о броју становника Срба и српских домова по котаревима Сарајево, Власеница, Сребреница, Рогатица, Чајниче и Фоча, 25. августа 1941. године.....	570
Документ број 266: Допис Државног равнатељства за Понову котарским областима Зворник, Сребреница и Власеница о илегалном пресељавању Срба преко Дрине, 10. октобра 1941. године.....	571
Документ број 267: Допис Врховног оружничког заповједништва Заповједништву усташке војнице о илегалном прелазу 19 особа код Сребренице, 26. октобра 1942. године.....	572
Документ број 268: Извјештај Котарске области у Сребреници Великој жупи „Врхбосна“ о броју притворених Срба	

који ће бити спроведени за Госпић. У наставку се описује стање житница дуж Дрине. 7. августа 1941. године.....	573
Документ број 269: Извјештај Котарске области Рогатица Великој жупи „Врхбосна“ о притварању и отпремању Срба и Јевреја у логоре, 4. августа 1941. године.....	574
Документ број 270: Допис НДХ жупама да се изврши хитно регистровање свих Срба по котарским областима, 23. јула 1941. године.....	575
Документ број 271: Извјештај НДХ институција о кретању четника и партизана дуж Дрине, 8. априла 1942. године	576
Документ број 272: Летак Врховног штаба НОП добровољачке војске Србима, Муслиманима и Хрватима, да приступе партизанима, у јануару 1942. године.	578
Документ број 273: Извјештај Заповједништву Пете оружничке пуковније о преласку Срба преко Дрине у којима помажу њемачки војници, 9. маја 1942. године.....	580
Документ број 274: Извјештај Оружничком крилном заповједништву о пребацивању 50 избјеглица преко Дрине из Србије у Босну, од стране Хамел групе, 18. јула 1942. године.....	581
Документ број 275: Допис НДХ институцијама о правилима пребацивања православних избјеглица са десне на лијеву обалу Дрине, 15. децембра 1942. године.....	583
Документ број 276: Допис НДХ институцијама о преласку четника у Старом Броду на Дрини, 8. марта 1943. године.	584
Документ број 277: Извјештај НДХ институцијама о преласку четника у Србију и сукобу са усташким постројбама, 14. марта 1943. године.....	585
Документ број 278: Допис хрватског генерала Лукића Великој жупи „Врхбосна“ о правилима прелаза преко Дрине, 26. јуна 1942. године.	587
Документ број 279: Допис поглавном жупану у ком се тражи извјештај о истрагама усташких испада у источној Босни, 21. августа 1942. године.....	588
Документ број 280: Допис заповједништвима оружничких пуковнија о здравственим прописима за улазак у Вишеград, 20. маја 1942. године.	589
Документ број 281: Извјештај Врховном оружничком заповједништву за други одјел о инцидентима уздуж Дрине, 6. септембра 1942. године.....	590
Документ број 282: Допис Министарству хрватског домобранства о разоружавању усташа у Вишеграду, од стране италијанске војске, 12. јануара 1942. године.	591

Документ број 283: Извјештај Главном побочништву о напредовању Францетићевих усташа према Вишеграду, 8. маја 1942. године	592
Документ број 284: Допис НДХ институцијама о приједлогу пребацавања српско-православних избјеглица преко Дрине, 22. децембра 1942. године.	593
Документ број 285: Извјештај Министарству здравства у Загребу о здравственим приликама у источним дијеловима Босне	594
Документ број 286: Извјештај Котарске области Власеница Великој жупи „Врхбосна“ о стању котарске области, 18. априла 1942. године.....	595
Документ број 287: Извјештај Равнатељству шума о почетку чишћења шума у Рогатици, 1. маја 1942. године.	597
Документ број 288: Извјештај Заповједништву Војне Крајине о приликама и потребама за робом у Горажду, 8. априла 1942. године.....	598
Документ број 289: Извјештај Котарској области Рогатица о издавању пропусница православцима за прелаз преко Дрине, 1942. године.	600
Документ број 290: Извјештај НДХ институцијама о нападу „четничко-комунистичких банди“ на Кладањ, 2. јануара 1942. године.	602
Документ број 291: Извјештај НДХ институцијама о сарадњи четника и партизана на Дрини, 15. септембра 1942. године.	603
Документ број 292: Извјештај Заповједништву Пете оружничке пуковније о одласку италијанских трупа из Вишеграда, 11. децембра 1942. године.	604
Документ број 293: Допис Шандору Бенаку о распореду војних јединица у циљу „смиривања источне Босне“, 10. маја 1941. године.	605
Документ број 294: Допис Штаба Романијског народно-ослободилачког партизанског одреда Заповједништву усташке дивизије о посљедицама бомбардовања Сокоца и Подроманије, 15. децембра 1941. године.	606
Документ број 295: Извјештај Врховном оружничком заповједништву о убиствима Срба у селима Хреша и Немањица, 24. децембра 1941. године.	607
Документ број 296: Извјештај Оружничком крилном заповједништву о убиствима православаца у селу Жежестица код Сребренице, 18. септембра 1942. године.	608

Документ број 297: Извјештај Оружничке постаје Жљебови о убиству Миливоја Јанковић из села Газивода, 30. октобра 1942. године.	609
Документ број 298: Извјештај и записник о саслушању Станојке Ћаћић из села Солаковића код Рогатице о убиству њене мајке Цмиљане, 29. октобра 1942. године.....	611
Документ број 299: Извјештај НДХ институцијама о убиству Парађина Ристе из Мокрог, 7. априла 1944. године.	613
Документ број 300: Извјештај НДХ институцијама о убиству Анђелка Шкипине и Луке Срдана из Праче, 31. августа 1944. године.	614
Документ број 301: Извјештај НДХ институцијама о убиству Симовић Сима и његове породице у селу Зечија Глава, 8. децембра 1944. године.	615
Документ број 302: Извјештај Котарске области Рогатица Великој жупи „Врхбосна“ о пљачкама и злостављањима Срба у селу Ораховици код Вишеграда, од стране муслиманских усташа, 17. јула 1941. године.....	616
Документ број 303: Извјештај Котарске области Власеница Великој жупи „Врхбосна“ о убиству Мирослава Радојчића из Старе Горе код Рогатице, 20. јула 1942. године.....	618
Документ број 304: Извјештај НДХ институцијама о убиству Ћирић Јанка, Симић Осоје и Фуртула Ђорђа код Пала, 16. фебруара 1945. године.	619
Документ број 305: Извјештај НДХ институцијама о убиству Ковачевић Митра и Момира из села Горовићи код Пала, 23. марта 1945. године.	620
Документ број 306: Извјештај Државном равнатељству за понову у Загребу о ухапшеним православним свештеницима у Сарајеву, међу којима се спомиње и митрополит Петар Зимоњић, 15. јула 1941. године.....	621

ИСКАЗИ СВЈЕДОКА

ПАЛЕ

Zapisnik²²

sastavljen dana 25.septembra 1946. u Palama, srez Sarajevo, po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.

Od komisije prisutni:

Povjerenik: Skraba Nikola
Zapisničar: Sandrk Ružica

Svjedoci:

1. Savić Vojko p.Pere, zemljoradnik iz sela Rakovca
2. Stanišić Sreten pok.Nedje, zemljoradnik iz Donje Ljubogošte
3. Marinković Novo p.Ilije zemljor. sa Korana
4. Lučić Vojko p.Nedje, zemljoradnik sa Pala
5. Savić Ilinka ž.p.Danila, domaćica iz Rakovca
6. Klačar Risto p.Djure, težak iz sela Jasen
7. Ćosić Miloš, p.Pere, poslovođja zadruga iz Radonjića

Pošto je svjedocima predočeno da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Pale i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I. Zločini ustaša

1941. godina:

Koncem mjeseca aprila 1941.god. otpočelo se na Palama sa formiranjem ustaškog tabora. Kao prvi tabornik i glavni ustašku organizator bio je ustaša Cvenček Boško st.42 g. nastanjen na Palama, po zanimanju bravar, kasnije ustaški nadporučnik, koji je pri oslobdjenju vidjan sa ustašama na Palama, odnosno Trebeviću, (sada nepoznatog boravišta) a isti je bio tabornik na Palama do konca 1941. god.

Početkom 1942. god. došao je za tabornika iz Goražde ustaša Blaž Ilić st.45 g., po zanimanju upravnik pošte na Palama, koji je bio tabornik do polovice ljeta t.j. mj. augusta 1942. god. (boravak nepoznat). Poslije Blaža Ilića dolazi za tabornika Vedrih Doutlih st.37 g. po zanimanju upravnik pošte, koji je bio tabornik od početka septembra mjeseca pa sve do konca 1942. god. (U zadnje vrijeme bio upravnik pošte u Tuzli, sada nepoznatog boravišta).

Početkom 1943. god. pa sve do oslobodjenja bio je tabornik na Palama Stilinović Ivica, st 50 g. po zanimanju sedlar (odveden po OZNI i likvidiran u aprilu 1945. god.).

Kao članovi ustaškog tabora bili su slijedeće ustaše: Trezner Jozo, Matijin, 18 g. iz Pala, radnik (poginuo 1943 god.), Trezner Anto, Matijin 20 g.iz Pala (navodno u Bjelovaru, otac živi u Sarajevu), Kenda Ivica sin Stjepana, 19 g., nastanjen bio na Palama (nalazi se u J.A.), Jašarević Alija, rodod negdje iz Hercegovine, 50 god.(poginuo 1942. god.), Kerkelj Hamd²³ Mehin st.18 g. iz Pala (nepoznatog boravišta), Stilinović Mirko, Ivicin st.19 god.djak, rodod sa Pala (nepoznatog

²² Документ је откуцан латиницом на писаћој машини.

²³ Име се не види до краја.

boravišta), Jašarević Sukrija Ibrin, 18 god., iz Pala (nalazi se u zatvoru), Petrić Berko-Borislav, Bogomirov, st.20 g. iz Pala (nepozan.boravišta), Petrić Rade, Bogomirov, 18 g. iz Pala (nalazi se u zatvoru), Petrić Frido-Bogomir, 53 god., rodом negdje iz Slovenije (bio u zatvoru-oslobođen krivnje, nalazi se u Sarajevu), Raguz Slavko, Ivanov, 19 god., iz Pala (nalazi se u zatvoru) Greda Avdo, Pinjin, 28 god., iz Rakovca (sada se nalazi u Sarajevu), Hrvo Ejub, Rizvanov, 25 god.iz Careve Vode, (poginuo), Šeho Ibro, st.35 g. iz Pala (nalazi se u Sarajevu), Šeho Uzeir (brat Ibre), 28 god., iz Pala (nalazi se u Sarajevu), Mujezinović Murat, st.38 god., iz Pala, (nalazi se u Palama), Ortaš Galib Arifov, 25 god., iz Pala (nalazi se u J.A.) Oto zv.Puba Andes, Ljubin, st.21 god. iz Pala (sada se nalazi u J.A.) Bizovski Janko st.30 g. po zanimanju poštari iz Pala (sada nepozn.boravišta), Edhembašić, 25 god.iz Pala po zanimanju kočijaš (nalazi se u sarajevu) Smajić Ibro st. 40 g. iz Hotočine, težak nalazi se u Palama, Fabijanović Stefo, 38 god. iz Pala, odveden po OZNI – u nepoznatom pravcu, Glamoč Bajro, 18 god.iz Potoka, sada nepoznatog boravišta, Fajić Alija, Mehin 34 god. iz Pala, sada u sarajevu, Jašarević Izet, Ibrahimov 22 god., iz Pala, sada u J.A.

Svi naprijed pomenuti bili su aktivne ustaše i glavni organizatori kako ustaške vlasti na Palama, tako pojedinih zločina, koja su vršena po Palama i okolnim selima.

Kao saradnici i njihovi pomagači bili su slijedeći: Jukić Ivan st.60 god. po zanimanju šumar, iz Pala, sada u Palama, Lavanić Stipo, Jovin st.45 god.iz Pala, sada u Sarajevu, Obodjaš Ismet, Alijin, 38 god., iz Podviteza, sada u Podvitezu, Kujović Avdo, Mujin, 40 god, iz Podviteza, sada na Palama, Omerović Hilmo, 38 god., rodом od Foče (sada u Sarajevu), Aganović Omer st.45 g., iz Pala, sada u Palama, Duraković Rasid, Džananov, 58 god. iz Pala, sada u Sarajevu, Stilinović Zvonimir, Ivicin, st.18 god.iz Pala, sada u Sarajevu, Djonlić Drago, Ivicin, st.28 god. iz Pala (sada se nalazi na Ilidži) Kadrić Suljo, Ferhatov, 38 god., iz Podviteza, nalazi se u Podvitezu, Obodjaš Ejub, Pašanov, 32 god., iz Podviteza, sada u Podvitezu, Kadrić Šerif, 50 g., iz Mindjure (umro u zatvoru), Kadrić Ragib iz Mindjure, st.45 god., sada u Podvitezu i još neki, čijih se imena svjedoci nesjećaju. Mnoge od gore imenovanih, svjedok Marinković Jovo, vidio ih je jednom prilikom 1944. god. da u bivšoj opštini Pale, primaju novčanu pomoć odnosno nagradu, kao ustaše, odnosno njihovi pomagači. To može potvrditi i Mato Jelenić iz Pala, gdje se i sada nalazi i Alija Isanović, 26 god. iz Otočine, sada u J.A., koji je isplaćivao novčanu pomoć i bio tada blagajnik u paljanskoj opštini.

Odmah po formiranju tabora, ustaše su otpočele sa terorom nad pravoslavnim življem. Tako su u junu mjesecu pored ostalog na sam Vidovdan 1941. god. oborili spomenik palih žrtava iz prošlog svjetskog rata. Uoči samog Vidovdana zatvorena je jedna grupa ljudi, njih oko 6 – 10, koji su nakon desetak dana bili pušteni. Tada su takodjer otpočeli i sa pljačkom blaga po selima, a pljačkali su i ostale stvari, t.j. odijela, cipele i raznu ostalu pokretnu imovinu. Koncem juna mj. 1941. god. odvedeni su od strane ustaša sa Pala u Sarajevo, odakle se više nisu vratili slijedeći ljudi: Lučić Bogdan, Jovin, st.35 god., iz sela Bare i Lučić Novo, Nikolin, 38 god. iz Bare. Njih je odveo žandarmerijski podnarednik Popović Marijan 40 g. sa Pala (sada nepoznatog boravišta) a s njime je bio jedan ustaški agent iz Sarajeva, kojeg svjedoci nisu poznavali.

Koncem mjeseca jula t.j. 28.1941. god. odvedeni su po ustašama tabora Pale, čiji je tabornik tada bio Cvenček Boško, u Sarajevo a odatle u nepoznatom pravcu, odakle se više nisu vratili, slijedeći ljudi:

1. Rabota Relja, Markov, 25 god. iz sela Rakovca
2. Stanar Krsto, Milanov, 24 god. iz sela Rakovca
3. Arnaut Novica, Spasojev, 31 god. iz sela Rakovca
4. Petrović Jovo, Djordjin, 40 god. iz sela Rakovca

5. Petrović Vojin, Djordjin, 26 god. iz sela Rakovca
6. Petrović Milinko, Djordjin, 23 god. iz sela Rakovca
7. Savić Vaso, Savin, 40 god. iz sela Rakovca
8. Savić Damjan, Savin, 37 god. iz sela Rakovca
9. Blagojević Spasoje, Ristin, 33 g. iz sela Pribanj
10. Kusmuk Mladjen, Djordjin 35 g. iz sela Pribanj
11. Jugović Lazar, Krstin 35 g. iz sela Pribanj

Svi gore imenovani odvedeni su navodno na prisilan rad, odakle se više nisu vratili. Ustaša Jašarević Izet um.Ibrahima, st.25 g. iz Pala sada se nalazi u J.A., vršio je kao opštinski činovnik popis ljudstva, za prisilan rad. Gore imenovane sproveo je u Sarajevo ustaša Ivica Kenda i Puba-Oto Andes.

5.augusta 1941. god. ustanici su u Mokrom napali oružničku postaju pod vodstvom Čiče, kojom su prilikom raziručali oružničku postaju u Mokrom a žandare pustili na slobodu, a odmah sutradan tabornik sa Pala Cvenček Boško otišao je na lice mjesta sa svojim ustašama i tom prilikom postreljao oko 13 ljudi, o čemu će podatke dati Mjesni odbor Mokro.

Na putu iz Sarajeva za Pale uhvaćeni su u vozu od strane ustaša željezničke bojne slijedeći ljudi.

1. Samardžić Miloš, Ostojin, 19 god. iz sela Gor.Pale
2. Djukić Jovo, Milanov, 24 god. iz sela Gor.Pale
3. Vojinović Danilo, Aleksin, 20²⁴ g. iz sela Pale
4. Andrić Nikola, Djordjin st.27 god. iz sela Pale
5. Lazović Lako, Stevanov, st.50 god. iz sela Pale
6. Radović Ratko, st.26 god. iz sela Pale

7. Ristić Nikola, st.36 god. rodod iz Stupa, na službi kao željezničar u Koranu. Imenovane su vezali u bifeu na Palama, a odatle su po ustašama odvedeni u pravcu sela Dovlića, gdje su nestali. Za ove ljude t.j. za njihovo hapšenje i sudbinu mogao bi dati podatke tadanji šef stanice na Palama Franjo Jukić st.50 g. koji se sada nalazi pri direkciji drž.željeznica u Sarajevu. To je bilo 7.augusta 1941. god.

Poslije ovoga slučaja t.j. 7.augusta 1941. god., narod se je digao na ustanak i listom pošao u šumu, nakon čega je pojačan ustaški teror nad pravoslavnim življem u Palama i ostalim selima. Koncem mj.augusta t.j. 20.augusta 1941. došle su iz Sarajeva nepoznate ustaše sa Crnom Maricom i otjerali:

1. Begović Slobodan, Simin, st.30 god. iz sela Pala
2. Samardžić Grujo, Ristin, st.30 god. iz sela Pala

Kako je napomenuto, ustaše su nepoznate svjedocima, a to je po izjavi svjedoka uradjeno po direktivama ustaškog tabora na Palama, jer su imenovani bili saradnici N.O.P.-a. Imenovane su otjerali u Sarajevo, a odatle u nepoznatom pravcu, odakle se više nisu vratili.

U istom mjesecu odveden je po ustaši Kendi Ivici Petar Prodanović st.60 god. iz Sokolca, koji je bio penzioner i stalno nastanjen na Palama. Isti je odveden za Sarajevo i odtada se za njega ništa nije doznalo.

Tada su odvedeni od strane ustaša slijedeći šumari, koji su bili zaposleni na Palama i okolini i to:

1. Glogovac Rajko st.48 god. rodod iz Nevesinja
2. Sibinčić Dušan st.58 god. rodod od Korduna

²⁴ Не види се најјасније је ли број 20.

3. Radović Miloš st.40 god. rodom iz Nevesinja
4. Puškarov Dušan st.34 god. rodom iz Slavonije

Imenovani su bili nastanjeni na Palama, a odvedeni su za Sarajevo, odatle u nepoznatom pravcu, odakle se više nisu vratili.

U odvodjenju gore imenovanih učestvovali su ustaše tabora Pale, a ustaše pojedinci, kao učesnici u odvodjenju nisu svjedocima poznati.

13.decembra 1941.god. otjerani su – internirani od strane ustaša sa Pala slijedeći ljudi:

1. Andrić Ljubo, Djordjin, 26 god.Pale
2. Sarkić Milutin, Perišin, 28 god.Pale
3. Paraćina Vule, Markov st.34 god.Pale
4. Petrović Mile, Nikolin, st.31 god.Pale
5. Petrović Božidar, Nikolin, st.26 god.Pale
6. Kusmuk Damjan, Djordjin, st.30 god.Pale
7. Kuntoš Nedjo, Perin, st.50 god.Pale
8. Kuntoš Drago, Perin, st.48 god.Pale
9. Kuntoš Milan, Perin, st.45 god.Pale
10. Marinković Jovan, Vasin, st.50 god.Koran
11. Marinković Stjepan, Vasin, st.41 god.Koran
12. Guja Nedjo, Perin, st.40 god.Pale
13. Guja Rajko, Perin, st.50 god.Bare
14. Guja Petko, Perin, st.48 god.Bare
15. Guja Nedjo, Perin, st.52 god.Bare
16. Bukera Tomo, Tomin, st.20 god.Koran
17. Sibonja Živko, Spasojin, st.32 god.Pale
18. Gvozdenović Djordje, Todorov 28 g.Pale

Svi gore pomenuti odvedeni su u logor Jasenovac, a neki od njih u Njemačku, odakle se više nisu vratili. Spisak gore imenovanih sastavio je ustaša Trezner Matija i isti pročitao po izjavi svjedoka ustaši Bogomiru Petriću i rekao mu: „Ja sam ih popisao, a ti sada radi šta znaš“.

U odvodjenju imenovanih u logor Jasenovac odgovoran je i tadašnji zapovjednik 13. konjičke pukovnije Ljubomir Rajman, koji je u to vrijeme vršio sa domobranima akciju protiv ustanika, a isti je bio dom[obranski] podpukovnik i komandant Mjesta na Palama (sada nepoznato boravište).

U istom mjesecu otjerani su od strane nepoznatih ustaša slijedeći:

1. Ćosić Krsto, Jovanov, 70 god. iz sela Pribnja
2. Ćosić Djordjo, Jovanov, 65 god. iz sela Pribnja
3. Ćosić Ostoja, Krstin, 38 god. iz sela Pribnja
4. Karavdija Vojko, Perin, 40 god. iz sela Pribnja
5. Rudić Jovan, Jovicin, 36 god. iz sela Gor.Pale
6. Čirić Nedjo, Perin, 51 god. iz sela Gor.Pale

To je bilo u decembru mjesecu 1941 g, a ustaše kao pojedinci nisu poznati.

16.decembra 1941. god. poubijani su od strane nepoznatih ustaša u selu Vidovice slijedeći ljudi:

1. Veselinović Jovo, Vukov, 75 god. iz sela Gor.Ljubogošte
2. Jovanović Vaso, Trifkov, 55 god. iz sela Gor.Ljubogošte
3. Stanišić Stjepan, Tomin, 38 god. iz sela Donje Ljubogošte
4. Poljaković Ostoja, Markov, 58 god. iz sela Donje Ljubogošte

Imenovani su pobijeni u pomenutom selu i to čekičima u glavu, a kako je napomenuto ubice su nepoznate. Poznato je u toliko, da su ustaše iz Sarajeva. O tome bi mogao dati podatke Gluhović Nedjo, Djordjin st.55 god. iz Ljubogošte, gdje se i

sada nalazi, a koji se je spasao bjegstvom i bio sa pomenutim žrtvama.

U mjesecu decembru 1941.god. pobijeni su i poklani od strane nepoznatih ustaša iz Sarajeva slijedeći ljudi:

1. Ilić Branko, Jovanov, 7 god. iz sela Pribnja
2. Ilić Vukosava, Jovanova, 4 god. iz sela Pribnja
3. Ilić Slobodan, Jovanov, 1 god. iz sela Pribnja
4. Ilić Vasilija, Danilova, 4 god. iz sela Pribnja
5. Ilić Rosa, Nikolina, 60 god. iz sela Pribnja
6. Ilić Mitra, Ilijina, 55 god. iz sela Pribnja
7. Gračanin Saveta, Krstina, 40 god. iz sela Pribnja
8. Jugović Stjepan, Spasojev 19 g.iz sela Donja Ljubogošta
9. Jugović Grozda, Radina 36 g.iz sela Donja Ljubogošta
10. Blagojević Mladjen, Gajin, 72 god. iz sela Pribnja
11. Blagojević Cmilja, Jovina, 65 god. iz sela Pribnja
12. Blagojević Nedjo, Gajin, 62 god. iz sela Pribnja
13. Lazarević Mara, Spasojeva, 45 god. iz sela Pribnja
14. Lazarević Joka, Djokina, 18 god. iz sela Pribnja
15. Lazarević Anka, Djordjina, 6 god. iz sela Pribnja
16. Lazarević Stevo, Djordjin, 10 god. iz sela Pribnja
17. Lazarević Pavle, Lazarev, 60 god. iz sela Pribnja
18. Lazarević Cvija, Spasojeva, 55 god. iz sela Pribnja
19. Marinković Ljuba, Perišina, 14 god.iz sela Korana
20. Kuntos Jela, Jovina, 17 god.iz sela Korana

Po sjećanju svjedoka sve ove pokolje vršile su ustaše Francetićeve crne legije, koja je u to vrijeme poduzimala akcije protiv ustanika u namjeri da uguše narodni ustanak.

1942.godina:

U januaru mjesecu 1942. god. odvedeni su u logor Jasenovac slijedeći:

1. Furtula Nedjo, Todorov st.65 god. iz sela Gor.Pale
2. Furtula Stevan, Nedjin, st.42 god. iz sela Gor.Pale
3. Pavičević Zorka, Okice st.35 god. iz sela Gor.Pale
4. Pavičević Desanka, Okice st.11 god. iz sela Gor.Pale
5. Ćirić Jovanka, Vukanova st.32 god. iz sela Gor.Pale
6. Ćirić Vukosava, Jankova st.4 god. iz sela Gor.Pale
7. Ćirić Gordana, Jankova st.3 god. iz sela Gor.Pale
8. Rudić Ana, Vasina st.38 god. iz sela Gor.Pale
9. Lazarević Tane, Nikolin st.50 god. iz sela Donje Ljubogošte
10. Karavdija Spaso, Ilijin st.25 god. iz sela Rakovca
11. Rudić Milena, Periša st.8 god. iz sela Gor.Pale
12. Petrović Jelka, Jakšina st.55 god. iz sela Gor.Pale
13. Simić Milka, Spasanova st.32 god. iz sela Gor.Pale
14. Simić Milosavka, Mitrova st.5 god. iz sela Gor.Pale
15. Arnaut Milena, Nedjina st.40 god. iz sela Rakovca
16. Savić Radojka, Ilijina st.28 god. iz sela Rakovca

17. [?]²⁵

18. Komadan Milka, Nedjina 40 god. iz sela Rakovca

19. Djukić Milja, Vukova 52 god. iz sela Pala

20. Krajišnik Milka, Djordjina 45 g. iz sela Gor.Pale

a ubijeni su sljedeći:

1. Veselinović Mladjen, Mitrov, 45 god. iz sela Gor.Ljubogošte

2. Veselinović Joka, Perina, 70 god. iz sela Gor.Ljubogošte

3. Veselinović Makso, Nikin, 46 god. iz sela Gor.Ljubogošte

4. Kovačević Djordjo, Perin, 51 god. iz sela Donje Ljubogošte

5. Kovačević Vasilija, Vukina, 49 god. iz sela Donje Ljubogošte

6. Gluhović Krsto, Mitrov, 45 god. iz sela Gor.Ljubogošte

7. Lopatić Andrija, Nikolin, 14 god. iz sela Donje Ljubogošte

8. Begović Lazo, Obrenov, 72 god. iz sela Pribnja

svi gore pomenuti odvedeni su i pobijeni u januaru mj. 1942. god. od strane Francetićeve crne legije. Sve gore navedene žrtve pohvatane su za vrijeme bježanja pred ustašama, koji su u to vrijeme vršili akcije protiv ustanika i tom prilikom teroricali, ubijali i odvodili nevino stanovništvo. Pojedinci i zlikovci svjedocima nisu poznati.

U istom mjesecu i od istih ustaša odvedeni su u Vrh-Praču i tamo pobijeni sljedeći ljudi, žene i djeca:

1. Ćosić Stana Djokina st.32 g.iz sela Radonjići,

2. Ćosić Borislav Milošev st.11 g.iz sela Radonjići,

3. Ćosić Svetozar Djokina st.7 g.iz sela Radonjići,

4. Ćosić Milorad Milošev st.4 g.iz sela Radonjići,

5. Ćosić Nikolija Miloševa st.1 g.iz sela Radonjići,

6. Lučić Nikola Stjepanov st.50 g.iz sela Radonjići,

7. Šibonja Jelka Nikolina st.35 g.iz sela Gornje Pale,

8. Savić Blagoje Božin st.38 g.iz sela Rakovca,

9. Blagojević Milorad Markov st.15 g.iz sela Rakovca

Gore imenovani su kako je rečeno izbjegli od ustaškog terora, gdje su ih ustaše pohvatale i pobile. U ubijstvu gore navedenih žrtava sudjelovala je po izjavi svjedoka i milicija sa Pala, Foče i Sarajeva, a koja je u glavnom bila pod komandom Francetićeve Crne legije. O ubijstvu gore navedenih žrtava mogao bi dati podatke bivši milicioner Suljo Mutapčić st.48 g.iz Pala gdje se i sad nalazi i šumar u penziji Jukić Ivan st.60 g.nastanjen na Palama gdje se i sad nalazi.

U februaru mj. 1942. god. odvedeni su od strane nepoznatih ustaša

1. Ristović Vaso, Ostojin, 40 god. iz sela Bare

2. Ristović Uroš, Ostojin, 33 god. iz sela Bare

Imenovani su odvedeni u Sarajevo od strane ustaša tabora Pale, a odatle u logor u Njemačku, odakle se više nisu vratili.

U istom mjesecu odvedeni su:

1. Lučić Djoka, Ilijin st. 60 god. iz sela Bare

2. Jugović Dušan, Krstin, st. 40 god. iz sela Pribanj

3. Kusmuk Risto, Stjepanov, st. 30 god. iz sela Pribanj

4. Djukić Risto, Savin, st. 36 god. iz sela Rakovca

5. Skoko Djordjo, Milanov, st. 48 god. iz sela Rakovca

²⁵ Име није видљиво због оштећења документа.

6. Bojanić Bogdan, Mitrov, st. 36 god. iz sela Rakovca

7. Poljaković Milan, Jovin, st. 63 god. iz sela Donja Ljubogošta

U istom mjesecu ubijen je od strane ustaša sa Pala Petrović Spasoje Perin st.36 god. iz Pala a u ubistvu imenovanog učestvovali su i ustaše Edhembasić st.25 god.iz Hotočine (sada u Sarajevu) i Šukrija Jašarević, Ibrahimov (sada se nalazi u zatvoru u Sarajevu).

1943. godina:

15.novembra 1943. god. ustaše crne legije pod zapovjedništvom ustaškog pukovnika Sudara Franje, koje su se nalazile u to doba na Sokolcu uslijed pritiska partizana bile su prisiljene, da se povlače sa Sokolca u pravcu Sarajeva, odnosno Pala i tom prilikom, kad su prolazili uništavali su pred sobom sve što je bilo pravoslavno. Po pričanju samih svjedoka, tom prilikom našlo je smrt preko 800 ljudi, žena i djece, a u samom Mjesnom odboru Pale bilo je što ubijeno, streljano i zaklano oko 140 ljudi, žena i djece (vidi spisak poznatih žrtava M.O. Pale od 15.XI.1943. god.). Muškarci, koji su se tada nalazili na radu u Palama, bili su na mučki način prevareni t.j.ustaše su im rekli, da trebaju doći pred dom žrtava, da im se izdaju propusnice. Kada su isti došli, bili su zatvoreni u dom, povezani i iste noći odvedeni u mjesto Krivodole, gdje su svi bili postreljani i poklani. Uz put, prilikom sprovođenja u Krivodole, tukli su ih i mučili na najgrozniji način. Žene i djecu tih ljudi, iste su noći kod kuća pobili, a potom zapalili. Od muškaraca je tom prilikom uspio se otrgnuti i pobjeći Živan Klačar, Jeftin st.27 god. iz Rakovca, gdje se i sada nalazi. Od ženskog življa ostale su pukim slučajem u životu Mitra Savić, Savina, st.20 god. sada udata za Gazivodu Gavru i nastanjena na Kozjoj Čupriji M.O. Hreša i Dušanka Savić Jovanova, st.22 god., sada se nalazi u Sarajevu, a te tri navedene osobe mogle bi dati pojedinosti o tom groznom zločinu. Tom prilikom ustaše su popalile preko 100 raznih zgrada i uništili i opljačkali svu pokretnu imovinu stradalih žrtava.

Ustaša, ustaškog tabora sa Pala Bogomir – Frido Petrić st.55 god.po zanimanju stolar, koji je bio nastanjen na Palama, proveo je sa ustašama crne legije ispred njemačke straže u spisku navedene žrtve, koje su bile na radu (samo muškarci) i rekao Nijemcima, da su isti komunisti, i da je njemački komandant naredio da se isti postreljaju. Po izjavi svjedoka, drugi ili treći dan ubistva, nadjen je na putu za Krivodole (gdje su žrtve pobijene) šešir, vlasništvo ustaše Bogomira-Fride Petrića. (Pomenuti Petrić bio je osuđen po Okružnom sudu u Sarajevu na kaznu od 11 god. prisilnog rada, koju je djelimično izdržo, te se sada nalazi na slobodi u Sarajevu.).

Ustaše pojedinci svjedocima nisu poznati, koji su učestvovali u pokolju ovog nevinig pravoslavnog življa.

Žrtve postreljane u Krivodolu sahranjivao je lično nakon nekoliko dana svjedok Vojko Savić iz sela Rakovca.

1944. godina:

U martu mjesecu 1944. god. ubijeni su od strane ustaša crne legije slijedeći ljudi:

1. Kovačević Mirko, Pantin st.35 god. iz sela Gor.Pale

2. Ćirić Janko, Djordjin, st.35 god. iz sela Gor.Pale

3. Simić Ostoja, Stjepanov, st.65 god. iz sela Gor.Pale

4. Jovanović Djordjo, Mićin st.70 god. iz sela Gor.Pale

Ubice kao pojedinci nisu svjedocima poznati.

U septembru 1944. god. poklani su u selu od strane ustaša crne legije slijedeći ljudi:

1. Mirković Djordjo, Pantin, st.54 god. iz sela Donje Ljubogošte

2. Mirković Risto, Pantin, st.50 god. iz sela Donje Ljubogošte

3. Mirković Janja, Djodjina, st.22 god. iz sela Donje Ljubogošte
4. Skoko Ruža, Vukanova, st.63 god. iz sela Donje Ljubogošte
5. Mučibaba Ruža, Tomina, st.63 god. iz sela Donje Ljubogošte

Imenovani su bili zaklani, a potom zapaljeni. O tome bi mogao dati podatke Skoko Sreten, Aćimov, st.34 god.iz sela Ljubogošte, gdje se i sada nalazi.

U istom mjesecu odveden je od istih ustaša u Sarajevo Erić Milan Četkov, st.22 god. iz Donje Ljubogošte i od tada se više nije vratio.

Istoga mjeseca streljani su i poklani od strane ustaša iz Mokrog koje je predvodio ustaški zastavnik Žiga, rodnom od Rogatice, st.oko 28 god.boravišta nepoznatog, slijedeći ljudi:

1. Klačar Stojan, Cvijanov, st.52 god. rodnom iz Pribnja
2. Klačar Marijan, Maksimov, st.65 god. rodnom iz Pribnja
3. Klačar Nikola, Ostojin, st.55 god. rodnom iz Pribnja
4. Klačar Tomo, Jankov, st.19 god. rodnom iz Pribnja
5. Klačar Zora, Djordjina, st.19 god. rodnom iz Pribnja
6. Klačar Petko, Djordjin, st.14 god. rodnom iz Pribnja
7. Ilić Dragica, Ilijina, st.29 god. rodnom iz Pribnja

Oružnički narednik Brkić Petar st.45 god. (boravišta nepoznatog) predvodio je ustaše skupa sa ustaškim zastavnikom Žigom i tada je ubio: Paunović Peru, Jovina, st.60 god. iz sela Pribnja. Brkić Petar bio je zapovjednik oružničke postaje u Han Derventi.

Početkom oktobra mjeseca 1944. god. odvedeni su i pobijeni:

1. Blagojević Bogdan, Ristin, st.45 god. iz sela Pribnja
2. Blagojević Risto, Gajin, st.80 god. iz sela Pribnja
3. Kusmuk Pero, Stjepanov, st.45 god. iz sela Pribnja
4. Kusmuk Jovo, Djordjin, st.60 god. iz sela Pribnja

Njih su odvele nepoznate ustaše iz Mokrog, a o tome bi mogao da da podatke Aljo Mutapčić sin Halila, st.23 god. iz Pala, a koji se sada nalazi u Sarajevu.

1945. godina:

U martu mj. 1945. god. streljani su od strane ustaša „Crna Ruka“ a među kojima je prepoznat ustaški zastavnik Nikica Sapina st.29 god.rodnom iz Bugojna, sada nepoznatog boravišta i Musović Sabrija st.36 god.iz Pljevala (navodno nalazi se u zatvoru u Sarajevu), koji je u to vrijeme bio zapovjednik mjesta na Palama, slijedeći ljudi:

1. Paračina Branko, Markov, st.48 god. iz Pala
2. Bukera Toma, Cvijanov, st.60 god. iz Korana
3. Jakovljević Anica, Tomina, st.38 god. iz Gor.Pala
4. Jakovljević Anice dijete, st.6 mj.(nekršteno) iz G.Pala
5. Petronić Dragoje, Manojlov, st.48 god. iz Gor.Pala
6. Petronić Stana, Dragojina, st.15 god. iz Gor.Pala
7. Petronić Nedjo, Dragojin, st.13 god. iz Gor.Pala
8. Petronić Budimir, Dragojin, st.12 god. iz Gor.Pala
9. Petronić Tomo, Dragojin, st.6 god. iz Gor.Pala
10. Petronić Čedomir, Dragojin, st.8 god. iz Gor.Pala
11. Šljivić Staka, Ristina, st.40 god. iz Gor.Pala
12. Šljivić Petra, Ristina, st.18 god. iz Gor.Pala
13. Šljivić Kristina, Ristina, st.6 god. iz Gor.Pala

14. Prhović Lazo, Rajkov, st.20 god. iz Gor.Pala
15. Prhović Borka, st.40 god. iz Gor.Pala
16. Jasika Janja, Stjepanova, st.50 god. iz Gor.Pala
17. Jasika Desanka, Dimtrijeva, st.40 god. iz Gor.Pala
18. Jasika Ana, Simina, st.40 god. iz Gor.Pala
19. Jasika Anka, Petkova, st.18 god. iz Gor.Pala
20. Jasika Milena, Ilijina, st.18 god. iz Gor.Pala
21. Jasika Živko, Ilijin, st.16 god. iz Gor.Pala
22. Jasika Novo, Ilijin, st.10 god. iz Gor.Pala
23. Jasika Danilo, Ilijin, st.3 god. iz Gor.Pala
24. Jasika Zora, Ilijina, st.2 god. iz Gor.Pala
25. Starčević Toša, Mladjenova, st.17 god. iz Rakovca
26. Starčević Milena, Mladjenova, st.15 god. iz Rakovca
27. Guja Jovo, Djordjin, st.70 god. iz Radonjića, kojeg je lično ubio zastavnik Nikica Sapina²⁶. Posljednjih troje navedenih postreljani su i zapaljeni u kući Riste Pandurovića u selu Pavlovcu, kojom je prilikom u istom selu izgorilo oko 8 zgrada.

U aprilu mjesecu 1945.god. stradala je od mine, koju su ostavile ustaše crne ruke, Lučić Milka, Jovina st.55 god. iz sela Bare.

II. Zločini Nijemaca:

1942.godina:

Koncem januara mj.1942. god. za vrijeme druge ofenzive Nijemaca koja je bila usmjerena u pravcu istočne Bosne, a koja je odpočela preko Romanije i Mokrog poginuli su od strane Nijemaca slijedeći ljudi:

1. Ilić Tomo, Ostojin st. 30 god. iz sela Pribnja
2. Ilić Milan, Djordjin st. 32 god. iz sela Pribnja
3. Ilić Mladjen, Perin st. 30 god. iz sela Pribnja
4. Ilić Grujo, Milanov st. 17 god. iz sela Pribnja
5. Ilić Obren, Stojanov st. 50 god. iz sela Pribnja
6. Ilić Spasoje, Stojanov st. 42 god. iz sela Pribnja
7. Ilić Rade, Manojlov st. 24 god. iz sela Pribnja
8. Blagojević Pavle, Jovin st. 60 god. iz sela Pribnja
9. Blagojević Mladjen, Ilijin st. 17 god. iz sela Pribnja

U gore pomenutoj ofenzivi Nijemaca učestvovala je i talijanska Alpino divizija, koja je napredovala u pravcu Trnova i Kalinovika, a čiji su dijelovi bili u kontaktu sa njemačkim trupama. Svi gore imenovani bježali su ispred neprijateljske akcije i tom prilikom bili pohvatani i streljani.

1943. godina:

U oktobru mj.1943. god. poginula je od strane njemačke Princ Eugen divizije, Jugović Tomanija, Tomina, st 54 god. iz D.Ljubogošta i Klačar Vukan, Maksimov, st.45 god. iz D.Ljubogošta.

²⁶ Почетно слово презимена се не види у потпуности те постоји могућност грешке.

1945. godina:

U aprilu mj. 1945. god. od strane njemačke Princ Eugen divizije poginuli su:

1. Savić Nedjo, Ilijin st.80 god. iz sela Rakovca
2. Ristović Vojislav, Jovin st.38 god. iz sela Bare

Od iste divizije u mjesecu februaru streljani su:

1. Klačar Miloš, Ristin st.23 god. iz sela Rakovca
2. Petrović Mirko, Djordjin, st.32 god. iz sela Rakovca
3. Kusmuk Grujo, Jovin, st.21 god. iz sela Rakovca
4. Vuković Vaso, Nikolin st.63 god. iz sela D.Ljubogošte

Početkom aprila 1945. god. poginuli su od topovske paljbe koja je tada bila usmjerena na selo Ljubogošte od strane Nijemaca, slijedeća lica.

1. Klačar Milka, Tanina, st.27 god. iz sela D.Ljubogošte
2. Klačar Jovanka, Stijepina st.28 god. iz sela D.Ljubogošte

U isto doba nagazio je na minu i poginuo Poljaković Savo, Milanov, st. 20 god. iz sela D. Ljubogošte.

III. Zločini Talijana:

1942. godina:

U mj. martu 1942. god. odvedeni su i postreljani od strane Talijana u Vrh-Praći:

1. Vojinović Aleksa, Mitrov, st.48 god. iz sela Pale
2. Savić Jovan, Božin, st.46 god. iz sela Rakovca
3. Marinković Ilija, Vasin, st.50 god. iz sela Korana
4. Marinković Sava, Vasin, st.40 god. iz sela Korana
5. Djukić Milan, Gavrin, st.56 god. iz sela Korana
6. Kovačević Janko, Djordjin, st.40 god. iz sela Pala

Talijanska jedinica bila je Alpino divizija, čiji je komandant svjedocima nepoznat. U odvođenju imenovanih sudjelovali su i neki Srbijanski četnici.

IV. Zločini četnika:

1941. god. U mj.decembru 1941. god. ubijena je od strane četnika Petronić Milica st.35 god. iz Gor.Pala. Nju je ubio četnik Lazarević Milutin Tosin, st. 18 god. iz sela Pribnja (poginuo).

1942. god. U martu mj.1942. g. poginula je Blagojević Joka, Kostina st.60 god. iz sela Pribnja. Nju je ubio Cvjetanović Grujo, rodod iz Prače st.56 god. (poginuo)

U istom mj. poginuo je od strane nepoznatih četnika Lazarević Bogdan, Marijanov, st.27 god. iz sela D.Ljubogošte.

1944.god. U decembru mj.1944. god. ubijen je od strane četnika Save Derikonje, Lazarević Rade, Ilijin, st.25 god. iz sela D.Ljubogošte.

Pročitano, odobreno, potpisano.

Povjerenik:²⁷
Zapisničar:²⁹

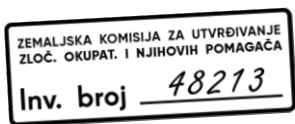
Svjedoci:²⁸

²⁷ Испод је латинични потпис повјереника.

²⁸ Испод се налази пет ћириличних, један латинични потпис и отисак прста једног свједока.

²⁹ Испод је латинични потпис записничара.

Документ број 2

10/45
Broj: Rg.10/1946

Zapisnik³⁰

sastavljen dne 30.juna/1945 pred Gradskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez _____okrug _____
Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

E. Djonlić

Član komisije: M. Čomora

Pristupa Jela Savić, r.Jakovljević žena pok.Vase rodom iz Pala opština _____srez Sarajevo okrug _____ sada se nalazi u Pale star 35 godina, po zanimanju domaćica izdržava četvero članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Za vrijeme rata kada je uspostavljena N.D.H. na Palama gdje sam živjela uspostavljen je ustaški tabor, čiji je tabornik bio Boško Cvenček, koji je dugo godina živio na Palama kao mehaničar na Pilani Bože Stilinovića.

5. avgusta 1941 g. po nalogu tabornika Cvenčeka ustaše su zašle po Palama i obližnjim selima, te sakupili sve muškarce ispod 38 godina i sakupili oko 92 čovjeka, koje su odpremili u Sarajevo i više se nikada za njih nije čulo. Zbog toga sam uvjerenja kao i svi drugi da su ustaše te ljude pobili. Sa Cvenčekom je održavao bliske veze Arif Ortaš, mesar sa Pala, Matija Trezven, radnik sa Pala, Stipo Lavanić, trgovac drvetom sa Pala, Asim Hadžialić, pretsjednik Opštine, Boško Ilić, upravnik pošte, neki Janko čijeg prezimena neznam, telegrafista pošte na Palama, neki šumar Juko, čijeg imena neznam, Frida – Bogumil Petrić, tišler sa Pala, Ivica Stilinović, satler. Svi naprijed imenovani kako sam naprijed navela održavali su prisne veze sa Cvenčekom i s njim saradjivali.

Srbe su kupili ustaše, čijih ja imena neznam a poznati su mi među njima samo Mirko Stilinović, Kenda, Jozo Trezven, koji je poginuo, a bilo je ustaša oko 20 čijeih ja imena neznam ali će vjerovatno znati drugi oštećeni sa Pala. Među odvedenim sjećam se da su bili dva Savića Vaso i Damjen, Jakovljević, Sava, Marko, Josika, i još dvojica čijih imena neznam, Novica Arnaut, jedan Gazivoda, trojica Rabota, sedam Šaraca, pet Gluhovića, dvojica Kovačevića, trojica Jugovića, dva Kusmuka, i još mnogi drugih.

Medju odvedenim ustaše su 5 avgusta odveli i moga muža Vasu Savića. Moj muž je kao i ostali po nalogu tabora javio se u tabor i otuda je i odveden. Koncem 1941 g.vodile su se po Palama i okolici borbe s jedne strane izmedju četnika i partizana koji su tada saradjivali zajedno i domobrana s druge strane, pa je vojska i to 13.domobranska pukovnija popalila sve kuće po selima i selištima, kojom prilikom je zapaljena i moja kuća i dvije štale, a živežne namirnice su opljačkane. Ja tom prilikom nisam bila kod kuće već u selu Bogovičima. Ovim mi je pričinjena šteta u visini odprilike 100.000 predratnih dinara.

Cvenček se danas nalazi u zatvoru kod Ozne na Ilidži, pa molim da se on sasluša kakva je sudbina bila ovih ljudi, koji su sa Pala i okolice odvedeni. To su bili naši najbolji domaćini. Arif Ortaš nalazi se u zatvoru u Sarajevu, dok se Matija

³⁰ Документ је откуцан на формулару на писаћој машини.

Trezven koji je bio aktivni ustaša nalazi danas na slobodi na Palama. I Hadžialić nalazi se u zatvoru u Sarajevu. Juko isto tako, koji je sam isticao da je aktivni ustaša., dok mi za ostale nije poznato gdje se sada nalaze. Također Ivan Raguz nalazi se u zatvoru kao i Ivica Stilinović.

Sve ove moje navode mogu posvjedočiti seljaci sa Pala i okolnih sela koji su u to doba nalazili na Palama a specijalno *članovi* onih familija iz čijih je kuća po koji član odveden.

12.avgusta sjeli su u voz na Palama za Sarajevo Ratko, Radović, Danilo Vojnović, Nikola Andrić, Jovo Djukić, jedan Samardžija i još jedan meni nepoznat svi sa Pala, dok je voz stajao na stanici Koranu, odnosno oni su sjeli na Koranu i dok je voz putovao za Sarajevo, prolazila je kroz vagone ustaška kontrola i u jednom vagonu pitali su da li ima Srba u vozu, našto im se javila Mica Eker, koja je tada stanovala na Palama a sada u Sarajevu i rekla im imena ovih ljudi, za koje se više nikada saznalo nije. Ja ne mogu navesti ko mi je to pričao ali se je to pronosilo u Palama i vjerovatno će neko sa Pala znati koji se je tom prilikom nalazio u vozu i koji će posvjedočiti ovu okolnost.

Mica Eker živi sada stalno u Sarajevu, kći Luje, i da li je udata u kojem slučaju nosi drugo ime meni nije poznato.

Drugo ništa nemam da navedem.

p.p.p.³¹

³¹ Испод је ћирилични потпис свједока Јеле Савић, а испод њеног потписа је још један, латинични потпис члана комисије.

Записник³³

састављен дне 4 augusta /1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama спрез Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

B.Milić

M.Tošić

Приступа Angelina Andrić кћи, пок. Djordje родом из Pala општина Pale спрез Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Palama стар 20 година, по занимању namještenik N.O. издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Dana 1[?]³⁴ augusta 1941 god.moj brat Nikola koji je bio zaposlen u Želj.Radionici Sarajevo došao je vozom na Pale skupa sa Ratkom Radovićem, Danilom Vojnovićem, Jovom Djukićem i Milošom Samardžijom. U vozu su čuli da su četnici razrušili most u Mokrome i da kupe Srbe da idu da popravljaju. Kada su došli na Pale produžili su vožnju do Korana. Tu ih je sakrio neki željezničar i rekao im neka idu nazad u Sarajevo uveče. Tako su i učinili. Ja sam takodje pošla u Sarajevo iako je nama Srbima bilo zabranjeno kretanje i svako izdavanje proputnica. Proputnicu mi je izdala Šefika Sehić koja je bila namještenica opštine Pale. Kada je došao voz u veče ja sam sjela i vidila sam kada su gore pomenuti sjeli u voz. Tada su ustaše prolazili kroz voz i pitali su imali Srba u vozu tada je Mica Eker koja se sada nalazi u Sarajevu da u zadnjem vagonu ima Srba. Da je Mica Eker rekla da u vozu ima četvorica Srba pričala mi je Abiba Fahić koja se sada nalazi u Palama. Na stanici Pale oni su ih izveli iz voza te su ih zatvorili u bife stanice Pale. Moja majka molila je tabornika Cvenčeka da pusti moga brata a on je odgovorio da ga u opšte ne pozna. Poslije nekoliko dana mi smo molili Trombetaja Mirka koji se posljednje vrijeme nalazio u Zagrebu da i on interveniše a on je rekao da ne može ništa bez Mirka Stilinovića. Mi smo molili Mirka Stilinovića da pusti moga Brata Nikolu a on je ogovorio da se nalazi u logoru u Sarajevu.

Jednom prilikom kada je brat пок. Danila Vojnovića, Boban došao kod postolara Hasan Pekića koji se sada nalazi na Palama i donio cipele svoga brata Danila da ih popravi Mirko Stilinović ga je upitao „Jesu li to cipele пок. Danila“. Po ovome smo doznali da je moj brat ubijen skupa sa ostalima.

Lješ moga brata i ostalih pronašli smo 1942 god.u jesen iza drugoga tunela od Pala prema Sarajevu.

Predlažem da se ubice moga brata najstrožije kazne a mojoj majci dodjeli pristojno mjesečno, izdržavanje čiju ću visinu naknadno navesti.-

O stvari nemam više ništa da kažem.-

P.P.P. Andrić Angelina s.r.

Milić s.r.

Dovršeno

³² Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

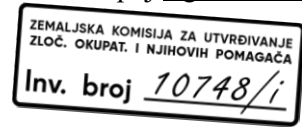
³³ Документ је откуцан латиницом на ћириличном формулару.

³⁴ Друга цифра није јасно видљива.

K 200³⁵

Број: Rg.184/1945

Записник³⁶

састављен дне 4 augusta /1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama спрез Sarajevo округ Sarajevo
Од комисије су присутни:

Записничар:
B.Milić

M.Tošić

Приступа Mihojević Dragica жена, Svetozara родом из Pala општина Pale спрез Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Palama стар 33 година, по занимању domaćica издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Pred Mitrov dan 1944 god.došlo je 12 ustaša iz Sarajeva kamionom te opkolile kuću moga brata Aleksandra Gvozdеновића. Oni su tražili njega. Ali on je sretnim slučajem pobjegao i oni su pucali na njega i ranili ga na pet mjesta. Moj muž Svetozar je bacio bombu kroz prozor među ustaše te je bomba smela ustaše i tako je on pobjegao. Kada su vidile ustaše da je moj brat pobjegao oni su došli i odveli njegovu ženu u Sarajevo. Tu noć je prenočila u Sarajevu i ustaše odnosno neki njihov sud je pustio njegovu ženu Ankicu. Kada je ona došla na stanicu Bistrik pratile su je ustaše i na stanici Dovlići izveli je iz voza te je kod trećeg tunela prema Palama ubili iz pištolja i onda je preklali, i ja sam je uz pomoć njezinoga oca Jukić Ivana čin.želj. Direkcije Sarajevo našla tek četvrti dan.

Napominjem da ju je ubio neki ustaša Pehić koji se tada nalazio u Sarajevu a po naredjenju nekoga ustaškog nadporučnika emigranta Stipe Jelčića koji se sada nalazi u logoru u Sarajevu. Ovo mi je pričao njezin otac Jukić Ivan koji je bio i na saslušanjima u Ustaškom Zdrugu. Ustašu Jelčića Stipu potpomago je u njegovom zločinu Barbarić mislim Stjepan koji je bio šef stanice Bistrik za vrijeme NDH. a sada se nalazi u Želj.Direkciji Sarajevo, jer pričao je blokar iz Dovlića Mustafa Imanić mislim da se sada nalazi u službi u Sarajevu, da je njega pomenuti Barbarić u roku pola sata zvao na telefon tri puta govoreći mu da nikako ne smije pustiti voz iz Dovlića dok ustaše ne skinu iz voza pok Ankicu Gvozdеновић.

Molim da se krivci moje nevjestе najstrožije kazne a njezinoj kćerki Jasmonki koja se nalazi kod mene pošto joj je i otac poginuo u redovima NOV, dodjeli pristojno mjesečno издржавање jer ona ima tek šest god. a za cijelo vrijeme od smrti njezine majke издржао je moj muž Sveto koji je zaposlen kao namještenik општинског народног одбора Pale.-

O stvari nemam više ništa da kažem.-³⁷

P.P.P.

Dovršeno³⁸

³⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

³⁶ Документ је откуцан латиницом на ћириличном формулару.

³⁷ У продужетку се налази ћирилични потпис свједока.

³⁸ Испод се налази нечитак потпис.

Документ број 5

Број: U.tg.122/1946

Записник³⁹

састављен дне 27.III. /1946 пред Gradskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevo кроз Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Lorenc N.

Hadžić S.

Приступа Olga Samardjić кћи, Ivan родом из Pale општина Pale кроз _____ округ _____ сада се налази у Sarajevo Bistrik Basamac 5 стар 43 година, по занимању Minist.soc.pol. издржава ./. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Gvozdenović Đorđe⁴⁰ је sin moje sestre Julke Gvozdenović, te kako je Đorđo bio pravoslavac bio je odmah otpušten iz službe sa pilane na Palama, a bio je mašinista po zanatu. Neki domobran šofer Subašić skrhao je motor pa je Đorđo uzeo pošto nije ništa radio da mu motor popravi što je i učinio, i kako je dva tri puta vršio probu motora, ustanovio je ispravnost motora i išli su put Mokrog, ta je vožnja bila sumnjiva taborniku Cvenčeku, te je Đorđi nekoliko puta bio zatvaran i uvijek je u nedostatku dokaza bio pušten. U maju 1942.godine uhvatili su domobrana Subašića, da ima vezu sa šumom pa su ga odmah streljali, a za dva dana su došli i odveli Đorđu, a s njim su odveli sa Pala Ilić Dragu i Marka, Milana Vukovića i Miloša, svi su oslobođeni nakon 14 dana a Đorđo je zadržan na Okružnom sudu, te je nakon izvjesnog vremena odveden za logor Jasenovac i nikada nam se nije javio ali smo u godini 1945. čuli, smo od Čorovića Mile da je Đorđe ubijen od nekog njemačkog majora u 1942.godini, u Njemačkoj.

P.p.o.
Olga Samardjić s.r.

Dovršeno.

Lorenc N. S.r.

Hadžić S. S.r.

Tačnost prepisa ovjerava sekretar:⁴¹

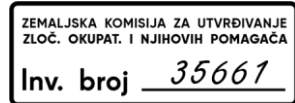

³⁹ Документ је откуцан латиницом на ћириличном формулару.

⁴⁰ У оригиналном документу више пута погрешно откуцано Ђорђе.

⁴¹ Испод се налази латинични потпис.

Zapisnik⁴²

sastavljen dne 14-XII/1945 пред среском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Сарајеву срез Сарајево округ Сарајево

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Сибинчић Милка жена, Душана Сибинчића родом из Глине општина Глина-Маја срез Глина округ Глина сада се налази у Пале стар 55 година, по занимању домачица издржава сама чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

На дан 5 августа 1941.мој муж налазио се на ручку код куће а био је запослен као шумар у мјесту Палама. Тога дана дошли су по њега усташе табора на Палама и то Берко Петрић син Фриде који је био настањен у задње вријеме на Палама. Сњим су били усташе Трезнер Јозо, син Матије из Пала и тада су мога мужа отјерали у табор, а одатле у општину на Палама, гдје је био затворен два дана, а послјије су их одвели усташе у Сарајево, послјије њега више уопште нисам сазнала за његову судбину, а собзиром да се до данас није јавио предпостављам да је убијен.

Душан Сибинчић, син Миле био је стар 55, а био је родом из Мајског Тртника код Глине.

Горе наведене усташе одвели су мога мужа по налогу тадањег таборника на Палама Цвенћека Бошка.

Више немам шта да кажем, него молим да се кривци узму на одговор и казне.

Моје наводе могу потврдити доле наведени свједоци:

Сибинчић Милка⁴³
по Шкраби

Чирић Трифко, син Пере из Пала⁴⁴

Павичевић Окица, син Аћим из Пала⁴⁵

⁴² Документ је откуцан ћирилицом на формулару који је латинични.

⁴³ Поред се налази отисак прста свједока.

⁴⁴ Поред се налази ћирилични потпис свједока.

⁴⁵ Поред се налази ћирилични потпис свједока, а испод су потписи чланова комисије.

Zapisnik⁴⁷

sastavljen dne 14-XII/1945. пред спреском komisijom за utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača у Сарајеву срез Сарајево округ Сарајево

Од komisije су присутни:

Зaписничaр:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Душанка Самарцић жена, Васе Самарцића родом из Пале општина Пале срез Сарајево округ Сарајево сада се налази у Пале стар 33 година, по занимању домачица издржава 7 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У јуну мјесецу 1941.г. дошли су усташе у наше село и том приликом одвели су мога мужа Васу стар 33. у табор на Палама а одатле су га спровели у Сарајево, а након неколико дана чула сам да су га провели за Госпић, одакле се више није вратио.

Усташки таборник на Палама био је Цвенчек Божидар. По мога мужа дошли су усташе Орташ Таиб син Арифа родом из Пала, а који је сада поручник у Ј.А. Сњим су дошли од усташа Ђонлић Драго, син Анте из Пала и Стилиновић Мирко Иве стар 24 г.

Више немам шта да кажем, а моје наводе могу потврдити доле наведени свједоци.⁴⁸

Петронић Илија, син Ђорђе из села Горње Пале т.ј.Петронић Илија⁴⁹
по Шкраби

Јукић Иван, син Марјана из села Пала

наводи да су у то вријеме били активни чланови усташког табора на Палама горе наведене усташе⁵⁰

⁴⁶ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

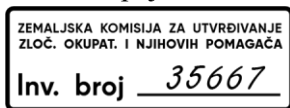
⁴⁷ Документ је откуцан ћирилицом на формулару који је латинични.

⁴⁸ Са десне стране се налази ћирилични потпис свједока.

⁴⁹ Изнад се налази отисак прста.

⁵⁰ Испод се налази нечитак потис, а с десне стране један нечитак и један ћирилични потпис.

Зaписник⁵²

sastavljen dne 12-XII/1945. пред спеском komisijom за utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača у Сарајеву sрез Сарајево округ Сарајево

Od komisije су присутни:

Зaписнићар:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Јела Ристовић жена, Уроша Ристовића rodom из Пале opština Пале sрез Сарајево округ Сарајево sada се налази у Пале star 32 godina, по zanimанју домаћица издржава 3 članova породице, propisno opomenut на kazivanje истине, изјављује:

У марту мјесецу 1942 г. дошли су мојој кући тадашњи таборник Даутлих Бедрих и Јанко Делзаповски који је такође био са службом на Паљанској пошти и отјерали мога мужа Уроша, и Васу Ристовића. Урош је био стар 37 г. и Васо стар 39 г. Са Пала мој муж и његов брат одведени су у Сарајево, а након два мјесеца били су транспортовани у Норвешку у логор, гдје су у 1942 г. обадва убијени.

Ову моју изјаву може потврдити Лопатић Павле, син Јове из Мокрог-Јеловци, који је са мојим мужем био заједно у Норвешкој, као Бранко Работа, син Ђоке са Пала, који су били са мојим мужем и који могу посвједоћити.

Кривци за одвођење мога мужа и његовог брата су Реља Гуја син Крсте из Пала, а који се сада налази у Сарајеву у затвору.

Више немам шта да кажем, него молим да се кривци казне по закону, а мени додијели пристојна помоћ.

Овај случај може посвједоћити и доле наведени свједоци⁵³

Милан Вуковић, син Панте из села Пале⁵⁴

Ћирић Трифко, син п. Пере из Гор. Пала⁵⁵

Лопатић Павле, син Јове из Мокрог сада настањен на Палама као Управник поште.

У 1942 г. у мјесецу августу у мјесту звано брдо код [?]⁵⁶ убијен је тада на раду Васо Ристовић, а доцније повратком у лагер Нијемаца који су извршили злочин на грозан наћин убили су и његовог брата Уроша, у *логору званом Бајесфорду – Норвешка.*⁵⁷

⁵¹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵² Документ је откуцан ћирилицом на формулару који је латинични.

⁵³ Испод се налази ћирилични потпис свједока Јеле Ристовић.

⁵⁴ У продужетку се налази латинични потпис свједока.

⁵⁵ У продужетку се налази ћирилични потпис свједока.

⁵⁶ Руком дописан нечитљив текст.

⁵⁷ Испод се налазе потписи чланова комисије и свједока.

Зaписник⁵⁹

sastavljen dne 12-XII/1945. пред среском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Сарајеву срез Сарајево округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Зaписниџар:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Окица Павичевић sin, Аћима rodом iz Пале opština Пале sрез Сарајево округ Сарајево sada se налази u Пале star 46 godina, по занимању приватни чиновник izдржава 3 ђланова породице, propisно opomenut на казивање истине, изјављује:

У мјесецу јануару 1942 г. дошле су у наше село усташе и мјесна милиција и том приликом су ми отјерали моју жену Зора рођ. Цицовић стара 38 г. као и кчерку Десанку стара 10 г. Горе именовани су одведени у Сарајево а послје нисам могао ништа сазнати за њихову судбину.

Том приликом су одвели око 5 жена и дјеце из Врхпраче и за њихову судбину уопште се до данас незна.

Командант милиције био је у то вријеме сатник Хајровић чијег се имена не сјечам, а био је родом из Фоче. У милицији је такође учествовао и Мутапчић Суљо са Пала, који се и дан данас налази у Палама, односно у Сарајеву који ми је лично причао да је видио моју жену и кчер, као и остале познате.

Још од милиционера био ми је познат Јашаревић Алија са Пала, а који је погинуо истих дана.

Шехић Авдо, син Суље родом из Пала, а који се сада налази у Сарајеву изјавио ми је да су сва горе именована лица налазила у касарни Војне Крајине у Сарајеву рекао ми је да су исте ноћи одведени у непознатом правцу.-

Горе наведену изјаву могу поред мене потврдити доле наведени свједоци:⁶⁰

Петронић Јован, син Милана из Горњих Пала⁶¹

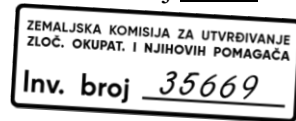
⁵⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵⁹ Документ је откуцан ћирилицом на формулару који је латинични.

⁶⁰ Испод се налази ћирилични потпис свједока.

⁶¹ У продужетку се налази ћирилични потпис свједока, а испод су потписи ђланова комисије.

Zapisnik⁶³

sastavljen dne 14-XII /1945 pred среском komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Сарајеву srez Сарајево округ Сарајево

Od komisije su prisutni:

Записничар:
Шкраба

Богдановић

Pristupa Ћирић Трифко sin, ~~kći~~, ~~жена~~ п. Пере rodom iz Гор[ње] Пале opština Пале srez Сарајево округ Сарајево sada se nalazi u Гор[ње] Пале star 48 godina, po zanimanju тежак izdržava 11 članova porodice, propisno je opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

4-XII-1944. без икакве акције у нашем селу убијен је у селу Беговини, Пале, Ковачевић Мирко син п. Панте стар 41 г. од стране усташа из Усташке пуковније Фрање Судара 22 усташка бојна којом је командовао усташки нпр. Сабрија Мушовић из Плевља.

Иза п. Мирка остала је жена са троје нејаке дјеце.

Више немам шта казати него молим да се казне починиоци злочина, а жени Мирка да се додијели помоћ.⁶⁴

Свједоци:

Петронић Јован⁶⁵ син п. Милана из Пала⁶⁶

Павичевић Окица, син Аћима из Пала⁶⁷

⁶² Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

⁶³ Документ је откуцан на писаћој машини

⁶⁴ Поред се налази потпис Трифка Ћирића.

⁶⁵ У претходном записнику је записано име „Јово“.

⁶⁶ Поред се налази потпис Јова Петронића.

⁶⁷ Поред се налази потпис Окице Павичевића, а испод су потписи чланова комисије.

Документ број 11

Број: 510⁶⁸/194 6

Зaписник⁶⁹

sastavljen dne 18.11 /1946 pred Sreskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez okrug Сарајево

Od komisije su prisutni:

Записничар:
Škraba

Bogdanović

Pristupa Ћирић Трифко sin, ~~kei~~, ~~žena~~ п. Пере rodом из Гор[ње] Пале opština Пале srez Сарајево okrug Сарајево sada se налази у Гор[ње] Пале star 48 godina, по занимању тежак издржава 11 чланова породице, propisно је opomenut на казивање истине, изјављује:

Дана 13 децембра 1944 г. од стране усташа из пуковније Фрање Судара 22 бојна којом је командовао Сабрија Мушовић из Плеваља запалила је том приликом село Беговину и убили Ћирића Јанка п. Ђорђе стар 38 г. Именовани је убијен на мјесту званом Локва гор. Пале.

Иза себе је именовани оставио троје дјеце малодобне.

Жена Јанка – Јованка отјерана је 17 јануара 1942 са двоје малих дјеце и за судбину њихову ништа се до данас незна.

Немам више шта да кажем, него молим да се дјечи додијели нека помоћ, а кривци казне.

Павичевић Окица син Аћима са Пала⁷⁰

Петронић Јово син Милана из Пала⁷¹

⁶⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

⁶⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁷⁰ Изнад се налази потпис Трифка Ћирића, а поред потпис Окице Павичевића.

⁷¹ Поред се налази потпис Јова Петронића, а испод потписи чланова комисије.

Sastavljen dana 19. oktobra 1946. g. u Palama srez Sarajevo po Zemaljskoj Komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača

Od komisije prisutni

Povjerenik Škraba Nikola

Zapisničar Lugarić-Bagarić Ivanka

Svjedoci:

1. – Radović Arso, Ristin iz s. Bogovića, pretsjednik M. N. O. Stajina
2. – Jakovljević Jovo, Djordjin, iz s. Hotočina, pretsjednik NOF-a
3. – Babić Sakib, Ahmetov, iz s. Hotočine, knjigovodja M. N. O. Stajina
4. – Radović Andjelko, Ristin, s. Bogovići, zemljoradnik
5. – Šarac Risto, Savin, s. Bogovići, zemljoradnik
6. – Ninković Gojko, Djurin, s. Bogovići, zemljoradnik
7. – Furtula Andja, ž. Ristina, s. Bogovići, domaćica
8. – Jakovljević Vukašin, Jovin, iz s. Hotočine, gostioničar

Pošto je svedocima predloženo da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima koje je počinio okupator i njihovi pomagači u M. N. Odboru Stajina i to vjerno i istinito svjedoci daju ovu zajedničku izjavu.

I. zločini ustaša

1941. godina

Početkom juna mjeseca 1941 god. počelo se sa organizacijom ustaške vlasti odnosno tabora u današnjem Mjesnom Odboru Stajina. Kao glavni organizator i ustaški tabornik bio je ŠUVALIJA SELIM, Salkanov, star 55. iz Bogovića (nalazi se u zatvoru u Sarajevu) i EMIN ZEC, Sefin, star 48 g. iz sela Zečića (navodno nalazi se na slobodi u Sarajevu). Kao članovi ustaškog tabora bili su slijedeći : ZEC ADEM, Suljin, 23 g. iz Zečića, nepoznato boravište, ZEC AVDIJA, Bećirov, 25. g. iz Zečića, nepoznato boravište, ZEC JUSO, Suljin, 23. g. iz Zečića, nepoznato boravište, ZEC ĆAMIL, Alilov, 44. g. iz s. Zečića, (kod kuće), ZEC RASIM, Nazifov, 24. g. iz s. Zečića, nepoznato, ŠUVALIJA FEHIM, Salkanov, 48. g. iz Zečića, navodno u Sarajevu, MERIĆ BAJRO, Suljin, 42. g. iz Bogovića, nalazi se u Sarajevu, ŠUVALIJA AMID, Ademov, 42. g. iz Bogovića, nalazi se u Zenici u zatvoru, MURATOVIĆ MEHO, Salkanov, 40, g. iz s. Bogovići, u zatvoru u Zenici, LELO VEJSIL, Salihov, 46. g. nalazi se na Palama, ŠUVALIJA LUTVO, Uzeirov, 24. g. u J. A. se nalazi sada, SPAIĆ SABID, Mušanov, 42. g. sada na Palama, SPAIĆ DERVO, Mušanov, 30. g. iz Bogovića, nalazi se sada u zatvoru Okružnog suda u Sarajevu, SPAIĆ OMER Mušanov, iz Bogovića 28. g. sada se nalazi u zatvoru Vojnom zatvoru u Sarajevu, SPAIĆ MUJO Mešin, iz s. Bogovića, 28. g. nalazi se u Sarajevu na slobodi, SPAIĆ ĆAMIL Bećirov, 44. g. iz s. Bogovići, nalazi se u Podvitezu na slobodi, SPAIĆ RAMO Ahmetov 38. g. iz s. Bogovića, nepoznato boravište, DJAFERAGIĆ ZAJFO Mujin, 39. g. iz s. Bogovića, nepoznato boravište, DJAFERAGIĆ EDEM Mujin, 41. g. iz s. Bogovića, nalazi se na Palama, DJAFERAGIĆ NAZIF, Mujin, 35. g. iz s. Bogovića sada u Bogićima, DJAFERAGIĆ ŠACIR, Nurijin, 21, g. iz s. Bogovića, nalazi se na Palama, RAKITA MEŠAN, Mujin, 25. g. iz s. Rakita, nepoznato boravište, RAKITA SALKO ADEMOV, 35. g. iz s. Rakita, nalazi se u Palama, BABIĆ HAKIJA, Ahmetov 38. g. iz s. Hotočine,

⁷² Документ је откуцан на писаћој машини.

poginuo, DRINJAKOVIĆ ODHRAN, Suljin, 38. g. iz s. Hotočine poginuo, BAŠIĆ EDHEM, star 38. g. iz Hotočine, u zatvoru u Sarajevu, BAŠIĆ MUŠO, Ibrin, 25. g. iz Hotočine, u zatvoru, BABIĆ SELIM Ahmetov, 23. g. iz s. Hotočine, nepoznato, ARNAUT OMER, 45. g. iz s. Hotočine, nalazi se u Sarajevu u Bistriku, OMEROVIĆ SALKO, Mešanov, 32. g. iz Hotočine, nalazi se u Semizovcu, SMAIĆ NAZIF, Ademov, 35. g. iz Hotočine, nalazi se u Podvitezu, SMAIĆ IBRO MUJIN 52. g. iz Hotočine, nalazi se na Palama, ČIMBUR ŠAĆIR, 45. g. iz s. Rakite, poginuo 1942. g. a kao saradnici i provokatori isticali su se BAŠIĆ PAŠIJA ž. Ibrina, 60. g. iz Hotočine, sada kod kuće, i DRINJAKOVIĆ ŠEVALA ž. Ohranova 30. g. iz s. Hotočine, koja je u 1941. g. palila kuće po selu Hotočina da bi na taj način raspirala mržnju pravoslavnog i muslimanskog življa.

Zaboravljeno je napomenuti da su još kao aktivne ustaše u 1941 god. stupili u ustaški tabor RAŠID MEMIŠEVIĆ Ibrin, 45. g. iz s. Bogovića poginuo od N. O. V.-a i BABIĆ NURKO, Arifov, 23. g. iz s. Hotočine, nepoznato boravište,

Odmah po formiranju ustaškog tabora ustaše su otpočele sa terorom nad pravoslavnim življem. 14. juna 1941. g. streljani su od strane oružničkog narednika PETRA DJIDIĆA, star oko 50. g. rodом iz Mostara, sada nepoznato boravište, Gajović Triša, Milovanov, st. 46. g. iz Hotočine, i Samardžija Lazar, Malkana, 38. g. iz s. Šapci, Imenovani su streljani u selu Rakitima

5. avgusta 1941. g. pred dizanje ustanka u selima današnjeg Mjesnog Odbora tadašnji tabornik ŠUVALIJA SELIM i brat mu FEHIM, nagovarali su a poslije natjerivali sa ustašama tabora Pale pravoslavni živalj da se moraju javiti na prisilan rad. Ne sluteći ništa hrdjavo, ljudi su se mnogi javili tako je tom prilikom na prevaren način odvedeno 35 i ljudi i isti se više nisu vratili i to :

1. Radojković Tadija, Nedjin, 42. g. iz Bogovića
2. Radojković Danilo, Nedjin, 25. g. iz Bogovića
3. Radojković Vujadin, Milanov, 46. g. iz Bogovića
4. Radović Milkan, Jovin, 33. g. iz Bogovića
5. Radović Savo, Nikolin, 39. g. iz Bogovića
6. Radović Obren, Milanov, 42. g. iz Bogovića
7. Lazić Rajko, Lazin, 40. g. iz Bogovića
8. Šarac Milorad Djordjin, 37. g. iz Bogovića
9. Šarac Borkan, Marinkov, 30. g. iz Bogovića
10. Šarac Arso, Savin, 40. g. iz Bogovića
11. Šarac Luka Savin, 38. g. iz Bogovića
12. Šarac Dušan Ristin, 25. g. iz Bogovića
13. Šarac Andjelko, Milivojev, 25. g. iz Bogovića
14. Šarac Jovan, Nedjin, 30 g. iz Bogovića
15. Furtula Branko, Ristin, 25. g. iz Bogovića
16. Ninković Andjelko, Djurin, 42. g. iz Bogovića
17. Ninković Mile, Djurin, 35. g. iz Bogovića
18. Gluhović Sofren, Andrijin, 37. g. iz Stajina
19. Gluhović Obren, Andrijin, 35. g. iz Stajina
20. Gluhović Andrija Markov, 37. g. iz Stajina
21. Gluhović Miloš Kostin, 42. g. iz Stajina
22. Gluhović Djuro, Kostin, 37. g. iz Stajina
23. Gluhović Andjelko, Ristin, 39. g. iz Stajina
24. Gluhović Andrija Ristin, 35. g. iz Stajina
25. Gluhović Nikola, Vasiljev, 42. g. iz Stajina
26. Gluhović Jeremija, Mimov, 40 g. iz Stajina
27. Gluhović Petar, Božin, 25. g. iz Stajina
28. Gluhović Grujo, Draganov, 25. g. iz Stajina

29. Rajić Rade, Marinkov, 40. g. iz Rosulje
30. Furtula Milan, Milanov, 32. g. iz Stajina
31. Ninković Jovo, Milin, 30 g. iz Stajina
32. Ninković Danilo, Milin, 28. g. iz Stajina
33. Kovačević Ilija, Ristin, 30. g. iz Hotočine
34. AntoniĆ Mladjen Milovanov, 39. g. iz Zečića
35. AntoniĆ Rajko, Djordjin, 38. g. iz Zečića

Svi gore imenovani odvedeni su u Sarajevo, a odatle u nepoznatom pravcu odakle se više nisu vratili.

Najveću odgovornost za odvođenje ovih ljudi snose : ZEC EMIN, ŠUVALIJA SELIM, SPAIĆ SABID, ŠUVALIJA FEHIM, SPAIĆ ĆAMIL, i DJAFERAGIĆ ZAJKO, koji su učestvovali u hapšenju i odvođenju gore spomenutih žrtava. U vrijeme dizanja ustanka ustaše su dolazile u više navrata u sela današnjeg mjesnog Odbora i terorizali pravoslavni živalj tražeći od njih da im se izruči oružje. U tim ispadima učestvovao je tabornik sa Pala CVENČEK BOŠKO a s njim su bile ustaše ZEC EMIN, ŠUVALIJA SELIM, ŠUVALIJA FEHIM, SPAIĆ SABID, SPAIĆ ĆAMIL i DJAFERAGIĆ ZAJKO.

Oko 15. avgusta 1941. g. odvedeni su i nestali slijedeći šumari sa Pala i okoline t. j. bivše opštine paljanske i to :

1. Drago Tepavčević, 35. g. rodod iz Kalinovika
2. Gojko Milanović, 45. g. rodod iz Hercegovine
3. Janjić Zarije, 35. g. rodod iz Višegrada
4. Boško Šarović, 55. g. rodod iz Nevesinja
5. Bogdan Šekara, star, 45. god. rodod od Goražda

Dragu Tepavčevića otjerao je ustaša EMIN ZEC, RAŠID MEMIŠEVIĆ, Ibrin, 48. g. iz Bogovića (poginuo), ASIM MERIĆ, Muminov, 33. g. (pog.) BAJRO MERIĆ Suljin, 48. g. iz Bogovića . (nalazi se u Sarajevu), i ASIM OBODJAŠ 40. g. iz Viteza, nalazi se na Palama. Poznato je da su imenovanog Tepavčevića odvele gore pomenute ustaše iz Šumske uprave u Podgrabu u pravcu Rakit gdje je nestao. Ostali gore navedene sumnja se da su odvedeni *isto* od gore navedenih ustaša.

U oktobru mjesecu 1941 g. poduzeta je akcija od strane 13. konjičke pukovnije pod zapovjedništvom domobranskog podpukovnika LJUBOMIRA RAJMANA kao i od strane ustaša ustaškog tabora Pale i ustaša tabora Stajina protiv ustanika. Medju ustašama primjećen je kao vodja ZEC EMIN i MERIĆ BAJRO i još neke ustaše čijih se imena svjedoci ne sjećaju. Ta akcija usljedila je preko Romanije na Ravnu Njivu u namjeri da skrše narodni ustanak u tim selima, te su tom prilikom ustaše strijeljali slijedeće:

1. Gazivoda Nedju, Ristin, 40. g. iz Hotočine
2. Ninković Staniša, Milin, 40. g. iz s. Ravna Njiva
3. Raić Miloš, Gavrin, star 48. g. iz s. Rosulje
4. Janković Danilo, Krsmanov, 50. g. iz Kosmaja
5. Gutalj Djuro, 50. g. iz Hotočine
6. Purković Jovu, Perkov, 85. g. iz s. Pribulja
a kao kurir partizanski uhvaćen je na Palama od ustaša tabora Pale
7. Janković Janja, ž. Stojanova, 30. g. iz s. Kosmaja, i tom prilikom strijeljana. Ubica imenovani nije mogao biti ustanovljen.

Prilikom te akcije ustaša i domobrana popaljeno je selo Kosmaj, Ravna Njiva, i Hotičina gdje je izgorilo preko 120 raznih zgrada i opljačkana sva pokretna imovina i popaljena. Tada je odvedeno oko 400 goveda, i oko dvije hiljade ovaca.

Nakon ove akcije ustanici su povratili ustaše i držali položaje sve do konca 1941. g. odnosno do 15. januara 1942 g. kada je uslijedila II. neprijateljska ofanziva, koja je išla iz Sarajeva preko Romanije i Sjetline za Istočnu Bosnu. U sastavu II. neprijateljske ofanzive pored njemačkih trupa čiji sastav nije poznat a bile su kombinovane od raznih rodova oružja u akciji je učestvovala Francetičeva CRNA LEGIJA. Ustaše su bile pod komandom ustaškog bojnika FRANCETIĆA JURE koji je komandovao I. ustaškom bojnomo koja je išla preko Romanije za Sokolac a II. ustaškom bojnomo koja je išla preko Bogovića u pravcu Sokolca predvodio je ustaški satnik ŠAMIKA Ivan CIGOJE, 58. g. sa Krama (sada nepoznato boravište), sa sinom ustaškim natporučnikom JOZOM, 25. g. (sada nepoznato boravište . Miliciju koja je bila u sastavu ustaša predvodio je neki ustaša ALIJA GOGALIJA, rodom od Foče (navodno poginuo). Po izjavi svjedoka neprijateljske snage bile su u većini od 40.000 vojnika. U toj akciji od strane ustaša streljani su:

1. Furtula Ostoja, Jevrema, 80. g. iz Bogovića
2. Raić Zora, Vladina, 10. g. iz s. Rosulje,
3. Jakovljević Tomo Simin, 60. g. iz Hotočine,

Iz drugih M. O-a koji su izbjegli ispred ustaškog terora streljano je oko 15 osoba koje su ustaše pobile po raznim mjestima današnje M. O-a a tih se imena svjedoci ne sjećaju.

Za vrijeme II. ofanzive popaljeno je selo Bogovići gdje je izgorjelo 80 raznih zgrada i popaljena i opljačkana sva pokretna imovina. Tada je otjerano preko dvije hiljade ovaca preko 300 goveda.

Od poznatih ustaša sudjelovali su u toj akciji ZEC EMIN, ŠUVALIJA FEHIM, i ŠUVALIJA AMID kao i MUJO MURATOVIĆ, Salkanov, 32. g. iz Pala (sada na Palama), SABID SPAHIĆ i još neke ustaše čijih imena svjedoci se ne sjećaju. Za Muju Muratovića svjedoci tvrde da im nije poznato ništa za njegova nedjela ali da je isti bio sa pomenutim ustašama.

U aprilu mjesecu 1942. g. u zajedničkoj akciji ustaša iz Bogovića i nekih nemačkih jedinica koje su svjedocima nepoznate popaljeno je oko 15 kuća u selu Bogovićima a medju ustašama prepoznati su : ŠUVALIJA LUTVO, SPAIĆ MUJO i DJAFERAGIĆ NAZIF, koji su lično zapalili štalu svjedoka Radović Andjelka.

13. novembra 1942. g. uhvaćena je kao partizanski kurir JAKOVLJEVIĆ RUŽA, žena Jovina, 52. g. iz s. Hotočine po taborniku ustaškog tabora sa Pala ILIĆA BLAŽA, i ista sprovedena u Sarajevo a odatle u nepoznatom pravcu odakle se nije više vratila.

1943. godina

U novembru mjesecu 1943. g. prilikom povlačenja ustaškog zdruga sa Sokolca (Crna legija) pod zapovjedništvom ustaškog podpukovnika FRANJE SUDARA a koja se je povlačila pod pritiskom partizanskih odreda streljani su od ustaša slijedeći ;

1. Kovačević Mile, Djordjin, 50. g. iz Hotočine,
2. Gluhović Milivoje, Vasiljev, 48. g. iz Stajine
3. Gluhović Ilinka, ž. Lazareva, 50. g. iz Stajine
4. Gluhović Novica, Milivojev, 6. g. iz Stajine
5. Gajović Anka, Gavrina, 30. g. iz Hotočine
6. Gajović Gavro, Gavrini, 4. g. iz Hotočine
7. Gajović Milosavka, Gavrina, 2, mj, iz Hotočine
8. Radojković Mladjen, Krstin, 45. g. iz Bogovića
9. Radojković Novica, Krstin, 42. g. iz Bogovića
10. Radović Pero, Spasojin, 45. g. iz Bogovića
11. Šarac Milja, Lukina, 4. g. iz Bogovića

Svi gore imenovani odvedeni su po ustašama u Romaniju gdje su postreljani. Među ustašama prepoznat je ZULFO DUMONJIĆ, 45. g. rodom od Sokolovića (S.N.O. Rogatica) sada nepoznatog boravišta, JUKO KATICA, 36. g. iz s. Burata (Rogatica), DERVO SPAHIĆ Mušanov, 28. g. iz Bogovića, nalazi se u zatvoru u Sarajevu.

Ko je sve izvršio ubistvo mogao bi dati podatke RAMO SPAHIĆ Ahmedov 37. g. iz s. Bogovića, (sada u Sarajevu) koji je toga dana bio odveden sa gore navedenim žrtvama ali je isti bio pušten od ustaša.

Tom prilikom izgorilo je oko 5 zgrada a izvršena masovna pljačka sitne i krupne stoke t. j. oko 150 ovaca i 30. goveda. i ostala pokretna imovina.

1944. g.

U mjesecu junu 1944. g. ubijen je od strane ustaša sa Sokolca Risto Furtula Milošev, 69. g. iz Bogovića. Ustaše koje su ga ubile predvodio je ustaša KASUM HODJIĆ Osmanov, 38. g. iz s. Nepravdića (sada u Sarajevu). Tada je otjerano oko 40 ovaca i 5 krava.

1945. god.

U februaru 1945. g. streljan je od ustaša Samardžija Andjelko, Manojlov, 35. g. iz sela Šapca. Njega su ubile ustaše zvani Čebovci, a pojedinci kao učesnici nisu poznati.

U Martu mjesecu 1945. g. od istih ustaša Čebovaca streljani su Jakovljević Anica, Tomina, 45. g. iz Hotočine, i njeno dijete staro 3 mj. koje je zaklano od pomenutih ustaša a čijeg se imena se svjedoci ne sjećaju.

II. zločini Nemaca

1941. g.

U septembru mjesecu 1941. g. prilikom bombardovanja položaja ustanika u selu Zečićima poginula je ZEC KADA, žena Eminova, 35. g. iz Zečića.

U avgustu mjesecu 1943. g. odveden je od strane njemaca i se više nije vratio ĆOSOVIĆ Radivoj, Nedjin, 26. g. iz s. Gluhovići. Njemačka jedinica je nepoznata a došle su iz pravca Pala.

22. septembra 1943. g. prilikom jedne akcije protiv partizana streljani su od strane Njemaca slijedeći.

1. Kadrić Agan, Suljin, 65. g. iz Hotočine
2. Omerović Mejra, Omerova, 50. g. iz Hotočine
3. Kaljanac Aiša, Ademova, 3. g. iz Hotočine
4. Omerović Nefa, Mešanova, 70. g. iz Hotočine
5. Gluhović Simo, Ristin, 60. g. Stajina
6. Rakita Alil, 70. g. Rakita
7. Rajić Obren, Jovin, 45. g. iz s. Rosulje
8. Gluhović Simo, Ristin, 60. g. Stajina

Njemačka jedinica koja je izvršila taj zločin bila je "Princ Eugen divizija" .

IV. zločini Četnika

1942. godine

U januaru mjesecu 1942. g. streljan je od strane nepoznatih četnika Ramo, Salihov, 42. g. iz Bogovića,

U novembru mjesecu 1943. poginuo je od strane nepoznatih četnika Djaferović Nurije dijete, ime nepoznato, 13. g. iz Bogovića i Djaferović Hasnija, Muhareмова, st. 12. g. Četnici koji su učinili zločin koliko je svjedocima poznato bili su KOVAČEVIĆ DRAGO Nikin, 22. g. iz Podviteza i NIKO KOVAČEVIĆ RISTIN, 23 / . g. iz Hotočine (nalazi se u šumi

U mjesecu septembru 1944. g. odvedene su od strane nepoznatih četnika i nestale; Babić Esma Čamilova, 45. g. iz Hotočine, Bašić Hata, Husina, 25. g. iz Hotočine.

u martu mjesecu 1945. g. streljani su od strane četnika GRUJE CVITANOVIĆA, 38. g. iz Prače (poginuo) slijedeći; Djaferagić Hasnija Muhareмова, 12. g. iz s. Bogovića, i djete žensko staro 13. g. Djaferagić Hasnije.

Pročitano, odobreno i potpisano

Povjerenik :⁷³

Svjedoci :⁷⁴

Zapisničar⁷⁵

⁷³ Испод је нечитак потпис.

⁷⁴ Испод су потписи и отисци прстију свједока.

⁷⁵ Испод се не налази ниједан податак.

Број: Rg. 185/1945

Записник⁷⁶

састављен дне 4 augusta/194 5 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama спрез Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
B. Milić

M. Tošić

Приступа Radović Manojlo, син Riste родом из Bogovići општина Pale спрез Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Bogovići стар 35 година, по занимању zemljoradnik издржава 4 чланова породице, прописно је опоменут на казивање истине, изјављује:

Oko Nikoljdana 1944 god. došle su ustaše u naše selo kojih je bilo oko 100, te su počeli kupiti sve ljude redom. Od ustaša sam prepoznao jedino Zulfo Domonjić, mislim iz Rogatice koji je bio logornik, te Julku Katicu iz sela Vrbarije opština Sokolac a sada neznam gdje se nalaze. Skupa s njima je bio Remo Spahić koji se sada nalazi u J. Aži on bi znao sve ustaše koje u učestvovalе u kupljenju ljudi. Kada su pokupili ljude od kojih sam vidio: Mladjena Radojkovića, Novicu Radojkovića, Pera Radovića, Savu Tomčića, Anđjelka Čajevića, Jovana Abazovića odveli su ih na Romaniju na mjesto zvano Čačevo Polje i tu su ih ubili, i pronašli smo ih tek poslije oslobodjenja. Kada su ustaše došle u selo muškarci su se razbježali a ostale su samo žene te su ustaše tom prilikom opljačkale svu sitnu i krupnu stoku te su čak šta više pljačkali i tražili novac od žena i dukate. Napominjem da su ustaše povele i Radu Radojkovića ali on je pobjegao sa pola puta, te se sada nalazi kod svoje kuće u selu Bogovićima. –

Predlažem da se krivci najstrožije kazne te da se sasluša Remo Spahić
O stvari nemam više ništa da svjedočim. –
P.P.P.⁷⁷

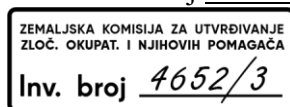
Dovršeno⁷⁸

⁷⁶ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁷⁷ Десно се налази ћирилични потпис Манојла Радовића.

⁷⁸ Испод се налази нечитак потпис.

Зачисник⁷⁹

sastavljen dne 4 jula /1945 pred gradskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez _____ okrug _____

Od komisije su prisutni:

Зачисничар:

J. Mašić

M. Čomora

Pristupa Milena Savić žena Krste rodом из Bulozi општина Pale srez _____ okrug Sarajevo сада се налази у Pale стар 42 година, по занимању domaćica издржава _____ чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Pred Nikoljdan 1941 god. ustaše su popalile mnoge pravoslavne kuće po Palama i okolnim selima pa su tako zapalile i kuću moga muža Krste i kuću moga djevera Ratka Savića. Kad su ustaše palile te kuće mi nismo bili kod kuće jer smo izbjegli u šumu pošto su se tada borbe vodile između Partizana i ustaša. Ratko Savić sa familijom stanovao je u jednoj kući dok sam ja sa mojim mužem u drugoj i obe su kuće u zajednici. Tom prilikom zapaljene su i naše dvije štale. Kada su nam kuće popaljene onda smo se mi razdvojili pa sam ja preselila gdje smo i imali kuće sa Pala otišla u selo Rakovac. U 1941 god. bio je hapšen moj muž Krsto Savić od strane Ljuce domobranskog satnika čije mi je ime nepoznato. Moj muž Krsto bio je obijedjen zbog toga što mu je nadjeno oružje. U to doba bio je tabornik Boško *Cvenček*.

U 1943 god. ustaše su zašle redom po selima i ubijali pravoslavni svijet te u kuće zatvarali i žive palili pa su tako ubili i ženu Maru Ratka Savića i njihovu djecu Vljaka i Arsa. Nije mi poznat ni jedan od ustaša koji su to radili samo znam da je u to doba bio tabornik Ivica Stilinović iz Pala. U pogledu štete ja se ne mogu izjasniti već molim da se sasluša moj muž Krsto Savić sa Pala koji će znati detaljnije podatke u pogledu lica koji su vršili zločin.

*tj*⁸⁰

⁷⁹ Документ је откуцан латиницом на формулару који је латинични.

⁸⁰ Поред је отисак прста свједока, а испод су потписи чланова комисије.

Документ број 15

Бр 210/45⁸¹

Записник⁸²

о саслушању сведока⁸³ Ратка Савића
извршеном на дан 15.5.1945 у Првом реонском повереништву Земаљске
комисије Србије за утврђивање злочина окупатора и његових помагача у
Београду.

Присутни су:

Члан повереништва:	Даница Красојевић-Бесаровић
Иследник:	Драгољуб Нешић
Приступи:	Ратко Савић
родом из:	Сарајева
рођен:	1916
стално настањен у:	Београду, Битољска бр.12
народност:	српска
вера:	православна
занимање:	служитељ у Аграрној банци
брачно стање:	удовац
однос према Н.О.П:	
сродство са окривљеним:	
сродство са оштећеним:	
оштећени:	
имовинско стање:	слабо

Затим пошто је сведок упозорен да говори само истину под претњом
кривичне одговорности, изјави:

Августа месеца 1943 год. усташка експедиција под заповедништвом
Исмета Судара, усташког пуковника, родом из Невесиња или Мостара, његове
године старости ми нису познате, а ни остали подаци, вршећи терор над мирним
становништвом на Палама код Сарајева, извршила је злочин и над мојом женом
Маром Савић, тада стара 31 год., родом са Пала, вере православне, Српкиња,
домаћица, -и мојом децом: Влајком, тада стар 4 год. и Арсом, тада стар годину
и по. Злочин је извршен клањем, после чега су жртве бачене у подрум једне куће
на Палама, која је затим запаљена. Сем моје жене и моје деце у исти подрум
било је бачено и запаљено још много жртава.

Сведоци: Саво Кусмук, родом из села Раковца код Пала, по занимању
земљорадник и његов брат Ђенисије кусмук, земљорадник.

Сем овога злочина, пријављујем још и следеће: у коме су такође усташе
извршиоци: 1941 год. децембра месеца од мени непознатих усташа о којима не
знам никакве податке запаљене су ми моје две куће са комплетним намештајем
и осталим споредним зградама – шталама. Том приликом су ми запаљени и
стогови сламе и сва стока опљачкана. Ово све на Палама. Горе именовани
сведоци посведочиће и ове моје наводе.

⁸¹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

⁸² Документ је откуцан ћирилицом на писаћој машини.

⁸³ Поред, на средини и са десне стране је у више наврата руком дописан нечитљив текст.

Концем 1942 год. ухапшен је од усташа на Палама мој брат Крсто Савић, тада стар око 38 год., родом са Пала код Сарајева, вере православне, Србин, земљорадник, ожењен, издржавао жену Милену и шесторо деце: Загорку, Саву, Момира, Милана, Новицу и Данила. Жена мога брата са децом и данас живи на Палама код Сарајева па ће она о овоме моћи да да више података.

За хапшење мога брата мислим да кривицу сноси усташки таборник Бошко Цвењчек, тада стар око 35 год., Хрват, родом из Дувна, до рата на Палама по занимању био крпач старих лонаца. О моме брату после хапшења ништа ми није познато.

За злочин извршен над мојом породицом и упропашћењем моје имовине сматрам се оштећеним у износу од 600.000.-предратних динара.

За злочин извршен над мојим братом у погледу оштетног захтева изјасниће се његова жена Милена.

Ово је све што сам имао да изјавим. Исказ ми је прочитан, признајем га за свој и на њега се могу заклети.⁸⁴

Оверавају:

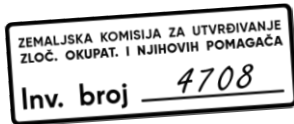
Секретар и члан комисије:⁸⁵

Иследник:⁸⁶

⁸⁴ Испод се са десне стране налази ћирилични потпис свједока.

⁸⁵ Испод се налази ћирилични потпис.

⁸⁶ Испод се налази ћирилични потпис.

Записник⁸⁷

састављен дне 4 augusta /1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Ilidži кроз Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
D.Vojnović

M.Tošić

Приступа Klačar Živko син, pok. Jefte родом из Pala општина Pale кроз Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Palama стар 25 година, по занимању testar издржава 2 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

15 novembra 1943 g ustaše su blokirale selo Rakovac posle toga su nas oko 36 ljudi pohvatali kod kuća, sada ću navesti imena onih koje se sjećam i to: Mladžen, Ilija, Nedžo, Mikajilo, Rajko, Živko to jest mene i Ostoja svi Klačari, zatim Simo, Danilo, Dušan, Milan, Marinko, Grujo, Petar, Vlado, Janko, Dimšo, Ilija, Sava, svi Savići zatim Skoko Simo, zatim Nikola Starčević, Vaso Starčević, Mladžen Starčević, zatim Karavdija Miladin, Nedžo i Dušan, onda Pandurović Savu, Milorada Vučićevića i još njegova rođaka kojem ne sjećam imena i još neki koje ja nisam mogao prepoznati. Još se sjećam i Džordže Komadana. Nas gore navedene ustaše iz Crne Legije potjerali su na Pale stim da nam produlje proputnice tako su nam bar rekli. Kad smo bili na Palama oni su nam oduzeli svima sav Novac Kojeg je bilo vjeruje više od miliona zatim sve ostale stvari te nas zatvorili u jedan podrum. Isti dan u veče oko 9 sati došle su ustaše pjane i povezale nas u žicu i potjerali na strijeljanje. Kad su nas povelili sa Pala Nijemci su Vratili ustaše i nas pošto ustaše nisu znali znakova te su našli za tumača Frida Petrića sa Pala koji se sada nalazi u zatvoru. On se je sporazumio sa Njemcima pošto je znao njemački i ustaše su nas provele pored straža, napominjem da je nas pratio skupa sa ustašama i Frida Petrić sve dokuće Petra Cekovića dok nismo krenuli sa cesta. Tu sam ja uspio da prekinem žicu i da pobjegnem a ustaše su sa ostalim produžili jedan kilometar gde su ih pobili. Toga Momenta je crna Legija otišla na Romaniju a nama su Nijemci naredili da ove sahranimo nakon mjesec dana. I ja sam ih sahranjivao i vidio sam da su pobijeni to jest poklani i sa sedam osam rana od uboda noža. Napominjem da je ovo sve Sudar naredio jer nas je on ispitivao.

O ovome nemam više šta da kažem nego tražim da se ubice našega naroda najstrožije kazne.

P.P.P.

Dovršeno⁸⁸

⁸⁷ Документ је откуцан латиницом на ћириличном формулару.

⁸⁸ У продужетку са лијеве и са десне стране налазе се три ћирилична потписа.

Записник⁸⁹

састављен дне 16 jula /1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevu през Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Tošić Mirko

Milić Branko

Приступа Savić Krsto син, pok.Alekse родом из Selište општина Pale през Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Pale стар 40 година, по занимању zemljoradnik издржава 10 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

U ноћи 13 na 14 novembra ustaše su izvršile pokolj nad ženom Ratka Savića, Marijom i njegovom dvojicom sinova Arsenom i Vlajkom. Oni su pobijeni u kući Bože Savića gdje su osim ostalih stradali Božo Savić, Jelka, Sava, Danilo, Milan, Ilija, Savić sinovi Božini. Od njegovog najstarijeg sina Save ubijeno je njegova žena Toša i osmero djece kojima imena neznam. Zatim Ilijina žena Mara i njegovo dvoje djece, te Milanova žena Vasilija i njegovo četvero djece. Zatim je stradao Simo Savić i njegova žena Milka te sin mu Toma i njegovo djete zatim Petko takođe sin Simin i njegovo dijete. Mirko sin Simin je pobjegao kroz prozor ali mu je stradala žena Staka i njegovo četvero djece, Dimšo Savić pok.Neđe stradao je on i njegova žena Danica te njegovih petero djece, zatim njegov brat Janko, njegova žena Bosa i troje mu djece.

Poznato mi je da su u mjesecu decembru 1941 god.domobranske jedinice od kojih poznam zapovjednika satnika Ljucu zapalio kuću dvije, dvije štale, mljekar, te krmetnjake te je zapaljen sav kućni namještaj sa svima stvarima unutra izuzev onoga što su ustaše opljačkale prije paljevine skupa sa domobranskim jedinicama.

Napominjem da su se sastajali: Bogomir Petrić, Ivica Stilinović koga su otjerali odmah po dolasku naše trupe, dok se Petrić i sada nalazi u zatvoru u Sarajevu. Ostale ustaše ne znam ali sam se za jednoga raspitavo Franjo zvani Brko koji je bio rodом nekud iz Slavonije, i Hasan Hasović za koga ne znam odakle je. Oni su jednom prilikom sastali u kući Ksenije Terzić gdje im je bilo sjedište, i kad su se sastali u veče ja sam se privukao i slušao sam razgovor i Bogomir Petrić je tada govorio:“Treba pobiti sve što se krsti sa tri prsta, dasu Srbi četnici, banditi“ itd. Poslije toga uslijedio je pokolj 13 na 14 novembra. Molim da se sasluša Bogomir Petrić koji je spremao pokolj.

Kada sam ja bio uhapšen 1942 god.kada su našli kod mene revolver dovedeni smo u tabor gdje smo prenočili tj.ja, moj brat Ratko i Savo gdje nas je tabornik Boško Cvenjček svezao žicom i sproveo nas u Sarajevo, ali nas je iz zatvora pustili na intervenciju Ivice Lisca, ing Fajgera koji je umro lanske god.

Jedinice ustaške koje su izvršile paljevinu moje kuće te kuća moga brata bili su Sudarevi i Francetića crnci.

Tražim da se krivci paljenja i ubijanja Srpskoga naroda na Palama najstrožije kazne.

O stvari nemam više ništa da kažem.-

P.P.P.⁹⁰

⁸⁹ Документ је откуцан латиницом на ћириличном формулару.

⁹⁰ Испод се налази ћирилични потпис свједока, а затим потписи чланова комисије.

Документ број 18

Број: R.G.6/1945

Записник⁹¹

састављен дне 16 jula /1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevu кроз Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Milić Branko

Tošić Mirko

Приступа Kusmuk Savo син, pok.Jove родом из Rakovac општина Pale кроз Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Rakovac стар 41 година, по занимању težak издржава 11 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

Poznato mi je za zločin koji je izvršen u noći 13 na 14 novembra 1941 god. Savić Krsto nam je govorio prije pokolja da je slušao kada je Bogomir Petrić govorio da treba sve pobiti što se ne krsti sa pet prsta. Znam da su ubijeni Savići u kući Bože Savića koja je i spaljena.

Poznato mi je da je ubijena žena Ratka Savića skupa sa svoja dva sina Arsenom i Vlajkom, i da su mi popaljene dvije kuće sa nuzprostorijama i kućnim namještajem.

O stvari nemam više ništa da kažem.-

P.P.P.⁹²

Dovršeno⁹³

⁹¹ Документ је откуцан латиницом на ћириличном формулару.

⁹² Поред се налази ћирилични потпис свједока.

⁹³ Испод се налазе потписи чланова комисије.

sastavljen dne 10-XII/1945 пред среском komisijom за utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Сарајеву srez Сарајево округ Сарајево

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Старчевић Радојка sin, kći, žena, Николе rodом iz Раковца opština Пале srez Сарајево округ Сарајево sada se nalazi u Раковцу star 23 godina, po zanimanju тежак izdržava I. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

На дан 15-XI-1943, вршили су акцију по нашем селу Усташка пуковнија (црна легија) под командом п.пуковника усташког Судара Фрање и том приликом покупили су из нашег села и то:

Савић Божо син Остоје стар 80 г. и његове синове Душан стар, 38 г. Данило стар 40, Милан стар 32, Сава стар 45, Илија стар 32, Тоша жена Саве Савића, стара 38. и дјеца Саво стар 16, Миољка стара 13 г. Тонка стара 10, Зорка 10, Бошко стар 9, Мирјана 6, Пејка 4, ратко 2, Петра Савић жена Јована и дјеца Маринко стар 18, Нада 10, Савић Милан син Боже стар 32 и жена Василија 28. и дјеца Ковиљка 7 и Ђука 4, Госпава 2. Мара Савић жена Илије стара 30, дјеца њихова: Саја 6. Јованка кћи Благоје 28 г. Симо Савић син Остоје стар 75 и синови: Тома 25, Крсто 20, Грујо 23, Петко 18, и Симица жена стара 70. Јелка Савић жена Боже стара 75, Стака Савић жена Мирка стара 28. и дјеца: Ђорђе 9 г., Славко 7 г. Ђука 4 г. Раде 2 г. Рајка Савић кћи Томе стара 3 г. Јанко Савић син Неђе стар 38 г. као и жена Боса и дјеца Илинка 14 г., Душанка 12 г., Димшо Савић син Неђе стар 45. и син му Владе стар 18 г. Драгица 20 г. Ристо 15., Божо и Божана 9 (близнад) Вукашин 12 г. Савић Марија жена Раде стара 28 и дјеца: Влајко 9 г. и Арсо 9 г. Јокић Бојка жена Спасоје са четворо дјеце чијих имена не могу да се сјетим. Скоко Симо син Видака стар 38 г. и мајка му Јока стара 75. Старчевић Никола син Малкана 45, и жена му Цвија 38 г. Старчевић Васо син Спасоје 50 и његова дјеца: Јово 23, Илинка 16 и Вељко 14 г. Млађен син Спасоја 45 и жена му Јања 40 г. Бојанић Виде син Николе 21 г. Вучичевић Милорад и Максим. Пандуревић Андрија син Илије стар 40 г. Клачар Остоја Благоје стар 50, Милка жена Остоје Клачара стара 40 г. Арнаут Којо син Остоје стар 45, Милош син Јовице стар 23, Кусмук Васо син Милана стар 75, Павле син Симе стар 45, Илија син Симе 60 г., Савка кћи Илије 23 г. Роса кћи Павла стара 16 г. Клачар Даша жена Косте стара 40 г. и дијете Танкоса стар 10 г. Каравдија Петра кћи Ристе стара 20 г. Милорад Каравдија Ристе стар 14 г. Анђелка кћи Ристе стара 10 г. Каравдија Јованка жена Савина стара 40 г. и кћерка Тонка стара 16 г. Божо Каравдија син Јованке 14 г. Милојка 10 г. Томо 8 г. Мара Каравдија жена Ђорђе стара 80 г. и син јој Миладин стар 24 г. Душан Каравдија син Илије стар 38 г. и жена му Ружа стара 30 г. као и дјеца Роса стара 14, Ђорђе 11, Никола 8, Петра 6, и дијете Милојка кћи Ђорђе Јокића стара 7. Каравдија Неђо син Илије стар 35, и жена му Миољка стара 28 г. и дјеца: Марица 6, Раде 2, Мара

⁹⁴ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулару који је латинични.

Каравдија жена Илије стара 70 г. Стана снаја јој стара 25, Драго Каравдија син Грује стар 16 г. Комадан Ђорђо син Панте стар 35, Стоја Комадан⁹⁵ мајка Панте стара 80 г. Јованка Комадина жена Ђорђе стара 29 г. Ранко Комадина син Ђорђе стар 3 г. Љуба Комадина кћи Богдана стара 16 г. Милка Комадина кћи Богдана стара 14 г. Тарса Ђукић жена Ристе стара 36 г. и њена дјеца: Загорка 18, Радојка 4, Павић Сава син Пере стар 50 г. и жена му Даница стара 40 г. и кћерка Јелисавка стара 20 г. Клачар Млађен син Симе стар 45 г. брат му Илија стар 28 г. Савка Клачар жена Млађена стара 40 г. и дјеца: Анђелка 16 г. Микајло 17 г. Рајко 19 г. Марица 13 г. Нада 10 г. Стана 8 г. Јован 6 г. Божана 4 г. Василија Клачар жена Нене стара 60 г. Јања Клачар жена Живана стара 22. и дијете јој Чедо стар 3 г. Клачар Неђо син Јов стар 35 г. и жена му Петра стара 28 г. и дијете Ранко Клачар син Неђе стар 4 г. Васо Благојевић син Тривка стар 45 г. и брат му Марко стар 48 г. Благојевић Милица жена Марка стара 40 г. син Марка Благојевића Милан стар 19 г. Милорад Благојевић син Марка стар 18 г. Виде син Марка стар 10 г. Рада кћи Марка стара 5 г.

Сви горе наведени су поклани и попаљени у ватри. Мушкарци су сви сахрањени на мјесту званом Криводеле гдје их је сахрањено 38. Жена и дјеца су попаљена у штали Димше Савића из Раковца, а остале жртве бачене су по разним потоцима и јаругама у непознатим мјестима.

Поред Судара Фрање усташког п.пуковника који је главни кривац за овај покољ саучесници су у овоме покољу и то: Купус Зулфо из Вишеграда који је био у Сударевим усташама, Петрић Фридо са Пала који је сада у затвору, Рагуз Иван са Пала у затвору, Стипо Лаванић са Пала, а који се сада налази у Сарајеву или у Загребу. Трезнер Матија који је такође сада у Сарајеву. Њима се приписује да су били сарадници и главни организатори злочина.

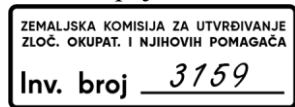
Стипо Лаванић дао је изјаву Судару, да су горе наведене жртве учествовали у борби против усташа у 1941 када је Командант партизана у то вријеме био „Чића“.

Горње наводе потврђују:⁹⁶

⁹⁵ Слова на документу су изблиједила те постоји могућност грешака у навођењу имена и презимена.

⁹⁶ Испод са лијеве стране се налазе потписи чланова комисије, а са десне стране ћирилични потписи и отисци свједока.

Записник⁹⁷

састављен дне 18 jula /1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama срез Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Mirko Tošić

Milić Branko

Приступа Savić Mitra кћи, + Save родом из Rakovca општина Pale срез Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Rakovcu стар 21 година, по занимању домаћица издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

U jesen 1943 god. kada su partizani zauzeli Sokolac tada su ustaše stjerali do naših kuća u selo Rakovac. Tu su ustaše imali svoje položaje. 10 dana poslije Mitrov dana došle su ustaše po noći oko 11 sati te su mene i Savić Simu, Milku, Tomu, Krsto, Petko, Grujo, Staka, Đorđo, Slavko, Đuka, Rade, Rajka, Božu, Ilinku, Savu, Danila, Dušana, Blagoja, Iliju, Petru, Jovanku, Milana, Marinka, Nadu, Tošu, Savu sina Save, Miholjka, Zoru, Tonku, Boška, Miru, Pejka, Ratka, Maru, Saju, Vasiliju, Koviljku, Đuku kći Milana, Gospavu, Jovanku žena Blagojeva, Dimšu, Janka, Vladu, Ristu, Vukašina, Božo sin Dimšin, Božanu, Dragicu, Bosa, Ilinku, Dušanku, svi Savići iz sela Rakovca, te Vasiliju, Janju, Čedu, Mladen, Iliju, Mikajla, Savku, Rajka, Jovana, Anđelku, Nadu, Maricu, Stanu, Božanu, Neđu, Petru, Ranka, Klačare takođe iz sela Rakovca. Marka Blagojevića, Vasu, Milicu, Milana, Vidu, i Rada Blagojevića iz sela Rakovca.

Napominjem da su na dan prije odveli samo gore imenovane muškarce a isti dan oko jedanaest sati došli su po nas ženske. Kad su nas doveli u kuću Bože Savića naredili su nam da siđemo u podrum, jer partizani napadaju pa će nam biti sigurnije da ne budemo ranjeni. Mi smo svi sišli u podrum i rekli su nam da se smjestimo svi u jedno čoš. U podrum su sišli dvojica ustaša Crne ruke-Sudarevi i jedan je držao svijetlo a drugi je imao mitraljez. Onaj koji je imao mitraljez počeo je odmah da puca u nas i tada sam ja i Dušanka Savić bacile se po zemlji jer sam ja već bila na tri mjesta ranjena. Dok se je god čuo jauk ustaše je pucao iz mitraljeza i pošto su pregledali po podrumu i uzeli neke vreće otišli su gore u kuću da pljačkaju a tada smo nas dvije pobjegle u Romaniju. Napominjem da su u podrumu pobijene žene i djeca gore imenovanih lica a ljudi su odvedeni i ubijeni u Krivodama kod Pala, ovo smo doznali od Sime Skoke i Živana Klačara koji su pobjegli sa stratišta, Živan Klačar je živ i sada se nalazi na Palama dok je Simo Skoko umro treći dan po bjegstvu, takođe oni su nam pričali da su prepoznali Fridu Petrića koji se sada nalazi u zatvoru.

Molim da se krivci najstrožije kazne a meni dodjeli pomoć.-

O stvari nemam više ništa da kažem.-

P.P.P⁹⁸

Dovršeno⁹⁹

⁹⁷ Документ је откуцан латиницом на ћириличном формулару.

⁹⁸ Поред се налази ћирилични потпис свједока Митре Савић.

⁹⁹ Испод је нечитак потпис, а са десне стране је ћирилични потпис.

Записник¹⁰⁰

састављен дне 18 jula /1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama кроз Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Tošić Mirko

Milić Branko

Приступа Savić Dušanka кћи, pok.Jovana родом из Rakovca општина Pale кроз Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Rakovcu стар 22 година, по занимању домаћица издржава ./. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

U jesen 1943 god. 10 dana po Mitrov danu ustaše su držali položaje kod naših kuća, u selu Rakovcu. Oko 2 sata poslije podne došle su ustaše i otjerali naše roditelje i ostalu familiju na Pale u dom govoreći da će im Sudar potvrditi legitimacije, da bi mogli slobodno biti kod kuća i da ih niko neće dirati. Isti dan kada smo prepoznali ustaše koji su odveli roditelje i familiju a kojima imena neznam prolazili kroz selo i mi smo pitali šta je sa njima oni su odgovorili da je Sudar otišao u Sarajevo i da naši sjede u birtiji te da piju rakiju i da se za njih ne treba da bojimo.“Oni su ih u domu tukli ovo mi je pričaо Živan Klačar koji je pobjegao skupa sa pok.Skokom Simom sa stratišta, iste noći došli su po nas ženskinje oko 11 sati kada smo mi spavali. Osim mene odveli su: Božu, Savu, Boška, Ratka, Ilinku, Petru, Maru, Mariju, Jovanku, Nadu, Saju, Miholjku, Zoru, Tonku, Miru, Pejku, Tošu, Vlakja, Arsena, Mitru svi Savići iz sela Rakovca. Dovedi su nas u kuću Bože Savića i naredili nam da sidemo u podrum pošto su navodno partizani oko sela te da ne bi koje od nas ranili da nam je sigurnije u podrumu. Mi smo ušli u podrum i tada su dvojica ustaša sišla i jedan od njih je imao svjetiljku a drugi mitraljez. On nam je naredio da se svi skupimo u jedno čošе i kada smo se svi skupili onaj što je imao mitraljez počeo je od jednom da puca i da ubija nas. Ja sam pala pokraj Mitre Savić i kada sam doznala da i ona nije mrtva nego lakše ranjena sačekala sam skupa sa njom dok su ustaše otišle i tada smo pobjegle u Romaniju.

Vidila sam kada su iz naše kuće odveli Simu, Savu, Danila, Milana, Dušana, Iliju, Marinka, Tomu, Petka, Gruju, Dimšu, Janka, Vladu, Ristu i Krstu Savića; Nikolu, Mladenа, Vasu, Jovu Stačevićе, Karavdije Neđu, Dušana, Dragu i Miladina. Zatim vidila sam i Simu Skoku koji je pobjegao sa stratišta te je nakon nekoliko dana umro, te Komadan Đorđu, Klačare Mladenа, Mikajla, Iliju, Ostoju, Rajka i Neđu te još nekih šestoricu nepoznatih koje su ustaše ubile u Krivodalama kod Pala ovo smo vidili kada smo ih pokopavali. Oni su bili svi iznakažени, oči vadene, uši i nos rezani, usta razrezivana, noževima bodeni, i najzad klani. Prilikom mučenja i ubijanja u Krivodalima bio je Frido Petrić koga je vidio Skoko Simo i Živan Klačar, a šеšir njegov blizu mjesta zločina našla je Zagorka Savić koja se sada nalazi na Palama. Od koljača na Palama jedan se je ustaša bavljao sa Rahima Davadijom koja stoji sada negdje u Sarajevu i ona veoma dobro zna kako se zove. Ja znam da su ga zvali Kupusom. Molim da se sasluša Rahima Davadija koja stoji negdje u Sarajevu.

Predlažem da se krivci najstrožije kazne, i da se meni dodjeli pomoć te da se

¹⁰⁰ Документ је откуцан латиницом на ћириличном формулару.

sasluša još i Almasa Davadija koja bi znala kazati ko je učestvovao u pljački našega sela kada smo mi pobjegli, kao i njena kći Rahima, koje stoje negdje u Sarajevu.

O stvari nemam više ništa da kažem.-

P.P.P.¹⁰¹

Dovršeno¹⁰²

¹⁰¹ Поред се налази ћирилични потпис свједока Душанке Савић.

¹⁰² Испод је нечитак потпис, а са десне стране ћирилични потпис.

Записник¹⁰³

састављен дне 18 jula /1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama срез Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Milić Branko

Tošić Mirko

Приступа Starčević Radojka кћи, pok. Nikole родом из Rakovca општина Pale срез Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Rakovcu стар 23 година, по занимању домаћица издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Dana 15 novembra bile su ustaše oko naših kuća jer su partizani zauzeli Sokolac i oni se povukli do našega sela. Taj dan odveli su ustaše oko 2 sata poslije podne oca moga Nikolu na Pale govoreći da će mu Sudar njihov zapovjednik produžiti legitimaciju i da ga poslije neće niko smijeti dirati. Osim moga oca odveli su Vasu, Mladena, Jovu, Starčevića, Đorđa Komadana, te Savića, Klačare koje su već navele Mitra i Dušanka, Andriju Pandurevića i Blagojevića na Pale. Kada su mi odveli oca i druge ljude iz sela ja sam pobjegla sa svojim bratom Bogdanom i Milanom te sestrom Milkom u selo Alijino Brdo da bi se spasila jer sam naslućivala da to nije ništa dobro i ako je Sudar htio da potvrdi nebi ustaše vodile i gonile ljude. Izjutra dne 16 novembra u 5 sati ja sam čula pomaganje i poznala sam glas svoje majke i zatim su opalile nekoliko puške i ja sam bila na čisto sa tim da su mi majku ubili. Dana 18 novembra kada sam se povratila sa njemačkom vojskom otišla sam na mjesto Kosu niže Rakovca i tu sam našla svoju majku Cviju, Savu i Danicu i Jelisavku Pavić, Tarsu, Zagorku i Radojku Đukić, Janju, Veljku i Ilinku Starčević koje su bili ubijeni iz pušaka. Na mjestu zvanom Ovlagija našla sam skupa sa Petrom Jugovićem i Skokom Vidom i Stjepanom, Marka, Milana i Milorada Blagojevića, Vasiliju i Čedu Klačara, dok su Savići koji su ubijeni u kući Bože Savića svučeni su u štalu Dimše Savića i tamo zapaljeni skupa sa Jokom Skokom, Klačarima i Blagojevićima. Ove posljednje su nabrojale u svojim zapisnicima Mitra i Dušanka Savić. Karavdije su zapaljene u kolibi i to: Mara, Miholjka, Stana, Ruža, Rosa, Đorđo, Niko, Marica, Rade, Jovanka, Tonka, Milojka, Božo i Tomo te Milorad, Anđa, Mara i Petra, kod Neđe Karavdije. Đorđe Komadana žena Jovanka, djeca Ranko, te bratići Ljuba i Milka i majka mu Stoja zapaljeni su u svojoj vlastitoj štali. U potoku zvanom Lupoglav blizu sela Jasena istoga dana ubijeni su od strane istih ustaša: Pavle, Ilija, Vaso, Savka, i Rosa Kusmuk, Kojo Arnaut, Miloš Arnaut, Daša, Milka, te Dašina kći kojoj neznam imena, Cvjetković Vlado, Simo i Stoja.

Pričala mi je majka Mara da je svoga sina Janka Petrovića poslije mjesec dana našla u Jasenu zaklata, očiju izvađenih, te ušiju odrezanih.

Predlažem da se krivci najstrožije kazne, a meni da se dodjeli pomoć te da se saslušava Almasa i Rahima Davadija koje se sada nalaze negdje u Sarajevu jer oni znaju

¹⁰³ Документ је откуцан латиницом на ћириличном формулару.

kako se zovu ustaše koje su klale, kao i ljudi koji su opljačkali naša sela.-
O stvari nemam više ništa da svjedočim.-

P.P.P.¹⁰⁴ Dvršeno¹⁰⁵

¹⁰⁴ Поред је ћирилични потпис свједока Радојке Старчевић.

¹⁰⁵ Испод је нечитак потпис, а са десне стране је ћирилични потпис.

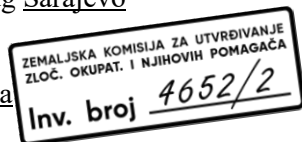
Зачисник¹⁰⁶

састављен дне 4 јула /1945 пред градском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њигових помлагача у Сарајеву срез _____ округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Зачисничар: Ј.Машић

М.Џомора

Приступа Дзенисије Кусмук син, Јовин родом из Шала општина _____ срез Сарајево округ _____ сада се налази у Палама стар 35 година, по занимању тежак издржава 12 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У лјето 1943 год. дошло је 6 усташа у моју кућу и то у Раковцу и из куће ми однијели сву постелјину посудје одијела и отјерали ми сву сток у *касније* сам успио да повратим сток. Непознам ни једног од ових усташа а сви су имали црне усташке униформе што значи да су припадали Францетићовој легији. Тоба дана у 9 сати на веће ја сам се налазио у шуми зв. Шајиновић и када су ми усташе кућу опљачкале нисам се имао гдје задржати пошто ми је један од усташа рекао да бјежим иначе ћу главом платити. У тој шуми било је још много лица која су напустила своје куће и ту се склонила испред усташких зулума. Међу осталим пристигле су Савић Милка и Душанка Савић које су живјеле у кући Ратка Савића и оне су ми тада испричале да су дошле усташе по ноћи у њихову кућу а укућанима рекли да ће бити извршен напад четника или партизана да се склоне у подрум па су Савић Мара и њена дјеца Влајко и Арсо отишли у подрум а усташе су их тада побиле из митролјежа. Према пријанју напред именованих у ту магазу доведе су усташе још много мјештана које су увели унутра у магазу а снјима су у магазу ушле и поменута Душанка Митра које су остале неповредјене односно биле су обје лакше ранјене и када су усташе мислили да су све побиле напустили су кућу а њих двије су остале спашене. То исто веће побиле су усташе у другим кућима 54 лица док су у магazi Ратка Савића побиле око 30 лица.

Сутра дан усташе су покупиле 36 мушкарца из села Раковца и намамили их на преваран наћин позвавши их у тabor усташки да им издају неке потврде па су их на веће везали и ножевима пробадали о томе ће моћи дати детаљне податке Живан Клаћар землјорадник са Пала који је био у тој групи и некако се спасио. Како сам ја обавијештен усташе су натакле ножеве на пушке и мрцварили ове лјуде. У то доба када су ови злочини вршени био је таборник Ивица Стилинотић сатлер по занимању родом из Like који је живио стално на Палама. Чуо сам да се је споминјао и неки Судар но како му је име мени није познато. При овоме је узимао ућесћа Фридо Петрић стolar са Пала. Прићало се је да су ове лјуде које су усташе у тaborу биле затвориле htјели нијемци да пусте али је посредовао поменути Фридо и нијемцима представио да су ови сви који су затворени комунисти па су тако остали у затвору. Мени је познато да су у овој групи било 7 браће Савића, 6 Старчевића четворика Скока Остоја Клаћар и још многи други чија се ја имена не могу да сјетим а биће све поближе познато Живану Клаћару.

Када су ми усташе опљачкале кућу биле су самном у кући жена ми Шена/Ксенија/ и дјеца те мајка Даша као и моја ситна дјеца. Док су кућу претресале један је измедју њих који је био доста висок пун у лицу и имао просједу браду извадио

¹⁰⁶ Документ је откућан латинићом на формулару који је латинићни.

je nož i rekao mi da ako hoće može rasporediti moje jednogodišnje dijete koji se vrtilo oko njega i fatalo ga za pantolone. Ostale ustaše ne mogu detaljnije da opišem znam samo da su mladi ljudi a ovaj sa bradom bio je oko četrdesetih godina.

Stvari koje su mi ustaše oduzeli vrijedile su 50.000 Din predratnih dinara jer su mi mogu reći svu kuću opustošili i ništa nisu ostavili.¹⁰⁷

[?]¹⁰⁸ 4652

¹⁰⁷ Испод је нечитак потпис, а са десне стране је ћирилични потпис свједока, те испод његовог још један нечитак.

¹⁰⁸ Текст написан руком нечитко.

Зaписник¹⁰⁹

ZEMALJSKA KOMISIJA ZA UTVRĐIVANJE ZLOČ. OKUPAT. I NJIHOVIH POMAGAČA	
Inv. broj	<u>3765</u>

sastavljen dne 28/XI. /1945 pred Gradskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevo okrug _____

Od komisije su prisutni:

Зaписничар:

Matekalo E.

Bošnjaković A.

Pristupa Dovadžija Rahima kći, umr.Halila rodom iz selo Potoci opština Pale srez Sarajevo okrug Sarajevo sada se nalazi u Halilbašića ul.10 star 19 godina, po zanimanju domaćica izdržava ./. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Ja sam čula ima i više od godinu dana za pogibiju ljudi u Rakovcu. To je selo udaljeno od mog sela jedno sat hoda. Tamo su položaje držali ustaše. Ustaše su dolazile i u naše selo, kao što su dolazili i Njemački vojnici, koji su imali položaje desno, suprotno Rakovcu. Među ustašama dolazio je i jedan koga su oni nazivali „Kupus“. Iz razgovora što su ga vodili ustaše razabrala sam da je taj Kupus iz Višegrada, i da je oženjen i ima jedno dijete. Dolazio je tako 2-3 puta i kupovao mlijeko. Nije istina da sam se s njim zabavljala. Kako ga ja poznajem tako ga zna i moja majka. Njegovo ime mi nije poznato, a ne znam ni imena ili prezimena drugih ustaša koji su dolazili.

p.p.p.

Dovadžija Rahima t.j.prsto znak

po Matekalo E.

Dovršeno:

Matekalo E. s.r.

Bošnjaković A. s.r.

Za tačnost prepisa ovjerava sekretar:¹¹⁰

¹⁰⁹ Документ је откуцан латиницом на формулару који је латинични.

¹¹⁰ Испод је нечитак потпис.

Zapisnik¹¹¹

sastavljen dne 28/XI. /1945 пред Gradskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevo okrug _____

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Matekalo E.

Bošnjaković A.

Pristupa Dovadžija Almasa žena umr.Halila rodom iz Plevlja opština Plevlje srez _____ okrug _____ sada se nalazi u Sarajevu Halilbašića ul.10 star 40 godina, po zanimanju domaćica izdržava ./. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Ja sam samo čula da je selo Rakovac stradalo, no ne znam ni iz pripovjedaanja a kamoli iz opažanja bilo štogod o tom kako je to selo stradalo. Moja kći nije se zabavljala s nikakvim ustašom. Čula sam za Sudara i njegove ljude ali ne znam da li su oni bili u kakvoj vezi s pokoljem Rakovčana. Na sve ovo se smijem zakleti.

p.p.o.

Dovadžija Almasa t.j.prsto znak po

Matekalo E.

Dovršeno:

Matekalo E. s.r.

Bošnjaković A. s.r.

Za tačnost prepisa ovjerava sekretar:

Nastavljeno odmah: Moja je kći sef. Ja nisam nikad čula da nekog od ustaša koji su dolazili u naše selo zovu „Kupusom“. Naprotiv kad sam i ja bježala od kuće i zadržala se u Palama, vidjela sam tamo neku ženu sa tek rođenim djetetom, koju su zvali Kupusovicom. Za nju sam čula tada da joj je čovjek u ustašama i da je tamo iz višegradskog kotara. Zvali su je Hankom.

p.p.o.

Dovadžija Almasa t.j.prsto znak

po Matekalo E.

Dovršeno

Matekalo E. s.r.

Bošnjaković A. s.r.

Za tačnost prepisa ovjerava sekretar:¹¹²

¹¹¹ Документ је откуцан латиницом на формулару који је латинични.

¹¹² Испод је нечитак потпис.

Зачисник¹¹⁴

састављен дне 22.маја/1946. пред Градском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њилових помагача у Сарајеву срез _____ округ _____

Од комисије су присутни:

Зачисничар:

Lorenc N.

Hadžić S.

Приступа Savić Dušanka кћи Jovan родом из Rakovice општина Pala срез _____ округ _____ сада се налази у Sarajevu Stojana Protića 14 стар 23 година, по занимање domaćica издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Мож отац Jovan, стар 45 година, заробљен је од талијанске војске почетком 1942. године, на сектору око Чайнича. Сprovedен је за талијански логор у Певље, те за његову каснију судбину ништа неznam. Отац ми је био у Нов-у и имао је помоћну дужност. Која је јединица заробила мога оца и касније заточила неznam.

Pale

P.p.o¹¹⁵

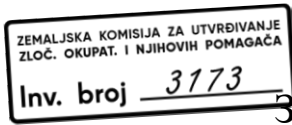
Довршено:¹¹⁶

¹¹³ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

¹¹⁴ Документ је откуцан на формулару на писаћој машини.

¹¹⁵ Испод се налази ћирилични потпис свједока.

¹¹⁶ Испод су два латинична потписа чланова комисије.

Записник¹¹⁷

састављен дне 19 jula/1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama спрез Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Milić Branko

Tošić Mirko

Приступа Stevanović Milan син, ~~ћни, жена~~ pok. Đorđe родом из Jelovaca општина Pale спрез Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Jelovcima стар 56 година, по занимању zemljoradnik издржава 2 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1943 god. kada su partizani istjerali ustaše iz njihovih položaja ustaše su se povukle na Pale, Odatle su napadali nekoliko puta ali bez uspjeha. Pet dana prije Arandelov-dana ustaše su rano izjutra opkolili selo te počeli paliti i ubijati na sve što su nailazili. Ustaše su bile pod zapovjedništvom ustaškoga zlikovca pukovnika Sudara. Ja sam vidio dim i vatru te sam pozvao ukućane da bježe, i ja sam pobjegao njemačkoj vojsci probivši se kroz ustaše koje su pljačkale selo. Iz moje kuće pobijeni a potom zapaljeni u mojoj kući: Miloš, Janko, Milivoje, Veljko, Vlastimir, Danica, Ana, Bosa, Milena, Dragica, Slavka i Tadija, svi Stevanovići jer smo bili u zajednici. Prilikom paljenja učestvovalе su ustaše iz sela Carevih Voda Šerif Kadrić i Avdo Rvo. Šerif se nalazi u zatvoru mislim u Sarajevu dok se Avdo nalazi kod kuće. Da su oni učestvovali kao vodiči i saučesnici pljačke i paljenja rekla mi je Rista Lopatić koja je prolijetos umrla, a ta dvojica su je poznala jer je rodом iz njihovoga sela i rekli joj neka se negdje skloni. Taj dan pobijeni su i ovi: Ilinka, Plema, Petra, Dobra i Čedo Stevanović, Dimšo Andrija Milica i Ljubica Lopatić, Gavro, Vaso, Janja i Petra te Vukašin Krljaš, Stoja, i Zaga Jokić, Maksim, Timotije, Radovan, Stoja, Milena, Janja Milivoje, Slobodan, Novica, Tadija, Desa, Milorad, Rajko, Jovanka, Krsto, Staka, Vukosava i Dragica Vučićević, Radojka, Miladin, Milivoje, Grujo, Ana, Bojana, Darinka, Anđa, i Jela Jakovljević, Pero, Janko, Vladimir i Vlastimir Karišik. Oni su takođe ubijeni pa zatim popaljeni.

1944 god. na Miholj-dan izjutra rano ja sam ustao i pošao u štalу da vidim je su li mi ovce sve na broju. To je bilo u selu Gradcu општина Pale jer sam poslije paljenja i ubijanja u selu Jelovcima otišao u selo Gradac gdje sam se ponovo i oženio, kada sam došao u štalу vidio sam da mi ovaca nema te sam pošao da ih tražim znajući da one same znaju odgurnuti vrata. Kada sam pošao niza stranu ugledao sam svoje ovce i u isto vrijeme ustaše koje su bile iznad i ispod mojih ovaca, ja sam tada zavikao svojoj snahi Petri neka bježi Danilo evo ustaše idu. Ali sam već čuo glas ustaša koje su pozvale da stanem. Ja nisam htjeo da stanem već sam počeo da bježim i oni su pucali za menom te su me ranili u leđa. Pošto nisam mogao više da idem ja sam tu ostao sakriven i tu su me našli Đorđo Čvoro, Kojo Čvoro i Lucić Jovo, te su me odveli

¹¹⁷ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

u bolnicu u Srednje. Tada sam bio u bolnici došle su mi moja dva sina Dušan i Rajko te su mi ispričali da mi je ubijena moja druga žena Stana te sin Danilo i njegova žena Petra.

Napominjem da su moji sinovi Dušan i Rajko prije pokolja otišli u selo Jelovce jer su nam šljive bile dobro rodile, te su oni ne nekoliko dana prije pokolja krenuli da беру šljive. I ovaj su pokolj izvršile Sudareve jedinice.

Tražim da se krivci smrti moje djece, žene i snahe najstrožije kazne a meni da se dodjeli pristojno mjesečno izdržavanje jer sam ja ratni invalid još od prošloga rata, a prilikom ranjavanja metak mi je ušao na leđa a izašao mi na desnoj ruci.

O stvari nemam više ništa da kažem.

P.P.P.

Milan Stevanović s.r.

Dovršeno

M.Tošić s.r.

Milić s.r.

Za tačnost prepisa tvrdi-Sekretar:

M. Touuh

Записник¹¹⁸

састављен дне 19 jula/1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama спрез Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Milić Branko

Tošić Mirko

Приступа Lopatić Tomo син, ~~кћи~~ жена rok. Pere родом из Jelovac¹¹⁹ општина Pale спрез Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Jelovac стар 49 година, по занимању zemljoradnik издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Godine 1943 kada su partizani istjerali ustaše do blizu naših kuća oni su se tj. ustaše povukle do Pala. Pet dana prije Arandjelovdana ustaše su opkolile selo te su počeli ubijati sve živo na što su nailazili. Iz moje kuće poginila mi je žena Jelka i kći Ilinka. Istoga dana osim moje žene i kćeri ubijeni su još: Mihajlo, Janja, Borka, Nada, Dana, Mara, Pero, Milosavka, Petar, Mile, Koviljka, Bojka, Stana, Ranko, Mile, Žarko, Slavko, Milka, Milica, Ljeposava, Jovanka, Milan, Slavka i Ljubo Lopatići. Staka Novo, od Kusmuka poginulo je šestero kojima imena ne mogu da se sjetim, Desa Kusmuk Joka, Janja i Ljeposava Radenković, Mara Radenković, Sava, Cvijeta i Rada Rakić svi iz sela Jelovaca u okolici moje kuće. Ja sam bio u selu Gorovićima radio kao majstor. Sudareve jedinice su palile i pljačkale naše selo.

Predlažem da se krivci smrti moje žene i kćeri najstrožije kazne a meni dodjeli pristojno izdržavanje čiju visinu naknadno navesti te ako je moguće da nam se dodjeli materijal za pravljenje kuće pošto su nam kuće popaljene.

O stvari nemam više nista da svjedočim.-

P.P.P

Dovršeno.

Милић

Томо Лопатић

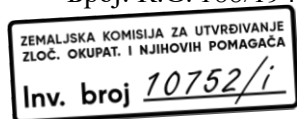
М.Тошић

¹¹⁸ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

¹¹⁹ Јеловци.

Записник¹²⁰

састављен дне 4-VIII-1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama срез Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Milić Branko

Tošić Mirko

Приступа Kovačević Jelka ~~ени, кћи~~ жена Miloša родом из Brezovica општина Pale срез Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Jelovcima стар 45 година, по занимању домаћица издржава 6 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Nedelju dana poslije Mitrov dana zašle su ustaše u selo Jelovce te su tom prilikom palile, pljačkale i ubijale.

Kada samo doznali da ustaše idu mi smo počeli da bježimo. Tom prilikom tj.nedelju dana poslije Mitrov dana 1943 god.ustaše su stigle moje kćeri: Cmilja, Ksenia i Jovanku te su ih ubili.kada su uhvatili mene i moju drugu kćer Janju nas su odveli do potoka i pustili nas. Tom prilikom ubijeno je još mnogo, osoba od kojih se sjećam:Mile, Jelka, Žarko Slavko, Janja, Mara, Lopatići zatim Divna Klisara i njezino troje djece, Darinka i Jelisavka Kovača, Rista Kovač te mnogi drugi kojima se imena ne mogu sjetiti. Ustaše su mi tom prilikom zapalile kuću, dvije štale, kolarnicu, kolibu te mi opljačkali dvije krave i dvoje teladi, dva vola, dva konja i svo kućno posudje i posteljину kao i namirnice i dva plasta sijena.Ustaške jedinice koje su izvršile pljačku kao i paljevinu nije mi poznato.

Molim da mi se dodjeli pomoć da bi barem mogla da podignem kuću, a da se krivci smrti mojih kćeri najstrožije kazne.

O stvari nemam više ništa da kažem...

P.P.P. ¹²¹

Ковачевић Јелка по Милићу

Dovršeno

Милић

Радован¹²²

¹²⁰ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

¹²¹ Десно се налази отисак прста свједока.

¹²² Презиме нечитко.

Зaписник¹²³

sastavljen dne 14-XII/1945 pred среском komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Сарајеву srez Сарајево okrug Сарајево.

Od komisije su prisutni:

Зaписнићар:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Видак Веселиновић sin, ~~кеи~~, ~~жена~~ Млађена rodom iz Љубогоште opština Пале srez Сарајево okrug Сарајево sada se nalazi u Љубогошти star 16 godina, po zanimanju тежак izdržava / članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

У мјесецу јануару 1942. г. правиле су усташе акцију у нашем селу против партизана и том приликом ми смо избјегли у село Неправдиће и у бјежању ухватили су мога оца Млађен стар 40 г. и убили га у селу Враголовцима.

Леш оца нисмо нашли, јер од усташа нисмо смили отићи на лице мјеста. Убице мога оца не познам, али су у акцији били усташе Цигоје Шамика и његови синови са Крама, а послје је био настањен у Сарајеву,

Више немам шта да кажем, а убијство мога оца могу да потврде доле наведени свједоци:

Видак Веселиновић

Митривић Душан, син п. Алексе из Пала

Д. Митривић

Ковачевић Ђурђа, кћи Ђорђе из Љубогоште

т.ј. Ковачевић Ђурђа, по Шкраби,

Богдановић

¹²³ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

Зaписник¹²⁴

sastavljen dne 14-XII/1945 pred среском komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Сарајеву srez Сарајево округ Сарајево.

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Ђурђа Ковачевић sin, kći, žena Ђорђе Ковачевић rodom iz Љубогоште opština Пале srez Сарајево округ Сарајево sada se nalazi u Љубогошти star 18 godina, po zanimanju домаћинца izdržava ./. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

У мјесецу јануару 1942 г. били смо у махацирима у селу МР-ВИЋИМА и мој отац том приликом отишао је да извади пропустницу у Подроманији и на путу су га ухватиле усташе који су ми непознате и убили мога оца, По причању Ђокић Локице жене Благоје с мојим оцем био је убијен још један човјек чијег имена не познам. Гдје ми је отац сахрањен и ко га је сахранио није ми такође познато, као и убице мога оца.

Немам више шта да кажем.

т.ј. Ђурђа Ковачевић, по
Шкраби¹²⁵

Наводе о убијству мога оца могу потврдити и то:

Видак Веселиновић, син п. Млађена из села Љубогоште

Видак Веселиновић

Сока Југовић, кћи Спасе из Љубогоште¹²⁶

т.ј. Југовић Сока, по Шкраби¹²⁷

¹²⁴ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулату који је латинични.

¹²⁵ Изнад се налази отисак прста свједока.

¹²⁶ На овом мјесту се налазе и печат и нечитак потпис преко њега.

¹²⁷ Изнад се налази отисак прста свједока.

Zapisnik¹²⁸

sastavljen dne 12-XII/1945 pred среском komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Сарајеву srez Сарајево округ Сарајево.

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Сока Југовић sin, kći, žena Спаса Југовића rodom iz Љубогоште opština Пале srez Сарајево округ Сарајево sada se nalazi u Љубогошти star 18 godina, po zanimanju домаћица izdržava ·/· članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

У мјесецу новембру 1941. дошле су усташе у наше село, а ја сам побјегла са оцем Спасом у село Неправдиће код своје родбине. Код куће је остала моја мајка Грозда рођ. Ђајић стара 38 г. и брат ми Стјепан стар 12 г. Моју мајку су усташе на мјесту убили, а брата ми тешко ранили, који је од рана умро у Горажду.

Незнам ко су кривци за смрт моје мајке као и мог брата, јер смо били избјегли. Леш моје мајке унијели су усташе у кућу Миле Тробока из Љубогоште, те су љеш у кући спалили.

Више немам шта да кажем, него молим, да се кривци узму на одговор и казне.

т.ј. Сока Југовић¹²⁹
по Шкраби

Богдановић

¹²⁸ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулару који је латинични.

¹²⁹ Лијево се налази отисак прста свједока.

Зaписник¹³⁰

sastavljen dne 10-XII/1945 pred среском komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Сарајеву srez Сарајево okrug Сарајево.

Od komisije su prisutni:

Зaписнићар:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Стана Пољаковић ~~sin~~, ~~kei~~, žena п. Остоје rodом из Љубогоште opština Обља srez Калиновић okrug Сарајево sada se nalazi u Љубогошти star 50 godina, po zanimanju тежак izdržava 5 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

У мјесецу октобру 1941. дошле су усташе у село Љубогоште чијих имена не знам, а дошли су из Сарајева, и том приликом одвели су мога мужа Остоју син Марка стар 65 г. и с њиме су отјерали још Јовановића Васу, сина Тривка, стар 54 г, и Веселиновића Јову сина Вука стар 75 као и Станишић Стјепана сина Томе стар 35 г. и отјерали их у мјесто Булоге гдје су били убијени чекићима у главу. Томо Станишић из Љубогоште нашао је љешеве од горе именованих као и чекић којима су убијени,

Више немам шта да кажем, него молим да се кривци казне.

т.ј. Стана Пољаковић¹³¹

по Шкраби

Горње наводе могу потврдити:

Веселиновић Драгомир, син Илије из Љубогоште

Веселиновић Драгомир

Јовановић Ђорђе, син Вукана из Љубогоште

Ђорђе Јовановић

Богдановић

¹³⁰ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулару који је латинични.

¹³¹ Лијево се налази отисак прста свједока.

Zapisnik¹³³

sastavljen dne 12-XII/1945. пред спеском komisijom за utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača у Сарајеву srez Сарајево округ Сарајево

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Митровић Душан sin, пок.Алексе rodom из Љубогоште opština Пале srez Сарајево округ Сарајево sada се налази у Пале star 25 godina, по zanimanju тежак izdržava 3 članova porodice, propisno opomenut на kazivanje истине, izjavљује:

У мјесецу новембру 1943 г. дошле су усташе и блокирали наше село. Усташе су биле са Соколца, а од њих сам познавао усташу Талангу Марка са Ступа, који вјероватно и дан данас тамо станује. Усташе су том приликом из мога села одвели Митровића Владу, сина Неђе стар 20 г. Митровића Неђу сина Милана стар 45 г. Лопатића Владу сина Николе стар 25 г. Лиздека Михајла, Лопатића Богдана стар 40 г, (Лиздек је имао 45 г.) Лопатића Владу стар 48 г. Вујовића Обрена стар 45 г. Стјепана Мисића стар 35 г. као и још неке домаћине чијих се имена не сјечам. Све горе наведене одвели су усташе на Соколац и тамо их побили.

Усташу Таланга Марка познам лично и истог сам у задње вријеме виђао у Сарајеву, а живи на Ступу. Приликом те акције именовани је тада однио *моју* пушку. Од усташа више нисам никога познавао.

Више немам шта да кажем него да се кривци, односно убице пронађу и строго казне по закону.

Овај случај могу посвједоћити и доле наведени свједоци¹³⁴

Милорад Лазаревић син п.Николе из Љубогоште-Пале

т.ј.Милорад Лазаревић¹³⁵
по Шкраби

Вуковић Груђо, син п.Стјепана из Љубогоште-Пале¹³⁶

Јовановић Максо, син п.Вуке из Љубогоште-Пале

Јовановић Максо
По Шкраби¹³⁷

¹³² Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

¹³³ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулару који је латинични.

¹³⁴ Испод се налази ћирилични потпис свједока Душана Митровића.

¹³⁵ Изнад се налази отисак прста свједока.

¹³⁶ У продужетку се налази ћирилични потпис свједока.

¹³⁷ Испод се налази отисак прста свједока, са лијеве стране нечитак потпис, а испод отиска ћирилични потпис.

Zapisnik¹³⁹

sastavljen dne 22.I./1946 pred Sreskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevo okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:
Škraba

Pristupa Staka Ristović žena p.Vase rodom iz Ljubogošte opština Pale srez Sarajevo okrug Sarajevo sada se nalazi u Pale star 41. godina, po zanimanju domaćica izdržava 3. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

U aprilu mjeseca 1942 g. otjeran je moj muž od kuće po ustašama Ivici Kondi sa Pala i još nekim ustašama kojih ne poznam. Oni su ga odveli kući Stepana Lučića, gdje je bila njihova Komanda, a odatle je bio sproveden po ustašama odnosno oružnicima u Sarajevo, gdje su bili u policiji do 9/V-odakle je poslije bio protjeran u Jasenovac, a kasnije u Norvešku na rad, gdje je bio ubijen.-

Za odvođenje moga muža krivim Staku Guju, ženu Krste, koja se sada nalazi na Palama.-

Moj muž je bio star 41 g., a sin je Ostoje Hristovića.-

Više nemam što da kažem.-

Nikola Škraba v.r.

prstoznak Stake Ristović
po Škrabi.-

Bogdanović Janko v.r.

Da je prijepis vjeran svome originalu tvrdi:

ŠEF UNUTRAŠNJEG ODELENJA
/Vladimir Aškraba/¹⁴⁰

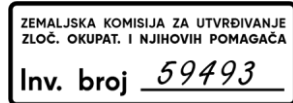

¹³⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

¹³⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је латинични.

¹⁴⁰ Испод је ћирилични потпис.

Zapisnik¹⁴¹

sastavljen dana 27.septembra 1946. god. u Palama, srez Sarajevo po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.

Od komisije prisutni:

Povjerenik: Škraba Nikola
Zapisničar: Sandra Ružica

Svjedoci: 1.Vučičević Miloš p.Nikola iz sela Sumbulovca, sekretar
M.O.Mokro

- 2.Plemić Lazar, Jovin iz sela Sinjeva, težak
- 3.Čeremidjić Mikajlo p.Riste, težak iz sela Mokro
- 4.Kovačević Jovo p.Miće, težak iz sela Prutine

Pošto je svjedocima predočeno, da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O.Mokro, i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.
Zločini ustaša:

1941. godina:

Koncem jula mj. 1941.god. od strane ustaškoga tabora na Palama pozivani su na rad svi sposobni muškarci od 15 do 50 godina. Pojedinci su se bili odazivali tim pozivima, ali kako ih je bio vrlo mali broj, ljude su vraćali kućama, da bi na taj način privukli što veći broj muškaraca sposobnih za rad jer su im ustaše govorile, da trebaju doći u što većem broju. Ljudi su nazirali namjere ustaša, jer su vjerovali, da su to samo varke i ubuduće se nisu odazivali. Cilj toga pozivanja je bio, da se što veći broj ljudi sakupi i odpremi u logor.

3.augusta 1941.god. pred sam ustanak napadnut je od strane ustanika jedan ustaški kanton na Romaniji, i potrgane telefonske veze. Odmah sutradan došle su ustaše iz ustaškog tabora Pale, koje je predvodio ust.tab Cvenček Boško sa još nekim ustašama, među kojima su svjedoci prepoznali slijedeće: Obhodjaš Safet, Ahmedov, st. 35 god., iz sela Romanije, sada u Sarajevu, Obhodjaš Ibro, Eminov, st. 32 god. iz sela Romanije, sad u Sarajevu, Obhodjaš Avdo, Ahmedov, 30 god, iz sela Romanije, sad u Sarajevu Obhodjaš Salko, Zulfin, st.33 god. iz Romanije, sada u Sarajevu, Duraković Suno, st.32 god. iz sela Šahbegovića, sada u Sarajevu i još neke ustaše čijih se imena svjedoci ne sjećaju. Tom prilikom sa ustašama iz tabora Pale došle su i neke ustaše od Rogatice, koji su svjedocima nepoznati. Čim su ustaše došle na lice mjesta, blokirali su selo Romaniju, pohvatali mirne ljude, koji se nalaze kod kuće i na radu u polju, kojom je prilikom postreljano 13 ljudi t.j. 5 ljudi iz M.O.Mokro, a ostali su bili iz sreza Sokolac. Tada su streljani slijedeći:

- 1.Lopatić Božo, Stjepanov, st.41 god. iz sela Romanije
- 2.Mičić Janko, p.Dimše¹⁴² st.40 god. iz sela Bljuštevac

¹⁴¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁴² Име се не види јасно те постоји могућност грешке.

3.Mičić Drago, st.31 god. sin Dimše, iz sela Bljuštevaca

4.Mičić Todor p.Dimše, st.21 god. iz sela Bljuštevaca

5.Lizdek Mladjen, Ilijin, st.50 g. iz sela Mokro

Svi gore imenovani streljani su na licu mjesta od strane pomenutih ustaša pred očima njihovih žena i ostale porodice, a predhodno su svi bili zlostavljani i tučeni. Svjedok Čeremidjić Mikajlo, koji je bio među pomenutim žrtvama priča, da su i njega tom prilikom ustaše tukle i zlostavljale i da se isti pukim slučajem spasao od smrti.

9.augusta 1941.god. ustanici pod vodstvom Čiče napali su žandarmerijsku kasarnu u Mokrom, a odmah sutradan došle su ustaše sa Pala pod vodstvom ust.tabornika Boška Cvenčeka, koji je tada lično ubio Prodanović Andjelka p.Blagoja, st.36 god. iz sela Pustopanje¹⁴³, a tom prilikom odveli sa sobom Jukić Krstu, p.Jovana iz sela Jelovci i isti se više nije vratio. Koliko je svjedocima poznato isti je odveden u sarajevo u bogosloviju, a odatle je odveden u nepoznatom pravcu. Sa Cvenčekom je bio tada prepoznat ustaša Hrvo Sulejman, Ferhatov, 24 god.iz Carevih Voda (poginuo 1941.god.).

10.augusta 1941.god.dolaze neki dijelovi domobranskih jedinica pod vodstvom dom.bojnika Čengića Derviša, st.52 god. rodom iz Čengiće Vile¹⁴⁴, Jeftu, Stjepina, st.65 g. iz sela Mokro i Jokić Savu, Nikina, st.16 god. iz sela Sinjeva. Tom prilikom bojnik Čengiće internirao je iz sadašnjeg mjes.odbora Mokro oko 60 ljudi, koji su bili odvedeni u bogosloviju u sarajevo, gdje su bili tučeni i zlostavljani, ali su isti svi nakon izvjesnog vremena (15 do 20 dana) bili pušteni na slobodu. Od posljedica tuče i zlostavljanja nakon kratkog vremena umro je od zadobivenih povreda Jokić Rade, Djordjin st.41 god. iz sela Sumbulovca. Sredinom mj.augusta odvedeni su po domobranima Čengića Derviša slijedeći ljudi:

1. Lopatić Jakša, Jovin, st.80 god. iz sela Gradca

2. Lopatić Djordjo, Ristin st.60 god. iz sela Paoci

3. Lopatić Djuro, star 37 god. iz sela Paoci

4. Lopatić Risto, p.Djordje 16 god. iz sela Paoci

5. Lopatić Lazar, Djordjin 14 god. iz sela Paoci

6. Lopatić Djordjo, Stjepanov 28 god. iz sela Gradca

7. Lopatić Vojko, Mladjenov 17 god. iz sela Gradca

Svi gore imenovani odvedeni su u vojni logor u sarajevo, gdje su poslije bili postreljani.

Koncem mj.augusta bio je smijenjen bojnik Čengiće Derviš, a na njegovo mjesto došao je domobranski podpukovnik Rajman, koji je bio zapovjednik 13.konjičke pukovnije. U jednoj borbi između ustanika i domobrana ubijena je Sender Anuša ž.p.Tome st.70 god. iz sela Sinjeva. Tom prilikom popaljeno je od strane domobrana 13.konjičke pukovnije oko 30 raznih zgrada.

Početkom septembra mj. u samom ustanku odveden je po domobranima u logor Jasenovac Rajko Jokić, Ilijin, st.30 god. iz sela Prutine, a ubijen je Lolović Milorad, Ristin, st.17 god. iz sela Gradca.

Polovicom novembra mj. uslijedila je jedna akcija od strane njemačke vojske čija je jedinica svjedocima nepoznata, a sa istima su bili i ustaše crne legije, koji su poduzeli akciju preko Hreše u pravcu Sumbulovca s namjerom da bi slomili narodni ustanak. Poslije završene akcije t.j. odmah drugog dana Nijemci su se vratili natrag u Sarajevo, a ustaše crne legije koje su tom prilikom bile sa Nijemcima u akciji pobili sui u vatru bacili oko 50 ljudi navedenih u spisku poznatih žrtava u M.O.Mokro.

U novembru mjesecu zaklan je od ustaša crne legije Lopatić Petar Djordjin, st.13 god. iz sela Paoci, a odveden je od strane nepoznatih ustaša koje su odstupali od

¹⁴³ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

¹⁴⁴ Овдје је крај стране, а реченица није видљива до краја због оштећења документа.

Vlasenice, pod pritiskom ustanika, Čeremidjić Bogdan Ilin, st.45 god. iz sela Mokrog. i isti je koliko je svjedocima poznato, streljan od ustaša.

U istom mjesecu od ustaškog bombardovanja poginuo je Vučičević Jevdokija, Djordjin, st.39 god. iz sela Pustopolje.

Tada je od istih ustaša ubijen Lopatić Jovo, Stjepanov, st.39 god. iz Gradca.

Domobrani pod zapovjedništvom podpukovnika Rajmana, čije ime i približi podatci svjedocima nisu poznati, popalili su po selima današnjeg Mjes.odbora preko 100 raznih zgrada, a to je bilo u mj.septembra, oktobar i novembar 1941.god.kada su pomenuti domobrani držali položaje protiv ustanika.

1942. godina:

U januaru mj.1942. god. za vrijeme druge njemačke ofanzive u kojoj su pored Nijemaca učestvovali i ustaše crne legije kao i milicija, koja je bila u sastavu pod komandom crne legije, a koja je bila poduzeta u pravcu istočne Bosne poginuli su u selu Rogušićima od strane ustaške milicije: Jokić Milan, Savin, 41 god. iz sela Rogušića, Pantić Miloš, Pantin, st.41 god. iz istoga sela. Imenovani su bili izbođeni najviše mjesta, nožem.

Od strane ustaša crne legije tom prilikom izginuli su slijedeći ljudi i to:

1. Pekić Plema, Simina, st.13 god. iz sela Rogušići
2. Pekić Janja, Stevanova, st.12 god. iz sela Rogušići
3. Grašanin Janko, Petrov st.75 god. iz sela Rogušići
4. Karišik Janko, Matin st.8 god. iz sela Jelovci
5. Lizdek Manojlo, Djurin st.62 god. iz sela Mokro
6. Vuković Milena, Vladina st.3 god. iz sela Sinjevo
7. Prodanović Milka ž.p.Sime 61 iz sela Kračule
8. Prodanović Simo, Lazin st. 61 god. iz sela Kračule
9. Muharemović Jeremije, Petrov st.12 g. iz Kadino Selo
- 10.Kusmuk Tankosava p.Vase st.56 god. iz s.Pustopolja

Svi napred pomenuti ljudi, žene i djeca, bježeći pred ustaškim terorom bili su pobijeni, poklani i postreljani po raznim selima Mjes.odbora, a takodje i u Glasincu.

U istom mjesecu odvedeni su po ustašama crne legije u logor Jasenovac i Gradišku, slijedeći ljudi:

1. Vučičević Janja, Kojina, st.31 god. iz sela Križevac
2. Paraćina Danilo, Ristin, st.45 god. iz sela Sumbulovca
3. Lopatić Pero, st.62 god. iz sela Sumbulovca
4. Grubanović Milka, Djordjina st.39 god. iz sela Mokrog
5. Grubanović Milena, Djordjina st.17 god. iz sela Mokrog

Na putu za Zvornik ubijeni su od strane ustaša crne legije slijedeći:

1. Samardžić Marko, Jovin st.21 god. iz sela Bjelogorci
2. Djukić rade, Ilijin, st.39 god. iz sela Bjelogorci
3. Djukić Savo, Krstin, st.21 god. Bjelogorci

Gore imenovani pošli su radi nabavke živežnih namirnica i na putu su bili uhvaćeni od ustaša i pobijeni. Ubice kao pojedinci, svjedocima nisu poznati.

U junu mj.1942. god. odvedeni su u logor Jasenovac, slijedeći:

1. Minić Grujo, Spasojin, st.61 god. iz sela Sumbulovca
2. Minić Andja, Manojlova, st.40 god. iz sela Sinjeva

Njih je po naredjenju ustaša izručio istim tada i zapovjednik oruž.postaje u Mokrom Alija Jazvin st.40 god.rod. negdje iz Hercegovine (sada nastanjen u Sarajevu).

U oktobru mj.1942. god.poginuli su od strane ustaša crne legije od kojih je prepoznat ustaški zastavnik Vladišić st.oko 45 god. rod. negdje iz Like (emigrant – ustaša, sada nepoznatog boravišta) slijedeći:

1. Kusmuk Novica, Jakšin, st.10 god. iz sela Jajino Brdo

2. Petrović Drago, Maksimov, st.12 god. iz sela Jajino Brdo
 3. Jokić Milka, Djordjina, st.40 god. iz sela Jajino Brdo
- Tom prilikom ustaše su popalile oko 15 zgrada.

1943. godina:

U oktobru i novembru mjesecu 1943.god. t.j. od 22. oktobra pa do 16.novembra prilikom povlačenja ustaša crne legije sa Sokolca pod pritiskom partizanskih snaga ustaše su tada uništavali sve pred sobom, te je u toj akciji pobijeno, poklano i postreljano preko 160 ljudi, žena i djece navedenih u spisku poznatih žrtava u M.O.Mokro. zapovjednik tadanje crne legije bio je ustaški podpukovnik Franjo Sudar, a ustaše kao pojedinci, koji su učestvovali u ovome velikom pokolju, nisu svjedocima poznati, jer su većinom bili iz drugih mjesta. Svjedocima je poznato samo to, da je to bio ustaški zdruk, koji je svoje sjedište u to vrijeme imao na Sokolcu za operacije protiv partizana za istočnu Bosnu. U tom pokolju pominje se takodjer II.stajača ustaška bojna, koja je takodjer bila na Sokolcu, a čiji zapovjednik i ustaše kao pojedinci nisu svjedocima poznati. U toj akciji popaljeno je mnogo zgrada čiji broj svjedoci nisu mogli ustanoviti.

U novembru – mjesecu 1943. god. poduzeta je njemačka ofenziva, a njemačka jedinica, po izjavi svjedoka bila je t.zv. Romelova armija. U toj ofenzivi učestvovali su i ustaše crne legije, a isti su bili obuhvatili ofenzivom Romaniju i išli su preko Vučije luke za Srednje i Olovo. U toj zajedničkoj akciji od ustaša stradali su:

1. Lizdek Maksim, Mitrov, st.65 god. iz sela Mokrog
2. Lizdek Djordjo, st.44 god. iz sela Mokrog
3. Lizdek Milka, Savina, st.65 god. iz sela Mokrog
4. Lizdek Vaso, Mitrov, st.63 god. iz sela Mokrog
5. Lizdek Milivoje, Vasin, st.15 god. iz sela Mokrog
6. Lizdek Bojka, Ilijina, st.63 god. iz sela Mokrog
7. Lizdek Savo, Ristin, st.63 god. iz sela Mokrog
- 8.Gavro, Cimiropić, Mićin, 42 god. iz Kadinog sela

Koncem mj.decembra 1943.god. poginuo je od strane ustaša crne legije Cimiropić Grujo, Mićin, st.31 god.iz Kadinog Sela.

1944.god. 6.aprila 1944. god. ubijen je od strane nepoznatih ustaša Paradjin Risto p.Stevana, st.23 god. iz Pustopolja.

U septembru mj.1944.god. odvedeni su od ustaša crne legije na Romaniju i tamo pobijeni slijedeći:

1. Petričević Jovo, Ilijin, st.40 god. iz sela Sinjevo
2. Petričević Janko, Jovin, st.10 god. iz sela Sinjevo
3. Petričević Marko, Jovin, st.6 god. iz sela Sinjevo
4. Lopatić Spasa, st.60 god. iz sela Sumbulovca
5. Minić Janko, Jovin, st.46 god. iz sela Sumbulovca
6. Sender Božana, Jovina st.64 god. iz sela Sinjevo
7. Jugović Milomir, Milanov st.9 god. iz sela Gradca
8. Jugović Milja, Milanova st.8 god. iz sela Gradca
9. Jakovljević Ana, ž.Nikolina st.84 god. iz sela Jelovci
10. Lolović Stana, Vasina st.44 god. iz sela Gradac
11. Stevanović Danilo, Milanov st.21 god. iz sela Jelovci
12. Stevanović Petra, Savina, st.23 god. iz sela Jelovci
13. Stevanović Stana st.40 god. iz sela Jelovci
14. Paradjin Marinko, st.15 god. iz sela Bljuštევac
15. Prodanović Dimitrije, Djordjin, st.22 god. iz sela Kračule
16. Paradjin Milica, Mitrova, st.21 god. iz sela Pustopolje
17. Lizdek Dobro, Spasojin, st.32 god. iz sela Mokro

Od ustaša prepoznat je ustaški zastavnik Ikša, rodom iz Like, st.42 god. sada nepoznatog boravišta.

1945. godina:

U martu mj.1945.god.od strane ustaša crne legije ubijeni su:

- 1.Radenković Milan, Maksimov, st.54 god. iz sela Jelovci
- 2.Rakić Sava, Maksimov, st.41 god. iz sela Jelovci

II.

Zločini Nijemaca:

1941. godina – 1942:

Po slomu stare Jugoslavije prebjegao je u Srbiju Paradjina Mikailo, Gavrin st.21 god. iz sela Bljuštevca, gdje je poginuo od nepoznatih Nijemaca. Aprila 1942.g. poginuli su Šešlija Dušan, Simin, 24 g. i Jokić Djordjo Jovin, 35 god. iz sela Prutine.

1943.godina:

U jesen t.j. u novembru mjesecu za vrijeme VI.¹⁴⁵ Njemačke ofenzive u kojoj je učestvovala Romelova armija, pobijeni su, bježeći ispred njemačke vojske, slijedeći ljudi:

- 1.Vladičić Vasilija ž.Dušanova, st.44 god. iz sela Mokro
- 2.Mičić Dimšo p.Vase st.62 god. iz sela Bljuštevca
- 3.Mičić Nikola p.Laze st.62 god. iz sela Bljuštevca
- 4.Ponjarac Jovo, Mitrov 75 god. iz sela Kostreša
- 5.Lizdek Milan, Spasojin 24 god. iz sela Mokro
- 6.Prodanović Marko, Djordjin 21 god. iz sela Karaule

U decembru 1943.god. poginuli su od njemačke ručne bombe koju su Nijemci podmetnuli, slijedeći:

- 1.Jokić Grujo, Jovin, st.22 god. iz sela Rogoušići
- 2.Jokić Jovo, Nikolin, st.47 god. iz sela Rogoušići
- 3.Jokić Gospava, Jovina, st.7 god. iz sela Rogoušići

Dijete Gospava Jokić unijela je tu bombu u kuću i ista je eksplodirala i na taj su način poginuli gore imenovani.

1944. godina:

U junu mj.1944. god. nagazio je na njemačku neeksplodiranu bombu Klisara Vlado, Ostojin, st.22 god. iz sela Prutine i tom prilikom poginuo.

U septembru mj. 1944. god. odveden je od strane Gestapo-a Pekić Pero, Milošev, st.19 god. iz sela Rogoušići, i isti ubijen u selu Vasinom Hanu. Ubice su svjedocima nepoznate.

1945. godina:

U martu mjesecu 1945.god.od njemačke neeksplodirane bombe, poginuli su slijedeći:

1. Grujić Janja, Mirkova, st.17 god. iz sela Kostreša
2. Grujić Marica, Mitrova, st.17 god. iz sela Kostreša
3. Ponjarac Stana, Ristina, st.20 god. iz sela Kostreša

U aprilu mjesecu 1945.god.poginuo je od strane nepoznatih Nijemaca Vučićević Milivoje, Mićin st.35 god. iz sela Jelovci.

¹⁴⁵ Број је благо прекрижен.

IV. Zločini četnika

1942. godina:

U junu mj.1942.god. ubijen je od strane četnika Save Derikonje, Sljivić Nenad, Spasojin, st.23 god. iz Rogoušića. Njega je ubio Drago Obradović, Jovin, st.30 god. iz Kozje Čuprije (likvidiran 1945.god.).

1943. godina:

U septembru mj.1943. god. ubijen je od strane četnika Save Derikonje, Majuš Joka, Ostojina, st.18 god. iz Mokrog.

U isto vrijeme ubijena je od istih četnika Renovica Janja, Jovicina, st.27 god. iz sela Brezovice.

1944. godina:

U januaru mjesecu 1944. god. ujen je od strane četnika Save Derikonje Lizdek Drago, Nedjin st.21 god. iz Kadina Sela.

1945. godina:

26.februara 1945. god. streljan od strane četnika Save Derikonje, Paradjin Nikola, Ristin, st.41 god. iz sela Pustopolja.

Isti je ubijen od četničkih trojki, ali su ubice nepoznate.

Pročitano, odobreno, potpisano.

Povjerenik:¹⁴⁶

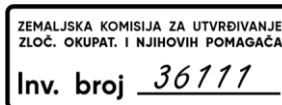
S v j e d o c i :¹⁴⁷

Zapisničar:¹⁴⁸

¹⁴⁶ Испод се налази нечитак потпис.

¹⁴⁷ Испод се налазе ћирилични потписи свједока Милоша Вучичевића и Лазара Племића, као и отисци прстију Микајла Ђеремићића и Јова Ковачевића.

¹⁴⁸ Испод се налази нечитак потпис.

Записник¹⁵⁰

састављен дне 5.И./1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар:

[?]¹⁵¹

Приступа Милевка Јањић ~~ени, кн~~, жена пок.Зарије родом из Бјело Брдо општина Бјело Брдо срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Бјелом Брду стар 35 година, по занимању Домаћица издржава 4 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Мој муж Зарије Јањић налазио се је на служби као шумар у Мокром код Сарајева, општина Пале. У мјесецу августу су га усташе отерале у логор у по чувењу како сам ја чула да је отеран за Јасеновац, и до данас за истог мога мужа нисам могла ништа да чујем на који је начин погинуо и шта је са њим било.

Усташе које су тада биле у то време ниједи познато, да би могла да преведем који су мога мужа отерали, једино може да се преко људи на Палама сазна и да исти докажу, које у то време био главни иницијатор, и пострекач да се мој муж интернира, како сам сазнала даје у товреме био командант станице Мокрога Асан Дедић, одакле је немогу да знам тачно, само како сам чула даје родом из Црне Горе, а остали ми нису били познати само да би могла да ји предведем као зликовце. На моју изјаву могу дасе опозовем на људе са пали којима је ствар позната као и мени на који је начин мој муж погинуо, и то, Риста Марића из Мокрога Опш.Пале срез Сарајево ина, Јанка Ђеремизић из Мокрога исти горе наведени људи могу тачно да докажу за мога мужа шта је са њим било и који су га тада отерали и који су Главни били иницијатори.

Напомиње дасу ме оштетили приликом одгоњења мога мужа и упропаштавања целе моје имовине, овога што сам имала.

18.Оваца	У вредности	Динара.	18.000.-
3.Говеди	У вредности	Динара.	10.000.-
1.крме	У вредности	Динара.	5.000.-
Цео кућни намјештај	У вредности	Динара.	50.000.-
Свега!			73.000.-

Молим комисију да би утврдити замога мужа тачно дасе сви они који суга отерали да одговарају за своја дела, пошто се је се одиграо на терену Сарајевскога среза, напомињем да је моја изјава тачна и истинито.

Чл.Комисије:¹⁵²

Писменасам:¹⁵³

¹⁴⁹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

¹⁵⁰ Документ је откуцан ћирилицом на формулару који је ћирилични.

¹⁵¹ Испод се налази нечитак потпис.

¹⁵² Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

¹⁵³ Испод се налази ћирилични потпис свједока.

Zapisnik¹⁵⁵

sastavljen dne 28/XI./1945 pred Gradskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevo okrug _____

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Matekalo E.

Bošnjaković A.

Pristupa Grubanović Djordje sin, ~~kći, žena~~ + Pere rodom iz selo Mokro opština Mokro srez Sarajevo okrug Sarajevo sada se nalazi u Bravadziluk 37¹⁵⁶ star 46 godina, po zanimanju radnik izdržava ./. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Za vrijeme operacija u oktobru 1943 g. zapaljene su mi u Mokrom skroz 2 kuće, štala i drvvara, nakon što su mi popljačkane sve stvari i to: kućni i gostioničarski uređaj, 2 krave 2 teladi 2 konja i 50 kubika tesane gradje. Zapovjednika njemačke vojske koja ja je to učinila ja ne znam. Bila je to „Vražija divizija“.

Na mjesec dana prije ovog događaja uhvatili su Njemci moga sina Miloša, koji je bio partizan od početka NOB, i osudili ga najprije na smrtnu kaznu pa na 15 godina robije, koju kaznu su mu konačno snizili na 5 godina robije.

I ja sam od prvoga dana prišao NOP te se borio pod zapovjedništvom pok. Slaviše Vajnera zv[anog] „Čiča“ a u bataljonu Tome Djukića. Žena Milka i kći Milena ostale su kod kuće, i njih su kasnije oko 10 nov. 1941 g. pohapsili i otpremili u Sarajevo. Hapšenje je izvršeno po vojnicima 13. domobr[anske] pukovnije, a po odredbi, kako sam čuo, pukovnika Ljubomira Rajmana. Iz Sarajeva su odvedene u logor Stara Gradiška, a odatle u Jasenovac, gdje su obe istoga dana 28/IV. 1942 g. umrle. Potanje o njihovoj smrti ne znam ništa, no koincidencija datuma govori da su toga datuma morale biti obadvije ubijene.

p.p.o

Grubanović Djordjo s.r.

Dovršeno:

Matekalo E. s.r.

Bošnjaković A. s.r.

Za tačnost prepisa ovjerava sekretar:¹⁵⁷

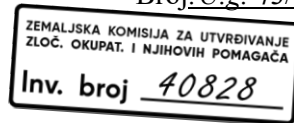

¹⁵⁴ Испод се налази ћирилични потпис записничара.

¹⁵⁵ Документ је откуцан латиницом на формулару који је латинични.

¹⁵⁶ Ријеч није јасно видљива те постоји могућност грешке.

¹⁵⁷ Испод се налази нечитак потпис.

Zapisnik¹⁵⁹

sastavljen dne 23. januara/1946 pred Gradskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevo okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Lorenc N.

A.Bošnjaković

Pristupa Mirjana Šarović ~~sin, kći~~, žena +Boška rodom iz Sarajevo opština Sarajevo srez Sarajevo okrug Sarajevo sada se nalazi u Sarajevu Novo Hrasno Uli br.2 11 star 38 godina, po zanimanju domaćica izdržava ./. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Moj muž je bio šumar po zanimanju u selu Mokrom kod Pala. Nakon uspostave NDH bio je na Palama ustaški tabornik neki Cvenček rodom sa Pala i on je organizirao hapšenje Srba i ljudi koji nisu bili za njihov režim počudni. Tako je moj muž dne 5 avgusta 1941. odveden od kuće po ustašama od kojih sam poznavala Begovića Osmana. Tada su još njih 10 od kojih znam Gojka Milanovića i Zarija Janjić takodjer šumari. Nakon dva dana muž mi je sa ostalima odveden za Sarajevo i kasnije se izgubio svaki njegov trag. Tek nakon oslobođenja usudila sam se raspitivati za njega i neki ljudi koji su se vratili iz Gospića iz željezničke radionice ne mogu se sada sjetiti imena rekli su mi da se sjećaju nekih šumara koji su sa njima bili i da su oni pobijeni na Velebitu, a kako se moj muž nije nikada javio, to vjerujem da je on ubijen, sa ostalima na Velebitu.

Muž mi je bio hranitelj i njime sam ja kao i djeca mi izgubila hranitelja i sada primamo stalnu mjesečnu pomoć.

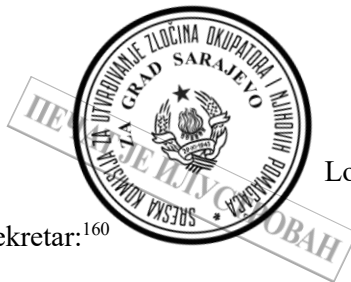
Ja smatram kao krivca za njihovo odvođenje i šumskog upravitelja Hasandedića Šemsudina koji je i sada na Palama kao upravitelj-inžinjer, jer nije htio ništa da poduzme da bi se njegovi ljudi spasili kada su po ustašama pohapšeni i protjerani.

P.p.o.
Mirjana Šarović s.r.

A.Bošnjaković s.r.

Lorenc N. S.r.

Za tačnost prepisa ovjerava sekretar:¹⁶⁰

¹⁵⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

¹⁵⁹ Документ је откуцан латиницом на формулару који је латинични.

¹⁶⁰ Испод је нечитак потпис.

Zapisnik

sastavljen dne 23/VII 1946 god, pred Mjesnom komisijom za utv.zloč.okupatora i njihovi pomagača Mokrom srez Sarajevo okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

I sekretar Mjesnog N.O.¹⁶¹

2 predsednik M.N.O.

Pristupa Tošić Ilija sin pok. Nede

rodом iz Mokrog Mjesni N.O. Mokro srez i okrug Sarajevo

sad se nalazi u Mokrom star 38 god, po zanimanju zemljoradnik.

izdržava 3.člana porodice, propisno opomenut na kazivanje istine:

Drug Ilija Tošić izjavljuje da je u Mjesecu 24.okt. 1943 god, putovao za Sarajevo sa drugom Stjepanom Mičićom, Sretom Pajićom, i Nikolom Paradjinom, i na taj način se je udružijo i Bogdan Lopatić iz Lapišnice prema Sarajevu, kad smo došli do kozje ćuprije tuj nas je susreo ustaški kamijon u kom je bilo civila među kojim sam poznao Obrena Vujovića, a drugi su bili nepoznati tuj su nas legitimisali i jednog po jednog u kamijon ubacivali, prvo Bogdana, pa onda Mene, pa Sretu Pajića, pa Stjepana Mičića, a Nikola Paradjina koji je sa nama bijo njega su puštali i on je produžio za sarajevo, putem do Mokrog nisu se nigde zaustavili nego kod Pustopolja gde smo se zadržali I.sat, gde su za to vreme uhvatili Kostu Jankovića i Jovu Ceremidjića iz Mokrog, u istom momentu je naljego Asim Amović bivši Ž[andarmerijski] zamjenik narednika Stanice, kome sam dao signal da mi javi ženi da su nas ustaše povratile sa puta i danam prijeti opasnost isti je stanovao u mojoj kući teje i odma javijo mojoj ženi koja je došla do kamijona, te sam joj rekao dase obrati kod Njemačke komande koja je stanovala u Ž[eljezničkoj] stanici te je ona to i učinila a zato vreme sunas već povezli sa kamijonom do kuće Nikole Paradjine gde su prispeli i Njemački oficiri koji su nastojali danas skinu sa kamijona uz plać moje žene i drugih, a nato su ustaše rekle da idemo tovariti neke kamijone koji su bili u kanalima pod Romanijom, nato je moja žena rekla da nije istina nego daće nas do prve okuke i daćenas pobiti, zvani Salko Amović koji je stanovao kod mene prošao je kraj kamijona razgovarajući sa ustašom te je došao šofer Salko Šuko koji je rekao meni da sadjem sa kamijona i drugi će se svi vratiti ja sam na njegov poziv sašao sa kamijona i uspijo sam da se sklonim ispred ustaša i na taj način ostao sam živ, svi ostali koji su bili na kamijonu odvučeni su na Sokolac i tamo su Pobijeni. A ja dalje neznam kako se je dogodilo. Od ustaša neznam kako se je koji zvao u opšte.

Dovršeno:
M.Vučičević i G.Djukić S.s.r.

P.p.o.
Ilija Tošić

Tačnost overava sekretar.

секретар¹⁶²

[?]¹⁶³

¹⁶¹ У продужетку се налази ћирилични потпис.

¹⁶² Испод се налази ћирилични потпис.

¹⁶³ Испод је ћирилични потпис..

Закписник¹⁶⁵

састављен дне 5.1./1946. пред Среском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Сарајеву срез Сарајево округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Закписничар:

Škraba

Пристапа Милја Ждрале жена п.Недје родом из Јабуре општина Делијаš срез Сарајево округ Сарајево сада се налази у Забосци стар 30 година, по занимање домаћика издржава 2. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У новембру мјесecu 1943 г.мој муз Неджо ст.30 г.син Пере из села Забојци пошао је у Пале да тражи жита за кућне потребе и том приликом је налјего на усташки логор који се је налазио на Бистрици-Врелу. Истог дана Дјоко Обућина син ./ из Забојска дошао је на један километар до логора и видео да Недјино конјче иде само од логора. Тих дана за Недју нисам могла ништа сазнати а касније ми је Ибро Бјелица из Дураковића који је био чувар тога врела рекао да су устаše заклале Недја.-

Ко су те устаše није ми познато, нити њихова јединица.-

т.ј.Милја Ждрале по Škrabi¹⁶⁶

¹⁶⁴ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

¹⁶⁵ Документ је откуцан на формулару на писахој машини.

¹⁶⁶ Изнад се налази отисак прста, а са лијеве стране потписи чланова комисије.

Закписник¹⁶⁸

sastavljen dne 10-XII/1945. пред спреском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Сарајеву срез Сарајево округ Сарајево
Od комисије су присутни:

Закписничар:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Милка Јаковљевић жена, Јоске родом из Коладићи општина Пале срез Сарајево округ Сарајево сада се налази у ____ star ____ godina, по занимању ____ издржава 6 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У мјесецу августу 1941 г. дошле су дадање наше комшије Мехо Хрво из Цареве воде-Пале, Ризван Хрво из истог села код мога п. мужа Јоске и рекли му да иде на рад 8 дана и даће након тога бити пуштени својим кућама. Мој муж је се тада јавио таборнику Цвенчеку Божи и од тада ништа не знам за њега. По свој прилици да је мој муж убијен јер се до данас за њега ништа не зна

Немам шта да кажем, него молим да ми се додијели нека *помоћ*, а кривци да се казне.

т.ј. Милка Јаковљевић, по Шкраби¹⁶⁹

Свједок: Фуртула Богдан син Симе из Горњих Пала¹⁷⁰

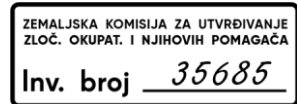
¹⁶⁷ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

¹⁶⁸ Документ је откуцан ћирилицом на формулару који је латинични.

¹⁶⁹ Изнад се налази отисак прста свједока.

¹⁷⁰ Испод се налази потписи чланова комисије и свједока Фуртуле Богдана.

Zapisnik¹⁷²

sastavljen dne 22.I./1946 pred Sreskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevo okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:
Škraba

Pristupa Jelka Kuntoš žena p.Drage rodom iz Čajnića opština Čajniće srez Čajniće okrug Sarajevo sada se nalazi u Pale star 43. godina, po zanimanju domaćica izdržava ./. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

1941 g.oko 21/XII-došli su neki domobrani iz 13. Pješ[ачke] pukovnije, kojom je komandovao satnik Ljuca Derviš, st.38 g., a bio je rodom negdje od Pljevalja i tom prilikom su domobrani otjerali moga muža Dragu sin Pere st.48 g. sa Pala, kao i braću Milana st.41 g. i Nedju st.55 g. Onda su još otjerali Marinković Jovana sin Vase st.40 g. i brata mu Stjepana st.39 g., Petka Guju sin Pere st.40 g. i brata mu Rajka st. 44 g. i trećeg mu brata Nedju st. 47 g., a još je otjeran tom prilikom Vuković Nedjo st.51 g.sa Pala.

Sve gore imenovane su doveli kući šumara Jukića Ivana, odakle su poslije svi bili sprovedeni u Sarajevo u policiju, a kasnije su po pričanju nekih znanaca bili odvedeni u logor Jasenovac, odakle se više nisu javljali.

Sumnjam da su za odvođenje gore imenovanih kao i moga muža kriv Jukić Ivan šumar sa Pala koji se i danas nalazi na Palama.-

Više nemam šta da kažem.-

prstoznak Kuntoš Jelke po Škrabi

Nikola Škraba v.r.

Janko Bogdanović v.r.

Da je prepis vjeran svome originalu tvrdi:

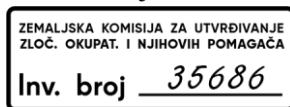
ŠEF UNUTRAŠNJEG ODELENJA
/Vlado Aškraba/¹⁷³

¹⁷¹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

¹⁷² Документ је откуцан на писањој машини латиницом на формулару који је латинични.

¹⁷³ Испод је ћирилични потпис.

Zapisnik¹⁷⁵

sastavljen dne 25.I./1946 pred sreskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevo okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:
Škraba

Pristupa Jukić Ivan sin, p.Marijana rodom iz Zgošće opština Zgošća srez Visoko okrug Sarajevo sada se nalazi u Palama star 61. godina, po zanimanju šumar izdržava 7. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

1941 g. u decembru mjesecu ne sjećam se tačno datuma došao je mojoj kući Ljuca Derviš, koji je u to vrijeme bio zapovjednik jednog bataljona u 13. pješ[ачке] pukovniji koja se je tada nalazila na Palama. Isti mi je tom prilikom rekao da su obližnji seljaci na Palama svi četnici, te da po danu rade a da po noći pucaju od svojih kuća na vojsku, t.j. Lučići, Guje i Kuntoši. Ja sam na to rekao istom satniku Dervišu Ljuci, da to nije istina i da su to poštene ljudi, te da su četnici, da bi isti bili u šumi a nebi preko dana radili kod firme na Palama. Na to mi je rekao s[a]t[ni]k. Ljuca da bi bilo najbolje da se gore imenovani pritvore i da se vidi, da li će i nakon toga iz njihovih kuća pucati na vojsku. Rekao je meni da ja u svojoj kući imam praznu jednu prostoriju i da bi bilo najbolje da te ljude smjesti u pomenutu prostoriju i da budu isti pod stražom. Kroz jedno 2-3 dana domobrani su pod vodstvom s[a]t[ni]k[a]. Ljuce doveli 8 Lučića, 3 Guja, 3 Kuntoša i koliko se sjećam bio je još i Vuković Nedjo, kao i dvojica Čosića, i smjestili ih u moju kuću pod stražom. Nakon toga se je opet ustanovilo, da po noći ipak pripucavaju iz njihovih kuća, našto sam upozorio satnika Ljucu da kako i sam vidi da ti ljudi nisu krivi i da isti nisu pripucavali. Kroz par dana pošto su neki Lučići bili u četnicima, bilo je naredjeno da svi ovi Lučići, koji se nalaze u pritvoru, odnosno pod nadzorom imaju biti sprovedeni u Sarajevo, a ostali da mogu i dalje da rade po danu i da se slobodno kreću. Jedan od narednika iz 13. pješ[ачке] pukovnije došao je i rekao je koji su Lučići da se odvoje jer da se moraju sprovest u Sarajevo. Lučići su tom prilikom zamolili narednika da li mogu otići svojim kućama da večeraju, pa će onda doći da ih sprovedu. Poslije kad su isti otišli na večeru nisu se više ni vratili, pošto je bilo vjerovatno da je i on bio snjima u vezi jer ga ja poslije nisam vidjao. Pošto su Lučići pobjegli, onda je bilo naredjeno, da se ostali sprovedu u Sarajevo. Moja žena je rekla braći Gujama, da i oni bježe pošto su Lučići pobjegli, našto je Petko Guja odgovorio da on neće bježati, da mu familija nastrada, nakon čega su odvedeni u Sarajevo sa Kuntošima Vukovićem Nedjom i ostalim. Nakon toga žena od Petka Guje došla je u zapovjedništvo i molila, da joj i sina Novu sprovedu u Sarajevo, pošto se boji da mu je opasnije biti kod kuće nego u Sarajevu u zatvoru, a ja sam na to odgovorio da to nipošto ne učini i da ću ja njega sa svojom familijom smijestiti u Sarajevu, kao što sam to i učinio i na taj način spasio život, a što može posvjedočiti isti Novo Guja sin Petka, kao i njegova majka Mitra žena Petka Guje, a

¹⁷⁴ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

¹⁷⁵ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је латинични.

koji su i danas na Palama.

Izjava Jelke Kuntoš da sam ja kriv za odvođenje njenoga muža Drage, apsolutno ne odgovara istini, što će napred navedeni Novo i njegova majka svakom prilikom posvjedočiti. Moje navode može i posvjedočiti i Marko Ćukilo sa Pala, kao i još mnogi drugi ljudi koji me poznaju na Palama.

Za čitavo vrijeme okupacije, što god sam mogao učiniti ljudima drage volje učinio sam sve i nastojao da što manje ljudi dodju u nepriliku i da ne nastradaju. U tom je se isticala i moja žena i nastojala da svakome i svakom prilikom pomogne koliko može.-

Više nemam što da kažem, nego molim da se navedeni svjedoci ispituju, koji će svakom prilikom izjaviti da sam uvijek bio korektan.¹⁷⁶

¹⁷⁶ Испод се налазе потписи свједока и члана комисије.

Записник¹⁷⁸

састављен дне 16.маја /1946 пред Gradskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevu срез _____ округ _____

Од комисије су присутни:

Записничар:

Lorenc N.

Hadžić S.

Приступа Šarkiћ Drago син, Пере родом из Pala општина Pale срез Sarajevo округ _____ сада се налази у Sarajevu Kablareva 8 стар 36 година, по занимању poslovodja u zadruzi издржава ./. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Moj brat Milutin, star 3[?]¹⁷⁹ godina, uhapšen je decembra mjeseca 1941.godine, sa još 70-75 Srba-pravoslavaca, na Palama, po domobranima 13.konjičke pukovnije, kojom je zapovjedao podpukovnik Ljubomir Rajman. Svi su odpremljeni za Sarajevo, a iz sarajeva nakon 1[?]¹⁸⁰ dana za logor Jasenovac, kada im se svaki trag gubi.

Razlog njihovog hapšenja je, taj, što su četnici na sektoru Pale Sumbulovac-Mokro vršili akcije, te je to, kako je tvrdio podpk.Rajman, bila mjera predostrožnosti za Pale.

Moj šurjak Vojnović Aleksa, star 45 godina, odveden je po četnicima u Čajniče, početkom 1942.godine, te za njegovu sudbinu nismo nikada čuli. Razlog njegovom kao i još nekih, odvođenja je što nije Aleksa htio da ide sa četnicima, koji su bili srbijanci, i što nije odobravao njihove postupke:klanje i paljenje kao i pljačku. Četnici su njega i još neke predali Talijanima u Čajniču, te su i h Talijani pobili.

Vojnović Danilo sin Aleksin, star 21.godina, ubijen je od strane ustaša, sa još šestoricom Srba sa Pala, koje su ustaše izvukli iz voza, te poubijali kod tunela, kod Pala. Na pitanje ustaša ima li u vozu Srba, Mica Eker, sa Pala, sada negdje u Njemačkoj, pokazala im je kupe gdje su se njih 7 nalazili. Sa Danilom ubijeni su tada: Jovo Djukić/Milanov/, Tomo Samardžić/Ostojin/, Lazar Lazović, Nikola Andrić[?]¹⁸¹, Ratko Radović i neki Ristić, šef stanice na Koranu.

Dovršeno:
Lorenc N. S.r. Hadžić S. s.r.

P.p.o.
Šarkiћ Drago s.r.
Tačnost prepisa ovjerava sekretar:¹⁸²

¹⁷⁷ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

¹⁷⁸ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

¹⁷⁹ Друга цифра се не види јасно.

¹⁸⁰ Исто.

¹⁸¹ Не види се име због печата који се налази преко.

¹⁸² Испод се налази нечитак потпис.

Закрпнск¹⁸⁴

sastavljen dne 10-XII /1945. пред среском комисијом за utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača у Сарајеву sрез Сарајево округ Сарајево

Od komisije su prisutni:

Закрпнск:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Ђуро Благојевић sin, Млађена rodom iz Прибањ opština Пале sрез Сарајево округ Сарајево sada se nalazi u Пале star 35 godina, po zanimanju тежак izdržava 15 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

Дана 16-XII-1941 г. дошле су усташе у село Прибањ, гдје су били смјештени партизански одреди у кући Млађена Благојевића под водством друга Илије Саботера. Усташе су били под водством Едема Башића из Отоћина-Пале. Усташе су тога дана у кући Млађена Благојевића убили жену Цмиљу, и брата Неђу, и Савету Благојевић удату Гачанин. У селу Прибњу убили су још слиједеће: Лазаревић Мару, жену Ђорђе стара 45 г., кћер Јованку стара 18 г., Анку стара 9, Стеву, сина Ђорђе стар 7 г. Павла стар 60 г. Цвија жена Павлова стара 58 г. који су у то вријеме били сарадници партизана. У селу Драгуљама убили су Митру Илић, жену Видака 58 г. Зорку Илић са 4 (четверо) нејаке дјеце чијих имена неznam. Још су убили Босу Илић жену Данила стара 30 са двоје дјеце.

Предње наводе може потврдити Даница Чосић, жена Боже Бабића из села Коларића-Пале.

По повратку усташа рекао је Едем Башић Даници „ја вас неђу побити као ваш комшија“ него гледајте спасити моју фамилију, као што сам ја спасио вас.

Ејуб Обођаш син Пашана из Пала *зна* који су сви саучесници у том злочину, *а који се сада налази у Палама, а исти се може позвати као свједок.* -

Немам више шта да кажем, него да се кривци пронађу и строго казне по закону.¹⁸⁵

Сведок:

Јања Лазаревић, кћи Ђорђе из села Прибња-Пале

Т.ј. Јања Лазаревић¹⁸⁶
по Шкраби

Даница Бабић, жена Боже, из Прибња-Пале

Т.ј. Даница Бабић¹⁸⁷
по Шкраби

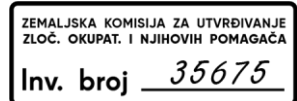
¹⁸³ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

¹⁸⁴ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулару који је латинични.

¹⁸⁵ Испод са десне стране се налази нечитак потпис.

¹⁸⁶ Изнад је отисак прста свједока Јање Лазаревић.

¹⁸⁷ Преко се налази отисак прста свједока Данице Бабић, а испод су потписи чланова комисије.

Закписник¹⁸⁸

sastavljen dne 1[?] ¹⁸⁹-XII /1945. пред среском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Сарајеву срез Сарајево округ Сарајево

Od komisije su prisutni:

Закписничар:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Кусмук Максим син, кћи, жена Јове родом из Прибња општина Пале срез Сарајево округ Сарајево сада се налази у Прибњу стар 24 година, по занимању тежак издржава 8 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У јануару 1942 г. дошла је тада у наше село 9. Домобранска пуковнија коњаничка ћији је заповједник био п.пуковник Љубомир Рајман и том приликом одвели су и то: Кусмука Ристу сина Стјепана стар 24 г. Душана Југовића сина Крсте стар 40 г. Ђукић Риста син Саве стар 35, Ђорђе Скоко син Милована стар 45.г. Бојанић Богдан син Митра стар 42 г. Каравдија Спасо син Илије стар 28. Именовани су били тада спроведени на Пале у пуковнију а одатле у Сарајево у дивизију. Шта је са именованим даље било није нам познато и ако смо на све могуће наћине настојали да дознамо за њихову судбину. По свој прилици да су именовани убијени јер се до данас нису вратили својим кучама.

Ово могу посвједоћити и то:

Симатовић Деса кћи Теремићкића Богдана из Пала¹⁹⁰

Скокић Душанка кћи Ђорђе из Раковца-Пале

Т.ј.Скокић Душанка, по Шкраби¹⁹¹

Бојанић Василија кћи Богдана из Пала¹⁹²

Старчевић Радојка, кћи Николе из Раковца-Пале.¹⁹³

Кусмук Максим син Јове из Прибња.¹⁹⁴

¹⁸⁸ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулару који је латинични.

¹⁸⁹ Друга цифра се не види.

¹⁹⁰ Испод је ћирилични потпис свједока Десе Симатовић.

¹⁹¹ Испод се налази отисак прста свједока Душанке Скокић.

¹⁹² Испод је ћирилични потпис свједока Василије Бојанић.

¹⁹³ Испод је ћирилични потпис свједока Радојке Старчевић.

¹⁹⁴ Испод је ћирилични потпис свједока Максима Кусмука, а испод су потписи чланова комисије.

Закписник¹⁹⁶

sastavljen dne 10-XII/1945. пред спеском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Сарајеву срез Сарајево округ Сарајево

Od komisije su prisutni:

Закписничар:

Шкраба

Богдановић

Пристапа Кусмук Максим син, кћи, жена Јове родом из Прибња општина Пале срез Сарајево округ Сарајево сада се налази у Прибњу стар 24 година, по занимању тежак издржава 8 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У мјесецу децембру 1941 водила се борба на Палама између усташа и партизана ћији је командант у то вријеме био „Чића“. У тој борби учествовали смо ја и мој стриц Кусмук Грујо син Ђорђе стар 25 г., као и остали Паљани који су тада ступили у Н.О.В. У борби је тада погинуо мој стриц Грујо, кога су убили усташе, чијих имена не могу да се сјетим.

Моје наводе могу посвједоћити Видак Клачар син Максима из Прибња, Пауновић Глигор син п.Пере из Прибња, као и још многи Паљани, који су тада учествовали у борби.

Иза себе је именовани оставио двоје дјеце, која се налазе на уздржавању код мене.

Више немам шта казати.¹⁹⁷

¹⁹⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

¹⁹⁶ Документ је откуцан ћирилицом на формулару који је латинични.

¹⁹⁷ Са десне стране испод се налази ћирилични потпис свједока Максима Кусмука, испод његовог је још један ћирилични потпис, а лијево је нечитак потпис.

Zapisnik¹⁹⁸

sastavljen dne 18.XII 1945 god. pred Sreskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu, srez Sarajevo, okrug Sarajevo.

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:
Škraba.

Bogdanović

Pristupa Kusmuk Maksim, sin Jove, rodom iz Pribnja, opština Pale, okrug Sarajevo, sada se nalazi u Pribnju, star 24 god. po zanimanju zemljoradnik, izdržava 8 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

U mjesecu avgustu 1941 god. pozivati su od strane ustaškog tabora na Palama, čiji je tabornik bio u to vrijeme Boško Cvenček, i to Kusmuk Mladjen, sin Djordje star 35 god. Jugović Lazar, sin Krste star 35 god. i Blagojević Spasoja sin Riste star 36 god. svi iz Pribnja, te su navodno bili sprovedeni kasnije u logor kod Gospića, odakle se nisu više vratili.

Glavni krivci za to je kako sam naveo ustaški tabornik Cvenček Boško, kao njegovi saradnici Mirko Stilinović, Glamoč Ajro, Anto Trezner, Be[?]¹⁹⁹ Petrić i još neki čijih se imena ne sjećam.

Više nemam šta da kažem, nego molim da se krivci uzmu na odgovornost kazne po Zakonu.

Nik.Škraba s.r.

(M.P)

Kusmuk Maksim s.r.
Jov.Bogdanović s.r.

Za tačnost prepisa tvrdi

Prepisivala M.K.

Sekretar
Zemaljske komisije²⁰⁰
(Gutalj Jovo)

¹⁹⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁹⁹ Име није јасно видљиво.

²⁰⁰ Испод се налази ћирилични потпис секретара.

Зaписник²⁰²

sastavljen dne 10-XII/1945. пред спеском komisijom за utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača у Сарајеву srez Сарајево округ Сарајево

Od komisije су присутни:

Зaписнићар:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Кусмук Максим sin, Јове rodom из Прибња opština Пале srez Сарајево округ Сарајево sada се налази у Прибњу star 24 godina, по zanimanju земљорадник izdržava 8 članova porodice, propisno opomenut на kazivanje истине, izjavљује:

У мјесецу октобру 1944. у другој акцији дошао је усташки вод под командом Ранице Ибре и том приликом из мога села заклали су на мјесту Ристу Благојевића сина Гаје стар 85 и том приликом запалили му кучу и шталу у вриједности у предратним од 70.000.-дин. и пет крава у вриједности од 9.000.-дин. које су биле власништво 3 Кусмука Даше, двије Илије Клачара, једна Тодора Клачара. Из мога села одвели су тада још Кусмука Јову сина Ђорђе, 58 год. Кусмука Перу сина Стјепана стар 43., Благојевића Богдана сина Ристе стар 43 год. које су одвели у кућу Ковачевића Алексе у Љубогошти, гдје су их затворили, побили и запалили. Иста та партија усташа убили су Млинића Јанка син Јове из Сумбуловца.

Ово могу посвједочити Ковачевић Анђа, кћи Владе из Пала, као Каравдија Максим, син Стјепана из Прибња.

Више немам шта да кажем него молим да се кривци узму на одговорност и казне по закону.²⁰³

Свједок:²⁰⁴

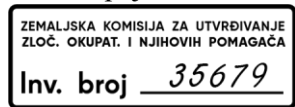
²⁰¹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

²⁰² Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулару који је латинични.

²⁰³ Испод је ћирилични потпис свједока Максима Кусмука.

²⁰⁴ Испод је ћирилични потпис свједока Анђе Ковачевић, а испод су потписи чланова комисије.

Зaписник²⁰⁶

sastavljen dne 10-XII/1945 пред среском комисијом за utvrđivanje злочина окупатора и њигових помагача у Сарајеву срез Сарајево округ Сарајево

Od комисије су присутни:

Зaписнићар:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Кусмук Максим sin, Јове rodom из Прибањ opština Пале sрез Сарајево округ Сарајево sada се налази у Прибњу star 24 godina, по занимању земљорадник издржава 8 članova породице, propisно opomenut на казивање истине, изјављује:

У мјесецу октобру 1944. била је акција од страна усташа и жандара из Дервенте. Усташе су биле из Сумбуловца и то Раница Ибро из Кнежине, срез Власеница, који сада живи у Сарајеву у Седренику бр. 87. који је тада био усташки водник са својим усташким водом којим је командовао. Од жандара сам познавао Петра Бркића који је тада био наредник родом из травника и из мога села одвели су тада односно убили на мјесту и то клачара Маријана сина Максима стар 60 г., Николу син Остојин стар 38 г. Зору кћи п. Ђорђе стара 18 г. Петко син Ђорђе стар 14 г. онда су убили Пауновића Перу сина Остоје стар 60 г.

Главни кривци како сам навео за њихову смрт су горе поменути, те молим да се исти узму на одговорност и казне.²⁰⁷

Горе наведене исказе могу посведочити и то:

Клачар Марко син п. Ристе из Прибња, Пале²⁰⁸

Т.ј. Клачар Мирко, по Шкраби

Клачар Тодор, син Тривка из Прибња-Пале.²⁰⁹

²⁰⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

²⁰⁶ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулару који је латинични.

²⁰⁷ Испод је латинични потпис свједока Максима Кусмука.

²⁰⁸ Изнад је отисак прста свједока.

²⁰⁹ Испод је ћирилични потпис свједока Тодора Клачара, испод су потписи чланова комисије.

Зaписник²¹¹

sastavljen dne 10-XII/1945 пред среском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Сарајеву срез Сарајево округ Сарајевски
Od комисије су присутни:

Зaписничар:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Лучић Видак sin, kći, žena Стјепана rodom iz Прибња opština Пале srez Сарајевски округ Сарајевски sada se nalazi u Прибњу star 67 godina, po zanimanju земљорадник izdržava 9 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

У мјесецу септембру 1943. дошле су усташе у наше село и одвели су мога сина Видака²¹², стар 23 г. и спроведе у Сарајево у затвор у полицију. Касније је скупа са Пољаковићем Миланом био спроведен у Стару Градишку, одакле се више нису вратили. Кривци за овај злочин су углавном Дрља Јозо, који је тада на Палама био командир станице жандармеријске, а мјесто боравка истог ми је непознато. Саучесник у злочину је такође Беба Павичић са Пала, а која се сада налази у сарајеву.

Више немам шта да кажем, него молим да се кривци казне.

Т.ј. Лучић Видак, по Шкраби²¹³

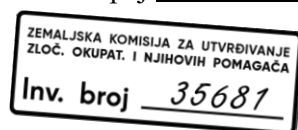
²¹⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

²¹¹ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулару који је латинични.

²¹² Према оригиналном документу, отац и син имају исто име – Видак.

²¹³ Поред се налази отисак прста свједока Видака Лучића, а испод су потписи чланова комисије.

Зaписник²¹⁵

sastavljen dne 10-XII²¹⁶/1945 пред среском комисијом за utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača у Сарајеву sрез Сарајево округ Сарајево
Od komisije su prisutni:

Зaписничар:

Шкраба

Богдановић

Pristupa Лучић Видак sin, Степана rodom из Прибањ opština Пале sрез Сарајево округ Сарајево sada se nalazi у Прибњу star 67 godina, по zanimanju земљорадник izdržava 9. članova porodice, propisno opomenut на kazivanje истине, izjavљује:

У седмом мјесецу 1941. дошле су усташе у наше село, чија су ми имена непозната, а који су дошли по налогу тадањег таборника на Палама Цвенчека Бошка и одвели Лучића Нову сина Николе стар 38 г. и Богдана сина Јове стар 36 г. и том приликом су их одвели у Сарајево у полицију, а након 10 дана по причању неких људи које нисам познавао изведени су на Враца код Сарајева и ту стријељани.

Више немам шта да кажем, него молим да се убице казне.

Т.ј. Лучић Видак, по Шкраби²¹⁷

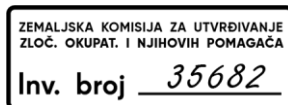

²¹⁴ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

²¹⁵ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на формулару који је латинични.

²¹⁶ Римски број II је прекрижен косом цртом.

²¹⁷ Испод се налази отисак прста свједока Видака Лучића, а поред су потписи чланова комисије.

Закписник²¹⁹

sastavljen dne 10-XII /1945 пред sreskom komisijom за utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevo okrug Sarajevo
Od komisije su prisutni:

Закписничар:

Škraba

Bogdanović

Pristupa Lučić Vidak sin, Stjepana rodom iz Pribanj opština Pale srez Pale okrug Sarajevo sada se nalazi u Pribanj star 67 godina, po zanimanju težak izdržava 2 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

U mjesecu januaru 1942 došli su ustaše u selo Pribanj i odveli Lučić Nikolu /Stjepana/ star 63 g. i Djordju star 65 g. Od ustaša bili su Jašarević Alija, Stilinović Mirko i Mirko Trobentar. Djordjo Lučić ranjen sproveden u Sarajevo i više se nije vratio, a Nikola je poginuo u Sjetlini.

Nemam više šta kazati nego molim da se ubice kazne._

Prstoznak/Lučić Vidak/
po Škrabi

prijepis ovjerava:²²⁰

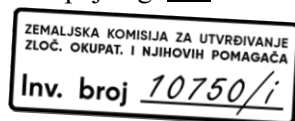

²¹⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

²¹⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је латинични.

²²⁰ Поред су потписи чланова комисије.

Записник²²²

састављен дне 4 augusta/ 1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama кроз Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

M. Tošić

B. Milić

Приступа Simović Ilija син, ~~ћин~~, жена pok. Milana родом из Nad Romanija општина Pale кроз Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Romaniji стар 47 година, по занимању zemljoradnik издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Godine 1943 cijela moja porodica nalazila se na Romaniji skupa sa partizanima, ali kad su partizani ostupali moja je porodica takodje počela da se povlači sa vojskom tada su moji rođjaci koji se nisu uspjeli da povuku stradali od strane ustaša tj. zaklali su ih i ja sam ih tek našao u mjesecu julu ov. god. Tom prilikom od mojih rođjaka stradao je Danilo, Andjelka, Dragica, Milisav, Ljubisav i Anica Simović, Lazar, Ilinka, Obren i još dvoje djece kojima imena ne mogu da se sjetim takodje Simovići, Mirko i Kristija Vojnović te njegovo troje djece kojima takodje se ne sjećam imena. Oni su svi bili vezani tkanicama za ruke pozadi te pobijeni u jednoj rupi u Romaniji u šumi zvanoj Klade. Ustaške jedinice koje su izvršile ovaj zločin bile su iz Sarajeva a neznam koja jedinica. –

Predlažem da se krivci najstrožije kazne, a o stvari nemam više ništa da svjedočim. –

P. P. P.

Dovršeno²²³

Илија Симовић

²²¹ Курзивом је откуцано све што је у оригиналном документу написано руком.

²²² Документ је откуцан на писањој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

²²³ Поред је ћирилични потпис свједока, а испод је потпис члана комисије.

Документ број 56

Sreska komisija za ispitivanje
ratnih zločina okupatora i
njegovih pomagača.
Br. 152/45²²⁴
Trebinje

ZAPISNIK²²⁵

Sastavljen u kancelariji ove komisije dana 3-XII-1945 g. od prisutnih članova komisije su: sekretar Kovačević Savo i Popovac Luka.

Pristupa oštećena Milanović Radojka udova nestalog Gojka Milanovića stara 35g. penzionerka iz sela Zasad srez Trebinje. Opomenuta na kazivanje istine izjavljuje sledeće:

Moj muž Gojko bio je šumar na Romaniji-Sarajevo sve 1941 g. odakle je bio odveden od ustaša.

U Palama kojim je pripadalo i selo Romanija bio je kolovodja ustaša neki Cvenček a to će najbolje da znaju seljani iz sela Pala a oni će najbolje znati i ko je odveo mog muža Gojka. Tom prilikom su odvedeni i još devet šumara i to ove poznajem: Dušana Radovića, Dušana Sibidića, i Boška Šarovića.

Ja sam morala da bježim od progona ustaša u Trebinje kod svog oca a sav nameštaj i ostalo je sve propalo i opljačkano od strane ustaša.

Kao svedoka nemogu nikog drugog da navedem brata koji jedini poznaje moje stanje.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !²²⁶

Радойка Милановић
Kovačević Savo

svedok²²⁷

pretsednik²²⁸
Лука Поповац

²²⁴ Курзивом је откуцано све што је у оригиналном документу написано руком.

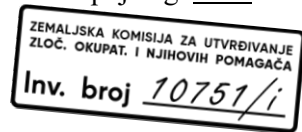
²²⁵ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

²²⁶ Испод су ћирилични и латинични потписи.

²²⁷ Испод је нечитак потпис.

²²⁸ Испод је ћирилични потпис.

Записник²²⁹

састављен дне 4 augusta/ 1945 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Palama спрез Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар :

M. Tošić

B. Milić

Приступа Bojić Božo син, ~~ћин~~, жена pok. Stjepana родом из Romanije општина Pale спрез Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Romaniji стар 19 година, по занимању zemljoradnik издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1941 god. moji roditelji izbjegli su u selo Crkvine opština Sokolac. Kad je bila borba između partizanskih odreda u kojima sam se i ja nalazio dolazile su ustaše našoj kući a to mi je pričao moj brat Rade one su govorile da se ničega ne bojimo i da nam se neće ništa desiti. Mislim 25 januara 1942 god. iz jutra došle su ustaše Francetićeve tj njegova Crna Legija i tom prilikom ubili mi majku Zagorku, sestru Radojku, brata Nikolu, Dimšu i Tadiju dok sam ja, moj brat Rade i moj otac Stjepan izbjegli. Ustaše su cijelu kuću opljačkale i zapalili je.

Osim moje čeljadi ubijeni su isti dan Staka, Petko, Stoja, Anđa, Zorka, Đuka, Dragica, Vojka, Anica, Stoja, Momir, Krsto, Lale, Curovići.

Predlažem da se krivci smrti moje porodice najstrožije kazne a meni dodjeli pomoć čiju ću visinu naknadno navesti.

O stvari nemam više ništa da kažem. –

P. P. P.

Dovršeno²³⁰ *Божо Бојућ*

²²⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

²³⁰ Поред је хирилични потпис свједока, а испод је нечитак потпис.

Записник²³¹

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :
Трифко М Павловић

Павловић Коса
Короман Крсто
Даница Ђосовић

Приступа Павловић Ђорђо ~~син, кћи, жена, муж, отац~~ Савин родом из Сајица ~~општина~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сајицама стар 39 година, по занимању земљорадник издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

- 1.) *Стана жена отјерана у логор од стране усташа 1942 у мјесецу јануару*
- 2.) *Савка кћи стрељана од усташа 1943 у месецу новембру у месту Равна Планина*
- 3.) *Митра, Нада, Рада кћи и син Миливоје отјерани у логор од стране усташа 1942 у месецу јануару 1942 год*

²³¹ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Записник²³²

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :
Трифко М. Павловић

Павловић Коса
Короман Крсто
Даница Ђосовић

Приступа Павловић Милош ~~син, кћи, жена, от., му.~~ Савин родом из Сајица општина М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сајицама стар 53 година, по занимању земљорадник издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.) Сава отац стрељан од стране усташа, 25 јануара 1942 год. у селу Сојице

2.) Јованка жена отерана у логор од стране усташа 1942 месеца јануара

3.) Душанка, Вида, Симо кћери и син отјерани у логор од стране усташа 1942 месеца јануара

4) Милојка кћи стрељана од стране усташа 1943 у месецу новембру у равној Планини

²³² Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Записник²³³

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :
Трифко Павловић

Павловић Коса
Короман Крсто
Даница Ћосовић

Приступа Ћирић Данило ~~син, кћи, жена, муж, отац~~ син Неђов родом из Сајице ~~оштин~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сајице стар 39 година, по занимању земљорадник издржава 2 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

- 1.) Милена (жена) отерана у логор од стране усташа месеца јануара 1942 г.
- 2.) Нада (кћи) Миладин (син) отерани у логор када и број 1

²³³ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 61

Број: _____ / 194_____

Записник²³⁴

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :
Трифко Павловић

Павловић Коса
Короман Крсто
Даница Ђосовић

Приступа Павловић Данило син, ~~кћи~~ ~~жена~~ Николе родом из Сајице ~~оштин~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сајице стар 46 година, по занимању земљорадник издржава 2 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

- 1.) Стака (жена) отерана у логор 1942 мјесеца јануара од стране усташа
- 2.) Вуле, Никола, Радован и Неђо (синови) Пејка (кћи) отерани у логор мјесеца јануара 1942 од стране усташа

²³⁴ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 62

Записник²³⁵

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :
Т.Павловић

Крсто Короман
Пало Хусо
[?]²³⁶

Приступа Вуковић Душан син, ~~ћин~~ ~~жена~~ Марков родом из Сјетлина ~~општина~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стар 20 година, по занимању земљорадник издржава 4 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.) Стака (мајка) стрељана од усташа 25 јануара 1942

²³⁵ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

²³⁶ Нечитко написано име и презиме.

Документ број 63

Записник²³⁷

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :

Трифко Павловић

Приступа Милошевић Савка ~~ени, кћи~~, жена Анђелкова родом из Сјетлине ~~енићина~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стара 28 година, по занимању тежакиња издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.) Анђелко (муж) отерат у логор 1941 у септембру 1941 од усташа

²³⁷ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 64

Записник²³⁸

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :

Трифко Павловић

Приступа Пурковић Петко син, ~~кћи~~ ~~жена~~ Миланов родом из Сјетлина ~~општина~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стар 39 година, по занимању железничар издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

- 1.) Загорка (жена) отерана у логор у месецу јануару 1942 од усташа
- 2.) Радован (син) и Радмила кћи отерани у логор када и жена Загорка 1942 од усташа

²³⁸ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 65

Записник²³⁹

састављен дне _____ / 194__ пред _____ комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у _____ срез _____ округ _____

Од комисије су присутни:

Записничар :

Трифко Павловић

Приступа Џицовић Божидар син, ~~кћи~~ ~~жена~~ Тодоров родом из Сјетлина ~~општина~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стар 24 година, по занимању земљорадник издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.) *Боса (мајка) отерана у логор 20 јануара 1942 год. од усташа*

²³⁹ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 66

Записник²⁴⁰

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :

Трифко Павловић

Пало Хусо

Приступа Пурковић Милош син, ~~кћн~~ ~~жена~~ Миланов родом из Сјетлина ~~општина~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стар 41 година, по занимању земљорадник издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Милан (отац) стрељан од усташа у септембру 1941 год.

²⁴⁰ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 67

Записник²⁴¹

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :

Трифко Павловић

Приступа Вуковић Маринко син, ~~кћн~~, ~~жена~~ Перов родом из Сјетлине ~~општина~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стар 49 година, по занимању земљорадник издржава 7 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.) Симана (жена) стрељана од усташа 25 јануара 1942 год.

²⁴¹ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 68

Записник²⁴²

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :

ТПавловић

Пало Хусо

Приступа Вуковић Лазо ~~ени, кћн~~, жена _____ родом из Сјетлине ~~енићина~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стар 70 година, по занимању земљорадник издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.) *Василија (жена) погинула међу борбама партизана и њемаца*

²⁴² Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 69

Записник²⁴³

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :

ТПавловић

Пало Хусо

Приступа Вуковић Грозда ~~ени, кћн~~, жена Миланова родом из Сјетлине ~~енићина~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стар 50 година, по занимању домаћица издржава 6 9 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.) *Милан (муж) стрељан од усташе у Стамболчићу 1945 године*

²⁴³ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 70

Записник²⁴⁴

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :

ТПавловић

Пало Хусо

Приступа Шаренац Мара ~~ени, кћ~~^{ени, кћ}, жена Маринкова родом из Сјетлине ~~ени~~^{ени} М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стара 68 година, по занимању земљорадница издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.) Маринко (муж) стрљан од усташа у мјесецу септембру 1941

²⁴⁴ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 71

Записник²⁴⁵

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :

Т. Павловић

Пало Хусо

Приступа Ђосовић Данило син, ~~ћин~~ ~~жена~~ Ђоков родом из Сјетлине ~~општина~~ М. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стар 49 година, по занимању земљорадник издржава _____ чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.) *Коста син Стрељан од усташа у октобру 1944 у селу Газиводе*

²⁴⁵ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Документ број 72

Записник²⁴⁶

састављен дне 28 VII / 1946 пред М. Н. О. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Подграбу срез Рогатица округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар :

ТПавловић

Приступа Вуковић Ђорђо син, ~~кћи~~ ~~жена~~ Томов родом из Сјетлине ~~општина~~ М. Н. О. Подграб срез Рогатица округ Сарајево сада се налази у Сјетлини стар 43 година, по занимању земљорадник издржава _____ чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.) Мара (жена) и кћи Наталија стрељане од усташа у селу Газиводе месеца октобра 1944 год

²⁴⁶ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

Sastavljen dana 28.oktobra 1946.g. u mjestu Sarajevu, srez sarajevski po Zemaljskoj Komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.

Od Komisije prisutni:

Povjerenik: Škraba Nikola

Zapisničar: Lugarić-Bagarić Ivanka

Svjedoci:

- 1.- Mičić Nikola, pok. Pere, 51.g. iz Ljubinje, sada sekretar M.N.O.-a
- 2.- Krunić Obren, pok.Milana, 41.g. iz s. Donje Biosko, odbornik M.N.O.-a
- 3.- Mešinović Ibro, umr.Muje, 41.g. iz s. Faletići, odbornik M.N.O.-a
- 4.- Karišik Grujo, pok.Ilije, 38.g. iz s. Hreše, težak
- 5.- Čosić Bogdan, Ilijin, 40.g. iz s. Bulози, težak
- 6.- Kovačević Milorad, pok. Save, 38. iz s. Buloga, putar
- 7.- Gulina Mladjen, pok.Krste, 30.g. iz s.Vučija Luka, težak
8. Marjanović Sojo, Vukanov, 55.g. is . Gornje Biosko, težak, odbornik M.N.O.-a

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da iskažu sve one što znaju o zločinima koje je počinio okupator i njihovi pomagači u M.O.-u Hreša i to vjerno i istinito svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I. Zločini ustaša

1941.godina

Sela današnjeg M.O.-a pretežno su naseljena pravoslavnim življem t.j. oko 80% i 20% muslimanskog življa. Odnosi za čitavo vrijeme okupacije između pravoslavnog i muslimanskog življa bilo je snošljivo izuzev pojedinaca sa jedne i sa druge strane.

Koncem godine 1943. na jesen osnovana je seoska milicija čiji je organizator bio SIJERČIĆ HAMDIIJA, 38.g. iz Vratnika, sada nastanjen u Vratniku. Pojedinaca iz milicije bilo je koji su vršili manje pljačke a milicija je većim dijelom bila sastavljena od prebeglih ustaša, domobrana S. S. ovaca koji su tražili utočište u miliciji. Ostali t.j. domaći milicioneri, bili su po izjavi svjedoka dobri ljudi i nisu se isticali terorom.

U maju mjesecu 1941.g. odveden je u logor Koprivnicu Nikolić Ilija, Dimšin, 45.g. iz s. Hreše, koji je bio u to vrijeme t.j. za vrijeme stare Jugoslavije pretsjednik opštine Kreševo, a isti je bio dobrovoljac iz prošlog svjetskog rata i istaknuti domaćin, Isti je odveden po ustaši nekom ADEMU, sinu Sulejmanovu, porijeklom Arnaut, st.25 g. nastanjen na Vratniku, ostali podaci nepoznati.

U istom mjesecu streljano je od strane ustaša Lovaca Cincar Ilija, Ristin, 56.g. iz s.Hreše.

Ustaše Lovci izvršile su strijeljane a učesnici bili su ALIJA JAZIĆ, Muhamedov, 48.g. iz s. Vasin Han, nalazi na Vratniku, MEHO MUJIĆIĆ, Avdijin, 26.g. is Vasin Hana, nepoznat boravak. Isti je strijeljan kao vidjeniji domaćin tom prilikom su tukli i terorizali ljude i od posljedica tuče, nakon dva do tri mjeseca umro je od posljedica Kosmajac Marko, Nikolin, 28.g. iz s.Hreše.

8. novembra 1941.g. odveden je po ustašama u Sarajevo a odatle u nepoznatom pravcu odakle se više nije vratio Čosić Dmitar, Ristin, 37. g. iz s. Bulози, Isti je odveden od nepoznatih ustaša.

²⁴⁷ Документ је откуцан на писаћој машини.

20. novembra 1941. g. uoči slave Arandjelovdana u kući Vase Pantića, Drage Petrovića, Gošić Jove i Gavre Petrovića, Djure Petrovića kad je se narod skupio na slavi izvedene su ustaše Crne legije imenovanim kućama i postavili mitraljeze po [...] ²⁴⁸ ne boje i da se mole Bogu, a onda su iz mitraljeza osuli vatre na ukućane a napokon zapalili kuće gdje su mnoge žrtve žive izgorile. Ustaše su dovedeni iz Sarajeva po njihovim saradnicima EMIN ČAVRK, Nezirov, 41. g. iz Faletića, navodno poginuo, MUJIČIĆ MEHO, Avdijin, 27. g. iz s. Vasin Han, nepoznat boravak, AGANOVIĆ FERID, Sadikov, 18. g. iz s. Vasin Han, navodno strijeljan po Nijemcima, MUJIČIĆ HASIB, Avdijin, 25. g. iz Vasina Hana u J. A. Prilikom izvršenja tog zločina od strane ustaša strijeljani su i zapaljeni slijedeći:

Pantić Bogdan, Milanov, 35. g. iz . Njemanica
Pantić Novica. Bogdanov. 8. g. iz Njemanica
Pantić Marinko, Vojin, 6. g. iz Njemanica
Pantić Krsto Vojinov, 3. g. iz Njemanica
Pantić Danilo, Bogdanov, 2. g. iz Njemanica
Pantić Milan, Rajkov 1. god. iz Njemanica
Pantić Dušan, Rajkov 3. g. iz Njemanica
Pantić Smilja, Bogdanova, 26. g. iz Njemanica
Pantić Jovanka, Vojina, 30. g. iz Njemanica
Pantić Staka, ž. Bogdanova, 23. g. iz Njemanica
Pantić Defa, Rajkova, 29. g. iz Njemanica
Pantić Vukosava, Rajkova, 4. g. iz Njemanica
Pantić Vidosava, Borkina, 2. g. iz Njemanica
Pantić Milka, Borkina, 1. g. iz Njemanica
Pantić Ilinka, Rajkova, 1. g. iz Njemanica
Pantić Rada, Jeremijina, 12. g. iz Njemanica
Pantić Mitra, Simina, 37. g. iz Njemanica
Pantić Sava Mijatova, 10. g. iz Njemanica
Pantić Stevo, Mijatov, 7. g. iz Njemanica
Pantić Panto, Mijatov, 5. g. iz Njemanica
Pantić Radan, Mijatov, 10. mj. iz Njemanica
Petrović Mara, Vukanova, 63. g. iz Njemanica
Petrović Ana, Blagojina, 18. g. iz Njemanica
Petrović Čedo, Dragin, 14. g. iz Njemanica
Petrović Jela, Dragina, 4. g. iz Njemanica
Petrović Mirosava, Dragina, 5. g. iz Njemanica
Gošić Ljeposava, Jovina, 18. g. iz Njemanica
Gošić Staka, Jovina, 15. g. iz Njemanica
Gošić Milica, Jovina, 7. g. iz Njemanica
Petrović Gavro, Lukin, 61. g. iz Njemanica
Petrović Rosa, Gavrina, 51. g. iz Njemanica
Petrović Stana, Gavrina, 17. g. iz Njemanica
Petrović Dragoje, Gavrina, 15. g. iz Njemanica
Petrović Milena, Gavrina, 11. g. iz Njemanica
Pantić Vaso, Pantin, 51. g. iz Njemanica
Pantić Petra, Marinkova, 52. g. iz Njemanica
Pantić Jela, Vasina, 15. g. iz Njemanica
Pantić Vojin, Milanov, 30. g. iz Njemanica
Pantić Rajko, Milanov 32. g. iz Njemanica
Lopatić Pero, Djordjin, 12. g. iz s. Mokrog

²⁴⁸ Није могуће прочитати због оштећења документа.

Prije ovoga zločina izvršeno je silovanje od strane ustaša na djevojkama Gošić Ljeposavom, Gošić Stakom, Gošić Milicom, koje su nakon toga bile na svirep način umorene. Prsa djevojaka bila su isječena a iz spolnog uda tekla im je krv. Haljine na djevojkama bile su sve izderane. Djevojke su po izjavi svjedoka odvedene bile od ustaša i iste su bile prisiljene da ostanu jednu noć sa ustašama i drugi dan pomenutog zločina iste su od ustaša umorene. Za vrijeme tog zločina izgorilo je oko 30 zgrada i uništena ja sva pokretna imovina. Otjerano je preko 300 ovaca, koza i janjadi. Iz ovoga zločina pukim slučajem spasli su se Milivoje Petrović, Dragin 18.g. iz . Njemanica, nalazi se kod sestre u G.Bioskovu, Miladin Petrović Gavrin, 26.g. iz 8. Njemanica, kod kuće, Mijat Pantić, 45.g. iz Njemanica kod kuće, Mimo Pantić, 27.g. iz Njemanica kod kuće, a koji bi mogli dati detaljne podatke o samome zločinu a vjerovatno dabi isti prepoznali neke od zločinaca. Na povratku u Sarajevo su zapalili štalu Tadića Milana. Ustaše koliko je svjedocima poznato bile su iz Francetićeve "Crne legije" a isti su kao pojedinci svjedocima nepoznati. Ko je predvodio tada ustaše mogao bi znati ČAvrk Alija, Nezirov, 45.g. iz Faletića, sada kod kuće u Faletićima.

U istom mjesecu od strane bombardovanja hrvatskog vazduhoplovstva poginula je Radović Savka, Kojina, 27.g. iz s. Bulozu.

1942. godina

U januaru mjesecu 1942. g. odvedena je u logor u Jasenovac po oružnicima oružničke postaje u Bulozima Andjić Milka, Stjepanova, 44.g. iz s. G.Biosko,

U januaru mjesecu 1942.g. za vrijeme II. neprijateljske ofanzive koja je poduzeta u pravcu Istočne Bosne u kojoj su učestvovala ustaše i Nijemci nije poginuo niko od civilnog stanovništva jer je narod bio izbjegao iz sela. Neprijateljske jedinice i sastav istih svjedocima su nepoznati.

U februaru mjesecu 1942.g. odvedeni su u logor Jasenovac odakle se nisu vratili Simeunović Branko, Vasin, 26.g. iz s. Bulozu, Lučić Djurdja ž.Krstina, 36.g. iz s. Bulozu, Nju je odveo ustaša KOVRC ABDULAH, 50.g. rodod od Sandjaka, koji je bio zapovjednik oružničke postaje u Bulozima, navodno umro.

U maju mjesecu 1942.g. odveden je sa rada iz sarajevske pivare Marijanović Mitar, Lazarev, 33.g. iz s. G.Biosko. Imenovani je pozvan bio na rad po nekom radniku REDJI, iz Pivare, te je tom prilikom uhapšen pe nepoznatim ustašama i odveden u logor Jasenovac odakle se više nije vratio. Ostale podatke o REDJI mogao bi dati Baričani Nedjo, pok. Lazara 48.g. iz G.Bioske, kod kuće.

27. maja 1942.g. prilikom jedne akcije ustaša protiv četnika na Crnom Vrh na povratku za Sarajeva, streljani su od strane ustaša Crne legije

Maletić Vojin, 52.g. iz B. Njemanica,

Tadić Tadija, Vasiljev, 56.g. is z. Vučja Luka

Maletić Maksim, pok. Stevana, 55.g. iz Mrazovac

Maletić Mara, 2.Maksima, 50.g. is Mrazovac

1943.godina

15. januara 1943.g. odveden je po ustašama u Sarajevo a odatle u nepoznatom pravcu Santrač Danilo, Ostoje, 39.g. iz s. Hreše, Ustaše su nepoznate.

5.aprila 1943.g. strijeljan je od strane ustala na Sokolcu Minić Nikola, Marinkov, 19.g. iz s. Bulozu

Ustaša koji ga je odveo zvao se neki HASAN, (ostali podaci nepoznati, a o istom bi mogao dati podatke Marinko Minić Nedjin, 46.g. iz Mokrog.

28. septembra 1943. g. prilikom povlačenja ustaša sa Sokolca pred pritiskom partizanskih snaga ustaše su u povlačenju strijeljali slijedeće:

Petronić Prokopije, Savin, 48.g. iz Vučje Luke

Petronić Simana, Nikolina, 40.g. iz Vučje Luke

Orlić Krsto, 55.g. iz Vučje Luke

Radonja Milan, Pavlov, 15.g. iz Vučje Luke

Prilikom ovoga zločina kojeg su izvršile ustaše „Crne legije“ pod vodjstvom ustaškog potpukovnika FRANJE SUDARA, koji je bio zapovjednik ustaškog zdruga (Crna legija) nadjeno je malodobno dijete na grudima Petronić Simane koje je sisalo mrtvu majku.

1944. godina

6. jula 1944.g. tjerao je sijeno za svoju kuću iz sela Miletine Plakalović Bogdan, Djordjin, 37.g. iz s. D. Biosko, Krunić Krsto, Obrenov, 15.g. iz s. D. Biosko.

Ustaše su ih sreli na mjestu Girskom brdu i na licu mjesta postrijeljali. Ustaša RASIM BABIĆ, zv. Otič, 30.g. iz Girskog Brda, sada kod kuće po iskazu Rasima Babića bile su još s njim ustaše PUSTAHIIJA IBRO, iz s. Gire nepoznat boravak. FAZLIĆ HAMET, iz s. V²⁴⁹, nepoznata boravišta, rekao je svjedoku Kruniću Obrenu, do on nije izvršio ubistvo Krunića i Plakalovića nego da su to izvršile Pustahija Ibro i Fazlić Ahmet. Isti ustaša RASIM BABIĆ, rekao je pred Savom Grujićem jednom prilikom da je on lično ubio gore navedene, Sava Grujić nalazi se u selu Gajinama kod Olova. Istu stvar morao bi potvrditi Milan Nešković, 50.g. iz s. Riječi M.N.O.Riječi, gdje se i sada nalazi. Od straha povodom gornjeg slučaja umro je nakon nekoliko dana Krunić Spasoje, pok.Pere, 51.g. iz D.Bioskog, koji je lično rekao Kruniću Obrenu da je ubistvo izvršio RASIM BABIĆ.

1.novembra 1944.g. napali su četnici oružničku postaju na Bulozima, kojom su prilikom razoružali žandare i opljačkali Žandarmerijsku postaju a oružnike su tom prilikom pustili na slobodu. Drugog dana t.j. 2.oktobra 1944. zapovjednik tadašnje oružničke postaje KUTLOVAC IBRO, 35.g. rodom iz Knežine, sada zaposlen u Elektrobiha, otišao je u Sarajevo po ustaše koje je doveo u selo Bulozu i isti su opkolili selo i postreljali slijedeće ljude:

Marinković Gliša, Ilijin, 57.g. iz sela Bulozu
Marinković Milka, Glišina, 55.g. iz sela Bulozu,
Marinković Stevo, Marinkov, 46.g. iz sela Bulozu,
Blagojević Milan, Gruje, 45.g. iz sela Bulozu,
Obradović Zorka, Nikolina, 43.g. iz sela Bulozu,
Obradović Milka, Simina, 60.g. iz sela Bulozu,
Vuković Staka, Djokina, 46.g. iz sela Bulozu,
Vuković Jeka, Spasojina, 54.g. iz sela Bulozu,
Vuković Dragija, Ristina, 57.g. iz sela Bulozu,
Pejović Milka, Ostojina, 56.g. iz sela Bulozu,
Petrović Toma, Glišin, 64.g. iz sela Bulozu,
Obradović Risto, Jovin, 37.g. iz sela Bulozu,
Česić Milan, Djordjin, 54.g. iz sela Bulozu,
Balta Milan, Milin, 47.g. iz sela Bulozu,
Balta Stoja, Milanova 50.g. iz sela Bulozu,
Balta Bojana, Milanova, 12.g. iz sela Bulozu,
Balta Rosa, Milanova, 9.g. iz sela Bulozu,
Balta Mira, Milanova, 7.g. iz sela Bulozu,
Balta Veljko, Milanov 5.g. iz sela Bulozu,
Balta Rajko, Milanov, 4.g. iz sela Bulozu,
Balta Ljubo, Vladin, 11.g. iz sela Bulozu,
Balta Milka, Vladina, 7.g. iz sela Bulozu,
Klačar Luka, Djokin, 40.g. iz sela Bulozu,

²⁴⁹ Назив села није могуће прочитати.

Klačar Kosa, Lukina, 34.g. iz sela Bulози,
Klačar Miladinka, Lukina, 6.g. iz sela Bulози,
Klačar Mira, Lukina, 2.g. iz sela Bulози,
Klačar Milka, Lukina 79 .g. iz sela Bulози,
Pejović Staka, Nikolina, 43.g. iz sela Bulози,
Obradović Milka, Simina, 58.g. iz sela Bulози,
Vuković Janja, Simina, 39.g. iz sela Bulози,
Klačar Branko, Grujin, 19.g. iz sela Bulози,
Mučibaba Nada, Milinkova 10.g. iz sela Bulози,
Hrnjaković Nedjo, Cvijanov, 66.g. iz sela Bulози,
Tešić Milka, Mihajlova, 30.g. iz sela Bulози,
Tešić Aleksa, Savin, 9.g. iz sela Bulози,
Palamarević Risto, Mitrov, 70.g. iz sela Bulози,
Palamarević Sofija, Ristina, 60.g. iz sela Bulози,
Pačamarević Mirko, Ristin, 19.g. iz sela Bulози,
Djurić Djuro, 60.g. iz sela Bulози,

Mnogi od žrtava živi su izgorili u svojim kućama. Te prilike je izgorile cijelo selo Bulози tako ni kokošinjeci a takodjer ni klozeti sami nisu ostali poštedjeni. Tada je izgorilo oko 400 zgrada, opljačkana sva pokretna imovina, posječeni voćnjaci i šume i ograda porušena i uništena.

Odvedeno je oko 150 krava i volova, i oko 1000 ovaca i koza a izgorilo je preko 10 vagona raznoga žita u selu.

Ovaj zločin je izvršen pod zapovjedništvom ustaškog potpukovnika SUDARA FRANJE a ustaše su bile iz "Crne legije". Sumnja se da je ustaše predvodio tada i ustaški satnik Mušović SABRIJA, 38.g. rodod od Pljevalja, nalazi se u zatvoru.

6. decembra 1944.g. zaklani su po ustašama i izbođeni noževima:

Kosmajac Lazar, Milanov, 44.c. iz sela Hreše,

Santrač Tane Ostojin, 40.g. iz Hreše,

Simović Simo, Milanov, 51.g. iz s. Hreše,

Simović Mara, Simina žena 49.g. iz Hreše,

Simović Jovan Simin, 11.g. iz Hreše,

i ovaj zločin izvršile su ustaše "Crne legije", a pojedinci svjedocima nisu poznati. O tom zločinu kao i ustašama mogao bi dati podatke Alija Čevrk, Nezirov, 42 iz s. Faletića, nalazi se kod kuće. Tada je opljačkana sva pokretna imovina i popaljeno oko 100 raznih zgrada. Otjerano je od strane ustaša oko 10 konja, 10 krava i sitne stoke oko 50 komada. Tom prilikom gajevi su posjekli i ograde porušili.

U istom mjesecu odveden je od strane nepoznatih ustaša u Sarajevo a odatle u nepoznatom pravcu odakle se nije više vratio Rajić Vaso, Jovin, 37.. iz s. Vučje Luke.

II. Zločini Nijemaca

1942. godina

U maju mjesecu 1942. g. prilikom jedne akcije protiv ustanika od strane Nijemaca i domobrana odvedeni su u Sarajevo a odatle u Njemačku odakle se više nisu vratili slijedeći:

Marijanović Vejko, Ilijin, 24.g. iz Gornjeg Bioska

Marijanović Miloš, Kostin, 24.g. iz Gornjeg Bioska

Baričanin Relja, Nedjin, 23. g. iz Gornjeg Bioska

Čedo Grujo, Djordjin, 24.g. iz Gornjeg Bioska

Plakalović Jovan, Mihajlov, 24.g. iz Gornjeg Bioska

Marijanović Danilo, pok. Lazara, 38.g. iz Gornjeg Bioska

Jedinica kako Njemačka tako isto i domobranska svjedocima nije poznata a s ovom odvođenjem i mogao bi pružiti podatke Radonja Sreten, 34.g. iz s. G. Bioske, kod kuće, t.j. mogao bi kazati koji su domobranci bili jer su istoga tukli kod njegove kuće.

1943.godina

U novembru mjesecu 1943.g. prilikom jedne akcije od strane Nijemaca protiv partizana strijeljani su od strane Nijemaca, slijedeći:

Lopatić Risto, Ostojin, 41.g. iz Vučje Luke

Lopatić Jovo, Ostojin, 34.g. iz Vučje Luke

Tadić Djoko, Vasin, 49.g. iz Vučje Luke

Tadić Milovan, Ilijin, 37.g. iz Vučje Luke

Lopatić Risto i Tadić Milovan koji su bili vođići partizanskih svezani su od strane Nijemaca za ogradu i bacačem ubijeni. Njemačka jedinica nije poznata a došli su iz Sarajeva.

IV. Zločini četnika

1943.g.

15.marta 1943.g. strijeljan je od strane nepoznatih četnika u selu Kaljina Palamarević Mirko, Ristin, 19.g. iz sela Bulози, Vuković Rajko, Stjepin, 22.g. iz Bulоза.

Pročitano, odobreno, potpisano

Povjerenik Zemaljske Komisije:

Nik. Škraba

Zapisničar

Svjedoci:

Мићућ Никола

Обрен Крунић

Ибро Мешиновић

Грујо Каришић

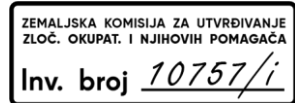
Ћосић Богдан

Ковачевић Милорад

Млађен Кулина

Марјановић Сејо

Записник²⁵¹

састављен дне 9 augusta / 1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Ilidža кроз Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар: Šućur Radovan
Vojnović Dobrila

Приступа Tadić Mihajlo син, ~~ћин~~, жена pok. Mihajla родом из Vučija - Luka општина Koševo кроз Sarajevo округ Sarajevo сада се налази у Vučija - Luka стар 32 година, по занимању zemljoradnik издржава 8 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U jesen 1943 god. Kada su Romelava vojska pravila ofanzivu na naše partizanske odrede na Romaniji. Kada se vraćala Romelova vojska naišla je na Vučiju – Luku i podigla je naše mještane ljude, Tadića Djordju, Rajića Milovana, Rajića Lazara, Rajića Mašuna, Petronića Kopiju, Rajića Jovu, Mrkajića Milovana, Mrkajića Milinka, Rajića Ristu, Tadića Milovana, Lopatić Risto, Lopatić Jovo i još jedan nepoznati kojim ne znam imena, odveli su ih da im nose ranjenike, kada su se vratili u Vučiju – Luku, Romelova vojska ih je poubijala.

Od Romelove vojske nije mi niko poznat.

Mogu da svjedočim da su od ovih sviju 11 žrtava opljačkali kuće i popalili, isti Romelovi vojnici.

Od ovih drugih mogu da svjedočim da su opljačkate i popaljene kuće. Pajić Risto, Krajišnik Risto, Krajišnik Žarko, Radonja Pavle, Radonja Boro, Terzić Jovo, Derikonja Pero, Repić Djuro, Volina Simo, Lolović Djuro, Petronić Savo, Rajić Dragoje, Rajić Jovanke, Repić Mladjen, Repić Vijn, Repić Boško, Repić Milovan, Rajić Krsman, Palamar Tojica, Tadić Milan, Timotić Golub, Timotić Savo, Joković Aleksa, Vulina Mara.

Od ovih sviju gore navedenih su popalili kuće i opljačkali Romelova vojska.

Više nemam ništa da kažem, nego da se krivci najstrožije kazne, a njma²⁵² da se dodjeli pristojna pomoć.

P. P. P.

Dovršeno.²⁵³

²⁵⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

²⁵¹ Документ је откуцан на писањој машини латиницом на формулару који је хирилични.

²⁵² Написано нечитко.

²⁵³ Поред се налази хирилични потпис свједока.

Закписник²⁵⁴

sastavljen dne 23 – I. / 1946 pred Gradskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu cpeз Sarajevo okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Matekalo E.

Bošnjaković A.

Pristupa Mrkajić Ilija sin, ~~kei~~, ~~žena~~ + Nikole rodом iz Bradine opština Konjic srez Konjic okrug _____ sada se nalazi u Sarajevu, Soukbunar 32 star 53 godina, po zanimanju lugar izdržava ./. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

Koncem oktobra 1943 god. bile su borbe u okolini Vučije – Luke i tom zgodom dne 1/XI. angažirali su Nijemci seljake pa i moja 2 sina Milovana i Vladimira za prenos ranjenika do kamiona na Vučiju – Luku. Nakon što su to uradili odvojili su Njemci i ustaše 7 seljaka i moju dvojicu sinova i streljali ih. O tome me je izvjestio Nedjo Tadić seljak iz Vučije – Luke, koji drži han tamo. Ja sam se odmah uputio na lice mjesta i našao sam svoje sinove sa ostalom sedmoricom gdje zaista леže mrtvi i tada sam ih uz pomoć mještana Petra Babića težaka i Vidaka Topalovića težaka, oba iz Vučije – Luke sahranio. Imena Njemaca i ustaša, koji su zločin izvršili nisu mi poznata. Poznato mi je da je u tom kraju bilo masovno ubijanje i paljenje seoskih kuća. Drugovi težaci koji su sa mojim sinovima nastradali su ovi: Djoko Tadić iz Vučije – Luke, Lazar Rajić iz Vrhovina, Milovan Rajić iz Vrhovina, Jovo Rajić iz Vrhovina Petar Rajić / Mašun / iz Vrhovina, Nikola Mičić iz Vrhovina, te sluga Dušana Mičića iz Vrhovina. Drugo mi nije ništa poznato.

p. p. p.

Mrkajić Ilija s. r.

Dovršeno.

Matekalo E.

Bošnjaković A.

Za tačnost prepisa ovjerava sekretar :²⁵⁵

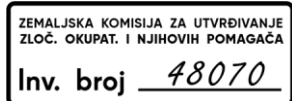
²⁵⁴ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

²⁵⁵ Испод је нечитак потпис.

Документ број 76

Број: U. g. 170/46 / 194

Записник²⁵⁶

састављен дне 20. marta / 1946 пред Gradskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevu кроз Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар :

Lorenc N.

Hadžić S.

Приступа Tadić Nedjo син, кћи, жена pok. Vasilja родом из Vučja Luka општина Vučja Luka кроз _____ округ _____ сада се налази у Vučjoj luki стар 58 година, по занимању zemljoradnik издржава ./. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1. oktobra 1943. godine vodila se je borba izmedju partizana i Njemaca na sektoru Vrhovina i Vučja Luka. Kako su Njemci imali dosta ranjenih i mrtvih to su pokupili seljake iz Vučje Luke i Kalauzovića da bi mrtve i ranjene prenosili do u Vučju Luku. Pošto su dovukli ranjene i mrtve Njemci su počeli streljati te su ih 9 pobili, dok se je Dragoje Rajić, sin pok. Jove jedini spasio. Streljani su ovi seljaci: Djoko Tadić, moj brat, Milovan Rajić, Petar Rajić, Jovo Rajić, Nikola Mičić, Lazar Rajić, Mrkajića dvojica, i najamnik Dušana Mičića, čije ime neznam svi iz Kalauzovića sem moga brata. O svemu ovom najbolje bi znao preostali Dragoje Rajić iz Vučije Luke.

P. p. o.

Tadić Nedjo s. r.

Dovršeno.

Lorenc N. s. r.

Hadžić S. s. r.

Таčnost prepisa ovjerava секретар :²⁵⁷

²⁵⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

²⁵⁷ Испод је нечитак потпис.

Записник²⁵⁸

састављен дне 20. marta / 1946 пред Gradskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevu спез Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар :

Lorenc N.

Hadžić S.

Пристапа Vidak Topalović син, кћи, жена Savo родом из Vučja Luka општина Vučja Luka спез _____ округ _____ сада се налази у Vučja Luka стар 33 година, по занимању zemljoradnik издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

О стreljanju devetorice seljaka iz Kalauzovića i jednog iz Vučje luke znam samo to da sam čuo pucnjavu u prvi mrak 1. oktobra 1943. godine. Bio sam na puškometu sakriven pod granjem u šumi, a sutradan sam provirio i pošto sam vidio da nema nikoga sišao sam i vidio nekoliko seljaka kako leže te sam odmah poznao da su to naši koji su bili natjerani od Njemaca da nose ranjene i mrtve iz borbe, koja se je vodila na sektoru Vrhovina Vučja Luka i kamione. Ko ih je ubio da li Njemci ili ustaše nije mi poznato, a iz ove grupe spasio se je seljak Rajić Dragoje, koji bi o tome mogao dati bolje podatke.

P. p. o.

Vidak Topalović s. r.

Dovršeno.

Lorenc N. s. r.

Hadžić S. s. r.

Таčnost prepisa ovjerava sekretar :²⁵⁹

²⁵⁸ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

²⁵⁹ Испод је нечитак потпис.

Рађено у Канцеларији

Записник²⁶⁰

О саслушању друга Пере Зубана сина п. Милана из села Вучија Лука, Општина Кошево по уморству пок. Крсте Крунића из Биоска, Општ. Кошево у присутности друга Радована Шућура.

Опоменут да истину говори.

I.

Дали је теби познато које убио пок. Крсту Крунића сина Обрена из села Биоско?

Мени је познато да је односно да су убили пок. Крсту Крунића и то не само њега него Рајића Микајла²⁶¹ из Врховине Општина Озрен и Богдана Плакаловића из села Биоско Општина Кошево, и то Бабић Расим, Ибрахим Пустахија и Ахмед Фазлић сви из Општине Озрен.

II.

Како ти знаш да су напријед именовани побили Крунића Крсту, Рајића Микајла и Богдана Плакаловића?

Ја сам тада становао где и сада станујем у селу Вучија Лука и сазнао сам од пролазника који су из Сокоца и Кнежине пролазили кроз село Вучију Луку јер смо се о предњем случају много интересовали и пролазници су мени и осталим мјештанима казивали да је Бабић Расим био на Сокоцу и тамо се хвалио да је он свога брата осветио и да ће га још осветити, а касније 4 дана после горњег случаја погинуле су још двије особе на мјесту Соколац – Костреши.

III.

Где и на ком мјесту и које године и датума су побили напред именовани Крсту Крунића, Рајића Микајла и Плакаловић Богдана.

Колико ми је познато и колико сам могао сазнати Бабић Расим, Ибрахим Пустахија и Ахмед Фазлић побили су Крсту Крунића, Рајића Микајла и Богдана Плакаловића мјесеца Јуна 1944 године у селу, односно на мјесту званом Гирско Брдо у Општини Озренској.

IV.

Имаш ли још шта да кажеш?

Ја о предњем више ништа немам да кажем.

Саслушање ми је прочитано и све су моје ријечи тачно забиљежене.

Саслушао га

потпис²⁶²

²⁶⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

²⁶¹ У другом записнику се наводи као Михајло.

²⁶² Испод се налази ћирилични потпис Пера Зубана.

Документ број 79

Рађено у канцеларији Народног одбора Општине Кошево дана 3 августа 1945 године.

Записник²⁶³

О саслушању друга Драгоја Рајића сина пок. Миће из села Калаузовића, Општине Озренске, стар 51 годину, вјере православне, по занимању земљорадник ожењен имаде једно дијете.

Опоменут да истину говори.

I.

Познајеш ли ти Расима Бабића, Ибрахима Пустахију и Фазлића Ахмеда? Ја познајем Расима Бабића из села Гире Општине Озренске, а Ибрахима Пустахију и Фазлића Ахмеда непознам.

II.

Дали је теби познато дали је Расим Бабић са напријед наведеном двојицом тј. Ибрахимом Пустахијом и Ахмедом Фазлићем убио Богдана Плакаловића, Крсту Крунића и Михајла Рајића?

Ја нијесам видио својим очима које побио напријед наведену тројицу тј. Богдана Плакаловића, Крсту Крунића и Михајла Рајића, али знадем да је убијени мој брат пок. Михајло Рајић као рањен још док није био умро рекао да га је убио Расим Бабић, Ибрахим Пустахија и Ахмед Фазлић.

III.

Имаш ли још шта да кажеш?

Ја о предњем имадем само још то да кажем да молим Народни суд да испита Расима Бабића који је притворен које убио мога сина Рајка и брата Лазара Рајића јер ми је син исто из засједе убијен 1942, а брат 1944 године, јер се напријед именовани у свакој акцији налазио.

Саслушање ми је прочитано и све су моје ријечи тачно забиљежене.

Саслушао га²⁶⁴

потпис²⁶⁵

²⁶³ Документ је откуцан на писаћој машини.

²⁶⁴ Испод се налази потпис Т. Шућур.

²⁶⁵ Испод се налази отисак прста и потпис Драгоја Рајића.

O saslušanju Marinka Lukića iz sela Porotka, opštine Gajevske, sreza Sarajevog.

Sastavljen u opštini Koševo, dne 4. VIII. 1945. godine.

Pozvani Lukić Marinko, daje u zapisnik slijedeće: 1944. godine, jednoga dana ne sjećam se datuma vozio sam gradju za kuću, tom prilikom čuo sam pucanj pušaka u selu Vuknićima, zatim sam stao odmarao se i primjetio da od sela Vuknića dolaze dva naoružana lica u crnom odjelu gologravi noseći puške oborene sa cijevima dole držeći ih u ruci.

Jedan od ove dvojice bio je visok, a drugi nizak – srednji, kad sam ovo primjetio pobjegao sam, jer sam odmah pomislio da su ustaše.

Ovi naoružani otišli, a ja pobjegao. Naveče čuo sam kod kuće od čobana da je teško ranjen Rajić Mihajlo, odmah sam pošao sa kolima i volovima da ga u selo Porotak u naše selo, a samnom je bio i Božur Grujić i Janko Grujić. Otišli smo i zaista našli teško ranjenog Rajića Mihajla, prevezli ga u selo, nakon čega smo izvijestili njegovu porodicu, da ga nose u bolnicu.

Neznam ljude koji su ga ubili, no jedino smatram da su oni isti koje sam vidio naoružane a svakako da su bili ustaše.

Znam i to, da je ponet u bolnicu pokojni Rajić ali je nakon nekoliko sati umro. Drugo nemam što da kažem, a na pokazato mogu se zakleti.

Saslušanje mi je pročitano i sve su moje riječi u njemu tačno zapisane.

Pismen sam.²⁶⁷

II.

Grujić Božidar iz sela Porotka, opština Gajevske – Ozren, pozvan i upitan šta mu je poznato po ubistvu Rajića Mihajla, Krunića Krste i dr.

Izjavljuje:

Slažem se podpuno sa izjavom Marinka Lukića i nadodajem da ja nisam bio u šumi kao on radi gradje, no jedino pošao sam sa njime da ukažemo pomoć ranjenom Mihajlu, te smo ga zajedno i prevezli u selo Porotak.

Nije mi poznato tko ga je ubio, no čuo sam da su ovo učinili ustaše.

Drugo nemam šta da kažem, na pokazato mogu se zakleti.

Ispit mi je pročitao i sve su moje riječi u njemu tačno zapisane.²⁶⁸

Saslušao i ovjerava:

Sekretar:²⁶⁹

Presjednik, ²⁷⁰

²⁶⁶ Документ је откуцан на писаћој машини.

²⁶⁷ Испод се налази ћирилични потпис Маринка Лукића.

²⁶⁸ Испод се налази ћирилични потпис Божицара Грујића.

²⁶⁹ Испод се налази ћирилични потпис Милорада Ђокића.

²⁷⁰ Испод се налази ћирилични потпис Ј. Тодоровића.

Записник²⁷¹

састављен дне 29. III. / 1946 пред Gradskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevu кроз Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар :

Lorenc N.

Hadžić S.

Приступа Dragoje Rajić син, ~~ћћ~~ жена Jovo родом из Vučja Luka општина Ozren кроз _____ округ _____ сада се налази у Vučja Luka стар 43 година, по занимању zemljoradnik издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Mjeseca oktobra 1943. godine, u mom selu bila je 21 ili 17 brigada partizanska a u mojoj kući bio im je štab. Jednog dana oni su se spremali da se povuku pošto su Njemci, bili u akciji prema našem selu, u blizini. Ja sam svoje sve stvari i čeljad evakuisao u šumu, zajedno sa partizanima. Ostao sam ja te sam zakrečivao nadpise po kući, koje su partizani bili ispisali kao parole. U to su došli Njemci i uhvatili me i povelili sa sobom, da im nosim kištre od municije, nazivali su me komunom. Poslije tri dana sa povratka iz sela Vrhovine i Kalauzovića, Njemci su nas proveli kroz Vučju Luku, i odreda su sve kuće palili. Tako su i moje kuće zapalili a imao sam 9 zgrada. Došli smo Han-jezera tu su nam Njemci oduzeli stvari koje su na nama bile i redali su jednog do drugoga na jednoj njivi. Ja sam uvidio da ćemo biti likvidirani pa sam gledao kako ću uteći. Uspjelo mi je, kada su se Njemci prepirali oko kamiona da bi prebacili neki stvari na kamion, meni je tada uspjelo da uletim u kuću Mladena Vuline i da se sakrijem pod čebetom bolesnog joj djeteta. Kada su puške zapucale ja sam izskočio iz kuće i utekao u šumu. Neki su me Njemci primjetili i zvali me da stanem ali ja nisam htio nego sam dalje bježao i dohvatio se šume, jer bi me sigurno streljali kao što su tada ubili: Djoko Tadić, Rajić Milovan, Rajić Jovo, Rajić Lazar, Rajić Petar – Mašun, dvojica sinova Ilije Mrkajića, kao lugara iz Kalauzovića, Nikola Mičić, jedan sluga Dušana Mičića imena mu se ne sjećam. Nakon tri dana su tek pokopani.

Drugo mi nije ništa po ovoj stvari poznato.

P. p. o.

Dragoje Radić s. r.

Dovršeno.

Lorenc N. s. r.

Hadžić S. s. r.

Таčnost prepisa овјерава секретар :²⁷²

²⁷¹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

²⁷² Испод је нечитак потпис.

ИСКАЗИ СВЈЕДОКА

ОЛОВО

ZAPISNIK²⁷³

sastavljen 27-VII-1946 god. u Olovu srez Kladanjski, po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača.

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da kažu sve što znaju o zločinima koje je učinio okupator i njihovi pomagači u mjestu Olovu i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Od zemaljske komisije prisutni: pravni referent Radjenović Branko, zapisničar Jamaković Ružica.

Pristupaju svjedoci:

1. Rudelić Stjepo, sin pok. Mate, rodod iz Olova, star 52 god. vjere rim.-katoličke, oženjen, pismen.
2. Pašalić Zildžo, umrlog Atifa, rodod iz Olova, star 49 god. vjere islamske, oženjen, pismen.
3. Merdan Fadil, sin Ibrin, rodod iz Musića, star 19 god. vjere islamske, neoženjen, nepismen.
4. Zukić Asim, iz Bakića, sin umr. Muhameda, star 28 god. oženjen, pismen, vjere islam.
5. Jamaković Meho, sin Alije, rodod iz Olova, star 33 god. oženjen, vjere islam pismen.
6. Bešlija Ramo, iz Kruševa, sin umr. Muje, star 35 god. vjere islamske, oženjen, nepismen.
7. Bešlija Huso, iz Kruševa, sin umr. Alije, star 56 god. vjere islamske, nepismen.
8. Hodžić Ahmet, iz Bakića, sin umr. Alije, star 52 god. vjere isl. pismen.
9. Grujo Grujić, sin pok. Jove iz Bjelića, star 50 go. vjere s-pr. oženjen, pismen.
10. Mitrović Risto, sin pok. Obrena, rodod iz Ajdinovića, star 50 g. ženjen, vjere prav. pismen.

I.GRUPA:

/ Ustaški zločini /

1941. god.

Koncem maja mjeseca 1941 god. po upustvima logora iz Kladnja formiran je u Olovu ustaški tabor na čelu kojega je bio postavljen kao tabornik Babić Marko, rodod negdje od Travnika, sad nepoznatog boravišta, a za njegovog zamjenika Jozo Miletić, rodod negdje od Travnika, sad nepoznatog boravišta. Ova dvojica čim su preuzeli vlast u svoje ruke istovremeno su formirali i jednu oružanu ustašku jedinicu od mjesnog stanovništva u jačini od jedno 15 ljudi. Nakon ovoga ova grupa ljudi predvodjena tabornikom M. Babićem i njegovim zamjenikom došla je u selo Brda i bez ikakvog razloga pohvatali 6 ljudi i na mjestu poubijali. Osim tabornika i njegovog

²⁷³ Документ је откуцан на писаћој машини.

zamjenika kao duhovnih organizatora ovoga zločina kao fizički izvršioci bili su: Karlo Hekli, iz Olova, poginuo 1943 god. Jozo Višnjić, iz Olova, streljan po presudi vojnog suda, Dragutin Valjačić, iz Olova, sada nepoznatog boravišta. Anto Martinčević, rodnom negdje od Duvna, sada nepoznatog boravišta. Fehim Krivalić, iz Bukova Dola, osuđen i streljan 1945 god. Omer Mečava, iz Musića, sada nepoznatog boravišta, Akif Mešić, iz Olova, sada na izdržavanju kazne u Zenici. Ibrahim Hemić, iz Olova, poginuo. Mehmed Kaikčija, iz Dolova, sada na izdržavanju kazne u Zenici, Zejnil Hemagić, iz Olova, sada nepoznatog boravišta, Edhem Mujezinović, iz Ol. Luku, sada nepoznatog boravišta, Sulejman Gledo, iz Bukov Dola, sada ubijen od J.A. Nurija Kanjić, iz Ol. Luku, sada u zatvoru u Tuzli. Merdan Mušan, iz Musića, sada kod svoje kuće. Mirko Pavalić, nepoznate zavičajnosti, sada nepoznatog boravišta.

Nakon ovoga zločina pravoslavno stanovništvo pošto je u više navrata bilo i zatvarano i progonjeno odbjeglo je po okolnim šumama. Prilikom zatvaranja ovih ljudi ustaše su ih ucjenjivale, naročito tabornik i njegov zamjenik i pošto bi ovi platili po par hiljada predratnih dinara bili su pušteni na slobodu.

Poslije ovoga slučaja u selu Brdima pravoslavno stanovništvo, koje je pobjeglo u šume organizovalo je otpor, a na taj njihov otpor Bajro Medić iz Musića, sada u zatvoru u Sarajevu, organizovao je po direktivama Avdage Hasića jedno oružano odjeljenje od preko 100 ljudi koje je stavio pod komandu t.zv. Avdagine legije u Kladnju.

Ova jedinica od svoga formiranja počela je upadati u okolna prav. sela i gdje su god uspjeli da uhvate jednog pravoslavca ubijali su ih na licu mjesta. Osim tih ubistava do kraja 1941 god. ova jedinica palila je i pljačkala po srpskim selima. U ovim akcijama poginulo je na terenu našeg mjesnog odbora oko 6 osoba, dok je ostalo stanovništvo uspjelo da izbjegne. Ovo napadanje i otpor odbjeglog stanovništva trajalo je sve do proljeća 1942 god.

1942 god.

U januaru mjesecu 1942 god. naišla je jedna grupa ustaša u selo Prgoševo i uhvatila dvije žene i jedno dijete i na mjestu ubili, kao i Nedju Mirkovića kojega su ubili u njegovoj vlastitoj kući. Izvršioci ovoga zločina nisu nam poznati. Istovremeno ovi ustaši kao i jedinice Avdanove legije upadali su u Olovo i sva okolna sela, hvatali prav. stanovništvo dovodili na mjesto zvano Paskova Luka kod Olova i tu ih ubijali. Kroz 2-3 dana januara mjeseca 1942 god. doveli su oko 40 ljudi, žena i djece i na zvjerski način poubijali. Izvršioci ovoga zločina bili su Avdo Degirmendžić, iz Olova, streljan od vojnog suda i Ćazim Muhić, iz Brateljevića, također streljan od N.O.V. Krivalić Fehim, iz Bukova Dola, osuđen i streljan. Karlo Hekli, iz Olova, poginuo, te mnogi drugi koji nam nisu poznati, sem Mašića Ismeta, iz Ponijerke, sada na izdržavanju kazne u Tuzli, koji je bio komandant te jedinice Avdanove legije u Olovu.

Dalje u toku 1942 god. kao 1943 i 1944 god. nije bilo više zločina od strane Hrvatskih jedinica.

II.GRUPA.

/ Njemački zločini /

Njemačke jedinice u toku cijeloga rata stalno su dolazili i odlazili preko terena našeg mjesnog odbora, ali oni direktno nisu vršili zločina, sem što su za cijelo to vrijeme održavali i pomagali ustaške i druge vojne jedinice t.zv. N.D.H. Jedino u 1943 god. jedna Njemačka jedinica t.zv. Princ Eugen divizije uhvatila doktora Krausa i njegovu ženu i kao Jevreje ubila.

III.GRUPA.

Talijanske okupacije na terenu ovoga mjesnog odbora nije bilo.

IV.GRUPA.

/ Četnički zločini /

1941 god.

U jesen 1941 god. jedinice t.zv. Olovskog četničkog bataljona, sa kojim je komandovao major Todorović Milan rodom iz Srbije, poginuo, napali su na sva sela našeg mjesnog odbora i tom prilikom poubijali oko 4-5 ljudi. Poslije ovoga 17 decembra 1941 god. po snagama N.O.V. Olovo je bilo oslobođeno, ali par dana poslije toga NOV. se povukla prema Varešu u borbi za oslobođenje Vareša. Tada su u Olovu ostale četničke jedinice pod komandom Momčilovića Milorada, kapetana rodom negdje iz Srbije, sada nepoznatog boravišta. Ova jedinica u svega nekoliko dana poubijala je oko 44 ljudi, žena, staraca i djece čiji su lješevi nadjeni u samoj okolici Olova i u samom Olovu. Svi ovi ljudi su skoro iz ovog mjesnog odbora.

1942 god.

U proljeće 1942 god. jedna grupa četnika Olovskog odreda došla je u selo Bakiće, uhvatila Rašida Durmiševića i bez ikakva razloga ubili. Ista grupa četnika u jesen iste god. na isti način su uhvatili i ubili Cirču Avdu. Poginulog Rašida ubio je Janjić Jefto iz Krivajevića, sada u Zenici na izdržavanju kazne. Imena drugih učesnika nisu nam poznata. Od iste ove grupe četnika u decembru mjesecu ubijena je u selu Bakiću Zukić Šehija.

1943 god.

U toku ove god. na teritoriju našeg mjesnog odbora kao i u toku 1944 god. nije bilo četničkih zločina sem što su 28 juna 1943 god. sreli na putu Halila Hadžiavdica i prisutnog svjedoka Zildžu Pašalića i tom prilikom ubili pomenutog Halila, dok je Pašalić uspio da pobjegne.

Svjedoci naknadno izjavljuju da su ustaše, koji su došli sa strane u decembru mjesecu 1941 god. pohvatali ove ovdašnje Židove i odveli u logor Jasenovac odakle se ni do dan danas nisu vratili. Ove ustaše nisu nam bile poznate ali ih je predvodio Krivalić Fehim i Karlo Hekli.

Imena i bliži podaci žrtava nalaze se u posebno priloženom spisku.

To je sve što znamo da kažemo o zločinima okupatora i njegovih pomagača na teritoriji mjesnog odbora Olova.

P.P.

Svjedoci:²⁷⁴

Pravni referent:
Рађеновић Бранко

Zapisničar:
Jamaković Ružica

²⁷⁴ Слиједје потписи и отисци прстију свједока.

ZAPISNIK²⁷⁵

sastavljen 29-Avgusta 1946 godine u Olovu za srez Kladanjski po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača.

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da kažu sve što znaju o zločinima koje je počinio okupator i njihovi pomagači, u Mjesnom Narodnom Odboru Dugandžići, i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Od Zemaljske komisije prisutni, Pravni Referent: Radjenović Branko, i zapisničar Remetić Radislav.

Pristupaju svjedoci:

- 1/ Sarajlić Suljo, um. Avde, rodom iz sela Gurdića, star 44 godine, zemljoradnik, oženjen, vjere islamske, pismen,
- 2/ Božić Lazar, pok. Marka, rodom iz sela Gurdića, star 43 godine, zemljoradnik, vjere pravoslavne, nepismen, oženjen,
- 3/ Mirković Djordjo, sin pok. Jove, rodom iz sela Dugandžića, star 50 godina, zemljoradnik, pravoslavne vjere, oženjen, nepismen.
- 4/ Borovčanin Mitar, sin pok. Riste, rodom iz sela Ponora, star 42 godine, zemljoradnik, oženjen, nepismen, vjere pravoslavne,
- 5/ Plečan Fehim, sin um. Hasana, rodom iz sela Kolakovića, star 34 godine, zemljoradnik, oženjen, vjere islamske, pismen, -samouk,

I.GRUPA.
/ USTAŠKI ZLOČIN /

1941 godina

Koncem maja 1941 godine formirao se ustaški tabor u Olovu i odma posle ovog formiranja ustaška jedinica toga tabora nailazila je na sela našeg Mjesnog odbora, čineći razna nasilja nad pravoslavnim življem, koje se pod cijenu velikih novaca spašavalo zatvora i drugih patnji u zatvoru. Ove ustaše hapsile su mnoge naše mirne ljude i odvodili ih u Olovo u zatvor kao taoce. Istom prilikom Bogdanović Vukan, sin savin, star 22 godine smrtno prestrašen od ovih ustaša, znajući za njihova zvjerstva po drugim mjestima, pobjegao svojoj kući i u paničnom strahu zaklao sam sebe. Pored toga ove ustaše su prilikom svakog svojeg dolaska u naše selo pljačkali kuće pravoslavnih stanovnika. Ovo se ponavljalo sve do kraja 1941 godine.

1942 godina

U januaru 1942 godine, to jest 27 Januara, nailazile su zajednički jedinice njemačke i ustaške, a u toku ove godine kao i u toku narednih godina, nije bilo čisto ustaških zločina na našoj teritoriji.

III.GRUPA.
Talijanske okupacije na našoj teritoriji nije bilo.

²⁷⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

IV.GRUPA.
/ ČETNIČKI ZLOČINI /

Pošto su se sela našeg Mjesnog odbora nalazila pod zaštitom N.O.Vojske, to četničke jedinice i ako u saradnji sa ustaškim jedinicama nisu uspjele da počine neki zločin na teritoriji našeg područja.

V.GRUPA.
/ Zajednički zločin /

1942 godina

27 januara 1942 godine naišle su zajednički jedinice t. zv. Avdanove legije i ustaškog logora iz Kladnja, te jedinice njemačke vojske iz Kladnja po selima našeg M.N.Odbora i bez ikakvog razloga i povoda pohvatali oko 23 ljudi, žena, djece, i staraca, koje su na zvjerski i sadistički način poubijali i poklali. 19 od ovih ljudi pripadalo je M.N.O. Dugandžići.

Njemačke jedinice kao i njihovi komandati nisu nam poznati dok su ustaške jedinice i jedinice tako zvane Avdanove Legije, bile pod komandom Meškovića Envera, tadašnjeg Logornika u Kladnju. U ovome zločinu kao fizički izvršilac istog učestvovao je Mandić Stanko, rodom iz Dervente, sada kao Lugar u Brateljevićima, i mnogi drugi čija imena nisu poznata, sem Medića Bajre, rodom iz Musića, sada u zatvoru u Tuzli.

1943 godina

Polovicom Avgusta 1943 godine naišle su njemačke jedinice t. zv. S.S.Divizije "Princ Eugen" u selo Rudine našeg Mjesnog Odbora i tuj su na zvjerski način poubijali 48 ljudi, žena – staraca i djece. Od ovih žrtava bilo je oko 36 lica sa teritorija našeg Odbora. Ostale žrtve bile su izbjeglice iz drugih okolnih sela koji su pobjegli pred ustaškim zvjerstvima.

Svjedoci naknadno izjavljuju da su četnici 1941 god. bez ikakvog razloga ubili Plećana Abida iz Kolakovića, kojega su zatekli pred njegovom kućom u selu. Ovi četnici su bili nepoznati.

Takodjer od strane nepoznatih četnika ubijen je 1942 g. Hasanbegović Omer iz Krajšića i njegova žena kao i Zahid Ota iz Dugandžića, a 1943 g. ubili su nepoznati četnici Hasanbegovića Ahmu iz Krajšića.

Imena i bliži podaci žrtava nalaze se u posebnom spisku priloženom ovom zapisniku.

To je sve što znamo da kažemo o zločinima okupatora i njegovih pomagača na teritoriji M.N.Odbora Dugandžići.

P.P.

Svjedoci:²⁷⁶

Pravni referent:²⁷⁷

Zapisničar:²⁷⁸

²⁷⁶ Слиједи латинични потпис свједока Суља Сарајлића са отисцима прстију осталих свједока.

²⁷⁷ Слиједи ћирилични потпис п. референта Бранка Рађеновића.

²⁷⁸ Слиједи латинични потпис записничара Радислава Реметича.

ZAPISNIK²⁷⁹

sastavljen 27-VIII-1946. god. u Olovu, srez Kladanjski, po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina *okupatora*²⁸⁰ i njihovih pomagača.

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da kažu sve što znaju o zločinima koje je učinio okupator i njegovi pomagači u mjesnom narodnom odboru Čude i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Od Zemaljske komisije prisutni: pravni referent: Radjenović Branko, i zapisničar: Jamaković Ružica.

Pristupaju svjedoci:

1. Nikolić Grujo, sin pok. Luke, iz Drecelja, star 37 god. zemljoradnik, oženjen, vjere pravoslavne, pismen-samouk.
2. Stevo Dubočanin, sin Milanov, iz Drecelja Gornjeg, star 38 god. zemljoradnik, oženjen, vjere pravoslavne, pismen.
3. Djordje Aleksić, sin umrl. Jove, iz Drecelja Donjeg, star 39. god. zemljoradnik, oženjen, vjere pravoslavne, pismen-samouk.
4. Vasiljević Bogoslav, sin pok. Krste, iz Drecelja, star 41 god. zemljoradnik, oženjen, vjere pravoslavne, nepismen.

I.GRUPA. / Ustaški zločini /

1941. god.

U julu mjesecu 1941. god. naišla je jedna grupa ustaša koja je pripadala ustaškom taboru u Olovu, kome je na čelu tada bio Marko Babić i naišla Aleksića Andjelka na svojoj dužnosti kao čuvara pruge i bez razloga i povoda na mjestu ubili ga i bacili u vodu. Istovremeno uhvatili su kod svoje kuće prisutnog svjedoka Vasiljevića Bogoslava, i na do krvi ga tukli, tako da i dan danas ima posljedice ovoga zlostavljanja. U ovome zločinu učestvovali su Bajro Medić, iz Klinčića, sada u zatvoru u Sarajevu, [?]ali²⁸¹ Muratović, sin Halila, iz Čuda, sada kod svoje kuće, Avdo Degirmendžić, i drugi nepoznati.

Krajem oktobra mjes. 1941 god. naišle su jedinice t.zv. Avdanove legije iz Kladnja zajedno sa ustašama koje su pripadale taboru u Olovu u sela našeg mjesnog odbora Gornji i Donji Drecelj, Bjeliš i Paklenik, te tom prilikom do temelja popalili i opljačkali sva ova sela, a osim toga ubili lica od 1 do 3 navedena u spisku, a koja nisu uspjela da pobjegnu pred bjesom ovih zlikovaca. U ovome zločinu kao fizički izvršioci učestvovali su Mandić Stanko, iz Dervente, sada lugar u Brateljevićima, neki Huso, zvani „Kurjak“, iz Stupara, poginuo, i mnogi drugi čija imena nisu poznata.

U novembru mjesecu 1941 god. naišle su jedinice t.zv. Avdanove legije iz Kladnja u selo Slivnje i Žeravice opljačkali i popalili ova dva sela te poubijali Sorka Luku i Tadića Jovu, koje su zatvorili i zajedno sa kućom spalili.

²⁷⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

²⁸⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

²⁸¹ Име није јасно читљиво.

1942. god.

U toku aprila mjeseca 1942 god. stanovništvo pravoslavne vjere našeg mjesnog odbora pred zločinstvima ustaša te ostalih Hrvatskih vojnih jedinica koje su vršili po našem i drugim srezovima masovno je prebjeglo u Srbiju, pa zbog toga nije bilo više zločina na terenu našeg odbora. Jedino što su ustaše u 1943 god. uhvatili dječaka Vasiljevića Radomira u mlinu u selu Čude i tu ga zadavali.

II.GRUPA. / Njemački zločini /

1943. god.

U početku jula 1943 god. Čkiljević Jovanka, žena Miloša rodnom iz Rudina, srez Sokolac, bila je sa svojim djetetom od 2 god. po imenu Marko pobjegla pred ustaškim zvjerstvima u selo Rudine, ali tamo je od njemačkih jedinica zajedno sa svojim dječakom Markom bila streljana sa još 50 osoba iz drugih okolnih mjesnih odbora. Koja je bila Njemačka jedinica nije nam poznato. Dalje do kraja rata nije bilo čisto Njemačkih zločina.

III.GRUPA.

Talijanske okupacije u našem mjesnom odboru nije bilo.

IV.GRUPA. / Četnički zločini /

1941 god.

U decembru mjesecu 1941 god. naišle su jedinice Četničkog bataljona iz Srebrenice kojim je komandovao Čelonja Dušan, iz Srebrenice, sada nepoznatog boravka u selo Slivnje, Petroviče i Čudo i tom prilikom su pobijali 7 osoba islamske vjere. Poslije ovoga zločina ove jedinice su otišle u pravcu Olova, a dalje u toku rata nije bilo njihovih zločina na terenu našeg mjesnog odbora.

V.GRUPA. / Zajednički zločini /

1942 god.

15 januara 1942 god. naišle su zajednički Njemačke jedinice i jed. t.zv. Avdanove legije iz Kladanja i pohvatali preko 20 ljudi, staraca, žena i djece i odveli neke u pravcu Olova a neke u pravcu Kladnja tako da su mnoge od njih poubijali i spaljivali na licu mjesta i u putu, a mnoge odveli po logorima odakle se ni do danas nisu vratili. Njemačke jedinice kao i njihovi komandanti nisu nam poznati, a poznato nam je da su u ovome zločinu kao fizički izvršivoci učestvovali pripadnici Avdanove legije Mandić Stanko koji se istakao naročito u pljački, Osman Šehić, sin Bećirov, iz Petrovića, sada kod svoje kuće, Bubić Mustafa, sin Rame, iz Čuda, sada kod svoje kuće, Hasić Emin, iz Kladnja, sada u zatvoru u Sarajevu, koji je tom prilikom našao Aleksić Milku ženu Nikole iz Drecelja sakrivenu u snijegu sa djetetom od 4 mjeseca, koje je bilo uvijeno u jedan zamotač od vune i ne žaleći to dijete otrgnuo taj ogrtač tako da je dijete uslijed strašne zime 2 dana nakon toga umrlo, te mnogi drugi čija nam imena nisu poznata.

Imena i bliži podaci žrtava nalaze se u priloženom spisku. To je sve što znamo da kažemo o zločinima okupatora i njihovim pomagačima na teritoriji mjesnog odbora Čude.

P. P.

Svjedoci:²⁸²

Pravni referent:
Рађеновић Бранко

Zapisničar:
Jamaković Ružica

²⁸² Слиједје ћирилични потписи свједока.

Записник²⁸³

Састављен у канцеларији Мјесног Н. Одбора Олово на дан 4. маја 1946 год., о саслушању Грује Николића из Дрецеља, против Станка Мандића, лугара-усташе.

У мјесецу септембру 1941 године, дошао је усташа-лугар, Станко Мандић са усташама у село Дрецељ, повикао је мене, ја сам изашао из куће да видим ко виче мене. Почели су да пуцају убили су ми 2 кокоши пред кућом, ја сам успио да побегнем. У кући ми је остала жена Роса и син Миладин стар 9 година, и кћер Драгица стара 12 година, кћер Веселка од једну годину. Дошли су у кућу тражио је Станко мене питајући гдје је мали Миладин, мислећи на мене псовао је српску мајку и говорећи да није ово трула Југославија, него је ово Независна Хрватска.

Рекао је мојој жени, оћели да се покрсти на католичку вјеру, ако неће овде јој мјеста нема, те да га више нечека ту, него да иде у мајку Србију. Тада ми је опљачкао кућу, и оћерао 4 говеда 2 свиње 2 коња сво покућанство и на дјецу је дречио се и псовао српску мајку и подизао нож. Послије 15 дана дошао је и запалио ми кућу и 2 штале.

У октобру мјесецу 1941 моја жена вратила се из села Драпнића из свога рода, да види јели кућа изгорјела, исти Станко затекао је моју жену на згаришту куће, ударао је мога сина Миладина ногом, који је умро до 24 сата. Напомињем и то да је Станко Мандић лугар-усташа, оћерао Милана Васиљевића од 12 година, Илију Међића преко 60 година старог, Гају Грујића од 50 година, Радована Николића и два лица од 40 год, Данку Грујић од 13 година, Јову Шкиљевића старог 55 год, Ђорђу Васиљевића од 65 год, Неђу Вуковића слијепог човека од 35 година, Тадију Јовановића, од 50 год, сви су из Дрецеља и Чуди, а био сам очевидац када их је лично он оћерао, ја сам био у Чудима у кршу сакривен и то гледао, било је још око 15 особа које нисам познавао. Све ове Станко Мандић је отјерао и побио да откупи главу Петра Бакића лугара из Олова.

Пријаву нисам могао прије да поднесем пошто сам био у борби, као борац Ј.А. сада сам демобилисан и подносим пријаву.

Чуо сам да се Станко Мандић налази на слободи у Дрецељима код своје куће.

Мислим на [?] да поведу рачуна и бићу [?]²⁸⁴ за њихова недјела која су починили за време народно-ослободилачке борбе.

Чуо сам да се и Петар Бакић лугар из Олова налази у рукама суда да одговара за своја недјела и везе са усташом-лугаром Станком Мандића за кога је убијено доста Срба, да би Петар послужио Независној усташкој држави.

Грујо Николић²⁸⁵

²⁸³ Документ је написан ћириличним рукописом.

²⁸⁴ Више ријечи које нису јасно читљиве.

²⁸⁵ Лијево од потписа свједока налази се нечитак изблиједио текст.

Број: 4 / 194Записник²⁸⁶

састављен дне 5.IX. / 1945 пред _____ комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Olovu кроз Kladanj округ Tuzla²⁸⁷

Од комисије су присутни:²⁸⁸

Записничар:

Munib Degimenesić

D[?] Avdo

[?]

Приступа Darinka Nikolić ~~син, син~~ жена pok. Radovana родом из Drecelja општина Olovo кроз Kladanj округ Tuzla сада се налази у Olovu стар 45 година, по занимању težakinja издржава šest чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U godini 1941 nekako oko sv. Save, došao je lugar Mandić Stanko iz Olova u Kaline kod kuće Vase Bosića gde smo mi u to vreme stanovali, pošto je naše selo već pogorjelo i nismo tamo mogli više stanovati. Nije imao sobom puške, nego samo jednu bombu o pasu...

Kada je tu došao odmah je upitao Vasu Bosića gde su mu sinovi, a on je odgovorio da su tu u komšiluku, a zatim se okrenuo meni i pitao gde je moj Radovan. On je bio nama dobro poznat i ovde nastupio kao vrlo uljudno i izgledalo je da nam je svratio prijateljski.

Zatim je rekao zovite ih neka dođu dodavši da se ništa neplašimo. Došli su oni k njemu i snjime se pozdravili. On je tada rekao mome Radovanu da će ići sa njim, a isto i Mirko i Mića Bosić, ali da se neboje ničega i da im se ništa dogoditi neće.

Oni su tada snjim pošli, jer su morali i doveo ih u Olovo. Od tada pa sve do danas ja neznam ništa o mome mužu Radovanu, a isto se nezna za Mirka i Miću Bosića iz Kalina.

Kako ga nisam nikada više vidila Mandića da ga upitam šta je uradio sa moga muža, pa zato molim da nadležne vlasti preduzmu potrebne korake prema Mandiću i da kaže šta je uradio od ova tri nevina čovjeka, jer to svakako mora biti njemu poznato i da za to iskusi pravednu kaznu za ovaj zločin pošto znam tačno da moj muž i ova druga dva čovjeka nisu živi, nego su odmah bili ubijeni.

*Ja bi naročito želila da se suočim sa Mandićem i da ga ja osobno upitam gde je moj muž i šta je sa njim uradio.*²⁸⁹

t.j. Darinka Nikolić
po D[?]²⁹⁰

²⁸⁶ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

²⁸⁷ Курзивом је откупан текст који је у оригиналном документу написан руком.

²⁸⁸ Слиједе нечитки потписи чланова комисије.

²⁸⁹ Са лијеве стране је отисак прста свједока Даринке Николић

²⁹⁰ Остатак ријечи није јасно читљив.

sastavljen 26. augusta 1946. god. u Olovu, srez Kladanjski, po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina i njihovih pomagača.

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da kažu sve što znaju o zločinima koje je učinio okupator i njegovi pomagači u mjesnom narodnom odboru Solunu i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Od zemaljske komisije prisutni: pravni referent: Radjenović Branko, zapisničar Jamaković Ružica.

Pristupaju svjedoci:

1. Pero Gavrić, sin pok. Marka, rodod iz Metilja, star 43 god. zemljoradnik, oženjen, vjere pravoslavne, nepismen.
2. Mičić Zaharija, sin pok. Milana, rodod iz Žunova, star 32 god. zemljoradnik, oženjen, vjere pravoslavne, pismen-samouk.
3. Turbić Ramo, sin umr. Rašida, iz Martinovića, star 23 god. zemljoradnik, neoženjen, vjere islamske, nepismen.
4. Djurić Miloš, sin Riste, rodod iz Soluna, star 27 god. zemljoradnik, neoženjen, vjere pravoslavne, pismen.
5. Stanišić Mile, sin pok. Djordje, rodod iz Metilja, star 27 god. zemljoradnik, oženjen, vjere pravoslavne, pismen.

I. GRUPA:

/ Ustaški zločini /

1941. god.

15-VII-1941. god. došla je jedna grupa ustaša iz Olova u selo Križeviće uhvatila Divljanovića Simu i na 20 m. od njegove kuće bez ikakva razloga su ga ubili. Ovaj zločin ubistva izvršio je lično Zahid Merdan, iz Musića, poginuo 1944. god., po nagovoru Šerifa Helja, iz Križevića, sada kod svoje kuće.

15-X-1941. god. naišla je jedna grupa ustaša u naše selo Solun zaseok Križevići koji su pripadali ustaškom roju sa sjedištem u Solunu koji je bio pod komandom ustaškog tabora u Olovu i čim su došli u pomenuta sela pohvatali su sve ono što nije moglo da pobjegne i na jedan zvjerski i sadistički način zaklali i spalili u kući prisutnog svjedoka Gavrić Pera, u kom zločinu je izgubilo živote i 12 članova njegove porodice, tako da su tom prilikom bilo poubijano i četvero djece od 5 do 9 god. pa čak i jedno dijete od 6 mjes. Izvršiocu ovoga zločina nad nevinim stanovništvom ovih sela a uglavnom nad ženama i djecom izvršili su neko Albert čije nam puno ime nije poznato, a bio je rodod iz Zagreba sada nepoznatog boravišta, po činu narednik i komandir pomenutog ustaškog roja u Solunu, Čolaković Ramo iz Kovačića, sada kod svoje kuće, i mnogi drugi čija imena nisu nam poznata.

20- XI-1941 god jedna patrola ustaškog roja iz Soluna došla je u selo Metilji uhvatila Milovanovića Milana i njegovog sina Tadiju i na licu mjesta ih bez ikakvog razloga i povoda streljali. S njima je bio izveden i drugi Milanov sin Rudo ali je ovaj uspio da pobjegne i danas se nalazi na odsluženju roka u J.A. Ko su bili izvršiocu ovoga zločina nije nam poznato.

²⁹¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

1942 god.

U toku mjeseca februara i marta 1942 god. povremeno je nailazila jedinica t.zv. Avdanove legije iz Olova kojoj je bio na čelu Ismet Mašić iz Ponijerke, sada na izdržavanju kazne u Tuzli i u tom periodu poubijali su oko 105 ljudi, staraca, žena i djece. U zločinu od 3- II-1942 god. učestvovali su pored pomenutog Mašića kao duhovnog organizatora, a i fizičkog izvršioca istog i Fehim Krivalić, Sulejman Gledo, Degermendžić Avdo, koji je lično svojom rukom u spisku navedena lica streljao. U zločinu od 28- II-1942 učestvovali su pored komandanta Mašića i Pašić Avdo, sin Muje iz Žunove, sada kod svoje kuće, Hasanspahić Alija, sin Sulje, iz Žunove, sada kod svoje kuće, Čolaković Pašan, sin Avdije, sada kod svoje kuće, a rodnom iz Kovačića, Merdan Šahin, sin Hasanov, iz Musića, sada u J.A. na odsluženju roka, i mnogi drugi čija nam imena nisu poznata. U zločinu od 4- II-1942 god. učestvovali su kao fizički izvršioci Fehim Krivalić, Sulejman Gledo, neki Marko rom iz Zavidovića čije nam puno ime kao i sadašnji boravak nije poznato, Halilović Ibro iz Rečice sin umrlog Hase, sada kod svoje kuće i drugi nepoznati. U zločinu od 4- III-1942 god. učestvovali su Merdan Vejsil sin Šabanov iz Musića, streljan od NOV. koji ih je lično svojom rukom ubio. Drugi saučesnici ovoga zločina nisu nam poznati. Osim ovih ubistava ovi zlikovci su nezasićeni nevinom krvlju našega mirnoga naroda do temelja popalili i opljačkali sav kućni i gospodarstveni inventar nekoliko kuća i time učinili neprocjenjenu štetu, dok je preostalo stanovništvo uspjelo da se pred ovim zvjerima povuku po okolnim šumama i iz zbjegova posmatraju ubijanje svojih porodica, paljenje, pljačkanje i uništavanje njihove krvlju stečene imovine.

U toku 1943 god. kao i u toku 1944 god nije bilo ustaških zločina jer je naš narod pomoću NOV. uspio da da otpora svakom nasilju i domaćih i stranih zločinaca. Jedino u 1943 god. ubijena je Štukeljčić Koviljka od strane t.zv. Francetičove legije.

Svjedoci naknadno izjavljuju da se gore pomenuti Marko po prezimenu zvao Slišković.

Svjedoci takodjer naknadno izjavljuju zločin od 22- I- i I-II-1942 god. izvršili pored komandata Hasića i Ismeta i Imširović Šaban iz Ponijerke, sada na izdržavanju kazne u Tuzli, koji je lično ubio Mičić Milana, Vejsil Merdan, Hasan Neretljak iz Crne Rijeke, sin Mešanov, sada na izdržavanju kazne u Tuzli, Kučanović Alija, iz Musića, sada kod svoje kuće, koji su lično izvršili zločin od I-II-1942 god.

II.GRUPA.

/ Njemački zločini /

Njemačkih zločina na teritoriji našeg mjesnog odbora nije bilo, a to zato što su oni predali vlast ustašama koji su vršili gore pomenute zločine.

III.GRUPA.

Talijanske okupacije na teritoriji našeg mjesnog odbora nije bilo.

IV.GRUPA.

/ Četnički zločini /

1942 god.

U januaru mjesecu 1942 god. naišla je jedna četnička jedinica t.zv. Olovskog odreda, koja je bila pod komandaom poručnika Sava Trifkovića, rodnom iz Doboja sada nepoznatog boravišta, u selima našeg mjesnog odbora pohvatala 6 ljudi islamske vjeroispovjesti i bez ikakvog razloga poubijali. Fizički izvršioci ovoga zločina nisu nam poznati.

Dalje u toku ove godine kao i narednih godina nije bilo četničkih zločina.

Imena i pobliži podaci žrtava nalaze se u posebnom spisku priloženom ovom zapisniku.

To je sve što znamo da kažemo o zločinu okupatora i njihovih pomagača na teritoriji našeg mjesnog odbora.

P.P.

Svjedoci.²⁹²

²⁹² Слиједе потписи свједока.

Записник²⁹³

састављен дне 16-II-1946/194_ пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Semizovcu срез Semizovac округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Djurić Dragoljub

Ninković Vaso

Приступа oštećenik Jokić Andja, жена pok. Dušana родом из Soluna општина(MNO) Olovo срез Kladanj округ Tuzla сада се налази у Gajinama стар 42 година, по занимању domaćica издржава 15 чланова породице, прописно је опоменут на казивање истине, изјављује:

1943 godine u početku mjeseca maja prodrila je nemačka ofanziva koja je išla iz Sokoca za Olovo. Moj muž je se tada nalazio u Kruševu MNO. Olovo srez Kladanj kod mala²⁹⁴ sa kojim je izbjegao od Nijemaca misleći da neće tamo isti nailaziti. Ovi čim su uhvatili mog muža Dušana sin Miće, rodом из Gajina MNO. Podlipnik, star 41 godinu odmah su ga ubili, a mal nisu našli pošto je bio sklonjen u šumi.

Neznam koja je to jedinica nemačka bila, a niti znam ko im je bio komandant. Za ovo će mi da posvjedoči Jokić Nedjo sin pok. Save isto iz Gajina, star 35 godina, sada se nalazi u Gajinama.

Drugo ništa nemam da kažem već da se zlikovci kažnjavaju, a meni da se dodijeli pristojna pomoć.

²⁹⁵Tj. Jokić Andja po Djurić Dragoljub

Pristupa svjedok: Jokić Luka sin Save rodом из Gajina MNO. Podlipnik, srez Semizovac, sada se nalazi u Gajinama, star 45 godina, izdržava 4 člana porodice i Petar Tadić sin Milovana, rodом из Vladavića MNO. Podlipnik, sada se nalazi u Vladavićima, star 31 godinu, izdržava 7 članova porodice, obadva opomenuta na kazivanje istine izjaviše:

1943 godine u početku mjeseca maja mi smo pobjegli zajedno sa Dušanom Jokićem u selo Kruševce MNO. Olovo srez Kladanj tu smo se tamo bili sklonili, radi velike nemačke ofanzive koja je išla od Sokoca za Olovo. Pošto su Nemci bili promenili svoj pravac, tako naidju pravac na nas. Mi smo odmah počeli da bježimo, ali u bjegstvu teško rane Dušana Jokića i on ne mogne bježati, te ga uhvate i ubiju.

Nije mi poznato koja je to nemačka jedinica bila, a niti ko im je bio komandant, pošto se niko nije sastajao, a koje se sastao taj je bio i ubijen. Drugo ništa nemamo da kažemo već tvrdimo da su navodi u prijavi tačni i istiniti.

Povjerenik:²⁹⁶

tj. Jokić Luka po Djurić Dragoljub²⁹⁷

Zapisničar:²⁹⁸

²⁹³ Документ је откуцан на писаћој машини

²⁹⁴ Стока.

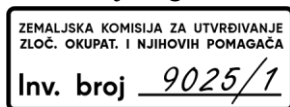
²⁹⁵ Лијево се налази отисак прста Анђе Јокић.

²⁹⁶ Испод се налазе потписи чланова комисије.

²⁹⁷ Испред се налази отисак прста Луке Јокића.

²⁹⁸ Испод се налази потпис Драгољуба Ђурића.

Закписник²⁹⁹

састављен дне 19. јула /1945 пред градском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њигових помача Сарајеву срез _____ округ _____

Од комисије су присутни:

Закписничар:

Матекало Ернестина

М. Ћомара предсједник

Приступа Хајрић Омер син, ~~кџи, жена~~ Муратов родом из Фоћа, Хајдук Велика 12а општина _____ срез _____ округ _____ сада се налази у Сарајеву стар 34 година, по занимању професор издржава 4 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

У 1941 год. одмах у почетку након оснивања хрват. државе ја сам као домобрански официр дошао у Олово, гдје сам вршио дужност као заповједник мјеста. Сјећам се да ми је у октобру мјесecu дошла Деви[?] ³⁰⁰ Даринка са својом кћерком учитељicom Невенком и од мене тражила заштиту од усташа. Њих двије су тада становале у Солуну па сам их ја заджао у Олову и на тај их начин заштитио од усташа, пошто у Солуну нисам располагao са довољним бројем војске да бић могао спријечити насилје усташа. У мјесту су остале колико се ја сјећам до мог одласка т.ј. до половине новембра 1945. Прије мог доласка мјесне усташе на челу са Карлом Хаклом вршиле су насилје над мјесним српским живљем, па су извјесне и убјјали. Доласком у Олово ја сам спријечио такав рад његов и његове дружине, али су при крају мого служенја ипак, како сам доцније дознао залазили по селима а за какве испаде и [?] ³⁰¹ природе не знам. Доцније сам дознао да је тај Хакл погинуо у борби са народном војском. Других имена из дружине поменутог данас се не сјећам. У погледу разграбљивања њихове имовине није ми ништа познато, али се може са вјероватношћу предпоставити да је иста разграбљена, пошто су именоване морале стан у школи нагло напустити.

Р.Р.р.

Хајрић О., в.р.

Довршено!

М.Ћомара, в.р.

Е. Матекало, в.р.

²⁹⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

³⁰⁰ Документ је оштећен, није могуће прочитати комплетно презиме.

³⁰¹ Документ је оштећен, вјероватно недостаје ријеч „које“ или „какве“ природе.

ZAPISNIK³⁰²

sastavljen 29 avgusta 1946. g. u Olovu, srez kladanjski, po Zemaljskoj Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača.

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da kažu sve što znaju o zločinima koje je učinio okupator i njegovi pomagači u mjesnom Narodnom Odboru Olovske Luke i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Od Zemaljske Komisije prisutni pravni referent: Radjenović Branko, Zapisničar: Remetić Radislav.

Pristupaju svjedoci:

1/ Jovan Baletić, sin pok. Riste, rodom iz sela Berisalića, star 65 godina, zemljoradnik, vjere pravoslavne, oženjen, pismen, samouk.

2/ Tahir Gluhić, sin um. Muhameda, rodom iz Olovskih Luku, star 48 godina, vjera islamska, oženjen, pismen.

3/ Grubačić Mihajlo, sin pok. Save, rodom iz Olovske Luke, star 39 godina, vjera pravoslavna, oženjen, pismen.

I.GRUPA.

/ USTAŠKI ZLOČINI /

1941 godina

Odmah po formiranju ustaškog tabora u Olovu jedinice ovog tabora zalazile su po selima našeg Mjesnog odbora hapsili mirne i poštene stanovnike naših sela i odvodili ih u Olovo kao taoce u zatvoru. Ustaše su u zatvoru ove ljude ocijenjivali i uz cijenu od više hiljadu dinara puštali po vremenu na slobodu, pa bi ih ponovo hapsili, i mučili naročito gladju.

29-VI-1941 godine, ustaše ovoga tabora izvršile su zločin opisan u zapisniku Mjesnog odbora Olovo, a koji pripada našem Mjesnom odboru.

U Decembru mjesecu 1941 godine naišla je jedna jedinica Avdanove legije iz Kladnja, pod komandom samoga Avdage Hasića u Olovo i četiri osobe iz Olovske Luke preuzeli od domobrana, kod koji su bili kao taoци, izveli ih na mjestu zvana Paskova luka i tamo na zvjerski način isprobadaли bajonetima, i bacili u rijeku. Fizički izvršijoci ovoga zločina nisu nam poznati. Poslije ovoga zločina ustaše su često dolazile po našim selima, ali pošto je stanovništvo bježalo, do kraja ove godine nije bilo zločina ni ubistava sem što su redovno vršili pljačke imovine naših sela.

1942 godina

U januaru 1942 godine naišle su jedinice Avdanove legije i iz Kladnja, koje su bile pod komandom Avdage Hasića, po selima našeg Mjesnog odbora, i pohvatali oko 65 ljudi, žena, starca, i djece, i na naj grozniji način djelimično poubijali iz pušaka, a djelimično poklali noževima.

Kako je pravoslavno stanovništvo poslije ovih zločina odbjegli većinom u Srbiju, a i po drugim okolnim Srezovima, to do kraja rata nije bilo više ustaških zločina.

³⁰² Документ је откуцан на писаћој машини.

II.GRUPA.

Iz istih razloga nije bilo Njemačkih zločina na ovome terenu sem što su prolazeći češće puta preko naših sela vršili manje pljačke, sem što su u Živinicama, nepoznati Njemci 1942 godine ubili dve osobe sa područja našeg odbora, koji su se tamo kao mirni građani nalazili.

III.GRUPA.

Talijanske okupacije na području našeg odbora nije bilo.

IV.GRUPA.

Četničke jedinice nalazile su u toku 1941 godine po selima našeg Mjesnog odbora vršeći nasilja nad muslimanskim dijelom stanovništva, pljačke i paljenja sela. Osim toga izvršili su i ubistva u spisku priloženom ovome zapisniku naznačenih.

V.GRUPA.

/ ZAJEDNIČKI ZLOČINI /

1942. godina

U Januaru 1942 godine naišle su zajednički jedinice tako zv. Avdanove Legije i ustaškog logora iz Kladnja, te Njemačke jedinice iz Kladnja, i pohvatali nekoliko ljudi iz našeg Mjesnog odbora, koje su djelomično pobili na mjestu zv. Rudine 27- a djelomično odveli u logor odakle se ni do dan danas nisu vratili svojim kućama.

Imena i pobližih podatci žrtava nalaze se u spisku priloženom ovom zapisniku.³⁰³

To je sve što znamo da kažemo, o zločinima okupatora i njihovih pomagača, na području našega odbora.

P.P.³⁰⁴

1/ Јован Балетић

Balotić Jovan

2/ Глуhiћ Тahir

Tahir Gluhić

3/ Грубачић Михајло

Grubačić Mihajlo

Pravni referent:³⁰⁵

Рађеновић Бранко

Zapisničar:

Radislav Remetić

³⁰³ Приложени списак недостаје у фасцикли, односно кутији са документима.

³⁰⁴ Слиједе потписи свједока.

³⁰⁵ Слиједе потписи правног референта и записничара.

Број: 2 / 194 5Записник³⁰⁶

састављен дне 19.VIII / 1945 пред opštinskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Olovu кроз Kladanj округ Tuzla

Од комисије су присутни:³⁰⁷

Записничар:
Munib Džaferagić

D[?] Avdo
[?]

Приступа Grubačić Koviljka ~~син, кћн~~, жена Reljina родом из Ol[ovskih] Luku општина Olovo кроз Kladanj округ Tuzla сада се налази у Ol. Luke стар a година, по занимању 25. god. domaćica издржава 2. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U augustu mjesecu 1941. godine, jednoga dana izjutra oko 10h pomoli se pred našu kuću u Lukama dvojica ustaša, i izvikаше mog svekra Ristu Grubačića. Jednog od te dvojice ustaša ja sam poznala, a to je bio Nurija Kanjić.

Tada su mog svekra oterali u muslimansko selo, i rekli su da je Risto pucao na njih iz kuće. On se je branio da nije pucao, dok je Derviš Hadžić posvjedočio da je on pucao.

Tada su njega oterali u Olovo, i on je bio neko vreme u zatvoru, dok su ga kasnije ubili.

II.

Dok je moj svekar bio u zatvoru, on se je nekako sprijateljio sa domobranskim satnikom, koji je bio tada u Olovu, i taj satnik je poslao patrolu po nas, da nas dovedu u Olovo i da nas uzmu u zaštitu. Ja i moj čojek i moje dijete, krenuli smo sa ovom patrolom i došli u Olovo kod Anke Kompar.

~~Tada~~ Bili smo kod Anke 3. dana, a kasnije nam je došao i Risto (moj svekar) pušten iz zatvora tako da kasnije nikuda ići iz Olova.

Mi smo bili sa Ristom 3. nedelje. Kasnije kad je bio napad na Olovo od četnika, svijet je bježo niz Krivaju, pa je on zatražio da i on bježi u Vozom. Žandari su mu dali propusnicu za njega, i za mog čoveka Relju, i za Lazara Remetu.

Njih trojica krenuli su na voz, ~~da idu~~ a sprovodio ih je jedan domobran do voza. Čim su došli do voza ustaše su vratili domobrana, a njih su strpali u voz.

~~Kad je~~ Voz ih je po naredjenju ustaša odvuкао do više tunela u Poposkoj Luci i tu su ih pobili.

*Dala izjavu³⁰⁸
s.r. Koviljka Grubačić*

Dodatak:

Voz je odvuкао Mujko Ahmetagić po naređenju ustaša i on bi mogao znati koji ih je pobio.

s.r. Koviljka Grubačić

³⁰⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични..

³⁰⁷ Слиједи нечитки потписи чланова комисије.

³⁰⁸ Испод је отисак прста свједока Ковиљке Грубачић.

Комисија за истраживање злочина
Завидовићи

Зписник³⁰⁹

Pristupa nepozvana Sofija Martinek rođena 1905. god. Tešanj, udata sa 4 djece sada u Zavidovići, te izjavljuje sljedeće:

Jurić Franciška je godine 1941. učinila sljedeći pristup:

Franciška Jurić bila je jedan veoma opasan ustaški agent, koja je stvarala velike neprijatnosti stanovništvu u Olovu.

Mene je par puta dovela u veoma težak položaj, našoljujući³¹⁰ ustašku patrolu da mene ubije iz razloga toga što im je prikazala da ja imam veze sa Srbima, da slušam radio i njih o svemu obavještavam.

Njenim nagovorom meni je radio zatvoren da ga ne mogu slušati.

Kao jedna od najtežih njenih krivica jeste u tome, da je ona na moju kuću navela zloglasnog Avdagu Hasića komandanta ondašnje zloglasne legije, da mene i svu moju djecu, muža ubije i kuću spali. Među njima je bilo i ljudi koji su nas uzeli u zaštitu i od zla odbranili.

Ako je potrebno moju izjavu može u svako doba da potvrdi Bajro Medić koji je došao u kuću i pravovremeno me obavjestio o zlu koje nam je ona pripremila.

Vidivši da meni nije mogla ništa učiniti, onda je digla sve protiv moje braće Dušana Jerkovića i Jovu Jerkovića, te ih uspjela optužiti, tako da je Dušan bio toliko u više mahova tučen, da je sav krvlju vlastitom od udaraca bio kupan.

Jovo moj drugi brat koga je ona optuživala kao četnika, a i komunistu otjeran je u logor i tamo ubijen.

U najteže vreme Srpskog stradanja, ona je na bjedne protjerivane starce i žene pljuvala i grozila im se. Tražila je od domobrana da sruše Srpsku crkvu.

Bila je jednom riječi veoma opasna tim u svakome pogledu, a dokaza o cijeloj navedenoj stvari može tehnička komisija ako izadje na lice mesta u Olovo dobiti koliko god hoće.

Za gore navedene izjave jamčim sa svojeručnim potpisom.

Tužitelj:³¹¹

Saslušanje izvršila
Sekretar:³¹²

Pretsjednik:³¹³

Zavidovići, II.VIII.45.

³⁰⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

³¹⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

³¹¹ Испод је латинични потпис тужитеља Софије Мартинек.

³¹² Испод је ћирилични потпис секретара Невенке Мацоре.

³¹³ Испод је латинични потпис председника.

Документ број 93

SRPSKO POVJERENISTVO ZEMALJSKE KOMISIJE SRBIJE ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA U LOZNICI

Broj: 586/9455

Inv.br. 5832

ZAPISNIK³¹⁴

o prijavi zločina radjen dne 8 avgusta 1945.god.

Prisutni: Članovi povjereništva

Dr. Dušan Stanojević
V. Milojević

Pristupa Vasilija Mičić iz Olova opšt. Olovo sr. Kladanj sada živi u Banji Koviljači koji opomenut na krivičnu odgovornost za lažan iskaz, pod obećanom zakletvom izjavljuje:

Prijavljujem zločin okupatora i njegovih pomagača sa sledećim podacima:

Ustaška komanda u Kladnju sr. Kladanj – Bosna

Zločinac: Prezime i ime Muarem Šiše, Adjo Šiše, iz Olova, i Avdan Asić iz Kladnja, Muarem star 45.g. Adžo star oko 45.g. za Avdana nezna godine starosti, a za sve ostale podatke nezna.

Žrtve zločina:

1. - Mičić Joka, stara 67.g. rođena u Olovu sr. Kladanj, vere pravoslavne, Srpkinja, zemljodelka, udata, živela u Olovu, maloletne dece nema, strina prijaviteljke.
2. - Mičić Mara stara 60.g. rođena u Olovu sr. Kladanj, vere pravoslavne, Srpkinja, zemljodelka, udova, živela u Olovu, ostavila mal. kćer Stanku, st. 14.g. majka majka prijaviteljke.
3. - Mičić Vinka, stara 7.g. rođena u Olovu sr. Kladanj, vere pravoslavne, Srpkinja, dete, neudata, živela u Olovu, bratunica prijaviteljčina.
4. - Mičić Radmila, stara 7.g. rođena u Olovu sr. Kladanj, vere pravoslavne, Srpkinja, dete, neudata, živela u Olovu, sestra prijaviteljčina.

Gde je zločin izvršen: srez Kladanj, opština Olovo, mesto Olovo.

Zločin:

Vrsta zločina: ubistvo

Vreme izvršenja: 28. oktobra 1941.g. mesto izvršenja Olovo

Način i sretstva izvršenja, kratak opis zločina, u čemu se sastoji materijalna šteta, vrednosti iste u predratnim dinarima i dokazi:

Svi gore imenovani zločinci posle sloma Jugoslavije u 1941.g. stupili su u ustaške redove, a sedište komande je bilo u Kladnju. Na dan 28. oktobra 1941.g. došao je Avdan Asić iz Kladnja a pred njega su izašle mesne ustaše iz Olova Muarem i Adžo Šiša. Sva trojica su došla našoj kući isterali Joku, Maru, Vinku i Radmilu. Isterivanje iz kuće su vršili Muarem i Adžo a Avdan je stajao pred kućom. Pok.Joku, Maru, Vinku

³¹⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

i Radmilu oterali su nedaleko od naše kuće i sve ih pobili. Joka je bila ubijena na taj način što je u sredinu vrata bila nožem izbodena i rasporena od grla do kraja stomaka, te joj stomak i crijeva bila zabačena za ledja. Mara je ubijena na taj način što je takodjer bila izbodena nožem u sredinu vrata rasporena od grla do kraja stomaka i obe joj noge iznad kolena bile prebijene. Vinka je bila ubijena na taj način što je bila udarana kundakom puške u čelo sva joj glava razmrskana i mozak je ispao napolje, a Radmila je bila ubijena na taj način što je bila rasporena glava i lice nožem, a obe ruke u predelu iznad šake bile otsečene. Ja sam videla sve leševe imenovanih i prisustvovala njihovoj sahrani.

Na kazato zaklet ću se.

Na ime oštete tražim i 500.000 din. predratnih.

Za dokaz gornjih navoda molim da se ispita kao svedok: Stojan Aničić iz Olova sr. Kladanj.

Potpis prijavioca:
Vasilija Mičić, v.r.
Pretsjednik Stanojević
v.r.

Zap. potpis neči
tak

Saslušavanju svjedoka:

Tačnost prepisa ovjerava

V.d.Sekretar / Krtinić ilija /

ИСКАЗИ СВЈЕДОКА

КЛАДАЊ

sastavljen 23. augusta 1946. god. u Kladnju srez Kladanjski, po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača.

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da kažu sve što znaju o zločinima koje je učinio okupator i njegovi pomagači u mjestu Kladnju i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Od Zemaljske komisije prisutni: pravni referent: Radjenović Bračko, i zapisničar: Zerman Margareta.

Pristupaju svjedoci:

- 1) Remetić Maksim pok. Marka, rodом iz sela Kovačića, srez Kladanj, srpske pravoslavne vjere, sekretar Mj.N.O. Kladanj, star 45 god. oženjen, pismen.
- 2) Aleksić Lazar, pok. Danila, rodом iz Kovačića, srez Kladanj, star 42 godine, zemljoradnik, pravoslavne vjere, pismen.
- 3) Aleksić Joka žena pok. Neška, rodом iz Kovačića, domaćica, srpske pravoslavne vjere, nepismena.
- 4) Aleksić Marko pok. Todora, rodом iz sela Kovačića, srez Kladanj, pravoslavne vjere, zemljoradnik, star 76 godina, nepismen.
- 5) Milkan Todorović pok. Mitra, rodом iz Vućinića, pravoslavne vjere, zemljoradnik, star 56 godina, nepismen.
- 6) Miletić Milica žena pok. Laze, rodом iz Kovačića, domaćica, stara 42 godine, pravoslavne vjere, nepismena.

I. GRUPA (Ustaški zločini)

1941. godina.

По капитулацији старе Југославије и формирању³¹⁶ т.зв. N.D.H. у почетку маја 1941. године дошао је у Кладанј Др. мед. Бушатлић Хасиб стар око 36 год. наводно осуђен и налази се у Зеници на издржање казне и он је одмах по доласку отпочео провједјење организације усташког логора и осталих усташких власти и организација. Он је поставио за логорника кадију Гојаћића Ибрахима родом из Кладње сада се налази у Кладњу а за његовог замјеника Хрњића Ибрахима родом из Кладње, погинуо 1943. год. Након овога Др. Бушатлић напустио је Кладанј а оставио овима у задатак да даље спроводе организацију усташког покрета. Како се ова двојица нису показали довољно активни у организовању ове власти били су након мјесец дана смјенјени са тих положаја а на њихова мјеста дошли су за логорника Меšković Енвер син Омеров, родом из Кладње, стар 25 година, сада се налази у Сарајеву на положају војног туђиоца III. дивизије KNOJ-а, а за његовог замјеника Ћамдзић Расим из Кладње, сада се налази у Кладњу, али је овај такођер услед неактивности ускоро био смјенјен.

Енвер Меšković одмах по доласку на положај логорника отпочео је организовање усташке јединице свoga логора и успио је да организује оружану формацију од 60-80 људи. Истовремено за вријеме његовог логоровања у Кладњу су

³¹⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

³¹⁶ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

organizovani i logori „Muške ustaške mladeži“ i „Ženske ustaške mladeži“. Logornik muške ustaške mladeži bio je Hazim Hasić iz Kladnja, sada u Kladnju, a ženske ustaške mladeži bila je logornica Agneza Mijan rođj. Zerjav rodom iz Kladnja, sada u Kladnju. Pored ovoga logornik Mešković odmah je organizovao ustaške tabore u Kladnju na čelu kojega je bio postavljen Bajić Šefko rodom iz Kladnja, sada se nalazi u Kladnju, u Stuparima sa tabornikom Fajkom Džozićem rodom iz Kladnja, sada nepoznatog boravišta, u Olovu sa tabornikom Jamaković Mehom sin Fehima rodom iz Olova, strijeljan kao narodni neprijatelj 1945. god. u Carevoj Ćurpiji, a na čelu kojeg tabora je bio postavljen Remić Stjepan, nije nam poznato odakle je rodom, a streljan je po jedinicama NCV. 1943. god. u Tuzli.

U vremenu od osnivanja logora za kladnjski srez pa do 23. augusta 1941. god. gore pomenuta ustaška formacija vršila je skoro svakodnevno upade u okolna pravoslavna sela i tom prilikom pljačkali i vršili razna druga nasilja nad stanovništvom tih sela, a osim toga hapsili su mirne ljude i zatvarali u Kladanj kao taoce.

U početku augusta 1941. god. podignut je narodno oslobodilački ustanak na području Šejkovići-Birač srez Vlasenički i kada je ova oslobodilačka vojska 23. augusta 1941. god. vršila napad na Kladanj ustaške vlasti u Kladnju otpočeli su masovno vojničku organizaciju protiv ustanika. Tada je Avdan Hasić umrl. Halila, rodom iz Kladnja sada nepoznatog boravišta osnovao t.zv. „Avdanovu legiju“ koja je u samom svom početku brojila 500-600 ljudi a kasnije se postepeno povećavala. Ova legija bila je pod komandom samoga Avdana Hasića.

2. septembra 1941. god. jedinice ove legije, jedinice ustaškog logora iz Kladnja te jedinice domobranske vojske iz Tuzle koje su 1. septembra došle u Kladanj kao pripomoć legiji i ustašama, izašle su po selima našeg mjesnog odbora. Tom prilikom naišli su najprije na selo Vučinići i pohvatali sve one stanovnike koji nisu bili uspjeli da pobjegnu pred njima. Odmah poslije Vučinića napali su i sela Konjeviće i Kovačiće i iz svih tih sela uspjeli da dovedu oko 45-50 ljudi staraca, žena i djece i sve sprovedu u Kladanj. u zatvor. Istom prilikom ovi zlikovci do temelja su popalili i opljačkali selo Vučiniće a djelomično i selo Kovačiće dok je narod iz zbjegova posmatrao paljenje i uništavanje svoje krvlju stečene imovine a živeći pod najtežim okolnostima bez sredstava za život. Od ove grupe ljudi žena i djece dovedenih u zatvor u Kladnju pušteno je kućama oko 30 osoba dok je njih 17 zadržano u zatvoru od kojih je pet strjeljano u Kladnju a 12 sprovedeno u Tuzlu i predato ustaškom prijemom sudu koji je trojicu osudio na smrt i strjeljani u u Tuzli a ostali su bili sprovedeni u Jasenovac a odatle se ni do dan danas nisu vratili svojim kućama. Kao fizički izvršioci ovog zločina bili su Jamaković Nuriya sin Hasanov iz Kladnja, sada se nalazi u zatvoru u Tuzli, Huso Alić zv. Kurjak sin Ibrin rodom iz Brložaka, poginuo u Kladnju, Bosnić Ivan domobranski poručnik rodom iz nepoznatog kraja, sada nepoznatog boravišta, koji je lično naredio da se pomenutih pet lica strjelja u Kladnju, i mnogi drugi čija imena nam nisu poznata, a sve ove jedinice bile su pod ličnom komandom Avdana Hasića. Nakon ovoga zločina vojska se povukla iz Kladnja ali kroz idućih nekoliko dana ponovno su vršeni napadi na naša sela i to od strane samo ustaških jedinica i jedinica Avdanove legije. Tako su 8. septembra napali selo Kovačiće i uhvatili dva mirna seljana koji su neosjećajući se ništa krivi ostali kod svojih kuća, dok su svi ostali seljani pobjegli ponovo u šumu, i na licu mjesta bez ikakvog povoda i razloga ih ubili. Među ustašama koje smo prepoznali tom prilikom bili su Nuriya Hidić sin Mehin iz Kladnja, sada u Tuzli, Mujo Karić sin Ibrin rodom iz Kladnja, sada u Kladnju, Mustafa Mašić umrl. Ćamila iz Kladnja, sada u Kladnju, Alija Zelenturović sin Ademov iz Kladnja, sada u J.A. dok ostali nam nisu bili poznati. Svi ovi pomenuti pripadali su Avdaginoj legiji.

Oko polovine septembra 1941. god. jedinice Avdanove legije i ustaškog logora iz Kladnja napali su ponovo sela Kovačiće i Konjeviće i tom prilikom su ubili

troje staraca koji nisu mogli usljed starosti i bolesti da izbjegnu ovim zločincima, a istovremeno ove jedinice su do temelja popalile i opljačkale obadva ova sela. U ovome zločinu učestvovali su kao organizatori i fizički izvršioci Hasan Gondžić sin Mehin iz Kladnja, poginuo 1943. god. Ibrahim Gondžić Mehin iz Kladnja, poginuo 1943. god. Alija Zelenturović i drugi čija imena nisu poznata.

Poslije ovoga zločina cjelokupno stanovništvo ovih sela pod pritiskom zločina i zvijerstava ovih ustaša i jedinica Avdanove legije bilo je prisiljeno da napusti svoja ognjišta i otseli se po raznim mjestima okolnih srezova kao i djelomično u Srbiju, odakle se taj narod vratio tek nakon oslobođenja pa od tada pa do oslobođenja više nije bilo zločina ustaških na našem terenu pošto je naš srez pretežno nastanjen muslimanskim življem.

1942. godina

U martu mjesecu 1942. god. Nikola Bojanović starac od 65 godina, Dimitrije Vuković star 20 godina, te Dušan Vuković star 18 godina svi iz Kladnja ostali su u Kladnju jer osjećajući se mirnim i nedužnim nisu htjeli da bježe pred ustaškim vlastima. Ali ustaše koji su pripadali ustaškom logoru u Kladnju jednoga dana u martu mjesecu pohvatali su ih i bez ikakvog razloga i povoda ubili u samome Kladnju. Ko su izvršioci ovoga zločina nije nam poznato. Tako isto u septembru mjesecu 1943. god. ustaše ustaškog logora u Kladnju uhvatili su mirne građane Aleksića Djordju, Stanišića Nikolu i Aleksića Vojka te su i njih takodjer bez ikakva razloga i povoda ubili. Izvršioci ovoga zločina pripadali su tako zv. Avdanovoj liegiji.

1944. godine Miletić Lazo i njegova sestra Stoja Stanišić vratili su se iz bjegstva u namjeri da se ponovo nastane u svoje selo Konjeviće koje je bilo potpuno popaljeno ali su od strane Avdanove legije uhvaćeni i na mjestu ubijeni.

II.GRUPA: (Njemački zločini)

1943. godina.

U toku 1941. i 1942. godine njemačke jedinice povremeno su dolazile na teritoriju našeg mjesnog odbora ali tom prilikom nisu činili nikakvih zločina.

22. marta 1943. godine naišli su iznenada nad Kladnjom dva njemačka aviona koji su baš na pijačni dan kada je u Kladnju bilo mnogo naroda odmah počeli bombardovati nebranjeno i mirno mjesto tako, da je tom prilikom bilo oko 60 što mrtvih što ranjenih muškaraca, žena i djece, a pored toga ovi zlikovci uništili su i skoro sve stanbene zgrade u mjestu Kladnju te time nanjeli ogromne štete. Ovom prilikom izginulo je sa našeg mjesnog odbora oko 20 osoba, dok su ostali iz drugih mjesnih odbora.

1944. godina.

U toku 1944. godine u Kladnju je stalno boravila jedna jedinica 13. S.S. Divizije B. i H. i ova jedinica u augustu mjesecu ove godine uhapsila je Gojačić Timiju i Delić Zlatiju i u samome Kladnju na zvijerski način objesili pred narodom zato, da su pripadale NOV. Imena izvršioca ovoga zločina nisu nam poznata.

III.GRUPA:

Talijanske okupacije na teritoriji našeg mjesnog odbora nije bilo.

IV.GRUPA:

(Četnički zločini)

1941. godina.

U decembru mjesecu 1941. godine četničke jedinice vršili su napad Na Kladanj i tom prilikom uspjeli su da pohvataju 18 ljudi muslimanske vjeroispovjesti i poubijali ih u okolini samog mjesta Kladnja. Koja je to četnička jedinica bila i kojoj je većoj grupi pripadala nije nam poznato ali nam je poznato da su bili pod komandom Jezdimira Dangića rodом negdje od Srebrenice po činu major a sada je nepoznatog boravišta. Poslije ovoga zločina ove jedinice su napustili teren našeg mjesnog odbora i kasnije pošto su stupili u vezu sa okupatorom nisu vršili zločine, a sav onaj elemenat koji je bio pristao uz narodno-oslobodilački pokret bio je zaštićen od redova NOV.

Jedino u decembru mjesecu 1943. god. naišle su jedinice koje su pripadali sarajevskoj četničkoj brigadi koja je bila pod komandom Save Derikonja, rodом negdje iz okolice Sarajeva, nedavno poginuo i tom prilikom uspjeli su da uhvati 6 lica muslimanske vjeroispovjesti i da ih bez ikakvog razloga i povoda poubijaju.

U toku 1944. godine četničke bande povremeno su upadale u sela našeg mjesnog odbora i vršile sitne pljačke ali zločina, ubistava nije bilo.

U 1945. godini četiri lica od kojih tri muslimana a jedan Srbin vraćajući se iz Zvornika tjerajući hranu za NOV. u Kladanj bili su presreli na putu od nepoznatih četničkih bandi koji su ih ubili na licu mjesta i opljačkali robu koju su nosili.

Imena i pobliži podaci žrtava nalazi se u priloženom spisku.

To je sve što znamo da kažemo o zločinima okupatora i njegovih pomagača na teritoriji našeg mjesnog odbora.

Napominjemo da je pomenuti logornik Enver Mešković u martu mjesecu 1943. god. napustio položaj logornika i pobjegao u šumu gdje se priključio NOV.

P.P.

Svjedoci:³¹⁷

Pravni referent:
Рађеновић Браћко

Zapisničar:
Zerman Margareta

³¹⁷ Слиједје ћирилични потписи свједока.

ZAPISNIK³¹⁸

sastavljen 22. augusta 1946. god. u Kladnju srez Kladanjski, po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača.

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da kažu sve što znaju o zločinima koje je učinio okupator i njegovi pomagači u mjesnom narodnom odboru i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Od Zemaljske komisije prisutni: pravni referent: Radjenović Branko i zapisničar Margareta Zerman.

Pristupaju svjedoci:

- 1) Filipić Slavko pok. Steve, rodom iz Kaštelja, zemljoradnik, udovac, pismen-samouk.
- 2) Mitra Erkić udova pok. Tripuna, rodom iz Jelačića, domaćica, pravoslavne vjere, nepismena.
- 3) Cvijeta Filipić udova pok. [?]³¹⁹ve, domaćica, pravoslavne vjere, nepismena, rodom iz Matijevići, srez Tuzlanski.

I.GRUPA:
(Ustaški zločini)

1941. godina.

Početkom maja mjeseca 1941. god. bio je osnovan ustaški logor u Kladnju, a ustaški tabor u selu Stuparima pod koji tabor se nalazio i današnji naš mjesni odbor. Ustaše ovoga tabora odmah po svom formiranju svakodnevno su dolazili u sela našeg mjesnog odbora u kome su isključivo pravoslavci nastanjeni i prilikom tih [?]trolisanja vršili razna nasilja nad stanovništvom vršeći sitne pljačke i tukući pojedine građane tako da su i jednom prilikom L[?]kića Milutina tako izubijali tako da je sav krvav bio prenesen u bolnicu. U mrcvarenju ovoga seljaka učestvovali su ustaše Alija Butković, Stjepan Pranjić, Ibro M[?]š[?]enović, i Dautović Mujo rodom iz N[?]ćajevića, sada se nalazi kod svoje kuće dok je gore pomenuti Butković rodom iz sela Tarava, sada se nalazi kod kuće.

Pošto sela ovog mjesnog odbora graniče sa Sejkovićima u augustu mjesecu 1941. god. pridružili su se narodno-oslobodilačkom ustanku u Šejkovićima – Birčanima i usljed toga ustaške i ostale hrvatske bojne jedinice nisu bile u stanju da se približe našim selima. Usljed toga tabor u Stuparima bio je razbijen.

1942. godina.

U januaru mjesecu ove godine njemačka komanda u Tuzli pripremala je ofanzivu protiv ustanika u Šejkovićima koju su pored njemaca izvršile i ustaške jedinice iz Kladnja, poručnička postaja u Kladnju i t. zv. Avdanova legija. Ova vojska krenula je od Stupara u pravcu sela našeg mjesnog odbora prema području Šejkovića i to tako da su ustaše, poručnici Avdagine legije išli napred dok su njemačke jedinice istovremeno iza njih nadirali. Stanovništvo sela našeg mjesnog odbora nalazeći se u

³¹⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

³¹⁹ Име није јасно читљиво.

smrtnoj opasnosti uspjelo je da se povuče dalje prema Šejkovićima, ali ovi zlikovci uspjeli su ipak da pohvataju 6 starih i bolesnih osoba koje nisu mogle da pobjegnu i da trojicu od njih na mjestu ubiju, jednu po jednu staricu od 60 godina živu i onako bolesnu spale u njenoj vlastitoj kući, a dvije osobe povelu ka Jasenovcu odakle se ni dan danas nisu živi vratili. Ovaj zločin izvršen je 25. januara 1942. god. Kao fizički izvršioci ovoga zločina bili su Hadžikić Osman i Nuriya zv. Bjelkan, sinovi Avda iz Nečajevića, sada kod kuće, svi ovi zločinci pripadali su legiji Avdage Hasića. Ovom prilikom ovi zlikovci uspjeli su da upadnu u selo Jelačići i da pored gore pomenutih zločina, ubistava i odvođenja do temelja popale cijelo selo oko 45 kuća i da popljačkaju sav kućni i gospodarski inventar te sitnu i krupnu stoku oko 300 grla, te time nanjeli neprocjenjive milionske štete stanovnicima tog sela.

U aprilu mjesecu 1942. god. naišla je u selo Bijelo polje od Tuzle Hadžiefendića legija pod komandom bojnika Selasković Huse rodom iz Tuzle, sada nepoznatog boravišta i u zajednici sa oružničkom postajom iz Živinica i napala na selo Bijelo Polje i Kaštelj koje su do temelja popalili tako da se čak ni poznavalo nije gdje je selo postojalo. Sve što nisu spalili a što su mogli da odnesu opljačkali su stoku, odeću, hranu ljudsku i stočnu, poljoprivredni alat – tako da su ovim selima nanjeli neprocjenjive štete i tom prilikom zatekli su u selu Lazara Sprečakovića iz Biljelog Polja i na mjestu ga ubili, dok je ostalo čitavo stanovništvo ovih sela primjetivši njihov dolazak napustilo svoje domove i pobjeglo prema Šejkovićima, gdje je ostalo oko mjesec dana. U ovome zločinu učestvovala je i gračanička bojna Hadžiefendićeve legije koja je bila pod komandom Kolčakovića Sulje rodom iz Gračanice, sada se nalazi kod svoje kuće u selu Gračanici, srez Tuzla, kao i jedinica Hadžiefendićeve legije iz sela Svojata pod komandom Mujakića Huse iz Svojata, sada kod svoje kuće.

1943. godina.

Do kraja 1942. godine kao i u prvoj polovici 1943. god. gore pomenute jedinice u više navrata nailazile su po selima našeg mjesnog odbora i svakom prilikom spaljivali do temelja sve ono što je narod uspio u međuvremenu da podigne.

U junu mjesecu 1943. godine naišla jedinica Kolčavića Sulje iz sela Gračanica i jedinica Huse Mujakića iz sela Svojata i jedinica iz Brgule pod komandom Sakića čije nam ime tačno nije poznato, a znamo da je poginuo i to kada su upali u sela našeg mjesnog odbora uhvatili su Filipića Jovu i Rajka iz Kaštelja te Žanjinića Mitra iz Javora srez Vlasenica bez ikakvog razloga i povoda ubili na licu mjesta. Sve ove jedinice pripadale su Hadžiefendićevoj legiji koja je stajala pod njegovom ličnom komandom, a sjedište je te komande bilo u Tuzli. Poslije ovoga do kraja 1943. god. kao i u toku 1944. god. stalno su vršeni napadi i uništavana sela našeg mjesnog odbora od ovih jedinica.

II.GRUPA: (Njemački zločini)

U toku prve tri godine rata i do polovice 1944. god. njemačke jedinice nisu se pojavljivale na području našeg mjesnog odbora pošto su naša sela udaljena od glavnih cesta i željezničkih mreža a vlast su predali ustaškim i drugim hrvatskim vojnim jedinicama, sem što su jedinice t. zv. plave S.S. divizije i to polovicom 1944. god. prodrle od Tuzle preko naših sela i tom prilikom spalili sela Bijelo Polje i Kaštelja i bez ikakva razloga i povoda poubijali 5 mirnih seljana.

III.GRUPA:

(Talijanski zločini)

Talijanskih okupacija na području našeg mjesnog odbora nije bilo.

IV.GRUPA:

(Četnički zločini)

U toku cjeloga rata domaće četničke bande vršile su razna nasilja i pljačke nad onim djelom stanovništva naših sela koje je bilo orijentisano u pravcu narodno-oslobodilačke borbe ali za cijelo to vrijeme nije bilo većih zločina sa njihove strane.

Imena i pobliži podaci žrtava nalaze se u priloženom spisku.

To je sve što znamo da kažemo od zločinima okupatora i njihovih pomagača na području našeg mjesnog odbora.

P.P.

Svjedoci:³²⁰

Pravni referent:

Рађеновић Бранко

Zapisničar:

Zerman Margareta

³²⁰ Слиједи потпис свједока Славка Филипића, као и отисци прстију свједока Митре Еркић и Цвијете Филипић.

ZAPISNIK³²¹

sastavljen 21. augusta 1946. god. u Kladanju, srez Kladanjski, po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača.

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da kažu sve što znaju o zločinima koje je učinio okupator i njegovi pomagači u mjesnom narodnom odboru Starić i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Od zemaljske komisije prisutni: pravni referent Radjenović Branko i zapisničar: Zerman Margerta.

Pristupaju svjedoci:

1. Vaso Milolić pok. Petra, rodом iz Starića, zemljoradnik, srpsko pravoslavne vjere, oženjen, pismen.
2. Hemed Salihović, sin Alijin, rodом iz Gosjalića, vjere islamske, zemljoradnik, pismen.
3. Kovačević Boško, sin pok. Lazara, rodом iz Dole, zemljoradnik, srpsko pravoslavne vjere, nepismen.
4. Janko Gavrilović, sin pok. Jerka, rodом iz Dole, zemljoradnik, vjere srpsko pravoslavne, pismen.

I.GRUPA:

(Ustaški zločini)

1941. godina

Polovicom maja 1941. god. došla jedna grupa ustaša koja je pripadala ustaškom logoru u Kladnju u naše selo Starić i bez ikakva razloga i povoda uhapsila prisutnog svjedoka Vasu Milovića i Tamburića Branka i sa još 40 ljudi iz okolnih mjesnih odbora sproveli u zatvor u Kladnju gdje su ostali mjesec dana u zatvoru. Svi ovi ljudi bili su zatvoreni kao taoci i mučeni naročito gladju. U ovoj grupi nalazio se je i sveštenik Mihajlo Savić sa svojom porodicom koji su nakon mjesec i više dana protjerali sa svojom porodicom u Srbiju. Par dana nakon puštanja ove grupe iz zatvora ustaški logor u Kladnju uputio je pozive oko 80 ljudi iz sreza Kladanjskog da dodju svi ti domaćini u Kladanj radi nekog obavještenja i kad su ti ljudi došli bili su svi pohapšeni i pozatvarani u zatvor po naredjenu ustaških mjesnih vlasti. Na čelu ustaškog logora tada se nalazio Mešković Enver. Oko 10-15 ljudi iz našeg mjesnog odbora Starić nakon četiri dana zatvora pušteni su svojim kućama dok su ostali ostali i dalje u zatvoru.

U početku augusta 1941. god. po prijavi nekih ljudi iz našega sela Dole da su nekoliko naših seljana pristupili oslobodilačkoj borbi, ustaške vlasti iz Kladnja uputili su jednu jedinicu ustaša koja je opkolila naše selo i pohvatala sve Srbe koji su se nalazili kod svojih kuća. Tom prilikom povezali su 4-5 ljudi i sproveli u Kladanj u zatvor. Par dana poslije ovoga ista grupa ustaša došla je u naše selo i odvela ponovo 4-5 ljudi u zatvor u Kladnju. Trojica od ovih ljudi uspjeli su pošto su kopali zid čitavu noć da pred zoru pobjegnu i da se tako spase. Poslije bjegstva ove trojice ustaše su odmah na licu mjesta streljali Kraljevića Zahariju dok su ostala trojica sprovedena za Tuzlu. U Tuzli je streljan po ustaškim vlastima Djoko Gavrilović, dok je iz Tuzle bio

³²¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

pušten na slobodu Lazar Kraljević koji je ponovo bio hapšen od ustaša i zatvoren u Kladnju. Za to vrijeme logornik u Kladnju bio je Mešković Enver, a ustaše koji su izvršili ovaj zločin zatvaranja i ubijanja naših ljudi pripadali su logoru u Kladnju.

Dalje u toku 1941. godine pošto se naš rodoljubivi elemenat počeo odupirati ustaškim zločinima koja su činili i po ostalim srezovima, ustaše nisu uspjeli da na teritoriji našeg mjesnog odbora izvrše neki veći zločin sem što su uspjeli da izvrše manje pljačke stoke i manje paleži.

1942. godina.

U aprilu mjesecu 1942. god. izvršen je jedan organizovani napad ustaša i Avdagina legija koja je bila formirana još 1941. god. od mjesnog stanovništva koje je pristalo uz taj pokret. Ovaj napad bio je izvršen u glavnom na sela našeg mjesnog odbora nastanjen pretežno pravoslavnim stanovništvom. Ovo stanovništvo pokušalo je da se odupre ovom napadu ali je moralo odmah da se povuče i razbježe po okolnim šumama. Tom prilikom starac Kovačević Mičo koji je usljed starosti i slabosti nije uspio da pobjegne bio uhvaćen i na mjestu ubijen. Osim toga ove jedinice popalile su nekoliko kuća i pošto su opljačkali sve što se je nalazilo u tim kućama povukli su se natrag u Kladanj. Gore pomenutu legiju predvodio je njen organizator Avdan Hasić a njegov zamjenik bio je Hasan Gondžić rodom iz Kladnja, poginuo. Pored ustaša i jedinica pomenute legije u ovom napadu na sela našeg mjesnog odbora učestvovala je i oružnička postaja koju je predvodio narednik Petar Kralj rodom negdje iz Hrvatske, sada nepoznatog boravišta.

Do kraja 1942. godine vršeni su skoro svakodnevno napadi na naša sela ali mi smo uspjeli da se spašavamo ili odupiranjem ili bjegstvom po okolnim šumama.

1943. godina.

U maju mjesecu 1943. godine izvršen je organizovani napad na područje Šekovića od strane ustaša iz Kladnja, Avdagine legije iz Kladnja i t.zv. crnih ustaša sa Sokolca koji su pripadali Francetićevoj legiji, te jedinice domobranske 15 pukovnije koja je imala sjedište u Zavidovićima. tom prilikom jedinice crnih ustaša i kladanjske legije prešli su preko sela našeg mjesnog odbora Dole pred kojima je stanovništvo čitavog sela pobjeglo po šumama, dok je Miloš Kraljević bio ubijen od crne legije, a Mučibabić Veljko tom prilikom ubijen je od strane kladanjske legije. Poslije ovih ubistava ove jedinice su produžile u pravcu Šekovića, Vlasenički srez. Za vreme ove ofanzive na Šekoviće logornik u Kladnju bio je Ibrahim Ahmetović rodom iz Gojsalića navodno poginuo, dok je prijašnji logornik Enver Mešković prešao u martu 1943. god. redovima nar. oslobođ. pokreta.

1944. godina.

Krajem jula ove godine naišle su jedinice kladanjskog ustaškog logora iz Avdagine legije u naše selo Dole i tom prilikom uspjele da uhvate tri dječaka koje su sproveli za Kladanj i na mjestu postreljali. To streljanje izvršili su kladanjske ustaše koji su bili pod komandom Jakubovića Rašida ustaškog poručnika, rodom negdje iz Hercegovine, sada nepoznatog boravišta. Ova tri dječaka uhvatio je i odveo za Kladanj ustaša Brkić Avdo, rodom iz sela Dola, sada se nalazi kod svoje kuće.

II.GRUPA. (Njemački zločini)

1944. godina.

U maju mjesecu ove godine naišli su pripadnici divizije "Princ Eugen" preko našeg sela Dola i tom prilikom poubijali i žive spalili oko 45 ljudi, žena, djece i staraca

a pored toga popalili do temelja čitavo selo Dole i opljačkali sav kućni i gospodarski inventar te time nanjeli stanovnicima neprocjenjive milionske štete.

Ove jedinice čim su ušle u selo kojega su prethodno opkolili sakupili su stanovništvo na nekoliko mjesta i poubijali ih iz pušaka a mjestimično žive spaljivali u zapaljenim kućama. Tako su u kući Kovačevića Janka strpali 14 navije žena i sitne djece i uz divljačko orgijanje sve žive spalili. Dvoje žensko djece od 8 godina uspjelo je da kroz prozor pobjegnu i spase se, ali su ovi zlikovci jedno dijete ranili u ljedja.

Prisutni svjedoci Gavrilović i Kovačević koji su slučajem uspjeli da prije dolaska ovih jedinica pobjegnu iz sela posmatrali su sa jednog obližnjeg brda ovu tragediju i videli kako su pet ženskih od kojih je jedna nosila dijete od godinu i pol u naručju ovi zlikovci pošto su ih zapalili kuću uputili da idu iz sela. Ali kada su ove ženske prelazile preko jedne njive ovi zlikovci su iz jednog rafala ubili sve ove ženske kao i ono dijete koje je nosila jedna od njih u naručju. Poslije ovih zvjerstava ubijanja ljudi i paljenja kuća i imovine ovi zlikovci napustili su selo u pravcu Vlasenica.

Inače njemačkih zločina u toku 1941. 1942. i 1943. god. nije bilo na teritoriji našeg mjesnog odbora jer se isti nalazi u planinskom kraju udaljen od glavnih puteva i željeznica tako da Njemci pošto su prepustili vlast ustaškim jedinicama nisu uopšte ni dolazili u naše selo.

III.GRUPA.

Talijanske okupacije na teritoriji našeg mjesnog odbora nije bilo.

IV.GRUPA.

(četnički zločini)

1941. godina.

U početku decembra 1941. god. naišle su četničke jedinice od Vlasenica pod komandom Rajka Čelonje, rodom iz sela Derventa srez Vlasenica, sada u bjegstvu, u naše selo Dole i tom prilikom pohvatali Brkić Eminu, Brkić Hasana i Brkić Nuriju zv. Sabriju i na licu mjesta ih pobili. Poslije ovoga zločina ove jedinice prešli su u selo Ravne i tamo na isti način pohvatali i ubili na licu mjesta Hodžića Nuriju, Rasima Alikadića, a dalje kad su naišli u selo Starić uhvatili su i ubili Mehu Konjevića. Poslije ovih ubistava ove četničke jedinice napustili su naš teren.

Napominjemo nakanadno da su 1942. godine ustaše koji su pripadali ustaškom logoru u Kladnju uhvatili Vukosavljevića Janka i Markovića Branka koji su bili došli u mlin u selo Starić i na mjestu ih u samome mlinu poubijali.

Takodjer napominjemo da su u početku septembra 1941. god. ustaše iz Kladnja uhvatili Pulangatića Savu i njegova sina Milana i Radovana Paljevca, doveli ih u Kladanj gdje su Savu strjeljali a drugu dvojicu potjerali u Tuzlu i tamo su strjeljani od tamošnjih ustaških vlasti.

To je sve što znamo da kažemo o zločinu okupatora i njegovih pomagača na teritoriji našeg Mjesnog odbora Starić.

Imena i pobliži podaci žrtava nalaze se u priloženom spisku.

P.P.

Svjedoci:³²²

Pravni referent:

Рађеновић Бранко

Zapisničar:

Zerman Margerta

³²² Слиједје ћирилични потписи свједока.

sastavljen 22. augusta 1946 god. u Kladnju, srez Kladanjski, po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača.

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da kažu sve što znaju o zločinima koje je učinio okupator i njegovi pomagači u mjesnom narodnom odboru Stupari i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Od zemaljske komisije prisutni: pravni referent Radjenović Branko i zapisničar: Margareta Zerman.

Pristupaju svjedoci:

- 1) Vuković Spasoje pok. Luke, rodом iz Stupara, vjere srpsko pravoslavne, zemljoradnik, oženjen, pismen samouk.
- 2) Maksimović Ilija pok. Ilije, rodом iz Stupara, srpsko pravoslavne vjere, zemljoradnik, oženjen, pismen.
- 3) Kojadinović Milivoje pok. Riste, rodом iz Stupara, srpsko pravoslavne vjere, zemljoradnik, oženjen, nepismen.
- 4) Vejzović Osman umrl. Alije, rodом iz Stupara, muslimanske vjere, zemljoradnik, neoženjen, pismen.
- 5) Mitar Ćuturić pok. Sime, rodом iz Stupari, vjere srpsko pravoslavne, zemljoradnik, udovac, nepismen.
- 6) Škiljević Mladjen, pok. Jake, rodом iz Stupara, vjere srpsko pravoslavne, zemljoradnik, oženjen, pismen samouk.

I.GRUPA:
(Ustaški zločini)

1941. godina

Odmah poslije formiranja t.zv. N.D.H. osnovan je u Kladnju ustaški logor u početku maja mjeseca 1941. godine a na čelu ovoga logora bio je Mešković Enver koji je na tome položaju naslijedio prvog logornika Ibrahima Gojačića koje je svega nekoliko dana bio na položaju logornika. Odmah po dolasku na položaju logornika Mešković Enver lično je došao u naše selo Stupari sa šest ljudi iz Kladnja i osnovao ustaški tobar i za tabornika postavio Faiku Džojića rodом iz Kladnja, sada nepoznatog boravišta. Njegov zamjenik bio je Dautović Mujo rodом iz Noćajevića-Stupari, sada kod svoje kuće. Tabornik Džojić uspio je da organizira 12 ljudi iz našeg mjesnog odbora koje je istovremeno naoružao i koji su predstavljali ustašku oružanu jedinicu u ovome taboru.

Ovi ljudi su odmah po svom formiranju i zauzimanju vlasti otpočeli sa progonom pravoslavnog stanovništva na našem mjesnom odboru i nakon 10 dana pohapsili su oko 15 ljudi i sve sproveli za logor u Kladanj a odatle u zatvor u Tuzlu. U zatvoru su ostali oko 40 dana gdje su ih mučili na razne načine a naročito gladju.. Kada je počeo ustanak naših rodoljubivih snaga protiv nasilja okupatora i njihovih pomagača u Šekovićima, na teritoriji našeg mjesnog odbora došli su jedinice domobranske vojske iz Tuzle i zajedno sa domaćim ustašama pohapsili su oko 30

³²³ Документ је откуцан на писаћој машини.

mirnih gradjana muškaraca staraca i žena. Ovu grupu odveli su odmah za Tuzlu u [?]³²⁴

naših mirnih gradjana ovi zlikovci su popljačkali sve kuće pravoslavnog stanovništva nanjevši na taj način ogromne štete. Za ovo vrijeme ovi zlikovci su nezasićeni ovim zločinima životinjski napadali žene i vršili silovanja nad njima. U ovome silovanju naročito su se istakli ustaša Alija Alić umrl. Osme, rodом iz Stupara, poginuo i domobranski narednik neki Pint[?]rić³²⁵ rodом negdje od Bjelovara sada nepoznatог boravišta. Gore pomenuti ustanak dignut je u Šejkovićima prvih dana augusta mjeseca 1941. god.

19. augusta 1941. god. došla je jedna grupa ustaša koji su pripadali ustaškom taboru Stupari a koju je predvodio Stjepan Pranjić sin Marjena, rodом negdje iz Slavonije a sada se nalazi u Bukinju-Morančani, u kuću Čuturića Gojka u selu Pijanovići i tu zatekli majku njegovu Vojku Čuturić ženu pok. Save, stara 42 godine i na mjestu je ubili dok je za to vrijeme držala dijete u naručju. Pored pomenutог Stjepana Pranjića u ovome zločinu učestvovao je i Ibro Kr[?]kić-M[?]š[?]nović³²⁶ sin umrl. Omera, rodом iz Pijanovića, sada se nalazi kod svoje kuće i ustaša Zihnij[?]³²⁷ Hasić sin Emine rodом iz Kladnja, poginuo te mnogi drugi čija nam imena nisu poznata. Dva dana poslije ovoga ustaše tabora u Stuparima koje je predvodio Huso Alić Ibrin iz Brložaka, poginuo, sa još nekoliko nepoznatih ustaša sreli su na putu Čuturića Milana i na mjestu ga bez ikakvog razloga i povoda ubili.

1942. godina

Oko 26. januara 1942. god. naišla je jedna grupa oružnika iz Kladnja i jedinica Avdagine legije koji je bio komandant svih tih jedinica po selima našeg mjesnog odbora kada su pohvatali oko 30 muškaraca koji su mirno živjeli i radili u svojim kućama, predali ih njemačkim jedinicama u Suparima koji su ih navodno kao komuniste sproveli za Jasenovac odakle se ni do dan danas nisu više vratili. U ovome zločinu odvođenja mirnih gradjana u poznati logor Jasenovac iz kojega nitko nije mogao živ izaći učestvovali su i pored komandanta legije Avdage i narednik oružnički Arif Salihović sin Mehin iz Gojsalića, poginuo, Halil Bećirović rodом iz Krivajevića, sada se nalazi kod svoje kuće, Bego Trbalić umrl. Sulje, rodом iz Krivajevića, sada se nalazi kod svoje kuće i mnogi drugi čija nam imena nisu poznata. Poslije ovoga zločina stanovništvo pravoslavne vjere izloženo svakodnevnim opasnostima od ustaša čitavo se razbježalo po okolnim srezovima i povratilo se tek 1943. god. Mnogi starci bolesnici i djeca koji nisu bili u stanju da pobjegnu ovi zlikovci su poubijali u njuhovim kućama. Ovom prilikom zadnjih dana januara mjeseca 1942. god. pobijeno je 13 lica većinom staraca, bolesnika i djece, a ovaj zločin izvršili su oružnici, koji su pripadali oružničkoj komandi u Kladnju, Meho Paripović rodом iz sela Tuholja, sada se nalazi kod svoje kuće a po činu je bio oružnik-žandarm, Huso Alić oružnik, Mumin Hodžić iz Pijanovića, sada kod kuće koji je tom prilikom osjekao uho Milanu Martinoviću i 15 dana ga nosio okolo i pokazivao ljudima njegova zvijerstva. Alić Ibro rodом iz Brložaka sada je kod svoje kuće i mnogi drugi nama nepoznati.

1943. godina

U augustu mjesecu 1943. godine odbjeglo stanovništvo pravoslavne vjere počelo se vraćati svojim kućama ali živjeći vječito u strahu i na oprezi očekivali da pred svim akcijama odbjegne i da spriječi daljnje masovne zločine u toku ove godine

³²⁴ Документ оштећен, није могуће прочитати наставак реченице.

³²⁵ Презиме није јасно читљиво.

³²⁶ Презиме није јасно читљиво.

³²⁷ Име није јасно читљиво.

kao i u toku 1944. god.

Jedino u jesen 1943. god. naišla je jedna grupa ustaša koji su spadali ustaškom logoru u Kladnju u kuću Stanišića Cvjetka u selu Olovci i njegovog sina Desimira izveli i bez ikakvog razloga i povoda ubili. Osim toga popljačkali su tu i još nekoliko okolnih kuća odnoseći sve što su mogli nositi a naročito su odvodili stoku. Imena zlikovaca nisu nam poznati.

Iste noći ova grupa ustaša napala je i na kuću Dušana Martinovića koji je osjetivši ih uspio da pobjegne na suprotna vrata dok je njegova žena Stana ostala sa djecom u kući. kako se nalazila sama u kući ovi zlikovci su je oborili na zemlju prijeteci joj da će je ubiti i nad njom izvršili silovanje. Ovaj zločin izvršila su tri ustaše neposredno jedan iza drugog. Imena ovih zlikovaca nijesu nam poznata.

II.GRUPA.

(Njemački zločini)

Za cijelo vrijeme rata njemačke jedinice vršili su samo prelaze preko sela našeg mjesnog odbora i tom prilikom vršili su pljačke imovine dok je stanovništvo uvijek uspjelo da se povuče i sakrije po šumama pa nisu uspjeli da izvrše nikakav zločin nad ljudima, sem što su 1943. god. 25. decembra sreli na putu tri žene i bez ikakvog poziva ispalili na njih rafal iz automatske puške i dvije ranili a treću na mjestu ubili. A isto tako i u isto vrijeme sreli su na putu Tokalića Muju i na mjestu ga ubili. Ove njemačke jedinice dolazile su od Vlasenice a pripadali su diviziji t.zv. „Tigar“.

III.GRUPA.

(Talijanski zločini)

Talijanske okupacije na teritoriji našeg mjesnog odbora nije bilo.

IV.GRUPA.

(Četnički zločini)

U toku cjelog rata četničkih većih zločina nije bilo sem što su cijelo to vrijeme domaći četnici, a i strane četničke jedinice prelazili preko našeg teritorija vršeći pljačke imovine nad svim onim elementom koji je pristajao uz narodno-oslobodilački pokret. U ovim zločinima pljačke istakao se najviše Jako Milić sin Jovin, komandant bataljona 4. kladanjske brigade, sada se nalazi u otmetništvu i mnogi drugi čija imena nisu poznata.

Imena i pobliži podaci žrtava nalaze se u posebnom spisku priloženom ovome zapisniku.

To je sve što znamo da kažemo o zločinima okupatora i njegovih pomagača, na teritoriji mjesnog odbora Stupari.

P.P.

Svjedoci:³²⁸

Pravni referent:
Рађеновић Бранко

Zapisničar:
Zerman Margerta

³²⁸ Слиједје потписи свједока.

sastavljen 21. augusta 1946 god. u Kladnju srez Kladanjski, po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača.

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da kažu sve što znaju o zločinima koje je učinio okupator i njegovi pomagači u Mjesnom narodnom odboru Tuholj i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Od Zemaljske komisije prisutni: pravni referent Radjenović Branko i zapisničar: Margareta Zerman.

Pristupaju svjedoci:

1. Škiljević Kojo sin pok. Riste, rodом iz Vranovića, zemljoradnika, vjere srpsko-pravoslavne, zemljoradnik.
2. Šarić Salko sin umrl. Omera, zemljoradnik, rodом iz Tuholja, vjere islamske,
3. Kurtuma Jovo sin pok. Lazara, vjere srpsko pravoslavne, zemljoradnik,
4. Šarić Huso sin Alijin, rodом iz Tuholja, vjere muslimanske, po zanimanju zemljoradnik,
5. Stanojević Danilo sin pok. Stanka, rodом iz Mladovo, vjere srpsko pravoslavne, zemljoradnik.
6. Vasilija Škiljević, sin pok. Duke, rodом iz Vranovića, vjere srpsko-pravoslavne, zemljoradnik.

I. GRUPA:

(Ustaški zločini)

1941. godina.

28. augusta 1941. god. došla je u selo Vranoviće jedna grupa ustaša koja je pripadala ustaškom logoru u Kladnju kome je tada bio na čelu Mešković Enver i sakupila cijelo selo na jedno mjesto i od cjelog stanovništva sela odvojili četiri čovjeka koje su odveli u Kladanj gdje su u zatvoru ostali 37 dana a neki i duže. Od ove četvorice ustaše su pustili dvojicu kućama, među kojima i prisutnog svjedoka Škiljević Koju, dok su Djerića Djoku sproveli za Jasenovac gdje mu se zagubio trag da se i dan danas nije vratio svojoj kući, a Andrića Vukosava odveli na prisilan rad u Njemačku odakle se nakon tri godine vratio svojoj kući. Ovu grupu ustaša predvodio je Jakubović Rašid komandir oružničke stanice u Kladnju a osim njega u ovome je učestvovao kao ustaša Meho Paripović umrl. Salke, rodом iz Tuholja, sada kod svoje kuće, Gogić Mehmed sin Mešanov, rodом iz Kladnja, sada je u zatvoru u Tuzli i Huso Alić zv. Kurjak iz Brložaka, poginuo i Fahim Avdibegović iz Plahovića, poginuo i drugi čija imena nisu poznata.

Tri dana nakon ovoga ponovno su došle jedinice ustaškog logora iz Kladnja i jedinice t.zv. Avdagine legije. Ova vojska došla je pod komandom Avdage Hasića. Osim njih bilo je i domobranskih jedinica pod komandom Bosnića Ivana nadporučnika, nije nam poznato odakle je rodом a niti gdje se sada nalazi. Kako je stanovništvo pravoslavne vjere još za vrijeme prvog napada bilo pobjeglo po okolnim

³²⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

šumama to je ova vojska ponovo izvršila napad misleći da će stanovnike zateći po svojim kućama. Oni su opkolili selo Vranoviće i Mladovo i pošto stanovništvo nisu zatekli po kućama oba dva ova sela do temelja su popalili i opljačkali tako da su stanovnicima nanjeli ogromne milionske štete, 12 lica koja nisu uspjela da pobjegnu ovi zlikovci su ih na mjestu ubijali a među njima bilo je staraca, žena i djece. U fizičkom izvršavanju ovoga zločina učestvovao je ustaša Jamaković Nurija sin Hasanov, rodod iz Kladnja, sada se nalazi na izdržavanju kazne u Zenici, Bajrić Avdo rodod iz Plahovića. poginuo, Ćamil Av[?]begović³³⁰ sin Eminov, rodod iz Plahovića, sada se nalazi kod svoje kuće i mnogi drugi čija imena nisu poznata. Dva dana poslije ubijstva ovih ljudi jedna nepoznata patrola pomenute Avdanove legije presrela je Stanka Stanojevića i na licu mjesta ga ubila.

Poslije ovoga zločina ono nešto naroda pravoslavne vjere koje se nije raselilo po drugim mjestima vratilo se svojim kućama i do decembra mjeseca živjelo u miru. U decembru mjesecu ponovno je napala na naša sela Avdanova legija i jedinice ustaškog logora iz Kladnja i popalilo i uništilo ono kuća što je ostalo još od prve paljevine, a oko 20 žena, djece i staraca poubijali po svojim kućama. Po izvršenju ovih zločina od strane kladanjskih ustaša i Avdanove legije stanovništvo pravoslavne vjere našeg mjesnog odbora izbjeglo je potpuno u Vlasenički i Tuzlanski srez i dalje u toku 1941. kao i u toku 1942.god. nije bilo više ustaških zločina na našem teritoriji, koji je većinom nastanjen stanovništvom islamske vjeroispovjesti.

II.GRUPA.

(Njemački zločini)

Njemačke jedinice samo u toku 1943. god. prelazile preko sela našeg mjesnog odbora ali nisu učinili nikakvih zločina sem što su vršili manjih pljački po selima.

IV.GRUPA.

(Četnički zločini)

1941. godina.

U decembru mjesecu 1941. god. naišli su nama nepoznate četničke jedinice i upale u naša sela Tuholj i Pauč, pohvatali oko 60 ljudi, žena, djece i staraca koje su noževima poklali i nakon toga u jednoj štali sve skupa popalili. Nakon ovoga zločina ove jedinice napustili su teren našeg mjesnog odbora u pravcu Olova i Vlasenice. Nije nam poznato koje su to jedinice i kojoj su većoj četničkoj formaciji pripadali. Poslije ovoga zločina čitavo stanovništvo muslimanske vjere pobjeglo je iz svog sela i nastanjivalo se po selima tuzlanskog sreza živjeći tamo pod najtežim životnim okolnostima.

Dalje do kraja rata na teritoriji našeg mjesnog odbora nije više bilo četničkih zločina niti su se četničke jedinice kretale po našem terenu, sem što su 1942. god. sreli na putu Šarić Nezira kojega smo kasnije našli zaklanog i zatranog granjem u šumi. Izvršioci ovoga zločina nisu nam poznati.

Svjedoci naknadno izjavljuju da su iste ustaške jedinice koji su izvršile zločin 31. augusta 1941. god. toga istoga dana izvršile grozan zločin kada su u selu Vranovići zaseok Gurača pohvatali 6 žena i djece i sve zatvorili u jednu kuću i zajedno sa kućom žive spalili. Pored ovoga zločina odveli su dvojicu u zatvor u Tuzlu gdje je Radovan Vučićević streljan u Tuzli od tamošnjih ustaških vlasti, a Milorad Vučićević odveden je u Njemačku na prisilan rad koji se je nakon dvije godine vratio u S. Brod.

³³⁰ Презиме није јасно читљиво.

Svjedoci takodjer dodaju da su ustaše koji su pripadali logoru u Kladnju izveli iz zatvora 8 taoca navodno pustili kućama ali na putu kad su ovi vraćali presreli su ih i petero od njih ubili dvoje ranili a jednoj ženi uspjelo je da zdrava pobjegne. Istih dana jedna ustaška patrola iz Kladnja najišla je u kuću Riste Mičića zaseok Drinjača i ubila dvije osobe a jednu zaklala. U ovoj patroli nalazio se je ustaša Halilović Derviš sin Osmanov, rodom iz Tuholja, sada kod svoje kuće i Husejn Čorbić sin Ibrišimov, rodom iz Tuholja, poginuo.

Imena i poblži podaci žrtava nalaze se u priloženom spisku. To je sve što znamo da kažemo o zločinima okupatora i njihovih pomagača, našeg mjesnog odbora Tuholja.

P.P.

Svjedoci:³³¹

Pravni referent:
Рађеновић Бранко

Zapisničar:
Zerman Margerta

³³¹ Слиједе потписи свједока.

Записник³³²

састављен дне 10 маја / 1946 пред Zemaljskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevu спрез sarajevski округ sarajevski

Од комисије су присутни:

Записничар:

Bakić Brana

Jovičić Milenko

Приступа Radivojević Jevrem син Djokin родом из Strmice општина Šekovići спрез Vlasenica округ tuzlanski сада се налази у Sarajevu стар 49 година, по занимању oficir J.A. издржава 1 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У januaru mjesecu 1945 godine postavljen sam za komandanta mjesta u Kladnju. Interesovao sam se za rad i zlodjela ustaša, Avganove bojne, koja je imala sjedište u Kladnju, a sastavljena je bila od življa Kladnja i sreza Kladanjskog. Ispitivajući događaje, a naročito akcije koje su vršene na jedinice NOV i okolna srpska sela, koja su saradjivala sa NOV saznao sam:

Djozić Taib, rodom iz Kladnja, sada živi u Kladnju i nalazi se na dužnosti kao član Mjesnog Odbora u Kladnju, u avgustu mjesecu 1942. god. bio je zamjenik Avgana³³³ Hasića, ustaškog bojnika, komandanta kladanjskog ustaškog zdruge i kao njegov zamjenik organizovao je u Avganovoj otsusnosti napad na VI proletersku istočno-bosansku brigadu na Miljkovcu. Sjećam se da je komandant VI brigade u to vrijeme bio Vojo Ljujić, a da su na Miljkovcu sa brigadom tada bili drugovi: Rodoljub Čolaković-Ročko, Cvjetin Mijatović-Majo, Miloš Zekić, Škorić Miloš-Stric, i Todor Vujasinović. Prilikom toga napada poginulo je nekoliko boraca, o broju poginulih i njihovim imenima tačne podatke daće gore navedeni drugovi. Za gore navedeno da je zaista Djozić Taib sam organizovao i izveo ovaj napad kao svjedoke, koji su tada živjeli u Kladnju, i danas tamo žive, navodim: Mihajlović Ristu, šefa finanskog odsjeka Sreskog Narodnog odbora u Kladnju i Sezafiju Hasića, koji je u vrijeme ovoga napada živio u Kladnju, a u januaru 1945 g. bio pretsjednik Mjesnog Narodnog odbora u Kladnju.

У мају мјесecu 1943 godine, Djozić Taib vodio je jedan dio kaladanjskog ustaškog zdruge u akcije na paljenju, pljačkanju i pustošenju srpskih sela, koja su u to vrijeme aktivno pomagala NOP. Selo Strmica je tom prilikom opljačkano i zapaljene kuće Lazara Popovića i Riste Miličića. Ubijeno je oko deset ljudi, među njima: David Popović, tadašnji odbornik Mjesnog Narodno-oslobodilačkog odbora, njegov brat Jovan Popović, Lazar Popović i drugi. Žena Branka Popovića bila je silovana od nekoliko ustaša i živa zapaljena u kući Lazara Popovića. Sve ove zločine ustaše su izvele pod komandom Taiba Djozića, a i danas žive ljudi iz sela Strmica, zaseoka Popovići, koji su tom prilikom uspjeli da izmaknu smrti, a vidjeli su da je zaista taj Djozić Taib predvodio i naredjivao izvršavanje zločina. O gornjem slučaju trebalo bi ispitati druga Mihajla Radivojevića-“Kajo”, sada šefa unutrašnjeg odsjeka u Sreskom Narodnom odboru u Vlasenici i Niku i milorada Popovića iz Strmice, koji i sada tamo

³³² Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

³³³ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком..

žive, kao i ostale žitelje sela, a naročito zaseoka Popovića, koji su bili očevidci događaja.

Kladanjski ustaški zdrug Avgana Hasića, čiji je zamjenik bio Taib Džojić, palio je, pljačkao i izvršavao silovanja i ubistva tokom cijele četiri godine rata po nekoliko puta sela Pelemiše, Dopaske, Trnovo i ostala okolna sela, o čemu bi preostali stanovnici mogli dati iscrpnije i tačnije podatke.

Zapisnik mi je pročitao i u svemu ga priznajem za svoj.

Zapisničar:
Bakić Brana

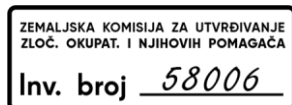
Миленко Јовчић

P.P.
Јеврем Радивојевић

ИСКАЗИ СВЈЕДОКА

ВЛАСЕНИЦА

ZAPISNIK³³⁴

sastavljen dana 26. augusta 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica, po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutar Jovo
 Zapisničar: Šandrk Ružica

Svjedoci: 1. Mičić Slavko p. Miće 39 g. poslovođa zadruga, Vlasenica
 2. Krsmanović Zorka p. Save, 38 g. domaćica iz Vlasenice
 3. Altarac Danica ž. Lazina, 35 g domaćica iz Vlasenice
 4. Djulić Salko um. Ahme 63 g. član M. N. odbora u Vlasenici
 5. Kartagić Ragib um. Haseina, 41 god. predsjednik Mjesnog n. odbora u Vlasenici

Pošto je svjedocima predočeno, da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Vlasenica i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Oko polovice aprila 1941. god. ušle su njemačke motorizovane jedinice u Vlasenicu od kojih je jedan bataljon ostao u Vlasenici, a ostali su produžili u pravcu Sarajeva.

Već prvih dana po kapitulaciji Jugoslavije došao je iz Zagreba, u ustaškoj uniformi, Dr. Bušatlić Hasib, ljekar iz Vlasenice, sada u zatvoru u Tuzli, osuđen 20 g, koji organizuje ustašku vlast, naredjuje brisanje čirilice, osniva žandarmerijske stanice, a svoga oca Bušatlića Zulfu, trgovca / poginuo / šalje sa sličnim zadatkom u Srebrenicu, gdje ga je tamo u tome omeo Dr. Čemrlić. Jedan od istaknutih i prvih od organizatora ustaške vlasti u Vlasenici i bio je Cigoje Ivan, 50g., bivši Austro-ugarski oficir, tada industrijalac sa Krama, sada nepoznatog boravišta, koji dolazi u Vlasenicu i okuplja već od prije poznate ustaški nastrojene elemente, među kojima su se naročito isticali: Kadić Ragib, predsjednik opštine u Vlasenici, poginuo, koji je još dok su Nijemci bili u Vlasenici dijelio zaplijenjeno oružje bivše Jugoslovenske vojske muslimanima iz sela i govorio: "Evo Vam puške, trebaće Vam da bijete vlahe". Beegović Rasim, sada u zatvoru Vojnog suda u Sarajevu, postavljen je za podpredsjednika opštine, na mjesto smijenjenoga Bajagića Gliša. Spahalić Sulejman, sudija sreskog suda u Vlasenici / umro /, Kurtović Slavko, 45. god. rodom iz B. Luke, nadcestar, sada u zatvoru okružnog suda u Tuzli, Mamić Mahmut, 40 g. rodom iz Jajca, bivši policijski pristav, postaje zamjenik ustaškog kotarskog prestojnika. Za kotarskog prestojnika postavljen je Gruhonjić Ibrahim iz Janje, poginuo. Jašarević Salko um. Ibri, 40 g. bivši policijski činovnik u srezu, sada nepoznatog boravišta, Kadić Šefkija, advokat iz Vlasenice, ustaški povjerenik, kasnije podžupan u Slavonskom Brodu, sada u Zagrebu, Kadić Suljo, posjednik iz Vlasenice, poginuo, Kadić Husein, bivši narodni poslanik i poznati agrarni aferaš, dolazio je iz Sarajeva i sa ovom ustaškom grupom održavao sastanke u svojoj vili u selu Zaklopači, kraj

³³⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

Vlasenice. Svi ovi istaknuti ustaški prvaši bili su glavni organizatori ustaške vlasti i inspiratori događaja, odnosno pokolja, koji su uskoro nastupili. Svi su bili stalno u društvu sa Nijemcima, pod čijim su okriljem izvršili organizaciju ustaške vlasti.

Maja 1941. god. doveden je iz Sarajeva Mutevalić Mušan, 40 g. koji je za vrijeme bivše Jugoslavije bio prodavaoc čilima i lunjao svuda po Jugoslaviji, a najviše po Zagrebu, sada nepoznatog boravišta, postavljan je za logornika. Po dolasku hvalio se je kako je doveo u red već nekoliko srezova u Hercegovini, pa će zavest red i u Vlasenici. Došao je u pratnji 5 - 6 ustaša iz Sarajeva, kojima se pridružuje oko 20 ljudi iz Vlasenice i okolnih sela, koji su se svi od redā kasnije istakli kao koljači. U društvu Mutevelića bili su stalno i sinovi Cigoja Ivana, Jozo, 25 g. nepoznata boravišta, i Pero, kasnije poznati koljači. Od mještana, koji su stupili u ustaške redove i istakli se kao koljači, poznati su: Kutragić Mujo um. Junuza, 22 g. star iz Vlasenice, poginuo, Topčić Huso um. Ibri, 25 g. iz Vlasenice, sada nepozn. boravišta, Brgulja Medo, 55 god. iz Raščića Gaja, nepoznata boravišta, Brgula Huso, Medin, 24 g. poginuo, Brgulja Hasib, Medin, poginuo, Mehanović Fadil um. Sejfe, 24 g. iz Vlasenice, sada u zatvoru vojnog suda u Sarajevu, Nežirović Avdo um. Nume, 24 g. iz Vlasenice, poginuo, Sušić Suljo, Mustafin, 25 g. student medicine iz Vlasenice, sada nepoznata boravišta, Topčić Aljo um. Pašage, 20 g. iz Vlasenice, poginuo, Jusić Mehmed um. Mujice, 30 g. iz Vlasenice, sada negdje na radu kod Višegrada, Golić Bećir, 26 g. iz sela Gradine, sada nepozn. boravišta, Telalović Fejzo um. Salke, 30 g. iz Vlasenice, sada nepozn. boravišta, Dautović Mujo um. Mehmeda, 34 g. iz Vlasenice, poginuo, Alispahić Salih. Hasibov, 24 g. iz Vlasenice, sada nepozn. boravišta, Starogorac Rasim, 30 g. zemljoradnik iz sela Knežine, sada nep. bor., Tihić Osman, opštinski policajac u Vlasenici, poginuo, Muminović Osman iz Gradine, nepozn. boravišta, Topalović Suljo, zemljoradnik iz Piuka nepoznatog boravišta.

Prvo Mutevelićevo naredjenje bilo je, da Srbi i Jevreji ne smiju izlaziti iz kuća poslije 18 časova. Zatim su Srbi pozivani u ustaški logor i ucjenjivani, oduzimani novac, zlato i nakit. Sinovi uglednijih Srba slati su na teže i ponižavajuće poslove / čišćenje nužnika i slično/.

U junu 1941. god. došli su 12 Sarajeva u *Vlasenicu* Hadžić Hakija i pop Brale, držali govore u kojima su obećavali muslimanima, da će zemlja, koja im je oduzeta agrarnom reformom, od bivše Jugoslavije, biti vraćena, da će sve dobrovoljačke ograde biti porušene i da će svaki onaj koji stupi u ustaše, biti negradjen / daće mu se kuća i zemlja/ i da će sav prostor, 30 km. zračne linije do Drine, biti očišćen od srpskog uha.

22. juna 1941. god. odlaze Nijemci iz Vlasenice, a svu vlast preuzima ustaški logor i pomenuta ustaška grupa. Isti dan u veče počinje hapšenje uglednijih gradjana-Srba iz Vlasenice i uglednijih seljaka Srba iz okolnih sela. Hapšenje je produženo i 23. juna. Već prvu veče, povezano je u lance i odvedeno iz zatvora iz Sreza 7 Srba i to: Prota Bobar Dušan, 54 g. Jokić Danko p. Jove, 53 g. trgovac, Mičić Jovo p. Djoke, 45 g. trgovac, Drakulić Andjelko, Mićin, 30 g. opančar, Žderić Branko, 30 g. geometar, Jović Dušan p. Ilije, 30 g. trgovac, i Jakšić Ljubo p. Alekse, sveštenik iz sela Milića. Ova prva partija uhapšenih Srba odvedena je u Raščića Gaj i tamo poklata. Već u zatvoru bili su strašno mučeni i izpremlaćeni, a u Reščića Gaju, ustaše su ove Srbe sveli u raku, vadili im oči, rezali uši i noseve, odsjecali ruke, podkivali konjskim pločama i tako iznakažene, ustaše su ih pitali, hoće li sada kući. Tako je pisalo u jednom izvještaju, koji je kasnije, neki domobranski pukovnik iz Vlasenice poslao Kvaterniku. Odvodjenje, mrcvarenje i klanje, vršile su pomenute ustaše, naizmjenično. Jedni su vezivali, drugi osiguravali put, a treći vršili mučenja i klanja. Sve je to vršeno noću pri lampi.

26. juna odvedena je i poklata u Raščića Gaju druga partija uhapšenih Srba. Tada su stradali: Mitrović Ljubomir, 42 g. lugar sa Han Pijeska, Vuković Radomir p.

Miše 35 g., Vučićević Rade p. Milana, 35 g., Drakulić Novica, Mićin, 37 g. Drakučić Kosta Mićin, 25 g. Ravnjak Dušan, 27 g. iz Cikota, Savić Janko 32 god, iz s. Knežine, Kovačević Radovan p. Cvijana, 35 g., Kovačević Mladjen p. Cvijana, 30 g. iz Srpskog Džemata. Treća partija pohapšenih Srba odvedena je 1. jula, takodje u Raščića Gaj i tamo poklata. Tada su stradali slijedeći: Savić Miloš iz Milića, Čuković Risto, hotelijer iz Han Pijeska, Drljić Vojin, posjednik iz Han Pijeska, Deurić Luka, Deurić Vasilije i Deurić Vaso, sva tri iz Gor. Zalukovika, Jakšić Drago iz Milića, Pejičić Milan, Pejičić Obrad, i Jeftić Milivoj p. Jove, svi iz Han Pijeska.

Noću između 7 i 8. jula odvedena je četvrta, posljednja partija uhapšenih Srba u Raščića Gaj, i to: Čečur Radovan, sudski glasnik, 22 g., Jeftić Milutin p. Josifa, 36 g. opštinski bilježnik Vučković Djordjo p. Krste, 46 g., Radaković Lazo p. Milenka, Calmić Marko p. Sofre, 44 g., Višković Djordjo p. Ilije, Djurić Gligor p. Koste, 46 g. Drakulić Dušan, Mićin, 34 g. i Vukašinović Ljubo, pretsj. opštine Paprača.

Sa same rake uspjeli su da pobjegnu Radaković Lazo i Višković Djordjo, dok je Vučković Djordjo ubijen u bjegstvu.

U julu 1941. god. odlazi Mutevelić, a za logornika je postavljen neki Sigal, 30 g. sin bivšeg šefa stanice iz Sarajeva, koji je produžio sa hapšenjem i interniranjem Srba.

Noću između 1 i 2. avgusta 41. pohapšeno je oko 20 Srba gradjana iz Vlasenice i to: Bajagić Risto p. Todora, 47 g., Urošević Stanoje, 56 g., Novaković Savo p. Djoke, 49 g. Kupčević Dušan, 35 g. Vasiljević Milan, 30 g., Dobričević Jovo 35 g., šumar, Altarac Avran um. Sumbula, 25 g. Bararon Ješua um. Davida, 24 g. Djuričić Živan, 27 g. Ostojić Čedo, p. Jovice, 30 g. Ostojić Vlado, p. Jovice, 35 g., Blamuša Božo, 37 g. financ, Maskijević Desimir, p. Jovana, 26 g.

Maskijević Čedo p. Jovana, 32 g. Marković Božo p. Djoke, 60 g. učitelj. Marković Slobodan p. Boška, 27 g., Mičić Djoka p. Jove, 18 g., Laufer Izrael, 27 g. advokatski pripravnik, Altarac Albert um. Avrama 40 g. trgovac, svi su ovi povezani i Cigojinim Kamionom odvezeni prema Han Pijesku, gdje im se gubi svaki trag.

Hapšenja i odvodjenja Srba počela su u isto vrijeme po čitavom srezu, koja su sprovodili žandarmeriske stanice i ustaški tabori, koji su bili organizovani odmah po osnivanju ustaškog logora, od pomenute ustaške grupe. U ustaškim taborima bili su seljaci, koji su dobili oružje od ustaškog logora iz Vlasenice. Iz sela sreza vlaseničkog, računa se da je tada odvedeno preko 300 Srba. Najviše su odvođeni prema Zavidoviću, vozom i za te se više nikad ništa nije čulo. Srbi su odvođeni i u pravcu Tuzle i Zvornika. Jedan kamion pohapšenih Srba, koje su ustaše povel, ustanici su oslobodili kod Dubničke ćuprije. Pred sam pad Vlasenice u ustaničke ruke, ustaški logor pohapsio je ostatak Srba i držao kao taoce. Tada je uhapšeno oko 40 Srba, koje su ustanici oslobodili.

Početkom avgusta 1941. god. Bencun Jozo, 35 g. tada šumar u Vlasenici od početka kapitulacije, ucjenjivao je Srbe i uzimao novac, a pred dolazak ustanika, bacio je bombu u kuću Dundića Vukole. Od bombe su poginuli: Govedarica Draginja ž. p. Vase, 45 g. i njena kćerka Slavka, 20 g. a četvero djece bilo je ranjeno.

Nekoliko dana prije oslobodjenja Vlasenice, ustaše iz Vlasenice, Brgulja Huso, Brgulja Medo, Imamović Juso um. Sulje, 40 g. iz Vlasenice, sada kod kuće, Imamović Meho um. Sulje, 32 g. sada u J.A. u Sarajevu i kovač Hasan, i još dosta naoružanih civila, upali su u kuću Radivojevića Alekse na periferiji Vlasenice, prvo su bacili bombu, a zatim su ukućane postreljali iz pušaka i lješeve iznakazili, da su se jedva mogli prepoznati. Tade su ubijeni Radivojević Aleksa p. Drage, 40 g., Radivojević Novak p. Petra, 30 g. Radivojević Milan p. Alekse, 15 g. Radivojević Stana ž. p. Alekse 35 g. Ljeposava žena p. Novaka, Malina kći p. Alekse, prva 20 g. a druga 18 god. Dobrila kći p. Alekse, 12 g.

Ustanici su 10. avgusta 1941. god. oslobodili Vlasenicu i držali je jedno 5 - 6

dana, kada su je napustili, u Vlasenicu dolazi domobranska pukovnija Begića, u kojoj se je nalazio i pukovnik Pacek. Domobranci su ostali u Vlasenici 15 dana, kada su se povukli prema Han Pijesku, gdje su ih dočekali ustanici, i poslije borbe od 2 - 3 sata, ustanici oslobađaju Vlasenicu, koja ostaje slobodna sve do januara 1942. god.

Usljed četničke izdaje Francetićeve Crna legija uspjela je da prodje preko Han Pijeska i da stigne u Vlasenicu 1. aprila 1942. god. Veliki je broj građana bježao ispred ove ustaške rulje prema Drini, ali su mnogi stignuti na putu, od crne legije pobijeni. Odmah po ulasku u Vlasenicu, ustaše su zašle po srpskim kućama i pljačkali gdje su što našli. Upali su u bolnicu i sve bolesnike i ranjenike, njih oko 30, potrpali u kamion, odvezli do mjesta zv. Ploče, i tu ih sve pobili. Sve jevreje, oko 10 porodica, zatvorili su u zgradu Rota Morica, gdje su ih mučili gladju, slali ih na radove, da čiste nužnike i druge teže prljavije poslove.

5. ili 6. maja 42.g. ustaše crne legije su sve Jevreje odveli na mjesto zv. Ploču, do jedne jame i tu su djevojke i djevojčice silovali i zatim sve poklali, postreljali i bacili u jamu. Tada je stradalo preko 40 Jevreja, što žena, djece i ljudi / navedenih u spisku poznatih žrtava u M.O. Vlasenica. Od oficira crne legije koji su se istakli u ovim zverstvima poznati su nam: Ivanović Silvo, učitelj iz Sarajeva, Kurtović Drago, 40 g. iz Sarajeva, sada u zatvoru, Seko Mijo, 45 g. ustaški satnik iz Sarajeva, nepoznatog boravišta, Caratan, 45 g. iz Sarajeva, sada nepoznatog boravišta, Grgić Marko, 45 g. , poginuo, Simić Anto, 28 g. iz Travnika, ustaški podoficir, sada nepoznatog boravišta, Cikerle Ante p. Ante iz Banja-Luke, ustaški rojnik / zaklao Sunarić Angelinu, ženu Vojinovu, 50 g. a Mičić Jefu ž.p. Miće, 60 g. udavio/, Vištica, 25 g. iz Zavidovića, nepoznatog boravišta, Jukić Jure, 40 g. poginuo, Arpadžić Meho, iz Mostara, 45 g. sada nepozn. boravišta, Žličarić Ante, bivši bankovni činovnik iz Travnika, nepoznatog boravišta. Teror crne legije trajao je više od godinu dana, i za to vrijeme njene satnije, odlazile su u sela, pljačkali, palili, ubijali. U samoj Vlasenici, dok su boravili, ustaše su, uz razna mučenja, pobili ove Srbe: Jokić Luku p. Jove 60 g. i njegovu ženu Vaju, 50 g. mučili, vješali o kline, čupali kose i poslije 7 dana odveli kolima i ubili. Dundić Danicu ž. Nikolinu, 35 god., Krstić Ilinku ž. Perinu, 45 g., Ostojića Jovana p. Jovice, 50 g. su isprebijali i na kraju ubili. Tako isto pobili su Ristića Peru 55 g. Pejlić Milicu ž. p. Pane, 56 g. Rudeljića Zamfira, 70 g. i njegovu kćerku Milku, 50 g. i Popović Pelagiju, 60 g. Crna legija ostala je u Vlasenici do 13. jula 1943. g. Pred njen odlazak, na nekoliko dana došla je u pomoć 15. domobranska pukovnija. Poslije teške borbe od nekoliko dana I. proleterska brigada potpuno je uništila 15. domobransku pukovnicu i raspršila crnu legiju.

Augusta 1943. god u Vlasenicu je došlo oko 300 ustaša, koje je predvodio Caratan. Ove ustaše, išle su po selima, pljačkale su, dovodili ljude i žene u Vlasenicu i tu ih tukli i zlostavljali.

II.

15. januara 1942. god. dolaze njemačke jedinice u Vlasenicu iz pravca Tuzle, Zvornika i Sarajeva. Po ulasku u varoš Nijemci su obili i opljačkali kuće i radnje izbjeglih građana. Njemačke jedinice, koje su dolazile od Sarajeva ubile su na putu Bojevića Peru p. Paje, 30 g. U samoj varoši uhapsili su Dragića Cvijana p. Drage, 40 g. Dragića Miloša p. Drage, 35 g., Jovanovića Desimira p. Andjelka, 18 g i Stanković Sretka 45 g.

Nijemci su ih povezali i držali u zatvoru bosa ne cementu i poslije 4 dana odveli do vojničke kasarne, gdje su ih postreljali.

Početkom februara 1942. god. Nijemci su napustili Vlasenicu i otišli u pravcu Zvornika.

Juna mjeseca 1943. god. njemačka avijacija bombardovala je Vlasenicu. Od bombardovanja je porušeno 6 kuća i ubijeno 5 lica i to: V-erenčević Joka, 70 g.,

Hasenefendić Hasim um. Mehe, 18 g. Pašalić Salko um. Derve, 60 g. Alikadić Aša, 35 g., žena Ahmagića Muje, 35 g.

18. jula 1943. god. njemačka jednica Prinz Eugen divizija došla je u Vlasenicu iz pravca Sarajevo. Nijemci su se zadržali oko 20 dana. Za to vrijeme po varoši su uništavali zgrade, ograde, pljačkali namještaj i drugo. Iz Vlasenice krstarili su po obližnjim selima i ubijali mirno stanovništvo. U Gornjem Zalukoviku su pobili 14 ljudi. Jedne su pobili u selu, a neke su doveli u Vlasenicu i pobili ih pored puta. U selu Mišaru pobili su oko 30 lica, ljudi, žena i djece, koje su pohvatali kod kuća ili na njivama.

Septembra 1943. god. do 17. decembra 1943. g. Vlasenica je bila slobodna. Tada dolaze Romelove trupe, koje su se zadržale 22 dana, odlazile u sela, pljačkali sijeno, uništavali zgrade i t.d.

Oko polovice aprila 1944. god. dolazi S.S. Princ Eugen divizije, koja je pljačkala sijeno, i ljudsku hranu. Ova jednica navraćale je nekoliko puta i Vlasenica tada stalno mijenja gospodara a nekada je bila bez ikakvih vlasti.

Početkom maja 1944. god. došla je njemačka jedinica 13.S.S. Handžar divizija, koja je obila i uništila unutrašnjost Pravoslavne crkve u Vlasenici. Vojnici ove jedinice ubili su Mičić Anu ženu Nikinu, 45 g. 13. S.S. divizija ostala je do kraja augusta i za to vrijeme stalno krstarila po selima, vršila paljevine, pljačke, silovanja i od reda ubijala sve, koga je zatekla kod kuća.

30. augusta 1944. god. vojnici iz ove jedinice odveli su Krsmanovića Bogdana p. Djordja, 40 g. u selo Mišare i tamo ga streljali.

Početkom 1945. g. njemačke jedinice, koje su se povlačile iz Albanije i Grčke tukli su bacačima Vlasenicu, od čega je poginuo Mujkić Alija 35 g., iz Donjeg Zalukovika. Ove njemačke jedinice, zadržale su se u Vlasenici oko mjesec dana i za to vrijeme dovodili ljude i žene sa sela i streljali ih u Vlasenici. Ovi Nijemci pljačkali su sve do čega su dolazili.

7. februara 1945. g. otišli su prema Zvorniku i Bijeljini, a u Vlasenicu dolazi Birčanska brigada i konačno oslobadja Vlasenicu.

III.

Januara 1942. g. italijanska avijacija bombardovala je Vlasenicu. Od bombardovanja je poginulo: Kurtagić Lemana ž. Hasina 25 g., a ranjeno je oko 25 lica.

IV.

U vremenu od 10. Avgusta 1941. god., kada su ustanici prvi put oslobodili Vlasenicu, koje je bilo slobodno do januara 1945. god., pojavljuju se nesporazumi i razmimoilaženja medju ustanicima. Ti nesporazumi i neslaganja nastupili su u jačoj mjeri dolaskom iz Srbije oficira bivše jugoslovenske vojske Dangića Jazdimira biv. žand. Majora, kapetana Rečića, Kapetana Dragičevića, kap. Čukovića Riste, kap. Mihajlović Sergija I majora Todorovića Boška, koji su težili da preuzmu vodstvo ustanka usvoje ruke.

Sve su to radili po direktivama Draže Mihajlovića, sa kojim su održavali veze preko kurira, a i sami odlazili u Srbiju na sastanak sa Dražom. Isto tako, počeli su uspostavljati veze i sa Nijemcima, koji su se nalazili u Srbiji, naročito Dangić Jezdimir, koji je od Nijemaca dobivao i oružje. Da bi se ti nesporazumi izgladili, ustaničke vodje su u jesen 1941. god. održali sastanak, na kome su „Čiča“ - Vajner, Savić Brana I dr., tražili načina da do sporazuma dodje. Ali u tome nisu uspjeli. Otdada nastupa, krivicom Dangića i oficira iz Srbije, kao i Babića Ačima, samozvanog četničkog vojvode iz sela Kusaće, sve veće neslaganje, da već u početku 1942. g. od strane Dangića i pomenutih oficira, kao i Babića Ačima, dolazi do potpune izdaje

narodne stvari i otvorene saradnje sa neprijateljem. Izdajom Babića Milana, sina Ačimova, gine od Nijemaca u januaru 1942. god. u selu Pjenovcu Čiča - Vajner. Pri nastupanju Nijemaca iz pravca Sarajeva, januara 1942. god. četnici Babića Ačima i Dangića Jezdimira ne napadaju Nijemce, a ni Nijemci njih. Prijateljstvo je sklopljeno.

Početakom februara 1942. god. po odlasku Nijemaca u Vlasenicu dolaze četnici D.M. pod komandom kapetana Račića, Četnici su po varoši pljačkali, zlostavljali građane, a najviše simpatizere N.O.V i muslimansko stanovništvo. Četnici su tada pobili ove muslimane: Telalović Sulju um. Muje, 30 g., Telalović Sejfu, 60 g., Tagić Alju 40 g., Taljić Redžu, 40 g., Šahbagović Smaila, 35 g., Telalović Alju um. Avde, 35g., Topčić Muju um. Sulje, 65 g., i Musić Ibru 55 g., . Polovicom marta 1942. god., ispred I. proleterske brigade koja dolazi u Vlasenicu, Račić i njegovi četnici bježe iz varoši.

21. januara 1944. god. upala je u Vlasenicu četnička brigada Tuševljakovića Rade, ali je poslije jedan dan izbacije iz varoši II. južnomoravska brigada.

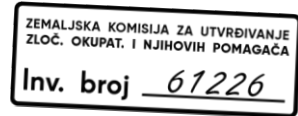
14. decembra 1944. god. četnici D.M., koje je predvodio Keserović, zaposjeli su Vlasenicu, gdje su se zadržali 5 - 6 dana, i za to vrijeme pljačkali po varoši najviše hranu.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik komisije:
Гуталъ Јово

Zapisničar:
R. Šandrak

S V J E D O C I:
Мићућ Славко
Зорка Крсмановић
Даница Алтарац
Salko Djulić
Куртагић Рагиб

ZAPISNIK³³⁵

Sastavljen dana 21. juna 1947 god. na licu mjesta Rašića Gaju o izvršenom masovnom pokolju juna-jula 1941 god. od strane ustaša.

Pozvati prisutni kojima je najbolje poznat zločin i zločinci da daju izjavu gde su se javili:

1. Višković Đorđe činovnik sreskog suda iz Vlasenice koji je u kritičnom momentu 1941 god. pobjegao sa grobnice kod koje se vršilo iskopavanje,

2. Radaković Lazar činovnik Otseka unutr. poslova u Vlasenici koji je takođe pobjegao sa grobnice 1941.

3. Petruša Jekić udova Danila koji je ubijen u Rašića Gaju.

4. Vukosava Drakulić udova Anđelka koji je takođe ubijen u Rašića Gaju,

5. Vera Žderić udova Branka koji je takođe ubijen u Rašića Gaju, kao što je ta stvar već opšte poznata saglasno su izjavili sledeće:

Glavni inicijatori ovog masovnog pokolja bili su: braća Kadići iz Vlasenice, Ragib koji je ubijen u prvom ustanku, Suljo koji je takođe ubijen od strane ustanika 1941. god. Ševkija koji je za ova djela osuđen na smrt od strane Okružnog suda u Tuzli maja ove godine, Husejin koji je takođe za ova djela osuđen na 6 godina prinudnog rada sa lišenjem slobode i konfiskaciju imovine, Sulejman Spahalić biv. predsednik Sreskog suda u Vlasenici koji je umro 1943 u Zagrebu, Mahmut Mamić biv. pomoć. Sreskog načelnika u Vlasenici koji je poginuo od avijonske bombe 1942/1943 god. Jašarević Salko činov. biv. sreskog načelstva u Vlasenici i rodom iz Vlasenice za koga se nezna gde se sada nalazi i dali je živ. te je još neki za koje se zna da nisu živi.

Neposredni izvršioci ovoga zločina su: Mahmut Mutevelić rodom iz Sarajeva koji je postavljen za logornika u Vlasenici da izvrši ova zlodjela, za istoga se nezna gde se sada nalazi. Suljo Sušić student iz Vlasenice koji je bio zamjenik logornika Mutevelića, za koga se nezna gde se sada nalazi, Medo Brgulja iz Tetina koji je pronašao mjesto za ubijanje Rašića Gaj i koji je kopao grobnice ucjenjivao rodbinu žrtava poslije ubistava za njega se nezna dali je živ i gde se sada nalazi, i ostali veći broj ustaša neposredni izvršioci zločina za koje se većinom zna da nisu živi.

Žrtve su poubijane između 22 juna do 7 jula 1941 godine, izvođene iz zatvora noću i vođene vezane na iskopane grobnice i u potoke Rašića Gaja.

U Rašića Gaju 21.VI.1947 god.

Saslušani³³⁶

Prednji Zapisnik ovjerava:

3a Sekretara:³³⁷

Predsjednik:³³⁸

³³⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

³³⁶ Испод су ћирилични потписи свједока.

³³⁷ Испод је потпис секретара.

³³⁸ Испод је потпис председника.

Записник³³⁹

састављен дне 8 juna/1946 пред Zemaljskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevu спез sarajevski округ sarajevski

Од комисије су присутни:

Записничар
Bilbija Nada

Pravni referent:
Petković Nemanja

Приступа BILIĆ NIKOLA sin pok. Riste родом из Mostara општина Mostar спез mostarski округ mostarski сада се налази у Sarajevu стар 37 година, по занимању Upravnik "Ergele" Han-Pijesak издржава __ чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Prije ovoga rata ja sam bio na službi kao poljoprivredni referent u Vlasenici. Kad je izbio rat bio sam mobilisan, i kapitulacija Jugoslavije zatekla me je u Priboju na Limu. Odmah sam požurio da se vratim u Vlasenicu, jer mi je porodica tamo živila. Dana 23 aprila 1941 godine, stigao sam kući u Vlasenicu. Tamo sam zatekao vrlo tešku situaciju. Nijemci su već bili u Vlasenici, a ustaška vlast odmah se počela organizovati pod okriljem Nijemaca. Prvi logorink bio je Dr. BUŠATLIĆ HASIB, ljekar iz Vlasenice, koji je direktno došao iz Zagreba sa zadatkom da u Vlasenici organizuje ustašku vlast. On je odmah oko sebe okupio mještane muslimane, naročito muslimansku omladinu, i nekolicinu poznatih zlikovaca iz okoline te su osnovali ustaški tabor. Osim njega, poznato mi je da su u ustaškom taboru bili još i slijedeći: KADIĆ ŠEVKIJA, advokat iz Vlasenice, SPAHALIĆ SULEJMAN, predsjednik suda iz Vlasenice, KADIĆ RAGIB, predsjednik opštine u Vlasenici, KADIĆ SULJO, posjednik iz Vlasenice, RASIM BEGOVIĆ, preduzimač iz Vlasenice, JAŠAROVIĆ SALKO, policijski činovnik iz Vlasenice, TOPČIĆ PAŠAGA, činovnik iz Vlasenice, KUTROVIĆ SLAVKO, nadzornik puta iz Vlasenice, ČIGOJA IVAN, posjednik. Svi gore navedeni bili su uglavnom pored Dr. Bušatlića organizatori ustaških vlasti, i predstavljali su kao neki štab u Vlasenici. Oni su bili organizatori i intelektualni začetnici pokolja i mučenja srpskog življa u Vlasenici, koji su se zločini malo iz toga odigrali. ČIGOJA IVAN, postao je odmah stožernik u Vlasenici. Pored navedenih, kao intelektualni začetnik ustaških zločina, pojavljuje se i KADIĆ HUSEIN, bivši narodni poslanik i poznati agrarni aferaš u bivšoj Jugoslaviji, koji je u to vrijeme živio u Sarajevu. Iako je on živio u Sarajevu ipak je on medju najglavnijem organizatorima ustaških zločina, jer su se u njegovoj kući u Vlasenici, sastajali ustaški funkcioneri medju kojima su bila i njegova rođena braća gore navedeni Kadići. On je pred same pokolje i progone Srba na jedno 20 dana došao u Vlasenicu i zadržao se nekoliko dana i za to vrijeme održavao stalno sastanke sa svojom braćom koji su bez sumnje po njegovim instrukcijama i postali organizatori ustaških zlodjela u Vlasenici.

On je kao najstariji brat i intelektualac /svršeni pravnik/ od uvijek vodio prvu riječ medju svojom braćom i oni su ga poštovali i slušali, i ništa bez njegovog znanja nisu smeli niti htjeli učiniti, pa bez njegove volje i njegova nagovora oni ne bi smjeli postati ni organizatori ustaških zločina i zagaziti u takvo krvavu avanturu.

Dr.BUŠATLIĆ HASIB, koji je bio nervozan i malo luckast nije bio po čudi

³³⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

ovom vodjstvu ustaškom, jer im nije bio dovoljna garancija da će biti u stanju sprovesti sve njihove paklene planove, pa su ga oni ubrzo, nekako prvom polovinom maja mjeseca 1941 godine smjenili a doveli zloglasnog MUTAVELIĆA MUŠANA, iz Sarajeva, koji je već do tada bio čuven po svojim zločinima koje je počinio po Gacku, Nevesinju i jos nekim mjestima i koji se je po dolasku u Vlasenicu sam hvalio kako je već uredio četiri sreza, a Vlasenica će mu biti peti. Po njega su lično u Sarajevo išli RAGIB KADIĆ, BEGOVIĆ RASIM, i SPAHALIĆ SULEJMAN.

Propustio sam u početku da kažem da se je Dr. BUŠATLIĆ, podolasku iz Zagreba prvi pojavio u ustaškoj uniformi pa je odmah otišao na Drinu sa RAGIBOM KADICEM i nekolicinom ustaša među kojima je bio čuveni zlikovac MUJICA čije prezime neznam, ali sva ga Vlasenica zna pod imenom Mujica, i on je bio ustaški tabornik u selu Milićima u srezu vlaseničkom. Na Drini su se slikali postavili zastavu ustašku i tako na toj strani postavili granicu NDH-e, zahvatili flašu vode iz Drine i poslali Anti Paveliću svome poglavniku.

Nijemci su u Vlasenici ostali do 22 juna 1941 godine, do toga vremena već je ovo zlikovačko društvo od zločinaca koje sam gore naveo bilo organizvano i stupilo u tjesnu vezu s Nijemcima. Po njihovim instrukcijama. Nijemci su odmah počeli da hapse Srbe kao taoce. Ovi zlikovci su im davali imena Srba koje treba pohapsiti, a oni su i njihovi ljudi išli sa njemačkim patrolama i vršili hapšenje. Tako je na pr. moj punac Danilo Jokić uhapšen od njemačke patrole koju je vodio BEGOVIĆ RASIM. Tom prilikom uhapšeno je 10 do 15 Srba koji su držani u zatvoru kao njemački taoци, ali ni jedan od njih tada nije ubijen, već su puštani i zatvorani.

Ova ustaška grupa služila se svim sretstvima protivu Srba da bi Nijemcima Srbe prikazali kao velike neprijatelje Nijemaca, te da bi na taj način Nijemce što više ozlojedili protivu Srba. Tako su oni servirali Nijemcima da se o Petrovdanu sprema ustanak Srba u selu Tikvarići i okolini pa je jedna grupa Nijemaca tamo otišla sa tenkom, blokirali selo u namjeri da tamo sve Srbe pobiju i pohapse zbog navodno spremnog ustanka. Medjutim nakon svestranog pretraživanja stanova i pošto im je bilo objašnjeno od strane Srba da im je to zlonamjerno servirano Nijemci su se vratili, sami priznali da su ih ustaše prevarile i tom prilikom grdili su i psovali pojedine ustaške funkcionere zbog toga. O ovome slučaju podatke može dati Mićo i Obrad Drakulić koji i sad žive u Vlasenici.

Ovakvo stanje trajalo je sve do 22 juna 1941 godine, koga su se dana Nijemci povukli iz Vlasenice a svu vlast predali ustašama. Već do toga dana ustaše su bile pripremile zatvor i svoja mučilišta u podrumu zatvora, gdje su bili postavili čengele kao u kasapnicama o koje će po već unaprijed skrojenom planu vješati nevine žrtve svoje. Već tog dana ustaše su uhapsile oko 50 Srba iz Vlasenice koje su strpali u svoj već spremljeni zatvor. Među uhapšenim Srbima bio sam i ja, osim mene bili su još i slijedeći: Ljubomir Jakšić sveštenik iz Milića, Danilo Jokić trgovac iz Vlasenice, Milorad Mičić trgovac iz Vlasenice, Manojlo Sunarić trgovac iz Vlasenice, Dušan Drakulić seljak iz Donjeg Zalukovika, proto Dušan Bobar iz Vlasenice, Nemanja Bobar iz Vlasenice, Branko Žderić geometar iz Vlasenice, Kosta Drakulić seljak iz Donjeg Zalukovika, Dušan Savić bogoslov iz Vlasenice, Momčilo Mičić student iz Vlasenice, Jovo Mičić trgovac iz Vlasenice, Višković Djordje činovnik iz Vlasenice, Boško Marković učitelj iz Vlasenice, Radaković Lazo gostioničar iz Vlasenice, Jakšić Drago trgovac iz Milića, Pejičić Obrad trgovac iz Nove Kasabe, Pejičić Milan gostioničar iz Han Pijesaka, Čuković Risto iz Han Pijeska, Drljić Vojin iz Han Pijeska, Dušan Jović iz Cikota, Novica Drakulić iz Cikota, Sreten Knežić /rodom iz Mostara/ sada u Tuzli, Rajko Mičić iz Vlasenice, Janko Savić sveštenik iz Knežine, Djuro Goljan seljak iz Žeravica, Todor Vasković seljak iz Žeravica, i još njih oko dvadeset čijih se imena ne sjećam.

Iste noći od ove grupe pohapšenih Srba njih oko osam odvedeni su iz zatvora

u Rašića Gaj 3 km ispod Vlasenice tamo ispod kuće Mede Brgulje poklani i strpani u već pripremljenu rupu, pa ih nisu ni zatrpali već rupu samo granjem pokrili. Te noći ubijeni su slijedeći: Jokić Danilo, Žderić Branko, Bobar Dušan, Jovo Dj. Mičić, Ljubo Jakšić, Drakulić Dušan, Novica Drakulić i Dušan Jović. Poznato mi je da je te noći prilikom izvodjenja ovih žrtava u zatvoru bio logornik MUTAVELIĆ, po čijem nalogu su žrtve i odvedene i poklane. Osim njega te noći se je tu nalazio i ustaški čuvar zatvora SULJO BOŠNJO iz Vlasenice. Prilikom izvodjenja čuo sam u svojoj ćeliji gdje Branko Žderić geometar dovikuje Nemanji Bobaru: "Nemanja čuvaj mi djecu, ja znam kud nas vode, zbogom drugovi".

Te noći došao je iz Sarajeva jedan ustaški funkcioner koji je bio kod velikog župana OMEROVIĆA DERVIŠA u kabinetu. On je toga dana iz Sarajeva došao sa "Maricom" koja je stajala pred sreskom zgradom dok su žrtve na sporedan izlaz odvedene prema Rašića Gaju.

Ja ne znam ime toga ustaškog funkcionera koji je došao iz Sarajeva koji je došao kritične noći u Vlasenicu kad su navedene žrtve poubijane u Rašića Gaju, jer je on tu noć došao i vratio se natrag. Dali je on još koji put dolazi u Vlasenicu meni je nepoznato. Od žrtava u Rašić Gaju spasao se je sa jame Djordje Višković i Radaković Lazo, koji se sada nalaze na službi u Vlasenici, a koji bi mogli povodom ovoga zločina pružiti takodje dragocjene podatke.

Ustaški zlikovci nisu se zaustavili na navedenim zločinima. Od nas 50 pohapšenih Srba koje su ustaše pohapsile u prvoj partiji u životu je samo nas nekoliko i to: Mičić Milorad, Bobar Nemanja, Knežić Sreten, Mičić Rajko, Goljan Djuro, Višković Djordje, Radaković Lazo ja i Sunerić Manojlo. Sve ostale koje sam naprijed naveo i druge čijih se imena nemogu sjetiti ustaše su po naredbi logornika Mušana Mutevelića i njegovih saradnika već naprijed navedenih, u nekoliko partija pobili u Rašića Gaju. Napominjem da su Momčilo Mičić i Dušan Savić takodje ostali u životu od strane ustaša pa su docnije prešli na stranu četnika i postali izdajnici N. O. borbe i oni su likvidirani sa strane partizane. Sve ovo klanje koje sam do sada niveo ustaše su izvršile od prilike do početka jula mjeseca.

Pošto su likvidirali sa prvom partijom pohapšenih Srba ustaše su i dalje hapsili Srbe ubijali i slali u Jasenovac u logor. Jednu veću partiju oko 100 Srba ustaše su pohapsile oko Petrova dana 1941 godine. Ta partija Srba odmah je otjerana u Gospić i nijedan od njih nije se živ kući vratio. Ne znam da li su ubijeni u Gospiću ili u nekom drugom ustaškom logoru. Od ovih Srba sjećam se slijedećih imena: Marković Boško učitelj iz Vlasenice, Marković Slobodan činovnik, iz Vlasenice, Altarac Albert trgovac iz Vlasenice, Mičić Djoka, gostioničar, Maskijević Čedo opančar iz Vlasenice, Maskijević Desimir djak, iz Vlasenice, Bajgić Risto gostioničar, Šehovac Risto seljak iz Pjenovca, i još mnogi drugi čijih se imena sada ne sjećam. Hapšenja, ubijanja i odvodjenja u logore bila su stalno na dnevnom redu sve dok se narod nije digao na ustanak početkom avgusta 1941 godine. No do toga vremena ustaše su već bili likvidirali gotove sve Srbe i Jevreje kojih je bilo oko 5-6 porodica. Spasilo se samo dva Jevrejina Lezo Altarac i Izrail Altarac koji su se spasili bjegstvom.

Računam da je do ustanka tj. do početka avgusta 1941 godine ubijeno preko 200 Srba i oko 30 Jevreja računajući tu i žene i djecu i starce, jer su sve Jevreje pobili sem navedene dvojice koji su se bjegstvom spasili. Za ovo vrijeme ustaše su u Rašića Gaju u jedno osam do deset partija pobili oko 80 Srba, oko 100 otpremili u Gospić, a nekolicinu pobili na zvjerski način u svome mučilištu u podrumu njihovog zatvora vješajući ih žive o čengele za nepce. Sa mučilišta ustaše su svoje žrtve zamotavali u čaršafe i zakopavali ih na nepoznatim mjestima.

Sutradan po ustanku t.j. 6 avgusta 1941 godine, ustaše su povezli dva puna kamiona Srba put Zvornika da ih tamo likvidiraju, ali smo ih mi dočekali sve na Dubničkoj čupriji kod Nove Kasabe, pobili ustaše i spasili povedene Srbe.

Mi smo tada brzo napredovali prema Vlasenici, a ustaše vidjevši da će Vlasenica biti brzo oslobođena pohapsili su sav ostatak Srba kao i taoce koji su se bili zatekli u Vlasenici u namjeri da ih sve pobiju, ali smo ih mi svojim brzim napredovanjem sprječili, oslobodili Vlasenicu 10 avgusta 1941 godine i pustili iz zatvora sve pohapšene.

Osim zločina u Varoši Vlasenici ova zlikovačka ustaška grupa vršila je takodje zločine i po srezu vlaseničkom, svugdje gdje je Srba bilo. Po svim žandarmerijskim stanicama Srbi su hapšeni ubijani i mučeni na sve moguće načine. Znam da su ustaše u selu Djilama nagonili Jovu Drmonjića koji je umro da pase travu. U selu Paprači ustaše i žandarmi pobili su oko 12 Srba a pretsjednika opštine Ljubu Vukašinovića i djelovodju Jeftića Milutina vezali za kola i tako vezane dovukli u Vlasenicu pa ih onda onako već poluizmrcvarene pobili u Rašića Gaju. U Šejkovićima uhapsili su oko 30 Srba koje smo mi oslobodili. U Milićima takodje su bili uhapsili jednu veću grupu Srba, u Derventi srez vlasenički ubili su popa Dragitina Maskijevića i Ivanovića Aleksu i još dvojicu čijih se imena ne sjećam a veću grupu pohapsili i otjerali u žandarmerijsku stanicu u Djilama; u Knežini bili su takodje pohapsili veći broj Srba. Sve pohapšene u navedenim selima ustanicu su spasili, što je živo zatečeno. No priličan broj ustaše su uspjele pobiti i otjerati u logore. Inspiratori svih ovih zločina bili a su navedeni ustaški zlikovci sa MUTEVELIĆEM MUŠANOM logornikom na čelu. Osim njih poznato mi je da su u Vlasenici i srezu vlaseničkom bili najistaknutiji od ustaških koljača slijedeći: Medo Brgulja, iz Pustoša ispod Vlasenice sa sinovima Husom i Hasibom. Oni bili među glavnim koljačima u Rašića Gaju, zatim: Sušić Sulejman student medicine iz Vlasenice, koljač u Rašića Gaju, Kurtagić Mujo koljač u Rašića Gaju, Dautović Mujo, koljač u Rašića Gaju, Mehanović Fadil djak iz Vlasenice koljač u Rašića Gaju, Tuzlo Mujo, iz sela Dervente koljač, koji je lično zaklo popa Masijevića Dragutina i Aleksiju Ivanovića oba iz Dervente, u zajednici sa koljačem Ajšićem Mehmedom žandarmerijskim narednikom u Djilama, inače rodnom iz Kasabe.

Tu je bilo još masa ustaša uglavnom muslimana čijih imena ja više nemogu da se sjetim.

Napominjem da je jedna grupa ustaša došla i iz Sarajeva odmah u početku ustaške vladavine, koja je sa domaćim ustašama vršila zločine, ali ja ne poznajem ni jednog pošto sam u to vrijeme bio ili u ustaškom zatvoru ili u kućnom zatvoru,

Nakon tri dana poslije oslobodjenja Vlasenice mi smo se opet morali povući uslijed pritiska domobrana, pa su u Vlasenicu ušli domobrani ali se ne sjećam koja je pukovnija i pod čijom komandom. Tom prilikom domobrani su spalili selo Vukšiće i u selu Rogosiji pobili nekoliko Srba, . Nakon 8 do 10 dana mi smo ponovno oslobodili Vlasenicu i držali je do konca marta 1942 godine, tada je FRANCETIĆ sa svojom legijom nastupio, i mi smo se morali povući uslijed četničke izdaje. Po ulasku Francetićeve legije u Vlasenicu nastalo je masovno klanje Srba paljenje čitavih sela odvodjenje stoke, tako da su ovi zlikovci kuda god su prošli od Sarajeva pa do Zvornika duž ceste po okolnim selima iza sebe ostavljali samo pustoš. Nebrojene su žrtve koje su ovi zlikovci pobili prilikom ovoga nastupanja. Oni su čitava sela uništavali ubijali koga god su stigli od srpskog življa u kamarama po pedeset stotinu i više i redom palili srpske kuće. A kad su stigli na Drinu, tamo su stigli sav onaj narod koji je ispred njih bježao od Sokoca pa redom do Drine iz srezova gogatičkog, vlaseničkog, sarajevskog, zvorničkog, srebreničkog i kladanjskog, te su sav taj narod pobili što su god zatekli i stigli da pobiju, što nije uspjelo da se prebaci preko Drine, a svu stoku i prtljag što je narod nosio sobom opljačkali su. Cjeni se da su Francetićeve zlikovci tom prilikom pobili oko 5.000 srpskih duša ljudi, žena, djece i staraca. Mnogi su tom prilikom poskakali u valovitu Drinu gdje su se podavili. Žene su u Drinu bacale svoju djecu i za njima skakale u Drinu samo da ne bi pale u ruke pobjesnelih

Francetićevih hordi, jer su bile svjesne da ih čeka još strašnija smrt.

Poznato mi je da je među tim hordama osim zlikovca FRANCETIĆA bio i zlikovac SILVESTAR IVANOVIĆ, bivši učitelj, inače činovnik Gradske opštine u Sarajevu, a u Francetićevoj legiji nadporučnik-komandant satnije, zatim neki JUKIĆ iz Trebinja satnik, BOBAN čije ime ne znam niti znam odakle je, CARATAN, čije ime takodje ne znam i mnogi drugi.

U toku ove Francetićeve ofanzive došao je u Francetićevo legiju ARPADŽIĆ MEHO, nadporučnik rodom iz Mostara bivši poreznik koji je bio na sektoru Vlasenica-Zvornik i komandant civilne muslimanske legije. On je sa svojom ovom legijom u zajednici sa ustašama čistio ostatke srpskog življa na ovome sektoru. Naročito je počinio zločine po opštinama: Milići, Donji Zalukovik i Cikote. On je jednom prilikom izvršio napad na opštinu Paprače i tom prilikom u selu Korjenu ubio oko dvadeset Srba. On se je sam prozvao "Vitez od Udrča". On je u ovome kraju poznat po svojim zločinima jer je osim ubistava vršio pljačke i ucjenivao narod. Ovaj ustaški teror trajao je čitavu godinu dana za koje vrijeme su Francetićevi banditi i ostale ustaše sa civilnom milicijom Arpadžića Mehe istrijebili sav ostatak srpskog življa što nije uspjelo da pobjegne na slobodnu teritoriju u Šejkoviće.

Početkom juna 1943 godine, kada su nam u pomoć stigle proleterске jedinice Crne Gore iza V. ofanzive, mi smo ponovno oslobodili od Francetićevih bandita i ustaša teritoriju koju su nam oni bili oduzeli tj. Vlasenicu, Kladanj, Srebrenicu, Zvornik, i svu teritoriju oko tih mjesta kojom prilikom smo likvidirali mnoge ustaške zločince, i u cjelosti XV. domobransku pukovnicu.

Mi smo u toku borbi likvidirali od ustaških zlikovaca koje sam do sada u svome saslušanju spomenuo slijedeće: Kadića Ragiba i brata mu Sulju, ubili su ustanici odmah prvog dana ustanka, Begović Rasim i Kurtović Slavko osudjeni su na smrt novembra mjeseca 1945 godine u Tuzli. Da li su strijeljani ja ne znam. Topčića Pašagu ustaškog logornika iza Mutavelića streljali smo 1944 godine u Vlasenici, dr. Bušatlić Hasib sudjen je od Narodnog suda u Tuzli u godini 1945 na 20 godina prisilnog rada zajedno sa Rasimom Begovićem i Kurtovićem Slavkom, Kadić Husein je i danas na slobodi u Sarajevu. Kadić Ševkija je nedje u zatvoru a da li je osudjen neznam, Spahalić Sulejman je umro a žena mu Angela inače kulturbundovaka živi u Tuzli, ona je kao kulturbundovka bila takodje podstrekač i incijator zločina. Šta je sa Jašarević Salkom ne znam, takodje neznam šta je ni sa Cigojom Ivanom i njegovim sinovim Jozom i Perom aktivnim ustaškim koljačima, čuo sam da je Pero poslije oslobodjenja bio zaposlen u filmskom preduzeću u Sarajevu iako je do zadnjeg dana bio aktivni ustaša. Takodje ne znam šta je sa ustaškim zlikovcem Mujicom. Hasiba Brgulju ubili su ustanici prvih dana ustanka a brata mu Husu ubili smo mi 1943 godine koliko znam i Meho Brgulja ubijen je. Koljač Kurtagić Mujo ubijen je početkom 1944 godine, Dautović Mujo ubijen je prvog dana ustanka, Mehanović Fadil nalazi se u zatvoru u Sarajevu i očekuje pravednu kaznu od vojnog suda. Tuzlo Mujo ubijen je od ustanika prvih dana ustanka, Ajšić Mehmed ubijen je od četnika negdje u 1943 godini. O sudbini Sušića Sulejmana ne znam ništa. Silvester Ivanović sudjen je 1945 godine koliko znam ali ne znam na koju kaznu. Ustaškog zlikovca Jukića ubile su proleterске jedinice 1943 godine u Donjem Zalukoviku. Za Bobana i Caratana ne bi znao da kažem gdje su i šta je sada sa njima.

Završeno.

p.p.

Zapisničar
Билџија Хаџа

Nikola Bilić

Записник³⁴⁰

састављен дне 16 avgusta/1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Vlasenici срез Vlasenički округ Tuzlanski

Од комисије су присутни:

Записничар
Rajko Vučićević

Boško Ostojić pretsjednik
Vaso Jovičić sekretar

Приступа Vera Žderić жена pok. Branka родом из Arandjelovca општина Arandjelovac срез Arandjelovac округ Kragujevac сада се налази у Vlasenici стар 33 година, по занимању домаћица издржава 2. дјече чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Ja sam bila udata za Branka Žderića Drž geometra koji se je pred rat nalazio sa službom u Vlasenici i iz braka sa istim imam 2. maloljetna sina. Posle kapitulacije biv. Jugoslavije moj muž bio je dne 22 juna 1941 godine uhapšen od strane ustaškog logora u Vlasenici. Iste noći moj muž je sa ostalim žrtvama odveden u Rašića gaj 4 km. udaljeno od Vlasenice u pravcu sela Cikote i tamo ubijen klanjem. Zajedno sa mojim mužem te noći su ubijeni još: Danko Jokić trg., Dušan Bobar prota, Andjelko Drakulić opančar, Jovo DJ. Mičić trg. svi iz Vlasenice te Ljubomir Jakšić sveštenik iz Han- Pijeska, i Dušan Jović trg. iz Cikota.

Od izvršioca ovog zločina poznato mi je da je sudjelovao Medo Brgulja iz Vlasenice- Pustoše, a imena ostalih zločinaca nisu meni poznata.

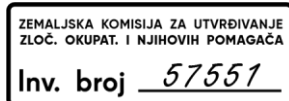
Ovo hapšenje i ubijanje izvršeno je po naredjenju ustaškog logora u Vlasenici, koji su sačinjavali: logornik Mušan Mutavelic iz Sarajeva i njegovi savjetodavci: Rasim Begović, Ragib Kadić, Ševkija Kadić, Sulejman Spahalić sudija, Bogosav (Slavko) Kurtović nadz. puteva, rodом из Banja- Luke, Salko Jašarević, Pašaga Topčić, Mahmut Mamić i Suljo Sušić.

Za gornje moje navode svjedoci su svi stanovnici Vlasenice. Čula sam da je u ubijanju mogā muža sudjelovao i Huso Brgulja, koji mi je u skoro po ubistvu moga muža jednom prilikom rekao da je mog muža otpratio do Sarajeva, te da je moj muž preko njega meni poručio da se udam ako se on ne vrati za 3-4 mjeseca. Tom prilikom na Husi Brgulji bilo je crni odelo prote Bobara.

Dovršeno.

Vera Ждепућ

³⁴⁰ Документ је откуцан на писахој машини.

састављен дне 23-IV- /1946 пред Zemaljskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevu кроз Sarajevo округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Sekulić Risto

Palić Hafiza

Приступа Simić Djordjo син, ~~ћи, жена~~ +Jove родом из Zvornika општина Zvornik кроз Tuzla округ Tuzla сада се налази у Sarajevu стар 32. година, по занимању čin. Jugopetrol издржава 3. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Odmah poslije kapitulacije Jugoslavije ustaše su preuzele svu vlast u Vlasenicama. Među ustašama glavni kolovodja bili su braća Kadići. Među ostalim zločinima najpoznatije je streljanje oko 70 vidjenih Srba iz Vlasenice na 22-juna 1941 godine. Detaljno o ovim zločinima nemogu se izjasniti, pošto nisam živio u Vlasenicama. Ali ovi zločini bili su povod i uzrok, što su se Srbi iz ovih krajeva počeli da dižu na ustanak. Ne samo iz Vlasenice nego i iz drugih mjesta dizao se je narod i bježao u šumu. U početku nije bilo neke naročite organizacije, ali se ipak jasno izdvajao s jedne strane Babić Aćim, koji je oko sebe okupljao Srbe oko Han-pijeska, a s druge strane Savić Brano, koji je bio glava ustanka u Šekovićima. Pošto su zločini ustaša uzimali sve više maha, to su ustanici spontano riješili da likvidiraju sa zločincima.

Prva borba sa ustašama u istočnoj Bosni počinje 5- avgusta 1941 godine napadom Brane Savića i njegovih partizana na selo Šekoviće, odnosno na ustašku kasarnu u Šekovićima. Poslije pada Šekovića naše snage, oslobadjajući selo po selo, idu prema Vlasenici. Istovremeno i grupe ustanika, koje su predvodili Aćim Babić i Svetozar Kosorić, priključili su se Brani Saviću i tako je počela opšta borba toga kraja za oslobodjenje. U toku ove borbe bila su oslobodjenja Paprača, Šekovići Vlasenica, Han-pijesak, Milići, i cijeli srebrenički srez.

Ustanici, koji su bili pod komandom Brane Savića, ušli su u borbu sa jednim odredjenim programom. Propovjedali su i zagovarali bezkompromisnu borbu protiv okupatora i ustaša uz naslon na saveznike, a naročito na Sovjetski savez. U svoje redove primali su i muslimane, i Hrvate. Naprotiv, grupa koja je bila oko Aćima Babića, nije imala širi program, nego se u glavnom rukovodila osvetom prema zločincima. I kod grupa, koje su predvodili Aćim Babić i drugi, nije postojala želja, da se vrši osveta nad muslimanima, koji nisu bili krivi. Jasan dokaz za ove iznijete činjenice, da za vrijeme ustanka nijedan nevin musliman nije ubijen niti opljačkan. Čak šta više ni imovina zloglasnih Kadića nije bila pljačkana. Iz ovoga se jasno vidi, da se ustanici, bez obzira kojoj grupi pripadaju, nisu rukovodili osvetom, nego im je jedini ideal bio oslobodjenje naroda od ustaškog terora.

Nakon izvesnog vremena poslije oslobodjenja Vlasenice i Srebrenice pojavljuje se u istočnoj Bosni Jezdimir Dangić, bivši Jug. žandarmerijski major, rodom iz Bratunca-Srebrenica. On je došao iz Srbije sa nekoliko većinom žandarmerijskih oficira i to: Šoškić, kapetanom, Milutinović Vladom, žandarmerijskim kapetanom iz Mostara, Mihajlović Sergijem, kapetan i još drugim.

³⁴¹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

Dangić je došao sa naročitim dekretom od Draže Mihajlovića, kojim je postavljen za komandanta svih bosanskih četničkih odreda. Čim je došao u Vlasenicu odmah je otpočeo sa organizacijom i prikupljanjem u svoj štab. Glavna mu je dužnost bila, da svu vlast nad ustanicima uzme u svoje ruke, pošto je on bio postavljen za jedinog komandanta četnika u Bosni, a naročito da parališe uticaj partizana na borbene mase, pa prema tome da sve ustanike otrgne ispod partizanske komande i da ih pod čini pod svoju komandu da bi time postao apsolutni gospodar ustanka u Bosni.

Dolazio sam više puta u lični dodir sa Dangićem i, kako je moj + otac bio s njim iz prošlog rata dobar prijatelj, to je on i prema meni pokazivao velike simpatije. Tako mi je, jednom prilikom pričao da je on dobio gore pomenuti dekret o postavljanju za glavnoga komandanta četnika i vrbovao i mene, da se potpuno priključim i podvrnem njegovoj komandi. Iz razgovora s njim jasno sam vidio da je za njegov prvi zadatak da sa komandih položaja eliminiše sve njemu nesigurne i nesimpatične dotadanje komandire i komandate bataljona. Najprije se oborio na Aćima Babića jer je Aćim bio tada samozvani četnički vojvoda i kao takav Jezdi najveća prepreka, za smirivanje četničkog narodnog kadra da bi na mjesto tih narodnih komandira postavio ooficirko žandarske komandire komandante. Kao dokaz za ovo je njegova naredba broj 1. kojom on na mjesto dotadanjeg komandanta zvrničkog fronta Pere Djukanovića postavlja za komandanta fronta žandarmeriskog kapetana Vladu Milutinovića, a mjesto seljaka komandanata bataljona postavlja prvenstveno aktivne oficire a u nedostatku rezervne, tako da sada komandni kader predstavljaju u glavnom aktivni i rezervni oficiri. Mijenjanje komande kadra je bilo za Jezdu prvu uslov da bi on mogao stvarno gospodariti četničkim ustaničkim masama, pa prema tome da bi mogao izvršiti i direktivu koju je dobio od Draže Mihajlovića, a to je ubaciti takve parole koje će biti privlačen za mase (ubijanje muslimana paljenje njihovih kuća i pljačka svega što im dodje pod ruku), da bi time otežao rad partizanima i da bi partizanskim masama skrenuo pažnju sa linije borbe na liniju anarhije i time ih odvojio od partizanske komande podvrgo kako tako pod svoju komandu. Dok se je sve ovo desavalo Jezda se je pobrinuo da on ispuni i svoje obaveze koje je dao Gestapou prilikom svog boravka u Srbiji u avgustu mjesecu 1941 godine, a te su obaveze bile da Jezdo svojom ulogom ukoči polet ustanka, a naročito kao konkretan zadatak da Jezdo svojom vještom sabotажom onemoguću ustaničkim snagama da zauzmu Zvornik, koji je tada za Njemce bio važan saobraćajni čvor. Time bi neprijatelj dobio u vremenu da N.D.H. organizuje svoje vlastite snage.

Da je Dangić stajao u vezi sa gestapo i preko njega sa njemačkom komandom najbolje potvrđuje ovaj primjer: U septembru mjesecu 1941 g. uhvaćeni su dva njemačka vojnika u Drinjači, tu su zadržani i Dangić ih je odmah oslobodio tako da su ovi produžili za Zvornik, bez da su pri tome bili razoružani. Ja smatram da su ovi njemci naročito poslani kao kuriri i da su prilikom ovog susreta sa Jezdom njemu donjeli ili usmen ili pismen zahtjev od neke njemačke komande.

Početkom septembra 1941 g. po izričitoj narednji Dangića Jezdimira četnici pod komandom Petkovića Lelje iz Zelinja, srez srebrenički, zapalio je muslimansko naselje Novo selo. Pri tom opljačkali su stanovnike, ubijali muslimane, i vršili druge zločine. Ovo zaključujem iz toga, što Leljo petković bio na ispravnoj četničkoj liniji, t.j. da se muslimani ne ubijaju i što je Leljo bio pod uticajem svoga strica Milana Petrovića, koji nije bio za klanje muslimana. Dakle, ovaj zločin je čist planski zločin Dangića.

Poslije ovoga mi smo organizovali napad za oslobodjenje Zvornika. Jezdimir Dangić nije nikada bio zagrijan za borbu i uvijek je našao nekoga razloga da to odloži.³⁴²

³⁴² Наредна страница недостаје у кутији.

ЗАПИСНИК³⁴³

састављен у IX реонском повереништву Земаљске комисије Србије за испитивење злочина окупатора и њихових помагача на дан 25.IV.1945 год.

ПРИСУТНИ СУ:

Члан Повереништва:
Крста Вукотић

Иследник:
Василије Вуруна

Оштећени:
Божица Максимовић

Приступи овој комисији Божица Максимовић избеглица из Босне, среза Власеничког, сада у Београду са станом у Мокрањчевој бр.11, стара 34 год., православна, мајка 4 деце, слабог имовног стања, изјави:

Злогласна банда Павелићевих Усташа на Илин дан 1941 год. са 80 и више Срба из среза Власеничког одвели су и мога мужа Рајка Максимовића, пензионисаног жандармеријског наредника и од тада о њему више ништа неznam. Касније чула сам од једних, да је мој муж и његови другови транспортовани за Загреб док су други тврдили да нису транспортовани већ да су у близини Хан Пијеска побијени и бачени реку. Од једног од њихових спроводника када се вратио добила сам писмо од мог мужа у коме ми само каже да чувам себе и децу. Шта је од овога свега тачно мени није тачно познато и мада сам се свугде распитивала да бар донекле сазнам истину. Мог мужа и његове другове одвели су злогласни разбојници усташки а међу њима познати су неки жандарм. каплар бивше југословенске жандармерије, који је за време Усташа био командир станице Рагиб Демеровић, кога су касније убили Усташе као и неки жанд. каплар Јанош. Од осталих Усташа није ми лично познат ни један.

Три дана после одвођења мога мужа, у ноћи, исте Усташе покушале су да провале у моју кућу свакако са намером да одведу мене и децу, али и под највећим претњама и псовкама нисам хтела им отворити, тако да су после дужег времена уз грдње и најгоре псовке отишли. Сутрадан поново су дошли њих четворица међу којима Демеровић и Јанош и после друге свађе самном којом приликом су ми са најпогоднијим изразом псовали све моје а нарочито „српску мајку“ и хтели су ме силом одвести, али у томе су наши Срби који су били у шуми припуцали сукобили се са усташама које су тада и отерали од куће и из села и тако ме спасли њихових зверских намера. Како су се прилике страшно заоштравале из дана у дана опстанак мој и моје деце и свих преосталих Срба и српских породица у том крају није био могућ, то сам у месецу априлу 1942 год. на сам Ускрс, са другим српским породицама, уз заштиту наших Срба који су били у шуми напустила своје огњиште и обилазним путевима преко планина и врлети отишла да се преко Дрине пребацим у Србију. Од моје куће до Дрине правим путем, има свега два сата хода али ми смо обилазећи друмове путовали пуних десет дана. На путу су ме поред Дрине пресрели Усташе. Ту су ме држали

³⁴³ Документ је откуцан на писаћој машини

неколико дана мучили ме, тукли, изнуравали глађу тако да сам потпуно у бесвесном стању пребачена преко Дрине. Том приликом не само што су ме тако страшно унаказили већ су ме до голе коже опљачкали тако да су ми између осталог однели 66.000 динара, 30 Наполеона у злату, 6 златних и 1 сребрну прстен, као и златни сат мога мужа. Тучена сам тако страшно да ми је избијено 6 зуба, сломљена десна вилица и да сам балила крв на уста и нос. У пребацивању преко Дрине одвојили су ме од двоје деце и када сам у Растишту ухваћена од српских власти и пренета у болницу где сам се неколико дана борила између живота и смрти, ту сам дознала да су ми и деца жива и да су пребачена преко Дрине. За време тог мога мучења на Дрини видела сам најгрозније слике које се никада не би могле довољно описати. Између осталог видела сам где су Усташе у масама децу и жене наводиле над самом реком и ту их митраљезима стреляли тко да је Дрина носила стотине и стотине лешева српских жена и деце.

За ово мучење поједине сведоке не бих могла навести, али свакако то је познато целом оном крају.

Да сам ја донета у болницу у стању између смрти и живота могу посведочити лекар и друго особље те болнице. Познато ми је да је ту болницу инсталирао Централни завод у Београду и у њему свакако могу се добити обавештења који је лекар и које санитетско особље било на раду у Растишту у априлу и мају 1942 год.

Да су моји наводи о одвођењу мога мужа тачни позивам се на сведоке: Десанка Мицић, учитељицу избеглице, сада са станом у Војводи Степе бр.6 и Тодор Шупић, Добропољска 67, који су сведочили када сам добила решење о добијању помоћи.

Што се тиче материјалног захтева за губитак мога мужа остављам слободној оцени комисије, јер губитак мога мужа за мене је ненадокнадив.

П.П.

Иследник,
Вуруна

Претседништво народне владе Босне и Херцеговине
ЗЕМАЉСКА КОМИСИЈА
за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача

Д. Бр. 329/45

Сарајево. 22. маја 1945. г.

Божница Максимовић
Члан Повереништва,
К. Вукотић

Земаљској комисији за
испитивање ратних злочина зав--- Сарајево
Доставља се пријава Божнице Максимовић
пошто се дело злочина одиграло на територији Босне.

С.Ф.С.Н.

11. VI. 1945 Бгд.

Секретар
К Вукотић

састављен у IX реонском повереништву земаљске комисије Србије за испитивање злочина окупатора и њихових помагача на дан 11.V.1945 год.

ПРИСУТНИ СУ:

Члан Повереништва:
Крста Вукотић

Иследник:
Василије Вуруна

Сведок:
Мицић Десанка

Приступи овој комисији Мицић Десанка избеглица из Сарајева, сада у Београду, Војводе Степе бр.6, стара 27 год, удата, вере православне, Српкиња.

Пошто је сведокиња упозорена да говори само истину под претњом кривичне одговорности, изјави:

Лично сам познавала Рајка Максимовића, пенз, жанд, наредника из Милића, и познато ми је да су усташки крволоци кад је настало опште клање и одвођење Срба одвели и Божидара Максимовића, о чијој се судбини до данас ништа незна, али је највероватније да је завршио као и хиљаде хиљаде невиних Срба у Босни тј. да је од усташких зликоваца на најзверскији начин заклат. Познато ми је да је у усташким злочинима нарочито се истицао Рагиб Демеровић бивши југосл. жанд. наредник, стар отприлике 27 год. и Демеровић Јанош жанд. наред. бивше Југосл. војске који су се нарочито истицали у крволочству у томе крају. Они су уз усташе који су дошли са стране били коловође у том злочиначком раду. Наводи из пријаве у погледу мучења и малтретирања Божице Максимовић мени су познати тј. да су је усташе на најстрашније начине малтретирани да су јој одузели сву покретну имовну као и 65.000 дин. 30 Наполеона и сву златнину. То ми је познато јер ми се она одмах после тога жалила наводећи како је то и у Пријави претстављено. О општој ствари могу рећи да је мало рећи што би се могло описати мучење Срба од стране усташких зликоваца по Босни и Херцеговини.

Више немам шта да кажем. На казато могу се заклет.

П.П.

Мићућ Десанка

Иследник,
Вуруна

Члан Повереништва,
К. Вукотић

³⁴⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

ЗАПИСНИК³⁴⁵

састављен у IX реонском повереништву Земаљске комисије Србије за испитивање злочина окупатора и њихових помагача на дан 11.V.1945 год.

ПРИСУТНИ СУ:

Члан Повереништва:
Крста Вукотић

Иследник:
Василије Вуруна

Сведок:
Тодор Шупић

Приступи овој Комисији Тодор Шупић, из Београда, Добропољска 67 вере православне, Србин, ожењен, отац двоје деце, стар 38 год.

Пошто је сведок упозорен да говори само истину под претњом кривичне одговорности, изјави:

Лично познајем Рајка Максимовића бившег жанд. наредника у пенз. познато ми је да је исти 1941 год. по капитулацији Југославије кад су усташке банде развиле свој злочиначки посао по Босни против Срба да је Рајко Максимовић од стране истих бандита на Илиндан Рајко одведен и да се о његовој судбини до данас ништа незна. Прича се а што је нажалост и највероватније да је од стране усташких зликоваца као и стотине хиљада невиних Срба настрадао. То је све што знам о судбини Рајка Максимовића. После одвођења Рајка Максимовића његова жена Божица Максимовић са својих 4 деце дошла је код мене у Београд где је била од мене прихваћена годину дана, и она ми је причала о малтретирању и мучењу ње и њене деце како је то и у пријави претстављено. Причала ми је да су јој усташе развукли сву покретну имовину, да су јој однели 66.000 динара, 30 Наполеона и сву златнину. Мало је речи којима се може описати зверства Усташа која су радила против Српског народа у Босни и Хрватској о којима звесртиме ми је Божица Максимовић и многи други који су из Босне побегли а у осталом то је познато читавој јавности.

Више немам шта да кажем. На казато могу се заклети.

П.П.

Тодор С. Шупић

иследник,
Вуруна

Члан Повереништва,
К. Вукотић

³⁴⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

Записник³⁴⁶

састављен дне 20 avgusta/1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Vlasenici срез Vlasenički округ Tuzlanski

Од комисије су присутни:

Записничар
Rajko Vučićević

Boško Ostojić pretsjednik
Vaso Jovičić član

Приступа Djordje Višković sin pok. Ilije родом из Nedjeljišta општина Donji-Zalukovik срез Vlasenica округ Tuzlanski сада се налази у Vlasenici стар 46 година, по занимању Suds. službenik издржава 3. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Dana 22 juna 1941 godine iz jutra oko 9 časova izašao sam iz svoje kuće i pošao u kafanu Radinke Čalmić. Na ulici me je susreo Suljo Saračević iz Vlasenice tadani policajac i naredi mi da sa njime podjem u Ustaški stan. Kada smo došli do kuće bivšeg Sreskog načelstva nije me vodio u ustaški stan već pravo u zatvor sreskog načelstva. U zatvoru sam zatekao između ostalih: pok. Jovu DJ. Mičića, Andjeljka Drakulića, Jovića Dušana, Danila Jokića i Mehu Čišića biv. sreskog načelnika koji sada živi u Sarajevu.

Toga dana u večer oko 12 sati nestalo je iz zatvora 7 gradjana koji su odvedeni u Rašića gaj i tamo na najzvjerskiji način poubijani.

Iz jutra kada su porodice poubijanih došle u zatvor i pitale ustaše šta je sa njihovima i gdje su odvedeni ustaše su odgovorile: oterani su u Tuzlu i Sarajevo u logor kao taoci.

Ja sam ostao u zatvoru do 7 jula i zato vrijeme bilo je ubijeno 3 partije. A toga dana po noći oko 1 sat oterana je 4 i poslednja partija zatvorenika u kojoj je bilo 9 lica i u kojoj sam bio i ja.

Kada su nas gonili vezane u Rašića gaj noć je bila mračna i kiša je počela da pada, te kada su nas dotjerali na određeno mjesto raka je bila već iskopana raku je kopao Medo Brgulja a po naredjenju ustaškog logora i za taj posao dobivao je veće novčane nagrade od samog logora i ljudi koji su saradjivali u njemu.

Ja sam sa Lazom Radakovićem koji sada živi u Vlasenici uspio te noći da pobjegnem sa same rake u momentu kada je zamjenik logornika Suljo Sušić sa još 10 ustaša naredio da naša grupa vezana ide u iskopanu raku, sa nama dvojicom pobjegao je i pok. Djordjo Vučković ali ga je metak puščani pogodio te je ostao na mjestu mrtav.

Te noći ustaše su pucale dugo za nama dok god se mi nismo udaljili.

Organizatori i inicijatori pokolja u Rašića gaju jesu: 1) Ragib Kadić, 2) Ševkija Kadić, 3) Rasim Begović, 4) Salko Jašarović, 5) Pašaga Topčić, svi iz Vlasenice 6) Sulejman Spahalić tadašnji sudija 7) Mahmut Mamić tadašnji pol. činovnik 8) Bogosav (Slavko) Kurtović nadzornik puteva rodом iz Banje-Luke i 9) Mušan Mutevelić logornik rodом iz Sarajeva..

Izvršioци zločina jesu: 1) Husein Brgulja, 2) Medo Brgulja, 3) Suljo Sušić, 4) Fadil Mehanović, 5) Mujo Kurtagić, 6) Avdo Nezirović 7) Mujo Dautović, 8) Salih

³⁴⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

Alispahić, 9) Mehmed Mujica, 10) Topčić Huso, 11) Topčić Aljo, 12) Omer Osmanlić zv. baraba svi iz Vlasenice te 13) Rasim Starogorac, 14) Ragib Kukić iz Knežine i još četverica ustaša koje je sa sobom doveo logornik iz Sarajeva od kojih samo jednom znam da je ime Luka i da je iz Čapljine. Ovom prilikom kada su me vezali oduzeli su od mene 800 dinara 1 mali i 1 veliki novčanik i ostale sitne stvari.

Sjećam se da je još bilo ustaša iz Vlasenice i okolice ali se imena ne sjećam jer ih nisam poznao.

Dana 16 maja 1942 godine došli su u moju kuću u kojoj je bila moja žena Ana i Katica Bajagić ustaše Silve Ivanovića tadanjeg komandanta u Vlasenici i to: Kurtović Drago i Periša kome prezimena neznam oba iz Sarajeva i tom prilikom opljačkali i odnijeli su djevojačku spremu moje pastorke Nadežde i ostali kućni inventar u vrijednosti od 50.000 dinara.

Dana 24 decembra 1942 godine Jukićeve ustaše uhvatile su moga sina Dobrivoja kada se je vraćao iz vodenice i kod njega pronašli vijesti N.O.V. i internirali ga u Sarajevo a odatle u Zemunski logor u kome je ostao 7 mjeseci iz logora je poslat u Borski rudnii na prisilan rad odakle je u ljeto 1943 godine pobjegao te u bjegstvu poginuo.

U avgustu 1944 godine ustaše i 13 plava S.S. divizija opljačkali su mi veša i raznih stvari u vrijednosti od 10.000 dinara

P. P.

Ђорђе Вишковић

Записник³⁴⁷

састављен дне 11.X./1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Vlasenici срез vlasenički округ tuzlanski

Од комисије су присутни:

Записничар:
Vaso Jovičić

Приступа Lazar M. Radaković син, ~~ћн~~ жена Milenkov родом из Vlasenice општина Vlasenica срез Vlasenički округ Tuzlasnki сада се налази у Vlasenici стар 39 година, по занимању Gostioničar издржава četvero чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

23 juna 1941 god. u 8 sati ujutru došla su dvojica mladića ustaša meni nepoznati, i upitali me da li sam ja Lazo Radaković, ja sam odgovorio da jesam, rekli su ajde s nama, kako sam bio u mojoj radnji spremio sam se i pošao pred ovom dvojicom, doveli su me u sreski zatvor i tamo su me predali čuvarima zatvora koje sam poznao i to: Osmanu Tihiću i Sulji Saračeviću koji su bili opštinski policajci, Tihić je bio rodom iz Banje Luke nepoznato mi je gde sade boravi, a Suljo Saračević je rodom iz Vlasenice i sada je živ zaposlen je na čuvanju tel. linije Vlasenica-Nova Kasaba.

Ovi su me detaljno pretsresli i oduzeli lične stvarčice i strpali me u samicu, iz te samice sam čuo gde se dogone i drugi koji su pohapšeni i zatvoreni redom po ćelijama, istu tu veče i ja sam premešten u drugu ćeliju gde nas se je sastalo više, sutra dan sam saznao da je jedna partija od 7 ljudi već nestala iz zatvora, jedni su govorili da je ta partija sprovedena u Tuzlu, drugi su govorili da je odvedena u Sarajevo i td.

Nakon nekoliko dana Logornik Mutevelić došao je noću sa trojicom pratioca ustaša u zatvor i počeo je prozivati po sobama redom i batinati među kojima su batinali Momčila Mičića stud[enta] iz Vlasenice, Ristu Anđelića činov[nika] iz Hercegovine, i još neke, tako je sve s vremena na vreme nestajala jedna po jedna partija od 7-10 ljudi.

Poslije kad nestane ljudi u zatvoru, rodbina se interesuje gde su odvedeni, ustaše su raznoliko odgovarali, jedni kažu odvedeni u Tuzlu u Okružni-Županijski logor, drugi kažu u Sarajevo i td.

Nakon 17 dana tj .noću između 7 i 8 jula 1941 god.došli su iz ustaškog logora nekoliko ustaša među kojima tj. kao zamenik logornika Sušić Suljo student izveli nas jednog po jednog tj mene, Đorđu Viškovića, Radovana Čečura, Milutina Jeftića, Marka Čalmića, Đorđu Vučkovića, Gligora Durića, Dušana Drakulića i Ljubu Vukašinovića iz zatvora oduzeli od nas što smo imali uza se novca i koješta, povezali i povelu u pravcu Rašiće Gaja, kad smo pošli iz zatvora jedan je auto pošao od zatvora tj. od zgrade Sreskog Načelstva u pravcu Sarajeva, to je bio znak da smo mi otišli sa autom za sarajevo, to su ovi radili i ranije uvijek kad je koja od prvih partija polazila da sa time sakriju tragovi rodbini nestalih, sa nama iz zatvora pošli su sa oružjem: Sušić Suljo kao zamenik logornika, te Huso Brgulja, Mujo Dautović, Mujo Kurtagić

³⁴⁷ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

i Salih Alispahić, dočim je usput na svakoj okuki još pa jedan priključivao našoj povorci koji su bili raspoređeni za osiguranje puta, te su do grobnice u Rašića Gaju bili još i ovi: Mehanović Fadil Đak, Nezirović Avdo, đak medrese, Mujica Mehmed, Topčić Huso, Topčić Aljo, svi iz Vlasenice. Gde sada ovi borave nije mi poznato, putem sam ja a vjerovatno to su i moji drugovi primetili da će mo biti pobijeni, nismo ništa govorili osetili smo teret i grobnu tišinu. Kad smo bili blizu Rašića Gaja Huso Brgulja je pozvao sa fućkanjem svoga oca Među čija je kuća u blizini a koji je imao zadatak da kopa rake, da pokaže gde je iskopana raka za nas, kad je ovaj došao stavi se na čelo naše kolone i pošli smo još malo pa sa puta u šumu bez puta, osetili smo teret i izvesnu nesvesticu, neki je počeo spominjati djecu, neki počeo da plače a ja sam samo gledao da se rešim lanca koji je bio stegnut oko lijeve ruke uz druga mi Đorđu Vučkovića, šanuo sam mu kako smo i bili u paru da drži za katanac. Ja sam sa najvećim pritiskom koji sam u ludačkom strahu okrenuo i prekinuo katanac na samoj raki, i pobegao pucali su za nama.

Glavni organizatori ovoga zločina u ono vreme bili su: Ševkija Kadić, Sulejman Spahalić kao poverenici N.D.H. Članovi Rasim Bego Ragib Kadić, Suljaga Kadić, Mahmut Mamić, Salko Jašarević, Pašaga Topčić Dr. Hasib Bušatlić, Rudolf Čajić i još nekolicina. Slavko Kurtović pošto je imao glumačke spobnosti svu organizaciju posla vršio je on lično i bilo mu je prepušteno i važio je kao naredbodavac. Husejin Kadić je donosio Naređenja Više Ustaške vlasti iz Sarajeva što su ovi sprovodili u život, izuzev Mamića i Kurtovića svi su *ови из Власенице садашње боравиште непознато*.

C.P.

Лазо М. Радаковић

Записник³⁴⁸

састављен дне 15-X /1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Vlasenici кроз Vlasenica округ Tuzla

Од комисије су присутни:

Записничар:

Vaso Jovičić

Приступа Lezo S. Altarac син, ~~ћн, жена~~ Sumbula Altarca родом из Vlasenice општина Vlasenica кроз Vlasenica округ Tuzla сада се налази у Vlasenici стар 42. година, по занимању trgovac издржава četvero чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

3. augusta 1941. godine došao je Rašid Balvanović iz Vlasenice sa još nepoznatom trojicom i svakog ponaosob odvela je po jedne dvojka i moga rodjaka Alberta Altarca, Ješuu Bararona i zeta Izraela Laufera u pritvor ustaški, a u jutru sa kamionom odvedeni su na voz u H. Pijesak do u Gospić gdje su i pobjeni, jer ih do danas nema. Imenovani Balvanović koji je u to vrijeme bio kao milicija nalazi se sada u Vlasenici.

U to vrijeme bio je logornik ustaškog logora u Vlasenici Mutevelić, a njegovi glavni saradnici bili su Slavko Kurtović koji se sada nalazi u pritvoru u Sarajevu, Rasim Begović koji se sada nalazi u pritvoru u Tuzli, Ševkija Kadić i Sušić zamjenik logornika sa nepoznatim boravištem.

25 januara, 1942 za vrijeme I njemačke ofanzive kroz Vlasenicu odvedeni su za Šabac gdje su i streljani rodjak Sumbul Bararon i Mihael Altarac. Imenovani su odvedeni po nepoznatoj njemačkoj jedinici.

Sa istim mojim rođjacima koji su streljani u Šabcu bio sam i ja uhvaćen i sproveden do u Miliće, te prilikom logorovanja u Milićima uspio sam pobjeći u šumu.

1 aprila 1942 godine došla je Crna Francetića legija u Vlasenicu, koga dana sam ja pobjegao u šumu, a moja sva porodica ostala je u Vlasenici gdje ih je po dolasku ustaša pohvatalo u kućama i sprovelo sve u jednu kuću. Od toga dana kada više nisu bili u svojim kućama radili su svaki dan u pratnji ustaša teške poslove sve do 6 maja kada su ih strpali u neke kamione i odvukli do mjesta zvanog Ružina voda izmedju Vlasenice i H. Pijeska i tu ne najgrozniji način pobijeni.

Medju pobijenim bili su od moje porodice slijedeći: Otac Sumbul, majka Berta, braća Behor i Hajim, žena Bukica, kćerke Berta i Luncika, sestre Klara, Djustika, snahe Lenka i Flora, bratići Jakica, Sumbul, sestrične Bukica, Berta, Flora, Berta i Klarica. Stric Santo, tetka Flora, rodice Sida, Flora, Buki, Klarica, rođjaci: Leon, zet: Aron, tetka: Hana, rodice Blankica, Estera, Luncika, tetka Luna, rodice: Sara, Lenka, Sida prijatelj David Bararon, prija Sara Bararon. Moji sugrađjani Jevreji od kojih nema niko živ i to Anika, Jana, Pista, Rott..

Za moju porodicu rođjake i sugrađjane Jevreje koji su pobijeni 1942 godine 6 maja izmedju Vlasenice i Pijeska na mjestu zv. Ružina Voda navodim slijedeća lica koja su učestvovala u ubijanju a bili su u Crnoj Francetića legiji i to:

³⁴⁸ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

Dragan Kurtović iz Sarajeva, Šemso, Hasan i Juso nepoznatog prezimena rodom iz Preljubovića srez Rogatica, satnik Marko Grgić iz Sarajeva, Silvo Ivanović iz Sarajeva, Cikirle Ante iz Vareša, Stjepan Tomić iz Vareša, Božo Stanarević iz Vareša veliki krvolok i ubica mojih djevu rodica Blanke i Luncike Altarac koje je on lično silovao i odveo van Vlasenice gdje ih je pobio na nepoznatom mjestu. Tako isto učestvovali su u ubistvu moje porodice i Peko nepoznatog prezimena, Jozo Pos iz Sarajeva Ante Rožinski iz Sarajeva, Sad zv.Albanez veliki krvolok rodom iz Skoplja a ženjen za vrijeme rata u Vlasenici sa Vasvijom Saračević koje je i sada živa u Vlasenici, a njegov boravak sada nepoznat.Tako isto saučesnici su Jozo Božić radnik duh.tvor. u Sarajevu kao i drugi Jozo Božić.

Svi gore navedeni bili su ustaše Crne Francetića legije i izvršili su silovanja svih ženskih od male djece pa do odraslih pa onda ih pobili na najgrozniji način.

Moja kćerka Luncika koja je bila stara 12 godina prilikom ubijanja nije bila pogodjena smrtno, nego je ranjena i ustaše misleći da je mrtva otišli su sa mjesta zločina ujutro su došli ponovno i našli je poludjenu, našto su je ubili pucajući na nju svi ustaše koji su bili tu. Ovo po pričanju samih izvršioca zločina na povratku u Vlasenicu sa izvršenog zločina gradjanima Vlasenice.

Ispušteno kao nepotrebno.

Lezo S.Alatarac s.r.

Za tačnost prepisa tvrdi i ovjerava

Pretsjednik
Zemaljske komisije³⁴⁹
/Škorić Miloš/

M.K.

³⁴⁹ Испод се налази латинични потпис председника Земаљске комисије.

ZAPISNIK³⁵⁰

sastavljen dana 8. septembra 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutalj Jovo
 Zapisničar: Šandrak Ružica

Svjedoci:

1. Kolaković Miloš p. Mihajla, 38 god. Iz Koprivna, pretsj. M.N. Odbora Derventa
2. Krstić Stanoje p. Jove, 30 g. iz Božića
3. Bečirović Ahmet um. Ibre, 25 g. iz Pomola
4. Kovačević Miloš p. Stevana, 45 g. iz Koprivna

Pošto je svjedocima predloženo, da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Derventi, i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Prvih dana po kapitulaciji Jugoslavije dolazile su njemačke patrolе od 5 - 6 ljudi i po svima selima pretresali kuće i tražili oružje.

Početkom mjeseca juna 1941. god. osniva se u bivšoj opštini Derventi ustaški tabor. Tabornik postaje Tuzlo Mujo um. Alje, 45 god iz sela Podgaja srez Srebrenica, poginuo. Njegovi glavni pomagači bili su pretsjednik opštine Ramić Ramo um. Selima, 50 g. iz sela Štedre, poginuo i komandir žandarmerijske stanice u Derventi podnarednik Kavazbašić Mehmed, 30 g. iz Nove Kasabe, poginuo. U ustaški tabor su pristupili i dobili oružje slijedeći muslimani: Tabaković Mušan, 35 g. iz sela Nurića, poginuo, Memišević Azem, 35 g. iz Bešića, Bečirović Alaga um. Selima, 25 g. iz sela Pomola, poginuo, Sandžić Avdo um. Čamila, 32 g. iz Štedra, sada nepoznatog boravišta i Sandžić Atif um. Bega iz sela Štedra, 30 g. sada nepoznatog borav. Ove pomenute ustaše sa ustašama iz Vlasenice i Srebrenice su zalazili po selima i po srpskim kućama vršili pretrese, tražili oružje i vojničke stvari i pljačkali i civilna odijela.

10. jula 1941. god. došao je iz Vlasenice logornik Mutevelić Mušan sa Brguljom Mehom i taj čitav dan pili su u kafani Cvjetkovića Nedje. Po njihovom naredjenju iste noći su dovedeni u opštinu sveštenik iz Dervente, Maskijević Drago 30 g. i Ivanović Aleksije p. Alekse, 38 g. iz Pomola. Kad je Aleksije vidio, šta će s njime biti, nudio je Tuzli Muji livadu i mlin, da ga ostavi u životu, našto mu je Mujo odgovorio: "To će meni svakako i ostati". Iste noći su pop Maskijević i Ivanović Aleksije pobijeni i zakopani nedaleko od opštine. Poslije nekoliko dana došao je ponovo Mutevelić sa još nekoliko nepoznatih ustaša iz Vlasenice i iste noći po njegovom dolasku dovedeni su od pomenutih ustaša u žand. kasarnu u Derventu Ivanović Milan p. Cvijetina, 44 g. bivši pretsj. opštine u Derventi. i Lalović Jovan p. Marka, 40 g. iz Gunjaka. Obadvojica su iste noći ubijeni i zakopani pod Vodeničko polje, nedaleko kasarne. Ubio ih je Tuzlo Mujo, koji je od biv. pretsj. opštine Ivanovića Milana tražio njegovu kćer Slavojku, da mu bude treća žena i da će ga

³⁵⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

ostaviti tada u životu. To je Milan odbio i Tuzlo Mujo je ubio i njega i Lalović Jovana.

26. jula 1941. god. jedna četa domobrana, koja je došla iz Sarajeva i oko 30 ustaša od kojih je prepoznat Zimić Salih, 30 g iz sela Žepe, srez Rogatica, sada nepoznatog boravišta, vršili su pretres šume Radavi, gdje im je bilo rečeno, da se kriju četnici. Poslije pretresa Radave domobrani i ustaše su došli u selo Koprivnu i sve srpske ljude, žene i djecu dotjerali kod opštine u Derventu. Kada su ih sve ispitali, t.j. gdje se nalaze četnici, pustili su ih kućama, a izdvojili su 8 ljudi i to: Kovačević Dušana p. Alekse 60 g., Kovačević Radovana p. Alekse 45 g., Kovačević Rajka p. Dušana, 37 g. Kovačević Ranka p. Dušana, 35g., Kovačević Milisava p. Riste, 38 g. Kovačević Dragu p. Riste, 28 g., Ivanović Momčila p. Cvijetina 40 g. i Ivanović Savu p. Djoke, 40g. Ovu osmoricu ljudi, domobrani i ustaše odveli su u Vlasenicu, odakle su bili sprovedeni u Tuzlu, gdje su ostali sve do maja 1942. god., kada su pušteni kućama. Pri povratku u selu Milićima, od ustaša crne legije, bili su pohvatani: Kovačević Milisav, Drago i Ranko i Ivanović Momoilo. Ustaše su ih povezali u konopce i povelu ih u jedam potok, da ih streljaju. Kovačević Ranko, uspio je putem da prereže kanap i da pobjegne, dok su ostala trojica streljani. Komandant u Milićima bio je tada neki Jelečić Stipo oficir iz crne legije. Kovačević Radovan i Ivanović Sava, koji su iz Tuzle poslije puštanja iz zatvora, stigli u Novu Kasabu, uhvaćeni su od ustaša crne legije i pobijeni. U selo Koprivnu vratili su se kući samo Dušan i Rajko Kovačević.

3. augusta 1941. god. pretsj. opštine Ramić Ramo, pozvao je na kuluk, na putu kod opštine u Derventi oko 70 ljudi iz svih srpskih sela opštine Derventa. Na putu su Srbi radili svega jednn sat, kada je jedna ustaška patrola, od deset ljudi, koju je vidio Brgulja Medo, izdvojila oko 20 Srba, sa rada i odvela u zatvor u Vlasenicu. Jednu grupu od tih odvedenih, većinom staraca, ustaše su povezli kamionima prema Tuzli, ali su ih ustanici oslobodili kod dubničke čuprije. Tu su poginuli Brežančić Jovo p. Ivana, 65 g. iz Zabrdja i Vukotić Jovan p. Milića, 65 g. iz Ristijevića. Ostali i to: Bošnjajić Djoko p. Pere 38 g. iz sela Koprivna, Nedeljković Milan p. Jove, 22 g. Avramović Krsto p. Stojana, 60 g. oba iz sela Zabrdja, Brežančić Ljubinko Tomin 22 g. iz Jeremića, Kandić Djordjija p. Stjepana, 60 g. iz Toljevića, Mišić Janko p. Gligora, 22 g., iz Dubačka, Dukić Jefto p. Vase 58 g., Dukić Desimir p. Riste, 22 g., oba iz sela Dukića, Lalović Radivoje Gojkov, 20 g., i Lalović Miloš p. Krste, 55 g oba iz sela Gunjaka, ostali su u zatvoru u Vlasenici, i za njihovu se sudbinu više ništa nezna. Poslije ovoga odvodjena sva srpska sela našega kraja digli su se na ustanak i bili smo tada slobodni sve do januara 1942. god.

Početkom aprila 1942. god. Francetića crna legija potpuno je opljačkala i popalila sva srpska sela M.O. Derventa. Izgorilo je tada preko 300 kuća i oko 800 drugih gospodarskih zgrada. Ustaše crne legije su svo srpsko stanovništvo, koje su zatekli po selima streljali, klali, nabijali na noževe, zatvarali u kuće, pa palili. Gligorovića Milivoja, 24. g. iz sela Toljevića, dvojica ustaša su ga držala za ruke, a treći ga je raspolovio sjekirom. Po šumama, kuda je srpski živalj bio izbjegao, ustaše su vršili pretres i gdje su koga našli, ubijali su na mjestu. Većina stanovništa iz srpskih sela izbjegla je preko Drine u Srbiju, i sela su ostala pusta sve do 1945. g., kada su se izbjeglice iz Srbije počele vraćati. Od crne legije u god. 1942. stradalo je preko 300 ljudi, žena i djece /navedeni u spisku poznatih žrtava M.O. Derventa/.

II.

Januara 1942. god. njemačke trupe, koje su stigle iz Loznice, došle su preko Zvornika i u prolazu kroz sela Dubačko, Jeremiće, Lukiće i Simiće, pohvatali su oko 15 ljudi, koje su zatvorili u osnovnu školu u selu Milići, a odatle ih spremili u logor u Šabac, a kasnije u fabriku u mjestu Zajaću kod Loznice, na prisilan rad, gdje su ostali sve do oktobra 1944. god., kada ih je oslobodila Jug. Armija.

Februara 1942. god. četnički odred kapetana Račića, koji se je sastojao uglavnom od bivših jug. žandara, upali su u sva sela M. odbora Derventa i po srpskim selima pljačkali, hranu, odjeću, konje a ljude, koje su našli kod kuća batinali. U muslimanskim selima Pomolu, Džile, Nurićima i Štedri, četnici su prvo sve popljačkali, pa onda popalili. Ljude su izvodili i streljali po potocima, a žene i djecu zatvarali u kuće i žive ih zapalili. Tada je u ovim selima izgorili oko 100 kuća i preko 200 drugih gospodarskih zgrada, a što postreljano, poklano ili živo zapaljeno, bilo je oko 200 ljudi, žena i djece, navedenih u spisku poznatih žrtava M.O. Dervente. Uslijed četničkog terora muslimansko stanovništvo preselilo je u Zvornik, Janju, tako su i ta sela ostala potpuno pusta, sve do 1945. god.

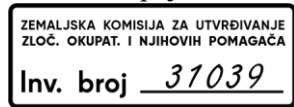
Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik:
Гутаљ Јово
Zapisničar:
R. Šandrak

S v j e d o c i:³⁵²
Колаковић Милош
Крстић Станоје
Бећировић Ахмет
Ковачевић Милош

³⁵¹ Поглавље је настављено римским бројем 4, умјесто 3, јер се под бројем 3 наводе италијански злочини којих није било у овом крају.

³⁵² Испод се налазе потписи и отисци прстију појединих свједока.

Записник³⁵³

састављен дне 2 oktobra./1945 пред Gradskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у TUZLI срез TUZLA округ TUZLANSKI

Од комисије су присутни:

Записничар:
Slavica³⁵⁴

Приступа Kristina Maskijević син, кћи, жена Dragomira родом из Tuzle општина Tuzla срез Tuzla округ Tuzlanski сада се налази у Tuzli стар 32 година, по занимању domaćica издржава 2 дјече чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Dana 10 jula 1942 godine u opštini Derventi srez Vlasenica, moj muž Dragomir Maskijević³⁵⁵ sveštenik rođen 1908, odveden je od strane ustaških vlasti, a tadašnji ustaški logornik bio je Mutevelić. Ustaše koji su došli po moga muža i odveli ga bili su: Brgulja, Mujo Tuzlo i žan[darmerijski] narednik iz Djila. Isti je odveden u noći između 10-11 jula te je iste noći i ubijen nedaleko od ustaškog logora u Derventi srez Vlasenica.

Nakon što su moga muža odveli odmah druge noći došli su po mene i moju djecu, opštinski djelovodja Konstantin Burlica, Himzo Kutagić i Abdulah zvani tamburica, takodje koji su bili poslani od strane ustaških vlasti i logornika Mutevelića. Oni su mi rekli da idem u Vlasenicu da me tamo čeka pop naime moj muž. Ja sam izašla sa svoje dvoje djece bez išta što sam bila spakovala nešto stvari oni su mi bez moje dozvole te stvari ostavili nisu mi dozvoli da ponesem ono sto mi je za mene i moju djecu bilo najpotrebnije. U Vlasenici su nas držali 7 dana u zatvoru a kasnije su nas preveli u logor u Slav[onsku] Požegu gdje su nas zadržali još 3 nedelje dana.

S ovim postupkom oštećena sam time prvo što su moga muža Dragomira ubili, a drugo što sam ostala bez igdje išta sa svoje dvoje djece, sav kućni namještaj posteljina, veš i sve ostalo mi je propalo.

Kućni namještaj vrijednost predratnih dinara 160.000.

Potpisala oštećena:
Кристина Маскијевић

³⁵³ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

³⁵⁴ Презиме нечитко.

³⁵⁵ У неким изворима се наводи да је страдао у Рашића гају.

Записник³⁵⁶

састављен дне 7-III-/1946 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Vlasenici срез Vlasenica округ Tuzla

Од комисије су присутни:

Записничар:

Приступа Dragica Simić ~~син, син~~ жена Miloradova родом из Maksimovića општина Milići срез Vlasenica округ Tuzla сада се налази у Gluscu стар 43. година, по занимању Domaćica издржава 5. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U mjesecu aprilu 1942, god. naišle su ustaše kroz naše selo tada su odma počeli paliti jasad sa svojom porodicom pobegla bez igde išta a moje je sve imanje ostalo kako kuće tako i stoka i sav ostali namještaj koje su sve ustaše onda opljačkale i odnele koje iznosi vrijednosti od 200.000. dinara, dvesta hiljada dinara. Medju tim ustašama je bijo Mujo Adžić iz kasabe i Osman Ćosić isto iz kasabe jer su tada isto papalili još mnogo kuća i pobili mnogo čeljadi za koje su već pre svedočeno za druge zločine T.J. što su pobili celu familiju Ljubinke Simić.

Jasad tada pobegla bez stanka do drine T.J. do skelana i tuj su nas ustaše stigli tesmo mi samo malo pre prošli u par minuta u srbiju a moj muž Milorad star 45.god, ostao je da predje dok se čamac vrati utom su ustaše njih zatekli i uhvatili, mog muža Milorada i 30 ljudi koje su sve tada pobili.

Medju tim ustašama se nalazijo Omer Skeljanac iz sreza srebreničkog i Kadrija Omerović isto is toga sreza i iz skeljanja obadva. za moga muža koga su tada napomenuti otjerali, to je sve vidijo Vule Reljić.

Tese pozivam na svedoka: Vula Reljića.

Podnosijoc prijave
*Драгица Симић*³⁵⁷

I. svedok Vule Reljić iz sela raškovića koji izjavљуje da mu je sve poznato gore navedeno što je navela Dragica Simić. koji kaže. toga istoga dana bijosam odmah sa onu staranu drine i gledao kad su Omer Skeljanac i Kadrija Osmanović i jos ustaša koji su uhvatili Milorada Simića i ostale gore navedene i otjerali u fakoviće i tuj su ih i pobili, a to su mi pričali 2. iz osata, dasu ih tuj pobili a jasad gledao kada su ih pohvatali i otjerali, a ovu dvojicu su znala ova 2. iz isata koji su pobegli da nisu pobijeni. jer smo tako saznali još i na ovaj način da je tuj bijo Omer Skeljanac jer se oni tada još i dozivali, to smo još i tako saznali tako da je to sasvim istina.

SVEDOK
Вуле Релјић

³⁵⁶ Документ је откупан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

³⁵⁷ Испод се налазе отисак прста и нечитак потпис.

ZAPISNIK³⁵⁸

sastavljen dana 29. avgusta 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutalj Jovo
 Zapisničar: Šandrak Ružica

Svjedoci:

1. Popović Milorad, p. Djoke, 39. g. iz Strmice
2. Novaković Miloš p. Petra, 40. g. iz Tupenara
3. Pepić Milan, p. Triše, 22. g. iz Dopasca
4. Savić Vojislav p. Gavrilu, 48 g. iz Strmice

Pošto je svjedocima predloženo, da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Jakovice i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Početkom juna 1941. god. njemačke patrole dolazile su u selo Jakovice tražili oružje i vojničku spremu.

Krajem jula 1941. god. ustaše iz Vlasenice od kojih poznajemo: Čatovića Murata um. Hasana, 40 g. iz Vlasenice, poginuo, Smajić Mehu, 40 g. iz Čelića srez Brčko, poginuo, i još nekoliko nepoznatih, odveli su 7 vidjenijih Srba iz sela Tupanara u Šekoviće u zatvor u žandarmerijsku kasarnu. Tu su bili 7 dana, kada su ih ustanici po zauzeću Šekovića oslobodili.

Septembra 1941. god. prilikom borbe sa ustanicima ustaše: Gogić Rasim, 45 g. iz Kladnja, sada u Kladnju, Vinjarac Ramo um. Osmana, 20 g. iz Gojsalića, srez Kladanj, sada u zatvoru Okružno suda u Tuzli, Vinjarac Alim um. Osmana, 22.g. iz Gojsolića, /kladanj/ poginuo, Alikadić Latif, 45 g. iz Prijedora, srez Kladanj, sada nep. bor., Alikadić Salko, 48 g. iz Prijedora, Kladanj, poginuo, i još oko 30 nepoznatih ustaša pod komandom Hasića Avdana, um. Halila, 55. god. bivši Austro Ugarski oficir iz Kladnja, sada nepozn. boravišta i njegovog zamjenika Džozića Tajiba, um. Mehmeda, st. oko 50 g. sada predsjednik Mjesnog odbora u Kladnju, upali su u selo Donje Dopasce, uhvatili su braću Laziće, Zaharija, 52 g. Vičentija, 60 g. i Luku 45. g. sinove p. Jovice i poklali, a onda bacili bombu u kuću. Zatim su uhvatili Pepića Miloša p. Koje, 46 g. zaklali ga i odsjekli mu glavu sjekirom. Miloša je ubio Gogić Rasim i Imamović Mušo, 25 g. iz sela Starića, srez Kladanj, sada nepozn. boravišta. Iste ustaše uhvatile su u kolibi kod tora, gdje se je bio sklonio, Pelemiša Ristu p. Djure, 58 g. mrcvarili ga i na kraju zaklali. Ove ustaše u selu D. Dopascima zapalili 16 kuća, oko 100 drugih zgrada, veliki broj sijena i oko 100 stogova žita.

Oktobra 1941. g. iste ustaše ubili su Lazić Petroniju, ž. Siminu, 50. g. u selu Donji Dopasci.

Polovicom marta 1942. g. ustaše iz Kladnja, koje je predvodio ustaški logornik iz Kladnja, Mešković Enver 27 g. iz sela Tuholja, srez Kladanj, sada oficir J.A. kod Vojnog suda u Sarajevu, i ustaška legija iz Kladnja, kojom je komandovao

³⁵⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

Hasić Avdan / generalije navedene gore/ i njegov zamjenik Džozo Tahib / gen. navedene gore/ vodeći borbu protiv ustanika, koji su se povukli sa položaja zv. Kamenito Brdo, upali su u selo Gor. Dopaske, koje su potpuno opljačkali i popalili. Izgorilo je oko 15 kuća i oko 100 drugih zgrada.

Svo stanovništvo, koje nije moglo izbjeći, bilo je od ovih ustaša mrcvareno, pa onda poklano i postreljano. Tada su stradali: Pelemiš Dejan p. Despota, 40 g. invalid, njegova žena Savka 32. g. Gagić Jela ž. Stjepanova, 38 g. njena kći Dušanka, 12 g. Pri povratku iz sela ove ustaše, goneći opljačkani mal u Kladanj, uhvatili su još nekoliko žena i Pelemiša Vladimira, kao i Pepića Trišu p. Zaharija 52 g. Žene su sa puta vratili, a Pelemiša Vladimira i Pepića Trišu su tukli i mrcvarili. Vladimir je nedoklan, ostao u životu, a Triša je umro. Trišu su sa dva metka u čelo ubili Ahmetović Suljo, 35 g. iz Gojsalića, srez Kladanj, poginuo i Šarac Ibri, 44 g. iz Ravni sr.Kladanj, sada kod kuće.

23. aprila 1942. g. iste kladanjske ustaše i kladanjske legije pod vodstvom već spomenutih komandanata, ustaškog logornika Meškovića Envera i Hasića Avdana u borbi protiv ustanika, upali su u selo Trnovo, koje su potpuno opljačkali, sav mal otjerali, a zatim zapalili selo. Tada je izgorilo oko 40 kuća za stanovanje i oko 150 drugih gospodarskih zgrada. Kogagod su ustaše u selu našli ubili su. Tada su pobijeni: Lulić Savka, Lulić Andja p. Jovana, 22 g. silovana pa zatim streljana, Lulić Mitra, zaklana, Lulić Joka zaklana, Čelić Jefa, živa bačena u vatru, Vukosavljević Mara ž. Kojina, 60 g. + izbjeglica iz sela Opašića sr. Kladanj, živa bačena u vatru. Iste ustaše uhvatile su dvojicu boraca i to Gajića Peru p. Blagoja, 38 g. iz Gor. Dopaska i Vučinovića Vidaka p. Steve, 38 g. iz G. Dopaska, koje su mrcvarili, vadili im oči, gulili kožu sjekli ruke i na kraju streljali.

Od 3. - 6. juna 1943. god. ustaška satnija sa Sokolca / u kojoj su bili najviše ustaše iz Foče, Goražda, Čajniča i Višegrada / i kladanjska legija, kojom su komandovali, Hasić Avdan i Džozo Tajib / generalije navedene gore/. U legiji su bili ove ustaše: Gazdić Sulejman, 35 g. iz Ravni, sr. Kladanj, sada u Kladnju, Vinjarac Halil um. Ibri, 50 g. iz Gojsalića, Kladanj, Ahmetović Rasim 42. g. iz Gojsalića, sada kod kuće, Alikadić Salko, 50 g. iz Prijedora, sr. Kladanj, poginuo, Alikadić Latif, 35 g. iz Prijedora, nepozn. bor. Vrabac Suljo um. Hasana, 40 g. iz Nevačke, sr. Vlasenica, sada kod kuće, / bio ustaški komandir čete/ Mešić Ramo, Husin, 38 g. iz Nevačke, sada radnik u električnoj centrali u Zavidovičima, Omerović Šaban, 45 g. iz Nevačke, sada kod kuće, Vrabac Šaban, 50 g. iz Nevačke, sada telefonist u Zavidoviću, / silovao srpske žene po selu Pjenovcu/. Ustaške satnike i kladanjske legije vršeci operacije protiv partizanskih odreda, koji su se povukli, a ustaše upadaju u selo Strmicu, pljačkaju selo, mrcvare i ubijaju stanovništvo. Tada su ubijeni: Vasiljević Stjepan p. Mitra, 55 g. kome su ustaše derale kožu, izboli ga noževima, te je tako umro, Stjepanović Ratko, Davidov, 40 g. je također od mrcvarenja podlegao. U selu Popovićima ustaše su opljačkali stoku, žito, sav namještaj, oštetili kuće i uhvatili 7 ljudi, koje su izmrcvarili, rezali im prste, prebijali ruke i onda ih postreljali. Tada su ubijeni: Popović David p. Obrena, 55.g., Popović Jovan p. Obrena, 65 g. Popović Lazar p. Zaharija, 55 g. Popović Djoko p. Blagoja, 50. g. Popović Dušan p. Danila, 50 g. Popović Vojin p. Josipa fa, 35 g. i Popović Božo p. Džoke - Zaharijina, 40 g. U selu Plazacama kladanjske legija i sokolačka satnija zaklali su Džurića Pantu p. Jovana 60 g., Ninića Jaku p. Jovana, 55 g. iz sela Betnja. Iz sela Trnova ustaše su odveli: Čosića Milana p. Drage 33 g. za čiju se sudbinu nezna.

II.

Januara 1942. god. nepoznate njemačke jedinice naišle su putem kroz sela Tupanare, Betanj, Plazac, Strmicu i kogagod su susreli na putu, bez ikakvog objašnjenja ubijali su. Nijemci su tada ubili: Bojanića Gaju, Tomića Dragu, Purkoviću

Boška, iz sela Tupanara, Djurića Peru iz s. Plazače, Vasiljevića Ristu, Vasiljevića Ljubu iz sela Strmice, Reljić Sretka iz Trnova. Novaković Sretko p. Obrena, 36 g. iz Tupanara, koji je bježeći ispred Nijemaca obolio i treći dan umro.

Polovicom decembra 1943. g. njemačka jedinica S.S. Prinz Eugen divizija došla je u selo Tupanare od Zvornika, opljačkala svo selo, zapalila 12 kuća i streljala Bojanića Mitra p. Luke, 60 g. Bojanića Marka p. Todora, 45 g., Bojanića Dušana p. Vičentija, 52 g. Purkovića Timotija p. Vojina, 55 g. Tomića Matiju p. Gavre, 50 g. invalida, Gužvića Gavрила p. Alekse, 24 g., Stanojević Aleksiju, 50 g, izbjeglica iz Kladnja, Jokića Gaju p. Ačima, 60 g. Jokića Savu p. Krste, 55 g. Jokića Jaku p. Jovana, 57 g., Jokića Iliju p. Andrije, 55 g. Jukića Aleksu p. Toše, 60 g. Lukića Nedju p. Jove, 58 g. Tomića Zahariju, p. Riste, 62 g. Bojanić Nikolu p. Koje 70 g., Purković Rajku, ž. Savinu, 30 g. i njenu kćerku Borku, st. 1 i pol god.

Maja 1944. god. 13. S.S. Handžar divizija upala je u selo Tupanare, Betanj, Trново, Gor. i Donje Dopaske, Strmicu, Popoviće i Polazaću, zadržala se oko 5 - 6 dana i sve što je našla opljačkala. U selu Popovićima zapalili su kuću i 3 druge zgrade i bacili u vatru Popović Kristu ž. Brankovu 22.g. Po selu su tukli i silovali žene. U selu Strmici vojnici Handžar divizije zapalili su tri kuće i više drugih zgrada i bacili u vodu živu Savić Cviju ž. Davidovu 55 g. i natjerali u vodu, gdje se je utopio, Savića Čedu p. Riste, 17 god. U selu Betnju ubili su Bojanića Djordja p. Pere, 70 g. Bojanića Savu p. Pere, 75 g. i u selu Plazačama, Plazačić Tomu p. Radovana, 55 g.

Od jula do kraja augusta 1944. god. 13 S.S. Handžar divizija stalno je krstarila po svim selima M.O. Jakovice, pljačkala sve što je našla, i sva sela popalila, da nije ostala ni jedna zgrada. Kogod je bio uhvaćen u selu, ubijen je. U selu Tupanarima ubijen je Novaković Nikola p. Krste, 60 g. Novaković Ruža, 60 g., Sikimić Petar, 48 g. Jokić Sofren p. Save, 48 g. Lukić Stojan p. Todora 35 g. Purković Matija, p. Timotija, 25 g. U selu Plazačama ubijeni su : Djurić Todor, Prodanov, 65 g. Plazačić Cvija ž. Stankova, 58 g. u selu Trnovu: Lulić Nikola p. Marka, 60 g. i Reljić Jovana, ž. Jankova 65 g. Pepić Marija ž. Stojanova, 53 g. U selu Popovićima, Popović Ilinka ž. Kostina, i Miličić Desa Ristina, 12 god.

IV.

Početkom decembra 1942. god. četnici Derikonje Save, Čelonje Miloša p. Steve, 32 g. iz Milića, poginuo, Mičić Moče, 26 g. iz Vlasenice, poginuo, prilikom borbe protiv partizana upali su u sela M.O. Jakovice, zadržali se oko 10 dana, pljačkali hranu i odjeću, i batinali ljude. U Šekovićima ih je VI. bosanska brigada potukla i odtada do juna 1943. g. naš kraj bio je slobodan.

Četnici D.M. medju kojima je bio i on lično pri povlačenju iz Srbije, naišli su kroz sela, sve ih opljačkali, popalili novosagrađene kolibe, zlostavljali i tukli ljude, a u selu Tupanarima zaklali Turkovića Dragu p. Timotija, 24 g. starog.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik komisije:

Гуталъ Јово

Zapisničar:

R. Šandrak

S v j e d o c i:

Поповић Милорад

Новакровић Милош

Пенић Милан

Вој. Савић

sastavljen dana 27. augusta 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
Povjerenik: Gutarlj Jovo
Zapisničar: Šandrk Ružica

Svjedoci: 1. Djurić Bogoljub, Markov, 32 g. iz Gor. Zalukovika-pretsj. M.O.
2. Jović Svetozar, p. Milovana, 28 g. iz Zagradja
3. Todorović Mitar, p. Todora, 42 g. iz Gor. Zalukovika

Pošto je svjedocima predočeno da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima okupatora i njegovih pomagača, u M.O. Gor[nji] Zalukovik i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Odmah po odlasku Nijemaca iz Vlasenice, 22. juna 1941. god. ustaše iz Vlasenice, od kojih su nam poznati : Kurtagić Mujo, Junuzov, poginuo, Brgulja Huso, um. Mede 24 god. poginuo, Starogorac Rasim, 30 g. iz sela Knežine, sada nepoznatog boravišta, i Arnaut Asim, um. Halila 24. g. Zalukovika, sada u zatvoru u Tuzli, sa jos nekoliko nepoznatih ustaša došli su selo Gor. Zalukovik, pokupili i odveli ljudi u zatvor u Vlasenicu. Četvoricu ljudi i to: Djurića Radovana, Čalmića Jovana, Deurića Petka i Deurića Danila ustaše su u zatvoru teško premlatili i poslije 7 dana pustili kući, a četvoricu i to: Deurića Luku, Deurića Vasu, Deurića Vasilija i Djurića Gligora ustaše su odveli u Raščića Gaj, gdje su ih poslije mrcvarenja i mučenja na kraju i poklali.

Poslije ovoga odvođenja od strane ustaša svi seljaci iz ovih sela M. odbora Gor. Zalukovik, digli su se na ustanak, i u god. 1941. ni ustaše niti iko drugi, nije uspio da dodje u naša sela..

Početkom aprila 1942. god. Francetića crna legija upala je u sela G. Zalukovik, Dolove i odžak i koga god su u selu uhvatili, ubijali su. Najviše su klali i bacali u vatru. Ustaše crne legije tada su potpuno zapalile sela: Gor. Zalukovik, Dolove i Odžak. Izgorilo je oko 220 kuća za stanovanje i preko 700 drugih gospodarskih zgrada. u ova tri sela pobijeno je tada od ustaša oko 130 ljudi, žena i djece, navedenih u spisku poznatih žrtava M.O. Gor. Zalukovik - ustaše 1942 g. Od ustaških oficira iz Crne Legije, koji su tada ubijali i palili poznat nam je: samo Boban, a od ustaša - vojnika poznat nam je Salamanović Mirko, 32 g. moler iz Sarajeva i Pekmez Osman, 23 g. iz Sarajeva.

Jedinice crne legije iz Vlasenice često su upadale u naša sela i ako su koga našli kod kuće, ubijali su. Ovom akcijom rukovodio je najviše ustaški nadporučnik Jukić i ustaški satnik Žličarić Ante. Jula 1942 godine ustaška satnija koju je predvodio Jukić pohvatala je u selu Dolovima 17 članova porodice Todorovića, zatvorila ih u kuću Todorovića Jovana i sa vrata su ih pobili iz mitraljeza i zatim kuću zapalili. Veliki broj bio je samo ranjen, pa su tako živi izgorili. Spasio se je samo Djurić Radomir. Među nastradalim Todorovićima bilo je najviše žena i djece. / navedeni u spisku pozn. žrtava M.O. G. Zalukovik/

³⁵⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

Septembra 1942. god. dolazi ponovo Jukić sa svojom satnijom u kojoj je bio kao ustaša i Musić Mešan umrlog Ahmeta, 19 g. kovač iz Vlasenice, sada kod kuće. Ustaše su tada u Gor. Zalukoviku ubili Deurića Radovana, Prhića Milivoja, Sekulića Djordja i Mijatovića Peru, kao i dvije nepoznate žene i jedno dijete iz Kraljeva polja, kod Han Pijeska.

31. oktobra 1942. god. oko 60 ustaša crne legije s kojima su bili i Turković Nedžib 50 g. iz sela gornje Vrsinje, sada u zatvoru u Tuzli i Ibršević Ibrš, 46 g. iz sela Gerova, tada ustaški predsjednik opštine u Milićima sada kod kuće, popalili su selo Zagrađe, tada je izgorilo oko 40 kuća za stanovanje i više od 10 drugih zgrada. Ove ustaše ubili su Milić Milevu, njenu unuku Vidu 4 g. i još četvoro djece nepozn. imena koji su tu čuvali ovce.

Novembra 1942. god. dvojica nepoznatih ustaša iz crne legije jedne noći zaklali su u Gor. Zalukoviku 6 lica i to Lošića Nedeljka, 36. god. Lošića Jakova, 19 g. Ljeposava Lošić, 20 g. jedno nekršteno dijete Lošića Save st. 1 mj., Mišić Danica, 40 g., i njeno dvoje djece Cvijana i Granu.

II.

Januara 1942. god. kapetan bivše jugoslovenske vojske Dragičević doveo je Nijemce na ustaničke položaje, koji su time bili prisiljeni da se povuku. Nijemci su tada prošli za Vlasenicu, te su prošli i kroz sela Gor. Zalukovik, Odžak i Dolove ali nisu ništa počinili.

Jula 1942. god. proleterске jedinice oslobodile su sela Gor. Zalukovik, Odžak, Dolove i Zagrađe i bila slobodna 21 dan, kada polovicom avgusta dolaze njemačke S.S. trupe i odlaze u Vlasenicu. Poslije 2-3 dana Klempić Osman 50 g. obučar iz Vlasenice, sada kod kuće, tužio se Nijemcima da su mu seljaci iz Gor. Zalukovika opljačkali 100 kg. brašna i još neke stvari. Za pljačku je optužio porodice Lošića, Djurića, Vidovića i Golića. Tada je oko 100 njemačkih vojnika zašlo po selu i koga god su od muškaraca starije od 12 g. našli, uhvatili su, odveli i streljali. U Gor. Zalukoviku streljali su osmoricu i to: Rešu Jovana, 65 g. Lošića Slobodana, Petkova, 20 g., Lošića Obru p. Jovice 18 g. Vidovića Savu 20 g. Vidovića Janka 46 g. Kikića Rajka p. Neđe, Mirkovića Jovana p. Save, 45 g. Milića Radu p. Milivoja, 17 g. odveli su u selo D. Zalukovik četvoricu i tu ih streljali i to Matića Mitra p. Zaharija 36 g. Deurića Milovana p. Mihajla, 28 g. Spasojevića radu p. Steve, i Čavnića Ljubomira p. Laze, 30 g. Prhića Spasoja p. Sime, 53 godine i Lošića Luku p. Blagoja, njemački vojnici odveli su Vlasenicu i tu ih streljali.

Od maja 1944. g. 13 Handžar divizija zajedno sa četnicima vlaseničkog odreda i ustašama kroz čitavo ljeto upadala je u sela, vršila pljačke i silovanja.

Januara 1945. g. njemačke jedinice, koje su se povlačile iz Albanije i Grčke zaposjele su sva sela M. Odbora Gor. Zalukovik i zadržale su se oko 20 dana. Za to vrijeme pljačkali su hranu, odjeću, posteljinu i sve što im je trebalo i što su našli.

Početkom februara 1945. g. Nijemci se povlače, a dolaze jedinice N.O.V. i od tada naša sela su konačno oslobođena.

IV.

Krajem decembra 1941. g. četnici iz odreda kapetana Račića među kojima je bio i Mišić Dušan, 40 g. iz Tetima – Vlasenice, nepozn. boravišta, upale su jedne noći u selo Gor. Zalukovik i poklali 9 muslimana muškaraca koji su navedeni u spisku poznatih žrtava M. O. G. Zalukovik. Iduće noći isti četnici poklali su 10 lica što žena, što djece iz porodice Arnauta.

Februara 1942 g. dolazi kapetan Račić sa svojim čet. odredom. Četnici iz ovog odreda po svim selima M.O.G. Zalukovik pljačkali su odjeću, hranu, a od ljudi koga su našli kod kuće, zlostavljali su i tukli. Četnici Račića bili su od mj. marta, kada

su ispred proletherskih jedinica pobjegli u Srbiju.

Septembra 1943. g. četnik Deurić Dušan Jovanov, 25 g. st. iz Gor. Zalukovika, sada kod kuće , ubio je partizanskog kurira, Đurića Dušana Ristina, 20 g. starog iz Gor. Zalukovika. Juna 1944. g. vlasenički četnički odred , kojim je komandovao Bjelogrić Ljubo p. Riste, 28 g. iz Dolova, poginuo, i četnici iz njegovog odreda Bjelogrić Boško p. Riste, 34 g. iz Dolova, poginuo i Janjušević Bogdan Petrov, 23 g. iz srpskog Džemata. sada u šumi , ubili su Djurića Petra, Radovanova, 18 g. iz Gor. Zalukovika.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik komisije:

Гуталъ Јово

Zapisničar:

R. Šandrak

Svjedoci:

Ђурић Богољуб

Јовић Светозар

Митар Тодоровић

ZAPISNIK³⁶⁰

sastavljen dana 3. septembra 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutalj Jovo
 Zapisničar: Šandrak Ružica

Svjedoci: 1. Pantić Radomir, p. Sredoje, 19 g. iz Bakića, sekretar
 M.N.O. Donji Zalukovik
 2. Nikolić Nikola p. Čirila, 36 g. iz sela Kojčevine
 3. Slijepčević Radovan p. Riste, 56 g. iz Buljevića
 4. Prodanović Despot p. Vidaka, 35 g. iz Bakića, član M.N.O.
 D. Zalukovik

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Donji Zalukovik i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Po odlasku Nijemaca iz Vlasenice 22. juna 1941. god. ustaški logor šalje patrole u sela Donji Zalukovik, Nedjeljišta, Tikvarići, Bačino Brdo, Zaklopače. U tim patrolama bile su ove pozante nam ustaše: Kurtagić Mujo um. Junuza, Brgulja Hasib, Gagulić Ramo um, Alije, 35 g. iz Bačina Brda, sada u Zvorniku, Topalović Suljo 35 g. iz Pijuka, poginuo. Ustaše su po selima od bogatijih ljudi pljačkali novac, odijelo i drugo, te odveli iz sela Tikvarića 4 braće Drakulića, sinove Mićine i to: Kostu, 31 g, Dušana, 37 g., Novicu, 40, Andjelka 38 g. iz sela Bakića, iste ustaše odvele su: Lazića Stanka p. Živka, 36 g., a iz sela Buljevića: Mišića Stjepana p. Jovana, 50 g. Srbi su bili odvedeni u zatvor u Vlasenicu, a odatle poslije nekoliko dana u Raščića Gaj, gdje su bili poklati. Poslije nekoliko dana ustaška patrola od gore pomenutih ljudi, pohapsila je još oko 10 - 12 Srba, koji su odvedeni u zatvor u Vlasenicu, tamo su teško, premlaćeni i pušteni kućama. Kada smo vidili šta se sa ovim dogodilo, mi smo početkom augusta 1941. god. digli ustanak, zauzeli Vlasenicu i bili slobodni sve do januara 1942. god.

Početkom aprila 1942. god. dolazi u naša. sela Francetićeva crna legija. Ustaše iz ove legije, opljačkali su i popalili sva srpska sela D. Zalukovik, Nedjeljišta, Buljeviće i Zaklopače. Izgorilo je oko 150 kuća i preko 400 drugih gospodarskih zgrada. Svo srpsko stanovništvo, koje nije uspjelo da izbjegne, ustaše su što poklali, postreljali, zatvarali u kuće i palili, gdje su tako živi izgorili. Tada je stradalo oko 150 ljudi, žena i djece / navedeni u spisku žrtava M.N.O. Donji Zalukovik, ustaše - april 1942. g./ Tako su sva sela ostala potpuno pusta sve do jula 1943. god. kada je I. proletarska brigada zauzela Vlasenicu i narod se polako počeo vraćati.

³⁶⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

II.

Januara 1942. god. njemačke jedinice prošle su kroz sela M.N.O. Zalukovik donji, ali se u selima nisu zadržavali.

Jula 1943. god. njemačka S. S. Princ Eugen divizija logorovala je u selima Buljevići i Brda i pri polasku, kao vodiče, odvela je i putem pobila slijedeće ljude: Tešića Tešu p. Djordja, 52. god., Tešića Nikolu p. Mijata, 35 g., Marinkovića Jovana p. Riste 42 g., Tešića Jeftu p. Tome, 30 g., svi iz sela Tikvarići. Iz sela Bakića Nijemci su odveli: Prodanović Sredoju p. Koste 40 g i Pantića Jovana p. Djordja 30 g. Iz sela Kojčevine odveli su: Prodanović Tomu p. Djoke, 40 g., iz sela Buljevića: Slijepčević Miloš p. Save, 24 g. Slijepčević Kosa ž. p. Miloša, 24 g., Mišić Persa, Božina, 18 g., Došić Mitar, Kostadinov, 24 g iz sela Brda: Trišić Danko, 50 g.

Jula 1944. god. 13.S.S. njemačka divizija, kojoj je služio kao vodič četnik Slijepčević Ljubo p. Radovana, 25 g. iz Bakića, poginuo, naišla je kroz sela Kojčevinu i Brda, zapalila nekoliko kuća i pljačkala hranu, konje, stoku i odjeću.

Početkom januara 1945. god. njemačke trupe, koje su se povlačile iz Grčke i Albanije, zadržale su se u našim selima oko 20 dana. Za to vrijeme pljačkali su sve što su našli i popalili su oko 10 zgrada. Po odlasku Nijemaca, dolaze jedinice N.O.V. i odtada smo konačno oslobođeni.

IV.

Marta 1942. god. četnici D.M. pod vođstvom Dangića, Račića i Babića Ačima došli su u naša sela i zadržali se oko mjesec dana. Za to vrijeme vršili su prisilnu mobilizaciju, batinali ljude, pljačkali po selima hranu i stoku i ubijali muslimansko stanovništvo. Tada su četnici pobili oko 30 ljudi, žena i djece. Uslijed ovog četničkog terora, svo muslimansko stanovništvo izbjeglo je u Vlasenicu, Zvornik i Bijeljino.

Oko 20 oktobra 1944. god. četnički odred Tuševljakovića Rade u kojem su bili: Mitrić Radivoj p. Blagoja, 28 g., iz Nedjeljišta, sada u šumi, Aščerić Nedjeljko p. Riste, 24 g., iz Nedjeljišta, sada u šumi Trišić Toša p. Luke, 27 g. iz Kojčevine, sada u šumi, i beki Miletić iz Paprače, upali su noću u selo Kojčevinu gdje se je nalazio Mjesni odbor, i odveli Jovića Radivoja p. Jovana, 45 g. Nikolića Spasoja p. Vasilija 40 g. Lakića Obrena, 30 g svi iz sela Donji Zalukovik, i Čonjić Djuku ž. p. Marka, 40 g. iz D. Zalukovika. Četnici su pomenute odveli do sela Rogosije i tu ih sve postreljali.

Oko polovice decembra 1944. god. četnici D.M. koje je predvodio Keserović i Kalabić naišli su kroz naša sela, pljačkali su najviše hranu, stoku i odjeću i otišli u pravcu Kladnja.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik komisije:

Гуталъ Јово

Zapisničar:

R. Šandrak

Svjedoci:

Пантић С. Радомир

Николић Ч. Никола

tj. Slijepčević Radovan³⁶¹

po Šandrak

tj. Prodanović Despot³⁶²

po Šandrak

³⁶¹ Лијево се налази отисак прста свједока Радована Слијепчевића.

³⁶² Лијево се налази отисак прста свједока Деспота Продановића.

ZAPISNIK³⁶³

sastavljen dana 5. septembra 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutalj Jovo
 Zapisničar: Šandrak Ružica

Svjedoci: 1. Lučić Trifko, p. Riste, 50 g. iz Mrkova
 2. Jovanović Dušan, Djordjin, 55 g. iz Gor. Babina
 3. Sokanović Blagoje, p. Luke, 48 g. iz Žeravice
 4. Bojović Živko, p. Petra, 68 g. iz Pjenovca

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Donji Zalukovik i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Po odlasku Nijemaca juna 1941. god. počeli su po našim selima zalaziti ustaške patrole iz Knežine, gdje je bio osnovan i ustaški tabor. Tabornik je bio Džindo Mujo, 28 g. poginuo, a njegov zamjenik Ivojević Ahmet, 25 g. poginuo. U patrolama, koje su bile jake 5-10 ljudi poznali smo ove ustaše: Kućanin Meho, Hasanov, 28 god. sada u šumi, Kućanin Ragib Hasanov, 26 g. sada u šumi, Štrbo Mehmed um. Adama, sada kod kuće u selu Knežini, Kućanin Šemso um. Uzeira, 30 g. sada u šumi, Kućanin Hasib um. Muje 28 g. sada kod kuće, Ivazović Ćamil, 28 g. sada nepoznatog boravišta, Vrabac Hašim um. Saliha, 35 g. iz Nevačke, sada nepoznatog borav. Aganović Suljko 26 g. iz sela Šaševaca, sada u šumi, . Saradnik tabornika Džinde bio je i Pinjić Sulejman, 50 g. iz Nevačke, sada pisar kod Šipada u Tribiji – Olovo. On je 1941. god. odredjivao koga od Srba treba poslati u logor.

Marta 1943. god. Pinjić je sa Vaskovićem Todorom pio u Vlasenici, i kad je Vasković krenuo kući, Pinjić je poslao ustaše za njim, koji su ga kod mjesta Ploče presreli, opljačkali i ubili.

Na Vidovdan 28. juna 1941. god. od ustaškog tabora iz Knežine bili su pozvani svi Srbi muškarci, da rade kuluk na putu. Odazvalo se oko 100 ljudi, koji su radili čitav dan. Pred veće istoga dana, Džindo i pomenute ustaše izdvojili su oko 30 ljudi i zatvorili u jednu kafanu u Knežini i sutradan ih odveli u zatvor u Vlasenicu. Iz M.O. Pjenovac bilo je odvedeno 5 ljudi i to: Golijan Janko iz Nevačke, Vuković Momir p. Milutina, 23 g. iz sela Štrbovine, Golijan Djuro, Vasković Todor i Vasković Relja iz sela Žeravice. Svi su poslije 8 dana pušteni kući a zadržan je Vuković Momir, koji je kasnije u Rašića Gaju zaklan.

Pomenute ustaše su kroz čitavi juli 41. po našim selima vršili pretrese, tražili oružja i vojničke stvari, a i uzimali sve što im se svidilo kao zlato, nakit i drugo.

3. augusta 1941. god. pomenute ustaše išle su po srpskim selima kupile ljude i dovodili na željezničku stanicu Pjenovac, trpali u vagon, i zatvorili. Iz Knežine bilo je dovedeno oko 30, a iz našeg mjes. odbora 9 ljudi i to: Višnjić Timotije p. Djordja,

³⁶³ Документ је откуцан на писаћој машини.

60 g., njegov sin Jovan 22 g., Milić Simo p. Nike, 60 g., svi iz sela Ravanjsko. Šehovac Nedjo p. Vase, 55 g., Šehovac Risto Božin, 41 g. oba iz sela Mrkova, Jovanović Svetozar p. Krste, 25 g., Bojović Drago, Živkov 31 g. Borovčanin Mladjen p. Ilije, 30 g., i Todorović Božo, Djokin 20 g., svi iz sela Pjenovca. Sa stanice Pjenovac dovedeni Srbi, odveženi su vozom prema Zavidoviću i odtada za njih se više nije ništa čulo.

4. augusta 1941. god. svuda u našim selima narod se je digao na ustanak i tako sprečio dalje odvodjenje, koje su ustaše spremali. Naš kraj bio je slobodan do januara 1942. god.

Maja mj. 1942. god. jedna četa ustaša crne legije iz Vlasenice došla je u selo Mrkov. Stanovništvo je sve izbjeglo, a ustaše su selo opljačkali pa popalili. Izgorilo je 9 kuća i oko 30 drugih gospodarskih zgrada.

Ustaše su pod Kozlovačem uhvatili Mirić Zorku, Lukinu, 20 g. iz sela Ravanjskog, koja je sa ostalim pohvatanim stanovništvom Kozlovače zatvorena u kuću Trifuna Mitra, koju su ustaše zapalili, gdje je Zorka živa izgorila.

Maja 1942. god. kladanjske ustaše koje je predvodio Hasić Avdan, od kojih su nam poznati: Jamaković Nuriya, 30 g., iz Kladnja, poginuo, Alić Avdo Zv. Kurjak, 30 g. iy sreza Kladanjskog, poginuo, Kolak Mujo, 25 g. iz sela Petrovića sr. Kladanj., sada nepozn. bor., vodeći borbu protiv ustanika u selu Žeravici su pljačkali stoku, goveda odjeću i popalili oko 30 kuća i oko 60 drugih zgrada. Svo stanovništvo sela bilo je izbjeglo, a uhvaćen je samo Mirović Petar p. Save, 3³⁶⁴, koji je zatvoren u podrum kuće Mirojevića Mirka, koju su ustaše zapalili i Petar je tu živ izgorio.

8. maja 1943. god. ustaški bataljon, koje je predvodio Jukić, zajedno sa kladanjskim ustašama, koje je predvodio Hasić Avdan vodili su akciju protiv ustanika i upali u selo Žeravicu, popalili nekoliko kuća, a selo potpuno opljačkali, i ubili Golijan Milicu ž. p. Stevana, 50 g. stari i njeno unuće od 5 g. nepoznatog nam imena.

II.

21. januara 1942. god. njemačke trupe, koje su došle iz Vlasenice, u prolazu kroz naša sela, pljačkali sela, pljačkali su odjeću i druge stvari. U selu Pjenovcu Nijemci su tada ubili vodju ustanika ovoga kraja „Čiću“ Vajnera. Četnici, koji su bili pod komandom Dangića, Babića Ačima, Gaševića Sime, 50 g. iz Kusaća, držali su položaj oko Han Pijeska, kada su naišli Nijemci, nisu sa njima vodili borbu, nego su se povukli.

Aprila mj. 1942. god. njemačke trupe koje su došle od pravca Olova, zaposjela su sva sela M.O. Pjenovac Selo gor. Babine su Nijemci popalili, izgorilo je 5 kuća i oko 20 staja, u kojima je izgorila i sva stoka. Stanovništvo je svo izbjeglo, a od Nijemaca je poginuo Jovanović Lazar p. Miloša, 18 g. Nijemci su tada popalili i selo Ravanjsko, gdje je izgorilo 11 kuća i oko 40 drugih zgrada.

Jula 1943. god. njemačka avijacija bombardovala je selo Žeravice. od bombardovanja su porušene dvije kuće i poginuli: Golijan Jefa ž. Božina, 40 g., Janjuš Drago p. Nedje, 10 g. i Janjuš Mile p. Nedje 12 g.

Decembra 1943. god. njemačke trupe, koje su došle od Han Pijeska, prošle su kroz naše selo i tom prilikom ubili: Mirića Dušana p. Sime, 22 g. iz sela Ravanjskog, u selu Žeravicama ubijena je tada djevojka Zoranović 18 god. izbjeglica iz Konjevića sr. Kladanj.

Aprila 1944. god. 13 S.S. Handžar divizija došla je iz pravca Kladanj u sva sela M.O. Pjenovac. Sa njom su došle i Kladanjske ustaše pod vodstvom Hasića Avdana. U selu Žeravicama, svo stanovništvo koje nije uspjelo da izbjegne, bilo je od vojnika Handžar divizije i ustaša, mrcvareno i ubijeno. Jedne su pobili motkama i

³⁶⁴ Друга цифра није видљива.

kunadacina i bacali u vatru. U kuću Todoroviće Laze bilo se sklonulo 10 žena i djece, koji su se preplašeni okupili oko bolesnog starca Todorovića Cvijetina. Vojnici Handžar divizije upali su u kuću i sve ih postreljali pa kuću zapalili. Stari Cvijetin i dvoje djece, bili su samo ranjeni i Cvijetin je uspio da ugasi požar. Tada je u selu Žeravicama i ustaša stradalo oko 25 lica, navedenih u spisku poznatih žrtava u M.O. Pjenovac.

Augusta 1944. god. došla je ponovo u sela M.O. Pjenovac Handžar divizija i palila sve od reda zgrade, koje su još ostale. U selu Žeravicama vojnici ove jedinice uhvatili su Vaskovića Stevana p. Sima 60 g. i Vasković Nevenku p. Mate 14 god. mrcvarili ih i na kraju bacili u vatru.

IV.

Decembra 1941. god. muslimansko stanovništvo iz sele Nevačke, Kape, Klisa, Rubinića, koje je bilo krenulo, da se iseli u Kladanj, bilo je dočekivano od četničkih zasjeda odreda Momčilovića Milorada biv. kapetana jugoslavenske vojske i postreljano.

Krajem 1941. god. četnici iz čet. srebreničkog odreda dotjerali su muslimane iz sela Kapa do sela Nevačke i tu ih postreljali. / žrtve su navedene u spisku poznatih žrtava u M.O. Pjenovac/. To isto su četnici i srebren. čet, odreda počinili i sa muslimanima u selu Nevačkoj. Najviše su ih pobili u samome selu. Desetak muslimana iz sela Nevačke, pobijeno je po naredjenju biv. kapetana jug. vojske Dragičevića u selu Pjenovcu, navedenih u spisku pozn. žrtava u M.O. Pjenovac.

Četnici srebreničkog odreda su sva muslimanska sela opljačkali i popalili. U selu, Nevačka, Kape, Klis i Rubinići izgorilo je tada oko 120 kuća i 300 drugih gospodar. zgrada.

Decembra 1944. četnici D.M. prošli su kroz naša sela, pljačkali hranu i odjeću.

Januara 1945. g. četnici Djuričića Pavla prolazeći kroz naša sela pljačkali su stoku, odjela, odjeću i drugo.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik komisije:

Гуталъ Јово

Zapisničar:

R. Šandrak

Svjedoci:

Лучић Трифко

Душан Јовановић

Сокановић Благоје

Бојовић П Живко

ZAPISNIK³⁶⁵

sastavljen dana 5. septembra 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutar Jovo
 Zapisničar: Šandrk Ružica

Svjedoci: 1. Selimović Meho Muhamedov, 35 g. iz Rovaša, pretsj. M.O. Nova Kasaba
 2. Miladinović Dušan p. Pere, 52. g. iz Raševa
 3. Alić Mujo um. Bečira, 50 g. iz Mačesa
 4. Dimitrić Vaso p. Stojana, 50 g. iz Bišnje
 5. Grbić Šaban, Mustafin, 35 g. iz Rovaša

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Donji Zalukovik i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

Juna mjeseca 1941. god. došao je u Novu Kasabu logornik iz Vlasenice Mutevelić i pokušavao da osnuje ustaške tabore, ali mu to nije uspjelo. Za to je on iz Vlasenice slao ustaške patrole u jačini od 5 do 10 ljudi, od nama nepoznatih ustaša. Te patrole krstarile su po selima, tražili oružja i vojničku spremu i pljačkali novac od bogatijih ljudi.

Krajem jula 1941. god. ustaše koje su se nastanili u Žandarmerijskoj stanici u Milićima, počeli su da pozivaju vidjenje. Srbe iz naših sela, da se jave u kasarnu. Neki su se javljali sami a neke su dotjerali ustaše. Kako se je koji od pozvani Srba javljao on je odmah i uhapšen. Tada je uhapšeno 9 ljudi, koji su držani kao taoci. U Vlasenicu, od nepoznatih ustaša odveden je Pejičić Obrad 25 g. trgovac iz Nove Kasabe, koga su ustaše zaklali u Rašića Gaju.

5. avgusta 1941. god. u čitavom našem kraju podignut je ustanak. Ustanici su napali na kasarnu u Milićima i oslobodili pohapšene Srbe. Ustaše su tada pobjegli u Zvornik i u Vlasenicu.

Desetak dana po ustanku, naišao je jedan bataljon domobrana, koje je predvodio neki Begić. Domobranci su u novoj Kasabi ubili Kaldesića Dušana p. Luke, 45 g., i Vitorovića Milovana, 50 g. i teško premlatili Reljića Vula iz Miliće. Iz Kasabe Begića domobranci krenuli su u selo Vukšiće M.O. Milići, gdje su od reda sve palili, kuće, sijeno, žito i dr. a koga su zatekli u selu, ubijali su.

Početkom aprila 1942. god. dolazi Francetića Crna legija. Ispred crne legije, svo srpsko stanovništvo sela M.O. Nove Kasabe, bježalo je prema Srebrenici. Ko se je slučajno zatekao kod kuće, bio je od ustaša ubijen. Crna legija išla je u potjeru za stanovništvom, koje je bježalo i kako je koga stizale, ubijala je. / žrtve su navedene u spisku poznatih žrtava M.O. Nova Kasaba/. Srpska sela Cake, Raševo i Metaljka, bila su od ustaša skoro potpuno popaljena. Izgorilo je oko 100 kuća i preko 400 drugih gospodarskih zgrada. Ustaše crne legije ostale su u ovim selima sve do jula 1943. god., kada dolazi I. proleterska brigade i oslobadja Zvornik i čitav naš kraj.

³⁶⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

Januara 1942. god. njemačka jedinica, koja je došla iz pravca Zvornika, zadržala se je u N. Kasabi oko 8 dana. Zalazila je po selima - Rovaši, Cerska, Mačasi, Skugrić, D. Mahali, Čakama, Metaljki i pljačkale najviše ljudsku i stočnu hranu, uništavale ograde, kuće, i kućni inventar, i poslije 8 dana vratila se u Zvornik. Dok je još ova jedinica bila u N. Kasabi, dolazi iz Zvornika neki žandarmerijski poručnik Posavac, 35 g. sada nepoznatog boravišta, koji sa žand. narednikom iz Nove Kasabe Kavazbašićem Mehmedom um. Mehe, 28 g. iz Nove Kasabe, poginuo, organizuje ustašku legiju i mobiliše muslimansko stanovništvo, najvećim dijelom prisilno i naoružava puškama. Ove legija, početkom februara 1942. god. sa 6. i 7. domobranskom četom iz Zvornika, vodila je borbu protiv ustanike i pri povlačenju, u selu Raševu, ubila u kući Markovića Jovana p. Filipa, 60 g. i njegovu ženu Ilinku, 45 g, a odvela Lazića Marka p. Pere, Stanišića Obrada p. Djordja, 28 g. i Stanišića Dragu p. Djordja 19 g., svi iz sela Raševa, koji su na Konjević Polju pobijeni i bačeni u vodu. Julu 1943. g. njemačka jedinica vražija divizija, došla je od pravca Tuzle, zadržala se u N. Kasabi oko 4 dana, išla po svim selima, uništavala usjeve, pljačkala hranu, odjeću i drugo. Vratila se je istim pravcem, odakle je i došla.

Augusta 1944. god. 13. S.S. divizija u prolazu kroz sela M.O. Nova Kasaba pljačkala je odjeću, ljudsku i stočnu hranu i drugo. Oktobra 1944. god. njemačke trupe, koje su došle od Tuzle i Ljubovije, pljačkali su po našim selima najviše goveda, sijeno, žito, razvaljivali kuće, staje, ograde i t.d

Početkom 1945. god. njemačke jedinice, koje su se povlačile iz Grčke i Albanije, potpuno su opljačkali sva naša sela, uništili još onaj ostatak kuća i u Novoj Kasabi ubili: Taindžića Kemala Suljina, 14 g. i Hadžić Timu um. Ibre, 12 g. Nijemci su se zadržali oko 20 dana i otišli u pravcu Bijeljine.

IV.

Po dolasku oficira biv. jugoslovenske vojske iz Srbije Dangića i drugih, počinje podvajanje među ustanicima i Dangićeve četnici počinju, da vrše teror, odvodjenje i ubistva muslimanskog stanovništva. To je počelo već u jesen 1941. god. a naročito se pojačalo pred kraj 1941. i početkom 1942. god. Uslijed ovoga četničkoga terora, muslimansko stanovništvo bježalo je u Zvornik. Četnici su pljačkali naročito kuće izbjeglih muslimana. Za vrijeme ovoga četničkog terora stradalo je u muslimanskim selima N. Kasabi, Mačesima, Cerskoj, Rovašima i Skugriću preko 150 ljudi, žene i djece, navedenih u spisku poznatih žrtava u M. O. Nova Kasaba

Oktobra 1944. god. nepoznati četnici zaklali su u selu Mačesi Selimovića Muju um. Mujke, 60 g. Nukića Adema um. Osmana, 45 g. iz Skugrića.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik komisije:

Гуталъ Јово

Zapisničar:

R. Šandrak

Svjedoci:

М. Селимовић

Душан Миладиновић

тј. Алић Муџо³⁶⁶

по Šandrak

тј. Димитрић Васо³⁶⁷

по Šandrak

Грбић Шабан

³⁶⁶ Лијево се налази отисак прста свједока Мује Алића.

³⁶⁷ Лијево се налази отисак прста свједока Васе Димитрића.

ZAPISNIK³⁶⁸

sastavljen dana 6. septembra 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutar Jovo
 Zapisničar: Šandrak Ružica

Svjedoci: 1. Ostojić Milorad p. Obrena, 35 g. iz Srpskog Džemata
 2. Mrakić Kosta p. Joke, 66 g. iz Grabovice
 3. Janjušević Petko, Ostojin, 53 g. iz Srpskog Džemata
 4. Kliještan Janko, p. Gaje, 34 g. iz Jasena

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Donji Zalukovik i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Krajem jula 1941. god. dolaze iz Vlasenice ustaške patrole u jačini od 3 - 5 ljudi. U patrolama su bili Kurtagić Mujo, um. Junuza poginuo, Brgulja Huso, Medin i još drugi nepoznati. Ustaške patrole su zalazile po srpskim selima, tražili oružje, vojničku spremu, pljačkali novac, tukli i zlostavljali ljude i odvodili u Vlasenicu u zatvor. Tada su odvedeni: Matić Mijat, Garić Nikola p. Luke, 40 g., Garić Miloš, Djurić Petar p. Nedje, 60 g., Djurić Nedjeljko i Djurić Milorad. U zatvoru su bili desetak dana, a onda povezani kamionima u logor. Međutim, ustanici su presreli ustaše koji su kamionima htjeli da odpreme pohapšene Srbe u logor i kod Dubničke čuprije oslobodili ih. Tu su poginuli Garić Nikola i Djurić Petar. Iz sela Srpskog Džemata bilo je odvedeno od nepoznatih ustaških patrola 5 ljudi i to: Ostojić Zaharija, Ostojić Milosav, Ostojić Jovan, Ostojić Boško i Došić Rajko, koji su u zatvoru teško premlaćeni i prilikom zauzeća Vlasenice od ustanika oslobodjeni.

Jula 1941. god. od ustaša Brgulje Huse i još nekoliko nepoznatih, odvedeni su braća Kovačević Radovan i Mladjen sinovi p. Cvijana, u zatvor u Vlasenicu, a odatle u Rašića Gaj, gdje su bili mrevareni i na kraju zaklani.

Aprila 1942. god. Francetićeva crna legija zašla je po srpskim selima M.O. Mišari pljačkala stoku, žito, odjeću i t. d. Svo stanovništvo, koje nije uspjelo da izbjegne, bilo je ili poklano, postreljano ili živo bačeno u vatru. U selu Kozja Ravan ustaše crne legije zaklale su Ostojić Djuku ž.p. Triše, 90 g. Iz sela Rače ustaše su odveli Biskupović Nikolu p. Mihajla, 48 g. njegovu ženu Djuku, 50 g., sina Rajka, 10 g. i negdje ih u šumi sve pobili. U samom selu ubili su Lukića Luku p. Djoke, u selu Tišci Janjušević Vuko p. Djoke, 70 g., koji je zaklan. U selu srpskom Džematu ustaše su zapalili oko 70 kuća i oko 150 drugih gospodarskih zgrada. Ustaše su stalno vršile napade na ustanike i kadgod su uspijevali da nekoga ugrabe od koliba iz šuma, gdje se je stanovništvo sklonilo, ubijali su. Tako su augusta 1942. god. ubili Došić Vasiliju p., Todora stara 70 god, Čelikovića Peru p. Milana, 53 g., njegovog sina Milana 18 g. i kćerku Rajku 2 g. U selu Sirovini: Lukića Luka p. Djoke, 60 g. njegove sinove,

³⁶⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

Stjepana, 10 g., Ljubu, 6g. i kćerku Zorku, 27 g.

Jula 1943. god. ustaše crne legije ubile su Stojišić Iliju p. Laze 59 g. iz sela Strževca, Mazić Savu p. Ante, 30 g. iz Mišara, Kovačević Dušana, 42 g. iz. Strževca i Ostojić Ostoju p. Nedje iz srp. Džemata. Ustaše iz Kladnja, koje je predvodio Hasić Avdan često su upadali u sela Klijestan i Jasen, pljačkali stoku i koga su uhvatili ubijali su.

Maja 1943. god. zaklali su Kovačević Božanu p. Krste, 62 god., Klijestan Ristu p. Jefte, 38 g., Jovičić Jovu, Nedjina, 35g. Klijestan Andju ž. p. Jovana, 60 g., i teško premlatili Mrakića Vasiliju p. Pante, 70 g., koja je od zadobivenih udaraca umrla.

Početkom maja 1944. god. iste kladanjske ustaše pod komandom Hasića Avdana, među kojima je bio i Brkić Avdo um. Bajre, zv. Garić 38 god. iz sela Doli, srez Kladanj, sada u Kladnju, upali su u selo Jasen, sve što su našli opljačkali su i sve zgrade popalili. Ljude, žene i djecu, koje su zatekli u selu, neke zatvarali u kuće, streljali, a kuće zapalili, dok su neke izvodili van sela i klali. Veliki broj leševa nadjen je rasporen, odsječenih ruku, i nogu, do pola izgorio i t.d./ tada je stradalo 21 lice, koji su navedeni u spisku poznatih žrtava ustaše maj. 1944 g. u M.O. Mišari/. U selu Jasen, tada je izgorilo oko 16 kuća 1 oko 60 drugih zgrada.

II.

Oko polovice januara 1942. god. došle su, njemačke trupe u naša sela od pravca Šekovići. Sa Nijemcima je došao i kapetan biv. jug vojske Dragičević, koji je savjetovao ustanike, da se predaju i da ne vode borbu sa Nijemcima. To ustanici nisu poslušali, nego su se povukli, a Nijemci prolazeći kroz sela pljačkali su hranu, sijeno, žito i drugo. U vlaseničkom polju, Nijemci su uhvatili i streljali Bobara Kostu p. Djoke, 45 g., Lukića Jovana p. Miloša, 46 g., Okičić Nikolu D. Dake, 45 g., i Lukića Jakova p. Mije 55 g., svi iz sela srpskog Džemata. U selu Tišći ubijeni su Jovanović Lazar p. Mihajla, 28 g. Mitrović Nedjo, 32 g., Vasiljević Risto, 34 g. i Mitrović Pero 43 g. svi iz sela Tišće.

Jula 1943. god. njemačka jedinica prinz Eugen divizija zajedno sa ustašama, među kojima je bio i Smailović Avdo, 35 g. iz srp. Džemata, sada u Tuzli, dosla je u sela M.O. Mišari, pljačkala stoku, hranu, odjeću, i koga god su zatekli kod kuće, od reda su ubijali na mjestu. Nijemci su tada pobili oko 25 lica, ljudi, žena i djece / navedeni u spisku poznatih žrtava M.O. Mišari, Nijemci 15. jula 1943/ Nijemci su tada odveli i Došića Radovana p. Todora, 18 g. iz sela Raće, za čiju se sudbinu nezna.

Oktobra 1943. g. njemačka avijacija bombardovala je selo Krčevine. Od bombardovanja su poginuli: Čeliković Ljubinko, Davidov, 13 g. Stojčić Slavko, Savin, 12 g. Stojčić Branko p. Ilije, 12, g. Garić Risto Jakovljević, 12 g., i Garić Slavko p. Mijata, 12 g. svi iz sela Krčine.

Decembra 1943. g. neka njemačka jedinica došla je iz Vlasenice i u selu Mišari pljačkala najviše stoku, hranu, odjeću i popalila nekoliko zgrada. U kući izgorila je živa Damjanović Stana ž. p. Petka 50 g stara.

Aprila 1944. god. njemačka jedinica 13.S.S. divizija koja je krstarila po selima sreza Vlasenice, zaklao je Damjanovića Petra p. Viće, 57 g. st. iz sela Mišara.

Augusta 1944. g. vojnici iz te jedinice ubili su Matić Cviju . p. Stojana, 45 g. iz sela Mišara.

IV.

U jesen 1941. god. kada su počela podvajanja među ustanicima, jedne noći, od nepoznatih četnika, u selu Grabovici pobijeno je 15 muslimana muškaraca i jedna žena, navedeni u spisku poznatih žrtava u M.O. Misari 1941.

Marta 1945. g. odveden je od nepoznatih četnika Vuković Jovan p. Jovana, 45 g., iz sela Strževca, za čiju se sudbinu nezna.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik komisije:

Гутаљ Јово

Zapisničar:

R. Šandrak

Svjedoci:

Остојић Милорад

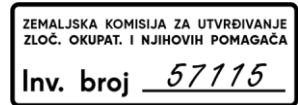
³⁶⁹*tj. Mrakić Kosta po Šandrak*

Јањушевић Петко

Кљештан Јанко

Рашковићу

³⁶⁹ Лијево се налази отисак прста свједока Косте Мракића.

Записник³⁷⁰

састављен дне 24/III-1946 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Vlasenici срез Vlasenica округ Tuzla

Од комисије су присутни:

Референт

Записничар:

Неђо Стевановић

Комисија је распуштена.

Приступа Lazarević Živan син, ~~ћин~~, ~~жена~~ Zarin родом из Šadića општина Cikote срез Vlasenica округ Tuzla сада се налази у Šadićima стар 49 година, по занимању zemljoradnik издржава 7 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U mjesecu maju 1942 god. naišle su ustaše Francetića kroz naše selo Šadiće i uhvatili moga oca Zariju stara 65 god. i zaklali ga isto su mi zapalili kuću i još 7 zgrada isterali sav mal /stoku/ koje sve iznosi u vrijednosti 80000 din. još su mi opljačkali sav nameštaj kućni.

Među njima poznao sam Bešira Velića sina Mujina, Šaćira Velića sina Abidova, Nuriju Velića sina Mujina, svi iz Cerske. Isto sam poznao Rašida Baltića Mušanova, Mujčina Baltića Mianova, Emina Muminovića Salčinova, Fejzu Odžića *Alilova, Čamila Velića Zulфина, svi iz Cerske I sad žive u Cerskoj.

Svi gore navedeni učestovali su u paljenju moji zgrada i pljačkanju moje imovine. Od ovi svih najgori se pokazo Bešir Velić koji se sada nalazi u Cerskoj srez Vlasenica.

Обраћам се на сведоке: Алексу Вукашиновића и Ђорђију Бијића.

Podnosilac prijave

Живан Лазаревић³⁷¹

по Неђо Стевановић

I./Svedok Aleksa Vukašinović iz sela Šadića opština Cikote srez Vlasenica star 56 god, koji izjavljuje da mu je poznato kad su isti gore navedeni ubili oca Živanova Zariju i popalili i opljačkali njegovu imovinu.

Toga istoga dana bio sam kod moje kuće, a isti koji su navedeni pobjegli su kraj moje kuće gdje su pili rakije i od moje kuće otišli njegovoj kući i izvršili taj zločin.

Za ovo sve svedočim da je tačno jer sam toga dana bio kod moje kuće i vidio ih kad su pili rakiju i kad su otišli Živanovoj kući gde su izvršili taj zločin.

U pljački i paljenju učestovali su svi gore navedeni.

Svedok

Алекса Вукашиновић³⁷²

³⁷⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

³⁷¹ Лијево се налази отисак прста свједока Живана Лазаревића.

³⁷² Лијево се налази отисак прста свједока Алексе Вукашиновића

II/ SVEDOK. Đordije Đerić³⁷³ iz sela Šadića opšt. Cikote srez Vlasenica koji izjavljuje da mu je poznato kad je izvršen zločin od strane navedeni ustaša kod Živana Lazarevića. Koji kaže:

Ja nisam vidijo svojim očima, ali po pričanju naši ljudi koji su ih vidili svedočim da je tačno jer su gore navedeni kod nas izvršili zločine i poznati su kao zločinci.

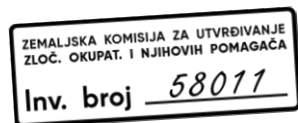
Svedok

*Ђорђије Ђерић*³⁷⁴

по Неђо Стевановић

³⁷³ На крају изјаве Живана Лазаревића написано презиме „Бијић“.

³⁷⁴ Лијево се налази отисак прста свједока Ђорђија Ђерића.

ZAPISNIK³⁷⁵

sastavljen dana 9. septembra 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutalj Jovo
 Zapisničar: Šandrk Ružica

Svjedoci: 1. Bunijevac Stevo, p. Jefte, 36 god. iz Velike Njive
 2. Jurošević Jovan p. Jove, 48 god. iz Matkovaca
 3. Kazanović Damjan p. Drage, 25 g. iz Velike Njive

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Paprača i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Maja mjeseca 1941. god. došli su u Paraću iz Vlasenice Begović Rasim, Čatović Murat, Brgulja Hasan i Hasib sinovi Medini, sazvali muslimane iz sela Paprače na sastanak na kome su osnovali ustaški tabor. Za tabornike su izabrani: Ferhatbegović Avdo um. Muje, 60 god, umro, Muslimanima na sastanku podijeljeno je i oružje. U ustaški tabor stupili su i Ferhatbegović Ibrahim Omerov, 27 god. poginuo, Ferhatbegović Sejfo um. Sulje, 36 god. sada kod kuće, Ferhatbegović Adem um. Hase, 33 god., poginuo, Ferhatbegović Alija um. Hase, 30 g. sada kod kuće, Ferhatbegović Džafer, um. Sulje 38 god., sada kod kuće, Ferhatbegović Mehmed um. Avde, 40 g. sada kod kuće, Kuduzović Mušan um. Huseina, 45 god. sada kod kuće, Manjić Šaban um. Salke zv. Feho, 30 g. sada kod kuće. Od ovih ustaša obrazovane su patrola, koje su po srpskim selima tražili oružje i vojničku spremu.

Početkom juna 1951. god. Nukić Ohran, 25 g. iz Šepka, sr. Zvornik, sada kod kuće, Begović Rasim iz Vlasenice, Ajanović Mulo, 40 g. rodom iz B. Luke, tada komandir žand. stanice u Paprači, sada nepoznatog boravišta, i Hurić Bajro, 30 g. iz sela Šadića, sada kod kuće, odveli su iz sela Vrela 8 Vidakovića i to: Pantu p. Vuka, 35 g. Todora p. Sime, 35 g., Kostu p. Sime, 18 g. Dušana p. Tome, 28 g., Boška p. Stjepana 31. god., Veljku p. Marka 32, Dušana p. Riste, 18 g. p. Boška, Jovanova i Stjepana p. Kaje i Todorovića Dušana p. Jove iz sela Pavlovića. Svi ovi bili su zatvoreni u žand. kasarnu u Paprači, a zatim odvedeni u Tuzlu, a odatle odpremljeni u logor u Jasenovac, gdje su svi pobijeni, sem Vidakovića Boška, Jovanova i Vidakovića Stjepana p. Kaje, koji su se poslije oslobođenja vratili kući.

Nekoliko dana prije Vidovdana ustaše Čatović Murat i Brgulje, Hasan i Hasib uhvatili su pretsjednika opštine Paprače, Vukašinović Ljubu p. Nikole, 45 g. i opšt. bilježnika Jeftića Milu-tina p. Josifa, 38 g. iz Paprače, povezali ih za kola i bese odveli u Vlasenicu u zatvor, odakle su sa ostalim uhapšenim Srbima, odvedeni u Rašića Gaj i tamo pobijeni.

Krajem jula 1941. god. pozvano je od komandira žand. stanice Paprače, oko 20 Srba. Odazvalo se je 12, koji su odmah po dolasku bili pohapšeni i poslije dva dana

³⁷⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

otjerani u Tuzlu. Tada su odvođeni Pavlović Božo p. Mrkonje, 50 g. iz Pavlovića, Bunijevac Drago p. Vase, 50 g. iz Vel. Njive, Krnjić Petar p. Pera, 60 g. iz sela Zidonja Simenić Miloš p. Jakova, 38 g. iz sela Tišča, Pantić Boško p. Gligora 20 g. iz Pavlovića, Božić Simo p. Marka 38 g., Ilić Prokopije p. Todora, 40 g., Todorović Djuro, p. Laze, 50 g. svi iz sela Božića. Andjić Lazo p. Miće, 35 g. iz sele Matkovca i Aščerić Drago p. Djurka.

Iz sela Aščerića. Iz Tuzle svi su ovi navedeni bili odvedeni u Gospić i za njihovu se sudbinu više nezna.

7. augusta u Paprači je podignut ustanak i ustaše potisnute su prema Zvorniku. Sutradan su sve pomenute ustaše iz Paprače i ustaše iz Vlasenice i Zvornika, povratili se u sela M.O. Paprača, pljačkali i oštećivali srpske kuće i hvatali ljude. Prvo su uhvatili Čabrića Josu p. Sime, 50 g. iz sela Zidonja, koga su nedaleko kuće zaklali. Zatim su uhvatili Bjelakovića Jovana p. Blagoja, 60 g. Bunijevca Stanka i Bjelakovića Milorada iz Zidonja. Njih su ustaše tukli kundacima i kad su mislili, da su ih pobili otišli su. Međutim bio je mrtav samo Jovan. U selu Velikoj Niivi, uhvatili su ustaše Bunijevca Vladimira sin p. Nedje, 40 g. i streljali ga u šumi.

Isti dan 12 ustaša od kojih je, preživjeli Kazanović Damjan prepoznao Manjića Šabana um Salke, 30 . iz Paprače, sada kod kuće, Salkanovića Abida, 43 god. iz sela Drvenica / srez Zvornik/, sada kod kuće, Nukića Ohrana, 34 g. iz sela Šepka, Sr. Zvornik, sada kod kuće, uhvatili su u selu Vel. Njivi, Kazanovića Damjana, Kazanovića Dragu p. Mitra, 45 g. Kazanović Mitra p. Drage, 18 g., Pekić Tošu p. Krste, 36 g. Djačić Boška p. Marka, 30 g., Pekić Milana p. Koje, 30 g., izveli ih više sela na jednu njivu, gdje su ih mrcvirili, čupali im brkove, kosu, tukli puščanim cijevima i naredili im da posjedaju jedan iza drugoga, a onda je Nukić Ohran jednim metkom u potiljak, sve postreljao, sem Kazanovića Damjana, koga je metak samo malo ranio, ali se on pretvarao da je mrtav, i poslije odlaska ustaša, pobjegao u šumu.

8. augusta 1941. god. u selu Vuličevićima, ustaše, od kojih nam je poznat Kuduzović Kuduz um. Alije 45 g. iz sela Matkovca, uhvatili su Ridjošić Nikolu p. Djoke, 55 g., Ridjošić Stojan p. Djoke, 25 g, Ridjošić Franka p. Djoke, 23 g., Ostojića Raju p. Sime Vuković Simu, Dušanova, 20 g. i Tadić Todu p. Davida, odveli ih iz sela ne brdo Rudnik i tu postreljali.

Isti dan sa jednom grupom ustaša Ferhatbegović Džafer / generalije gore navedene/ubio je u selu Kamenici / srez Zvornik/Tomića Ristu, 40 g. iz sela Kamenice.

6. augusta 1941. god. ustaška patrola od 5-6 ljudi, medju kojima je bio i Ferhatbegović Sejfo um. Sulje, 36 g. iz Paprače, ubila je na njivi, kod Simanića Kuće u zaseoku Pavlovići, Pantića Gligora 70 g. iz Pavlovića koji se vraćao iz Tuzle, gdje išao i nosio uhapšenom sinu Bošku hranu.

22. februara 1942. god. Zahirović Began, 35 g, iz Kikića srez Tuzla *sada negdje kod Doboja* sa još oko 60 ustaša, od kojih su nam poznati: Kuduzović Muharem um. Alije, 40 g. iz sela Matkovca, Kuduzović Ibro um. Alije, 24, iz Matkovca i Grabićević Fehim, 24 g., iz Suhog Polja, sva trojice poginuli došli su u selo Matkovac i pred zoru na spavanju pohvatali 11 ljudi i to: Jurošević Jovana p. Jove, Vukašinović Dušana p. Mihajla, Vukašinović Petka p. Drage, Milošević Simu p. Pere, 50 g., Milošević Peru p. Sime, 30 g., Milošević Spasoju p. Pere 52 g., Milošević Cvijana. p. Spasoja, 19 g., Milošević Mihajla p. Koste 50 g., Bošnjaković Vojka, Aleksina, 19 g., Vukašinović Dragu p. Vuka, 50 g., i Vasić Simu 55 g. iz, Leskovca sr. Zvornik. Ove pohvatane Srbe, dovele su pomenute ustaše do kuće pok. Miloševića Mihajla u selu Matkovcu, zaustavili ih na jednoj prtini postrojili u potiljak i iz puškomitraljeza sve postreljali. Na mjestu su osmorica ostali mrtvi, a ranjeni, Jurošević Jovan i Vukašinović Petko, dok je Vukašinović Dušan, ostao neozledjen. Ova trojica po odlasku ustaša su otišli svojim kućama. Jurošević Jovan i Vukašinović

Petko bili su u bolnici u Vlasenici, gdje su izliječeni.

Jedna grupa od ovih 60 ustaša, među kojima je bio i Grabičević Fehim, pohvatali su u istom selu Matkovcu Milutinovića Mirka p. Jovana, 30 g., Milutinovića Božu p. Mirka, 13 g., i dvije djevojke Vukašinović Milku p. Ljube, 20 g., i Vukašinović Nadu 15 g. i odveli ih u selo Podborogovo, srez Zvornik, i kod kuće pok. Erića Matije, postreljali iz puškomitraljeza.

II.

Januara 1942. god. njemačke jedinice došle su u Papraču u od pravca Tuzle i zadržale se oko 15 dana. Pri ulasku u selo tuklik su topovima sela M. O. Paprače i u selu Zidonje poginuo je Čabrić Dašo p. Riste, 60 g. a ranjen Čabrić Petar. Nijemci su po selima pljačkali hranu, odjeću, sijeno, goveda, stoku i drugo i zapalili dvije kuće u selu Aščerići. u selu Džanojevići nijemci su streljali Radovića Iliju p. Janka, 60 g. i Božić Vidu ž. p. Marka, 50 g. U selu Vel. Njivi streljali su streljali su Ilić Stanu ž. Ristinu, 30 g. i Lazića Kaju p. Tome, 50 g. Sa Nijemcima su bile došle i neke domobranske jedinice, koje su po odlasku Nijemaca, pljačkali po selima sijeno, hranu, odjeću, pokućstvo i drugo. Poslije 15 dana bili su od ustanika protjerani prema Tuzli.

Jula 1943. god njemačka jedinica Vražije divizije, došla je u naša sela iz pravca Tuzle, zadržale se oko 4 dana i za to vrijeme pljačkale stoku i stočnu hranu. Sa Nijemcima su bili i četnici iz papračkog odreda Kovačevića Dušana, 30 g. iz Gojčina, sr. Zvornik, poginuo, koji je sa Nijemcima bio sklopio sporazum.

Početkom maja 1944. god. 13. S.S. Handžar divizija u prolazu kroz sela Vrelo, pljačkala je sve što je našla, popalile 25 kuća i oko 100 drugih zgrada. Četnici su Handžar diviziji selo Vrela označili kao partizansku teritoriju i Nijemci su je svu pretresli, uhvatili Vidakovića Stevu p. Bože, 65 g., Vidakovića Luku p. Spasoja, 60 g. i streljali ih. Ova jedinica navraćala je još nekoliko puta do kraja augusta u naša sela, pljačkala najviše hranu, stoku, odjeću i drugo.

I.

Početkom aprila 1942. god. napala je crna legija naše selo ali je od ustanike bila odbijena.

Augusta 1942. g. crna legija je upala u sva sela M.O. Papraća i u napuštenim kućama pljačkala sve što je našla. Svo stanovništvo sela, bilo je izbjeglo u Šekoviće.

IV.

Krajem oktobra 1943. god. četnik Karapandžić Mitar 38 g. iz papračke čet. brigade, kojom je tada komandovao Tuševljaković Rade ubio je Pekića Nedju p. Drage 48 g. iz sela Velike Njive.

Septembra 1944. god. Damjanović Božo, Ilijin, 26 g. iz Paprače, poginuo, četnik iz papračke brigade ubio je Vidakovića Cvijetina p. Pere 55 g. iz sela Vrela i Bajagića Rajke p. Gavre, 17 g. iz Borogova srez Zvornik.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik komisije:

Гуталъ Јово

Zapisničar:

R. Šandrak

Svjedoci:

Стево Бунџевац

Јован Јурошевић

Казановић Дамјан

ZAPISNIK³⁷⁶

Sastavljen dane 31. augusta 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
Povjerenik: Gutar Jovo
Zapisničar: Šandrk Ružica

Svjedoci:

1. Gužvić Svetozar p. Nikole, 41 god. iz Vrela
2. Milovanović Veljko p. Djure, 43 g. iz Milovanovića
3. Vukašinić Aleksa p. Jove, 56 g. iz Šadića
4. Stevanović Dušan p. Todora, 59 g. iz Simića
5. Urić Murat um. Mustafe, 56 g. iz Šadića
6. Kuljančić Mehmed um. Mehe, 67 g. iz Šadića
7. Dubačkić Veljko p. Davida, 46 g. iz Dubačkića, član M.O. Cikote

Pošto je svjedocima predočeno da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima okupatora i njegovih pomagača u M.O. Cikote i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Odmah po odlasku Nijemaca iz Vlasenice, 22. juni 1941. god. dolaze u naše selo ustaške patrole u jačini od 5-10 ljudi od kojih poznajemo Brgulja Medu, 50³⁷⁷ g. iz sela Pustoša, sada nepoznata boravišta, Brgulja Huso, Medin, 20 g. poginuo, Brgulja Hasib, Medin, 27. g. poginuo, Čatović Murat, um. Hasana 35 g. ustaški rojnik iz Mršića, Kurtagić Mujo um. Junuza 22. g. iz Vlasenice, poginuo, Pašić Avdo, 21. g. iz sela Pustoši, nepozn. bor. Urić Bajro um. Omera, 26 g. iz s. Šadića, sada u Čelopeku, srez Zvornik, Šabazović Hamid um. Osmana, 24 g. iz Šadića, sada nepoznata boravišta, Sokalić Halil um. Avdije, 25 g. iz sela Šadića, sada nepozn. bor. Prvi dan ustaše su vršile pretres po selima, tražili oružje i vojničku spremu i pljačkali novac. Poslije nekoliko dana, zašli su noću poselu i odveli u zatvor u Vlasenicu Jovića Dušana p. Ilije, 22 g. Navnjaka Dušana p. [?]imo³⁷⁸ 25 g. Mijića Cvijana p. Špire, 24 g. iz zatvora iz Vlasenice sa ostalim uhapšenim Srbima odvedeni su u Rašića Gaj, gdje su im ustaše creva rili, derali kožu, vadili oči, otsjecali noge i na kraju poklali, a onda ih zatrпали granama. Poslije nekoliko dana odvedeno je još deset Srba iz naših sela, koji su, pušteni, pošto su u zatvoru teško premlaćeni.

Početkom avgusta 1941. god. iste ustaše pokupile su oko 20 Srba iz naših sela, i odveli ih u zatvor u Vlasenicu, odakle su ih sa drugim uhapšenim / puna dva kamiona / povezli prema Zvorniku, ali su ih ustanici koji su krenuli prema Vlasenici, oslobodili kod Dubničke ćuprije.

10. avgusta 1941. god. ustanici oslobadjaju naša sela, koja su bila slobodna sve do januara 1942. god. kada dolaze Nijemci.

Početkom aprila 1942. god. Francetića Crna legija, vršila je napade na naša sela, ali poslije borbe od 16 dana, ustanici uz pomoć omladinskog bataljona VI. Bosanske brigade odbili su sve napade ustaša.

³⁷⁶ Документ је откуцан на писаћој машини.

³⁷⁷ На записнику нејасно стоји 50 или 56 година, те постоји могућност грешке.

³⁷⁸ Име оца није јасно читљиво.

Početkom juna 1942. god. domobrani i ustaše Francetića crne legije pod komandom Jukića Jure, došli su u selo Cikote, ali kako je stanovništvo bilo svo izbjeglo, nisu ništa počinili. Poslije 15 dana VI. bos. brigada, najurila je domobrane i ustaše, zarobila oko 15 domobrana i ustaša i mnogo oružja.

Krajem avgusta 1942. god. domobranske jedinice zajedno sa četničkim odredima Kovačevića Dušana, 34. g. iz sela Prnjavora, sr. Zvornik, pokušavali su da upadnu u sela, ali su od VI. bos. brigade bili odbijeni. Naša sela su bila slobodna do 8. aprila 1943. god. Tada tri čete crne legije, koju je predvodio Jukić, u kojima su bili i ovi poznati ustaše: Arnautović Meho, 26. g. iz Orlovače, sr. Vlasenica, sada nepoznatog boravišta Čelik Mujo um. Keme, 40 g. iz Donjeg Zalukovika, sada kod kuće, Čeić Šefko um. Ibre, 27 g. iz Durića sr. Vlasenica, sada kod kuće, *³⁷⁹ Smajil Redjin iz Tetime, sada kod kuće, pošto su se jedinice NOV.-a povukle, ustaše su upale u selo Simiće, opljačkali ga i zaklali 9 lica i to: Stevanović Stevan p. Riste, 40 g., Stevanović Miloš p. Riste, 32 g., Stevanović Borka kći p. Miloša, 7 g. otsječenih ruku, nabijena na ogradu pred kućem, Stevanović Milorad Sime, 32 g. Stevanović Gajo p. Sime, 28 g., Stevanović Rado p. Nedje, 35 g. Stevanović Anica ž. p. Rade, 30 g., Kovačević Desanka ž. Rankova, 35 g. i Djurić Petra ž. Spasojeva, 23 g. Ustaše su tada premlatili i natjerali da tjeraju opljačkanu stoku u Vlasenicu 8 ljudi i dvije žene. Jedne su poslije 20 dana pustili iz Vlasenice, a druge iz Sarajeva, kuda su bili povedeni.

U junu mj. 1942. god. ustaše Crne legije pod komandom Jukića Jure povlačeći se ispred ustanika, opljačkali su i popalili selo Simiće, gdje je izgorilo 7 kuća i oko 20 drugih zgrada.

Januara 1943. g. ustaše Crne legije iz Vlasenice, među kojima je bio Gobeljić Hasan um. Junuza 25 g. iz Šadića, poginuo, upali su u celo Šadiće, opljačkali ga, zapalili nekoliko zgrada i poklali sledeća lica: Prodanović Anicu, 70 g., Prodanović Djurdju p. Mitra, 18 g. Djerića Stevu p. Ilije, 28 g. Djerića Ilju 70 g. Djerića Dušana p. Ilije, 20 g. Djerića Milorada p. Steve, 6 g., Djerića Joku ž. p. Ilije 50 g., Djerić Milenku p. Stanoja 1 g., Gajić Stanko p. Riste, 48 g., Gajić Mileva ž. p. Vasilija, 23 god, i jedno nekršteno dijete p. Vasilija od 10 dana.

Augusta 1943. god. nepoznate ustaše iz Nove Kasabe upale su u selo Šadiće, odveli od kuća i u selu Nedjeljištima postreljali : Vukašinović Cvijetu Živanovu 23 g., Vukašinović Slavojku Živanovu, 2 g. Pantića Savu p. Sofrena, 11 go., Bojanića Djordja p. Mate, 60 g. i Kovačević Maru ž. p. Save 68 g.

II.

15. januara 1942. god. dolaze u naša sela Nijemci iz pravca Šekovića i kogagod su na putu susreli, ubij li su. Tada su ubijeni: Dubačkić Miloš p. Davida, 26 g. Dubačkić Nedeljko p. Milorada 17 g. Simanić Jakov p. Save, 45 g., Simanić Branko p. Alekse, 36 g. svi iz sela Vrela, Mijić Filip p. Jefte, 60 g. iz s. Mijića, i Kovačević Bogdan p. Nenada iz sela Simića. Sve kuće pored puta u selu Tišći Nijemci su potpuno opljačkali. Poslije dva dana Nijemci su otišli u pravcu Vlasenice.

Augusta 1943. god. njemačka jedinica Vražija divizija dolazeći iz Vlasenice upala je u selo Vrelo, i zapalila kuću u kojoj je bilo oko 50 ranjenika, gdje su svi živi izgorili. Isti dan Nijemci su ubili Simanić Slavojku p. Jakova, 22 g., Simanića Čedu p. Miloša 3 g. Stanimirović Todora p. Marka 33 g. njegovu ženu Maru 30 g., Simanić Andjelka ž. Dušanovu, 40 g. Stanimirović Vojislava p. Koste, 16 g., Stanimirović Slavojku p. Koste 9. g. i troje djece Stanimirovića Todora i to: Jevrosimu, 20 g., i sinove: Svetozara, 14 i Živka 2 g. i Djurić Andjelija kći Perina, 2 god.

Oko polovice decembra 1943. god. njemačke jedinice, koje su došle od

³⁷⁹ Презиме није јасно те постоји могућност грешке.

Vlasenice i od Tuzle, zadržale su se u Cikotama oko 5 dana i pri povlačenju pljačkali su, palili kuće i ubijali koga su god našli u selu. Tada su pobili oko 20 ljudi i to: Bojanić Petko p. Djordja, 34.g, Bojanić Miladin, p. Bože, 16 g. Bojanić Božo p. Lazara, 50 g., Bojanić Pavle, 60 g. Bojanić Branko p. Pavla, 37 god., Bojanić Milorad p. Pere 37 god., Bojanić Pero p. Laze, 60 g., Bojanić Dušan p. Pere 40 g., Bojanić Petko p. Pere 45 g. Stojanović Marko p. Marijana, 50 g., Kojić Čedomir p. Jeftin, 16 god. Kojić Vojko p. Despota, 28 god. Dubačkić Damjan p. Miloša 70 g., Dubačkić Timotije p Lazara 50 g., Dubačkić Lazar p. Timotije, 17 god. Dubačkić Milorad p. Riste, 50 g. , Simanić Savo p. Marka 13 god., Stupar Jakov p. Nikole 38 g. Stanimirović Sretko p. Tripuna, 25 god., Stupar Sretko p. Jovana 55 god. Stupar Aleksa p. Luke, 52 god. Stupar Pero p. Jovana, 55 god. Dubačkić Vasilija ž[ena] p[okojnog] Nikole 50 g., Stupar Uroš p. Lazara, 35 god.

Maja 1944. god. njemačka avijacija bombardovala je selo Vrelo. Od bombardovanja je porušeno oko 40 kuća i 150 drugih gospodarskih zgrada, a poginula je Gužvić Toda kći Svetozarova, 4 god. dok su jedna žena i još sedmero djece teže ranjeni.

Polovicom maja 1944. god. njemačka jednica dolazeći od Tuzle i Vlasenice zajedno sa ustašama, upali su u sva sela M.O. Cikote, popalili ih i potpuno opustošili. Svo stanovništvo, koje nije uspjelo da izbjegne, bilo je od Nijemaca ili postreljano, poklato ili živo bačeno u vatru. Tada su stradali: Djokić Simo p. Gale 50 god., Djokić Vida ž. p. Sime 48. g.³⁸⁰ Gužvić Milan p. Mihajla 38 god., Gužvić Cvija p. Nikole, 58 god., Gužvić Pero p. Jovana 60 g. Tešanović Marko p. Petra, 60 g., Djokić Rajka kći Brankova 18 god., Marjanović Sretko p. Stanka 45 god., Djokić Petar p. Vojina 50 g. Djokić Milica ž. p. Petra 45 god., Djokić Krsto p. Vojina 30 g. Simanić Marta ž. Mihajlova, 45 god., Kojić Vaso p. Djordjija 56 g. Gajić Gospava ž[ena] p[okojnog] Tome, 55 god., Stojanović Djuka ž. p. Gaje, 70 god., Kojić Milica ž. Svetozareva, 32 god, Djokić Mihajlo p. Jovana, 58 god. Djokić Risto p. Steve, 55 god. Kojić Cvija ž. p. Jovana 48 g. Maletić Ilija p. Riste. 47 god., Kojić Radivoj p. Svetozarev, 9 god. Maksimović Mihajlo, Kostin, 18 god., Djurić Stjepan 60 g., Djokić Tomislav Jelisijev, 16 god., Stevan, svi iz sela Vrela, Stevanović Vojin p. Nedje iz sela Simića, 37 god. Stupar Branko p. Pere, 29 g. iz Stupara, Stupar Vid p. Nikole, 40 g. iz Stupara, Simanić Čedo p. Djordjije 20 g. iz Vrela, Mijić Blagoje p. Mate iz sela Mijića, Bobar Despot, Matin, 17 god. iz s. Bobara

Oko polovice jula 1944. god. S.S. divizija, koja je došla iz Pravca Vlasenice, u selo Cikote, zadržala se je sve do kraja augusta 1944. god. Sve što je još ostalo, Nijemci su opljačkali i popalili, a kogod nije iz sela izbjego, uhvaćen je od Nijemaca i ubijen. Tada su stradali: Kovačević Nenad p. Maksima, 40 god., Djurić Danica p. Nedje , 50 g. iz s. Simića, Stupar Branko p. Pere, 26. god. iz Stupara, Dubačkić Svetozar p. Djordja, 30 g. iz Dubačkića, Milaković Despot p. Ilije, 70 g. iz Podcrkvina, Radić Rade p. Luke, 30 g. iz Podcrkvina, Gužvić Mihajlo p. Jefte, 80 g.

IV.³⁸¹

Početkom septembra 1941. god. Dragić Vojin iz sela Pustoši, 27. g. poginuo, poslao je patrolu od tri četnika, koji su doveli pred njega 10 muslimana iz familije Kuljančić iz sela Šadića. Dragić je od navedenih Kuljančića dvojicu pustio, a ostalu osmoricu četnici su povezali u konopce i odveli u selo Mišare, više Davidova mlina i tu ih postreljali. Jedan se je vratio živ, a to je Kuljančić Avdija Bajrin, koji nije pogodjen bio, već je samo bio krvlju poprskan i pravio se da je mrtav. Tu su postreljani

³⁸⁰ Записник је на овом мјесту оштећен те постоји могућност грешке.

³⁸¹ Поглавље је настављено римским бројем 4, умјесто 3, јер се под бројем 3 наводе италијански злочини којих није било у овом крају.

i ovi: Kuljančić Aljo um. Alije, 40 g., i njegov sin Ibran, 18 g. Kuljančić Hasan um. Huse, 18 g., Kuljančić Rahman um. Hasana, 35 god., Kuljančić Muhamed um. Šabana, 20 g., Kuljančić Redžo um. Muharema, 30 g., Kuljančić Meho, Redjin 20 g. Kuljančić Mumin sin Redjin, 25 g., Kuljančić Osman, um. Muharema, 30 g.

26. aprila 1942. g. nepoznati četnički odred upao je u mislimanski dio sela Šadića i sve koje su zatekli kod kuće poklali su. Tada su poklani Nurić Mustafa um. Velije, 80 g., Nurić Emina ž. Muratova, 35 g. Nurić Nava ž. Hasanova, 30 g., Nurić Umka ž. Nuhanova, 20 g. Nurić Djulsa ž. Suljina 20 g. Nurić Naska ž. Nusina, 18., Nurić Hurija Hasanova, 14 g., Nurić Džemila Hasanova, 6 g., Nurić Selim Hasanov 2 g. Šahbazović Nadžira um. Rame iz D. Zalukovika, 40 g. Rizvanović Nana um. Sulje, 60 g. iz Peševine, Rizvanović Behula um. Mujana, 8 g., Šahbazović Zejna um. Rame, 7 g. Ostao je samo živ Ibrahim sin Nurića Sulje st. 2 g.

Poslije ovog pokolja na nekoliko dana od nepoznatih četnika bili su pobijeni: Kuljančić Derva ž. um. Huse, 30 g., Kuljančić Hata ž. um. Mehe, 45 g. Krkić Mumin sin Redjin, 25 g. Kuljančić Meho, Redjin, 18 g. Kuljančić Malča ž. Abidova, 35 g. poginula u nepoznatih četnika u Čalopeku srez Zvornik. Poslije toga pokolja sve muslimanske porodice njih oko 50 na broju iz sela Šadića uslijed četničkog terora izbjegli su u Vlasenicu.

Januara 1943. četnici Suševljakovića Rade ubili su u Paprači partizanskog komandira čete Vukašinića Stanka p. Jove, 42 g. iz sela Šadića.

Početkom marta 1943. g. četnički odred kapetana Načića u prolazu kroz selo Šadiće ubio je Ravnjak Vidu ž. p. Dušana, 30 g.

Maja 1943. g. četnik Dragić Vojin p. Petra 27 g. iz Pustoši. poginuo, ubio je Milaković Miloša p. Jove, 19 g. u selo Podcrkvena, i Stojanović Matiju, 60 g. iz sela Vrela.

Marta 1944. god. Četnici iz Kalahića odreda ubili su Vuković Danicu ž. Nikolinu, 30 g. iz Šadića.

Maja 1944. god. četnici Dragića Vojina, ubili su Stanimirović Petru kćerku p. Jerka 19 g. iz Stanimirovića.

Aprila 1945. g. ubijeni su od nepoznatih četnika Natić Savo p. Laze 32. g. iz sela Rogovine., Tomića Branka p. Obrena, 36 g. i Tomića Cviju kćer p. Lazara, 14. g. oboje iz sela Tomića.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik:

Гуталъ Јово

Зaписничар:

Рšандрк

С в ј е д о с и:³⁸²

Гужвић Светозар

тј. Milovanović Veljko по Šандрк³⁸³

тј. Vukašinić Aleksa по Šандрк³⁸⁴

Стевановић Душан

тј. Urić Murat по Šандрк³⁸⁵

тј. Kuljančić Mehmed по Šандрк³⁸⁶

Вељко Дубачкић

³⁸² Испод су потписи и отисци свједока.

³⁸³ Лијево се налази отисак прста свједока кога је потписала записничар Ружица Шандрк.

³⁸⁴ Исто.

³⁸⁵ Исто.

³⁸⁶ Исто.

Документ број 123

Записник³⁸⁷

састављен дне 6/III-1946 пред sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Vlasenici срез Vlasenica округ Tuzla

Од комисије су присутни:

Записничар:

Приступа Perišić Jedokija ~~ени~~, кћи, ~~жена~~ Krstina родом из Rašković општина Milići срез Vlasenica округ Tuzla сада се налази у Duvnici стар 55 година, по занимању domaćica издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U mjesecu oktobru 1942 god. naišle su ustaše kroz naše selo i uhvatili moga muža Luku Perišića 48 g. koje ga su streljali na putu niže naši kuća.

Ko ga je ubijo pozivam se na svedoka Vula Reljića koji poznaje koji su ga ubili.

Podnosioc prijave
Перишић Једокија³⁸⁸
По Неђо Стевановић

I. Svedok Vule Reljić iz sela Raškovića, mjesni O. Milići star 39 god. koji izjavljuje da mu je poznato za ovo sve što je navela Perišić Jedokija koji kaže:

Toga istoga dana sam bijo i ja uhvaćen u Novoj Kasabi kada su te iste ustaše uhvatile i Luku Perišića iz dubnice koga su odmah i ubili, a među ustašama je bijo Zadrja Otić iz Nove Kasabe i njegovo društvo, tako da sam i ja tada bijo osudjen na smrt tada sam ja raskinuo lance i ubijo 2. ustaša i pobjego sam tada.

SVEDOK
Вуле Релјић

³⁸⁷ Документ је откуцан на писаћој машини.

³⁸⁸ Лијево од потписа се налази отисак прста свједока Једокије Перишић.

ZAPISNIK³⁸⁹

sastavljen dana 1. septembra 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutar Jovo
 Zapisničar: Šandrak Ružica

Svjedoci: 1. Pantić Jovo, p. Nikole, 34 g. iz sela Tepena
 2. Kikić Lazo Obrenov, 55 g. iz Markovića
 3. Kikić Mara ž. Perina, 34 g. iz Markovića
 4. Melezović Drago, p. Marka, 33 g. iz Šekovića, šef uprave milicije

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Šekovići i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Oko polovice jula 1941. god. dolaze u Šekoviće ustaše iz Vlasenice pod vodstvom Čatovića Murata um. Hasana iz Cerske, Sr. Vlasenica / poginuo/ i zajedno sa žandarima žand. stanice u Šekovićima Pasarić Stjepanom / poginuo, Smajić Mehom rodod iz Čelića / poginuo/ i još drugim nepoznatim, zalazili po selima, tražili oružje i pljačkali novac, odjeću i posteljinu.

2. augusta 1941. god. ustaše su blokirali selo i pohapsili vidjenije Srbe. Tada je pohapšeno 33 uglednija Srbina iz sela. Kada smo čuli šta se je dogodilo sa Srbima koji su bili uhapšeni u Vlasenici, digli smo ustanak pod vodstvom Savića Dane, Zakića Miloša, Mijatovića Cvijetina, Mandžića Murata, Melezovića Drage i drugih, i izvršili napad na žandarmerijsku stanicu u Šekovićima, zauzeli je oslobodili pohapšene Srbe i zarobili nekoliko ustaša i žandara. Ustaše koje su kamionima pošli da odvezu uhapšene Srbe, kada su čuli za ustanak vratili su se u Vlasenicu. Mi smo tada naoružani vilama, sjekirama i drugim krenuli na Vlasenicu, koju smo 8. augusta i zauzeli. Ustaše od Kladnja stalno su vršili napade na Šekoviće, ali su uvijek bili odbijeni.

Aprila 1942. god. ustaše iz sela Gračanice, Sr. Tuzla pod vodstvom Durića Himze, 30 g. / poginuo/ vodeći borbu protiv ustanika, ubili su u selu Javoru Žepinića Mitra p. Trifuna, 50 g. i Žepinica, Ratka, Živkova, 20 g.

Juna 1943. god. kladanjske ustaše, koje je predvodio Hasić Avdan i Djozić Taib, u borbi protiv ustanika, upali su u Šekoviće, i tom prilikom pljačkali silovali djevojke, zapalili crkvu, školu, bolnicu, kasarnu, i još desetak kuća, a koga su god uhvatili u selu, zaklali su ili streljali. Tada su stradali: Perendić Ilinka, ž. p. Marka, 66 g, zatvorena u kuću i živa zapaljena i izgorila, Marić Luka p. Cvijetina, 48 g. Cvijetina, 48 g. iz sela Akmadjića, Stupar Veljko p. Nikole, 37 g., Gajić Matija p. Save, 46 g., Gajić Mirko D. Save, 38 g., Pajić Milovan p. Djoke, 30 g., Vukajlović Miloš p. Jove, 36 god., Ševkušić Vido p. Riste, 60 g., Ilić Sava p. Jove, 48 g. Petrović Vido, p. Maksima, 38 g., Milošević Mihajlo p. Davida, 62 g. Milošević Sepasoje p. Četka, 54 g., Milovanović Jovo p. Lazara, 45 g Pantić Nikola p. Todora, 67 g., Zekić Darinka p. Steve 48 g. Perendić Nikola p. Marka, 52 g. Ševkušić Mirko p. Riste, 38 g.

³⁸⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

II.

Oko 20. januara 1942. god. od pravca Zvornika i od pravca Tuzle dolaze u Šekoviće njemačke trupe, Sa njima su bile i neke domobranske jedinice, koje su Nijemcima služile kao pobočnice, koju su ustanici potpuno zarobili. Nijemci su po selu pljačkali najviše konje i druge stvari. Nijemci su u Šekovićima streljali Mekića Stevu p. Nikole, 20 g. Poslije 5 dana njemačke trupe odlaze u pravcu Vlasenice.

Augusta 1942. god. njemačke jedinice, koje su došle od pravca Zvornika i Tuzle i ustaše Arpadžića legije, zaposjeli su sva sela M.O. Šekovići, pljačkali su tada konje, ljudsku i stočnu hranu. Nijemci su tada odveli u logor: Perendića Nedju, Melezovića Rajka, Melezović Jeftu, Popović Vičentija, Popović Miladina i Ristića Radu, koji su u logoru bili do kapitulacije Njemačke, kada su se vratili kućama. Nijemci su tada ubili Čvorica Nikolu p. Steve, 37 g. Poslije 10 dana, njemačke trupe i ustaše. povukle su se u istom pravcu, odakle su i došle.

Jula 1943. god. njemačka jedinica vražija divizija, upala je u Šekoviće, zadržala se oko 10 dana, pljačkali su stočnu i ljudsku hranu, konje i drugo, te odveli Divovića Petka p. Tome 60 g., Divovića Veljku p. Sime, 30 g., Divovića Vojina p. Sime, 19 g. Divovića Živka p. Miloša, 40 g. i kod sela Živinice sve ih postreljali.

Decembra 1943. god. njemačka jedinica Prinz Eugen divizija sa četnicima Cvijana Tomića, Janka Bašića, Petra Ridjošića i Rajka Bobara /svi poginuli/ koji su Nijemcima služili kao vodiči, upali su u Šekoviće, pljačkali po selu hranu, popalili nekoliko kuća i poslije 8 dana otišli u pravcu Vlasenice.

Krajem aprila 1944. god. njemačka jedinica 13.S.S. Handžar divizija zaposjela je sva sela M.O. Šekovići, koja je sa malim prekidima, držala sve do augusta 1944. g. Za to vrijeme sve što je bilo. još ostalo zgrada popalili su, opljačkali i potpuno sela opustošili, a koga god su živa našli, klali su, a najviše zatvarali u kuće i žive palili, gdje su isti izgorili. Stanovništvo, koje je pronadjeno u skloništu, ubijano je na mjestu, žene i djevojke su silovali. Tada je stradalo oko 100 ljudi žena i djece / navedeni u spisku poznatih žrtava u M.O. Šekovići maj - juli od S.S.ovaca/.

IV.

Decembra 1942. g. Četnici pod komandom Derikonje Save i Čelonje Rajka, 34 g. iz sela Milića, sada u šumi, i Vlasenička četnička brigada pod komandom Mičića Momčila p. Petra 30 g. iz Vlasenice, poginuo, upali su u Šekoviće, pljačkali hranu, palili sijena, i nekoliko kuća, a ljude tukli i zlostavljali. Tu se naročito isticao četnički komanadant Mičić Momčilo / Močo/, koji je silovao djevojke. Četnici su tada pobili Lazića Jovana p. Maksima, 22 g. Lazića Vasilija. p. Obrena, 22 g., iz sela Markovića, Mičića Todora p. Djoke, 58 g. Mičića Djordja p. Todora, 34 g. Mičić Matiju p. Djoke 60 g., Ristić Vojina p. Koje, 36 g., Ristić Dragu p. Marka 26 g., a teško premlatili Ristić Zaharija p. Djordja 48 g. i Dukića Djordja p. Matije, 37g. koji su od zadobivenih udaraca umrli.

Augusta 1943. g. četnici iz odreda Tomića Cvijana, komandanta četničkog bataljona kladanjske brigade, ubili su Žepinića Peru p. Mike, 40 g. iz Javora.

Decembra 1944. god. četnici Draže Mihajlovića pri povlačenju iz Srbije, naišli su preko Šekovića i pljačkali su hranu ljudsku i otišli su u pravcu Tuzle.

Dovršeno, odobreno, potpisano

Povjerenik Komisije:

Svjedoci:³⁹⁰

Гуталъ Јово

³⁹⁰ Слиједје потписи свједока.

ZAPISNIK³⁹¹

sastavljen dana 3. septembra 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutalj Jovo
 Zapisničar: Šandrak Ružica

Svjedoci:

1. Radojičić Petko, p. Jove, 43 g. iz Sučana
2. Lukić Simo p. Riste, 40 g. iz sela Dobrića
3. Stjepanović Miloš p. Jakova, 39 g. iz Pobedarja
4. Mrkajić Djuro sin p. Bože, 43 g. iz Mrkajića

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Šekovići i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Maja 1941. god. dolazi jedna četa Nijemaca iz Vlasenice u Šekoviće. Nijemci smjenjuju sve Srbe žandare, a postavljaju samo muslimane i katolike. Poslije nekoliko dana došao je iz Vlasenice Čatović Murat /poginuo/ sa 7 ustaša. Čatović postaje tabornik u mjestu. Ustaše i žandari zalazili su po selima M.O. Željeznik, kupili oružje i vojničke stvari i civilne, koje su im se svidile. Čatović je naredio da mu se iz sela svaki dan spremi po jedna djevojka i jedno pečeno janje. Djevojke je uzimao, da mu poslužuju u kasarni.

Pred Vidovdan ustaše i žandari počeli su da po selima kupe i hapse vidjenije Srbe. Tada su pohapsili oko 15 ljudi, koje su zatvorili u žand. stanicu u Šekoviće s namjerom, da ih sprovedu u Vlasenicu. Čatovića ustaše uhvatile su Lukića Ljubu pretsj. opštine iz Papraće i bilježnika Jeftića Milutina, svezali ih za kola i tako su bosi sprovedeni do Šekovića, a odatle u Vlasenicu, gdje su streljani. Kada smo vidili šta ustaše spremaju, čitav naš kraj digao se je na ustanak. Prvo smo zauzeli žand. stanicu u Šekovićima oslobodili pohapšene Srbe i krenuli prema Vlasenici, koju smo zauzeli oko 10. avgusta.

Ustaše iz Kladnja i Vlasenice više puta su napadali naša sela, ali su uvijek bili odbijeni, i mi smo bili slobodni sve do januara 1942. god.

II.

Januara 1942. god. dolaze u naše selo njemačke trupe od pravca Zvornika i Tuzle. Zadržali su se oko 4 dana i za to vrijeme koga god su našli na putu ubijali su. Tad su pobijeni: Lukić Ruža ž. p. Rajka, 28 god., iz sela Dobrića, Mrkajić Matija p. Riste, 28 god., iz sela Mrkajića, kao i veliki broj ljudi iz Papraće, koje su Nijemci vodili sa sobom, i kad nisu mogli dalje da idu, bili su postreljani i poklani. Sve kuće pored puta Nijemci su opljačkali, što nisu mogli da odnesu, to su uništavali. Kao pobočnica Nijemcima, išao je preko sela jedan bataljon domobrana, koje su ustanici potukli i zarobili.

Jula 1942. god. njemačka jedinica upala je u zaseok Petroviće, pljačkala,

³⁹¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

stoku, hranu, svinje i odjeću. Zadržale se 5 dana i povukle se u pravcu Tuzle. Januara 1942. god. njemačka jedinica princ Eugen divizija dolazeći iz pravca Tuzle, u prolazu kroz sela Dobriće, Sučane i Željeznik, pljačkala je stoku, hranu i drugo i otišla u pravcu Vlasenice.

Oko 20. decembra 1945. god. njemačka jedinica koja je došla od Tuzle u prolazu pljačkala je u selu Sučanima hranu, stoku, odjeću, sijeno i drugo.

Aprila 1944. god. 13. S.S. Handžar divizija, koja je došla od pravca Zvornika i Tuzle zadržala se je oko 15 dana u Šekovićima, zatim otišla u pravcu Vlasenice i poslije desetak dana opet se povratila u naša sela. Nijemci su prvo sva sela opljačkali, gdje god su što našlim, zatim svo stanovništvo, koje su zatekli u selu, zatvorili u kuće, prvo ih streljali, pa kuće zapalili. Mnogi su ranjeni, živi izgorili. Tada je popaljeno oko 150 kuća, a pobijeno oko 60 ljudi, žena i djece.

13. S.S. divizija ponovo je došla u naše selo oko polovice jula 1944. god. i ostala sve do polovice septembra iste godine. Za to vrijeme, pljačkali su i sve što je još zgrada bilo ostalo, popalili su, tako, da su sva sela bila potpuno pusta. Nijemci su stalno vršili pretese pečina, grmova, gdje se je stanovništvo bilo sklonilo. Kogagod su našli, ubijali su, klali, mrcvarili ili dovodili u kuće ili staje, tu ih postreljali i zapalili. Samo u jednoj pećini S.S.- ovci su uhvatili preko 60 ljudi, žena i djece, podijelili ih na tri partije, zatvorili u tri zgrade, postreljali i zapalili ih.

IV.

Početkom decembra 1942. god. četnički odredi Derikonje Save, Čelonje Save i Mičića Momčila upali su u sela Željeznik, Sučane, Pobedarje, Dobriće 1 Brajinice. Od četnika iz ovih odreda poznati su nam: Tomić Ilija, 32 g. iz Matijevića, sr. Kladanj, poginuo, Tomić Cvijan, 25 g. iz Matijevića, poginuo, Korać Rade 25 g. iz Bijelog Polja, sr. Kladanj, poginuo, Starčević Kajo, 30 g. iz sela Javora, sr. Vlasenica, poginuo, Lazić Slobodan, Stevin, 22 g. iz Javora, poginuo, Mičić Rade p. Matije, 22 g. iz Šekovića, poginuo, Žugić Tripko, 24 g., iz Milića, poginuo, Papić Miloš, 27 g. iz Milića poginuo Borić Milinko, 30 g., komandir čete čet. odrede Čelonje Rajka iz Milića, sada nepozn. boravišta, Borić Ljubinko, 22 g. iz Milića, poginuo, Kondić Ranko p. Luke, 30 g. iz Pobederja, poginuo, Majstorović Petar, 30 g. iz Cikota, poginuo, Miletić Krsto, 24 g. iz Vučinića, sr. Kladanj, sada u zatvoru u Sarajevu, Šubarić Miloš 24 g. iz Vučinića, poginuo, . Četnici su se zadržali u selu 12 dana. Za to vrijeme pljačkali su i uništavali imovinu, vezali i batinjali ljude, ispitivali ko ove iz sela ima u partizanskim odredima i onda njegove srodnike teško premlatili. Opljačkano žito, piće, stoku, odjeću, četnici su odpremali u svoje baze. Jedna partizanska patrola od 6 ljudi ubila je Mičića Momčila. Sutradan po ubistvu Mičića Momčila komandanta vlaseničke čet. brigade, četnici su krenuli preko Mrkajića i Brajinaca i koga su uhvatili, klali su i ubijali, a neke su teško premlatili, pa pustili. Tada su stradali od četnika ovi: Mrkajić Toma p. Sime, 43 g., Plazačić Joka ž. p. Ilije, 45 g. Jakšić Ilija p. Maksima, 45 g., Jakšić Cura ž. p. Ilije, 42 g., Mićanović Sava p. Sime 42 g., Vlačić Marko p. Laze, 45 g., Vlačić Petar p. Jove, 45 g., Bačenović Vojin p. Marka 42 g., Bečanović Prokopije, p. Jevrema, 38 g., Jezdić Mihajlo p. Blagoja, 42 g., Petrović Marko p. Djoke, 28 g., Petrović Petar p. Djoke, 42 g. Petrović Aleksa p. Djoke, 48 g., Petrović Vladimir p. Djoke, 26 g., Piljanić Milorad p. Luke, 38 g., Stuparić Risto p. Save, 42 g., Vidović Jovan p. Gavre, 32 g., Djordjić Mitar, p. Save, 43 g., Djordjić Cvijan p. Petka 32. g., Marković Toma p. Jefte, 28 g., Vlačić Miladin, Božin, 13 g., Vlačić Obren p. Stanka, 35 g., Lazarević Miloš. p. Petra, 30 g. Knežević Krsto p. Viče, 38 god., Lazarević Stevo p. Ostoje, 30 g. Lazarević Boško p. Ostoje, 32 g. Aščerić Marko p. Mićana, Lazarević Simo p. Ostoje, 40 g.

Polovicom decembra 1944. god. naišli su četnici D.M. koje su predvodili Kalabić i Keserović. U selu Sučanima i Dobrićima pljačkali su najviše hranu. U

Dobričima su zapalili jednu kuću i ubili Lukića Rajka p. Stjepana, 28 g., i Todora Kostića p. Paje, 60 god.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik komisije:

Гутаљ Јово

Zapisničar:

R. Šandrak

Svjedoci:

Радојичић Петко

Лукић Симо

Стјепановић Милош

Мркајић Ђуро

ZAPISNIK³⁹²

sastavljen dana 7. septembra 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutalj Jovo
 Zapisničar: Šandrak Ružica

Svjedoci:

1. Sušić Milivoj p. Todora, 44 g. iz sela Rajića
2. Djurić Manojlo, p. Mihajla, 54 g. iz Vukovića
3. Milanović Vojin p. Milke, 37 g. iz Supaća
4. Vujadinović Rajko, Radovana, 43 g. iz Donje Vrsinje
5. Pantić Radovan p. Marijana, 48 g. iz Krajčinovića

Pošto je svjedocima predloženo da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Milići i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Prvih dana po kapitulaciji Jugoslavije ustaški logor iz Vlasenice smijenio je sve Srbe, sa dužnosti u općini Milići. Tako isto smijenjeni su i Srbi žandari. Komandir žand. stanice ostao je i dalje Demirović Ragib 32 god. iz Nevesina, poginuo, kome je iz Vlasenice poslato još oko 25 ustaša, od kojih poznajemo samo Brgulja Husu. Sa ovim ustašama saradjivali su Tuzlo Aljo, um. Alije, 55 g. iz Donjeg Vrsinja, koji je podkazivao Srbe ustašama. To isto je radio Hadžić Lutvo. um. Osmana, 40 g. iz Nove Kasabe, umro, Tuzlo Mujo, 45 g. iz sela Derventa i Turković Mehmed, um. Ibri 40 g. iz Gor. Vrsinja, sada kod kuće. Ove ustaše su u početku zalazile po selima pljačkali novac, oduzimali vojničke uniforme, šamarali i tukli ljude.

Oko polovice juna 1941. god. Demirović Ragib, Brgulja Huso i neki Žandar Janez 40 g. Slovenac i još nepoznatih ustaša odveli su u zatvor u Vlasenicu Jakšića Ljubu p. Alekse, 35 g. sveštenika i Jakšića Dragu p. Alekse, 35 g., i Vačkovića Djordju p. Krste, 46 g., . Iz zatvora ovi su se ostalim uhapšenim Srbima odvedeni u Rasića Gaj i poklani. Poslije nekoliko dana Demirović Ragib odveo je u zatvor u Vlasenicu Savića Miloša, 45 g. popa iz Milića.

Krajem jula 1941. god. nepoznate ustaše su jedne noći pokupili i odveli u Vlasenicu sledeće ljude: Maksimovića Rajka p. Makse 45 g. iz Milića, Novaković Novaka p. Cvjetka 30 g. iz Vukšića, Cvjetkovića Miloša p. Jovice, 28 g. iz Dubnice, Jačimović Sredoja p. Riste, 31. g., iz Dubnice, Petković Obru p. Obrena 35 g. iz Milića, Kaldesića Bogosava p. Zaharije 33 g. iz Milića, Golić Relju p. Riste, 35 g. Golić Kostu p. Jefte, 45 g. i Avramović Vasilija p. Marka 55 g.. sva tri iz sela Podgore. Za ove odvedene više se nikad nije ništa čulo. Kada smo vidili, da će ustase produžiti sa hapšenjem i odvođenjem ljudi, digli smo se na ustanak. Prvo smo napali na Žandarmerijsku kasarnu u Milićima, koju smo zauzeli i zarobili komandira Demirovića Ragiba i još 5 ustaša. Ustanici su se tada podijelili u dvije grupe, jedni su krenuli prema Vlasenici, a drugi na Novu Kasabu.

³⁹² Документ је откуцан на писаћој машини.

Augusta 1941. god. trupe nekoga Begića, među kojima su bili Hadžić Nusret 35 g. iz sela Skugrića, sada u šumi, Hotić Kadrija um. Salke, 48 g., iz Nove Kasabe, (čorav a jedno oko) sad se krije negdje oko Bijeljine, Karić Omer, 35 g. iz Nove Kasabe, sada kod kuće i Esmić _____ 25 g. iz N. Kasabe, sada negdje oko Janje, Brgulja Medo i Brgulja Huso iz Pustoši, kraj Vlasenice, vodeći borbu protiv ustanika upali su u Novu Kasabu, a odatle u sela Vukšiće i Dubnicu. Selo Vukšiće su opljačkali, goveda i stoku otjerali, popalili oko 20 kuća i oko 50 drugih gospodarskih zgrada. Najveći dio stanovništva ovih sela je izbjegao a koje zatečen u selu, bio je ubijen. Tad su stradali: Kaldesić Dušan p. Luke, 45 g. iz Milića, Vitorović Milovan iz N. Kasabe, Bošković Vučko, 58 g. iz Vukšića, Perišić Luka p. Jovana, 50 g. iz Dubnice, Prodić Cvijan p. Stojana, 25 g. iz Vukovića i Bošković Lazar p. Vučkovića, 5 g. iz Vukšića, Vitorovića Milovana ubio je Esmić iz Nove Kasabe., a Boškovića Vučka ubio je Kotić Kadrija.

Oko polovice aprila 1942 god. Francetića crna legija u borbi protiv ustanika upala je u sela M.O. Milići. Od ustaša crne legije poznati su nam: beg Musić um. Bege 27 g. iz Skugrića, koji je u Milićima posato tabornik i osudjivao na smrt pohvatane Srbe, koje je klao Hotić Kadrija iz Nove Kasabe uz nagradu po 50 kuna po glavi. Sa ustašama crne legije bio je i Hadžić Nusret (generalije navedene gore). Ustaše crne legije su sva srpska sela potpuno opljačkali, a onda popalili. Tada je izgorilo oko 1000 kuća i nekoliko hiljada drugih gospodarskih zgrada. Sav srpski živalj iz sela, koji nije uspio da izbjegne, bio je od ustaša crne legije na razne načine ubijan. Jedni su bili postreljani, drugi poklati, a veliki broj najviše žena i djece, zatvaran u kuće i pojate i tu živi zapaljeni. U selu Vrtoću u štali Avramovića Riste bilo je zatvoreno i spaljeno oko 25 žena i djece. U kući Korkića Jefte u selu Pavkovićima izgorilo je oko 20 lica, takodje, najviše žena i djece. Ustaše oko tih zgrada postavili su stražu, da ko ne bi umakao. Mladje žene i djevojke, koje su ustaše pohvatali, silovali su, držali ih neko vrijeme, pa ih onda postreljali. Takodjer veliki broj pohvatanih Srba bio je doveden pred tabornika bega Musića, koji je sve osudio na smrt, a poklao ih je Hotić Kadrija. Srpski Živalj iz naših sela, koji je bježao prema Drin, bio je takodjer velikim dijelom stignut i putem poklat ili postreljan. U selima M.O. Milići od crne legije stradalo je preko 500 lica što ljudi, žena i djece (navedenih u spisku poznatih žrtava u M.O. Milići, ustaše 1942 – 1943. g.)

Jula 1943. god. proleterske jedinice oslobodile su sav naš kraj od ustaškog terora i narod koji se je bio sklonio po šumama i drugim selima, počeo se vraćati na zgarišta i podizati kolibe.

II.

Januara 1942. god, njemačke jedinice prolazeći kroz sela M.O. Milići, pljačkali su konje, stoku, goveda, hranu, sijeno i drugo, pohvatali oko 40 judi, odveli ih u zatvor u Zvornik, a odatle u Šabac. Jedne su otjerali na rad u Zajaću kod Loznice, a druge na prisilan rad u Njemačku. Iz Logora iz Njemačke nisu se vratili: Mišić Ljubomir p. Pere, 25 g. iz Milića i Džanković Boško p. Zaharija 18 g. is Milića. U selu Mičići, Nijemci su ubili u njegovoj kući Mišić Slavojka p. Djordja, 35 g.

Jula 1943. god. njemačka jedinica vražija divizija došla je iz Vlasenice i u prolazu kroz sela Rajiće, Vukoviće i Miliće, uništavala je usjeve, pljačkala stoku i goveda i otišla u Zvornik.

Decembra 1943. god. njemačka jedinica u prolazu kroz naša sela razvaljivala je kuće, ograde i sa time vatru ložila. Vojnici iz ove jedinice ubili su Bešića Stanoja p. Lazara, 35 g. iz Milića.

Jula 1944 god. njemačka jedinica 13.S.S. divizija logorovala je u Milićima oko 20 dana i za to vrijeme pljačkala što je našla, popalila nekoliko kuća, a stanovništvo, koje nije izbjeglo, postreljala je. Tad su pobijeni Stanković Srećko p. Milana 55 g., Savić Boško p. Vase 35 g, oba iz sela Milića, Mišić Milisav p. Jove, 35

g. is Krajčinovića, Djurković Djurko p. Krste, Savković Marinko p. Marka, 35 g., Krsmanović Pero, 58 g. svi iz sela Bišnje i Simić Vaso p. Matije, 55 g., i Vuković Ilija p. Marijana 46 g. oba iz sela Glušaca.

Januara 1948. njemačke trupe, koje su se povlačile iz Albanije i Grčke opljačkali su ove što su našli u selima M.O. Milići, popalili nekoliko kuća i odveli 7 ljudi, koje je N.O.V. oslobodila u Zagrebu.

IV.

Početkom 1942. god. četnici kapetana Rašića po svim selima M.O. Milići pljačkali su konje, hranu, batinali ljude, vršili prisilnu mobilizaciju.³⁹³

³⁹³ У кутији недостаје остатак документа.

ИСКАЗИ СВЈЕДОКА

ХАН ПИЈЕСАК

ZAPISNIK³⁹⁴

sastavljen dana 8. septembra 1946. god. u Vlasenici, srez Vlasenica po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača.

Od komisije prisutni:
 Povjerenik: Gutalj Jovo
 Zapisničar: Šandrk Ružica

Svjedoci: 1. Tomović Boško, p. Ilije, 46 g. iz Malog Polja
 2. Narandžić Stevan p. Djure, 72 g. " "
 3. Vuković Bogosav p. Marinka, 41. " "
 4. Mitrović Danilo p. Triše, 54 g, iz Japaga-Han Pijesak

Pošto je svjedocima predloženo, da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači u M.O. Han Pijesak i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

I.

Po kapitulaciji biv. Jugoslavije, njemačke trupe prošle su kroz Han Pijesak i otišle u Sarajevo, a jedan bataljon ostao je sve do 22. juna, kada je počeo rat protiv S.S.S.R. Za to vrijeme, Nijemci nisu nista počinili. Na nekoliko dana pred njihov odlazak počeli su iz Vlasenice da dolaze ustaške patrole u jačini od 3-5 ljudi. Od ustaša su nam poznati: Kurtagić Mujo um. Junuza, Topčić Huso um. Ibri 22 g. Brgulja Medo i njegovi sinovi, Huso i Hasib. Ustaške patrole su po srpskim kućama vršili pretrese, tražili oružje i vojničku spremu, i počeli odvoditi vidjenije ljude. Prvih dana po odlasku Nijemaca pomenute ustaše odveli su Čukovića Ristu, 45 g. hotelijera s Han Pijeska, Pejičića Milana, 45 g., popa Ljubu Jakšića p. Alekse, 32 g., Drljića Vojina, p. Mitra, 48 g iz Malog Polja, Mitrovića Ljubomira p. Vidaka, 38 g., Vojinovića Dragu p. Jove, 28 g. oba iz Han Pijeska i Basta Savu p. Bože, 48 g. iz Malog Polja. Svi su ovi odvedeni u Vlasenicu u zatvor u srez, i poslije nekoliko dana poklani u Rašića Gaju.

Početkom augusta 1941. god. ustaše iz Knežine odveli su 4 ljudi iz sela Čapora /srez Sokolac/ i mi smo, videći šta ustaše spremaju digli ustanak i oslobodili čitav ovaj kraj i bili slobodni do januara 1942. god.

5. marta 1942. god. Francetića crna legija uspjela je da se probije do Han Pijeska, gdje su ih ustanici zaustavili i vodili borbu oko mjesec dana, kada su se uslijed slabijeg naoružanja i velike brojne nadmoćnosti crne legije, povukli, a ustaše su prošle u Vlasenicu. Tom prilikom ustaše su zapalili selo Japaga, gdje je izgorilo oko 20 kuća i 60 drugih gospodarskih zgrada. Stanovništvo iz ovoga sela je svo izbjeglo i tako tada nije niko stradao. Tako isto ustaše crne legije popalili su selo Kusače i Mironju, gdje je izgorilo oko 30 kuća i 100 drugih zgrada. Sve što nije izbjeglo iz ovih sela, bilo je postreljano, a najvećim dijelom poklato. U selu Mironji stradalo je 9 a u Kusači 11 lica navedenih u spisku poznatih žrtava u M.O. Han Pijesak, ustaše april 1942. god.

³⁹⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

U selu Kraljevu Polju ustaše crne legije postreljali su 12 lica navedenih u spisku pozn[atih] žrtava u M.O. Han Pijesak, april 1942.

Maja mj. 1942. g. naišle su njemačke trupe od pravca Kladnja i otišle u pravcu Višegrada. i tako prokrčili put ustašama, koje su 8 dana poslije njih naišli. Crna legija upala je u sela Igrišta i sve što je zatekla u selu pohvatala je, zatvorila u kuću Trifuna Mitra 25 ljudi i kuću zapalili gdje su ovi živi izgorili, navedenih u spisku pozn. žrtava u M.O. Han Pijesak.

Juna 1942. god. Crna legija u selu Malo Polje popalila je oko 80 zgrada, opljačkala 600 ovaca, 60 goveda i ubili su tada Tomović Savku p. Ilije, 89 g., Vidović Ilinku p. Todora, 75 g. koje su zatim bacili u vatru, Drljića Krstu p. Maksima, 80 g., Tomovića Gojka p. Save 27 g., koje su streljali.

II.

Januara 1942. god. njemačke trupe od Sarajeva i Zvornika prošle su kroz Han Pijesak i Malo Polje, pljačkali goveda, hranu i dr. Vratili su se istim pravcima.

Jula 1943. god. njemačka jedinica Vražija divizija, zaposjela je sva sela M.O. Han Pijesak, pretresala sve šume tražeći partizane. U šumi kraj sela Trešnjevca, Nijemci su našli tu porodicu Tomović, koja je bila izbjegla zbog bombardovanja i čitavu porodicu od 8 članova na mjestu su postreljali, /žrtve su navedene u spisku pozn. žrtava M.O. Han Pijesak./. U selu Igrištu vojnici iste jedinice, streljali su Bojović Zagorku, Pajinu, 20 g. a u selu Malom Polju, Soldara Milana p. Milovana, 70 g. u selu Japagama, ubili su u kući Mitrović Jovanku Miladinovu, 14 g. i Mitrović Darinku p. Cvijana, 22 g.

Jula 1943. njemačka avijacija bombardovala je Malo Polje. Oštetila je time više zgrada. Od bombardovanja je poginuo Lubarda Mile p. Ilije, 16.g.

Decembra 1943. njemačka jedinica vražija divizija, koja je došla od pravca Sarajeva, tukla je topovima selo Crnu Rijeku i pogodila kuću Borkovića Milorada u kojoj su poginuli Patić Božo p. Vukadina 21 g. iz Ljeskovca, Gvozdenović Mirko p. Marka, 46 g. iz Han Pijeska, Terzić Luka p. Marka 43 g. iz Crne Rijeke i Berković Kosa ž.p.Milorada 25 g. iz Crne Rijeke.

Aprila 1944. god. 13. S.S. Handžar divizija dolazeći iz pravca Kladnja i u prolazu kroz sela Crna Rijeka, Han Pijesak, pljačkala je sve što je našla, a u Malom Polju ubila Ruljića Gavrila p. Radovana, 45 g. Nijemci su otišli u pravcu Vlasenice.

Augusta 1944 g. ista jedinica, vraćajući se iz Šekovića, popalila je u selu Igrištu zgrade, sijana, žita i t d., uništavala usjeve, ubila Šupić Bosu ž. Andjelkovu, 47 g. i njegova sina Milana 16 g.

Januara 1945. g. njem. trupe koje su se povlačile, i popalile su selo Japage, gdje je izgorilo oko 15 zgrada. Nijemci su tada bili povelj Mitrovića Milosava p. Andrije, 90 g., koji se ne putu smrzo.

IV.³⁹⁵

Februara 1942. god. četnički odred kapetana Račića, koji je tada imao komandu u Han Pijesku, vršili su po selima prisilnu mobilizaciju, batinjali ljude i u selu M. Polju ubili Radulovića Bogdana p. Trifka, 48 g. i Novaković Dragomira, Miloradova, 18 g. iz Crne Rijeke.

Jula 1944 g. četnici brigade Neškovića Radomira, 30 g. iz Lijeske srez Rogatica, sada u šumi, ubili su Vlačića Matu, 58 g. iz Malog Polja.

Decembra 1944. god. naišli su četnici Draže Mihajlovića od pravca

³⁹⁵ Поглавље је настављено римским бројем 4, умјесто 3, јер се под бројем 3 наводе италијански злочини којих није било у овом крају.

Višegrada, koje je predvodio Kalabić i pljačkali hranu, odjeću i drugo i otišli u pravcu Tuzle.

Januara 1945. g. četnici Djurišića Pavla, dolazeći iz Pravca Višegrada, pljačkali su po našim selima, hranu i stoku otišli u pravcu Kladnja.

Dovršeno, odobreno, potpisano.

Povjerenik:

Гуџаљ Јово

Zapisničar:

R. Šandrak

S v j e d o c i:³⁹⁶

³⁹⁶ Испод се налазе потписи и отисци прстију свједока.

Записник³⁹⁷

састављен дне 24-VIII-1945 пред сеоским Н.О. одбор комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Хан-Пијеску срез Власенички округ Тузлански

Од комисије су присутни:

Записничар:

Раде Ј. Новаковић

Приступа Милан Руљић син, ~~ћн~~, ~~жена~~ + Николе родом из Малог Поља општина Хан Пијесак срез Власенички округ Тузлански сада се налази у Малом Пољу стар 40 година, по занимању земљорадник издржава 16 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У априлу месецу 1942 наишли су усташе Францетића и уватили мога оца Николу и повели га правац ка Пијеску где су га убили из пушке после сам сазнао од хрватског домобранског надпоручника да га је убијо усташа звани Ме[?]о из [?]ља. Исто усташе и Немци су ми уништили кућу и остале зграде. Кућа и остале зграде у вредности од 76000 динара:

Кућни инвентар	15000 -II-
стока	18000 -II-
сточна и људска храна	4.500 -II-
	укупно 113.500

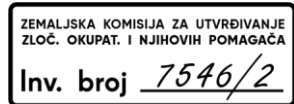
Словом сто тринајест хиљада и пет стотина предратних динара. У доказ својих горњих навода позивам се на свједоке Милосава Радуловића, Раду Новаковића, обојица из Малог Поља. Ми свједноци доле потписани потпуно смо сагласни са горњим наводима Милана Руљића.

Власник: Милан Руљић

- 1.) Свједок³⁹⁸ тј. Милка Руљић
- 2.) Свједок Раде Ј. Новаковић

³⁹⁷ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

³⁹⁸ Поред се налази отисак прста свједока Милке Руљић.

Записник³⁹⁹

састављен дне 24-VIII-1945 пред сеоским Н.О. одбор комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Хан Пијесак срез Власенички округ Тузлански

Од комисије су присутни:

Записничар:

Раде Новаковић

Приступа Милован Руљић син, ~~кћн~~, ~~жена~~ + Гаврила родом из Малог Поља општина Хан Пијесак срез Власенички округ Тузлански сада се налази у Малом Пољу стар 16 година, по занимању земљорадник издржава 7 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У априлу мјесецу 1944 год. наишла је 13 С.С. дивизија од којих се одвојила она побочна од двојице људи дошли су у моју кућу који су позвали мога оца + Гаврила и рекли му ајде с нама нећеш далеко и претресли га и одвели у даљини од 1 километар где су га исекли ножевима ударцима од 13 пута. Остале штете од стране усташа и Немаца су: запаљена кућа и остале зграде пљачкање стоке, запаљена кућа и остале зграде у вриједности од 70000 динара

Кућни инвентар	-II- -II- 30000 динара
Стока	-II- -II- 50000 динара
Сточна и људска храна	-II- -II- 20000 динара

укупна штета 170 000 динара.

Словом сто седамдесет хиљада предратних динара. У доказ својих горњих навода позивам се на свједоке Милку Руљић и Бошка Томовића људе из Малог Поља општ. Хан Пијесак.

Власник: Руљић Милован

Ми сведоци доле потписани потпуно смо сагласни са горњим наводима Милована Руљића у погледу злочинства и у погледу процјене штете:

- 1.) Сведок⁴⁰⁰ тј. Милка Руљић
- 2.) Сведок Бошко Томовић

³⁹⁹ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

⁴⁰⁰ Десно се налази отисак прста свједока Милке Руљић.

Записник⁴⁰¹

састављен дне 27-VIII-1945 пред сеоским Н.О. одбор комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Хан Пијесак срез Власенички округ Тузлански

Од комисије су присутни:

Записничар:

Раде Ј. Новаковић

Приступа Илинка Дрљић ~~енн, кћн~~, жена + Војина родом из Малог Поља општина Хан Пијесак срез Власенички округ Тузлански сада се налази у Малом Пољу стар 52 година, по занимању домаћица издржава 2 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У јуну мјесецу 1941 год ухватили су усташе Имзо Врабац из Кнежине, Мујо Куртагић из Власенице мога мужа Војина и отерали га у Власеницу по наређењу Расима Беговића, Мутевелића и [?]⁴⁰² Куртовића кога су после неколико дана одвели из Власенице у Рашића Гај и заклали. Штете од стране усташа Немаца јесу: запаљена кућа и остале зграде у вредности од 220000 динара:

Кућни инвентар	у вредности од 100000 динара
Стока	у вредности од 60000 динара
сточна и људска храна	у вредности 30000 динара
шума и лифериација	у вредности 370000 динара
	укупна штета 780000

Словима седамстотина и осамдесет хиљада предратних динара.

У доказ својих горњих навода позивам се на свједоке Љубисава Дрљића, Неђу Бостана обојица из Малог Поља општина Хан Пијесак, срез Власенички власник Илинка Дрљић

Ми сведоци доле потписани потпуно смо сагласни са горњим наводима Илинке Дрљић у погледу злочинства и у погледу висине процјене штете.

1.) Сведок Љубисав Дрљић

2.) Сведок Неђо Бостан⁴⁰³ по Раду Новаковићу

⁴⁰¹ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

⁴⁰² Нечитко написана ријеч.

⁴⁰³ На овом мјесту се налази отисак прста свједока Неђе Бостана.

ИСКАЗИ СВЈЕДОКА

ВИШЕГРАД

Документ број 131

M.N.O. ORAHOVCI

Записник⁴⁰⁴

састављен дне /3 Augusta/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Kovačević Mira.

Referent:
Husinec Josip

- I. Приступа DANOJLIĆ STEVO син, кћи, жена pok.Mitra. родом из Renovice M.N.O. Prača кроз Rogatica округ Sarajevo сада се налази у D. Lijesku стар 63 година, по занимању zemljoradnik издржава 2 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:
- II. Tanacković Pero. pok.Dmitra, oko 46 god. iz D. Lijeska M.N.O. Orahovci zemljoradnik izdržava 8 članova familije.
- III. Jelačić Mustafa um. Hasana Tusta Med. M.N.O. Orahovci, Višegrad star 43 god zemljoradnik izdržava 4 člana familije.

Danojlić Stevo, Tanacković Pero, i Jelačić Mustafa pred anketnom komisijom za utvrđivanje ratni zločina izjavljuju slijedeće:

ZLOČINI USTAŠA

Godina 1941.

Po dolasku ustaša na vlast 1941 god. M.N.O. Orahovci pripadao je općini Višegrad.

Prva žrtva iz M.N.O. Orahovci i iz čitavog sreza bio je Danilo Ninković pok. Mijata, oko 40 god. iz sela Kobernika. Pod konac maja mjeseca 1941. god. vraćajući se u veće Danilo Ninković i došavši na 500 metara do svoje kuće bio je dočekan od ustaše Ejub Smailovića i *Zaima*⁴⁰⁵ Dolović. Ejub je ubio žrtvu Ninković Danila iz puške.

Nakon toga zločina hvatali su ustaše pravoslavce iz Orahovice dogonili ih u zgradu Srpskog doma i ubijali ih u Drini. Iz čitavog M.N.O. odveli su ustaše mnogo pravoslavaca čija imena se nesjećamo, a nalaze se u popisu žrtava M.N.O. Orahovci. Iz Donje Lijeske bila su odvedena slijedeća lica:

1/ Stevan Tanacković oko 28 god. 2/ Ljuban Zečević oko 19 god. 3/ Ljuban Trifković oko 18 god. 4/ Djordje Rasković oko 40 god. 5/ Dušan Trifković oko 30 6/ Mildin Trifković, oko 19 god. 7/ Aleksa Trifković, oko 19 god. 8/ Miloje Janjić oko 50 god. 9/ Petko Zečević oko 35 god. 10/ Gojko Guović oko 50 god. i sa dva sina po 15-16 god. i.t.d.

Neko od pohvatani bili su otpremljeni za Sarajevo i u logore dok drugi bili su noću poubijani na Drini.

⁴⁰⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁴⁰⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

Ustaše koji su hapsili i gonili pravoslavce u zatvor jesu ovi: 1/ Našid Ljuco nastanjen u Drinskom iz Sandjaka, 2/ Ejub Smailović, 3/ Gido Djindić, iz Višegrada, 4/ Franjo Dokić, 5/ Hasib Mirvić, iz Nezuci i još druge ustaše čijih imena se nesjećam.

Zbog toga što su ustaše počeli na veliko da ubijaju pravoslavce, počelo je stanovništvo da bježi u šume i da vodi akcije protiv ustaša.

Vidjevši ustaše da nemogu hvatati više pravoslavce počeli su oko 15 VIII paliti pravoslavna sela: Han Kopito, Kočerin, /M.N.O. Orahovci/ Tasići /M.N.O. Crnčić/ Ta palenja predvodi Avdo Kujundžić žandarmerijski kom. žandarmeriske stanice u Višegradu i Alispahić Ibrahim.

Pošto su ustaše palili pravoslavna sela, četnici su počeli muslimanska sela. Tako su četnici spalili početkom septembra sela: Žlijeb, Hranjevac, Menja Luka, Miloševići, Brštanica, Barimo, Orahovci, i.t.d.

Ustaše su palili pravoslavna sela ubijali pravoslavce, dok četnici su palili muslimanska sela i ubijali muslimane koga god bi uhvatili.

Takvo stanje je bilo do 8 *novembra* 1941. god. dok nisu došli Talijanski alpinci pod komandom pukovnika Pizzia. Pošto su Talijani bili u gradu vlast na M.N.O. Orahovci vrše četnici.

Četnički komadant Dangić držao je položaje u Zvorniku i dolazio na savjetovanje sa čičom Romanijom, partizanom. Komadant četnika u Višegradskom srezu bio je Boško Todorović major i kapetan Savić.

Godina 1942.

Oko 5 maja 1942 godine dolazi Crna Legija sa željezničkom bojnomo te zauzimaju položaj na levoj strani Drine sve do Višegrada. Kad je dolazila Crna Legija u Orahovce gotovi svi pravoslavci su pobjegli preko Drine. Dok su se muslimani iz Višegrada, vratili u Orahovce.

Crna Legija je mnogo pravoslavaca koji nisu uspjeli pobjeći uhvatila i ubila dok je druge vratila svojim kućama. Među poubijanim pravoslavicima od crne legije jesu slijedeći: 1/ Dmtar Tanacković, iz D. Ljeske, oko 85 god. 2/ Obren Tanacković iz Štavana, oko 50 god. i njegov sin oko 18 god. i brat od 30 god. 3/ Nedjo Drašković iz Štavana oko 30 god. i .t .d.

Kako je mnogo naroda nagrnulo prema skeli kod sela Milošići⁴⁰⁶ i nije moglo preći Drinu to je nekoliko stotina /računa se oko 1200 osoba/ udavilo se u Drini.

Oni pravoslavci koje je Crna Legija povratila svojim kućama bili su kasnije u jesen 1942 god. poubijani od Crne Legije.

Pošto su svi pravoslavci pobjegli u šume ili su bili poubijani od ustaša, to se dalje ne događaju veći zločini od strane ustaških vlasti.

Godina 1943.

Pošto ustaše nisu mogli da vrše teror nad pravoslavicima počeli su praviti pritisak na mislimane.

U aprilu 1943. god. ustaše iz Višegrada pozvali su na sastanak svu omladinu iz M.N.O. Orahovci. Sastanak se održavao u selu Okolište. Svu omladinu ustaše su popisali i sproveli u njemačku u logor gdje su ih obukli u njemačke uniforme. Gotovo većina tih muslimanski omladinaca pobjegla je u partizane 1944 god.

⁴⁰⁶ Милошевићи.

ZLOČINI ČETNIKA

Početkom septembra 1941 god pojavljuju se četnici na području M.N.O. Orahovci, . Njihov komadant bio je Boško Todorović major i kapetan Savić. Oni su u početku septembra 1941. god. popalili u M.N.O. u Orahovci slijedeća sela: Hranjevac, Miloševići, Barinov i Crni Vrh.

One muslimane koje bi četnici iz Zvornika uhvatili ubijali bi odmah, dok domaći četnici bili su u pozadini. Tako su npr. u sredini septembra 1941 god Zvornički četnici pohvatali u selu Drokana 84 muslimana zatvorili i zapalili u kući. Jedini se spasio Medo Kočić iz Drokana.

Godina 1942.

Pošto u maju mjesecu dolazi Crna Legija na području M.N.O. Orahovci to se četnici povlače preko Drine. Sve do kraja oktobra mjeseca 1943 god četnici nevrše nikakav zločin na području Orahovca.

Godina 1943.

Početkom augusta 1943 god. dolazi jedna grupa četnika u Orahovac, sela Tusta Medj te ubiju Munibu jelačić ženu Mustafe oko 35 god i opljačkali su 60 komada stoke.

Nakon 3-6 dana došao je u Drinsko „divlji“ ustaša Zule Selim zajedno sa njemcima iz Višegrada, te je popalio, pravoslavne kuće. Poslije sela Drinsko zajedno sa ustaškom milicijom napao je na Banju gdje je bila četnička komanda. zule je popalio Banju, ali pod pritiskom četnika povukao se prema Višegradu.

Dobivši četnici pomoć od Talijana i od Zvorničkih četnika izvršili su napad na Višegrad te su ga osvojili 5 oktobra 1943 god.

Vidjevši muslimani iz Orahovca da dolaze četnici sklonili su se u Višegrad.

Kada su četnici osvojili Višegrad 4 X 1943 god uhvatili su ogroman broj muslimana iz Orahovca te su ih poubijali na Drinskom mostu. Jedan manji dio muslimana uspio se je spasiti zajedno sa njemačkom vojskom povukavši se prema Rogatici.

Oko 150 muslimana sklonilo se u zgradu tvornice Vistad gdje su bili sve do dolaska partizana koji su ih spasili i sproveli za Rogaticu.

Poslije toga većih četnički zločina nije bilo.

ZLOČINI TALIJANA

Godina 1942.

Nalazeći se Talijanske alpinske jedinice pod komandom kolonela Pizzia u Višegradu, vršili su pljačku i razna nasilja nad pravoslavnim i muslimanskim stanovništvom M.N.O. Orahovci.

U aprilu 1942 godine kada su pravoslavci počeli bježati preko Drine zbog dolaska Crne Legije, Talijani su hvatali pravoslavce i muslimane predavali ih njemcima koji su ih odvodili u logor Zemun ili Njemačku na prisilni rad.

Nekoliko hiljada pravoslavaca i muslimana bilo je tako pohvatano i internirano u njemačku te se jedan dio tih interniraca nije vratilo svojim kućama.

Talijani nisu ubijali, *ali* su pljačkali hranu, stoku i odjevne predmete – zbog velike pljačke njihovom krivnjom u Višegradu pomiralo je od gladi oko 2-3 hiljade muslimanskih izbjeglica.

Drugi zločini od strane Talijana nisu nam poznati, već jedino naglašujemo da niko nije izvršio toliku pljačku nad našim narodom kao što su izvršili Talijani.

ZLOČINI NJEMACA

Godina 1945.

U februaru 1945 god. prije povlačenja njemci su izvršili pljačku po selima M.N.O. Orahovci, palili su i rušili kuće, sjekli vočke i uništavali svu imovinu. Te zločine pravili su čerkezi koji su bili u sastavu njemačkih jedinica.

Kako je svo stanovništvo izbjeglo iz M.N.O. Orahovce, to niko živ nije stradao od čerkeskih jedinica.

Zločinci koji su spomenuti u ovom zapisniku jesu slijedeći:

- 1/ Smailović Ejub, um. Redje, iz sela Barimo M.N.O. Orahovci, oko 25 god. On je ubio Danila Ninkovića 1941 god. Kao ustaški zločinac poginuo je 1942 god.
- 2/ Dolović Zajko, _____ radnik što je radio u Vistadu, a dolaskom N.D.H. ušao u ustaše. On je sudjelovao u ubistvu Danila Ninkovića 1941 g. Što je sa njime nezna se.
- 3/ Ljuca Našid, iz Sandjaka, nastanjen u Drinskom. oko 30-35 god. Radio je u pilani Varda kao radnik abio je i jugoslovenski žandar. Hvatao je pravoslavce i odvodio u ustaški logor god.1941.Šta je sa njime nezna se.
- 4/ „Djindjić“ Gido, iz Višegrada, sin Hipama, oko 25 god. Hvatao je pravoslavce 1941 god. i odvodio u ustaški logor. Gdje je sada nezna se.
- 5/ Dokić Franjo, Nikolin, iz Višegrada, oko 18 god. Hvatao je pravoslavce 1941 god. i odvodio u ustaški logor. Zajedno sa ocem otselio je u Slavoniju, u Slavo ili Bos. Brod, gdje mu otac služi na željeznici.
- 6/ Mirvić Hasib, iz Nezuci, M.N.O. Višegrad, oko 25-30 god. On je hapsio i gonio pravoslavce 1941 god. Sada se nalazi u zatvoru u Sarajevu.
- 7/ Kujundjić Avdo, komandir žand. stanice u Višegradu, oko 48 god. Vršio je najveće pljačke paljenja i ubistva u Višegradu. Poginuo je 1941 g.
- 8/ Alispahić Ibran, iz Hranjeca, M.N.O. Orahovci, oko 45 god. On je vršio paljenja sela Kopito i Kočerin zajedno sa zločincem Kujundjić Avdom sa kojim je zajedno stanovao. Sada se nalazi u zatvoru u Sarajevu.
- 9/ Todorović Boško, major, komadant četnika 1941 god. , Poginuo je 1942 god.

Drugi zločinci nisu nam poznati.

Referent:⁴⁰⁷

Zapisničar:⁴⁰⁸

Svjedoci:⁴⁰⁹

1. _____
/Danojlić Stevo/
2. _____
/Tanacković Pero/
3. _____
/Jelačić Mustafa/

⁴⁰⁷ Испод је потпис референта.

⁴⁰⁸ Испод је латинични потпис записничара.

⁴⁰⁹ Испод је записничар ћирилицом потписао свједоке.

Записник⁴¹¹

О Presлушању Svedokinje Milka m. Markovića i, Milke Markovića

састављен дне 1-IV-/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Poverenik Anket Kom. Đorđe Rađen

Presednik An. Kom. Joso Đurović

Приступа Milka Marković син, ~~ћин~~, ~~жена~~ пок. Luke родом из Gornja Lijeska општина Orahovci кроз Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Okolišta стар 35 година, по занимању Домaćа издржава 6 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Pomenuta na kazivanje istine izjavljuje.

Po dolasku N.D.H. право iza kapitulacije Asib Mirlić se javijo u ustaški pokret, i isti se je nalazijo u Višegradu. Mjeseca avgusta 1941 godine Asib Mirlić sa dvadeset ustaša koji su bili obučeni u crno odijelo došli su u selo Kočarim, a istu grupu je predvodijo Asib Mirlić, i njihovim dolazkom zajmili su jednu grupu ljudi od koji se imena sjećam ito, Luku Markovića moga Muža st, 38 gd. Marijana Markovića st, 18 gd, Radovana Markovića st, 16 gd, - Božu Zečevića st 18 gd, - Stojana Zečevića st, 40 gd, - Veljka Mirkovića st, 30 gd, Mila Lugonju st, 38 gd, - Ubijo Ivana Markovića st, 80 gd, koje ga je lično Mirlić ubijo na kućnem pragu, i koji nije [?] ⁴¹² da se zakopa, i sjećam se nekoliko ljudi iz Donje Lijeske koje su istoga dana očerali, ito, Miloja Janjića st, 50 gd, Dušana Trifkovića st, 40 gd, i još neki ljudi koje se nesećam, i istim danom su pravili veliki teror nad našom djecom i na ženama koje su mnoge isprebijali od koji se sjećam nekoliko imena Milju Markovića, Gvozdu Kneževića i još neki žena čiji se imena nesjećam.

Posle nekoliko dana ne sjećam se od prilike 7-8 dana došao je Asib Mirlić sa 50 do 60 ustaša u selo Kočarim i njihovim dolazkom su zapalili ceo kočarim koji je brojijo kuća 30 i ostali zgrada oko 50, istoga dana su ubili nekoliko ljudi i žena od koji se imena sjećam, Marinka Markovića st, 40 gd, Mitra Markovića st, 80gd, Danila Markovića st, 40 gd, - Dušana Markovića st 16 gd, Milivoja Mirkovića st, 45 gd, - Janju Mirkovića st, 58 gd, - i još neki imena koje se imena nesjećam. Posle dva tri dana došli su u selo Bijelu Njivu i zapalili su isto selo u kome je izgorelo, 7 do 8 kuća i ostali gradjevina oko 20 i očerali su Miladina Knežegića st 23 gd, i ubili Samardžića Draga st 23 gd, Milosava Samardžića st 50 gd, - Milana Zečevića st, 80 gd, - i njegova sina Mića st, 25 gd, - Jelisavku Zečević Milanovu st, 50 gd, - Stoju Knežević st 80 gd, - , i još su popalili selo pretišu i neke su ljude poubijali čiji se imena nesjećam, sav zločin koji je napravljen bijoje glavni inicijator i koji je u to doba bijo neki komadant dobro znam daje neke znakove nosijo i na ruci i na ramenima

⁴¹⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁴¹¹ Документ је откуцан на писањој машини. Оригинални документ је тешко читљив.

⁴¹² У наставку слиједи текст који није јасно читљив.

Sve što sam navela u mojoj izjavi i kao svedodžbi mogu da se sa istim suočim jer kad je zajmijo moga čojeka jasam ga molila dami pusta čojeka a istimeje udarijo kundakom od puške i išla sam od kuće nekoliko stotina metara i moliga on me je udarijo opet puškom i obalijo me na zemlju, pa je došao još jeda čijeg imena neznam i pitali su me očulim dati pare pa će mi puštati čojeka i ja sam obećavala da im da sve samo dami nećeraju muža oni sumi tražili tri hiljade i jasam im dala ali nije moglo uspjeti uzeomi je Asib Mirlić tri hiljade i opet nije stijo putati moga čojeka.

Onda se je povratijo i psovaomije boga i rekao mije daće goniti sve srbe do moskve dok do jednoga ne uništım ja nisam do toga⁴¹³ ni čula o Moskvi niti znala, psujućimi majku srpsku.

Sve što sam navela u prijavi mogu da dokažem daje sve tačno bilo i daje za sav zločin koji je napravljen krivac glavni bijo Asib Mirlić kao i sam je najviše zla nanijo nad našim narodom našeg sela gde sam ja bila glavni očevidac i sve mije poznato kao Milki Marković Ivanovoj ženi, sve možemo da dokažemo i da pred sudom se suočimo na sudu i tvrdimo daje sve tačno i istinito.

Nemam više šta da kažem.⁴¹⁴

⁴¹³ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁴¹⁴ Испод текста се са лијеве стране налазе латинични и ћирилични потпис, док се са десне стране налазе четири потписа и отисак прста.

Записник⁴¹⁶

састављен дне 11.И./1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду спез Вишеград округ Sarajevo

Од комисије су присутни:⁴¹⁷

Записничар:

Приступа Marković Milka син, кћи, жена Lukina родом из Kočarima општина Orahovci спез Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Kočarimu стар 35 година, по занимању домаћица издржава 5 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Мјесца avgusta 1941. godine, došle su ustaše u selo Kočarim i očerali su moga muža Markovića Luku u ustaški logor u Višegrad od ustaša koji su ga očerali bio je Mirvić Hasib iz Nezuka i Bećirović Mustafa iz Kabernika oba M.N.O. Orahovci i još dvojica ustaša koje nisam poznavala.

Moga muža Luku Markovića odveli su u logor u Višegrad i tu su ga kroz kratko vrijeme ubili jer sam ja išla odmah za njime u Višegrad u logor i pitala za njega i oni mi rekoše da se odmah zgubim jer je moj muž Luka onu noć u 12 sati ubijen.

Šteta mi je nanošena prilikom ubistva moga muža Mirkovića Luke na današnju vrijednost od Dinara. 150.000.

Kasnije su došle ustaše u selo Kočarim ito: Čanćar Ramiz⁴¹⁸ iz Kabernika a druge nisam poznavala i došli su sa kamijonom i svojskom i digli mi sve pokretno imanje i kuću i sve zgrade zapalili, te mi je šteta nanešena na današnju vrijednost od Din. 200.000.-

Pozivan se na svjedoke ito: Marković Milja iz Kočarima i Lugonja Jelisavka iz Gornje Lijeske kojima je sve poznato o gore navedenim zločincima kao što je i meni koja sam oštećena.-

Član Komisije: ⁴¹⁹

Nisam Pismena:⁴²⁰

Zapisničar:⁴²¹

mj
pod

⁴¹⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁴¹⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

⁴¹⁷ Испод се налазе потписи чланова комисије.

⁴¹⁸ Име и презиме нису јасно читљиви те постоји могућност грешке.

⁴¹⁹ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁴²⁰ Испод се налазе два ћирилична потписа и отисак прста.

⁴²¹ Испод се налази латинични потпис записничара.

Pristupiše svjedoci ito: Marković Milja iz Kočarima i Lugonja Jelisavka iz Gornje Lijeske te pred ovom komisijom izjaviše sljede:

Poznato na kada su ustaše došle u kočarim koje oštećena navela i kada su navedena zločina izvršili, te su njezini navodi u svemu tačni i istiniti, to potvrđujem svojim podpisima, i ako se potrebno možemo se i zakleti.-

Član komisije:⁴²²

Svjedoci:⁴²³

mjl. _____

Zapisničar:⁴²⁴

2. _____
mj nod

⁴²² Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁴²³ Испод се налазе два ћирилична и један латинични потпис као и два отиска прста.

⁴²⁴ Испод се налази латинични потпис записничара.

Записник⁴²⁶

састављен дне 11.И./1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:⁴²⁷

Записничар:

Приступа Marković Milka син, кћи, жена Ivanova родом из Kočarima општина Orahovci кроз Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Kočarimu стар 60 година, по занимању домаћица издржава 6 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Мјесеца avgusta 1941. godine, došle su *узмаше* u село Kočarim око pola ноћи i bili su u Kočarimu до зоре u зору су ubili moga muža Ivana који је био star 70 година, starosti, од усташа било их је 10 а по њихову разговору i казивајући се i представљајући се једно је био Ivan Krilić из Višegrada, Mirvić Hasib из Nezuka док друге ми усташе нису биле познате од оних који су били са њима, пошто су ubili moga muža Ivana ја сам изашла код њих i они вићу мени јелито твој мућ што смо га ubili а ја rekla да јесте, ондар реће усташа Mirvić Hasib ја сам ти га ubio, Krilić Ivan реће nisi ти већ сам га ја ubio.

Те молим народну власт да се горе наведен усташе предведу народноме суду i да одговарају о учињеним злочинима по Закону о ратним злочинцима.

Šteta ми је нанешена приликом убиства moga muža Ivana Markovića као moga hranioca i моје породице од Dinara 100.000.-

На свједоке се не позиван јер сам ја ту била i све сам својим очима видјела за њихова злочина, касније пошто су извршили злочина тражили су од мене да једу i морала сам им donijeti јело i ако су злочин у мене извршили јер су i мене htjeli ubiti.

Члан комисије:⁴²⁸

Нисам писмена:⁴²⁹

Записничар:⁴³⁰

mj
pod

⁴²⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁴²⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

⁴²⁷ Испод се налазе потписи чланова комисије.

⁴²⁸ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁴²⁹ Испод се налазе ћирилични и латинични потпис и отисак прста.

⁴³⁰ Испод се налази латинични потпис записничара.

Записник⁴³²

састављен дне 14-IV-/1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеград срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар:

Повереник Анк. Ком.
Рађен Ђорђе

Преседник Анк. Ком.
Јосо Ђуровић

Приступа Марковић Милорад син, ~~ћћ~~ ћћ, жена Пок. Марка родом из Кочарим општина Ораховци срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Кочариму стар 36 година, по занимању Земљорадник издржава 8.- чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

По постављеним питањима оштећени изјави следеће.

Иза Капитулације бив, Југославије долазком Н.Д.Х. основат је усташки логор у Вишеграду, у којег су ушли следећи, Логорник је био Ивица Катић, Сарач Наил и још их је било али ми имена нису позната.

Чим се је основао логор одмах су ступили добровољно неки олоши у усташки покрет где се је јавио и као први Мирлић Асиб, који је био родом из села Незука, по формирању усташког покрета одмах су почели правити терор над српским живљем, и почели су прогонити све виђеније људе где је увијек био вођа патроле Асид Мирлић, као први случај које су људе отјерали сјећам се неколико имена и то Маријана Марковића, из села Кочарима ст, 38 гд, - Вељка Мирковића из Кочарима ст, 36 гд, - Луку Марковича из Кочарима ст, 38, - Сојана Зечевића ст, 38 гд, - Божу Зечевића ст, 20 гд, - Трифковића Миладина из Доње Лијеске ст, 20 гд, - Душана Трифковића из Д, Лијеске ст, 36 гд, Драга Трифковића из Д, Лијеске ст, 20, - Миладина Зечевића из Д, Лијеске ст, 20гд, - Драго Р, Трифковића ст, 20, - и још неки чији се имена несјечам. Као други злочин који је он направио био је следећи у селу Кочариму, Убио је Ивана Марковића, ст, 62 гд, и запалио је цело село са својом четом, као оћерао сам мал који је био у селу, истим случајем су убили још пет људи од који се сјећам њихови имена и то: Митра Мирковића ст, 84 гд, - Маринка Марковића ст, 43 гд, - Душана Марковића ст, 18гд, - Данила Марковића ст 52 гд, - Миливоја Мирковића ст, 50 гд, - Јању Мирковића ст, 45 гд, - Исти се је фалио Милки Марковића пок. Ивана, да јој је убио мужа и рекао је ено ти га лежи тамо крај пута. Исто је Дошао и зајмио мене до села Кочарима и довелиме до једнога потока, и тражили су ми пиштољ које га ја нисам имао, и почели су ме ударати пушкама цјевима и Кундацима, тако док ми није дошла мајка и нашламе оборена наземљи кад је дошла моја мајка почела је кукати и молити Хасиба Мирлића и Мустафу Бећиревића, моја је мајка молила да ме пуште да купим пиштољ и да им дамо све што желе, дао сам им 1800 динара, онда су ме пуштали и рекли ми да дођем са пиштољем сутредан у логор, пошто нисам могао наћи пиштољ нигде ја нисам смио ићи у логор него сам побјео у шуму где сам лежао петнаест дана од убоја.

⁴³¹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁴³² Документ је откуцан на писаћој машини.

Кашње је дошао те отерао Мила Кнежевића из села Кочарима, Гвозду жену Милову, Драгу Самарцића, отерао ије за Вишеград у пола пута кад је бијо онје стрелјао Мила Кнежевића, једном куглом кроз прса другом кроз лице и трећа га је окресала уз чело, и тако јега оставијо мислећи дага је убијо, послеје Мила нашао Војин Мутапчић, нашао јега покрај пута ће лежи али није бијо мртав, послега је пренијо својој кући и сутредан су га одвукли у болницу у Вишеград гдему је долазијо исти Мирлић који му је псовао мајку да неће остати жив даћега ка се излечи и кад се Миле излечијо пуштали су га кући и кад је дошао кући побјегао је у шуму, а док су Драга Самарцића и Милову жену истога дана оћерали у логор у Вишеград где су остали у логору три дана које су на сваке муке мучили и кад су пустали Самарцића рекли су му даим донесе пиштољ за неколика дана али пошто није имао пиштоља тега није могао донијети у усташки логор онда је Хасиб Мирлић наишао кроз неколико дана и истога Драгу Самарцића убијо.

Све што сам изјавијо пред комисијом могу да се посведочим јер сам бијо доста очевидац кад је Мирлић Попалијо Кочарим Сјемеч Горњу Лијеску Копито и друга села. Све што сам изјавијо тврдим даје све тачно и истинито.⁴³³

⁴³³ Испод текста се налазе потписи свједока и чланова комисије.

Записник⁴³⁵

састављен дне 12.I/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:⁴³⁶

Записничар:

Приступа Marković Milovan син, кћи, жена muž Rose родом из Kočarima општина Orahovci кроз Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Kočarimu стар 60 година, по занимању zemljoradnik издржава 4 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Мјесца августа 1941. год. дошле су устаše у село Коčарим и својим доласком отјерали су моју жену Росу која је отјерана у логор на Горњој Лиеској код сатника Гавеца који је био у кући Радована Батинића и држао тоди хрватски логор и више се није повратила и гдје сам је пронашао после два мјесца убијену са још убијених људи убијени су људи и то: Самардџић Милосав Драго и Зећевић Милан и Мићо сви из Коčарима, те сам их ја онда извадио и превукао у гробље на Коčарим.

Други ми нису били познати осим наведеног логорника сатника Гавеца, његов садашњи боравак није ми познат.

Да су моји наведени наводи тачни и истинити позивам се на свједоке и то: Мирковић Митра из Коčарима и Лакић Стојка из Горње Лиеске.

Напомињем да се ме оштетили приликом убиства моје жене Rose према данашњој вриједности од Динара 150.000.-

1. Члан комисије:

Нисам писмен:⁴³⁷

2. Записничар

Приступише наведени свједоци и то:

1. Мирковић Митра из Коčарима

2. Лакић Стојка из Горње Лиеске те изјавише пред овом комисијом да су оштећеног наводи тачни и истинити те да нам је истима познато што је оштећени изјавио, на ово се можемо и заклети.

1. Члан комисије:⁴³⁸

Нисмо писмени:⁴³⁹

2. Записничар:⁴⁴⁰

⁴³⁴ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁴³⁵ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

⁴³⁶ Испод се налазе ћирилични потписи чланова комисије.

⁴³⁷ Испод се налази отисак прста.

⁴³⁸ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁴³⁹ Испод се налазе отисци прстију свједока.

⁴⁴⁰ Испод се налази латинични потпис записничара.

Записник⁴⁴¹

састављен дне 12.I./1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu спез Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Д. Рађен

Ђ. Ђуровић
[?]ровић Бранко

Приступа Trifković Joka ~~ени, кн~~, жена Stojanova родом из Donje Lieske општина Orahovci спез Višegrad округ Sarajevo сада се налази у D.Lieski стап 35 година, по занимању domaćica издржава 5 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Мјесца марта 1942. год. поšli smo да предјемо преко Drine јер нам је пријетила опасност од стране усташа. Dolaskom на Околишта ухватили су мого муža Trifkovića Stojana Talijanski војници и отјерали су га у Višegrad.

Том приликом су га предали њемцима гдје су га по чувенју њемци отјерали у Нјемачку у логор гдје се исти до данас није ни вратио, по чувенју чула сам да је исти мој муз Stojan тамо у Нјемачкој и погинуо.

Познато ми је да је тада и у то вриеме био командант талијанске јединице Djovani Aru.

Моје предње наводе може потврдити Marković Milovan из Коچارима и Stojka Lakić из Горње Lieske да су моји наводи тачни и истинити.

Напомињем да су ме приликом одгонjenja мого муža Stojana оштели што данас морам да издржавам на своме врату 4 дјеце које су остале иза њега. У вредности данашњег новца од Din. 150.000.

Члан комисије:

Нисам писмена:⁴⁴²

Ђ. Ђуровић

Записничар:

Д. Рађен

Приступaju свједоци:

1.Marković Milovan из Коچارима

2.Lakić Stojka из Горње Lieske

Кoji изјавише пред овом комсијом слiedeће:

Да су оштећене наводи тачни и истинити да су нам исте ствари које је оштећена изјавила познате приликом одгонjenja њеног муža Stojana од стране талијана и да је наведени команданта талијанске јединице био у Višegradу, те се на ово можемо и заклети.⁴⁴³

Нисмо писмени/⁴⁴⁴

⁴⁴¹ Документ је откуцан на писахој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

⁴⁴² Испод је отисак прста свједока Јоке Трифковић.

⁴⁴³ Испод су потписи чланова комисије.

⁴⁴⁴ Испод су отисци прстију свједока Милована Марковића и Стојке Лакић.

Зaписник⁴⁴⁵

О Преслушању сведока

sastavljen dne 14-IV- /1946 pred Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду sрез Вишеград округ Сарајево

Od komisije su prisutni:

Зaписниџар:
Повереник Зем.Ком.
Ђорђо Рађен

Преседник Анкетне Комисије
Јосо Ђуровић.

Pristupa Божић Павле sin, ~~kei, žena~~ Пок Марка rodom iz Доња Лијеска opština Ораховци sрез Вишеград округ Сарајево sada se nalazi u Доња Лијеска star 39 godina, po zanimanju земљорадник izдржава 8 ђланова породице, propisno opomenut na казивање истине, изјављује:

На Питања одговара по опоменуто казивање истине.

Ја могу да кажем тајно за Асиба Мирлића који је родом из села Незука Општина Ораховаца син Хрустемова, који је по долазку и оснивањем усташком покрета у Вишеграду мјесеца Јуна 1941 године, исти горе наведени Мирлић се је јавио добровољно у усташки покрет. Оснивањем усташког покрета почео је терор над српским живљем, одмах су почели да затварају мало виђеније људе, и то: Милоја Јањића из Горње Лијеске који је бијо шумар на Горњој Лијески, Милосава Мирковића сашемећа, Стевана Танасковића са Доње Лијеске, Душана Таковића са Доње Лијеске, Алексу Трифковића из Доње Лијеске, Љуба Трифковића из Доње Лијеске, Драгомира Тифковића из Доње Лијеске, Николу Мтијашевића из Доње Лијеске, Љуба Зечевића из Доње Лијеске, Паља Зечевића из Доње Лијеске, Слободана Мирковића из Доње Лијеске, Вељку Мирковића из Доње Лијеске, Луку Марковића из Доње Лијеске, Маријана Марковића из Кочарима, Радована Марковића из Кочарима, Божу Зечевића, и Павла Божића из Доње Лијеске.

У горе наведеним које сам навео који су ођерани ниједан се више није вратијо, осим ја сам који сам бијо ођеран мене су пуштали из логора из Вишеграда. Могу да наведем за Мирлића Асиба да је исти бијо главни учесник, зато јер сам бијо очевидац кад су остале терали ија сам питао Асиба кад ћете по мене доћи он се је насмијао и реко ми је даса ја поштена кућа ми тебе нећемо, тим сам му ја одговоријо сви смо ми поштене куће али ви све једнога по једнога србина ћерате, и он ме је упитао зашто ме питаш оћемо ли те гонити, јасам рекао само зато што сам србин, он ми је показао цедуљу на којој је писало Душан Трифковић а Друго Павле Божић, и још их је било али је он заклонијо руком, и рекао ми је да ће доћи по мене да ме ћера у седам сати, јасам рекао акоћетеме ћерати виме ћерајте сад он ми је рекао нека те још мало па ћеш доћи ити на ред, после мије рекао да дођем ујутру у Вишеград да се јавим код. њихови власти ако

⁴⁴⁵ Прва половина документа је откуцана ћирилицом на формулару који је латинични, док је друга половина откуцана латиницом.

недођем даће ми све запалити и фамилију поубијати ја кад сам дошао у Вишеград сутреда јавијо сам се у усташки логор онда су ме одмах претресли и одузели све што сам имо и онда су ме свезали и затворили у подрум у усташком логору, кад сам дошао у затвор од горе наведени који су отерани, нисам у затвору нашао ниједнога сви су били поубијани, осим Данило Марковић, и Маринко Лугоња са Горње Лијеске и Миле Нинковић са Горње Лијеске, који нису могли устати нити се окренути куда од уб[?]ја⁴⁴⁶, дотога дана су дошла двојица усташа Асиб Арнаут и Ибрахим Арнаут из Бан Поља⁴⁴⁷ i rekli su mi Pavle štaćeš ti u zatvoru što ćeš na pravdi da pogineš, kao i ovi ostali, i onda su mi tražili pare da me spase, i obećo sam im platiti, i oni se me pustali, mojim izlaskom iz zatvora došao sam mojoj kući. Posle deset dana su došli tri kamiona ustaša đe sam vidijo i Asiba Mirlića i otišli su svi u Kočarim đe su zapalili ceo Kočarim, i njihovim palenjem je poginulo nekoliko lica od koj se sećam imena ito, Mitra Markovića st.17 gd. i sina Danila st. 15 gd. Sinovca Dušana, st. 17 god, Majku Dušanovu Anđelku st. 50 gd. Janju Mirkovića st. 40gd, Milivoja Mirkovića st. 43 gd.Rosu Marković st. 35 gd. U samom paljenju kočarima Asib Mirlić je bijo Komandir čete i isti je davao direktive i najviše je učestvovao u zločinu i paljenju.

Posle 15 dana došli su u selo Kočarim i Bijelu Njivu oko 20 ustaša, koje je predvodijo Asib Mirlić, i istim kad su došli popalili su selo Bijelu njivu, i oćerali su iz sela nekoliko ljudi koje se imena sjećam ito, Milana Zečevića st. 45 gd, sina Miću st. 18 gd. Jelisavku Milanovu ženu st. 45 gd, Milosava Samardziju st. 47 gd. i dragu Samardziju st. 17 gd, koje su ji povezali i oćerali u šumu kozlovac i tamo su ih postreljali gde smo ih našli posle dva mjeseca raspadnuti na kamari. Posle 10 dana isti Mirlić Asib došao je sa 30 ustaša koji su prošli kroz Donji Lijesku i ošli su u pravcu Sjemeća, i idući iz Višegrada našli su moga brata Kostu Božića st. 45 gd, koji je kosijo i onda su ga zajmili jedno sto koraka i ubili ga.

U svim ovim zločinima koji su napravljeni i koje sam ja naveo sve je bijo prvi učesnik Asib i sve što sam izjavijo mogu da dokažem pred sudom i da se sa istim suočim da je sve tako bilo kako sam naveo, tvrdim daje sve tačno i istinito.

*Д. Рађен
Ј. Буровић*

Павле Божић

⁴⁴⁶ Документ оштећен, ријеч није потпуно читљива.

⁴⁴⁷ Документ је у наставку писан латиницом.

Записник⁴⁴⁸

састављен дне 15 I./1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду кроз Вишеград округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:⁴⁴⁹

Приступа Trifković Pavle син, ~~ћин~~ жена pok. Ilije родом из Donje Lijeske општина Orahovci кроз Вишеград округ Sarajevo сада се налази у Donja Lijeska стар 67 година, по занимању zemljoradnik издржава 14 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Juna 1941 God. došlo je pet ustaša iz Višegrada mojoj kući njihovim dolazkom zajmili su moga sina Dušana i oterali ga u Višegrad u logor. I kako su ga oterali više za njega nisam ništa znao. Među ustašama koji su oterali moga sina mogao sam poznati i to Poručnik Dolović prezimena mu neznam i Franjo Dokić, Asib Mirlić i Ramović prezimena mu neznam. A sad neznam dje se nalaze samo molim komisiju u koliko se nalaze negde na slobodnoj nozi da bi se za iste povelа istraga i da bi se im sudilo за њихова поčinjena djela.

II.

Avgust 1941 god. došli su mojoj kući 20 ustaša njihovim dolazkom mojoj kući zajmili su mi sina Miladi stara 20 god, i oterali ga u logor u Višegrad i o njemu više nisam mogao ništa da znam. Poznate ustaše su mi bile koji su oterali moga sina sledeći ito Našid Ljuca iz Drinska, Mirlić Asib iz Nezuka i Marić prezimena mu neznam i rodом je iz Babina potoka svi iz sreza Višegradskog. A sad mi nije poznat njihov boravak.

Mjeseca 27 Aprila 1941 God. povratkom ustaša u srez mi smo počeli да бжезимо преко Drine kad smo došli на drinski most Talijani su нас свију strpali u logor. Мене i mog Sina Božidara i tu su нам одузели све што смо имали. U logoru u Višegradu smo ostali 10 dana onda su нас предали немцима те су нас немци proterali u logor u Zemun.

Komadant talijanski koji se je tada nalazio u Višegradu bio je Pukovnik Antoni PICI i ARU DJOVANI a glavni je inicijator бјо koi je бјо postrekač да нас затворе Kirš koji je бјо Šef Strugare u Vardi u Višegradu.

U Zemunу smo ostali 4 dana, a dok su mi sina oterali за Норвешку i тамо је u Норвешкој poginuo од Švaba. Komadante nisam mogao poznat niti imena.

Napominjem да сам оштећен одгонjenjem моја три sina од стране усташа i talijana, а нарочито talijana koji су били главни inicijatori.

U вредности од 300.000 Din

Sveje tačno i istinito

⁴⁴⁸ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

⁴⁴⁹ Испод се налазе нечитки потписи чланова комисије.

Приступише сведоци и то: Карчић Абдулах из села Дрокана и Марковић Ђорђо из Кочарима. Који изјавише пред овом комисијом ствари су нам познате тачно што је оштећени изјавио пред комисијом, знамо тачно да су му двојица синова од стране усташа и што је оштећени навео зликовце који су се истакли и то нам је познато и истинито.- И исто тако нам је познато да је у исто време био командант кога је оштећени навео да је све тачно и истинито о можемо се потписати.

Чл. комисије:⁴⁵³

Писмени смо:⁴⁵⁴

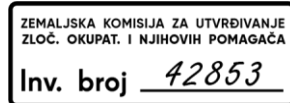
⁴⁵⁰ У продужетку је потпис члана комисије.

⁴⁵¹ Испод је ћирилични потпис свједока Павла Трифковића.

⁴⁵² У продужетку је потпис записничара.

⁴⁵³ Испод је ћирилични потпис члана комисије.

⁴⁵⁴ Испод је ћирилични потпис свједока Абдулаха Карчића.

Зачисник⁴⁵⁶

sastavljen dne 25.I./1946 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegrad srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:⁴⁵⁷

Зачисничар:

Pristupa Milica Krća sin, kći, žena Pok. Jovana rodom iz Pijavica opština Višegrad srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Pijavicama star 32 godina, po zanimanju Domacica izdržava 3 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

Avgusta 1941. God. došle su mojoj kuci dvojica ustaša u selo Orahovci Njihovim dolazkom našli su moga muža Jovana kod kuće i čim su došli zajmili suga i oteraliga u Višegrad u Logor i od kad suga oterali više za njega nisam ništa čula štaje sa njim bilo. Medju ustašama koji suga oterali bili su mi poznati ito Asib i Ibić Prezimenamu neznam a rodom su iz sela Olujaka. Naj veći su [?]⁴⁵⁸ bili dase otera moj muž Selim i Alija Trfkovi⁴⁵⁹ iz sela Orahovaca jer su isti ti dan bili tu pod oružjem.

Pomenute ustaše neznam dje se nalaze samo znam koje sam ja podvela koji su bdili uškači da se, isti sad nalaze kod svoje kuce kakosam jačula u Orahovcima.

Na ovose mogu opozvat na Sofiju Mutapčić Iz sela Orahovaca i na Majkić Boža Iz istoga sela. Napominjem daje sve tačno i istinito.

Cjenim daje mi šteta nanijeta štosumi oterali moga muža a na mom vratu je ostalo dvoje dece koje ja moram da izdržavam. u vrednosti od din, 100;0000

Nisam Pismena⁴⁶⁰

ČL. Komisije⁴⁶¹

Зачисничар⁴⁶²

⁴⁵⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁴⁵⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

⁴⁵⁷ Испод се налазе потписи чланова комисије.

⁴⁵⁸ У наставку слиједи текст који није јасно читљив.

⁴⁵⁹ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁴⁶⁰ Испод се налазе отисак прста и ћирилични потпис.

⁴⁶¹ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁴⁶² Испод се налази потпис записничара.

Закписник⁴⁶³

sastavljen dne 21.III./1946 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegradu srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Закписничар:

Д. Рађен

Б. Буровић

Pristupa Božić Stoja sin, kći, žena Pok.Branka rodom iz Ubava opština Koritnik srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Blace star 30 godina, po zanimanju Domaćica izdržava sedmero članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Mjeseca Avgusta 1941 godine, došlo je 6 ustaša sa vođom Selimom prezimena mu neznam a rodom je iz sela Brštanice opštine Žlijeb. Njihovim dolazkom su zajmili moga muža Branka i oterali ga u logor u Višegrad, đe je u logoru ostao svega dva dana. Odatle su ga u noći sa još nekoliko Srba koji su bili isprebijani strpali na kamion i dovukli na Mušice kod Banje Višegradske i tu su ji poubijali i bacili u Drinu, a to mi je dokazao Veljko Božić koji je bijo na streljanju i isti je uspijo da skoči u Drinu i da ispliva iste u noći. Po dokazu Veljkovom sprovodili su sledeće ustaše Sabrija Bedrem iz Goražda, a glavni inicijatori su bili da se očeraју u logor Muhamed Hadil i Hamed Hodžić iz Kapetanovića, kao i Zajiča Sulja i Mušana Lipu koji se sad nalaze u Sarajevu, a isti su bili glavni krivci, to mi je dokazao Veljko Božić jer je isti podnijo sve muke.

Tvrđim да је све тачно и истинито.

Čl.Komisije.-

Б. Буровић

Закписничар.-

Д. Рађен

Izjavitelj:

Nisam Pismena⁴⁶⁴

Svedoci⁴⁶⁵

⁴⁶³ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на формулару који је ћирилични.

⁴⁶⁴ Испод је отисак прста свједока Стоје Божић.

⁴⁶⁵ Испод су отисци прстију свједока Вељка Божића и Персе Божић.

Број: 217/1946

Записник⁴⁶⁶

о преслушању сведокиње

састављен дне 14-IV⁴⁶⁷/1946 Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар:
Повереник Анк.Ком.
Ђорђе Рађен

Преседник, Анк.Ком.
Јосо Ђуровић.

Приступа Ђурић Јованка ~~ени~~, ~~џи~~, жена Микина родом из Заовина општина Коритник срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Коритник стар 42 година, по занимању Домаћица издржава 4 чланова породице, прописно опоменут на казивање изјаве, изјављује:

по постављеним питањима на казивање истине одговара.

Хацић Феим је родом из Вишеграда бијо је настањен у селу Сасама имао је у истом селу Кафану, и доласком Н.Д.Х. формирањем усташког поретка код њега су стално биле усташке конференције, и одатле су се распоређивали и почели су да прогањају србе, једнога дана отишао је код њега Славко Танасковић у кафану и тамо је бијо сањим је разговарао о рату он је рекао даће русија да пропадне и даће нијемци окупирати цијелу Европу, а Славко му није стијо да прешути него је рекао да неће, те је у истом времену Славко Рекао живила Русија онда је Феим Хацић скочијо и почео је ударати Славка тега је неколико пута у исто време ударијо, и Славко је прешао својој кући која није била далеко од његове куће 20 метара. У исто вријеме је Феим отишао у Вишеград скоњем и довео осам усташа и кад су усташе дошле са горе наведеним одма су зајмили Славка које сам ја била очевидац јер је било свега далеко 20 метара, и онда су га оћерали за Вишеград, у усташки Логор где је остао у логору 24 сата и пуштат је кући, и остао је код куће свега неколико дана како се сјећам три дана дошло је опет у четири сата после пола ноћи 4 усташа и оћерали суга и више се оњем ништа није знало, у исто време једне вечери код њега у кафани билоје неколико усташа и увече је дошао мојој кући један усташа којег је навратијо Феим дамене силује, и ја сам се борила сањим док сам једва побјегла, и сутрадан сам ошла сам код Андрије Приморца да иде самном у Вишеград да се молим да ненападају кућу ноћи, он није стијо да пође нег сам позвала Францику те сам ошла у Вишеград у усташки логор да се жалим и тамо сам се жалили, и кад су усташу позвали он је рекао дага је подплатијо Феим да дође даме силује али пошто Феим је био глава код њих те је тако све остало. Била сам очевидац неколико пута када су усташе доводили на камиону србе те су ји право пред кафаном убијали и бацали у дрину, а после су вазда долазили у кафану где

⁴⁶⁶ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁴⁶⁷ Број није читко написан.

су били по целу ноћ када заврше клање. Једнога дана дошли су неколико усташа мојој кући и почели су правити терор надамном ради тога што је мој муж побјегао чим су Славка оћерали и на сваки су ме начин мучили, опет сутредам су дошли неколико њих и један ми је реко ми не[?] ⁴⁶⁸ ништа правили али морамо кад Феим стално тужи код нашег логора па ми морамо све по наређењу да радимо и рекао је да ми није комшије Феима могла би комтно да сједим код куће, све што сам изјавила могу на ово да се закунем и да се саисти суочим пред судом. ⁴⁶⁹

⁴⁶⁸ Нечитљив остатак ријечи.

⁴⁶⁹ Испод текста се налазе отисак прста свједока и потписи чланова комисије.

Записник⁴⁷⁰

О Преслушању Оштећене.

састављен дне 15-IV-/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду кроз Вишеград округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Povjerenik Ank.Kom. Đorđo RađenPresednik Ank.Kom. Joso Đurović.

Приступа Tanacković Francika ~~ени, кен~~, жена Pok. Slavke, родом из Sasa општина Koritnik кроз Вишеград округ Sarajevo сада се налази у Sasama стар 41 година, по занимању Домaćица издржава 8.- чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

Мјесеца avgusta 1941 god. moj muž Slavko, prešao je kod kuće Feima Hadžića da sjedi, poštoje bijo nam prvi komšija i tako je sa njim razgovarao o ratu koji je onda trajao, i govorili su o Rusiji Feim je rekao mome mužu da će Nijemci da pobjede Rusiju kao i celu Evropu, moj muž je rekao da rusiju nemože pobjediti niko i rekao je živila Rusija majka naša, ondaje isti Feim skočijo na moga muža i počeo ga udarati te ga je nekoliko puta udario i ondaje moj muž prešao kući, a dok je isti Feim tada oduzeo od moga muž džepni sat koji je vredijo pet hiljada, a zatim je Feim uzjahao konja i otišao u Višegrad i doveo osam Ustaša, i oćerali su moga muža za Višegrad u Logor, i u logoru je ostao 24 sata, a nakon 24 sata došaoje kući i bijo je kod kuće samo tri dana dok nije došlo ponova trojica ustaša tesu ga opet oćerali za Višegrad u Logor, i od kad su ga oćerali više nisam mogla ništa da ćujem niti da znam gde je poginuo, a isti Feim zna jer on ga je optužio kod ustaša i sve tako dok ga god nisu oćerali, jer ustaše su stalno dolazile kod njega u veće kad doćeraju sa kamionom srbe i ispod njegove kafane daleko jedno sto metara pokolju i bace u Drinu, a posle kod njega piju po cjelu noć, i bila sam oćevidad kad su tri puta noći dovukli skoro po pun kamion Srba i sve poubijaju, a vazdisu kod njega bili na savjetu i kod istoga su se održavale konferencije a posle konferencije su išli u akciju gde su posle popalili nekoliko sela od koje ja mogu da nabrojim ito,

Velji lug Sase i drugo, ja samo znam daje on glavni bijo savetodavac, i po njegovim direktivama su sve radili. Sve što sam i ovde rekla mogu reći pred sudom i da se sa istim suočim i damu dokažem, tvrdim daje sve kako sam navela tačno i istinito, i više nemam šta da kažem.⁴⁷¹

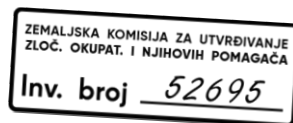

⁴⁷⁰ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁴⁷¹ Испод текста се са лијеве стране налазе латинични и ћирилични потпис чланова комисије, док се са десне стране налази латинични потпис свједока.

Записник⁴⁷²

о преслушању свједока

састављен дне 12. април/1946 пред Зем.Ком. комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево
Од комисије су присутни

Записничар:
[?]⁴⁷³ повјереник Зем.Ком.

Саслушању приступа друг Рађен Ђорђе
повјереник Зем.Ком. за срез Вишеград

Приступа Васић Крсто син, ~~ћн~~, жена Васе родом из Коритник општина Коритник срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Коритнику стар 22 година, по занимању радник издржава чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

На постављена питања свједок изјављује:

Талијанске јединице дошле су у Вишеград у мјесецу новембру 1941 године и одмах по њиховом доласку поћели су успостављати своју власт и симпатисати са четницима који су им били наклоњени у борби против Н.О.В.. Кименко⁴⁷⁴ Јефтић четнички вођа био је тај који први као сарадник талијански успоставио везу са Талијанима и договарао се са истима односно са Командантом талијанске војске да само објаве за кретање које он изда могу бити пуноважне а сви они који се ухвате са оружјем без објаве могу се сматрати као комунисти и ликвидирати. Тако су Талијани приликом једне акције у селу Коритнику и Бањи наишли на људе и то Илић Милоша из села Коритника стар 27 год., Шушњара Стеву из села Убаве стар 25 г., Војновић Новицу из села Блаца ст. 36 г. Војновић Ранка из села Блаца стар 35 г. Николић Средоје из села Алубе⁴⁷⁵ ст. 30 г., Илића Војина из села Прелома⁴⁷⁶ ст. 27 г. који су осумњичени од стране четника да су сарадници Н.О.В., те су их талијани одвели са собом и у Вишеграду стријелјали, а Николић Средо и Илић Војин отјерани су били у талијанско робство одакле су се вратили по ослобођењу.-

Напомињем да су том приликом отјерана још неколицина људи по талијанима, али ми нису позната њихова имена ни поближи подаци.

Више немам шта да кажем само још једном потврђујем, да су четници и талијани прсно сарађивали.⁴⁷⁷

⁴⁷² Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁴⁷³ Име није јасно читљиво.

⁴⁷⁴ Име није јасно читљиво те постоји могућност грешке.

⁴⁷⁵ Назив села није јасно читљив те постоји могућност грешке.

⁴⁷⁶ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁴⁷⁷ Испод текста се са лијеве стране налазе латинични потписи чланова комисије, док се са десне налази ћирилични потпис свједока.

Записник⁴⁷⁸

О Preslušanju Svedoka.

састављен дне 15-IV-/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Poverenik Ank.Kom.
Raden Đorđe

Presednik Ank.Kom.

Приступа Nikolić Marko син, ~~ћн~~, ~~жена~~ Pok. Miladina родом из Aluga општина Koritnik кроз Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Alugama стар 42 година, по занимању Zemljoradnik издржава 6.- чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Na postavljena pitanja odgovara.

Poznatomije за Feima Hadžića iz sela Sasa opš. Koritnik po dolazku N.D.H. i osnivanjem ustaškog poretka, Feim se nalazio kod svoje kuće gde je bio glavni organizator ustaškog poretka gde sakupljivao konferencije i upućivao muslimansku omladinu u ustaški pokret govoreći im daćemo najprije pobiti sve srbe do sedam god. pa ćemo onda udariti na trulu Rusiju ja sam to svojim ušima ču[o] ja sam se jednoga dana trevio⁴⁷⁹ u njegovoj kafani kad je došao zamjenik Logornika iz Višegrada kad je on pravio doček i svojim ušima sam čuo kad on kaže da treba da se svi srbi pobiju do sedam godina i onda udariti na Rusiju, kad je organizovao ustaše on je bio kao agent nije nosijo uniforme samo je vazda nosijo pušku, kad je popaljeno selo Velji lug i Sase preko ljudi čuo sam daje učestvovao i Feim Hadžić kao i cijela Milicija koja je bila pod Komandom Jamaka Salkana, paljenjem sela sasa i Veljeg Luga ubili su nekoliko lica čiji se imena sjećam, ito, Arsena Mirkovića iz sela Sasa st 50 g. Julu Cvijovića⁴⁸⁰, iz sela Sasa st 22 gd.- Krstinu Karaklić iz Sasa st 60 gd.- Milisavljević Nikola iz Sasa st. 70 gd. Neđa prezimena mu ne znam, i još neki čiji se imena ne sjećam. Kod gore navedenoga Feima vazda su bile konferencije, o ustaškoj organizaciji, isti Feim je naveo Ustaše te su očerali Slavka Tanaskovića, radi toga samo što je rekao u razgovoru živila Rusija, i isti je doveo ustaše te su ga očerali gde do danas nije se zaistoga moglo ništa da znade.

Više nebi imao šta da kažem a sve što sam naveo sveje tačno i istinito.⁴⁸¹⁴⁷⁸ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.⁴⁷⁹ Затрефио, нашао.⁴⁸⁰ Презиме није јасно читљиво те постоји могућност грешке.⁴⁸¹ Испод текста се са десне стране налази латинични потпис свједока, док се са лијеве стране налазе латинични и ћирилични потписи чланова комисије.

Записник⁴⁸²

о preslušanju oštećenog

састављен дне 9.IV./1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegrad спез Višegrad округ Sarajevo
Од комисије су присутни:

Записничар:
Povjerenik Ank. Kom. Djordje Radjen

Presednik Ank. Kom.

Приступа ŠUŠNJAR DJORDJE син, ~~ћин~~ жена Pok. Sretena родом из Ubave општина Koritnik спез Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Ubavi стар 38 година, по занимању zemljoradnik издржава 12 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Oštećenik pred ovom komisijom izjavi slijedeće:

Mjeseca septembra 1941 god. došla je jedna grupa ustaša u naše selo koju je predvodio Redžo Karsaić rodom iz sela Koritnika srez Višegrad, koji se i sad nalazi u istome selu. Njihovim dolaskom u naše selo zapalili su u mene dvije kuće i dvije štala, i u Bogosava i Milisava su zapalili dvije kuće i dvije štale i opljačkali sve što je bilo pokretno i zato optužujem gore navedenoga Kurspahića Redju za palenje sela Ubave, isti se treba da prevede pred sud da odgovara za djela.

Njihovim palenjem sela Ubave sav narod je bio pobjegao od svoji kuća i tako se u isto vreme digao ustanak gde se je povela broba izmedju ustaša i četnika u mjesecu septembru 1941 godine. U novembru mjesecu došla je jedna talijanska jedinica u grad Višegrad a prilikom borbe izmedju četnika i ustaša sav muslimanski živaj je bio izbjegao u Višegrad, te se je tako nalazio i sam Kurspaić Redžo u Višegradu jer dolaskom talijanske jedinice, hrvatske vojske su se povukle prema Crnoj Gori preko Pljevala, a dok su pojedini ustaše ostali u Višegradu i dalje kao tajna ustaške organizacije. Jednoga dana mjeseca januara datuma se ne sjećam u bilo je 1942 g. došla je jedna četa talijanski vojnika u Višegrad, naziv iste jedinice nisam poznavao a niti vodju nekog i njihovim dolaskom su zajmili nekoliko ljudi i očerali za Višegrad i to: Stevu Šušnjara iz Ubave, Ljuba Simića iz Halaga, Obrada Šušnjara iz Ubave, Miloša Ilića i Radoja Simeunovića, iste gore navedene su očerali za Višegrad i u Višegradu su ostali 4-5 dana onda je Redžo Kurspaić i Hamzo Kurspaić iz sela Koritnika i Zajić Suljo iz Rujišta⁴⁸³ ponijeli kod talijanski komadanta pukovnika koji se zvao PIĆI izjavu da su isti komunisti, a u to vreme su se partizani nalazili na Starom brodu i da su svi koje se oni pozatvarali partizani i onda za iste nije moglo ništa da se znade. Za iste koje su streljali talijani navodno krivim gore navodno, jer isti su sa talijanima sutra dan kad smo saznali da se streljani došli u selo Ubavu i potovarili sijeno koje su dali da se streljaju gore navedeni ljudi.

Sve ono što sam naveo mogu da se pozovem na svedoke koji će da dokažu da

⁴⁸² Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁴⁸³ Ријеч није јасно читлива те постоји могућност грешке.

je sve kako sam ja izjavio i to: na Vasić Gojka iz Koritnika i Milasinović Bogosava iz Sasa.

Pristupiše svjedoci i to: Gojko Vasić iz Koritnika i Milosavljević Bogosava iz Sasa koji izjaviše pred ovom komisijom da nam je poznato sve kako je to oštećeni u svojoj izjavi izjavio i mi kao svedoci možemo da potvrdimo da je tačno i istinito na koje se možemo da posvedočimo i pred sudom i da istinu kažemo kako je sve bilo.

/M.P./

Dj. Radjen, s.r.

Pismen sam
Šušnjar Djordjo, s.r.

Svjedoci:
Milosavljević Bogosava, s.r.
Gojko Vasić, s.r.

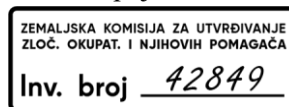
Da je prepis vjeran svome originalu tvrdi i ovjerava

Predsjednik
Zemaljske komisije

/Škorić Miloš/⁴⁸⁴

⁴⁸⁴ Изнад се налази ћирилични потпис председника Земаљске комисије Милоша Шкорића.

Записник⁴⁸⁶

састављен дне 12.I/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu спез Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:⁴⁸⁷

Записничар:⁴⁸⁸

Приступа Mirković Mitra син, кћи, жена Milivoja родом из Stare Gore општина Borika спез Rogatica округ Sarajevo сада се налази у Kočarimu стар 47 година, по занимању домаћиса издржава 8 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Mjeseca avgusta 1941. godine, došle su ustaše u selo Kočarim i došli su pred moju kuću da zapale jer su donijeli naramak slame pred nju. U tome sam ja izašla iz kuće da ih molim sa jednim muslimanom koji se je nalazio kod moje kuće Osman Karaman iz Orahovca i on ih je počeo moliti da ne pale oni su ga maršnuli. Uto je izašao moj muž Milivoje pred vrata i oni ga skopaše odmah ga pred vratima ubiše.

U tom mi zapališe moju kuću i sve ostale zgrade i tada su zapalili čitav Kočarim.

Od ustaša su mi bili poznati Čančar Ramiz, Kujundžić Avdo a drugi mi nisu bili poznati sem što je tada logornik u Višegradu bio Sarač Najil i Ivica Katić oba iz Višegrada.

Napominjen da sam oštećena prilikom ubistva moga muža i paljenja moji zgrada na današnju vrijednost od din. ito:

1. 84. komada ovaca koje mi je otjerao na vjeru Čamdžić Aljo iz Orahovca u vrijednosti din.	25.000.-
2. 12. govedi “	25.000.-
3. Ostalog pokućanstva	50.000.-

SVEGA: 100.000

Na ovo se mogu pozvati na svjedoke ito: Marković Božana iz Kočarima i Marković Milka iz Kočarima.-

1. Član komisije:⁴⁸⁹

Nisam pismena:⁴⁹⁰

2. Zapisničar:⁴⁹¹

⁴⁸⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁴⁸⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁴⁸⁷ Испод се са десне стране налазе два ћирилична потписа.

⁴⁸⁸ Испод се налази латинични потпис записничара.

⁴⁸⁹ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁴⁹⁰ Испод се налазе латинични потпис и отисак прста.

⁴⁹¹ Испод се налази латинични потпис записничара.

Pristupiše svjedoci ito:

1. Marković Božana iz Kočarima
2. Marković Milka iz Kočarima,

Te pred ovom komisijom izjaviše slijedeće:

Da su prednji navodi oštećene tačni i istiniti i da su ustaše prilikom svog dolaska u Kočarim počinili zločina kako je oštećena napried navela provrdjujemo svojim potpisom i ako je potrebno možemo se i zakleti.-

Član komisije:⁴⁹²

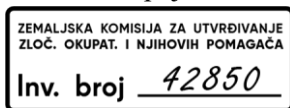
Nismo pismene:⁴⁹³

Zapisničar:⁴⁹⁴

⁴⁹² Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁴⁹³ Испод се налазе два ћирилична потписа и два отиска прста.

⁴⁹⁴ Испод се налази латинични потпис записничара.

Записник⁴⁹⁵

састављен дне 12.I./1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Д. Рађен

Ђ. Ђуровић
[?]ровић Бранко

Приступа Ninković Savka син, кћи, жена Čedina родом из Štavnja општина Borika кроз Rogatica округ Sarajevo сада се налази у Gornjoj Lieski стар 60 година, по занимању домаћица издржава 1 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Mjeseca avgusta 1941. godine, došle su ustaše u selo Gornju Liesku i otjerale su moga muža Čedu Ninkovića u Višegrad u ustaški logor gdje je bio logornik Sarač Najil i Ivica Katić, oba iz Višegrada. I moj muž Čedo bio je u logoru 3 dana živ i kako sam saznala isti je i ubijen u logoru. Kasnije se je njegovo tijelo našlo u Starom Brodu kojega je Drina izbacila.

Njihovim dolaskom su mi zapalili kuću i ostale sve zgrade i svu imovinu upropastili.

Od ustaša mi nije nitko bio poznat sem gore navedeni logornici, na ovo se mogu pozvati na svjedoke ito: Gluhović Mitra iz Han Kopita i Marković Milka iz Kočarima kojima je stvar poznata kao i meni.

Napominjem da su me oštetili prilikom odgonjenja moga muža i paljenja svih gradjevina ito:

1. Kuća i 5 ostalih zgrada u vrijednosti od Din.	200.000.-
2. 4 konja i 2 kola	35.000.-
3. 14 govedi	30.000.-
4. 40 komada ovaca	10.000.-
5. 2 komada krmaka	5.000.-
6. Ostalog pokućanstva	10.000.-
SVEGA:	290.000.-

1. Član komisije:
Ђ. Ђуровић
2. Записничар:
Д. Рађен

Nisam pismena:⁴⁹⁶

⁴⁹⁵ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁴⁹⁶ Испод је отисак прста свједока Савке Нинковић.

Pristupiše svjedoci ito:

1.Gluhović Mitra iz Han Kopita

2.Marković Milka iz Kočarima.

Te pred ovom komisijom izjaviše sljedeće:

Da su prednji navodi oštećene zaista tačni i istiniti i da nam je poznat kako je oštećena sve stradala prilikom dolaska ustaša i odgonjenja njezinog muža i paljenja kuće i svega ostalog kako je oštećena navela da se isti mi možemo potpisati da je sve tačno i istinito i potvrđujemo svojim potpisom.-

1.Član komisije:

Б. Буровић

Nismo pismene.⁴⁹⁷

2.Zapisničar:

Д. Рађен

⁴⁹⁷ Испод су отисци прстију свједока Митре Глуховић и Милке Марковић.

Записник⁴⁹⁹

састављен дне 13/1/1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево
Од комисије су присутни:⁵⁰⁰

Записничар:⁵⁰¹

Приступа Косадин Томић син, кћи, жена Миша родом из Вељег Луга општина Вишеград срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Вељем Лугу стар 27 година, по занимању Земљорадник издржава 6 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Августа 1941 године дошло је у моје село 20 усташа, њиховим доласком у наше село у исто време су мене зајмили и дотерали у логор у Вишеград, У вишеграду у логору сам био 10 дана док су ми дотерали и фамилију.- У исто су ми време уништили целу кућну имовину и остале зграде око куће, у вишеград сам остао све са својом фамилијом у логору до 8/XI-1941 год. доласком талијана у Вишеград онда су ме пустили кући.

Док смо били у логору терор који су нам највише задавали и који су се највише истицали били су логорник Ивица Катић, заменик Најил Сарач и командир Авдо Кујунџић и друге усташе Адем Рамовић, Солак Адил, Селим Муаремовић остали ми нису били познати, а и горе наведени сада се не налазе на нашем срезу а нити знадем где се налазе, зато напомињем комисији да би се свестрано постарала у колико се негде налазе на слободној нози да би се исти предвели народном суду да одговарају за своја дјела.

Напомињем да су ме оштетили приликом њиховог доласка.-

2 Вола.....	у Вредности Динара.....	15.000.-
2 крмади.....	“ “ “	7.000.-
3 овце.....	“ “ “	3.000.-
3 кошнице пчела.....	“ “ “	30.000.-

СВЕГА ОШТЕТЕ

58.000.-

У августу 1943 год. дошле су усташе у наше село, њиховим доласком у наше село запалили су ми кућу, а ја сам са својом фамилијом био избегао пошто сам једанпут био у логору код њих и нисам смио сачекати.- Нијесам могао познати који су палили наше село само су вође били исти горе наведени логорници. На горњу моју изјаву могу се позвати на људе којима је ствар позната као и мени и то: Сава Савића из села Вељег Луга и Гвоздена Савића из истог села.- наводим да су моје изјаве тачне и истините.-

⁴⁹⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁴⁹⁹ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁵⁰⁰ Испод се са десне стране налази нечитак потпис.

⁵⁰¹ Испод се налази потпис записничара.

Приступају сведоци и то: Савић Сава из села Вељег Луга стар 52 год вјере православне и други Гвозден Савић из истога села и исте вјере стар 30⁵⁰⁵ година сад се налазе у истом селу.-

Горе наведени изјавише пред овом комисијом да су оштећенога наводи тачни и истинити, да нам је познат долазак усташа у наше село и одгоњења оштећеног у логор и упропашћења његове целокупне имовине. На ово се можемо потписати да је све тачно и истинито:

⁵⁰² Поред се налази потпис члана комисије.

⁵⁰³ Испод се налази ћирилични потпис.

⁵⁰⁴ Поред се налази потпис записничара.

⁵⁰⁵ Број није јасно читљив те постоји могућност грешке.

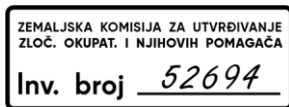
⁵⁰⁶ Испод се налази ћирилични потпис записничара.

⁵⁰⁷ Испод се налазе два ћирилична потписа.

⁵⁰⁸ Испод се налази латинични потпис записничара.

Zapisnik⁵⁰⁹

о преслушању свједока

sastavljen dne 12. априла /1946 pred Зем.Ком komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Вишеграду srez Вишеград округ Сарајево

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:
повјереник⁵¹⁰ Зем.Ком.

Саслушању присутан повјереник
Зем.Ком.за срез Вишеград друг Рађен Ђорђе

Pristupa Нико Ђурић sin, kći, жена Велисава rodom iz Заовине Србија opština Рача srez Рача округ Ужице sada se nalazi u Коритник star 50 godina, po zanimanju радник izdržava 4 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

На постављена питања свједок изјављује:

Познато ми је да су Талијанска војска која је *фебруара 1942*⁵¹¹ била тада у Вишеграду отерали и стријељали људе наведене у саслушању Васић Крсте, стим што могу напоменути да је још сњима отјеран и Симеуновић Радоје из села Јелашца стар 25 г., који је такође стријељан. Напомињем да су Талијани јоше неке људе том приликом отјерали, али ми нису исти познати.

Као главни разлог стријељања и одвођења тих људи био је тај, што су сарађивали са Н.О.В. и исти били издати од стране четника Каменка Јефтића и његових сарадника, као и усташки настројени људи у Вишеграду који су такође имали утицај код Талијана.

Као главни усташки подстрекаћи били су у то вријеме Суљо Заић из Капетановића и Мехо Капетановић из истог села, Заић се сада налази у затвору, а Капетановић по ћувењу налази се у Сарајеву.

Више немам шта да кажем.

П.П.⁵¹²

⁵⁰⁹ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на латиничном формулару.

⁵¹⁰ Име повјереника није јасно читљиво.

⁵¹¹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵¹² Испод се налазе латинични потписи чланова комисије. Са десне стране се налази ћирилични потпис свједока.

Закписник⁵¹³о преслушању сведока
(Оштећеник)

састављен дне 15-IV- 1/1946 пред Анкетком комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Закписничар:
Повереник Анк.Ком.
Доле Рађен.

Председник Анк.Ком.
Јосо Ђуновић

Приступа Баранас Вукосава син, кеј, жена Рађенка родом из Ћишменовас општина Прекад[?]⁵¹⁴ срез Поплички округ Прокупље сада се налази у Вишеград стар 31 година, по занимању Домаћика издржава 6.- чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Напитање сведокиња одговара.

Иза капитулације Би[в]ш[е] Југославије доласком Н.Д.Н. оснивањем усташког покрета, познатије за Саскана Јамака да је чим су се основали уста[ше] исти се ставио на расположење усташама и бјо је као Комадант Косова Поља, као прва акција под командом горе наведенога биле у септембру мјесecu 1943 год, где су дошли у село Сасе и опљачкали све што је било покретно, где се је ствари све које су опљачкали налазиле код њега и његови комшија из косова поља. Као друга акција 1943 год. 3- XII- биле на село Сасе, где су дошли и запалили 6 кућа са једном стругаром, и у исто време су убили Арсена Мирковића ст. 50 гд.- Сестру Илијана Цвијевић која је имала 22 г[о]дине, биле удата за је[d]нога партизана који је погинуо од Чет[ника] Драгише Василјевића, Крстину Кракила из Саса ст. 55 гд.- Дуколу Борисављевића ст 57 гд, - Моју сестру коју сам надела нју су одвели са собом па сује силовали њих три брата. Салкан, Расим, Сабит Јамак, исту су силовали а после по доказу сведока су је убили и бацилије у дрину где више нисам могла да нађем њенога леша.

У исто време је Салкан Са Хађићем Феимом запалили и село Вељи луг, и Када су палили село Сасе и при повратку су заклали Недељка Ристића који је бјо код своје куће, а ка си се вратили осјекли су муглаву на прагу, и кога су одвукли код Дрине и нађен је после 10 дана где је сав бјо одеран, и главами је била осјећена.

на све ово што сам изјавила могу се опозвати на свједоке Неђу Кулашевића и Илија Јанковић који с[у] становали у Кући Радоја Печикоze, а који су родом из села Селјана Срез Рогатика, који су ми доказали када су четници уфатили неколико усташа па су ји испитивали које убијо горе ми наведену Фамилију. међу њима се налазио Шевал Табаковић који је признао да је убијо Салкан Јамак и његова два брата, исти се сад налази Шевал Табаковић у Вишеграду који је бјо гла[в]ни учесник у паљењу села Гранје и убијање неколико људи. Више немам шта да кажем.⁵¹⁵

⁵¹³ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁵¹⁴ Ријеч није јасно читљива.

⁵¹⁵ Испод текста се са десне стране налази ћирилични потпис свједока, док се са лијевог стране налазе потписи чланова комисије.

M.N.O. MIRLOVIĆI

Записник⁵¹⁶

састављен дне 2 augusta/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Kovačević Mira.

Referent:
Husinec Josip.

Приступа SAVIĆ ALEKSA син, кћи, жена Pok. Vasilije родом из Pijavice општина M.N.O. Mirlovići кроз Višegrad округ sarajevo сад се налази у pijavici стар 40 година, по занимању zemljoradnik издржава 7 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Savić Aleksa pred anketnom komisijom za utvrđivanje ratni zločina izjavljuje slijedeće:

Kada se raspala stara Jugoslavija vlast u mome selu Pijavice vršile su ustaše iz Višegrada, kratko vrijeme po dolasku N.D.H. započelo se sa proganjanjem pravoslavaca, te je prva žrtva bio Čedo Krsmanović pok. Marinka oko 38 god., iz sela Pijavice.

Početkom jula mjeseca 1941 god. pozvali su ustaše iz Višegrada Čedu Krsmanovića, te kada im se javio bio je zatvoren. Šta se sa njime dogodilo nikada se nije saznalo.

Nakon nekoliko dana poslije toga došle su neke nepoznate ustaše iz Višegrada u Pijavice, uhapsili su seljaka Ratka Teševića, oko 17 god., odveli ga u zatvor u Višegrad. Njega su nekoliko dana držali u zatvoru gdje su ga tukli, te svega modrog od udaraca pustili na slobodu.

Zbog pokolja koje su vršili ustaše nad pravoslavcima u mjesecu augustu, pobjeglo je mnogo pravoslavaca u šume gdje su se priključili četničkim jedinicama Draže Mihajlovića. Septembra mjeseca četnici pod vodstvom Zdravka Stefanovića napadaju na ustaše u Mirloviću i okupiraju sav teren do Dušča.

Jer je ustašama u Višegrad pošla u pomoć neka ustaška jedinica sa Lima koja je napala sa ledja četnike, te su se četnici povukli prema Bijelom Brdu. Vidjevši pravoslavci iz Mirlovića, Drinskog, Pijavice i Čačice da dolaze ustaše i da kolju sve pravoslavne, počeli su da se povlače zajedno sa četnicima prema Bijelom Brdu.

Veći dio pravoslavnog stanovništva pobjegao je dok oni koji su ostali bili su poubijani od ustaša. Među ubijenima bili su ovi: Stana Malešić oko 60 god. 2/ Jelica Tešević, oko 50 god. 3/ Marica Pilipović, žena Djordja, oko 50 god. 4/ Mara Pilić žena Steve, oko 50 god. Ovi su iz sela Pijavice i Drinsko, dok 4 žrtve iz Čačice čijih imena se ne sjećam bili su poubijani u selu.

Tom prilikom 3 oktobra 1941 god. stradalo je oko 20 osoba koje su bile poubijane u kućama ili u blizini kuća.

Ja sam takodjer bio ostao u selu Pijavice kada su me uhvatile ustaše iz Lima u mojoj kući. Oni su me otjerali svezana i izudarana u vojnički logor na području M.N.O. Drinsko. Samnom zajedno bili su slijedeće mještani:

⁵¹⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

- 1/ Leko Krsmanović, oko 45 god.
- 2/ Pavle Krsmanović, oko 39 god.,
- 3/ Marinko Krsmanović oko 60 god.
- 4/ Stevo Pilić, oko 60 god.
- 5/ Djordjo Pilipović, oko 60 god.

U logoru pod stražom vidio sam još: Zovku Tešanovića, oko 50 god. sa jednim djetetom od 13 godina, Jelenu Krsmanović, oko 36 god. sa troje malene djece, Maru Tešević oko 30 god. sa dvoje djece, Novku Krsmanović, oko 45 god. sa jednim djetetom, i moju ženu Novku Savić oko 40 god.

Ustaše su vršili silovanje nad svim ženama, te nisu poštedili niti staricu Katu Savić, oko 72 god.

Svi muškarci bili smo svezani i dovedeni u vojnički logor. Zbog toga što su ustaše popljačkali svo blago iz sela Pijavice i htjeli da ispeku jednu svinju na ražnju, to su mene i Leku Krsmanovića odrešili da pečemo krmka.

Za vrijeme dok smo pekli krmka, došao je u logor ustaša Amir Ploskić kojega je Leko Krsmanović zaustavio i molio ga da nas spasi. Almir Ploskić je kazao: bićete spašeni. Ploskić je otišao do komande ustaša, te je odmah nakon 10 minuta poslije toga započelo strijeljanje slijedećih pravoslavaca: 1/ Zorku Tešević sa njezinim sinom, 2/ Marinka Krsmanović, 3/ Pavle Krsmanović, 4/ Stevu Pilić, 5/ i Djordja Pilipovića.

Kad su njih postreljali i kad smo ispekli krmka, izveli su ustaše mene i Leku Krsmanovića da postreljaju. Oni su nas postrojili na vrhu livade. Videvši da jedan od žandara vadi pištolj i puni ga, ja sam između ustaša skočio i počeo biježati niz stranu. Ustaše su pucali za mnom i trčali, ali kako je šuma bila blizu, to sam se ja uspio izgubiti njima iz pogleda.

Ja sam pobjegao toga dana za Vardište, gdje su se nalazili partizani iz Srbije, a kada su došli Talijani u Višegrad i kada je nastupila malo veća sigurnost, ja sam se ponovo povratio u moje selo Pijavicu.

Leko Krsmanović koji je samnom pekao krmka i bio izveden na strijeljanje poslije mog bijegstva bio je ubijen od ustaša, dok ostala lica, koja su bila u vojničkom logoru iz Pijavice, bila su internirana u Višegrad. Po dolasku Talijana u Višegrad internirci su se vratili svojim kućama.

Ustaše koji su vršili nasilje, pljačkanja, i strijeljanja 3 oktobra 1941 god. došli su sa pravca Lima. Među njima prepoznao sam samo slijedeće ustaše:

1/ Daut Gregić, iz Sandjaka, okolica Plevlja. On je za vreme stare Jugoslavije bio na radu u preduzeću Varda, pilana kod Višegrada. Star je oko 25 g srednjeg rasta, crven u licu, crnomanjast, puna i čvrsta izgleda. On se je nalazio u grupi ustaša koja je htjela mene streljati, a koja je streljala Leku Krsmanovića. Što je sa njime neznam.

2/ Mujo Salić, Abidov, iz M.N.O. Drinsko, oko 25 god. Srednjeg rasta, blond suhonjav, . Sada se nalazi živ ili u selu ili u vojsci.

3/ Ploskić Amir, iz Višegrada, oko 45 god. živi na slobodi u Višegradu. On je imao ustaške oficirske znakove kada je došao u vojnički logor gdje smo bili mi dovedeni. Kratko vrijeme po njegovom dolasku u komandu ustaški jedinica nastupilo je streljanje pravoslavaca.

Da li su ustaša Daut Gregić, Mujo Salić i Ploskić Amir počinjali kakav zločin ja to nemogu znati – ali sigurno da su počinili, budući da su sve ustaše klali, ubijali, pljačkali prilikom te akcije.

Pošto početkom 1942 god. bio sam interniran od Talijana i odaslan u logor Šabac i budući da se nisam vraćao natrag u Pijavicu sve do oslobođenja 1945 god. to mi nisu poznati drugi zločini ni zločinci.

Samnom zajedno bila su još dvojica iz sreza Višegradskog internirana u logor Šabac i to: 1/ Jovo Maksimović, iz Šipa, M.N.O. Drinsko, oko 40 god. i 2/ Milorad Pavlović, iz M.N.O. Drinsko, oko 20 god.

Drugo nemam šta da izjavim.

Referent:⁵¹⁷

Zapisničar:⁵¹⁸

Svjedok:

1. _____
/Savić Aleksa/⁵¹⁹

⁵¹⁷ Испод се налази латинични потпис референта.

⁵¹⁸ Испод се налази латинични потпис записничара.

⁵¹⁹ Изнад се налази ћирилични потпис Алексе Савића.

Зачисник⁵²⁰

sastavljen dne 21.III./1946 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegradu srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:⁵²¹

Зачисничар⁵²²

Pristupa Vasiljević Dušanka sin, kći, žena Pok. Novaka rodом из Paočića opština Žlijeb srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Đurevićima star 28 godina, po zanimanju Domačića izdržava troje članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

Septembra mjeseca 1941 god. došli su trojica Ustaša u naše selo, i njihovim dolazkom, su zajmili moga muža Novak i oterali ga u logor u Višegrad, đeje bijo u to vreme logornik Nail Sarač ustaše koje su ga oterali bili su mi poznati ito Ismet Selimović Sabrija i Adžo i Štitareva opš. Žlijeb, A Adžo je bijo rodом из Tuzle samo mu prezimena neznam u isto doba u našem selu bijo je satnik Zajić Suljo, rodом из sela zaića opš. Žlijeb, isti ustaša koje su oćerali moga muža sad neznam de se nalaze, isti ustaša su ubili moga muža после два дана i bacili ga i drinu. Optužujem gore navedene u koliko se пронађу da se предају суду da одговарају за своја дела, као сам ćула da se поменути satnik налази пред судом u Сарајеву te molim da se itome осуди prema njegovim delima koje ćу ja da докажем.

Oštetili su me prilikom одгонjenja moga muža kao i ubijanjem istoga koji je мене издржавао, u вредности 100.000. Dinara.

Na gore navedenu изјаву позивам се на сведоке ito Jovana Ristić i Radoja Vasiljević a koji ćе таćно da докажу jer isti Radoje заједно je oteran sa мојим мућем, i isti све зна какоје се ствар одиграла.

Tvrđim daje све таćно i истинито.

Ćl. Komisije.⁵²³

Зачисничар.⁵²⁴

Nisam писмена.⁵²⁵

⁵²⁰ Документ је откућан на писаћој машини латинићом на латинићном формулару.

⁵²¹ Испод се са десне стране налазе два потписа чланова комисије.

⁵²² Испод се налази потпис записничара.

⁵²³ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁵²⁴ Испод се налази потпис записничара.

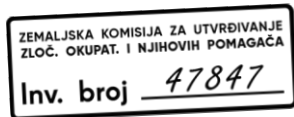
⁵²⁵ Испод се налазе ћирилични потписи и два отиска прста свједока.

Претсједиштво народне владе Босне и Херцеговине
ЗЕМАЉСКА КОМИСИЈА
за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача

Д. Бр. 1405/46
Сарајево. 9. априла 1946 г.

Записник⁵²⁶

састављен дне 18-IV- /1946 пред Zemaljskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Sarajevu срез sarajevski округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Sekulić Risto

Palić Hafiza

Приступа Pecikoza Radoje син, кћи, жена +Vase родом из Kosova Polja општина Višegrad срез Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Kosovu Polju стар 66 година, по занимању penzioner издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Još od početka okupacije ja i moji sinovi simpatisali smo Narodni oslobodilački pokret, te smo njihovu borbu u svakom pogledu potpomagali. U ovom pogledu naročito se je isticao moj sin Budimir, star 32 godine, koji je partizanima oružje i municiju dobavljaо i preko kurira slao u Stari Brod i druga mjesta. Noću između 22 i 23 aprila 1942 godine došao je jedan partizanski kurir iz Starog broda po oružje. Moj sin Budimir otišao je, po pričanju moje žene Jele, više kuće u Banjsko Brdo, gde se je imao da sastane sa nekim muslimanima iz našeg sela od kojih je trebao da kupi oružje za partizane. Od tada pa za jedan mjesec dana nisam bio čuo ništa za njega. Tek nakon mjesec dana čuo sam od Arsena Mirkovića, koji je poginuo još 1943 godine, da mu je Jamak Salkan Hamidov Sin iz Kosova Polja koji se nalazi u zatvoru u Sarajevu, pričao da je moj sin poginuo negde u Banjskom Brdu. Ko je ubio Budimira Jamak mu nije rekao. Odmah poslije ovoga otišao sam do Jamaka i zamolio ga da mi kaže, ko je ubio mog sina, a on mi je onda odgovorio, da on tačno zna ko ga je ubio, ali da mi nemože to reći.

Poslije oslobodjenja Višegrada, kada sam se vratio iz izbjeglišta, saznao sam od Zorke, žene Vlade Pecikoze iz Veljeruga, da joj je pričala Ruža žena Ivana Matkovića, željezničara iz Višegrada, kako je ona nekoliko dana posije ubijstva moga sina pok. Budimira bila u kući Salkana Jamaka. Tada je ona vidjela pod krevetom jedan svežanj krvavih haljina. Kćerka Jamakova, Vezira, koja je poginula 1943 godine, objasnila je Ruži da su to haljine pok. Budimira, kojeg su njezin babo i još drugi prije nekoliko dana ubili. Žalila joj je, što je to njezin otac učinio, ali ga je ispričavala da je tom prilikom bio pijan.

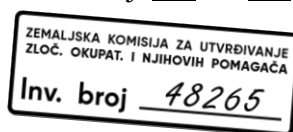
p.p.⁵²⁷

⁵²⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁵²⁷ Испод се налазе ћирилични потписи свједока и записничара. Лијево се налази још један нечитак потпис члана комисије.

Зачисник⁵²⁹

О Преслушању сведока и оштећеника

sastavljen dne 15-IV-/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њигових помогача у Вишеграду срез Вишеграду округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Зачисничар:
Повереник Анк. Ком. Ђорђе рађен

Председник Анк.Ком.
Ђуновић Јосо

Приступа Радикоца Радое син, кѐи, жена Рад. Васа родом из Велји Луг општина Велји Луг срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Косово Поље стар 66 година, по занимању Пензионер издржава 4.- чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

На постављена питања одговара.

Право иза капитулације Бив[ше] Југославије по доласку Н.Д.Н. доласком усташа у Вишеград. могу да кажем за Салкана Јамака. из Косова Поља, да је бјо Комадант Милиције чим су усташе дошле које је он организовао, и после један мјесец дана кад су запалили село Велји Луг моја жена доказала ми је да је Салкан Јамак и Феим Хаджић први били који су изашли и почели палити, ја нисам бјо очевидац јер сам бјо у то време у Вишеграду под њиговом контролом, и нисам могао да знам тачно само сам видио како је горио Велји Луг, између Марта и Априла 1942 године мој син Будимир ст, 24 гд.- бјо је обавештајца Н.О.В. која је се једна група налазила на Старом Броду и у исто време је отишао у село Банјско⁵³⁰ ка⁵³¹ Банје Вишеградске да пренесе неко оружје за Н.О.В. и кад је отишао више се није вратио, нити сам могао да занјега знам ништа након мјесец дана сам отишао код Арсена Мирковића из Саса да га питам за мого сина и он мије рекао даје му казано Салкан Јамак да је убијен, после сам отишао код Салкана Јамака да га питам за сина да ми каже пошто сам чуо да он зна и кад сам дошао код њега он мије рекао да зна које га убијо само ми није стјо рећи. Фебруара 1944 год, четници су били у Вишеграду и тада су уфатили неколико усташа, и оцѐрали су ји мојој кући у Косово Поље али ја нисам бјо код своје куће него сам бјо избјегео у Дубово, а у мојој кући су били избјеглице, Неђо Кулашевић и Милија Јанковић из села Селјана Срез Рогатика, кад су исте усташе довели тамо тако су ми рекли горе наведени да су ји испитивали које убијо Будимира ико је убијо Јулку Мирковића шћер Арсена Мирковића, и Арсенија и како изјавио даје изјавио Шеваљ Табаковић из Вишеграда, да је њиј пубијао Салкан Јамак јер се исти фалио даје силовао са Дружином својом Јулу Мирковића и после је убил и бацили у Дрину. Јулу и Арсенија су убил у октобру 1943 гд, а мого сина као сам горе навео, исти сведоци који су ми изјавили сад се налазе у срезу Рогатићком а истису изјавили у Озми Вишеградској где сам и ја присуствовао.

⁵²⁸ Курзивом је откуцао текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵²⁹ Документ је откуцао на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁵³⁰ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁵³¹ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

Kad sam se vratijo iz izbjeglištva kad je oslobođen Višegradski srez od strane N.O.V. Pitao sam Zorku Pecikozu ženu Budimira da li šta zna o mome sinu koji je poginuo, ona mi je izjavila sledeće da joj je pričala žena Ivana Ratkovića⁵³² Željezničara, iz Višegrada da je po nestanku moga sina Budimira otišla posle tri dana kod kuće Salkana Jamaka i po njenom dolazku kući daje vidila jedan svežanj krvavi haljina, pitala je Veziru šćer Salkanovu kake su no haljine i zašto su krvave, ona je rekla ma bježi štame питаš moj babo neku веће је ошао са својом дружином и да су ubili Budimira ida su haljine donijeli ovde đej i nisu još podjelili, ja sam stalno bijo progonjen od strane i ustaša i četnika zbog toga što sam imao dva sina u N.O.V đe se i danas nalaze oficiri, u J.A.

Više nemam šta da kažem.⁵³³

⁵³² Презиме није јасно читљиво те постоји могућност грешке.

⁵³³ Испод текста се са лијеве стране налазе латинични и ћирилични потписи док се са десне стране налази ћирилични потпис.

Zapisnik⁵³⁵

O preslušanju Svedokinje i Oštećene
sastavljen dne 15-IV-/1946 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača u Višegradu srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Poverenik Rađen Đorđe

Presednik. Joso Đurović

Pristupa Jela Pecikoza sin, ~~sin~~, ~~keći~~, žena Radojeva rodod iz Bjelo Brdo opština
Bjelo Brdo srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Kosovo Polje star 55 godina,
po zanimanju Domaćica izdržava 4.- članova porodice, propisno opomenut na
kazivanje istine, izjavljuje:

Pravo iza kapitulacije Bivše Jugoslavije i dolazkom N.D.H. kad su se
osnovale ustaše, Saskan Jamak je odmah organizovao omladinu koja se sastojala od
sami muslimana, i septembra Mjeseca kao prva muje akcija bila na selo Velji lug gde
je jednog dana došao je mojoj kući Salkan Jamak i Feim Hadžić i krenuli su od moje
kuće u pravcu veljega luga i čim su stigli u velji odmah su počele kuće da gore, i u
isto vreme su zapalili u istom selu 10 kuća i oko 20 ostali gradjevina, pošto od naroda
nisu našli nikog te tako nisu mogli ni da ubiju nikog. 1942 god, dolazkom Talijana
moj sin Budimir jednoga dana pošao je kod kuće Djordja i više on se nije vratio a niti
je došao kod kuće Djordjine niti sam mogla da znam za njega, i isti je Salkan se
jednom napio kod kuće Arsena Mirkovića i govorio nečega više doći Budimir
Radoju uradili⁵³⁶ smoga onda moj mužje išao i pitao za mog sina Arsena i onmuje
tako rekao kako je Salkan se Pijan Izkazao, ali posle godinu dana su ubili i Arsena pa
sad isti nemože da posvedoči.

Na gore navedenu izjavu pozivam se na svedoka i to „Zorku Pecikoza koja će
da potvrdi moju izjavu.

Pristupa svedok Zorka Pecikoza rodod iz Veljeg Luga koja izjavi sledeće“
kod moje kuće jednoga dana došla je žena jednoga Zeljezničara Ruža Matković koja
je tada bila u Višegradu ista kad je došla mojoj kući pitalame je znam li Jelu Pecikozu
ja sam rekla da znam ona je kazala imamti nešto reći pa i ako te nisam nikad vidila
jasan je upitala onamije rekla poginuo Budimir Pecikoza sin Radojev ja sam je pitala
pa dali znaš koje ga ubio onamije izjavila daje ga ubio Salkan Jamak Mujo
Veletovac, iz Kosova Polja. Ruža koja je išla kod kuće Jamaka tamo je vidila jedno
odijelo pod krevetom svo krvavo i ista žena Ruža Matković pitala je Salkana šćer
Veziru kakve su no haljine krvave Vezira joj je rekla da su haljine Budimira Pecikoze
da je ga sinoć babo ubio u banjskom Brdu, ista Ruža je pitala pa zašto su ga ona je
odgovorila da čuti da više srba nema. Gore navedena Žena ruža koja je meni izjavila
nalazi se negde u koliko se sjećam u Doboju i ona bi mogla sve da dokaže. I ja više
nemam ništa.⁵³⁷

mj.

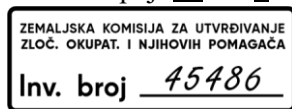
mj.

⁵³⁴ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵³⁵ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁵³⁶ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁵³⁷ Испод текста се са лијеве стране налазе два потписа док се са десне стране налазе два отиска прста и два потписа.

Записник⁵³⁹

састављен дне 13.I./1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegrad кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:⁵⁴⁰

Записничар:⁵⁴¹

Присупа Savić Dragutin син, кћи, жена Pok. Jakova родом из Veljeg Luga општина Višegrad кроз Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Velji Lug стар 63 година, по занимању Zemljoradnik издржава 12. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Mjeseca Avgusta 1941 god. doslesu ustase iz Visegrada, u moje selo i njihovim dolazkom mene i moja tri sina su oterali u Visegrad u logor, gde smo ostali u logoru 2 mjeseca dana, a u isto vreme kad su nas oterali u logor, zapalili su mi dvije kuce i sve ostale gradjevine, kao svu pokretninu koju sam imao, Prilikom davanja⁵⁴² mjeseca koje sambili u logoru najveći su se istakli koji su se nad nami pravili teror u logoru sve ono sto nevalja su ustase. 1. Ivica Katic, zamjenik Nail Sarac, ustase Arif Mujezinovic, iz Visegrada Josif Bosanic iz Visegrada, Adil Ramovic iz Nezuka, Asib Mirlic iz Nezuka, Selim Kujevic iz nezuka i Sabljak, koji je bijo onda sef stanice u Visegradu t.j. Zeljeznicke i Selim Zule iz Drinska, A ostale mi ustase nisu poznate.-

Na pominjem komisiji dabi povela svestranu istragu za pomenutim zlocincima da odgovaraju za pocinjena djela.-

Stetu koju navodim dami je nacinjena od strane ustasa dokazujem i navodim ito:

Dvije kuće u i iznosu od	DIN:	90.000dinara
stale i hanbarevi i ostale gradjevine		100.000 “
Zita i ostali poljoprivredni proizvoda		80.000 “
Stoke razne		20.000 ”
Stecne ⁵⁴³ rane		15.000 “
	SVEGA.-	455.000 DIN!

U mjesecu Aprilu 1942 god. doslisu talijani kao okupator, pod komandom Pukovnica PICIJA? koji je bijo komadant u Visegradu i njihovim dolazkom opljackali su mi sve ono sto sam bijo naradijoza godinu dana, i jos sumi zapalili kucu.- Napominjem dasu mi stetu nanijeli od vrednosti.- 150.000.

Na sve navedene se mogu opozvat i dokazati sa svedocima daje sve tacno i istinito: Kostadin Tomic, i Feim Suske.-

⁵³⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵³⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁵⁴⁰ Испод се са десне стране налази потпис.

⁵⁴¹ Испод се налази потпис записничара.

⁵⁴² Два.

⁵⁴³ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

Pristupaju svjedoci Kostadin Tomic i Fehim Suske iz Veljeg luga, te koji se i sada nalaze u istome selu, i izjaviše pred ovom komisijom sledeće.-

Dasu nam stvari poznate koje je osteceni podnosioc u prijavi podnio, sto su ga Ustase 1941 godine ostetile, kao i Talijani 1942 godine.-

Navodimo i tvrdimo da su navodi istiniti, na koje dajemo svoje licne potpise.-

Clan Komisije⁵⁴⁷
smo:⁵⁴⁸

Pismeni

Zapisnicar⁵⁴⁹

⁵⁴⁴ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁵⁴⁵ Испод се налази ћирилични потпис.

⁵⁴⁶ Испод се налази латинични потпис записничара.

⁵⁴⁷ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁵⁴⁸ Испод се налази ћирилични потпис.

⁵⁴⁹ Испод се налази латинични потпис записничара.

Записник⁵⁵¹

састављен дне 13.I/1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:⁵⁵²

Записничар:⁵⁵³

Приступа Гвозден Савић син, кћи, жена Лекин родом из Вељег Луга општина Вељи Луг срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Вељи Луг стар 30 година, по занимању Земљорадник издржава 6 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У Августу 1941 год. дошле су усташе у наше село, њиховим долазком у наше село, дошли су мојој кући оћерали су мене и мога оца у Вишеград у логор, у логору смо остали у Вишеграду 3 мјесеца дана а у исто време суми сву моју фамилију те смо све остали у логору до 8.XI. док нису дошли Талијани долазком талијана ондасунас пустили а у исто време суми дигли и опљачкали из моје куће све.

Док смо били у логору које су правили терор над нама са разним мућењем нарочито се истакли 1. Логорник Ивица Катић 2. Наил Сарач 3. Авдо Кујунџић 4. Усташа Адил Рамовић 5. Солак⁵⁵⁴ Адил 6 селим Муаремовић и Асид Мирлић. Горе наведене усташе су сви из Вишеграда а остали нису били нам познати. А исте усташе се сад неналазе у нашем мјесту а нити намје познат њихов садашњи боравак. Напомињем комисији да се потеря истрага за истим у колико се исте усташе налазе негде на слободној нози даби се истима судило за учињена дјела.

Њиховим долазком у моје село оштетилисуме приликом паљења куће и осталогa у вредности.

3. куће	“	110.000.-
кућни намјештај	“	45.000.-
22 овце	“	22.000.-
4 крмади	“	4.000.-
20 комада пчела	“	20.000.-
20 ћурки	“	2.000.-
свега		201.000 Дин.

на ово се могу опозват на сведоке којима је ствар позната као и менио моме пропашћењу моје имовине и одгоњења у логорито Костадина Томића Касима Алиспаића оба из села Вељег Луга а исад се налазе у селу Вељем Лугу

⁵⁵⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵⁵¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁵⁵² Испод се са десне стране налази потпис.

⁵⁵³ Испод се налази латинични потпис записничара.

⁵⁵⁴ Презиме није јасно читљиво те постоји могућност грешке.

на горње наводе могу сепод писат да је све тачно и истинито.

Чл. Комисије⁵⁵⁵:

Писменсам⁵⁵⁶

Записничар⁵⁵⁷

Приступише сведоци пред ову комисију и то
Костадин Томић из села Вељега Луга и Касим Алиспахић из истог села, Који
изјавише пред овом комисијом дасу нам тачно ствари познате какоје оштећени
изјавијо и какоје оштећени упропаштен од стране усташа и какоје страдао у
логору и ми тврдимо даје све тачно и истинито и мисе можемо подписат.

Чл. Комисије:⁵⁵⁸

Писмени смо.⁵⁵⁹

Записничар:⁵⁶⁰

⁵⁵⁵ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

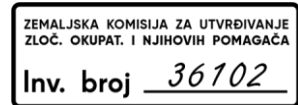
⁵⁵⁶ Испод се налазе ћирилични потпис и отисак прста.

⁵⁵⁷ Испод се налази латинични потпис записничара.

⁵⁵⁸ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁵⁵⁹ Испод се налазе ћирилични и латинични потпис.

⁵⁶⁰ Испод се налази латинични потпис записничара.

Записник⁵⁶²

састављен дне 4/II./1946⁵⁶³ пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево
Од комисије су присутни:⁵⁶⁴

Записничар:

Приступа Ђукановић Перса син, кћи, жена Воисављева родом из Вељи Дуг општина Вишеград срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Даниловићи стар 48 година, по занимању Домаћица издржава 6. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Мјесеца Јула 1943 год, мој син и шћер отишли су у село Ђаћиц код соје сестре, и кад су дошли у ревање⁵⁶⁵ тусуих уфатиле усташе и какосам сазнала дасу ихисте мучили и најписле их убили међу усташама као сам могла да чујем дасу били зликовци највећи Зуле из Дринска имена му неznam, и један из села Јараца Нециб. презименаму неznam. и сва Банда је била Карова.⁵⁶⁶

Иста моја шћер која је била стара 19 год. и син 17, год Молим комисију у колико бисе исти горе наведени зликовци пофатали даби исти предвери пред суд да сеим суди за њихова дијела која су направили, код нашега народа.

Напомињем дамије штета нанијета приликом убиства моје шћери и мога сина који би мене сад издржавали цјеним дамије нанијета у Вредности од дин. Тражим оштету у 4.000000.-

На горе наведену изјаву могу се опозвати на Милорада Савића из села Ђаћица који зна штаје се одиграло са мојом дјецом, јер исти је бијо уфаћен од стране усташа и истије побјегао, те исти може доказати све штаје се одиграло и које највећи бијо зликовац, Тврдим даје све тачно и истинито:

Чл. Комисије:⁵⁶⁷

Писменсам:⁵⁶⁸

Записничар:⁵⁶⁹

⁵⁶¹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵⁶² Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁵⁶³ Број није јасно читљив те постоји могућност грешке.

⁵⁶⁴ Испод се налазе потписи чланова комисије.

⁵⁶⁵ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

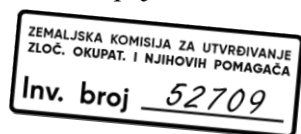
⁵⁶⁶ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁵⁶⁷ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁵⁶⁸ Испод се налази ћирилични потпис.

⁵⁶⁹ Испод се налази латинични потпис записничара.

Записник⁵⁷¹ О Saslušanju Oštećenoga

састављен дне 19⁵⁷²-IV-/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo
Од комисије су присутни:

Записничар:
Poverenik Đorđe Rađen

Presednik Joso Đurović

Приступа Ikonić Jelisiје син, ~~ћин~~, жена Vukov⁵⁷³ родом из Strgaća⁵⁷⁴ општина Rudo кроз Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Velji Lug стап 72⁵⁷⁵ година, по занимању Zemljoradnik издржава 1 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Pravo iza kapitulacije biv. Jugoslavije kad se osnovo Ustaški pokret u Višegradu, javilo se nekoliko ustaša iz našega sela koje je organizovao Salkan Jamak, u septembru mjesecu 1941 godine došao je Ibrišim Kos iz sela kosova polja mojoj kući sipao je rakiju u momе podrumu u čuturu a posle je sve prosuo štoje ostalo, tako je isti Ibrišim sutradan našao i zajmio mi sina [?]⁵⁷⁶ i oterao ka⁵⁷⁷ Drini i onda miје oduzeo pare koje je imao kod sebe oko dvadeset hiljada, i posle ga zaklao i bacijo u drinu gde više za njega nisam mogao ništa da znam. Isti dan su me opljačkali i očerali su [?]⁵⁷⁸ što sam imao i sve iz kuće što je zanjih bilo, a posle tri dana su došli cela četa Salkan Jamaka i kad su došli zapalili su tri kuće i nekoliko građevina, i onda su napustili samo su ubili jednu ženu Vojku Šimšića, i mismo onda od terora Milicije Salkana Jamaka napustili sve svoje kuće gde su došli opet kroz nekoliko dana i zapalili celo selo, napominjem da iste treba kazniti jer su isti dosta veliki zlikovci i napravili su dosta zločina.

Tvrđim da је sve tačno i istinito.

I više nemam šta da kažem.⁵⁷⁹

tj.

⁵⁷⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵⁷¹ Документ је откуцан на писаћој машини. Оригинални документ је тешко читљив.

⁵⁷² Број није јасно читљив те постоји могућност грешке.

⁵⁷³ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁵⁷⁴ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁵⁷⁵ Број није јасно читљив те постоји могућност грешке.

⁵⁷⁶ У наставку слиједи текст који није јасно читљив.

⁵⁷⁷ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁵⁷⁸ У наставку слиједи текст који није јасно читљив.

⁵⁷⁹ Испод текста се са лијеве стране налази латинични потпис док се са десне стране налазе латинични потпис и отисак прста.

VIŠEGRAD

Записник⁵⁸⁰

састављен дне 15 august/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Kovačević Mira

referent.
Husinec Josip

Приступа Krsmanović Djordje син, кћи, жена pok.Marinka родом из Pijavice-M.N.O. општина Višegrad кроз Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Višegradu стар 26 година, по занимању bravar издржава 7 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Nepozvani Krsmanović Djordje pristupa pred ovu anketnu komisiju za utvrđivanje ratni zločina te izjavljuje slijedeće:

Dana 9 jula 1941 god. nalazeći se sam u selu Pijavice, kod kuće moga oca, dok mi je brat Čedo Krsmanović oko 36 god.-radio u tvornici Vardi. Toga dana uhapsio je moga brata u Vardi ustaša Adil Ramović te ga je odveo u ustaški logor koji je bio u Srpskom domu u Višegradu.

U ustaškom logoru nalazilo se još oko 50 pravoslavaca. Ostavši u logoru 2 dana, moj brat je nestao, vjerovatno da su ga ustaše ubili na Drini. Prema pričanju svjedoka: Milana Radojčića šumara iz Višegrada, sada kod kuće, i 2/ Milana Gavrilovića, šumara iz Višegrada, sada kod kuće, koji su također u zatvoru bili sa mojim bratom. Slijedeće ustaše vršile su mučenja i ubijanja žrtava : 1/Adil Ramović, 2/ Omer Kujević 3/Hasim Kabaklija/, 4/ Hasib Mirvić, 5/ Mujo Askić, 6/Memišević Ibrišim, 7/ Jamak Ibrahim, 8/ Ivica Krilić, 9/Nail Sarać, 10/ Ploskić Ibrahim, 11/ Pero Marić, 12/Vilkan Egelman, i drugi.

Dok se moj brat nalazio u ustaškom logoru ustaše su ga mućili i tukli.

Početkom oktobra 1941 god. nalazio se moj otac Marinko Krsmanović pok. Miće oko 70 god. kod kuće, budući da je Višegrad bio opkoljen od četnika te su ustaše izvršili prodor prema Drinskom i na putu palili su sela i ubijali pravoslavce koje bi pohvatali. Pošto je moj otac bio starac te nije pobjegao iz sela. Naišavši ustaše pod vodstvom Ploškića Amira uhvatili su mog oca i još 27 drugih muških i ženskih. Sve ove osobe, ustaše su jedne klali a druge streljali. Mome ocu su isprebijali ruku, a potom ogulili su sa noževima kožu sa lica i glave, te je sav iznakažen bio ubijen.

Slijedeće žrtve stradale su sa mojim ocem:

- 1/ Pavle Krsmanović pok.Miće oko 38 god.
- 2/ Aleksa Krsmanović pok.Miće oko 45 god.
- 3/ Tešević Zorka žena Vojina oko 50 god.
- 4/ [?]iško⁵⁸¹ Tešević Vojinov oko 12 god.
- 5/ Savić-Petronić oko 55 god.
- 6/ Savić Vujadin 60 god.
- 7/Jelica Tešević žena Miladina 50 god.

⁵⁸⁰ Документ је откуцан на писахој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁵⁸¹ Прво слово имена је нечитко.

8/ Radomir Tešević Miladina 20 god.

9/ Stevo Savić 50 god.

10/ Ilinka Pilić žena steve 50 god.

i još drugih 16 čija imena se nalaze u popisu žrtava.

Zločinci koji su sudjelovali u ovom pokolju pod vojstvom ustaškog satnika Amira Ploskića jesu : 1/Mujo Salić, 2/Vilkan Engelman. 3/Daut Gredić, 5/ Sulejman Dolovac, 6/ Zulo Selima, 7/ Ibrišim Šalić, 8/Jusuf Resić, 9/ Sejfo Palić, 10/ Tabaković Ševal, i drugi.

Da su gore navedeni zločinci izvršili opisani zločin može posvjedočiti: 1/ Aleksa Savić pok.Vasilije iz Pijavice, koji je tom prilikom izbjegao sa streljanja, zatim žene koje su bile silovane : 2/Novka krsmanović žena pok Alekse, iz Pijavice, 3/ Jelena Krsmanović žena pok Pavla 4/ Novka Savić, žena pok Vasilije, 6/ Milenka Tešević kći Vojina, 6/ Kata Savić, 7/ Mara Tešević, žena Mile.

Generalije zločinaca koji se spominju u ovom zapisniku jesu:

1/ Ramović Adil iz Višegrada oko 40 god.namješten na željezničkoj stanici. Godine 1941 bio je među prvim ustašama, te je hapsio pravoslavce i tukao ih u ustaškom logoru.

2/ Kujević Omer iz Nezuci Orahovci, oko 35 god.Bio ustaški oficir u ustaškom logoru, te je hapsio pravoslavce.Sada u selu.

3/ Kabaklija Hasim iz Nezuci Orahovci, oko 30 god. Bio je ustaša i hapsio pravoslavce 1941 god. Sada u selu.

4/ Mirvić Hasib iz Nezuci Orahovci, oko 35 god.Sada u zatvoru u Sarajevu pod istragom.

5/ Arskić Mujo iz Pijavice, Višegrad, oko 25 god.Sada u zatvoru u Sarajevu pod istragom.

6/ Memišević Ibrišim iz Dušci Višegrad, oko 28 god.Nepoznato boravište.

7/ Jamak Ibrahim iz Dušci Višegrad, oko 30 god.Nepoznato boravište.

8/ Krijčić Ivica iz Višegrada, oko 28 god. Ustaški logornik u Višegradu 1941. Nepoznato boravište.

9/ Sarač Nail iz Višegrada, oko 36 god. Nepoznato boravište.

10/ Ploskić Amir iz Višegrada oko 38 god. sada u Sarajevu na slobodi. Namješten.

11/ Marić Pero iz Višegrada otišao 1943 za Sarajevo, a sada u Dalmaciji.

12/ Egelman Vilkan iz Višegrada, oko 25 god.Do 1941 bio je namješten koi [?] ⁵⁸² poslije u ustašama.Godine 1943 otišao za Sarajevo, a sada vjerovatno u Zavidovićima gdje mu je otac namješten.

13/ Salić Mujo iz Drinskog oko 30 god. Nepoznato boravište.

14/ Gredić Daut iz sela Uzamnice, oko 32 god. Veljin Lug, Sada u Doboju.

15/ Gredić Asim iz sela uzamnice Veljin Lug, oko 35 god.Sada u Doboju.

16/ Dolovac Sulejman iz Drinskog, oko 45 god. sada na slobodi u solu.

17/ Šalić Ibrišim iz Drinskog, oko 50, sada u Drinskom na slobodi.

18/ Resip Jusuf, iz Drinskog oko 26 god. Sada nepoznato boravište.

19/ Balić Sejfo iz Uzamnice, oko Veljin Lug oko 35 god.Prilikom oslobođenja bio je u Sarajevu.

20/ Tabaković Ševal iz Višegrada, oko 28 god. Sada u Višegradu.

Drugo nemam šta da izjavim.

Referent: ⁵⁸³

Zapisničar:

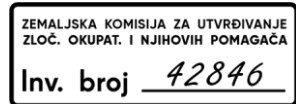
Svjedok:

/Krsmanović Djordje/⁵⁸⁴

⁵⁸² Ријеч није јасно читљива.

⁵⁸³ Испод је нечитак потпис референта.

⁵⁸⁴ Испод је ћирилични потпис свједока.

Закписник⁵⁸⁶

састављен дне 25.1./1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њигових помагача у Вишеград срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:⁵⁸⁷

Закписничар:⁵⁸⁸

Пристапа Јелена Крсмановић син, кћи, жена Пок. павле родом из Суве Горе⁵⁸⁹ општина Штрпцу срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Пижавице стар 38 година, по занимању Домачица издржава 4 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Августа 1941 год. дошло је у наше село Пијавице једна чета усташа и њиховим долазком у наше село уфатили су мого муџа Павла и отерали га у логор у Дринско, и тамо су га мучили и најпосле га убили дје смо га нашли у рупи сvezана. Онда је бјо логорник Амир Пlosкић који је бјо [?]⁵⁹⁰ начелник у Вишеграду за време бивше Југославије и сада се исти налази по доказу у Сарајеву на слободној ноги. Још су ми друге усташе биле познате Мујо Салић из села Дринска срез Вишеград Дaут Гредић родом из Црне Горе, а за време бивше Југославије доселију у наше село Пијавице, а друге ми усташе нису биле познате. Горе поменуте усташе неznam дје се сад налазе. Молим комисију уколико се негде налазе на слободној ноги да их пронађе и да их предведе пред војни суд да одговарају за своја дела што су поћинили. Напомињем да су ме опљаћкали све из куће и то.

Сву [?]⁵⁹¹ у вредности у житу и осталом

6 Metara Kokuruza	Vrednosti	DIN.	4.000 Din
4. Krmadi	“	“	15.000 “
Ostalo pokucanstvo	“	“	50.000 “

На ово се могу позват као сведоке Милица Кроа⁵⁹² из села пијавица Срез Вишеград који зна како је мој муџ отеран.

ЋЛ. Комисије⁵⁹³

Нисам Писмена⁵⁹⁴

Закписничар⁵⁹⁵

Приступи сведок.

⁵⁸⁵ Курзивом је откућан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵⁸⁶ Документ је откућан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁵⁸⁷ Испод се са десне стране налазе два ћирилична потписа.

⁵⁸⁸ Испод се налази латинични потпис записничара.

⁵⁸⁹ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁵⁹⁰ У наставку слиједи текст који није јасно читљив.

⁵⁹¹ У наставку слиједи текст који није јасно читљив.

⁵⁹² Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁵⁹³ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁵⁹⁴ Испод се налази ћирилични потпис и отисак прста.

⁵⁹⁵ Испод се налази потпис записничара.

Milica Krca iz sela Pijavica Srez Višegrad koja izjavi pred ovom komisijom sledeće, Menije stvar oštećene koja je izjavila pred ovom Komisijom poznato i znam da je njen muž oteran od strane ustaša i daje sve tačno stoje oštećena predvela kao zlikovce ustaša koji su bili kad se i oćerali joj muža, a sad mi nije dje se iste nalaze samo znam da je, sve tačno i istinito.

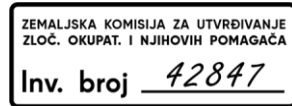
Čl. Komisije⁵⁹⁶

Nisam Pismena⁵⁹⁷

Zapisničar

⁵⁹⁶ Испод се налази ћирилични потпис записничара.

⁵⁹⁷ Испод се налази отисак прста.

Закписник⁵⁹⁹

S

астављен дне 25.I/1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њигових помагаћа у Вишеград срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:⁶⁰⁰

Закписничар:⁶⁰¹

Пристапа Крсмановић Борка син, кћи, жена Пок. Ћеда родом из Stolac општина Dobrun срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Пјавице стар 37 година, по занимању Домаћица издржава 7 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Августа 1941 год. дошле су усташе у моје село око педесет усташа и [?]⁶⁰² њиговим долазком у наше село зајмили су ми моба севкра Маринка Крсмановића и отерали га у логор на Дринско, где је био логорник Амир Сабљак из Вишеграда и кад су га отерали на Дринско тамо су га мучили па су их онда поубијали. Истоба дана су ми отерали мужа Ћеда Крсмановића у логор Вишеград и о њему нисам знала више ништа. Исти мој муз онда је радијо на стругари у Вишеграду и исто су га позвали у сред дана и затворили и као сам чула да су га у ноћ стрелјали. Није ми познато које су усташе направили злочин само сам чула да је га нај више мучијо Осман Салић из Дринска а друге ми нису познате само Амир Сабљак зна све који су направили покољ.

На поминјем да су ме оштетили приликом паљевине и одгонјенја мог севкра и мужаито.

4 Крмади у вредности	DINARA.	8.000
7. Оваца “	“	7.000
Остало покућанство	“	100.000
	SVEGA	115.000

На ово се могу опозват на сведоке Алексу Савића из села Пјавица коме је све тајно познато као и мени и тврдим даје све тајно и истинито

ЋЛ. Комисије:⁶⁰³

Нисам

Писмена:⁶⁰⁴

Закписничар:⁶⁰⁵

⁵⁹⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁵⁹⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁶⁰⁰ Испод се са десне стране налазе два ћирилична потписа.

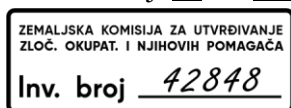
⁶⁰¹ Испод се налази потпис записничара.

⁶⁰² У наставку слиједи текст који није јасно читљив.

⁶⁰³ Испод се налази ћирилични потпис записничара.

⁶⁰⁴ Испод се налазе ћирилични потпис и отисак прста.

⁶⁰⁵ Испод се налази потпис записничара.

Zapisnik⁶⁰⁷

sastavljen dne 25.I./1946 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Dugoviječ srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:⁶⁰⁸

Zapisničar:⁶⁰⁹

Pristupa Krsmanović Novka sin, kći, žena Pok. Alekse rodom iz Dugoviječ opština Rudo srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Pijavice star 55 godina, po zanimanju Domaćica izdržava 6 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Septembra 1941 god. došlo je u naše selo 50 Ustaša. Njihovim dolazkom skupili su sve iz sela ceo narod i pozatvarali i uveče su ženske pustali, a muškarce su oterali za Višegrad dje su i moga muža oterali i više ga nisu vratili i isti su bili u logoru povezani jedan dan pa su ji pubijali. Među Ustašama sam poznala koji su oterali moga muža Asim Gredi⁶¹⁰ iz sela Uzamnica srez Višegrad, a logornik je bijo Amir Ploskić iz Višegrada Koji je za vreme bivše Jugoslavije bijo šef stanice u Višegradu, a isti se sad nalazi u Sarajevu na prostoju nogi. Ubistvo koje izvršio nad mojim mužem bio je Mujo Abidov, Salić rodom iz sela Drinska srez Višegrad, a koji se sad nalazi u Sarajevu u vojsci je bijo na osustvu u Višegradu, a sad da li se nalazi neznam. Na gore navedeno što sam izjavila mogu dase pozovem na Aleksu Savić iz Pijavica koji je zajedno oteran sa mojim mužom pa je sa streljanja pobjegao.

Napominjem dasu me opljačkali i svemi oterali kao i stoku

1 Kravu u vrednosti	od Din	5.000
12. Ovaca “	“	12.000
12. Janjadi “	“	2.000
2. Teladi “	“	500
1 Kuću “	“	50.000
i svo pokućanstvo “	“	30.000
	svega	99.500 Din.

Nisam Pismena⁶¹¹

ČL. Komisije⁶¹²

Zapisničar⁶¹³

⁶⁰⁶ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁶⁰⁷ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁶⁰⁸ Испод се са десне стране налазе два ћирилична потписа.

⁶⁰⁹ Испод се налази потпис записничара.

⁶¹⁰ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁶¹¹ Испод се налазе латинични потпис и отисак прста.

⁶¹² Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁶¹³ Испод се налази потпис записничара.

Pristupi svedok Aleksa Savić iz sela Pijavica srez Višegrad te izjavi pred ovom komisijom sledeće: da sam i ja bilo na licu mesta kada se je izvršen zločin nad Lekom Krsmanovićem koga su Ustaše istoga dana streljale, a kad sam ja pobjegao ispred ustaša sa streljanja logornik koji je bio tada bio je Amir Ploskić iz Višegrada koji je za vreme Bivše Jugoslavije bio šef stanice. Isti je bilo na licu mesta kad sam ga molijo da nas spasi, a on nam je rekao bićete spašeni i odma su počeli streljati i ja sam sa streljanja pobjegao. Na ovo se mogu podpisat, a sad se Ploskić nalazi u Sarajevu na slobodnoj nogi te molim komisiju da istoga pronadje i daga preda sudu da odgovara za svoja djela.

Pismen sam⁶¹⁴

Čl. Komisije⁶¹⁵

Zapisničar

⁶¹⁴ Испод се налази ћирилични потпис.

⁶¹⁵ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

Закписник⁶¹⁶

састављен дне 21.III./1946 пред Анетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њигових помогача у Вишеград срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:⁶¹⁷

Закписничар:⁶¹⁸

Пристапа Ћакарић Средоје син, кћи, жена родом из Ђуревића општина Џлијеб срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Ђуревићима стар 50 година, по занимању Земљорадник издржава троје чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Септембра мјесеца 1941 год, дошли су тројца усташа у наше село. Услам Селимовић, Адžo и Сабрија презимена им неznam, и кад су дошли зајмили су мого сина Митра, и оцeralи га у логор у Вишеград деје бјо логорник Nail Сараћ, и кад су га oterали у Вишеград у 10⁶¹⁹ у логору је остао једну недељу дана, а отале је протеран за Сарајево. I од тада за њега нисам могла ништа да чујем.

Оптузујем горе наведене у колико се negде налазе на слободној ноzi да исте преведе пред војни суд да одговарају за своја дела, која су направили у нашем срезу односно мјесту.

Оштетили су ме приликом одгонjenja мого сина које ме је издржавао, у данјашње време у вредности. 100.000. Din.

Ћл. Комисије.⁶²⁰

Закписничар.⁶²¹

На горе наведену изјаву позивам се на свједоке ито „Рadoја Василјевића и на Јована Ристића оба из села Ђуревића којима је тачно познато штосам ја у горе наведеној изјави навео тврдим даје све тачно и истинито.⁶²²

⁶¹⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁶¹⁷ Испод се са десне стране налазе два потписа.

⁶¹⁸ Испод се налази потпис записничара.

⁶¹⁹ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁶²⁰ Испод се налази потпис члана комисије.

⁶²¹ Испод се налази потпис записничара.

⁶²² Испод текста се налази пет потписа и два отиска прста.

Закписник⁶²³

sastavljen dne 30.VII./1946. pred Sreskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Bos. Brodu srez B. Brod okrug Doboj

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:
Sarić Tonka

1/Andrija Kuzmanović
2/Mija Filagić

Pristupa Karačić Rajko .Franje sin, ~~kći, žena~~ rodom iz Široki Brijeg opština . _____ srez Š.Brijeg okrug Mostar, sada se nalazi u Bos. Brod. star 34 godina, po zanimanju trgovac izdržava 3 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Poznato mi je da Ibrahim Omerović sada stanuje u Bos. Brodu na službi kod Mjesnog N.O. Bos. Brod kao trošarinac 1943 .godine izbjegao je ispred partizana iz Višegrada. Kada je došao u Brod, došao je k meni i Jozi Zeljki gostioničaru iz B. Broda i pred nama je rekao da je pobjegao ispred partizana koji su mu tamo stvari uništili pa je od nas tražio da mu damo jedan šporet.

Te prilike pred nama je pričao t.j. pred menom i Jozom Zeljkom da je od Srba pravio most na Drini i uza se je imao jednu cedulju na kojoj su bili popisani uništeni Srbovi iz Višegrada. Tada je naveo čak i neka imena ali sada ne mogu ni jednog sjetiti koje je on tada naveo, ali za ovo imam svjedoka da je zaista tako rekao i cedulju pokazivao Jozu Zeljku gostioničara.

Osim ovoga što sam ja naveo mogao bi još više reći Vidak Bijelić željeznički službenik u Bos. Brodu jer je isti tada bio u Višegradu i bio je njegov komšija. Vidak Bijelić pričao mi je da je imenovani Ibrahim Omerović u Višegradu bio službenik okupatora i da je bio veliki terorista.

Nadalje mogu navesti svjedoka protiv Ibrahima Omerovića D. Cvenčeka koji je sada namješten u ZE-MI u Bos. Brodu koji posjeduje kod sebe jednu hartiju na kojoj je optuženi zapisivao svoja djela kojima je činio uslugu okupatoru.

Zapisnik mi je pročitan, i sve moje riječi tačno su zavedene.

Karačić Rajko

⁶²³ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

Записник⁶²⁴

Састављен дне 17.I./1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар:

[?]⁶²⁵

Приступа Богосав Мољевић отац Здравка родом из Вишеграда општина Вишеград срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Вишеграду стар 61 година, по занимању кројач издржава _____ чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

У мјесецу Јулу 1941. год. дошао је Усташа Фрањо (Николе) Докић наоружан, и одвео мога сина Здравка Мољевића у усташки логор у Вишеграду, те је исте ноћи одведен у Сарајево, и даље о њему нисам ништа чуо.

За Фрању Докића неznam где се налази а његов отац Никола налази се као жељезничар у станици Корача код Бос.Брода.

Оптужујем Фрању Докића усташу и молим надлежну власт да се именовани пронађе и преда на одговорност.

Мој син Здравко има жену коју је он издржавао као и мене старог.

Напомињем да ми је штета нанешена његовим нестанком од динара 100.000.

На ово се могу потписати као и сво грађанство.

Чл.комисије⁶²⁶

писмен сам
(Богољуб Мољевић)⁶²⁷

Записничар⁶²⁸

⁶²⁴ Документ је написан руком ћирилицом на ћириличном формулару.

⁶²⁵ Испод су три нечитка потписа.

⁶²⁶ Испод се налазе два нечитка потписа чланова комисије.

⁶²⁷ Испод је ћирилични потпис свједока.

⁶²⁸ Испод је нечитак потпис записничара.

Закписник⁶³⁰

састављен дне 18.I.1946.g./194 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајевски

Од комисије су присутни:

Закписничар:⁶³¹

Пристапа Никола Крнјаић отац Алексе Крнјаића родом из Вишеграда општина Вишеград округ Сарајево сада се налази у Вишеграда стар 72 година, по занимање радник издржава два чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У августу мјесецу 1941.g. дошли су полицајци по наредjenju Ибре Шушка тадашњег командира полиције и одвели мого сина Алексу Крнјаића у затвор те су га са већом групом Срба отерали у правцу Сарајева те ни до данас за њега нисам чуо да ли је жив или мртав.-

Окривљујем Ибру Шушку и молим надлежну власт да се преда на одговорност.

С обзиром што је моја жена као и ја стари а мој син Алекса био једини хранитељ то тражим штету од динара 100.000.-

Кривац Ибро Шушко налази се у Сарајеву на слободи.-

*Чл. Комисије*⁶³²

*Закписничар*⁶³³

писмен сам
(*Никола Крнјајић*)⁶³⁴

⁶²⁹ Број је ручно уписан и не види се јасно.

⁶³⁰ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

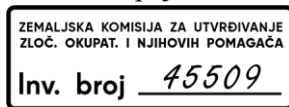
⁶³¹ Испод су три нечитка потписа.

⁶³² Испод су два нечитка потписа чланова комисије.

⁶³³ Испод је нечитак потпис записничара.

⁶³⁴ Изнад је латинични потпис свједока.

Записник⁶³⁵

састављен дне 27.I. /1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegrad спез Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:⁶³⁶

Приступа Gavro Šećerović отац Milosava Šećerovića родом из Višegrada општина Višegrad спез Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Višegradu стар 65 година, по занимању mesar издржава tri чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U februaru 1945.g. prilikom povlačenja nijemaca iz Višegradskog sreza moj sin ostao je u Višegradskoj Banji krio se da ne ide sa nemcima na putu u Sasama odveli su mog sina Milosava Šećerovića i odveli ga u Kosovo Polje i ispitivali ga kojoj je vojsci pripadao, te su mu nakon toga skinuli cipele i nešto novaca te su ga nakon toga izveli napolje i na sred ceste ubili.-

Taj zločin su uradili njemački vojnici kojima neznam imena.

Napominjem da mi je šteta načinjena od dinara 200.000.-

Члан Комисије⁶³⁷

Записничар

pismen sam⁶³⁸
(Гавро Шећеровић)

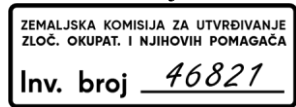
⁶³⁵ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁶³⁶ Испод су два нечитка потписа записничара.

⁶³⁷ Испод су нечитки потписи члана комисије и записничара.

⁶³⁸ Испод је ћирилични потпис свједока.

Зaписник⁶³⁹

sastavljen dne 18.I.1946./194 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegradu srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Зaписничар:⁶⁴⁰

Pristupa Ljubica Mirković kći Radojeva rodom iz Višegrada opština Višegrad srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Višegradu star 15. godina, po zanimanju domaćica izdržava dva članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Ustaša Nail Sarač iz Višegrada došao je u veče 5.VII.1941.g. naoružan i oterao moga oca Radoja Mirkovića u ustaški logor u zatvor te nakon tri dana oteran sa većom grupom Srba prema Sarajevu a u ono vreme se govorilo da su oterani u Krušćiću kod Travnika.-

Od dana kad su ga oterali više ništa nisam čula za njega, neznam da li je živ ili mrtav.-

Optužujem Naila Sarača za odvođenje moga oca i molim nadležnu vlast da se pronadje i stavi na odgovornost.-

Za Naila Sarača neznam gde se nalazi.-

Napominjem da nam je šteta njegovim nestankom jer kao roditelja koji smo bez njega ostali siročad šteta nam je nanešena do dinara 200.000.-

*Чл. Комисије*⁶⁴¹

Зaписничар

pismena sam⁶⁴²

/Љубица Мирковић/

⁶³⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁶⁴⁰ Испод су нечитки потписи чланова комисије.

⁶⁴¹ Испод слиједе нечитки потписи члана комисије и записничара.

⁶⁴² Испод је ћирилични потпис свједока.

Записник⁶⁴³

састављен дне 23.I. /1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu срез Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:⁶⁴⁴

Приступа Francika Tanasković жена Slavka родом из Višegrada општина Višegrad срез Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Višegradu стар 40 година, по занимању domaćica издржава sedam чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

1.VIII.1941. godine došla su četvorica ustaša i vezali moga muža Slavku Tanaskovića i oterali ga u Sreski zatvor te ga iduće noći sa većom grupom srba u logor Gospić.-

Od onog dana do danas za njega nisam ništa čula da li je živ ili mrtav.-

Optužujem Ustaški logor za Slavkino odvođenje i molim vlasti da pronadju krivca i predaju na odgovornost.-

Napominjem da mi je njegovim odvođenjem šteta učinjena na dinara 200.000.-

Члан Комисије⁶⁴⁵
Записничар

pismena sam⁶⁴⁶
/Francika Tanasković/

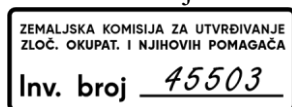
⁶⁴³ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁶⁴⁴ Испод су нечитки потписи чланова комисије.

⁶⁴⁵ Испод су нечитки потписи члана комисије и записничара.

⁶⁴⁶ Испод је латинични потпис свједока.

Zapisnik⁶⁴⁷

sastavljen dne 21.I.1946./194 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegradu srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:⁶⁴⁸

Pristupa Mara Branisavljević žena Čede Branisavljevića rodom iz Višegrada opština Višegrad srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Višegradu star 52 godina, po zanimanju domaćica izdržava tri članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

U julu 1941.g. naoružani došla su dvojica ustaša na večer i oterali moga Čedu Branisavljevića moga muža u ustaški logor te su iste noći sa većom grupom srba ih oterali prema Sarajevu, te od ondah do danas ništa za njega neznam da li je živ i zdrav.-

Molim nadležne vlasti da se krivci ustaše što strožije kazne.-

Napominjem da mi je njegovim nestankom nanešena šteta dinara 200.000.-

*Члан Комисије*⁶⁴⁹

Записничар

pismena sam⁶⁵⁰

/Мара Бранисављевић/

⁶⁴⁷ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁶⁴⁸ Испод су нечитки потписи чланова комисије.

⁶⁴⁹ Испод су нечитки потписи члана комисије и записничара.

⁶⁵⁰ Испод је ћирилични потпис свједока.

Zapisnik⁶⁵¹

sastavljen dne 5.II. /1946 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegradu srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:⁶⁵²

Pristupa Andrija Božović otac Save Božovića rodom iz Višegrada opština Višegrad srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Višegradu star 81 godina, po zanimanju radnik izdržava dva članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Na dan 8. Juna 1941.g. došao je ustaša sin Hajde Hodzića i oterao mog sina Savu Božovića u Ustaški Logor u Višegradu gde je jednu noć noćio u zatvoru, te je oteran sa većinom Srba u Sarajevo navodno u Kruščicu kod Travnika.-

Od njegovog odvođenja u logor više ništa čuo ni da je živ ni da je mrtav optužujem ustašu sina Hajde Hodzića za odvođenje moga sina i molim nadležnu vlast da pomenutog ustašu pronadje i preda vlastima na odgovornost.-

Napominjem da mi je sin Savo bio jedini hranitelj meni staru čoveku i tražim za nestanak moga sina štetu od dinara 200.000.-

Члан Комисије⁶⁵³

Записничар

nisam pismen⁶⁵⁴

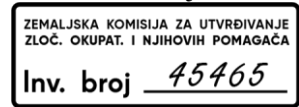
⁶⁵¹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁶⁵² Слиједе нечитки потписи чланова комисије.

⁶⁵³ Испод су нечитки потписи члана комисије и записничара.

⁶⁵⁴ Испод се налази отисак прста свједока.

Зaписник⁶⁵⁵

sastavljen dne 23.I.1946./194 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegradu srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Зaписничар:⁶⁵⁶

Pristupa Savka Marinković sestra Nedjeljka Ristića rodom iz Višegrada opština Višegrad srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Višegradu star 52 godina, po zanimanju domaćica izdržava samu sebe članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

U oktobru je došla jedna grupa milicije bivše N.D.H. te su mog brata Nedjeljka Ristića odveli na drinu te ga zaklali, te sam ga nakon osam dana našla zaklana.-

Sumnjam na moje komšije iz kosova polja Jamake nisam vidila koga je odveo i zaklao.-

Za svo ovo zlo optužujem Muharema Tanovića bivšeg ovdašnjeg Sreskog načelnika molim nadležnu vlast da se krivci pronadju i predaju na odgovornost.-

Šteta mi je nanešena njegovim nestankom dinara 200.000.-

*Члан Комисије*⁶⁵⁷

Записничар

pismena sam⁶⁵⁸
/Савка Маринковић/

⁶⁵⁵ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁶⁵⁶ Слїде нечитки потписи чланова комисије.

⁶⁵⁷ Испод су нечитки потписи члана комисије и записничара.

⁶⁵⁸ Испод је ћирилични потпис свједока.

M.N.O. CRNČIĆI

Записник⁶⁵⁹

састављен дне 4 augusta /1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Kovačević Mira.

Referent:
Husinec Josip

- I. Приступа Tasić Dragutin син, ~~ћн, жена~~ pok.Stanoja родом из Bijela општина M.N.O Crnčići кроз Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Bijelom стар 46 година, по занимању zemljoradnik издржава 7 чланова породице,
- II. Omerović Smail um. Hasana iz sela Čengić, M.N.O. Crnčići, Višegrad star 42 god, izdržava 5 članova familije zemljoradnik.
- III. Metasić Nedjo, pok. Matije, iz sela Jagodine, M.N.O. Crnčići, Višegrad, star 45 god.zemljoradnik izdržava 10 članova familije.
- IV. Spahić Jakuf, um. Zulfe iz sela Čengić M.N.O. Crnčići star 38 god. izdržava 5 članova familije zemljoradnik.

Tasić Dragutin, Omerović Smail, Metasić Nedjo i Spahić Jakuf pred anketnom komisijom za utvrđivanje ratnih zločina izjavljuju slijedeće:

Kada se raspadala stara Jugoslavija njemačke jedinice prolazile su kroz selo Crnčići ali se nisu zadržavale. Područje M.N.O. Crnčići pripadalo je pod upravu općine Dobrun.

Odmah po osnutku N.D.H. osnovala se žandarmeriska stanica u Veletovu, M.N.O. Crnčići, a isto tako osnovala se je i stanica finaciske kontrole. Žandari i financi nisu se isticali u progonima naroda, a jedini žandar koji je terorisaio narod jeste po imenu Martin, poginuo je 1941 god.

Prva žrtva fašističkog terora na M.N.O. Crnčići jeste 1/Tasić Savo Dragutinov iz sela Bijela, oko 17 god. i 2/Tasić Milan Sredoja, iz sela Bijela, oko 15 god. Ove žrtve radile su u preduzeću Vistad, te vraćajući se kući 15 aprila iz tvornice bili su ubijeni od njemačke straže.

ZLOČINI USTAŠA

Godina 1941.

Pod konac jula mjeseca 1941 god. po nalogu ustaškog logora iz Višegrada bila su pohapšena 8 vidjenijih pravoslavaca i dovedeni u žandarmerisku stanicu u Veletovo. Na vlastitu inicijativu komandira žand. stanice po imenu Medo bili su pušteni na slobodu.

Na preobraženije 19 augusta 1941 god u jutro došle su ustaše iz Višegrada preko Dobruna u selo Bijela. Ulazeći u selo ustaše su pucale na svako lice koje bi

⁶⁵⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом ћиличном формулару.

vidjeli, te su ranili Luku Tasića pok. Trifka iz Bijele, oko 48 god. Ustaše su hvatili i to:

- 1/ Milentiju Šimšić pok. Radoja, oko 55 god,
- 2/ Maru Tasić, pok.Sretena, oko50 god,
- 3/ Pavliju Golubović ženu Milana, oko 50 god,
- 4/ Sreten Tasić pok.Timotija, oko 55 god.

Žene Milentiju Šimšić i Milu Tasić ustaše su zatvorili u kuću Vladimira Šimšića i zapalili je, dok Pavliju Golubović zatvorili su u njezinu vlastitu kuću gdje je izgorjela živa.

Žrtvu Sreten Tasića ustaše su vezali i otjerali na sokak gdje su ga počeli mučiti na strašne načine. Ustaše su mu najprije odrezali nos, otsjekli jedan prst, izboli ga u stomak sa noževima i prerezali mu grkljan.

Poslije toga zločina ustaše su zapalili sve kuće u selu, te je tom prilikom izgorjele u selu Bijelom 32 kuće sa svim ostalim zgradama. Iza toga zločina ustaše su krenuli za selo Veletovo, te su isto počeli pucati na narod. Tom prilikom ubili su su

- 1/ Stojanu Kovačević kći Borisa, oko 45 god. iz Veletova
- 2/ Lenu Kovačević kći Borisa, oko 43 god. iz Veletova

Pošto se je sav ostali narod razbježio ustaše su zapalili Veletovo, te je tom prilikom izgorjelo 12 kuća sa svim ostalim zgradama.

Poslije toga zločina otišle su ustaše na željezničku stanicu Jagodina i krenuli su za Vardište.

Vodja tih ustaša koji su izvršili paljevinu sela Bijela i Veletovo bio je Ivica Krilić, ustaški logornik iz Višegrada. Koje su ustaše iz Višegrada sudjelovale u ovom pokolju i palenju neznamo, a moglo ih je biti oko 50.

Ustaše su izvršile taj napad na Bijelu i Veletovo kao represaliju zbog toga što su četnici dan prije bili okupirali žand. Stanicu Veletovu, Vardište, Križevac i Rujište. Pošto su neki žandari i financi iz Veletova otišli u četnike ili pobjegli u Višegrad te više nije bilo žand. stanice ni finansijske kontrole.

Vidjevši pravoslavci da ustaše ubijaju i pale pobjegli su u Srbiju, dok su u selu Čengići ostali muslimani.

Na području M.N.O. Crnčići jedino je muslimansko selo bilo Čengići dok D i G Bijela, Veletovo, Crnčići i Jagodina su pravoslavna sela.

Zbog toga što su svi pravoslavci izbjegli zločina od strane ustaša nije bilo. Pod konac 1942 god budući da su četnici držali pod svojom upravom Crnčiće, počeli su se pravoslavci vraćati svojim kućama.

Godine 1943.

Septembra 1943 god. nalazeći se Crna Legija u Dobrunu uhvatila je pravoslavca Vladimira Šimšića, pok.Djordja, oko 55 god. iz Veletova. Ustaše su ga odveli u Višegrad, te je poslije 5 oktobra 1943 god. po padu Višegrada u ruke četnika, nadjen mrtav kod Drine. Koje su ustaše uhvatile Vladimira Šimšića, koji su ga mučili i ubili nije nam poznato...

Godina 1941.

Oko 16 augusta 1941 god. pojavljuju se prvi put četnici na području M.N.O. Crnčići, te zauzimaju žand. stanicu u Veletovu razoružavajući žandare i ustašku miliciju. Četnici su žandare i finance povelili sa sobom te one koji se nisu htjeli priključiti njima odaslali su ih za Srbiju.

Kada su četnici preuzeli oko 11 septembra vlast nad terenom Crnčići popalili su u muslimanskom selu Čengiće 6 kuća sa svim ostalim zgradama. Te kuće i zgrade pripadale su onima muslimanima koji su pobjegli pred četnicima u Višegrad. U one kuće gdje su muslimani ostali četnici nisu dirali.

Povrativši se u Čengiće decembra 1941 god. muslimani 1/ Osman Avdić um. Hasana, oko 35 godina iz Čengića i 2/Bećir Omerović sin Mujin, oko 17 god. iz Čengića, bili su uhvaćeni od četnika i ubijeni na nepoznatom mjestu.

Komadant tih četnika bio je Kamenko i Stamatović, dok imena ostalih četnika neznamo jer su bili iz Rogatice, Srebrenika, Zvornika iz Like i Dalmacije.

Godine 1942.

Jer se u aprilu mjesecu 1942 god. događaju zločini od strane četnika po okolnim selima sreza Višegrad, to muslimani bježe iz Čengića za Višegrad. Dok su Talijani preko četnika naredili svim pravoslavcima da sele u Srbiju. Gotovo svi pravoslavci otišli su za Srbiju, te sa područja M.N.O. Crnčići nije bilo domaćih ni pravoslavaca ni muslimana.

Pobjegavši pravoslavci i muslimani iz Crnčića četnici su zapalili žandarmerijsku stanicu i školu u Veletovu, a 2 kuće sa ostalim zgradama u Čengiću.

Muslimani se sada više nisu vraćali u Čengiće sve do oslobođenja, dok se pravoslavci počeli vraćati nakon 3 nedelje.

Došavši komadant Drinske grupe četnika Janjić mjeseca maja 1942 god u Bos. Jagodinu, počeo je praviti represalije na pravoslavce koji nisu htjeli ići u četnike. Ti četnici išli su po pravoslavnim kućama vršili pretres i pljačkali. Jedan od četničkih oficira u toj Drinskoj grupi bio je kapetan Josić rodnom iz Foče, koji se je naročito isticao u nasilnom mobiliziranju pravoslavaca.

Zbog bilo čega četnici su kažnjavali civile osuđujući ih na 25 batina: Četnička Drinska grupa imala je svoj štab u Bos. Jagodini do jeseni 1942 god. kada se je štab preselio u Sase. U Sase bio je štab do decembra mjeseca, preselivši se u Banju.

Aprila mjeseca 1943 god. Drinska grupa četnika rasformirala se i prešla u sastav Višegradske četničke grupe pod komandom kapetana Grubača. Četnička Drinska grupa bila je zvanično oglašena Nedićevom Vojskom te je od njemaca bila snabdjevena oružjem, municijom, hranom i odjećom. U sastavu Drinske grupe bili su plaćeni četnici iz svih dijelova Jugoslavije.

Godina 1943.

U maju mjesecu 1943 godine *bio je postavljen* za komadanta Višegradske četničke brigade Vasiljević Dragiša po činu major. Štab brigade bio je u Banji, Rudom, Ravanjci, Budimljiji.

Na terenu M.N.O. Crnčići nisu pravljani nikakvi više zločini od strane četnika.

Muslimani koji su se iz Čengića sklonili u Višegrad 1942 god. ponovno su se odselili koncem 1942 god. u Srebrenicu, Bijeljino i Janju gdje ih je našlo oslobođenje.

ZLOČINI TALIJANA

Godina 1941.

Odmah po dolasku alpinske divizije u Višegrad decembra 1941 godine, nakon nekoliko dana pohvatali se se u Višegradu muslimanske izbjeglice te su ih odaslali u logor u Italiju preko Plevlja i Cetinja.

Internirana lica jesu slijedeća: 1/Derviš Omerović um. Salke, oko 43 god. 2/ Nurko Omerović um.salke oko 35 god. 3/Rasim Veletovac um. Osme, oko 35 g. 4/ Medo Veletovac um. Ahme, oko 23 god. Od interniranih gore navedenih muslimana poginuo je u logoru Nurko Omerović, dok ostali su se vratili poslije kapitulacije Italije. Talijani su ih internirali kao suradnike partizana.

Drugih zločina Talijanska vojska nije počinila na području M.N.O. Crnčići.

ZLOČINI NIJEMACA

Godina 1941.

Odmah po raspadanju stare Jugoslavije došle su njemačke jedinice u Višegrad, dok su kroz Crnčiće bile samo na prolazu.

Na 15 aprila 1941 god. došavši jedna njemačka kolona u Jagodin u noćila je kod Prometne Banke.

Kada su se noću vraćali sa posla iz tvornice Vistad 1/Tasić Savo Dragutinov iz sela Bijela, oko 17 god. i 2/ Tasić Milan Sredoja, iz sela Bijela, oko 15 god. bili su uhvaćeni na cesti od njemačke patrole i odmah ubijeni. Koja je to jedinica bila i koji su bili izvršioc i nije se moglo doznati.

Godina 1945.

U decembru 1944 i 1945 godine njemačke jedinice u povlačenju zadržavale su se na području M.N.O. Crnčići, te su vršile pljačku pokretne imovine i vršili rušenje zgrada.

Koje su to sve njemačke jedinice bile nemože se znati, jer su se često mijenjale, dok posljednja jedinica u povlačenju bila je: Čerkezi

Drugi zločina na terenu M.N.O. Crnčići nije bilo.

Referent :⁶⁶⁰

Zapisničar ⁶⁶¹

Svjedoci:

/Tasić Dragutin /⁶⁶²

/Omerović Smail/⁶⁶³

/Metasić Nedjo/⁶⁶⁴

/Spahić Jakuf/⁶⁶⁵

⁶⁶⁰ Испод је нечитак потпис референта.

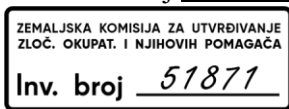
⁶⁶¹ Испод је потпис записничара.

⁶⁶² Изнад је ћирилични потпис свједока Драгутина Тасића.

⁶⁶³ Изнад је латинични потпис свједока Смаила Омеровића.

⁶⁶⁴ Изнад је ћирилични потпис свједока Неђа Метасића.

⁶⁶⁵ Изнад је латинични потпис свједока Јакуфа Спахића.

Зачисник⁶⁶⁶

sastavljen dne 8-IV- /1946 pred Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њилових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Зачисничар:⁶⁶⁷

Приступа Тасић Павле Милошев син, ~~кеј~~, жена Пок Милоша родом из Бијела Велетово општина Велетово срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Бијела Велетово стар 48 година, по занимању Земљорадник издржава Осмеро чланова породице, прописно оромену на казивање истине, изјављује:

Мјесеца Октобра 1941 године, дошло је усташа 12 из Добруна и њиловим долазком су запалили 44 куће, Међу њима били су познати Ибро Хајдаревић, Сафет Хајдаревић, Нурко Мујић, Хамед Кустура, Ибришим Мујић, Тамил Хајдаревић, Селим Хајдаревић,

Горе наведене усташе су су из села Добруна, а сад ми није познато где се налазе. Њиловим паљењем су у кућама запалили 3 жене и то: Милентија Шимшића жена Радоја Шимшића, Мару Тасића жену Сретена Тасића, и Сретена Тасића које га су измрцварили и најзад су га заклали. Павлију Голубовића жену Мила Голубовића која је била болесна у кући исту су запалили у кући, живу.

Ибро Хајдаревић на вјеру је Стојана Јевтића које га су на вјеру уфатили и одвели га Хамета Кустуре кући и онда су попили са њим 2 литра ракије и после су га извели на цесту и истога су са кољем млатили и свега су га одерали, после 15 дана леш је пронађен од покојног Стојана на трну где на себи није имао нимало коже јер му је била глава одерана.

Оптужујем горе наведене усташе који су направили зла дела и молим да се истима суди према њиловим дјелима које су они направили паљењем села као и убиством горе наведене фамилије. Исти се Сафет и Ибро налазе при окружном затвору у Сарајево а за остале ми није познато где се налазе

На горе наведену изјаву коју сам изјавио могу да тврдим и моралом са којим могу пред судом да докажем и дасе са истим суочим да докажем даје све тачно и истинито.

На горе наведену изјаву позивам се на сведока Десимира Тасића из села Бијеле Опш. Велетово срез-Вишеград, који ће моју изјаву да потврди исто како сам и ја изјавио.

Чл.Комисије-!⁶⁶⁸
Зачисничар-!⁶⁷⁰

Писмен сам-!⁶⁶⁹

⁶⁶⁶ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на латиничном формулару.

⁶⁶⁷ Испод су нечитки потписи чланова комисије.

⁶⁶⁸ У продужетку је нечитак потпис члана комисије.

⁶⁶⁹ Испод је ћирилични потпис свједока Павла Тасића.

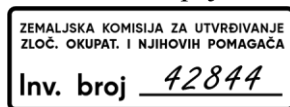
⁶⁷⁰ У продужетку је нечитак потпис записничара.

Приступи сведок Десимир Тасић који изјави следеће све што је изјавитељ изјавио све ми је познато и сви горе напоменути усташе који су предведени.Знам кад су село запалили и кад је изгорело 4 особе, горе наведене су усташе највише судјеловале у паљењу као и убиству Стојана Јевтића исти ја могу да осведочим да је све тачно и истинито:

Записничар-.

Сведок:⁶⁷¹

⁶⁷¹ Испод је ћирилични потпис свједока Десимира Тасића.

Записник⁶⁷²

Састављен дне 12.I./1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеград кроз Вишеград округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:⁶⁷³

Приступа Gluhović Mitra син, кћи, жена Perina родом из Radojevića општина Borika кроз Rogatica округ Sarajevo сада се налази у Han Kopito стар 50 година, по занимању домаћица издржава 8 i 5 дјеце [?] koje nisu nigdje smještene чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

Мјесеца avgusta 1941 go.došlo је око 50 Ustaša u село Han Kopito i njihovim dolazkom zapalili су моје двије куће i šest остал зграда i istoga дана су ми отерали мого муža peru Gluhovića i njegova brata Simu i Gojka i Gojkova Sina Jovu i Stevu njihovim odgonjenjem ćula sam i saznala sam да су gore наведени моји које су их устаše отерале u Вишеград пoubijали на мушћима Опш-Prelovo.

Од устаša нисам никогa познала sem žandarmeriskог narednik Kujundzić Avdu i усташу Zejnilhodžića Mehu iz Kabernika. Druge ми устаše нису познате, устаški logornik је тада био u Вишеграду Sarač Nail i Ivica Katić оба из Вишеграда:

Kasnije 10 дана дошли су u моје село Han Kopito устаše i ubili су мою свекрву Gluhović Milicu i моје двије jetrve Gluhović Tankosu ženu Gojkinu i Joku ženu Siminu које су жеље žито u мом selu Han Kopitu.

Злочин који су учинили нисам ми познато пошто нисам била на licu мјеста.

Na ово се могу позвати на сведоке ито:Marković Milju жена Bogdanova из Kočarima i Mirković Mitra жена Milova из Kočarima којима је ствар позната као i meni:

Напомињем да су ме оштели:

1.Kucui 6. Gradjevina u вредности од	Din.	200.000.-
2.60 Ovaca u	„	18.000.-
3.12 Komada govedi	„	24.000.-
4.Ostalog pokucanstva	„	50.000.-
SVEGA		292.000-

Напомињем да су наводи тачни i истинити i могу се потписати:

ČL, комисије⁶⁷⁴
записничар

Nisam Pismena⁶⁷⁵

⁶⁷² Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁶⁷³ Испод су нечитки потписи записничара и чланова комисије.

⁶⁷⁴ У продужетку и испод су потписи члана комисије и записничара.

⁶⁷⁵ Испод је ћирилични потпис свједока Митре Глуховић.

Pristupiše svjedoci:

1.Marković Milja iz Kočarima

2.Mirković Mitra iz Kočarima

Te pred ovom komisijom izjaviše sljedeće:

Da su nam navodi oštećene tačno poznati dolaskom ustaša koje su izvršili zločine i ubistva njezine porodice svojim potpisom potvrđujemo i ako je potrebno može mo se i zakleti.-

1.Član komisije:⁶⁷⁶

Nismo pismene:⁶⁷⁷

2.Zapisničar:⁶⁷⁸

⁶⁷⁶ Испод су ћирилични потписи члана комисије.

⁶⁷⁷ Испод су отисци прста свједока Миље Марковић и Митре Мирковић.

⁶⁷⁸ Испод је нечитак потпис записничара.

Закписник⁶⁷⁹

sastavljen dne 21.III./1946 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegradu srez Višegrad okrug Sarajevski

Od komisije su prisutni:

Закписник⁶⁸⁰:

Pristupa Jovana Ristić sin, kći, žena Pok.Radenka rodom iz Jagoštica opština Rastište srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Đurevićima star 50 godina, po zanimanje Domaćica izdržava sedmero članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Septembra mjeseca 1941 god. došli su trojica ustaša u moje selo i njihovim dolazkom zajmili su moga sina Radoja i oćerali ga u logor u Višegrad, poslije nedjelju dana moj muž Radenko pošao je za Višegrad noseći hrane za sina, i kad je bijo na pola puta između, Višegrada trevalo ga je oko 50 Ustaša i ispitivali ga i najzad ga ubili i bacili u Drinu. Za odgonjenje moga sina od strane ustaša bili su mi poznati ito Ismet Selimović iz sela Štitareva, Opš. Žlijeb samo mi nije poznato đe se sad nalazi, a za ubistvo moga muža dokazala mi je Dušanka Vasiljević kako je ubijen samo ista nije mogla da pozna ni jed[?] ⁶⁸¹ jer se ista nalazila sa mojim mužem istoga dana.

Oštetili su me što su mi ubili moga muža i oduzeli mu konja sa kojim je išao i u novcu 2.000 dinara u vrednosti 100.000.

Na gore navedenu izjavu koju sam izjavila pozivam se na svedoke ito na Dušanku Vasiljevića koja je bila kad moj muž ubijen od strane ustaša kao i sin kad mi je oteran, tvrdim da je sve tačno i istinito.

Čl. Komisije. ⁶⁸²

Закписник⁶⁸³:

Svedok Nisam pismena. ⁶⁸⁴

Izjavitelj. Nisam pismena. ⁶⁸⁵

⁶⁷⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁶⁸⁰ Испод су потписи чланова комисије.

⁶⁸¹ Наставак ријечи није јасно видљив на документу.

⁶⁸² Испод је ћирилични потпис члана комисије.

⁶⁸³ Испод је нечитак потпис записничара.

⁶⁸⁴ Испод је отисак прста свједока Душанке Васиљевић.

⁶⁸⁵ Испод је отисак прста свједока Јоване Ристић.

Zapisnik⁶⁸⁶

sastavljen dne 21.III./1946 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegradu srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Д. Рађен

Б. Буровић

Pristupa Mitrašinović Draginja sin, kći, žena Pok.Milorada rodom iz Kršanje opština Mokra Gora srez Zlatibor okrug Užice sada se nalazi u Kapetanović star 43 godina, po zanimanju Domaćica izdržava osmero članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Mjeseca avgusta 1941 godine, došli su četverica Ustaša u moje selo i njihovim dolaskom su zajmili moga muža Milorada i oterali ga na Stari Brod, izgovarajući se da im pravi splate za prevoz preko Drine, a zatim su ga oterali za Višegrad, u Ustaški logor. U logoru je ostao dva dana, i posle dva dana su ga oterali na Mušiće i streljali ga, i bacili u Drinu. Ja sam istoga dana pošla u Višegrad kad je moj muž poginuo i trevila sam Ameda Hodzića i pitala sam ga za moga muža da li zna šta je sa njim bilo on se nasmijao i rekao ne boj se doće kući, a dočim je isti znao jer je isti bijo tada Satnik na Starom Brodu zato gore navedenoga optužujem za ubistvo moga muža jer je isti bijo glavni postrekač. A sad se isti nalazi na slobodnoj nozi u Sarajevu te molim komisiju da istoga preda sudu da odgovara za svoja dela.

Na gore navedenu izjavu pozivam se na svedoke koji će da dokažu da je sve tačno i istinito što sam ja gore u izjavi navela i to na Petronija Papića i na Mitrašinovića Milivoja, oba iz sela Donja Rijeka. Šteta koja mi je nanijeta zato što mi je iza moga muža ostalo petero djece koje ja sa d moram da izdržavam, a moj muž je izdržavao mene i moju djecu, u vrednosti dinara sadašnjega novca 100.000.-

Tvrđim daje sve tačno i istinito.

Čl.Komisije.-

Б. Буровић

Izjavitelj:

Nisam Pismena⁶⁸⁷

Zapisničar.-

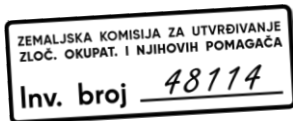
Д. Рађен

Svedoci⁶⁸⁸

⁶⁸⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

⁶⁸⁷ Испод је отисак прста свједока Драгиње Митрашиновић.

⁶⁸⁸ Испод је отисак прста свједока Петронија Папића и ћирилични потпис свједока Миливоја Митрашиновића.

Zapisnik⁶⁸⁹

sastavljen dne 21.III./1946 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegradu srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Д. Рађен

Б. Ђуровић

Pristupa Božić Veljko sin, ~~kei, žena~~ Pok.Marinka rodom iz Blace opština Kapetanovići srez Višegrad okrug Sarajevo sada se nalazi u Blacama star 44 godina, po zanimanju Domaćica izdržava 11 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Avgusta mjeseca 1941 godine, došlo je mojoj kući šest ustaša, i njihovim dolazkom su mene i moga brata pozvali na Drinu da pravimo splate za prevoz preko Drine, ali od tada su nas zajmili u Višegrad u logor ustaški.

U isto vreme se nalazijo tada logornik Nail Sarač i Ivica Katić Ibrašević Čančar prezimena im neznam. Kad su nas doterali u Višegrad tu smo ostali u logoru dva dana gde su nas na svake muke terali i isprebijali, tako da nas je bilo svega 15. Bilo je ljudi u koji je bilo prebijeni nogu.

Posle dva dana u noći su nas poskidali i sazuli, i u noći su nas potrпали na kamion i dovezli nas pod Višegradsku banju, tu su ustavili kamion te su nas naćerali da nosimo sve one koji su bili isprebijani, Drini i kad smo prenijeli sve one koji nisu mogli ići do same Drine, onda su počeli jednoga po jednoga streljati i bacati u Drinu, dok je došla skoro reda na mene, a ja kad sam vidijo da ću da poginem ja sam skočijo u Drinu i tako sam išao niz Drinu jedan kilometar dok sam isplivao a ostali svi koji su samnom bili od njih petnes svi su izginuli.

Optužujem Mehmeda Hadila, Hameda Hodžića koji su glavni bili inicijatori da se mi pozatvaramo jer su nas isti pozvali sa ustaškom patrolom da pravimo splate, ali tako se nije odigralo nego su nas sproveli u logor, pomenuti se sad nalaze u Sarajevu na slobodnoj nozi, te molim komisiju da iste preda sudu da odgovaraju za svoja dela. Posle dva dana kad su nas ustaše oćerali moja majka ponijela je nama ranu za Višegrad, i trevila je putem za Višegrad Sulja Zaića i Mušana Lipu te ji je moja majka molila da kažu nešto za nas oni su se smijali, govoreći da su nas poslali da donesemo municiju i sve su sa smijehom govorili jer su isti znali dok na noć ranije bili svi izbjegli, a ja sam što sam isplivo i nisam došao kući kroz dva dana. Isti Suljo Zaić jahao je moga konja koga je istoga dana uzeo od mene kad su mene oterali u logor zato gore navedene optužujem da odgovaraju za svoja dela koja su napravili. Isti Zalić Suljo nalazi se pred sudom u Sarajevu te molim komisiju da istome sudi prema njegovim dijelima

Sve što sam naveo u mojoj izjavi mogu da dokažem pred sudom sa svedocima da je sve tačno i istinito.⁶⁹⁰

⁶⁸⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁶⁹⁰ Испод су нечитки потписи чланова комисије и отисци прстију свједока Вељка Божића, Персе Божић и Стоје Божић.

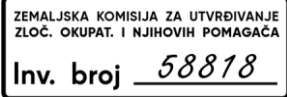
ИСКАЗИ СВЈЕДОКА

ГОРАЖДЕ

Документ број 181

Рађено у Опунемоћству О.У.Д.Б. за срез Горажде, дана 2 октобра 1946 године

ЗАПИСНИК⁶⁹¹

О саслушању друга Машале Мустафе сина Ибрахимова и мајке Фатиме, рођен 1916 године у Горажду мјесни н. одбор Горажде, срез Горажде, трговац, нежењен, писмен, вјере исламске, судом није суђен нити осуђиван. -

Од уже породице има брата Ахмета, кројач, стар 35 година, живи у Горажду.

Именовани по позиву овога Опунемоћства приступи и на општа питања изјави слиједеће:

Мени је добро познат стожерник Н.Д.Х. Михаљевић Марко којег познајем од 1942 године као стожерника усташког. Познато ми је приликом повлачења јединица НОВ 1942 године дошао је у Горажде горе поменути Михаљевић гдје је радио на организацији усташке војске гдје је јавно излазио пред масе народа и држао говор у коме говору је износио да треба што више муслимана да приступи у усташе, јер им се на тај начин пружа прилика да се освете Србима и да ће моћи да раде на коначном уништењу српског народа. Овом приликом исти је долазио заједно са усташким пуковником Ханџићем гдје су заједно радили на организовању у уврставању муслиманског народа у усташе.

Такођер ми је познато и то да је поменути Михаљевић био главно лице који је вршио распоред јединица усташких на терену источне Босне, гдје је послао у Фочу усташку црну легију, те том приликом су исти радили разна злочинства на томе сектору, што је услјед тога и дошло до покоља између српског и муслиманског народа на срезу фочанском као и у самој Фочи.

1943 године исти је отишао у Загреб у поглавника Н.Д.Х. његов тјелесни здруг и више се овамо није повраћао на наш терен.

Више немам ништа да кажем о напред наведеном, све што сам казао то је тачно и истинито, што тврдим мојим потписом.

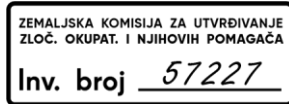
Саслушао:⁶⁹²

Потпис саслушаног:⁶⁹³

⁶⁹¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁶⁹² Испод се налази потпис.

⁶⁹³ Испод се налази потпис.

Записник⁶⁹⁴

састављен дне 31. маја 1946 пред gradskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и његових помагача у Sarajevu през _____ округ _____

Од комисије су присутни:

Записничар:

Lorenc N.

Hadžić S.

Приступа Amaliја Popović син, кћи, жена Drage родом из Bos. Broda општина Skenderija 30 през _____ округ _____ сада се налази у Sarajevu стар 31 година по занимању домаћица издржава /. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Moj muž Drago star 37 godina, uhapšen je po ustašama predvodjenih zloglasnim Francetićem, 12. juna 1941. godine, u Goraždu, gdje smo bili nastanjeni, i gdje mi je muž imao auto-mehaničarsku radionicu. Tada je uhapšeno još 8 vidjenijih Srba-pravoslavaca: Leković Boško, Davidović Pero, braća Djurići i drugi. Odveli su ih nekim autobusom, u nepoznatom pravcu, te nikada nisam čula za sudbinu svoga muža. U nazad nekoliko mjeseci, čitala sam u Sarajevskom dnevniku o ustaškom pokolju na Lašvi, u godini 1941., i u članku sam pročitala i ime svoga muža, te sam tako doznala za njegovu kobnu sudbinu.

Pravi razlog njegovog hapšenja i odvođenja nije mi poznat. Svakako će biti, ako sam gore rekla što je Srbin-pravoslavac a i mržnja pojedinaca prema njemu, sigurno je imala uzroka. Naročito su bili okrutni u svojoj mržnji prema njemu sudija Radočan, koji je napustio Goražde odmah a gdje se sada nalazi neznam, i šofer Novak Ferdo, koji je odmah preuzeo radnju a mene nije puštao u nju i htio da bude povjerenik. Gdje se sada Ferdo nalazi nije mi poznato, a iz Goražda je otišao u Zagreb.

Za povjerenika radnje moga muža postavljen je Tahmišćić Muhamed, koji je bio i tumač kod Njemačke komande i koji je nagovorio Njemce protiv moje zaove Ohman Ane, stare 22 godine, da ju streljaju kao komunistkinju. Ista je od Njemaca streljana, s proljeća 1942. g. Tahmišćić Muhamed je umro u bolnici u Sarajevu 1945. godine.

Dovršeno:

Lorenc N. s.r. Hadžić S. s.r.

P.p.o.

Amaliја Popović s.r.

Tačnost prepisa ovjerava sekretar:⁶⁹⁵

⁶⁹⁴ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁶⁹⁵ Испод се налази потпис.

Записник⁶⁹⁶

састављен дне 5 јула 1946 пред Земаљска комисијом за утврђивање злочина окупатора и његових помагача у Горажду срез Горажде округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар: Квасничка Божана

Приступа Шекарић Олга ~~син~~, кћи, ~~жена~~ пок. Јакова родом из Вишеграда општина Вишеград срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Горажду стар 21 година по занимању службеница С.Н.О. Горажде издржава 1 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Моја мајка Стака Шекарић жена Јакова стар 52 год. из Горажда одведена је 20 јануара 1943 год. у затвор усташки. Њу су одвели усташ. логорник Мустафа Машала-25 сада у Горажду и два оружника. Из затвора је по налогу истог логорника и усташке надзорне службе из Сарајева одпремљена 22. јануара 1943 у Сарајево. У Сарајеву су је стрпали у болницу-лудницу - V. политички казнени одјел Државне болнице и ако је била живчано потпуно здрава. У болници су је држали до августа 1943 год., а тада су је са великим транспортом одпремили у логор Стара Градишка. Из тог логора јављала нам се све до марта мјесеца 1944 год, а од тада јој је се замео сваки траг. У то доба био је у Горажду кот. претстојник Сијерчић Мухамед, -34 г. сада у затвору *извана*, па је сигурно и он крив за одвођење моје мајке.

/Олга Шекарић/⁶⁹⁷

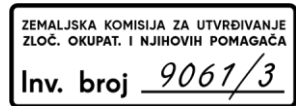
р.р.

/Kvasnička/⁶⁹⁸

⁶⁹⁶ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁶⁹⁷ Потпис свједока.

⁶⁹⁸ Потпис записничара латиницом.

Zapisnik⁶⁹⁹

sastavljen dne 31. maja 1945 pred Zemaljskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevo okrug Sarajevo.

Od komisije prisutni:

Zapisničar
Širčo Fevzija

Milić-Plesković Ratislava

Pristupa Malka Leković sin, kći, žena pok. Mihaila rodom iz Čajniča opština Čajniče srez Čajniče okrug _____ sada se nalazi u Sarajevu star _____ godina po zanimanju domaćica izdržava ./. članova porodice propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Moj sin pok. Boško imao je u Goraždu svoj hotel. On je izdržavao sebe, ženu i dvoje djece, te roditelje t.j. mene i moga sada pok. muža.

12. juna 1941. g. poslije podne njegova žena Zora rodila je drugog sina. U večje istoga dana oko 8 sati kad sam se ja zadržavala u hotelu došla mi je kćerka Angelina, koja je bila udata i s mužem stanovala preko *puta* hotela. Čim je došla pitala me je za snahu a kasnije za sina Boška. Ja sam joj odgovorila da je Boško kod kuće našta mi je ona kazala da je u tom momentu odveden t.zv. Crnom Maricom u ustaški logor. Ja sam odmah otišla do apotekara, koji je bio Čeh a ime mu je bilo Franjo dok mu prezimena neznam. Molila sam ga da intervenira kod logornika da se moj sin pusti jer se nije nikada bavio politikom već je živio samo za kuću i porodicu. On mi je to obećao i rekao mi da će još iste večeri razgovarati sa logornikom čim on dođe sa puta u Goražde. Ja sam se onda od apotekara vraćala kući. Nedaleko od kuće na cesti stigao me je auto i to t.zv. Crna Marica, u kojoj sam videla više vezanih ljudi. To sam mogla videti jer su prozori auta bili od običnog stakla. Videla sam dobro da su po dvojica bili vezani *zajedno* dok su drugom slobodnom rukom mahali. Videla sam i moga sina kako mi je mahnuo rukom. Od tada ga više nisam videla.

Ja i moja snaha tražili smo sina svukuda, snaha je otišla sa 15 dana starim djetetom čak u Sarajevo da traži svoga muža, ali nismo mogli ništa saznati o njemu.

Od prilike mjesec dana iza odvođenja saznali smo iz pričanja ljudi da je na mostu u Lašvi izvršen masovan pokolj nepoznatih ljudi. Nama je naime došao kum moga sina Guberina Nikola iz Karlovaca koji je u to vrijeme pobjegao u Srbiju. Iz Srbije se je vratio i donio nam štampan prepis neke izjave nekog Trebinjca, čijeg imena se ja ne mogu sjetiti. U toj izjavi je on izjavio od prilike sljedeće: Uхватili su nas nekolicinu u Trebinju pa smo onda dovedeni u Zenicu. U Zenici su došli knama još neki hapšenici iz Dubrovnika i Goražda, među njima Boško Leković i Petar Davidović sudija iz Goražda. Iz Zenice su nas sve, 25 po broju, četiri dana vodali, neke čak bose, po raznim gudurama i brdima, čitavo vrijeme nas tukli i boli noževima, a četvrtu noć doveli nas do mosta u Lašvi. Na ovome mjestu udarili su svakoga od nas čekićem u potiljak, a onda nam naredili svakom pojedinom da otvorimo usta i pucali nam u usta. Svi smo popadali u vodu, a meni je uspjelo sakriti se za neku vrbu. Kad su ustaše poubijali sve, oni su džepnim lampama osvetljavali obalu i rijeku, da vide nije li slučajno neko ostao živ. Bilo je 8 ustaša 4 katolika i 4 muslimana. Imena nije

⁶⁹⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

naveo ni jednog. Dalje je stajalo u izjavi da je taj Trebinjac koji je bio željezničar isplivao iz vode i došao na most. Tamo je našao svoje drugove željezničare koji su ga sakrili i onda otpremili preko Sarajeva za Užice sakrivenog u vagonu. U Užicu je dva mjeseca ležao u bolnici, gdje su ga umjetno hranili dok nije ozdravio. Kasnije sam čula da je taj čovjek ubijen u Užicu kao partizan.⁷⁰⁰

Za svoga sina nisam saznala ništa do jučer, kada nam je poručio bivši načelnik iz Goražda, Rašidkadić Nuriya po nekom šoferu Vlajku Vasiljeviću iz Goražda da moja snaha Zora ode do sudije Sikirića u Sarajevu koji ima neko pismo moga sina. Snaha je zaista otišla i tako smo juče od Sikirića *dobili* izjavu moga sina koju je dao u zeničkoj bolnici Sikiriću kad je isti vodio izvide po tom ubistvu na lašvanskom mostu. Prepis te izjave nalazi se već u spisima. Iz te izjave smo tek saznali da se je moj sin spasio iz vode i da je ležao u zeničkoj bolnici, a da je sudija Davidović navodno na mostu poginuo. Sikirić je rekao mojoj snahi da je moj sin iz zeničke bolnice odveden i navodno negdje ubijen.

Ja znam da je sve ove ljude odveo iz Goražde Anto Godina ustaša koji je došao iz Zagreba. U to vrijeme bio je ustaša u Goraždu i brat načelnikov Rašidkadić Osman, ali se je kasnije skinuo po nagovoru svoga brata Nuriye. Taj Osman Rašidkadić, koji se sada nalazi u Sarajevu sigurno nešto više zna o tom odvođenju kao i o sudbini tih ljudi jer je kako rečeno u ono vrijeme i on bio ustaša u Goraždu.

Zaboravila sam kazati da je navedeni Trebinjac u svojoj izjavi izjavio još i to da su među uhapšenima bila dva brata Djurić Ljubo i Vojo, koji su u zadnje vrijeme prije odvođenja stanovali u Goraždu. Za vrijeme dok su ih ustaše vodali po gudurama i brdima Ljubo je pokušavao pobjeći pa je odmah ubijen, dok je Vojo ubijen u Lašvi na mostu.

Ja sam uvjerena da je moj sin odveden krivicom sudije Radočaja iz Čajniča. Moj sin se je naime, jednom prilikom posvadio sa Radočajem koji je kod jednog lumperaja polupao mnogo stakla. Moj sin mu je to naplatio a Radočaj je bio zbog toga uvrijeđen pa mu je prijetio. Dan prije odvođenja moga sina Radočaj je došao iz Čajniča u Goražde i zadržavao se sve vreme u ustaškom logoru, a dan iza toga počelo je hapšenje i odvođenje Srba. Logornik je u to vrijeme bio Berberović Avdo koji zajedno sa Radočajem snosi krivicu za odvođenje moga sina.

Drugo po toj stvari nemam šta da svjedočim.

P.P.

t.j. Milka Leković po⁷⁰¹

D o v r š e n o :

Zapisničar:⁷⁰²

Član komisije:⁷⁰³

⁷⁰⁰ У наставку је реченица која је нечитко написана руком.

⁷⁰¹ Поред се налази потпис са десне стране, док је са лијеве стране отисак прста.

⁷⁰² Испод се налази потпис.

⁷⁰³ Испод се налази потпис.

Ja se sve plašim da li ću ovo preboliti a pošto u Vama vidim jakog vrlo dobrog čoveka to sam Vam hteo da kažem moju tajnu ali svakako da to ostane čisto kao amanet gde bi Vi u svoje vreme i mogli mojoj ženi reći istinu o meni. Da li Vi poznajete Dr. Vuletića koji je nekad bio lekar u Travniku a sada je u Zagrebu to je moj šura. Očete li ovo zadržati kao tajnu i nećete ju zloupotrebiti.

Dakle juče što sam Vam govorio nije tako. Ja sam bio među 25 ljudi koji su sa mosta bačeni a boli su nas Zagrebačke ustaše koji po cijeloj Bosni i Hercegovini idu i kupe ljude i nenaslušavajući Vas a muke koje se izdržavaju to je grozno, ja mislim da ni Kinezi ni Abesinci to nebi radili sa čovekom, to bi ja trebao da pišem ceo dan što oni rade.

Ali ostavimo to, ja se sada plašim ustaša i zato sam promjenio ime i mjesto, jer ako oni doznadu za mene oni će me ubiti plašeći se da ja nebi pričao njihova zlodjela, a to bi se ja Vam zakleo da nikome neću pričati osim Vama i mojoj ženi ako se kad vidimo, jer ja ako ozdravim ne smijem ići kući, nego idem u Crnu Goru pod Talijane, pa i ako se otuda mora ići ja bih još dalje išao samo da me ustaše ne pronadju a to su Vam sve balavci od oko 18 god.

Ja sam pravoslavni imam familiju od 14 čeljadi živim u Goraždu i imam hotel već 11 godina. Sva moja briga i moj rad je da izdržim moju porodicu.

Mene su sada na 12 ov. mj. spodbili na ulici pred radnjom samo za pet minuta a čim sam došao našao sam u autobusu 7 ljudi povezanih, a da bude veća tragedija toga istog dana na dva sata pre žena mi rodila drugog sina, a ja im pričam kakvo je stanje, samo veli ulazi, među ovima je i sudac Davidović i on je mrtav, a vjerujte mi nikad se nisam bavio nikakvim političkim partijama. U putu nam je rečeno da idemo na prisilan rad zato što smo četnici.

Boško Leković iz Goražda, s.r.

Da je ovaj prepis vjeran svome *prepisu* tvrdi i ovjerava

Presjednik
Zemaljske komisije

/Škorić Miloš/⁷⁰⁵

⁷⁰⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁷⁰⁵ Поред се налази потпис.

Зачписник⁷⁰⁶

sastavljen dne 1.X. / 1945 pred Zemaljskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevo okrug Sarajevo.

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:
Lorenc. N.

Milić-Plesković

Pristupa Srndović Rajko sin, kći, žena Rade rodom iz Goražde opština Goražde srez _____ okrug _____ sada se nalazi u Goražde star 32 godina po zanimanju povj. Okružnog ureda izdržava ./. članova porodice propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Ja sam živio stalno u Goraždi gde imam svoju gostionu. U Goraždi su bili moji roditelji. 1941. godine, otišao sam u partizane gde sam bio oko 5 mjeseci, a onda sam zarobljen, i otpremljen u Njemački logor u Sarajevu. Kasnije sam pušten kući gde sam ostao do, svršetka rata. Pušten sam zbog toga, što su moji roditelji garantovali za mene da neću više odlaziti u šumu. Maja 1944. godine, ja sam bio slučajno u Sarajevu. Kada sam još bio u Sarajevu, došla mi je iz Goražde žena i javila mi, da je za vrijeme moje odsutnosti, izvršen u Goraždu pokolj Srba, i da su tom prilikom nastradali i moji roditelji. Ona mi je stvar ispričala ovako:

U Goraždu su u to vrijeme bili zajedno četnici i t.zv. Čebina milicija (zeleni kadar) koji su izgleda imali nekakav sporazum izmedju sebe, naime redovna mlicija i četnici, dok su Čebovci bili pljačkaška banda koja je radila na svoju ruku. Položaje oko Goražda držali su ustaše. Prvih dana maja 1944. g. neki nepoznati mi ustaški poručnik držao je govor u kome je huškao protiv Srba, govoreći da treba osvetiti goraždanski most. Time je aludirao na pokolj koji su napravili četnici nad muslimanima 1941 godine, kada su poklali veći broj muslimana. Prije toga su ustaše u Goraždu i okolini poklali Srbe, a osim toga odvodili ih u logore. Djurdjev dan 6. maja prošao je u miru, Sutradan t.j. 7. maja kada su četnici počeli prelaziti preko Drine u Goraždu, kao što su to radili svaki dan, počeli su ustaše sa Čebovcima, pucati na njih. Četnici osim one partije koja je već prešla pobjegli su odmah u brda dok se je navedena partija zabarikadirala u jednoj kući pokraj sam Drine, i tamo se branila. Za vrijeme borbe, čebovci su počeli hodati po gradu i ubijati Srbe. Dvojica njih i to, Čelik Suljo, koji je zamjenio poginulog, već ranije Čebu, koji je poginuo već 1942. g. od strane N.O.V. i čiji je glavni zamjenik bio neki Šemso, a Suljo Čelik glavni pomagač, te neki nepoznati ustaša došli su kući mojih roditelja. Moj otac je taman izašao na verandu da vidi šta puca, čim ga je Suljo Čelik primjetio, ubio ga je bez riječi iz puške. Kada je moja majka čula pucanj, zapomagala je. Navedena dvojica unišili su onda u kuću gde su zatekli Bajru Širovinu, koji je već poginuo, i izbacili ga iz vlaške kuće. Iza toga su sa više metaka ubili moju majku Anicu, a onda opljačkali iz kuće sve što su mogli odnijeti, a što nisu mogli porazbijali su. Ja sam oštećen za preko 400.000.- dinara. Kada je moja žena čula pucnjavu, nalazila se je momentalno u komšiluku, potrcala je kući da spasi sina od 4 godine, koji je spavao na sečiji u kuhinji. Do kuće međjutim nije stigla jer su ju navedena dvojica primjetili i počeli pucati na nju, pa je morala pobjeći. Sklonila se je u jednu muslimansku kuću, gdje su je obukli dimije, i

⁷⁰⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

tako spasili. Vratila se je u moju kuću i tamo još zatekla onu dvojicu, koji su pljačkali, jer je bila u dimijama nisu je poznali pa je čak morala pakovati stvari koje su opljačkali. Sinu se nije desilo ništa. jer se je od straha pokrio pokrivačem po glavi pa ga napadači nisu primjetili. Toga dana je u Goraždi pobijeno koliko ja znam, osim mojih roditelja, još 5 ili 6 i to: Smrekić Stjepan, Samargijija, njegov sin Milorad, Anton Horvat koga su pitali za ime i ubili iako su znali da je katolik. Neka činovnica Ljubica iz sreza, kojoj neznam prezimena, a znam da je bila katolikinja. Hotelijera Boška Lekovića, otac, teško ranjena je bila Mara Čučković, koja se je napravila mrtvom i tako ostala na životu. Suljo Čelik sam je ubio još Ristu Stefanovića i njegovu ženu Maru. Očevidad je Ružica Krais koju je isto htio ubiti navedeni Suljo Čelik. Starog Lekovića, koji je bio teško ranjen dovezli su Njemci u bolnicu u Sarajevo, gdje je umro.

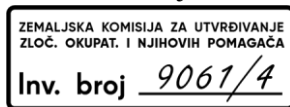
Sutradan su počeli četnici sa napadom na Goraždu da osvete pokolj. Tom prilikom izgorjen je jedan dio Goražde sa džamijom. Da li je bilo i ljudskih žrtava, odnosno koliko ja neznam, jer tada nisam bio u Goraždu.

Uspostavom N.D.H. osnovan je ustaški logor i u Goraždu. Funkcioneri su bili: logornik Avdo Berberović, a drugi Ferdo Novak, Abdulah Imamović, Memišević, krojač, dok je bio izgleda glavni inicijator, i podstrekač čajnički sudija Radočaj Oto. Oni su počeli odmah sa hapšenjem Srba i tada su odvedeni Goraždanski sudija Pero Davidović, hotelijer Boško Leković, Ljubo Gjurić, njegov brat Vojo, Radiša Stojanović, Rade Knežević, Danilo Danojlović, i još neki iz okolnih sela čijih imena neznam. Oni su odvedeni put Sarajeva, a onda kako se je saznalo pobijeni na lašvanskom mostu. Ja sam tada pobjegao jer su tražili i mene, a kasnije sam se vratio jer su prijetili mojim roditeljima za slučaj da se ne vratim. Kada sam se na traženje vlasti javio počeli su mi prijetiti i vrijeđjati me i to neki Jukić. šef pilane sa Ustiprača i Berberović Avdo. Spašen sam na intervenciju muslimana. Kasnije kada su u Goraždu došli četnici i partizani pronašli su spisak građana koji su trebali biti odvedeni u logor. Na tome spisku je bilo 35 imena a među njima i moje. Ostali smo u gradu samo zbog toga jer su četnici i partizani blagovremeno presjekli prugu i vezu za Sarajevo.

Kasnije su u okolini Goražde vršene razne akcije i to od strane milicije i četnika. U takvim su prilikama stradala okolna sela i srpska i muslimanska. Podrobnije podatke danas ne mogu dati zbog oskudice u vremenu, a i zbog toga što ja sam nemam potrebnih podataka. Ja ću uskoro opet doći u Sarajevo, pa ću onda da se javim komisiji.

p.p.o.⁷⁰⁷

⁷⁰⁷ Испод се налазе три потписа и један десно.

Закписник⁷⁰⁸

sastavljen dne 16 maj / 1945 pred Zemaljskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Sarajevu srez Sarajevu okrug Sarajevo.

Od komisije su prisutni:

Zapisničar
Vencelj Bojana

Milić-Plesković Rastislava

Pristupa Duška Davidović sin, kći, žena pok. Nedeljka rodом iz Čajniča opština Čajniče srez Čajniče okrug _____ sada se nalazi u Sarajevu star 30 godina po zanimanju namještenica penz. zavoda izdržava 2 članova porodice propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Moj je brat Pero *Davidović* bio 1940 i 41 g. sudija sreskog suda u Goraždu. Iza osnivanja N.D.H. ostao je u Goraždu još do 12 juna 1941 g., kada je po ustaškim vlastima uhapšen i odveden u Sarajevo. Sprovodili su ga dvojica ustaša, jedan od njih zove se Ante Godina; koliko sam saznala došao je navodno iz Zagreba. Ime i prezime drugog neznam.

13 juna 1941 g. donjeo nam je neki nepoznati čovjek u kuću jednu cedulju, na kojoj je moj brat Pero Davidović molio da se zauzmemo za njega. Rukopis na cedulji je bio njegov.

Ja sam otišla onda do Linhart, vlasnika pogrebnog zavoda i molila ga da se zauzme za moga brata kod Brale, župnika crkve Sv. Josipa, a u to vrijeme je bio starješina poglavnikovog povjerenstva u Sarajevu. Linhart mi je odgovorio da je možda moj brat kriv pa da stoga neće moći ništa za njega poradi. Moja majka Danica otišla je do Perinog druga Jileka u ustaški stožer on joj je odgovorio da neće ništa uraditi za Peru ako je on kriv. A kasnije sam saznala, da je govorio Maksu Heferu koji se sada nalazi u Njemačkoj da je Pero ne samo Srbin nego pokvareni Srbijanac.

Moja strina Rajka ud[ato] Davidović otišla je do drugog Perinog kolege Paje Varde sudije sreskog suda u Sarajevu. Isti joj je rekao da će sud zatražiti prepis prijave protiv Pere Davidovića od *stožera*. Kasnije mi je pričala Radojka Umićević žena apelacionog sudije Umićevića koja se sada nalazi u Srbiji da je prepis prijave stigao i da je na prijavi bio potpisan Oto Radočaj sudija iz Čajniča. On je bio 1941 g. logornik u Čajniču. Odakle je ona to saznala neznam.

Kasnije sam čula da je moj brat odveden zbog toga jer je na beogradskog univerzitetu nadjen spisak komunista.

Kad je on odveden iz Sarajeva i u kom pravcu ja neznam. Kasnije sam čula da je neki željezničar koji je odveden zajedno sa mojim bratom pričao da su moj brat i on u Lašvi zajedno iskočili iz voza. Ustaše su pucale za njima obadvojica su bili ranjeni. Taj je željezničar navodno preplivao Lašvu a Pero je ostao i neznam šta je dalje bilo od njega. Ja toga željezničara nisam vidjela.

Osim toga sam saznala od Goraždana kojima neznam imena da je Avdo Berberović, ustaški dužnosnik iz Goražda pretio mome bratu pa stoga smatram da je i on kriv za odvođenje moga brata.

Radočaj je 1942 g. premješten u hrvatsku Kostajnicu kao sudija.

⁷⁰⁸ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

Drugo više ništa neznam a moj je iskaz tačan pa se na njega mogu i zakleti.

P.P.

/Davidović Dušanka/⁷⁰⁹

/Vencelj Bojana/⁷¹⁰

⁷⁰⁹ Потпис свједока.

⁷¹⁰ Потпис записничара, а десно се налази и потпис Ратиславе Милић Плесковић.

Зачисник⁷¹¹

sastavljen dne 4. juna / 1945 pred Zemaljskom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagāča u Sarajevu srez Sarajevo okrug Sarajevo.

Od komisije su prisutni:

Zapisničar:

Ružica Šandrk

Rastislava Milić-Plesković

Pristupa Draga Djurić sin, kći, žena Vojislava rodом iz Bačkog Petrovog sela општина ista srez Stari Bečej okrug St. Bečej sada se nalazi u Sarajevu star 36 godina po zanimanju domaćica izdržava ./. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

Moj muž Vojislav držao je za vrijeme Jugoslavije u Goraždi vojnu kantu. Pretsjednik опćине bio je do zadnjih izbora Nurija Rašidkadić posjednik iz Goražda, koji se sad nalazi negdje u Sarajevu. Na zadnjim izborima on je propao i nije više bio pretsjednik. Tom prilikom moj muž nije glasao za njega, i iza odvođenja moga muža ja sam saznala od gradjana da se je Rašidkadić zbog toga na njega razljutio. Odmah iza osnutka bivše N.D.H. postavljen je Nurija Rašidkadić opet pretsjednikom општине. On je 9. juna 1941. dao propusnicu mome mužu da ode u Višegrad, ali pod uvjetom da se odmah vrati. Moj muža je zaista 9 - oga otišao da pripremi sve za naše preseljenje u Srbiju i 11-tog se vratio. Još prije njegovog polaska mi smo tražili propusnicu za iseljenje u Srbiju ali nam ju Rašidkasić nije dao. Stoga je moj muž otišao da vidi kako je u Višegradu nadajući se, da će kad se vrati ipak dobiti propusnicu za iseljenje. Kako je već rečeno on se je vratio 11-tog o podne. 12. juna u 6 sati na večer kad smo ja i moj muž sjedili za večerom dolazio je u stan policajac Arif Hadžić koji je 1944. godine poginuo od četnika i rekao mome mužu da ga zovu u Veliku kasarnu. Moj muž je pošao a ja sam odmah pošla za njim i vidjela da su ga pred vratima čekala dvojica nepoznatih agenata. Na putu do kasarne kuda je vođen moj muž, a ja sam ga do kasarne pratila, srela sam jetrvu Zagorku, koja mi je rekla - koja se i sada nalazi u Goraždu - da je i njezin muž - a moj djever Ljubo Djurić uhapšen i da ga je uhapsio Ahmet Oruč - ustaša iz Čajniča. Pošto sam dobro poznavala raspored kasarne jer smo prije imali tamo vojnu kantu, ušla sam odmah u kasarnu kroz glavnu kapiju. Tamo me je zaustavio i to dosta drsko neki nepoznati agent itajući me šta hoću. Kad sam mu rekla da tražim svoga muža, on me je polako iščuškao iz kasarne napolje rekavši mi da idem kući, jer će se moj muž samo ispitati i pustiti a ujedno naredio nekim civilima koji su se nalazili kod kapije, da se kapija zatvori i da se žene više ne puštaju unutra. U dvorištu kasarne stajala je već onda t.zv. Crna Marica.

Ja sam otišla kući i na cesti srela još neke žene kojima su isto bili uhapšeni njihovi muževi, pa smo se zdogovorile da muževima odnesemo zimske kapute da se imaju s čime pokriti pošto će sigurno prespavati u kasarni. Ja sam otišla do svoje kuće da nešto spremim i kad sam htjela opet izaći i baš izašla iz kuće, projurio je pokraj kuće onaj veliki autobus koji je stajao u kasarni. Na ulici sam zatekla mnogo žena kojima su odvedeni muževi ili sinovi, i one su mi rekle dasu naši sada odvedeni. Jetrva mi je još rekla da joj je Ljubo Djurić mahnuo rukom da ide kući.

⁷¹¹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на латиничном формулару.

Napominjem da sam kad sam izašla iz kasarne pred kasarnom sreća Nuriju Rašidkadića i sudiju iz Goražda Aliju Omersoftića. Ja sam zaustavila Nuriju Rašidkadića i molila ga da se zauzme za moga muža, ali mi je on ljutito odmahnuo rukom i grubo odgovorio da on s time nema ništa i da nemože ništa učiniti, a da mogu sutra i njega zatvoriti. Njegov brat Osman koji se sada isto nalazi u Sarajevu bio je ustaša i više je puta prijetio u ono vrijeme Srbima. Tako je jednom prilikom prije odvođenja moga muža izjavio; Tihomiru Iviću iz Goražda: Večerajte Srbi još večeras jer više nećete. Kasnije sam saznala da je Nurija Rašidkadić ipak spasio četvoricu uhapšenih Srba i to Vidaka Pereula, trgovca, Ljubomira Tanaskovića, trgovca, Vasu Tanaskovića, trgovca, i Miku Kosorića, sveštenika., navodno zbog toga što su Goraždani, dok su ostali uhapšeni bili doseljenici. Kasnije se govorilo po Goraždi, da snosi krivicu za sva hapšenja pored ostalih i sudija Oto Radočaj iz Čajnića, koji je došao 2 - 3 dana prije hapšenja Goraždana i s njima zajedno u istom autu putovao za Sarajevo. Dan iza toga vidjela sam u Goraždu Avdu Berberovića ustašu iz Čajnića, koji je prebjegao iz Čajnića od Talijana, koji tada ustaškim vlastima nisu dozvoljavali da hapse Srbe, bez razloga. Čula sam kasnije da je navodno Berberović poginuo.

Kasnije sam čula nešto o pokolju na lašvanskom mostu, ali mi nije niko znao nešto reći pozitivno. O svome mužu nisam više ništa čula.

Iz Goražde su onda odvedeni šestorica i to: Ljubo i Vojo Djurić, Pero Davidović sudija, Drago Popović auto mehaničar, Boško Leković hotelier, Rade Knežević seljak iz sela Rijeka.

Drugo više u toj stvari nemam šta reći.

P.p.

/Драга Ђурић/⁷¹²

D o v r š e n o

Zapisničar:⁷¹³

Član komisije:⁷¹⁴

⁷¹² Пирилични потпис свједока.

⁷¹³ Испод се налази потпис.

⁷¹⁴ Испод се налази потпис.

Записник⁷¹⁵

састављен дне 3. јула 1946 пред Земаљском комисијом за утврђивање злочина окупатора и његових помагача у Горажду срез Горажду округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар:
Обарчанин Хасо

Повјеренин комисије:
Кваснићка Божана

Приступа Крезовић Богдан син, ~~ћин~~, жена Илин родом из Прибјеновића општина Биљин срез Горажду округ Сарајево сада се налази у Горажду стар 40. година по занимању Служ СНО Горажду издржава 5. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Истодобно приступа Мићевић Милош син покојног Васе 27 год стар Секретар М.Н.О. Биљин-Сугласно изјављују:

У мјесецу мају 1942 год. кад је наишла Талијанска акција Дивизија „Пустерија“ десном страном Дрине, налазио се партизански, Дрински одред, Под командом Крезовић Гојка, на положају у планини на мјесту такзв. „Цареву Гувну“, партизански одред био је у јаћини од 300 бораца.

Талијанска акција није ишла у правцу партизанских положаја, који су били доста неприступаћни. У то доба Џанбеговић Мехо и Медошевић Емин, који је био обућен у Талијанску војну униформу, отишли су Талијанима и проказали партизанске положаје. Стога је Талијанска војска одмах кренула са овом двојицом према Партизанским положајима. Талијанска војска блокирала је партизане на том положају и тада се приметнула борба између једних и других. У тој борби погинули су на страни партизана борац Крезовић Алекса, па према томе исти није погинуо код куће, како је то раније наведено. Том приликом погинуо је партизански курир Лаковић Петко, и партизански борац Дуловић Милан. *и двојица избјеглица са Пала*

Да су горе окривљена двојица заиста проказала Талијанима Партизанске положаје и исте довела до тих положаја, свједочи свједок: Крезовић Богдан, који се тада такоер налазио у партизанским редовима на том положају.

Стога је потребно, да се ова двојица позову на одговорност.

Проћитано, добрено и потписано.

Свједоци:⁷¹⁶

⁷¹⁵ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁷¹⁶ Испод су два потписа свједока и два потписа записничара, те реченица написана руком која није баш читка.

Записник⁷¹⁷

састављен дне 1.XI./1945 пред Среском⁷¹⁸ комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Горажду срез Горажде округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар:

М. Шадимлија

Јанковић Раде

Приступа Видаковић Цмиљана ~~ени~~, ~~џн~~, жена Милоша родом из Пршеца општина _____ срез Горажде округ Сарајево сада се налази у Пршеци стара 48 година, по занимању домаћица издржава б. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У години 1942. у јесен усташе су дошли мојој кући и мога мужа Милоша са орања отјерали у Копаче и више за њега неznam само колико изгледа тада и убили од злочинаца знам да је био Мирвић Халим⁷¹⁹ и Куловић Хасо оба из Копача.

Молим да се за наведено кривци казне а сада се налазе у војсци у Сарајевској бригади.

На показано могу се заклети.

С.Ф.С.Н.

т.ј.⁷²⁰ Видаковић
Цмиљана

Овјерава

Записничар⁷²¹

Повјереник⁷²²
ун. одељења

⁷¹⁷ Документ је написан руком на ћириличном формулару.

⁷¹⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁷¹⁹ Име и презиме нису јасно читљиви те постоји могућност грешке.

⁷²⁰ Испод се налази отисак прста.

⁷²¹ Испод се налази ћирилични потпис записничара.

⁷²² Испод се налази потпис повјереника.

ZAPISNIK⁷²⁴

sastavljen 21 juna 1946 god. u Goraždu za Mjesni N. odbor Odžak po Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina Okupatora i njihovih pomagača.

Pristupaju pozvani svjedoci:

- 1.) Mihajlović Savo pok. Stevana 51 god. star iz Vojnina, Srbin, pretsjednik M.N.O. Odžak,
- 2.) Kanlić Ibrahim Latifov 27 god. star iz Kanlića, sekretar M.N.O. Odžak,
- 3.) Ikonić Ostoja pok. Vase 63 god. Srbin iz Jabuke, težak,
- 4.) Ušanović Ejub um. Avde 43 god. star, težak iz Deševe,
- 5.) Zorlak Jusuf um. Hasana 30 god. težak iz Zorlaka,
- 6.) Kanlić Ragib Latifov 45 god. težak iz Kanlića,
- 7.) Ćurovac Hasan Muradifov 45 god. težak iz Ćurova.

Pošto je svjedocima predočeno, da imaju da iskažu sve ono što znaju o zločinima, koje je počinio okupator i njegovi pomagači na terenu Mjesnog N.O. Odžak i to vjerno i istinito, svjedoci daju ovu zajedničku izjavu:

PRVA GRUPA

Od 1941 godine u selima koja spadaju u naš Mjesni N.O. nije bilo naših ljudi u ustaškom pokretu, niti je taj pokret našao odziva na našem terenu kroz cijelo vrijeme okupacije.

Pod jesen 1941 godine dolazio je u Odžak ust. logornik Avdo Berberović iz Goražda i držao govor, u kojem je pozivao narod da pristupe ustaškom pokretu. U svom govoru raspirivao je mržnju protiv Srba naglašavajući da ih treba sve likvidirati. Strane ustaše većinom iz Čajniča, koje su prebjegle u Goražde dolazili su u naša sela i tražili oružje od naroda i tom prilikom narod zlostavljali. Tako su tražili od Mihajlović Save pok. Stevana oružje ustaša Almas Čolak i Smajlović Suljo sa još petoricom ustaša koncem oktobra mjeseca 1942 god. koje ovaj nije imao. Tom prilikom pretresli su mu kuću, a kad nisu oružje našli oterali su Savu jedno pola Km. daleko od kuće i rekli mu da skine obuću i da legne potrbuške na zemlju. Kad je ovaj to učinio zapovjedili su mu da digne noge u zrak, a tada su ga sa dvije toljage Almas Čolak, Smajlović Suljo i jedan žandarski narednik tukli toljagama po tabanima i nogama, tako da mu je krv šibala iz nogu. Tako su ga tukli jedno 10 minuta, a zatim mu naredili da ustane i ispod ruku, jer Sava nije mogao od zlostavljanja hodati odveli ga na njegovu livadu, gdje je opet morao da legne potrbuške. Tu su ga tukli kundacima od pušaka i cipelama po cijelom tijelu. To zlostavljanje trajalo je jedan sat. Almas je Savi prijetio da će mu sjeći komad po komad mesa ako mu ne preda oružje. Savo ih je molio da ga radje ubiju, nego da ga pate. Ustaše su uživale u Savinom mučenju, pa su iz objesti gadjali ciljeve iz pušaka, dok je Sava ležao izmrcvaren na zemlji. Otale su odveli Savu ispod ruke u Goražde u ustaški logor log. Berberoviću, koji ga je pustio

⁷²³ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁷²⁴ Документ је откуцан на писањој машини.

kući, jer ga takog isprebijanog nije mogao držati u zatvoru. Posle toga Sava je odležao 40 dana u postelji kod kuće.

Istog dana i iste ustaše otišli su kući Jevte Petkovića u Jabuci i od njega tražili oružje i tukli ga, a isto su došli i u Odžak kod Pere Pljevaljčica tražili oružje i tukli ga.

U novembru 1941 god. povlačila se hrvatska vojska pod komandom Džemidžić Alije sa položaja oko Goražde. Pri povlačenju vojnici su ubili u kući Milović Radovana u selu Jelahu.

Oko 8 maja 1944 (dan iza kako je u Goraždu nastala borba između četnika i ustaša) naišle su strane ustaše kroz zaseok Konjbabu – selo Ćurovi oko 10 sati prije podne, povlačeći se iz Goražda ispred četnika preko našeg terena. Ove ustaše tada su odveli od kuća Milović Mitra, Milović Stevu i Milović Miladina i 1 km. daleko od sela postreljali ih.

Pod jesen 1944 god. rogatičke ustaše pod komandom ustaškog vodnika Klačara odvele su noću iz mlina Ikonić Ostoju i kraj potoka ga ubili.

Nekako u oktobru mjesecu 1944 god. opet su preko našeg terena naišle nepoznate ustaše od pravca Rogatice prema Goraždu. Ova grupa ustaša išla je u borbu protiv četnika, kojih je do tada bilo na našem terenu. Ta grupa ustaša srela je malo izvan sela Jabuke Živković Božu i njegovu ženu Jovanku, koji su pošli u drva. Ustaše su ih odmah ubile i to Jovanku iz puške a Božu rasjekli glavu njegovom sjekirom kojom je pošao u drva. Istog dana iste ustaše zapalile su u selu Jabuci jednu kuću, 2 štale, 1 kolibu, 1 košaru i žito u količini od 20 metara složeno u stogove na njivi – sve Maljukana Djure, Boži Blagojeviću zapalili su kuću, kolibu, hambar i štalu sa stočnom hranom, Mitru Tamburiću zapalili su 1 štalu i vršaj sa žitom na guvnu u količini od 5-6 metara, Ikoniću Petru zapalili su 1 kuću 2 štale, kolibu i svinjar sa velikom svinjom, U selu Crvljivcu iste ustaše zapalile su Jovanu Blagojeviću kuću, hambar, štalu, kolibu, kačaru i 50 ulišta pčela. Tom prilikom u selu Jabuci zapalili su još nekih kuća, ali dok su oni palili kuće četnici su ih napali pa su se oni morali povući, a mi smo vatru ugasili. Taj puta ustaše su se povukli za Rogaticu, tako da nisu ni došli do Goražde kamo su pošli.

Ustaše su često prolazile preko našeg terena, pljačkali nam stoku i hranu, samo kako su uvek bile strane ustaše to mi ne možemo navesti pojedince, a niti znamo imena njihovih komandanata.

DRUGA GRUPA

Početkom aprila 1941 godine prošle su prve njemačke trupe preko našeg terena.

U maju 1942 god. dolaze na naš teren njemačke trupe u akciju. Ovaj puta njem. vojska na našem terenu pljačka stoku i hranu ljudsku i stočnu. Tada su oni odveli Petković Diku, koji se nikad više nije ni javio ni vratio. Sa Petković Dikom odveli su još i ove ljude Milović Ljubu, Maljukan Mitra, Pljevaljčić Peru i Miću, Šovšić Agu i Kanlić Ahmeta. Ove ljude Njemci su odveli u Sarajevo pa u Zenicu i držali ih u zatvoru od [?] - 6 mjeseci. Svi odvedeni su se povratili svojim kućama osim Dike Petkovića.

Koncem maja 1943 god. prošla je našim terenom „Vražija divizija“ i ta je divizija nas potpuno opljačkala. Odveli su nam sve konje, volove i ostalu stoku.

Koncem 1944 godine i početkom 1945 god. sve do mjeseca marta zadržavala se je našem terenu „Princ Eugen divizija“. Vojnici te divizije držali su položaje po našim selima Odžaku, Jabuci, Crvljivcu i Deševi. Oni su nas prisiljavali da ima dogonimo drvo za gorivo, a pokidali su i pogoreli sve ograde kao i kućni namještaj iz kuća u koje su se nastanili. Skidali su drvene krovove sa kuća i njima ložili vatru. Stoku su uzimali gdje god su stigli, sijeno sve opljačkali a i hranu. Sa terorom su tražili

hranu od naroda.

Dan pred samo oslobođenje našeg terena povukao se je i zadnji Nijemac iz našeg kraja. Naš teren oslobođen je 2 dana kasnije nego Goražde t.j. 1. marta 1945 godine.

ČETVRTA GRUPA

29 novembra 194[?]⁷²⁵ godine došli su četnici na naš teren pod komandom majora Dangić Jezdimira. Najprije su otvorili pušчанu paljbu na položaje, koje je držala hrvatska vojska, i hrvatska se vojska odmah povukla pod komandom Džemidžić Alije u pravcu Goražda – Foča. Čim se je hrvatska vojska povukla četnici došli do prvih kuća i odmah počeli paliti kuće. Tako su zapalili u selu Deševi 25 kuća i 25 štala, u selu Čurovi 7 kuća i 5 štala, u selu Zorlaci 4 kuće i 7 štala, u selu Vojninu 1 kuću i košaru, u selu Kanličima 1 štalu i košaru, a selu Živojevićima 4 kuće i 1 štalu, u selu Odžaku [?] kuću i 3 štale, u selu Crvljivcu dve kuće i 1 štalu.

Četnici su počeli odmah sa ubijanjem. Svet je pred njima bježao u pravcu Goražde, a oni su putem ubijali koga su god stigli da bježi. ubijali su i kod kuća one koje su zatekli. Mnogo su naših ljudi sustigli u Kopačima kod mosta, koji su htjeli da predju Talijanima, ali kako Italijanska straža s desne strane Drine nije dala preći našem narodu na desnu stranu Drine, to su četnici sav taj narod pobili na očigled talijanske straže. Na putu u selu Živojevićima dostigli su četnici Zorlak Aišu, koja je bježala iz sela Zorlaka, ranili je i ubacili je u kuću Hrustema Živojevića, koju su prije toga zapalili, i tako je Aiša živa u kući izgorela.

Sa našeg terena *pobijeno* je od četnika u razdoblju od 29 novembra 1941 do 25 januara 1942 godine što na našem terenu što u bjegstvu van našeg terena 81 lice.

Opljačkali su nam tada i svu stoku i sve pokretne iz kuća. Četnici su se povukli sa našeg terena 25 januara 1942.

Neznamo imena četnika koji su ubijali naše ljude, jer su to većinom bili stranci srbijanci, samo znamo da je Kanlić Idriza Osmanovog ubio četnik Petković Petko.

U 1943, 1944 i 1945 god. krstarile su našim terenom četničke grupe Vučkovića Miloša i Pavlovića Boška od kojih su poginuli odnosno ubijeni 1943 god. Petković Jevto i Mitar, u junu 1944 god. Ušanović Mahmut, a u aprilu 1945 godine Zorlak Nazif i Petković Vlade.

U 1945 god. našim terenom prolazili su četnici pod komandom Draže Mihajlovića. Oni su *se* zapravo zadržavali na našem terenu od novembra 1944 god. do pred samo oslobođenje našeg terena, a povukli su se u pravcu Sarajeva. Za vrijeme svog boravka i ovi su nam pljačkali hranu i stoku.

Pročitano, odobreno i potpisano

Povjerenik komisije⁷²⁶

Zapisničar:⁷²⁸

Svjedoci:⁷²⁷

⁷²⁵ Година није јасно читљива.

⁷²⁶ Испод се налази потпис повјереника комисије.

⁷²⁷ Испод се налазе потписи свједока и један отисак прста.

⁷²⁸ Испод се налази латинични потпис записничара.

Документ број 191

Prepis

Inv.broj 29510

Записник⁷²⁹

састављен дне 3.X./1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Goraždu срез Goražde округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

M. Šadimlija

Janković Rade

Приступа ANDRIĆ Jaka син, кћи, жена pok Jova родом из Biljina општина Zupčići срез Goražde округ Sarajevo сада се налази у Biljinu стара 40 година, по занимању domaćica издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Moj muž bio je u partizanima i na Rogatici ranjen u nogu te se je liječio u Goraždu u bolnici i kada je u mjesecu maju 1942 naišla italijanska ofanziva uhvatili su ga ranjenog u kući i odveli u Preljuću i ubili i sve mi opljačkali pokretno imanje a i zgrade popalili.

Sa Italijanima je bio Toma Celim iz Goražde kao tumač te mislim da ga je on prijavio, pa molim da se krivac kazni a meni ukaže pomoć.

S.F. – S.N.

Prstoznak t.j. Andrić Jaka

Zapisničar:

M. Šadimija, s.r.

Zvanični pečat

Povjerenik un. odjeljenja

R. Janković, s.r.

Da je prepis vjeran svome originalu, tvrdi

Presjednik

Zemaljsko komisije

/Škorić Miloš/

⁷²⁹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

Записник⁷³⁰

састављен дне 3.X./1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Goraždu кроз Goražde округ Goražde

Од комисије су присутни:

Записничар:
M. Šadimlija

Janković Rade

Приступа PERIŠIĆ Savka ~~ени~~, ~~џн~~, жена Ilije родом из Biljina општина Zupčići кроз Goražde округ Sarajevo сада се налази у Biljinu стара 49 година, по занимању domaćica, издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Moj muž Ilija bio je odbornik partizanski te kada je u godini 1942. u mjesecu maju naišla italijanska vojska njega je ufatili i odveli u Preljuću i ubili, i istoga dana su mi opljačkali svo moje pokretno imanje a kasnije su mi Nijemci zapalili sve zgrade.

Pred italijanima je bio Toma Celin iz Goražde kao tumač te mislim da je on i prijavio i mislim da se krivci kazne a meni ukaže pomoć.-

S.f.s.N.

Prstoznak t.j. Perišić Savka s.r.

Ovjerava:

Zapisničar:
M. Šadimlija s.r.

Zvanični pečat.

Povjerenik unutar. odjeljenja
R. Janković s.r.

Da je ovaj prepis vjeran svome originalu, tvrdi:

Pretsjednik
Zemaljske komisije
/Škorić Miloš/

⁷³⁰ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

Prepis.
Inv.broj 39539.

Записник⁷³¹

састављен дне 3.X./1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Goraždu кроз Goražde округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
M. Šadimlija

Janković Rade

Приступа MITROVIĆ Ruža ~~ени, кѝн~~, жена Ilije родом из Biljina општина Zurčići кроз Goražde округ Sarajevo сада се налази у Biljinu стара 65 година, по занимању домаћица издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U mjesecu maju 1942. god. kada je italijanska ofanziva naišla otjerali su mi 2 sina Milja i Gojka i ista su poubijali u mjestu Preljuća u opšt. Slatina, za to što su bili u partizanima; istoga dana su mi sve pokretno imanje opljačkali, a kašnje iza njih Nijemci su mi popalili zgrada 5.

Sa okupatorom bio je tada Toma Celin kao tumač te mislim da me je on i prijavio i molim da se imenovani kazni a meni ukaže pomoć.-

S.f.s.N.

Prstoznak t.j. Ruža Mitrović s.r.

Ovjerava:

Zapisničar:
M. Šadimlija s.r.

Zvanični pečat.

Povjerenik un. odjeljenja
R. Janković s.r.

Da je ovaj prepis vjeran svome originalu tvrdi:

Претседник

/Шкорић Милош/

⁷³¹ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

Prepis.
Inv.br. 29552.

Записник⁷³²

састављен дне 11.X. /1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Goraždu кроз Goražde округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
M. Šadimlija

Janković Rade

Приступа Kovačević Mara ~~ени, кћи~~, жена pok. Nikole родом из Oglaševa општина Zurčići кроз Goražde округ Sarajevo сада се налази у Oglaševa стара 50 година, по занимању домаћица издржава 7 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U godini 1942. kada je italijanska vojska naišla moga muža Nikolu otjerali su i istog ubili u Preljući.

Sa Talijanima je bio Toma Celin kao tumač te smatram da je on i krivac.

U godini 1943. banditi Čebovci su došli i moju kćer Petru staru 18 godina i opljačkali mi kućne stvari i stoku.⁷³³

Na ovo se mogu zaklesti.-

S.f.s.N.

Prstoznak t.j. Mara Kovačević

Ovjerava:

Zapisničar:
M. Šadimlija s.r.

Zvanični pečat.

Povjerenik un. odjeljenja:
R. Janković s.r.

Da je ovaj prepis vjeran svome originalu, tvrdi:

Pretsjednik
Zemaljske komisije
/Škorić Miloš/

⁷³² Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁷³³ Реченица је нејасна, као и у оригиналном документу. Не пише шта се десило са кћерком Петром.

Записник⁷³⁴

састављен дне 4.X./1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Goraždu срез Goražde округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
M. Šadimiја

Janković Rade

Приступа DROCA MITRA ~~ени~~, ~~џи~~ жена Riste родом из Biljina општина Zupčića срез Goražde округ Sarajevo сада се налази у Biljina стара 55 година, по занимању domaćica издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U godini 1942 dana 8. maja kada je italijanska ofanziva naišla moga muža Ristu našli su na oranju i istog ufatili i odveli u Preljuću i tu ga ubili, istog dana svu su nam pokretnu imovinu opljačkali i zapalili mi 4 štale.

Pred njima je bio Toma Celin iz Goražde te smatram da je on naveo ih.

S.f. - S.n.

Prstoznak t.j. Droca Mitra

Ovjerava:

Zapisničar:
M. Šadimiја, s.r.

Zvanični pečat

Povjerenik un. odjeljenja:
R. Janković, s.r.

Da je ovaj prepis vjeran svome originalu, tvrdi:

Pretsjednik
Zemaljske komisije
/Škorić Miloš/

⁷³⁴ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

Записник⁷³⁵

састављен дне 3.X./1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Goraždu кроз Goražde округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
M. Šadimlija

Janković Rade

Приступа DJOKOVIĆ Stana ~~ени~~, ~~џн~~, жена rok. Nikole родом из Biljina општина Zupčići кроз Goražde округ Sarajevo сада се налази у Biljinu стара 52 година, по занимању domaćica издржава 8 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U mjesecu maju 1942. godine kada je Italijanska ofanziva naišla moga muža Nikolu su uhvatili kod kuće na oranju i otjerali u Preljuću i ubili sa još 8 naših seljaka. Istoga dana su mi opljačkali svo pokretno imanje i kuću i sve zgrade popalili. Sa Talijanima se nalazio Toma Celin iz Goražde kao tumač i mislim da ge je on prijavio kao i druge, te molim da se krivce kazne a meni ukaže pomoć.

S.f.s.N.

Prstoznak t.j. Djoković Stana.

Ovjerava:

Zapisničar:
M. Šadimlija s.r.

Zvanični pečat.

Povjerenik un. odeljenja
R. Janković s.r.

Da je ovaj prepis vjeran svome originalu, tvrdi:

Pretsjednik
Zemaljske komisije
/Škorić Miloš/

⁷³⁵ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

Записник⁷³⁶

састављен дне 3.X./1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Goraždu кроз Goražde округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
M. Šadimlija

Janković Rade

Приступа DJOKOVIĆ Božana ~~ени, кћи~~, жена pok. Djordja родом из Biljina општина Zupčići кроз Goražde округ Sarajevo сада се налази у Biljinu стара 57 година, по занимању домаћица издржава 8 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U mjesecu maju 1942. godine jedna partizanska patrola došla je u moju kuću, oko 20 drugova te su ručali, i toga dana je izbila Italijanska vojska, pa je vidjela da su partizani bili u mojoj kući i moga muža Djordja su otjerali i istog dana ubili u mjestu Preljuća u Slatini, a ostalo sve pokretno mi popljačkali i 10 zgrada zapalili.

Tada je sa talijanima bio Toma Celin iz Goražde i on nas je prijavio da imamo sinove u partizanima, te smo za to stradali, pa molim da se krivac kazni a meni ukaže pomoć-

S.f.s.N.

Prstoznak t.j. Djoković Božana

Ovjerava:

Zapisničar:
M. Šadimlija s.r.

Zvanični pečat.

Povjerenik unutar. odjeljenja
R. Janković s.r.

Da je ovaj prepis vjeran svome originalu tvrdi:

Pretsjednik
Zemaljske komisije
/Škorić Miloš/

⁷³⁶ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

Записник⁷³⁷

састављен дне 3.X./1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Goraždu кроз Goražde округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
M. Šadimlija

Janković Rade

Приступа PERIŠIĆ Stanica ~~ени~~, ~~џн~~, жена pok. Pera родом из Biljina општина Zupčići кроз Goražde округ Sarajevo сада се налази у Biljinu стара 39 година, по занимању domaćica издржава 4 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U mjesecu maju 1942. god. kada je naišla talijanska ofanziva uhvatili su moga muža Pera i odveli u Preljuću i ubili i sve moje imanje opljačkali a zgrade popalili.

Sa Italijanima bio je tada Toma Celin iz Goražda i on ga je prijavio kao komunistu, pa molim da se kao krivac kazni a meni ukaže pomoć.

S.f.s.N.

Prstoznak t.j. Perišić Tane

Ovjerava:

Zapisničar:
M. Šadimlija s.r.

Zvanični pečat.

Povjerenik un. odjeljenja:
R. Janković s.r.

Da je ovaj prepis vjeran svome originalu, tvrdi:

Pretsjednik
Zemaljske komisije
/Škorić Miloš/

⁷³⁷ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

Записник⁷³⁸

састављен дне 3.X./1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Goraždu спрез Goražde округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

M. Šadimlija

Janković Rade

Приступа Mičević Janja син, кћи, жена Save родом из Biljana општина Zurčići спрез Goražde округ Goražde сада се налази у Biljina стара 40 година, по занимању domaćica издржава 4 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U mjesecu maju 1942, god. kada je naišla italijanska ofanziva moga muža Savu su uhvatili kod kuće i otjerali u Preljuću i ubili, a svo moje imanje istog dana opljačkali nam svo imanje i zgrade popalili.

Sa Italijanima bio je Toma Celin iz Goražde kao tumač. i smatram da je on za ovo krivac.

S.F.S.N.

Prstoznak Janja Mičević

Ovjerava:

Зaписничар:
M. Šadimlija s.r.

M.P.

Povjerenik un⁷³⁹. odeljenja
R. Janković s.r.

Da je ovaj prepis vjieran svome originalu, tvrdi:

Pretsednik
Zemaljske komisije
/Škorić Miloš/

⁷³⁸ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁷³⁹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

Записник⁷⁴⁰

састављен дне 16.X./1945 пред Sreskom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Goraždu срез Goražde округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

M. Šadomlija

Janković Rade

Приступа KREZOVIĆ Danica син, кћи, жена pok. Milovana родом из Pribjenovića општина Miljeno срез Goražde округ Goražde сада се налази у Pribjenoviću стара 70 година, по занимању домаћица издржава / чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

U godini 1943. kada je njemačka vojska naišla tada je ubila moga sina Svetka kao nevinog kod kuće, isti je bio star 22 godine.

Od zločinaca ne znam drugog nikoga, a na pokazano se mogu zaklesti.

S.f.s.N.

Prstoznak t.j. Krezović Danica

Ovjerava:

Zapisničar:
M. Šadimlija s.r.

Zvanični pečat.

Povjerenik un. odeljenja
R. Janković s.r.

Da je ovaj prepis vjeran svome originalu, tvrdi:⁷⁴¹

⁷⁴⁰ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁷⁴¹ Документ није потписан у наставку.

Документ број 201

СРЕСКИ НАРОДНИ ОДБОР⁷⁴²
АНКЕТНА КОМИСИЈА
БРОЈ /46.

МЈЕСНОЈ АНКЕТНОЈ КОМИСИЈИ О ЗЛОЧИНИМА ОКУПАТОРА И ЊЕГОВИХ ПОМАГАЧА

Злочинци

Презиме и име:

Ушановић Емин син Бећиров стар 32 године из села Дешеве Мјесни народни одбор Оцак.

Ушановић Ариф Османов из села Дешеве мјесни народни одбор Оцак стар 27 године.

Ушановић Синан син Османов из села Дешеве мјесни народни одбор Оцак стар 33 године.

Ђуровац Малин син Рустемов из села Ђурова мјесни народни одбор Оцак стар 30 година.

Народност: Муслимани.

Својство службе, положај, занимање земљо радници а данас се налазе на страни исти се прекривају по разним мјестима.

Жртва Злочина (Оштећеника) Мутлак Ружа жена Јефтова из села Радића Мјесни народни одбор Обарак што су горе именовани убили ми мужа Јефта.

Оштећеник.

Мутлак Ружа.

стара 50. Година.

Мјесто и срез рођења Огличева – Горажде

Припадност Д.Ф.Р. Југославије Федералне Босне и Херцеговине.

Занимање земљорадник домаћица

Брачно стање удата са 5 дјеце

Пребивалиште село Радићи

Имена особа које је жртва имала жену Ружу са 5 дјеце

ГДЕ ЈЕ ЗЛОЧИН ИЗВРШЕН

Срез Горажде

Општина Подхраћен

Мијесто Пашина лука

ЗЛОЧИН

Врста злочина штосу горе именовани убили Мутлака Јефта из пушке у мјесту на мравој луци код Врећова млина што је исти нађен мртав.

Докази свједока 1. Пајовић Анђелко из села Попов до
2. Пајовић Митра из села Попов до

⁷⁴² Документ је откуцан на писаћој машини.

M.N.O. USTIPRAČA

Записник⁷⁴³

састављен дне 23 augusta/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Rogatici кроз Rogatica округ Srajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:
Kovačević Mira

Referent:
Husinec Josip.

- I. Приступа Tanović Mara син, кћи, жена žena Radivoja родом из Kusuka општина M.N.O. Ustiprača кроз Rogatica округ Srajevo сада се налази у Kusuku стар 60 година, по занимању домаћица издржава 4 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:
- II. Tanović Ljubo iz sela Kusuka, Ustiprača, star 45 god. zemljoradnik izdržava 8 članova familije.

Tanović Mara i Tanović Ljubo pred anketnom komisijom za utvrđivanje ratni zločina izjavljuju slijedeće:

ZLOČINI USTAŠA

Godina 1941.

U maju 1941 god. odmah po dolasku N.D.H. osnovao se u Ustiprači ustaški logor, logornikom je bio Hunić Vejsil, a njegov zamjenik bio je Ramiz Džaferović. Slijedeće ustaše pripadale su ovom logoru: 1/ Hajro Karahmet, ustaški satnik, 2/ Ibro Ahmetpahić ustaški vodnik, 3/ Avdo Mrgoda, 4/ Emin Čaušević, 5/ Alija Halilbegović, 6/ Bego Čaušević, 7/ Agan Ahmetpašić, 8/ Mujo Čolak i još neki drugi čija imena se nesjećamo.

Ovi gore navedene ustaše hapsili su pravoslavce silovali su žene, tukli i ubijali.

Odmah u junu mjesecu 1941 god. ustaše iz Ustiprače pohvatali su 18 pravoslavaca iz Poljice, Brezje, Vratselići, iz Potuhija i drugih sela, te su ih zatvorili u logor i poslije poubijali na Drini.

U septembru 1941 god. uhvatili su ustaše u selu Rusanj seljaka Kulić Milisava iz sela Kusuci oko 45 god. te su ga ubili i bacili u potok, isto tako uhvatili su ustaše iz Rogatice, kad su ostupali pred partizanima, seljaka Borisava Tanović iz Kusuci, oko 45 god. Ustaše su žrtvu odmah ubili.

Godina 1942.

U aprilu 1942 god. došavši ustaše Crne Legije popljačkali su sve kuće po svim selima Mjesnog Odbora Ustiprače, ubili su takodjer mnoge pravoslavce koje su uspjeli pohvatati. Tako je stradala Staka Čaćić žena pok. Nikole iz sela Kusuci oko 50 god. Nju su ustaše uhvatili u kući opljačkali je i ubili.

Žrtvu je ubio Ibro Ahmetpahić, isti zločinac došao je u kuću Tanović Ljube te je tukao i silovao ženu Tanović Ljube, a isto tako vojnici: Ibro Ahmetpahića vršili

⁷⁴³ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

su pljačke i silovanje ostalih žena u selu Kusuci.

Godina 1943.

Povlačeći se ustaše iz Višegrada i Rogatice u oktobru 1943 god. došli su u Ustipraču te su poubijali po selima 180 pravoslavaca muških, ženskih i djece i staraca. Tom prilikom isto tako su popalili sva sela uz cestu. U selu Kamenu u kući Rada Bandića sakupili su dvije familije od Rada Bandića i Riste Bandića te su ih žive zapalili. Tu je stradalo oko 15 osoba, a jedino se spasilo jedno dijete od 8 godina.

Pod konac 1943 god. ustaše iz Ustiprača uhvatili su iz Kusuci sledeća lica: 1/ Dušana Tanovića oko 35 god. 2/ Draga Tanović oko 14 god. 3/ Milorada Lugonju oko 20 god. 4/ Milana Lugonju oko 15 god. 5/ Andju Marković oko 30 god. 6/ ijoš jednu ženu oko 40 god. Žrtve su ustaše otjerali u Ustipraču te ih poubijali.

Tom istom prilikom ustaše su poubijali u Radiću⁷⁴⁴ troje djece Milije Markovića iz sela Miševine. Koje su ustaše izvršili taj zločin nije poznato.

ZLOČINI ČETNIKA

Godina 1942.

U jesen 1942. god. došao je Gojko Knezović sa svojim četničkim odredom u selo Brdo, te je poubijao 7 muslimana koji su bili pohvatani kod svojih kuća.

Ista četnička jedinica ubila je u selu Lubardići: 1/ Naila Čauševića iz sela Prosjećana oko 45 god. 2/ Halila Čauševića, iz Prosjećana oko 25 god.

U selu Radići ubili su 2 čovjeka i 1 ženu.

ZLOČINI TALIJANA

Godina 1942.

Dolazeći Crna Legija u Ustipraču aprila 1942 god. bježali su pravoslavci prema Višegradu, te su bili uhvaćeni u Trobosilju, slijedeće: 1/ Budimir Tanović iz Kusuci oko 18 god. i 2/ Ljuboje Janjić iz sela Kamena oko 25 god. Talijani su uhvatili žrtve i internirali ih u Šabac. Poslije se ništa nezna za njih.

ZLOČINI NIJEMACA

Godina 1941.

Došavši njemci u Rogaticu po raspadu Stare Jugoslavije uhvatili su u selu Kusucima pravoslavca: Mrđak Todora, oko 60 god, njemci su ga doveli u Rogaticu i objesili ga zbog toga što je bio partizanski suradnik.

Godina 1942.

U aprilu 1942 God. vršeći Njemci i Crna Legija kaznenu ekspediciju, uhvatili su u Kusuci slijedeće pravoslavce: 1/ Rade Tanović oko 30 god 2/ Kostu Tanović oko 6 god. 3/ Ljubo Lugonja oko 21 god. 4/ Milivoja Lugonju 16 god. 5/ Radovan Kulić oko 30 god. iz sela Pljeska 6/ Bjelanić Drago oko 2[?]⁷⁴⁵ god. 7/ Radivoje Spahić oko 20 god. 8/ Janjić Marjan oko 22 god.

Ove gore navedene žrtve njemci su otjerali u logor, te se danas nezna dali je koji na životu.

Drugi zločina na terenu ovog Mjesnog Odbora nije bilo.

⁷⁴⁴ Назив мјеста није јасно читљив те постоји могућност грешке.

⁷⁴⁵ Број година није јасно видљив.

Generalije lica koja se spominju u ovom zapisniku jesu slijedeća:

1/ Čaušević Emin iz sela Prosječana Ustiprača, oko 35 god. Bio je ustaša u Ustipraču, te je hvatao i ubijao pravoslavce. Sada je nepoznat boravišta u blizini Sarajeva.

2/ Čaušević bego iz sela Prosječana, Ustiprača, oko 35 god. Kao ustaša u Ustipraču opljačkao je Radivoja Tanovića svukavši ga do gola a vezao je Milivoja Tanovića 1941 god. Sada je negde na radu.

3/ Ahmetspajić Ibrom iz sela Naota, Ustiprača oko 45 god. Sada živi u selu. On je ubio ženu Staku Čaćić iz Kusuci 1943 god. a silovao je ženu Zorku Tanović. Bio je ustaški vodnik te su njegovi vojnici pljačkali i vršili druge zločine.

4/ Karamet Bajro iz sela Ustiprača, oko 25 god. Sada nepoznato boravište. Bio je 1941. god. ustaški satnik u Ustipraču, te je vršio razne zločine.

5/ Mrgoda Avdo iz sela Mrgodića, Ustiprača oko 25 god. Kao ustaša ubijao je pravoslavce. Poginuo je 1942 godine u Rogatici.

6/ Halilbegović Alija iz sela Lubardića, Sljedovići oko 35 god. Poginuo 1943 god.

7/ Ahmetspahić Agan iz sela Naote nastanjen u Prosječanima, gdje i sada živi oko 45 god. On je bio zajedno sa ustaškim vodnikom Ahmetspajić Ibrom, te je opljačkao kuću Tanović Ljube i silovali njegovu ženu a isto tako je činio druge zločine.

8/ Čolak Mujo iz Ustiprača, oko 30 god. Poginuo je 1942 godine.

Druge zločine nepoznajemo.

Referent:⁷⁴⁶

Zapisničar:⁷⁴⁷

Svjedoci:⁷⁴⁸

/Tanović Ljubo/

/Tanović Mara/

⁷⁴⁶ Испод се налази латинични потпис референта.

⁷⁴⁷ Испод се налази латинични потпис записничара.

⁷⁴⁸ Испод се налазе потпис свједока и отисак прста.

Закписник⁷⁴⁹

sastavljen dne 21.I.1946. /194[]⁷⁵⁰ pred ANKETNOM komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegrad srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:

Закписник:

[?]⁷⁵¹

Pristupa Persa Vidović žena Sime Stoisavljevića rodom iz Višegrada opština Višegrad srez Višegrad okrug Sarajevskog sada se nalazi u Višegradu star 57 godina, po zanimanju domaćica izdržava tri članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavljuje:

U avgustu 1942. godine došao je ustaša Ramiz Džafirović sa petoricom ustaša u moj stan u Ustipraču i *mog muža Simu* oterali za Sarajevo te su ga nakon četiri dana oterali u logor Jasenovac te do danas ništa nisam čula za njega i neznam da li je živ ili mrtav.

Optužujem Ramiza Džafirovića ustašu iz Ustiprače za odvođenje mog muža i molim nadležnu vlast da se pronadje i preda na odgovornost.-

Neznam gde se okrivljeni nalazi napominjem da mi je njegovim nestankom šteta nanešena od dinara 100.000.-

nisam pismena⁷⁵²

t.j.

Перса Видовић

⁷⁴⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁷⁵⁰ Година није уписана.

⁷⁵¹ Испод су два нечитка латинична потписа.

⁷⁵² С лијеве стране се налазе два нечитка потписа, а са десне отисак прста свједока.

ИСКАЗИ СВЈЕДОКА

РУДО

Записник⁷⁵³

О Преслушању Оштећене

састављен дне 15-V-1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Višegradu кроз Višegrad округ Sarajevo

Од комисије су присутни:

Записничар:

Poverenik Ank, Kom.Dorđe Rađen

Приступа Kuzmanović Bosa ~~ени~~, кћи, ~~жена~~ Radisava родом из Bijelo Brdo општина Bijelo Brdo кроз Višegrad округ Sarajevo сада се налази у Rijeka стар 35 година, по занимању Домaćица издржава 1 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Juna mjeseca datuma se nesjećam kojeg je bilo u to vreme došla je jedna grupa ljudi koja se predstavila da su partizani a među njima mogla sam da poznam Ramiza Kosovca iz sela Kosovića srez Višegrad. Isti kad su došli tražili su večeru, i jasam mislila da im gotovim večeru, ali dok su se oni zdogovorili pa su mi rekli da nas moraju vezati, mene i djecu koju sam imala tada, i jedan je bijo kod moje kuće izbjeglica po imenu Milorad Planinčić iz sresa Rogatičkog, i jedna devojka Milka Miličević isto iz Rogatice. Oni su tada svezali Milorada i odveli ga u sobu u istoj kući i ja sam čula kada je isti krkljao kad su njega zaklali onda se jedan vratijo iz sobe i mene je pucao iz pištolja te me je potrevijo kroz vrat i ja sam pala na zemlju. Onda je jedan prišo meni i udarijo me 5 puta nožem po telu. Dok sam ja ležala onesvješćena na podu onda su mi poklali djecu ito, Radena st. 12 gd.- Radomirka st 11 gd. – Momčila st 6 gd. – Milku Miličević st, 18 gd. Kad sam ja ležala iznabadana i onesviješćena na zemlji nekoliko vremena došla sam do sebe i čula sam kako je jedan reko da sam još živa, a dok je drugi rekao neće ga ona više življjeti ni raniti partizane. Posle je uljego u kuću Ramiz Kosovac sa mitraljezem kojeg sam ja nako iz krvi vidila i reko je da se kupi odijelo. Pošto su mi svu djecu poklali i mala očerali onda su mi napuštili kuću, i ja sam čim su oni ošli ja sam se izvukla nako sa sedam rana od pištolja i noža i došla kući Gruja Kuzmanovića, gde su me sutradan prenijeli doktoru u Rudo i tu sam se izliječila. Ja imam toliko da kažem i molim da se isti pozove nek odgovara za žrtve koje je napravijo i nek izkaže koje sa njim bijo jer se isti sad nalazi kod svoje kuće gde sam gore navela. Svedoke da predvodim tu nije niko od moje djece osto živ samo može dokaza najbolje Grujo Kuzmanović koji se sada nalazi u Vojvodini u Lazarevu jer sam kod njega došla ranjena, i više nemam šta da kažem.

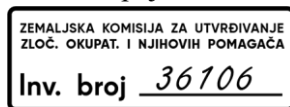
Đ. Rađen

*Боса Кузмановић⁷⁵⁴
под Ђ. Радем*

ПЕЧАТ ЈЕ ИЛУСТРОВАН

⁷⁵³ Документ је откуцан на писахој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁷⁵⁴ Са лијеве стране се налази отисак прста свједока Босе Кузмановић.

Записник⁷⁵⁶

састављен дне 4.II/1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:⁷⁵⁷

Записничар:⁷⁵⁸

Приступа Јањић, В. Радивоје син, кћи, жена Вукоманов⁷⁵⁹ родом из Бјелога Брда општина Бјелога Брда срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Бјелом Брду стар 52. година, по занимању Земљорадник издржава 3. чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

У Мјесецу септембру 1941 год. дошла је једна талијанска јединица у наше село, и њиховим долазком искупили су из нашег села 40 људи и дотерали нас на Бијело Брдо, ту су нас држали 24. сата, свију су нас мучили и испребијали, и најзад кад су нас свију толико измрцварили да више нисмо ни данас низашта онда су нас пуштали, од официра који су нас тукли и војника нисмо могли познати никога, само знам да се јединица звала [?]⁷⁶⁰

У мјесецу јануару 1942 год. у селу Вардишту су ме уфатили талијански војници карабињери: и отерали ме у Вишеград где сам остао два дана у затвору прогањајући ме и ударајући, говорећи ми да сам комуниста, и ако им некажем ћесу јединице партизанске да ћеме протерати усташама.

На моју горњу изјаву могу се опозвати насведоке који маје ствар позната као и мени, и то Јањић Павле и Јањић Петар оба из села Бјелога Брда. Напомињем дасу ме оштетили што сам бијо код њих два пута у логору и што су ме испребијали ћесам од убоја добијо брук, и данас немогу да радим. Цјеним и тражим оштету у вредности од Динара 300.000.

Тврдим да су моји горе наведени наводи тачни и истинити.
Чл. Комисије:⁷⁶¹

Писменсам.⁷⁶²

Записничар:⁷⁶³

⁷⁵⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁷⁵⁶ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁷⁵⁷ Испод се са десне стране налази потпис.

⁷⁵⁸ Испод се налази латинични потпис записничара.

⁷⁵⁹ Име није јасно читљиво те постоји могућност грешке.

⁷⁶⁰ У наставку се налази ријеч која није јасно читљива.

⁷⁶¹ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁷⁶² Испод се налази ћирилични потпис.

⁷⁶³ Испод се налази латинични потпис записничара.

Записник⁷⁶⁴

Састављен дне____/1946 пред Anketnom комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеград срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар:⁷⁶⁵

Приступа Јанјић Стана син, кћи, жена Милоја родом из В.Брдо општина В.Брдо срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у В.Брдо стар 42 година, по занимању домаћица издржава 7 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

Јуна 1941 God. došli su mojoj kući trojica ustaša. Njihovim dolaskom tražili su moga muža Miloja i našli ga na spavanju u istome momentu su ga zajmili i oterali ga u logor u Višegrad. Od kad su ga oterali više za njega nisam ništa čula a niti što njem znaš. Poznate Ustaše koje se e oterali moga muža bili su mi poznati i to Asib Mirlić iz sela Nezuka srez Višegrad i Drugi Smailović Hejub iz crnoga Vrhа i iz istoga sreza i Salim prezimena mu neznam a rodом je iz Ban Polja Srez Višegrad. Smatram da je glavni fušak bijo da se otera moj muž ondašnji presednik Ibran Alispaić, Pomenute ustaše neznam dje se sada nalaze osim presednik koji je bijo glavni krivac za moga muža nalazi se sad u Sarajevu-A isto je bijo i Jokic Ilije rodом iz Višegrada kao i Sabljak koji je bio šef stanice u Višegradu isti sabljak mije oteo krmka a isti se sabljak nalazi negde na službi u hrvatskoj. Molimo komisiju da bi o istima povela računa i da bi iste prinašla daji predvede pred sud da odgovaraju za svoja dela.

Одгонjenjem moga muža i paljenjem kuce kao i ostaloga oštetilisу me u вредности ито:

1.Kuca	U вредности од	Dinara	10.000 DIN.
24. Ovce	„	„	10.000“
1 kravu	„	„	10.000“
Cijeli namještaj kucni	„	„	100.000“
			130.000 DINARA-

na ovo se opozivam na svedoke Milovana Lugonju iz Gornje Lijeske Pavla Trifkovicа iz Donje Lijeske Srez Višegrad.

ЇЛ.КОМИСИЈЕ⁷⁶⁶
ЗАПИСНИЇАР

nisam Pismena⁷⁶⁷

⁷⁶⁴ Документ је откуцан на писаћој машини латиницом на ћириличном формулару.

⁷⁶⁵ Испод су нечитки потписи записничара и чланова комисије.

⁷⁶⁶ Испод је ћирилични потпис члана комисије.

⁷⁶⁷ Испод је отисак прста свједока Стане Јањић.

Записник⁷⁶⁸

Састављен дне 2.1. /1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар:⁷⁶⁹

Приступа Станија Влодова Раковић ~~син, кћ~~, жена Пок. Владе родом из Даниловића општина Гаочићи срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Гаочићима стар 33 година, по занимању домаћица издржава петеро чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

У августу мјесецу 1941 године дошло је седам наоружани усташа у моје село. Њиховим долазком у моју кућу одмах су је, претресли тражили су оружје кад су све претресли зајмили су мога човека Влада/Драгојловог Раковића и оћерали су га у Вишеград ђе о њему нисам могла чути ништа нити знати. Познате усташе које су оћерали мога човека били су следећи које сам и ја, могла познати, ито Нашид презимена му неznam, а родом је из села Јараца срез Вишеград, Неџиб презимена му неznam а живио је у селу Јарцима срез Вишеград. Сазнала сам да се Неџиб налази у Сарајеву који сигурно зна о мом мужу јер јега он оћерао а за друге усташе неznam им имена нити знам ђе се налазе.

II.

Кривим Сабита Зајка родом из села Гаочића срез Вишеград и Ферата Репуха из села Репошевића срез Вишеграда, а сада се налазе негде на страни и неznam ђе им је сада боравак. Горе наведени су довели усташе мојој кући и исти нису били под оружјем. Исти су тражили усташе из Рудога и ишли су те тужили па кад им није успијело онда су довели из Вишеграда усташе те су заједно са њима оћерали мога мужа ђе сам ја остала да издржавам моје петеро дијеце које је остало иза мога мужа. На ово могу се, опозвати на двојицу људи из мога села којима је ствар позната као и мени. Предводим као сведоке Петра Павловића из Села Гаочића и Милана Костића из села Дуговијечи.

Напомињем да ми је штета нанијета приликом отеривања мога мужа која износи данашњег новца _____ 50000 динара

На ово се могу потписати да је све тачно и истинито за мога мужа .
Чл.Комисије⁷⁷⁰ Нисам Писмена⁷⁷¹

Записничар⁷⁷²

⁷⁶⁸ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁷⁶⁹ Испод се налазе нечитки потписи чланова комисије.

⁷⁷⁰ У продужетку је ћирилични потпис члана комисије.

⁷⁷¹ Испод је отисак прста свједока Станије Раковић.

⁷⁷² Испод је нечитак потпис записничара.

Приступише сведоци: Павловић Петар родом из села Гаочића вјере православне стар 48 година, стално боравиште Гаочићи арез Вишеград и Милан Костић из села Дуговијечи стар 30 година вјера православна сада живи у селу Дуговијечи срез Вишеград, те изјавише пред овом комисијом следеће. У мјесецу августу дошли су усташе у наше село и оћерали Влада Раковића и Мића Новаковића оба из села Гаочића и о истима се више ништа није знало ни до данас. Према доказима да су исти по ноћи бачени у Дрину за одгоњење горе наведене двојица главни је хушкач бијо Сабит Зајко из Села Гаочића срез Вишеград који је ишао три пута у Рудо те је тражијо усташама да се Срби прогоне. Пошто му није успијело исти је отишао у Вишеград и довео усташе, ђе је бијо логорник Ивица Катић који се сада налази у логору у Сарајеву на ово што смо овде најавили можемо да се потпишемо на горе наведено да је све, тачно и истинито.

Чл. Комисије⁷⁷³

Сведоци.⁷⁷⁴

Записничар⁷⁷⁵

⁷⁷³ Испод је нечитак потпис члана комисије.

⁷⁷⁴ Испод су ћирилични потписи свједока Петра Павловића и Милана Костића.

⁷⁷⁵ Испод је нечитак потпис записничара.

Zapisnik⁷⁷⁶

sastavljen dne 22-II-/1946 pred под komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Рудом srez Вишеград okrug Сарајево

Od komisije su prisutni:⁷⁷⁷

Zapisničar:

Pristupa Павловић Драга sin, kći, žena Радојице rodom iz Гаочића opština Рудо srez Вишеград okrug Сарајево sada se nalazi u Гаочићима star 45 godina, po zanimanju Домаћица izdržava 6 članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

Дана 26 априле 1942 године, мој муж Радојица Павловић био је тога дана побегао од куће бојећи се усташа. Побегао је у село Раванице заједно са Милком Кирицићом, Миливојом Павловићом и другим комшијама. Тога дана у селу Раваницама налазила се талијанска јединица која је палила куће у поменутом селу и убијала нека лица из поменутог села. Иста јединица је дошла из Рудог и имала је назив батаљон ЂАСАНО⁷⁷⁸.

И том приликом су ухватили мога мужа Радојицу и остале који су били са њим, и спровели га заједно са Миливојом Павловићем у Рудо, а даље за Вишеград и предали га Немцима. Познато ми је да је вођа те колоне т.ј. њихов водић био је Алија Зуко из села Гаочића и именовани је био као тумач поменутог Батаљона.

Потпис [?]⁷⁷⁹
m.j.

Записничар:

Чланови Одбора:⁷⁸⁰

Приступају сведоци и то: Миливоје Павловић из села Гаочића и Милко Кирицић из села Гаочића и изјавише следеће:

Ја Миливоје Павловић одбегао сам истога дана заједно са Радојицом Павловићем из села Гаочића у село Раванице, где су нас оба двојицу ухватили Талијани и спровели у Рудо, а затим у Вишеград и предали нас Немцима. Немци су нас интернирали за Норвешку. Познато ми је да је друг Радојица Павловић погинуо од стране немаца у Норвешкој 1942 године. Као водић јединице која нас је ухватила био је Алија Зуко из села Гаочића који је говорио на Талијанском језику Талијанима да само Комунисти.

Потпис Сведока:⁷⁸¹

Ја Милко Кирицић побегао сам истога дана са Радојицом Павловићем и

⁷⁷⁶ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на латиничном формулару.

⁷⁷⁷ Испод се са десне стране налазе два потписа.

⁷⁷⁸ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁷⁷⁹ Испод се налазе отисак прста и ћирилични потпис.

⁷⁸⁰ Испод се налази потпис члана одбора.

⁷⁸¹ Испод се налази ћирилични потпис свједока.

Миливојем Павловићем у село Раванице, где су нас Талијани ухватили. Мене су пустили кући, а поменуте другове спровели за Рудо. Видео сам лично водића талијанске јединице Алију Зука из села Гаочића, који им је био тумач, и говорио нам је да смо Комунисти.

Потпис Сведока.⁷⁸²

Записничар:⁷⁸³
Одбора.⁷⁸⁴

Чланови

⁷⁸² Испод се налази ћирилични потпис свједока.

⁷⁸³ Испод се налази латинични потпис записничара.

⁷⁸⁴ Испод се налази ћирилични потпис члана одбора.

Записник⁷⁸⁶

састављен дне 20.II/1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни⁷⁸⁷

Записничар:⁷⁸⁸

Приступа Петрић Јован син, ~~ћн~~, жена Којов родом из Полимља општина Рудо срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Полимљу стар 77 година, по занимању Земљорадник издржава седмеро чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Јесени 1942 год. мој син Михаило⁷⁸⁹ ишао је по задаку од стране Митра Кузмановића које је био обавештајац Н.О.И, носећи пошту за Ужице и кад су били у село Вардиште ту су их пофатали нијемци и оћерали у логор у ужице, по чувењу да је мога сина нека жена проказала дасу они комунисте нијемцима, и ондасу ји нијемци пофатали, али исте жене не знам која је то рекла нијемцима, и кад је мој син доћеран у ужице био је ужицу 5, мјесеци, и из Ужица су га протерали за Београд даје већ био осуђен на 12, година робије, и тамо је у Београду остао све до 43 год, и више ми није било познато за њега шта је били са њим, чуо сам од људи даје поново осуђен 43 године на смрт, само ми је писала моја прија из Београда питајући мене јесам ли жив и у писму ми је јавила 43 год, дасе у сина више не уздам дамије син погинуо, од нијемаца у Београду.

Комаданти ми нису познати који су тада били у Ужицу као и Београду да би могао да кажем зликовце, штетам је нанијета приликом огоњења мога сина иза које га је остало 6 дјеце даја сад издржавам у вредности 200.0000:

Сведоке да би могао да предведем ја их немам само би могао да на моју прију Јефу Станковић из Београда која би могла нешто да докаже пошто ме је иста обавестила дамије син погинуо, тврдим даје све тачно и истинито:

Чл. Комисије:⁷⁹⁰
писмен⁷⁹¹

Нисам

тј под

Записничар:

⁷⁸⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁷⁸⁶ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁷⁸⁷ Испод се са десне стране налази нечитак потпис.

⁷⁸⁸ Испод се налази потпис записничара.

⁷⁸⁹ Изнад ријечи „Михаило“ у оригиналном документу руком је уписана ријеч „Коста“.

⁷⁹⁰ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁷⁹¹ Испод се налази потпис записничара и један отисак прста.

Закписник⁷⁹³

sastavljen dne ii.II./1946 pred Anketnom komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Višegrad srez Višegrad okrug Sarajevo

Od komisije su prisutni:⁷⁹⁴

Закписничар:⁷⁹⁵

Pristupa Stikić Radoje sin, kći, žena Pok. Jevrema rodом из Štrpaca општина Štrpcu srez Višegrad okrug Sarajevo сада се налази у Višegrad стар 29 година, по занимању Poverenik Prosvet. Odeljka издржава 5 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Januara 1942 god, u isto vreme se nalazila u mome selu N.O.V. a uto vreme su naišli Talijani dje jese povela borba izmedju partizana i Talijanske jedinice, pošto su talijani u to doba bili jači i naoružani i tesu tada se partizanske jedinice povukle i gde su došli talijani, i njihovim dolaskom u moje *selo* došli mojoj kući i kada su došli našli su u mojoj kući gdeje se kuvao ručak za narodno oslobodilačku vojsku, u to doba su mi izveli iz kuće moga oca, Jevrema i izveliga od kuće tri metra i streljali ga, streljali su ga zato što se je u mojoj kući kuvao ručak za N.O.V.

Poznati mi nisu oficiri koji su bili glavni naredbovači dabi ji mogao ja da prevedem, a niti vojnike koji su streljali moga oca, samo znam da se je zvao u to doba bataljon BELUNO⁷⁹⁶, koji je tada operisao u mome selu protiv N.O.V.

Na gore navedenu izjavu mogu se da opozovem na svedoke kojima je stvar poznata kao i meni ito, na Mitra Mikovića⁷⁹⁷ iz sela knjeginje i na Milana Drobnjakovića iz sela Bovana svi iz sreza višegradskoga.

Cjenim da m ije šteta nanijeta prilikom ubistva moga oca kao i što su mi iz kuće digli dosta stvari cjenim u vrednosti današnjega novca Dinara 200.000.

Tvrđim da je sve tačno i istinito.

Čl. Komisije.⁷⁹⁸

Подпис свједока:

Pismensam.⁷⁹⁹

Закписничар.⁸⁰⁰

⁷⁹² Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁷⁹³ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁷⁹⁴ Испод се са десне стране налази потпис.

⁷⁹⁵ Испод се налази латинични потпис записничара.

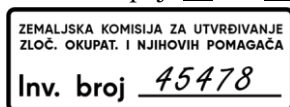
⁷⁹⁶ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁷⁹⁷ Презиме није јасно читљиво те постоји могућност грешке.

⁷⁹⁸ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁷⁹⁹ Испод се налази ћирилични потпис.

⁸⁰⁰ Испод се налази латинични потпис записничара.

Записник⁸⁰²

састављен дне 20.II./1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеград срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:⁸⁰³

Записничар:⁸⁰⁴

Приступа Гардовић Ленка син, кћи, жена Пок. Василија родом из Штрбаца општина Штрбци срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Пребидоли стар 42 година, по занимању Домаћица издржава 3 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Мјесеца Септембра 1941 год. мој муж Василије једне суботе ћерао у Рудо једну краву да прода и није је продао, а исту краву коју је продавао пазаривао је са Вебијом Смајевићем, после 3 дана дошао је један човјек и рекао је моме мужу да доћера краву даће је узети исти горе наведени и мој мује отишао у рудо са Мемом⁸⁰⁵ презимена му неznam и кад је мој муж дошао у рудо ту су га усташе уфатиле и затвориле и онда су га оћерали за Вишеград, и више оњему ми није ништа познато шта је сањим било или је жив или мртав, у то доба су били главни Комаданти усташки у Рудом Мехмед Крехо и Гего⁸⁰⁶, а друге ми усташе нису познате даби и могла да предведем, осим горе наведени исти горе наведени није ми познато ћесе сад налазе осим Креха по чувењу како сам сазнала преко људи да се налази у Сарајеву: Молим Комисију уколико се негде налазе на слободној ноги дабији предвела пред војни и народни суд да одговарају за своја дела која су направили:

Штета мије нанијета у вредности штомије остало на моме врату троје дјеце које ја морам да издржавам и у исто време суми отерали краву.

Цјеним 200.000-

На горе наведену изјаву могу се опозвати на сведоке који маје ствар позната као и мени, Десимира Јаковљевића и на Радивоја Кирицића из рудог,

Нисам писмена:⁸⁰⁷

тј под

Чл. Комисије:⁸⁰⁸

Записничар:⁸⁰⁹

⁸⁰¹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁸⁰² Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁸⁰³ Испод се са десне стране налази нечитак потпис.

⁸⁰⁴ Испод се налази латинични потпис записничара.

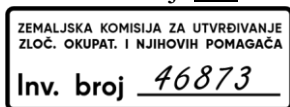
⁸⁰⁵ Име није јасно читљиво те постоји могућност грешке.

⁸⁰⁶ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁸⁰⁷ Испод се налазе отисак прста и латинични потпис.

⁸⁰⁸ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁸⁰⁹ Испод се налази латинични потпис записничара.

Зaписник⁸¹¹

sastavljen dne 25-II-/1946 pred ПОД komisijom za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Рудом srez Вишеград okrug Сарајево

Od komisije su prisutni:⁸¹²

Зaписничар:⁸¹³

Pristupa Туба Милева sin, kći, žena Симова rodom iz Раванаца opština Рудо srez Вишеград okrug Сарајево sada se nalazi u Паст star 45 godina, po zanimanju Домаћица izdržava 3. članova porodice, propisno opomenut na kazivanje istine, izjavљује:

Дана 24 априла 1942 године мој муж Симо Туба из села Паст побегао је од куће бојећи се Усташа у село Раванице. Тога дана је била Талијанска јединица на Раваницама. Где је палила куће и убијала нека лица. Мој човек Симо побегао је заједно са Миливојем Павићевићем Милком Кирицићом, Радојицом Павловићем и осталим. Јединица Талијанска како горе наведеног била је тога дана у Раваницама, иста је дошла из Рудог и њезин назив је био батаљон БАСАНО. И тога дана је ухватила мога мужа Сима и остале горе наведене од којих је Милка Кирицића пустила а остале заједно са мојим мужем Симом спровела за Рудо. После су ми мужа заједно са осталим спровели за Вишеград и предали их Немцима.

П о т п и с:⁸¹⁴

m.j.

Записничар:⁸¹⁵

Чланови Одбора:⁸¹⁶

Приступају сведоци: Миливоје Павловић из села Гаочића и Милко Кирицић из села Паст и изјавише следеће:

Ја Миливоје Павловић побегао сам тога дана заједно са Симом Тубом у село Раванице. Тога дана је била Талијанска војска у Раваницама. Као водић Талијана био је Алија Зуко из села Гаочића.

Тога дана су нас ухватили и спровели за Рудо, а после тога за Вишеград и предали су нас Немцима. Који су нас интернирали за Норвешку. Познато ми је да је друг Симо Туба погинуо у месецу јануару 1942 године од стране Немаца у Норвешкој.

Потпис сведока:⁸¹⁷

Члан Комисије⁸¹⁸

⁸¹⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁸¹¹ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁸¹² Испод се са десне стране налазе два потписа.

⁸¹³ Испод се налази потпис записничара.

⁸¹⁴ Испод се налазе отисак прста и ћирилични потпис.

⁸¹⁵ Испод се налази ћирилични потпис записничара.

⁸¹⁶ Испод се налази потпис члана одбора.

⁸¹⁷ Испод се налази ћирилични потпис сведока.

⁸¹⁸ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

Записник⁸²⁰

састављен дне 20.II./1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:⁸²¹

Записничар:

Приступа Симеуновић Мика еин, кџн, жена Пок, Милије родом из Сјеверин општина Сјеверин срез Прибој округ Плевља сада се налази у Рудоме стар 54 година, по занимању У Државној статистици била послужитељ у Сарајеву издржава једна чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Мјесеца децембра 1941 год. моја шћер Марица Сиуновић је радила код Адвоката Јуревића и била је у организацији, истог мјесеца дошле су усташе мојој кући тражили су моју горе наведену шћер, и пошто моја шћер није била код куће, онису отишли у установу и нашлије и отерали у затвор, у затвору је била до фебруара 42, год, и одатле је отерана у Градишку, отада за њих нисам могла ништа да чујем, Тадашњи Логорници у то доба био је Иван Францетић, Шеф полиције Иван Тољ, а остале ми усташе нису били познате дабији могла да предведем, само Знам даје бијо главни смицалица срба у то доба Деша Ћатовић, који је се приказивао даје комуниста, а највише је срба спремијо у логор, Поменуте усташе неznam где се сад налазе, само моли комисију у колико се негде налазе на слободној ноги даби исте предвели пред народни суд да одговарају за дјела која су учинили,

Могу се опозвати насведоке којима је ствар познате као и мени а који сад живе у Сарајеву ито: Стану⁸²² Влачићку, Витомира Сташевића, исти могу више да докажу него и ја, у исто време сам ја избјегла и дошла у Рудо са голим⁸²³ животом ђе мије све остало ито:

1, Машина шивећа	У вредности	Динара	5.000.-
њена спрема дјевојачка	“	“	100.000.-
Цео кућни Намјештај	“	“	100.000.-
		Свега	205.000.-ди.

Тврдим даје све тачно и истинито и дајем свој подпис:

Чл. Комисије⁸²⁴:

Нисам

Писмена:⁸²⁵

mj

Записничар:⁸²⁶

⁸¹⁹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁸²⁰ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁸²¹ Испод се налазе потписи чланова комисије.

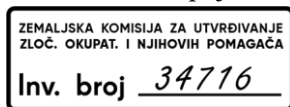
⁸²² Име није јасно читљиво те постоји могућност грешке.

⁸²³ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁸²⁴ Испод се налази ћирилични потпис члана комисије.

⁸²⁵ Испод се налазе отисак прста и потпис.

⁸²⁶ Испод се налази потпис записничара.

Записник⁸²⁷

Састављен дне 2. I. /194 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар.⁸²⁸

Приступа Новаковић Раданова Милица син, кћи, жена пок. Миће родом из Добрун општина Гаочићи срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Гаочићима стар 38 година, по занимању домаћица издржава О-сам чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

У августу 1941 године дошло је мојој кући четворица усташа и нашли су мога мужа Мићу код куће који је радијо врхо пшеницу. Чим су уфатили мога човека почели су га ударати пушкама. Међу Усташама били су ми познати Ферат Репух из Репушевића, Авдо Кујунџић, *Неџиб* презимена му неznam исте Усташе су се налазиле на дужности у Вишеграду. Кад су мога мужа оћерали дошла су дјеца Амеда Зајка из Гаочића мојој кући дигли су ми из куће хиљаду динара.

Кад су оћерали мога мужа чула сам од Јована Тубе из Бишевића да му је причао Амед Зуле да су га измрцварили и да га Амед Зуле на коњу доћерао у Вишеград и више за њега нисам могла чути ништа да ли је жив или мртав.

Сазнала сам да је за мога мужа што су га Усташе оћерале све крив Сабит Зајко из Гаочића који је ишао три пута у Рудо и тужио мога мужа, а кад нијему се уважила он је отишао у Вишеград и довео усташе из Вишеграда.

За ову моју изјаву могу да подведем сведока Ђорђа Спахића и Тијосава Павловића који исто могу да речу као и ја.

Напомињем да су усташе приликом њиховога долазка претресли и кућу и да су ме оштетили одвођењем мога Мужа који је мене издржавао а данас ми је остало осмеро дјеце даји ја, издржавам могу да цјеним да моја штета износи
Свега 10000 Дин.

Чл. Комисије⁸²⁹

Нисам Писмена⁸³⁰

Записничар⁸³¹

⁸²⁷ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

⁸²⁸ Испод су нечитки потписа записничара и чланова комисије.

⁸²⁹ У продужетку је латинични потпис члана комисије.

⁸³⁰ Испод је отисак прста свједока Милице Новаковић.

⁸³¹ Испод је нечитак потпис записничара

Приступају сведоци: Спахић Ђорђо и Павловић Тијосав. Оба из села Гаочићи Срез Вишеград који пред овом комисијом изјавише Следеће.

Да су у мјесецу августу Дошло је у наше село четири наоружане усташе Са Сабитом Зајком из Гаочића који је Усташе водијо. Истога дана су оћерали Мића Новаковића Весу исто и за мном пуцали а ја сам побјегао и мене нису онда Уфатили.

Међу Усташама били су познати Нашид презимена му неznam Ферат Репух из села Репошевића и Сабит Зајко који их је водијо. Друге усташеми нису познате и сада се налазе на страни и није нам познато ђе им је Боравак.

Чл.Комисије⁸³²

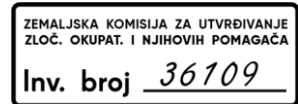
Записничар⁸³³

Сведоци⁸³⁴

⁸³² У продужетку је потпис члана комисије.

⁸³³ Испод је нечитак потпис записничара.

⁸³⁴ Испод су ћирилични потписи свједока Ђорђа Спахића и Тијосава Павловића.

Записник⁸³⁵

Састављен дне 4.П./1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар:

Д. Рађен

Б. Ђуровић

Приступа Милановић Михаило син, кћи, жена Милицава родом из Даниловића општина Будимлија срез Вишеград округ Сарајево сада се налази у Даниловићима стар 66 година, по занимању Земљорадник издржава 2 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине изјављује:

Мјесеца јануара 1942 год, мој син Витомир отишао је у Вишеград својим послом, и кад се вратио из Вишеграда, између вишеграда и Јагодине Босанске ту су га убили. Ни до данас нисам могао знати ко је судјеловао за убиство мога сина, нити данас знам. Само знам да су тада у то време били у Вишеграду вође Амир Плоскић, Сарач Наил, Ивица Катић и Сабљак сви поменути су били из Вишеграда, друге ми нису познате усташе нити који су извршили злочин над мојим сином нити до данас знам.

На моју горе наведену изјаву могу да се опозovem на сведоке којима је ствар позната као и мени, и то на Спасоја Ђукановића и Радована Милановића оба из села Даниловића.

Цјеним да ми је штета нанијета што ми је син убијен у износу од

Динара

200.000.-

Чл. Комисије:

Б. Ђуровић

Писмен сам:

М. Милановић

Записничар:

Д. Рађен

⁸³⁵ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом на ћириличном формулару.

ИСКАЗИ СВЈЕДОКА

ЧАЈНИЧЕ

Број: 21

Прилог 1.

ЗАПИСНИК⁸³⁶

састављен дана 8. јула 1946. у Чајничу за Мјесни Н. Одбор Чајниче по Земаљској комисији за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача.

Приступају позвани свједоци:

- 1.- Фочо Хамид умрл. Ђамила, 53 године, столар из Чајнича.
- 2.- Ласица Саво пок. Ђорђа, 59 година, ковач из Чајнича.
- 3.- Пазарац Авдо Хамидов, 18 година, секретар МН-О-ра Чајниче.
- 4.- Ласица Невенка пок. Срета, 18 година, замјеник претсједника МНО-ра Чај.
- 5.- Јовановић Раде пок. Саве, 65 година, приватни намјештеник у Чајничу.
- 6.- Спремо Милка ж. пок. Васа, 49 година, домаћица из Чајнича.
- 7.- Ђехајић Вехбија, умрлог Мурата, 28 година, гостионичар из Чајнича.

Пошто је свједоцима предочено, да имају да искажу све оно што знају о злочинима које је починио окупатор и његови помагачи на терену Мјесног Н. Одбора Чајниче и то вјерно и истинито, т.ј. свједоци дају ову заједничку изјаву:

ПРВА ГРУПА

За вријеме старе Југославије Чајниче је било сједиште среза, а остало је и даље настанком т.з. „НДХ“. Настанком те „НДХ“ у Чајничу се одмах приступило организовању усташког покрета, којему је на челу био усташки логорник Берберовић Авдо. Уз њега је био главни организатор тога покрета судија Радочај Ото. Усташе нису стигле да развију јачу дјелатност, јер су одмах по оснутку тога покрета, почетком маја 1941 године окупирале Талијанске трупе „дивизије пустерија“ десну страну чајничког среза до Дрине и тако и само Чајниче. Чим су Талијани дошли, усташе са својим логором напустили су Чајниче и отишли за Горажде. То је било 13 маја 1941 године. Усташе су из Горажда чешће пута долазиле у Чајниче са намјером да преузму власт од Талијана, али им то Талијани нису дали. Из тих разлога усташе у Чајничу нису могле ништа нашкодити нашем народу. Ипак су наше двије мештанке страдале од усташа. То су биле: Зечевић Загорка и Старовлах Мара, које су у новембру 1942 године пошле возом за Сарајево. Њих двије скинуле су усташе из воза у Устипраци, и од тада се њима дјецом замео сваки траг. Још прије овога, некако у фебруару или марту 1942 године страдао је од усташа Талић Михајло, којег су усташе кад је стигао на станици у Сарајево, одвеле и за пар дана убили.

Чебовци се појављују у Чајничу у мјесецу јулу 1943 године под командом Муниба Чебе и то у вријеме када су у Чајничу били *feldžandari*⁸³⁷ с једне стране, те четника који су се налазили у околини Чајнича, с друге стране. Нијемци и Чебовци нису штедили наш народ, него су пуцали и у куће. Чебовци су пуцали са мунаре велике цамије и том приликом убили су 27 јула 1943 године по дану: Радмилу Спрему, која се је појавила преко пута цамије на прозору своје куће. Тада је било и рањених у Чајничу. Почетком аугуста 1943 год. повлаче се из Чајнича Нијемци и Чебовци испред четника који се налазе у околици Чајнича. Пред само повлачење Чебовци упадају у куће и убијају жене, јер мушкараца

⁸³⁶ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом.

⁸³⁷ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналу дописан руком.

тада није било у Чајничу. Тако су упали у кућу Ане Спаић и ножевима поклали: Спаић Ану, Гиговић Дану, Танасковић Дану, Бајевић Гвозду и Гиговић Даницу. На улици су тада убили Љубицу Павловић, ~~Филку Дурминшевић~~, а Јову Ласицу ранили, од чега је након пар дана умро.

ДРУГА ГРУПА

Прве Њемачке трупе прошле су преко нашега терена управо на велики петак 1941 године, и опљачкале су у Чајничу сав државни новац, којег је било од прилике 2 милијона динара. Они су дошли до Плеваља и продужили за Горажде.

Послије тога долази опет Њемачка војска у Чајнице у мају 1943 г. и то Вражија дивизија. Она је дошла од *Горажда*, задржавала се је у Чајничу десет дана. Та дивизија опљачкала је Српску цркву, у којој су обили касу и новац узели, поскидали дијаманте са иконе, а исто тако опљачкали све златне и сребрне предмете из цркве којих је било јако много, а цијени се да је било око 20 кг. тежине. Тада су Нијемци опљачкали и радње и дучане по Чајничу, а стрелили су Леонтија Станића. Након одласка ове дивизије у Чајнице је дошло око 300 фелд-жандара. Они су били два мјесеца у Чајничу. У то вријеме они су били опкољени са свих страна од четника. У то вријеме настаје борба између тих нијемаца и Чебоваца с једне стране и четника с друге стране. Почетком августа 1943 године у вријеме тих борба са четницима, долази од Зупчића 118 Ловачка дивизија са тенковима и ослобађа опкољене фелд-жандаре, и фелд-жандари и Чебовци и 118 Ловачка дивизија повлаче се у правцу Горажда. Одмах по повлачењу ових долазе у Чајнице четници. Концем септембра 1943 године почињу прелазити Нијемци од правца Плеваља преко Чајнича за Горажде. Тада су пролазили око 6 недеља, а пролазили су дан и ноћ. Рачуна се да их је било око 25 дивизија. У то вријеме нијемци су стријељали Ацу Буровића, а у логор у Земун отпремили Јовановић Душана где је овај и умро од тифуса 2-2-1944 год. 14. јануара 1944 године прошле су кроз Чајнице и задње Њемачке јединице из II офанзиве.

У фебруару 1944 године дошли су од Фоче у Чајнице СС трупе, које су се након два дана опет повратиле према Фочи.

У априлу 1943 године бомбардовало је 13 Њемачких штука Чајнице у вријеме кад су у Чајничу били партизани. Том приликом погинуо је Ђуровић Радован и *Vaxida* кћерка Сабрије Корјенића. Том приликом оштечено је много кућа. *Tom prilikom su još poginuli Tiran Nedžib i Suljo Imamović.*

ТРЕЋА ГРУПА

11.5.-1941 дошло је у Чајнице 20 Талијанских финанаса са командантом Петрини Антонијем.

На 13-5-1941 године дошло је у Чајнице 40 карабинера са командантом Франком Ролеријем, поручником, који је био и ~~нишанин~~ командант мјеста Чајнице. Они су припадали дивизији Пустерији, чија се команда налазила у Плевљима, са командантом генералом Џовани Експозитом. Талијани су се задржавали у Чајничу до 7 децембра 1941 године, којег су дана препустили Чајнице четницима.

24-4-1942 године долазе у Чајнице опет дивизија Пустерија, као казнена експедиција. У саставу те дивизије налази се и милиција састављена од домаћег ~~нашег~~ елемента у Плевљима. Чим је дошла та дивизија са том милицијом почела је палити околна села око Чајнича. Та дивизија задржала се у Чајничу годину дана, до 11 априла 1943 године. Чим су дошли у Чајнице почели су хапсити и

жене и мушкарце а многе су одводили у затвор у Плевље. Тако су одвели у Плевље: Перендију Милана, Васиљевић Секула, Радовић Светка, Ласицу Раду, Савић Лазара, Ђоковић Воју и Влаховић Божу. Ове су држали у затвору у Плевљу око 2-3 мјесеца и тада их пустили на слободу, осим Раде Ласице, којег су били интернирали у Италију, и који се је тек 1946 године повратио. Тога пута су Талијани пљачкали све што су стигли. У селима су из кућа покупили 30 срба и 2 муслимана и довели их у Чајниче, где су их одмах пострелили.

Прије него што су дошли Талијани у Чајниче, т.ј. у марту 1942 год. у вријеме кад су се у Чајничу налазили партизани, Талијани су бомбардовали Чајниче и том је приликом погинула: Вуковић Јованка, Дробњак Петар, Аземина Питић и дијете Абдулаха Имамовића, а рањена Ђулафера Имамовић.

У аугусту 1942 године дивизију пустерију замјењује Алпинска дивизија “Тауриненза” чији је командант у Плевљима био генерал Вилвалдоморенца⁸³⁸. У Чајниче је од те дивизије дошао 4 пук. Од дивизије Пустерија осто је само пуковник Кастањело у Плевљима, који је често долазио у Чајниче. У пуку у Чајничу као обавештајни официр налазио се је мајор Косенза, који је наставио са организовањем домаће милиције. Он коме је одлучио да се да оружје, томе се је морало дати. Та милиција, коју је наоружавао Косенза, пљачкала је наша села и убијала. Тај 4 пук дивизије Тауриненза налазио се је у Чајничу до 11 априла 1943 године. Кроз то вријеме у Чајничу се налазио и Бодирога Василије са својих десет четника.

У фебруару 1943 године Четници Ђуришић Павла пале и убијају по директивама Талијанске команде из Црне Горе – Пирција – биролa (гувернера Црне Горе) од Плеваља до Дрине. У Чајниче четници нису тада долазили. Талијани из Чајнича мирно посматрају како четници пале села око Чајнича. У априлу 1943 год. прешли су Партизани Дрину код Фоче и пошли у правцу Чајнича, а Талијани се услед тога 11 априла 1943 године повлаче из Чајнича у правцу Плеваља. Прије повлачења талијани су запалили муницију, која је била сложена око Српске цркве и од те детонације црква је срушена. У другој српској цркви била је смјештена муниција, коју су такођер запалили и дигли је у зрак. Осим тога била им је муниција у старој школи, згради Среског начелства, па су и те зграде дигли у зрак. Услед те експлозије погинуо је Танасијевић Васо, изгорело је 20 кућа, које су се налазиле у близини ових зграда, које су дигнуте у зрак. Још истог дана Талијани су се повукли. Иза Талијана одмах се повлачи Бодирога са својих десет људи, па и он приликом повлачења пали пет кућа.

Послије тога Талијани се више нису враћали на наш терен.

ЧЕТВРТА ГРУПА

Талијани су напустили Чајниче 7 децембра 1941 године, а истог дана ушли су у Чајниче четници под командом Јездимира Дангића. Првих 15 дана нису убијали, али кад је дошао Миличић Антоније са четницима од Рогатице, настаје клање. Неке жртве убијају у граду Чајничу, а неке одводе у Горажде и тамо их убијају. Пљачкају по кућама и злостављају народ. Четници су се налазили у Чајничу до 27 јануара 1942 године. У том раздобљу они су побили: 60 људи.

На 27 јануара 1942 године дошли су у Чајниче партизани и остали до 24-4-1942 године.

Од 24-4-1942 године до 11-4-1943 године у Чајничу су Талијани.

Од 11-4-1943 године до средине маја 1943 године у Чајничу су Партизани.

⁸³⁸ Име је преправљано ручно и у оригиналу је нечитко, па постоји могућност грешке.

У фебруару 1943 године по директивама Талијанске команде Пирција Бирола четнички командант Ђуришић Павао са својим четницима пали села и убија од Плеваља до Дрине. У Чајнице, у ком су у то вријеме били Талијани Ђуришић није долазио. У то вријеме у Чајничу је Бодирога Василије, чет[нички] потпоручник са својих 10 четника, којег издржавају Талијани и опскрбљују муницијом. Бодирога није учествовао у Ђуришићевој акцији. Послије те акције Ђуришић се са својим четницима повратио у Црну Гору. У тој Ђуришићевој акцији учествовао је и капетан Бојовић.

У априлу 1943 године Ђуришић са својим четницима прошао је кроз Чајнице за Фочу ноћу у камионима.

Иза тога долази повлачење Талијана из Чајница 11 априла 1943 године. Истог дана повукао се је и Бодирога са својим четницима у повлачењу запалио је пет кућа у Чајничу.

У мају 1943 године кроз Чајнице је прошла Вражија дивизија а затим дошли фелд-жандари, који су се са чебовцима повукли 3 августа 1943 године. Истог дана дошли су у Чајнице четници под командом Вучковић Милоша. Они су попалили један дио града у Чајничу, т.з. “махалу“, којом је приликом изгорело око 150 кућа. Том приликом су четници запалили кућу Пите Касиба у којој је он и изгорио, а пред кућом су убили Јашаревић Милку и Милку Дурошевић, а сем ових убијено је још троје. У новембру и септембру 1943 године у Чајничу су партизани, иза тога опет четници, па Нијемци и то се тако стално мијења током 1944 године. Свијет увијек бјежи, а нарочито испред четника. Иза тога није било више жртава.

Чајнице је ослобођено 8 јануара 1945 године.

Прочитано, одобрено и потписано.-

Повјереник комисије:⁸³⁹

Свједоци:⁸⁴⁰

Члан анкетне комисије⁸⁴¹

Записничар:⁸⁴²

⁸³⁹ Испод се налази потпис.

⁸⁴⁰ Испод се налазе потписи седам свједока.

⁸⁴¹ Испод се налази потпис.

⁸⁴² Испод се налази потпис.

ЗАПИСНИК⁸⁴³

састављен дана 9 јула 1946 године у Чајничу за Мјесни Народни Одбор Браху по Земаљској комисији за утврђивање ратних злочина окупатора и његових помагача.

Приступају позвани свједоци:

- 1./ Јовановић Раде пок. Мила, 23 године из Милијена, секретар МНО.-ра Брахе.
- 2./ Перендија Милосав пок. Јека, 57 година, из Камена,
- 3./ Поклопић Неђо Сакин, 40 година из Брахе,
- 4./ Чолак Хајдар умрл. Авдије, 41 година из Батотића,
- 5./ Тошић Драго пок. Јевђа, 46 година из Батотића,
- 6./ Шишић Зајко умрл. Алије, 40 година из Брахе,
- 7./ Алишеховић Вехбија Алијин, 49 година из Борајне,
- 8./ Хабибовић Шабан умрл[ог] Мухарема, 54 године из Борајне,
- 9./ Ћевриз Перо Василијев, 45 године из Поникава, претсједник МНО.-ра Браха,
- 10./ Тадић Новица Јованов, 46 година из Тубровића.

Пошто је свједоцима предочено да имају да искажу све оно што знају о злочинима, које је починио окупатор и његови помагачи на терену МНО.-ра Браха, и то вјерно и истинито, свједоци дају ову заједничку изјаву:

1. ГРУПА

Усташе нису долазиле на наш терен за вријеме окупације, али су долазили жандари, милиција и Чебовци. Народ је испред њих бјежао, јер су они наш народ злостављали. У јуну 1943 године дошли су у наша села непознати жандари и побили: Петронић Дејана, Перендију Драгу, Ковачевић Рада, Дачевић Милорада и Рада, Танасковић Јелку, Машић Љубицу, Ристановић Санфу и Чаћић Душана. Жандари су побили ове људе тамо где су их стигли. У то вријеме био је у Чајничу командир жандарски Алија Шундо.

Од 1942 године на нашем се терену јављају банде Чебоваца, предвођене Мунибом Чебом. Те банде су упадале и дању а највише ноћу у наше куће и убијале жртве. У новембру 1942 године Чебовци су поставили на нашем терену засједу с намјером да сваког убију ко ~~год~~ прође цестом, па су том приликом убили Дачевић Дика, који је водио овце са паше. Концем јуна 1943 године упала је банда Чебоваца у кућу Пријевић Уроша, гдје је нашла укућане за већером. Та банда је сву кућу опљачкала а укућане отјерала у поток, пола километра далеко од куће, и ту их поклала. То су били ови укућани Пријевић Уроша: Пријевић Риста, Драгица, Роса, и Босилка и Вељовић Васа. У јулу 1943 године та банда заклала је у кући Даку Папић, а затим јој кућу запалила. У исто вријеме у другом селу упала је та банда у кућу Станке Радовић, заклали ју и кућу потпалила.

У јулу 1943 године побијени су још од те банде: Жиковић Јосо, Ступић Митар, Васић Милован и Тадић Коста, којег су Чебовци ухватили када је пошао у шуму у дрва, убили га његовом сјекиром и сагулили му кожу са главе. У аугусту 1944 године Чебовци су убили Ћевриз Угљешу, којег су затекли на

⁸⁴³ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом.

ливади покошене траве. У октобру 1944 године убили су Чебовци Пријевић Неђу и Милу и Вујану Поповић, које су срели на путу. Чебовци су на нашем терену попалили 58 кућа.

Од домаће милиције, која је била организована што од стране Талијана, што од Нијемаца, наш је свијет страдавао, јер је нас та милиција и пљачкала и злостављала. Тако је милиција, коју су организовали Талијани, у мају 1942 године уфатила Тадић Петра, одвела га у шуму и заклала га ножем. Послије пар дана иста милиција ухватила је Тадић Неђу и Јоку, испребијала их тако, да су кратко вријеме иза тога умрли. Командант те милиције био је *Крештавац* Хамдија и Асим Хасанбеговић. Починитеље злочина не познамо.

Наш терен је коначно ослобођен 7 јануара 1945 године.

2. ГРУПА

У априлу 1941 године прошле су прве Њемачке трупе преко нашега терена.

У мају 1943 године пролазе опет Њемачке трупе “Вражије дивизије“ од Горажда према Чајничу–Плевља. Ова дивизија опљачкала нам је стоку и сијено. Послије ове, иза пар дана, прошла је за Чајнице „118 Ловачка дивизија“ са 5-6 тенкова, и исти се дан повратила у правцу Горажда.

У 1944 години повлачиле су се неке Њемачке јединице преко нашег терена и то брдима у правцу Ивсара.

Задњи Нијемци наишли су у јесен 1944 године од правца Плеваља за Горажде. У то вријеме дошао је у Чајнице Ковачевић Јаков и ту су га Нијемци ухватили и стријељали. Концем 1944 године повукли су се и задњи Нијемци преко нашега терена. Они су нам опљачкали све што су год стигли. Логоровали су и у неким селима уз цесту, где су уништили плотове, а и куће, јер су дрвенарију ложили.

3. ГРУПА

Од маја 1941 године пролазиле су Талијанске патроле нашим селима и пљачкали нам храну, а нарочито кокоши и крмади.

Концем априла 1942 године дошле су на наш терен Талијанске трупе дивизије Пустерија, као акција. Одмах су похватили са нашег терена 19 Срба, одвели их у Чајнице, где су још имали покупљених Срба из других Мјесних Н. Одбора, свега укупно 30 и још два Муслимана и сву 32 стријељали повише Чајничка и у једну их јаму затрпали. У раздобљу од априла 1942 године до априла 1943 године Талијани су стријељали са нашега терена 40 људи и још тројицу који су код нас живили као избјеглице. Тада су Талијани палили и села, па је том приликом изгорело 33 куће и исто толико штала.

Након годину дана Талијани су отишли према Пљевљима и послвије се више нису враћали на наш терен.

4. ГРУПА

Четници су дошли на наш терен 7 децембра 1941 године под командоме Тодоровић Бошка. Они су били на нашем терену до 27 јануара 1942 године. У том међувремену они су побили 34 човјека. Незнамо четника имена, који су убијали. Жртве су клали а неке су и стријељали. Жртве су побили на терену нашег Одбора. Они су тада и пљачкали и палили, тако да је изгорело 10 кућа и исто толико и штала.

У фебруару 1943 године наишла је акција Ђуришић Павла, испред које је Муслимански живаљ бјежао. Они су нам попалили 139 кућа, које су претходно опљачкали и убили 2 човјека. И послвије тога долазили су четници на

наш терен и само би опљачкали храну и отишли.-
Прочитано, одобрено и потписано.-

Повјереник комисије:⁸⁴⁴

Свједоци:⁸⁴⁵

Записничар:⁸⁴⁶

Члан комисије, ⁸⁴⁷

Наставак:

Свједоци:

М.П. 56966

⁸⁴⁴ Испод се налази потпис.

⁸⁴⁵ Испод се налази шест потписа и четири отиска прста свједока.

⁸⁴⁶ Испод се налази потпис.

⁸⁴⁷ Испод се налази потпис.

ЗАПИСНИК⁸⁴⁸
(О САСЛУШАЊУ СВЕДОКА)

Састављен код комисије за утврђивање злочина окупатора и његових помагача суда у 18.V. 1945 год. у ствари кривице _____ из _____

Присутни су:

Судија:
За претседника члан
Милорад Поповић

Сведок,

Записничар,
За секретара
Реља П. Јездић

Сведок претходно упозорен у смислу § 171/IV к.п. упитан за његове личне односе изјави:

1. Име и презиме:	<u>Олга Комадановић</u>
2. Одакле је	<u>Чајнице</u>
3. Где живи	<u>Трстенику</u>
4. Занимање	<u>домаћица</u>
5. Године старости	<u>57. год.</u>
6. Које је вере	<u>ист. православне</u>
7. Однос према окривљеном и оштећеном	_____

За овим је сведок позван да исприча све што му је о овом предмету познато, па овај изјави:

Ја сам избеглица из Босне, из места Чајнице изтога среза, где сам са својим пок. мужем свештеником Гавром Комадановићем живела све до августа 1935. г. када је он умро, а по његовој смрти живела сам и даље у истом месту са ћеркама Ранком, која се од 1942. г. налази у партизанима и то најприје у Каргујевачкој I пролетерској бригади Н⁸⁴⁹ дивизије а сада је потпоручник артилерије само неznam у којој јединици, Добрилом и Смиљом. Јула месеца 1943. г. када су немци упали у Чајнице све православно живље разбежало се које куде по околним селима плашећи се истих а и усташа који су одмах за њима ишли а који су били добро познати српскоме живљу по злу, јер су пре тога на месец дана извршили покољ српског живља, те је природно, што се народ плашио. Ја сам са ћеркама Добрилом и Смиљом прешла у село Махревиће и са собом понела онолико ствари колико сам могла натоварити на два коња. У селу сам била кратко време и кад сам се вратила да пренесем још нешто ствари из куће у Чајничу затекла сам кућу готово рећи празну. Већину ствари коју сам имала у Чајничу, по казивању комшија однели су ми немци а по готову мекане

⁸⁴⁸ Документ је откуцан на писаћој машини ћирилицом.

⁸⁴⁹ Прво "Г" је у оригиналном документу прецртано.

ствари, посуђе, веш а и одела а сву дрвенарију однели једним делом а делом толико упропастили да то више није било за употребу -те су ми тиме нанели штету у износу од 1.274.000. дин. ратнога новца и то претворено у предратни новац тј. у вредност које су ствари имале у 1941. г. износи 120.000. динара. Како сам сазнала, ови немци који су ми штету нанели, дошли су из Плеваља, име јединице неznam, нити име њиховог команданта, а пошто су у Чајничу провели 15. дана и нанели многе штете, како онима који нису били у својим кућама, и то је случај био самном, тако и онима који су били у својим кућама, а по том продужили пут Горажде. Колико се сећам биће да је била ова јединица „Принц Еуген“ дивизија, јер су војници говорили српски. За доказ о причињеној штети позивам се на: Докицу Маловић и Јелену Петровић из Чајнича а прилажем и списак причињене штете.

Половином месеца јула 1944. г. моја кћи Ранка, која се је како рекох од 1942 г. налазила у партизанима, дошла је са једним својим другом из села у Чајниче на виђење самном где је провела 4. дана. Али чим је она отишла дошли су четници, након три дана, и мени као и осталим партизанским породицама наредили да се морамо у року од једног сата иселити за Србију али су тај рок продужили на 24 сата. Ја сам од једнога четника заступника команданта бригаде *Милоша*⁸⁵⁰ Вучковића, добила пропусницу у којој је писало да за Србију идем ради пензије. Од четничких функционера нисам познавала никога сем по имену неког Вучковића *Милоша*, за кога су говорили да је он неки командант. У Србију сам дошла концем јула 1944. г. и то у Трстеник где где и сада живим.

Никакву другу накнаду штете не тражим сем напред изнету штету која ми је нанета на стварима и молим комисију надлежну да ми исту призна као и то да предњу молбу упутити надлежној комисији за Чајниче тј. упутити земаљској комисији за Босну и Херцеговину.

Ништа више неznam да кажем а за казато заклећу се.

*Олга Комадановић*⁸⁵¹

За секретара⁸⁵²

За претседника члан⁸⁵³

Земаљској комисији за ратне злочине
при ЗАВНОБИХ-у
Сарајево.

Доставља се овај предмет на надлежност.

С.Ф. - С.Н.

Референт,⁸⁵⁴ Секретар,⁸⁵⁵

⁸⁵⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁸⁵¹ Потпис свједока.

⁸⁵² Испод се налази потпис.

⁸⁵³ Испод се налази потпис.

⁸⁵⁴ Испод се налази потпис.

⁸⁵⁵ Испод се налази потпис.

ПРЕСУДЕ

Документ број 219

OKRUŽNI SUD U SARAJEVU⁸⁵⁶

Ko-874/46

U IME NARODA !

Okružni sud u Sarajevu u sastavu Prnjatovića Dušana sudije kao pretsjednika vijeća, te sudija porotnika Kosovac Sofije i Špirića Jove kao članova vijeća i zapisničara Sadiković Razije – u krivičnom predmetu protiv MRGODE IBRAHIMA radi djela iz čl. 3 t. 4 i 5 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države na glavnom pretresu određenom rešenjem ovog suda od 17.XII-1946 g. i održanom danas 13. januara 1947 g. u prisutnosti Javnog tužioca, branitelja Ibrahima Halilbašića koncipjenta Ante Bošnjakovića advokata iz Sarajeva i optuženog koji je predveden iz istražnog zatvora, nakon provedenog dokaznog postupka po saslušanju optužbe donio je i javno proglasio slijedeću:

presudu

Optuženi MRGODA IBRAHIM sin Šerifa i Latife, rođj. Hajdarević, rođjen 1920 g. u selu Dobrun srez Višegrad, obućar, Musliman, državljanin FNRJ, neoženjen, pismen sa 4 razreda osnovne škole, bez imetka, sudski nekažnjavan, pod istragom i u istražnog zatvoru od 10. oktobra 1946-g.

kriv je

što je:

1.) koncem 1942 g. stupio u ustaše Prvog ustaškog zdruga u Sarajevu i zatim bio rasporedjen sa svojom opsrbnom jedinicom na teren istočne Bosne.

2.) juna 1943 g. stupio u SS diviziju te po svršenoj izobrazbi⁸⁵⁷ u Njemačkoj vratio se u zemlju kao pripadnik Handžar divizije služeći u opskrbnom bataljonu –

dakle što je u vrijeme rata i neprijatlske okupacije stupio u naoružane neprijateljske formacije sastavljene od državljana Jugoslavije u cilju pomaganja neprijatelja i primio službu u neprijateljskoj vojsci –

čime je počinio krivična djela iz čl. 3 t. 4 i 5 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, pa se stoga

osuđuje

Na osnovu propisa čl. 4 st. 2 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države u vezi čl. 1 t. 3 i čl. 21 Zakona o vrstama kazni na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 18 /osamnaest/ mjeseci, u koju mu se kaznu uračunava već izdržani istražni zatvor od 10. oktobra 1946.

Optuženi se oslobadja od plaćanja paušalnog iznosa.

Naprotiv optuženi MRGODA IBRAHIM

oslobađa se od optužbe

da bi kao pripadnik ustaških formacija i SS formacija učestvovao kao borac protiv NOV-e.

čime bi počinio daljnje krivično djelo iz čl. 3 t 5 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Troškove oslobadjajućeg dijela presude snosi državna blagajna.

⁸⁵⁶ Документ је откуцан на писахој машини.

⁸⁵⁷ Обуци.

razlozi

Javni tužilac optužio je Mrgodu Ibrahima radi djela kao u dispozitivu inkriminišući da je optuženi bio i borac protiv NOV-e.

Optuženi je u istrazi i danas pred sudom priznao da je pripadao ustaškim a kasnije SS formacijama kao u dispozitivu. Istakao je da je dobrovoljno stupio na rad u domobranskom vojnom odjevnom zavodu u Sarajevu a da je mobilisan u vojsku i to 1942. g. u ustaške formacije bez njegovom pitanja. u SS trupe prešao je na taj način što je Muslimanima bilo saopšteno da mogu ostati kao dobrovoljci u ustašama u protivnom da moraju preći u Handžar diviziju, te da je on odbio da dobrovoljno ostane u ustašama i tako je prebačen u SS diviziju.

Porekao je da je uopšte bio pripadnik boračke jedinice nego je isključivo služio u intendaturi kao stručni zanatlija – obuçar i da nikada nije bio u borbenim linijama.

Dokazni postupak isključivo je ograničen na priznanje optuženog i u nedostatku ma kakvih drugih dokaza sud je morao ograničiti svoju odluku na činjenično stanje, kako ga je predstavio optuženi.

Prema izloženom utvrđeno je da je optuženi bio ne samo pripadnik ustaških formacija nego i njemačke 13 SS divizije, pa se dosljedno tome u djelovanju optuženog stiču zakonska obeležja krivičnih djela iz čl. 3 t. 4 i 5 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države. Subjektivnu odgovornost optuženog sud zasniva na činjenici da je optuženi bio punoljetan u vrijeme služenja u neprijateljskim formacijama i kao takav morao biti svjestan prirode svoga djela.

Pri odmjeravanju kazne sud je optuženom uzeo u obzir kao olakšavajuće okolnosti političku nezrelost, dosadašnju neporočnost, lojalno priznanje djela i iskreno kajanje ispoljeno u tome što je optuženi dobrovoljno došao u zemlju da odgovara za svoja djela, a kao naročitu olakšavajuću okolnost u smislu čl. 21 činjenicu da je optuženi uporno zahtjevao od saveznika da bude vraćen u zemlju i pored pritiska savezničke vojne uprave i izdajničkih protu narodnih elemenata u inostranstvu, te je zbog svoga upornog zahtjeva bio i fizički zlostavljan, te činjenicu da je služio u komori odnosno u intendaturi a ne u boračkim jedinicama.

Sud je optuženom odmjerio za svako djelo kaznu od po jedne godine dana lišenja slobode sa prinudnim radom, te ove pojedinačno izrečene kazne sveo na jednu jedinstvenu kao u dispozitivu.

Izrečenu kaznu sud smatra primjerenom stepenu krivične odgovornosti optuženog i sadašnjem stepenu njegove društvene opasnosti i težini djela.

Sud očekuje da se i ovom kaznom može postići cilj iste u odnosu na ličnost optuženika.

Iz ovih razloga sud je presudio kao u dispozitivu, te optuženog obzirom da nema imetka oslobodio od plaćanja paušalnog iznosa i obaveze snošenja troškova.

Kao djelo učesća optuženog u borbama protiv NOV-e nije ničim moglo biti dokazano te je sud optuženog po ovoj inkriminaciji morao osloboditi od optužbe.

S.F. – S.N. !

Sarajevo, dne 13. januara 1947. g.

Pretsjednik vijeća:

D. Prnjatović

OKRUŽNI SUD U SARAJEVU⁸⁵⁸
Ko-824/46-87.

Prepis !
Д. Бр. 1057/47

PRESUDA

U IME NARODA !

U krivičnom postupku protiv Hajdarevića Rame i drugova radi djela iz čl. 3. t. 3, 6 i 5 Zak[ona] o krivičnim djel[ima] protiv nar[oda] i drž[ave], Okružni sud u Sarajevu odredio je naredbom od 20 januara 1947. Ko. 824-46-26 i danas dne 26 februara 1947 u vijeću sastavljenom od sudije Milivoja Grdjića, kao pretsjednika vijeća, Čehića Čamila i Razije Alajbegović sudija-porotnika kao članova vijeća, Mile Čuković kao zapisničara, Dr Emila Bajkula kao zastupnika tužbe, Dr Jusufa Tanovića kao branitelja okrivljenih Hame Hajdarevića, Asima Mujezinovića, Mehe Divovića, Arifa Huseinovića, te Palikana Lea, a Dr Bogdana Vidovića advokata iz Sarajeva kao branitelja okrivljenih, Uzeira Agovića, Nezira Alihodižića, Čamila Kusture i Avde Hodžića, u prisutnosti okrivljenih H. Hajdarevića, A. Mujezinovića, M. Divovića, A. Huseinovića, L. Palikana, A. Ugovića, N. Alihodića, Č. Kusture i A. Hodžića, koji se ovi nalaze u istražnom zatvoru, održao je protiv imenovanih glavnu raspravi radi navedenih djela, pa je na predlog optužbe, da se sudi i da svi okrivljeni budu primjerno i po zasluži kažnjeni, te predlogu odbrane da budu oslobođeni, odnosno što blaže kažnjeni, izrekao i presudio:

I. HAJDAREVIĆ RAMO, sin Derviša i Nejre r. Spahić, kome su 31 godina, rođen i živi u Šahbegovićima, srez Sokolac, zemljoradnik, islamske vjere, narodnosti hrvatske, državljanstvo FNRJ, oženjen, bez djece, nepismen, bez imetka, vojsku služio, neporočan, u zatvoru od 10. avgusta 1946. god.,

II. MUJEZINOVIĆ ASIM, sin Šabana i Nejre rođ. Popara, kome je 27 godina, rođen i živi u Šahbegovićima srez Sokolac, zemljoradnik, islamske vjere, narodnosti Hrvatske, državljanin FNRJ, neoženjen, nepismen, vojske nije služio, neporočan, bez imetka, u zatvoru od 15 oktobra 1946 god.,

III. DIVOVIĆ MEHO, sin Hasana i Behare rođ. Budović, kome su 22 godine, rođen i živi u Osovu srez Rogatica, zemljoradnik, islamske vjere, narodnosti Hrvatske, državljanin FNRJ, neoženjen, nepismen, vojsku nije služio, neporočan, bez imetka, u zatvoru od 30. avgusta 1946. g.,

IV. HUSEINOVIĆ ARIF, sin Zejnila i Haske rođ. Kahmočović⁸⁵⁹, kome je 39 godina, rođen i živi u Pogledalima srez Rogatica, kalajdžija, islamske vjere, narodnosti Hrvatske, državljanin FNRJ, oženjen, otac 3 djece od 4-11 godina, neporočan, bez imetka, vojske nije služio, u zatvoru od 6. oktobra 1946. god.,

V. PELIKAN LEO, sin Franje i Zdenke rođ. Pšihoda⁸⁶⁰, rođen 25. VI. 1925. u Šipovu srez Jajce, živi u Fojnici, radnik, katoličke vjere, narodnosti Hrvatske, držav[ljanin] FNRJ, neoženjen, pismen sa 4 razr[eda] osn[ovne] škole, bez imetka, vojske nije služio, neporočan, u zatvoru od 29 septembra 1946 godine,

VI. AGOVIĆ UZEIR, sin Nezira i Adile, rođ. Sadiković, kome su 23 godine, rođen i živi u Morajnu, srez Čajniče, zemljoradnik, islamske vjere, narodnosti Hrvatske, držav[ljanin] FNRJ, nepismen, neoženjen, bez imetka, vojske nije služio, neporočan, u zatvoru od 20 septembra 1946. god.,

VII. ALIHODŽIĆ NEZIR, sin Nezira i Faze rođ. Malićević, kome je 26 godina, rođen i živi u Trebeševu, srez Goražde, zemljoradnik, islamske vjere,

⁸⁵⁸ Документ је откуцан на писахој машини.

⁸⁵⁹ Презиме није јасно читљиво те постоји могућност грешке.

⁸⁶⁰ Презиме није јасно читљиво те постоји могућност грешке.

narodnosti Hrvatske, držav. FNRJ, neoženjen, pismen sa 2 raz[reda] osn[ovne] škole, vojske nije služio, bez imetka, neporočan, u zatvoru od 15 oktobra 1946 godine,

VIII. KUSTURA ĆAMIL, sin. Rašima i Devle rođ. Tvica, kome su 34 g, rođen i živi u Višegradu, radnik, islamske vjere, narodnosti Hrvatske, držav[ljanin] FNRJ, oženjen, otac 1 djeteta od 3 godine, pismen sa 3 razr[eda] osn[ovne] škole, vojsku služio, bez imetka, neporočan, u zatvoru od 15 oktobra 1946 godine i

IX. HODŽIĆ AVDO, sin Rašidov i Habibe rođ. Perić, kome je 25 godina, rođen i živi u Brštanici srez Višegrad, zemljoradnik, islamske vjere, narodnosti Hrvatske, držav. FNRJ, neoženjen, nepismen, vojske nije služio, bez imetka, neporočan, u zatvoru od 15 oktobra 1946 godine

krivi su

i to:

I. HAJDAREVIĆ RAMO, što je:

1) 1 jula 1943 dobrovoljno stupio u SS-handžar diviziju, s kojom jedinicom je učestvovao u borbama protiv NOV-e kod Šekovića, Rajeva Dola, Bjeljine i u Mađarskoj protiv Crvene Armije i

2) što je istovremeno kao pripadnik SS-formacije učestvovao kao pomagač u masovnom ubijanju, pljačkanju i paljenju u Šekovićima, koje je njegova jedinica tamo izvršila.

II. MUJEZINOVIĆ ASIM, što je:

1) u februaru 1942 stupio u ustašku bojnu Stipetića⁸⁶¹ u Sokocu, a zatim u julu 1943 u SS-handžar diviziju, s kojom jedinicom je učestvovao u borbama protiv NOV-e kod Bratunca, Majevice, Vlasenici i Zvorniku,

2) Istovremeno kao pripadnik ustaškog zdruge zloglasnog Stipkovića učestvovao kao pomagač u ubistvima, odvođenju, palenju i pljački imovine jugoslovenskih državljana, koje su ustaše iste jedinice vršile u Bratuncu i Rajevom Dolu.

III. DIVOVIĆ MEHO, što je:

1) u julu 1943 stupio u SS-handžar diviziju u 27 regimentu s kojom jedinicom je učestvovao u borbama protiv NOV-e u Suhom Polju, Han Pijesku, Šekovićima, Vlasenici i u Mađarskoj protiv Crvene Armije i

2) istovremeno kao pripadnik 27 regimente SS-handžar divizije učestvovao u Šekovićima kao pomagač u masovnim ubistvima, *pljački* i palenju, koje je njegova regimenta učinila.

IV. HUSEINOVIĆ ARIF, što je:

U 1941 godini u Rogatici stupio u ustašku miliciju, a zatim u julu 1944 pristupio SS-handžar 13 diviziji, s kojim jedinicama je učestvovao u borbama protiv NOV-e oko Rogatice i u Mađarskoj protiv Crvene Armije.

V. PELIKAN LEO, što je:

1 avgusta 1942 godine stupio dobrovoljno u njemačku mornaricu, u kojoj je pod komandom njemaca učestvovao u pomorskim borbama na Sjevernom, Crnom i Jadranskom Moru protiv savezničkih mornarica u brodoprtnjama.

VI. AGOVIĆ UZEIR, što je:

1) u februaru 1942 javio se dobrovoljno u ustašku 27 bojnu u Sokocu, a u junu

⁸⁶¹ У наставку записано „Стипковић“.

1943 dobrovoljno stupio u SS-handžar diviziju, s kojim jedinicama je učestvovao u borbama protiv NOV-e u Sokocu, Loparima, Tuzli, Šekovićima i Čoriću i u Austriji prilikom povlačenja protiv Crvene Armije i

2) istovremeno kao pripadnik SS-handžar divizije u Šekovićima i Čoriću učestvovao kao pomagač u masovnom ubijanju, pljački i paležu, koje je njegova jedinica izvršila.

VII. ALIHODŽIĆ UZEIR, što je:

1) u julu 1943 dobrovoljno stupio u SS-handžar diviziju, s kojom jedinicom je učestvovao u borbama protiv NOV-e oko Brčkog i Čorića i

2) istovremeno učestvovao kao pomagač u masovnom ubijanju, palenju i pljački, koje je njegova jedinica izvršila u Čolićima.

VIII. KUSTURA ĆAMIL, što je:

u julu 1943 dobrovoljno stupio u SS-handžar diviziju, s kojom je jedinicom učestvovao u borbama oko Tuzle, na Majeveci, Doboju i Ivanić Gradu protiv NOV-e i u Mađarskoj protiv Crvene Armije.

IX. HODŽIĆ AVDO, što je:

1) avgusta 1942 stupio dobrovoljno u ustašku bojnu pod zapovjedništvom Stipkovića u Sokocu, a u julu 1943 pristupio u SS-Kama diviziju, s kojim jedinicama je učestvovao u borbama protiv NOV-e na Romaniji i Sokocu i

2) istovremeno kao pripadnik zloglasne ustaške bojne učestvovao kao pomagač u pljačkanju stoke po selima na Romaniji, koju je njegova jedinica izvršila

– dakle za vrijeme rata i neprijateljske okupacije stupili u naružane vojničke formacije, sastavljene od jugoslovenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe s njim protiv svoje domovine, primajući od njega oružje i pokoravajući se njegovim naredbama, te učestvovali kao borci u borbama protiv svoje domovine i njenih saveznika – Crvene Armije i bili pomagači pri izvršenju ratnih zločina; ubistva, palenja i pljačke privatne imovine jugoslovenskih državljana, čime su počinili krivična djela iz čl[ana] 3 t[ačke] 4, 5 i 6 Zak[ona] o kriv[ičnim] djelima protiv naroda i države, pa se po čl[anu] 4, st[av] 2 istog Zakona, primjenom propisa čl[ana] 1, 3, 5, 6, 9, 10 i 21 Zakona o vrstama kazne radi toga

osuduju

Ramo Hajdarević, Asim Mujezinović, Meho Divović, Uzeir Agović, Nezir Alihodžić i Hodžić Avdo svaki na kaznu od po DVIJE (2) GODINE lišenja slobode s prinudnim radom i po JEDNU (1) GODINU gubitka političkih i pojedinih građanskih prava.

Huseinović Arif i Ćamil Kustura svaki po kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od po JEDNU (1) GODINU i ŠEST (6) MJESECI i po JEDNU (1) GODINU gubitka političkih i pojedinih građanskih prava izuzev roditeljskih, a Palikan Leo na kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od JEDNE (1) GODINE dana.

Svima osuđenim u izrečene kazne uračunavaju se pritvor i istražni zatvor od vremena navedenog u njihovim personalijama.

Dužni su snositi solidarno troškove kriv[ičnog] postupka, a u izvršenje kazne svaki za sebe, koji se troškovi naplativim proglašuju. Oslobađaju se dužnosti naknade paušalnog iznosa.

Nasuprot tome

oslobađa se

od proširene optužnice na današnjoj raspravi okrivljeni KUSTURA ĆAMIL (personalija kao ranije) da bi:

1941 g. kao ustaški milicioner učestvovao u borbama na Bijelo [?] protiv NOV-e te palenju kuća, time da bi počinio kriv[ična] djela iz čl[ana] 3, t[ačke] 4 i 5 Zak[ona] o kriv[ičnim] djelima protiv naroda i države.

Troškove oslobađajućeg dijela presude ima da snosi državna blagajna.

(RAZLOZI – kao nepotrebni izostavljeni)

S.F. – S.N.

Sarajevo, 26 februara 1947

Zapisničar
Čuković Mile, s.r.

Pretsjednik vijeća
M. Grdjić, s.r.

Za tačnost otpavka
Upravitelj sudske pisarnice⁸⁶²

⁸⁶² Испод се налази потпис.

PRESUDA
U IME NARODA !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudije Vrhovnog suda Jokanovića Dra Steve kao pretsjednika vijeća i sudija Vrhovnog suda Knežića Dra Borivoja i Baruha Dra Avrama kao članova vijeća te sekretara Vrhovnog suda Mursel Envera kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv HAJDAREVIĆ RAME i drugova zbog kriv. djela iz čl. 3 tač. 3, 4 i 5 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države povodom žalbe optuženog i Javnog tužioca okruga sarajevskog protiv presude Okružnog suda u Sarajevu od 26 februara 1947 broj: Ko: 824/46 saslušavši i predlog pomoćnika Javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine, na zasjedanju održanom 24 maja 1947 god. presudio je:

I. Žalbe optuženih HAJDAREVIĆ RAME, MUJEZINOVIĆ Asima, DIVOVIĆ Mehe, HUSEINOVIĆ Arifa, PELIKAN Lea, AGOVIĆ Uzeira, ALIHODŽIĆ Nezira, KUSTURE Ćamila i HODŽIĆ Avde ne uvažuju se.

II. Žalba javnog tužioca okruga sarajevskog se uvažuje i prvostepena presuda u pogledu odluke suda o kazni preinačuje tako da se optuženi osudjuju po čl. 4/II Zakona o kriv. djelima protiv nar. i države u vezi čl. 21 Zak. o vrstama kazni za djela, za koja istom presudom proglašeni krivim i to.

Optuženi HAJDAREVIĆ RAMO na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 3 (tri) godine, u koju mu se kaznu uračunava izdržani pritvor i istražni zatvor od 10.VIII.1946, i kao sporednu kaznu gubitak političkih prava na vrijeme od 1 (jedne) godine,

Optuženi MUJEZINOVIĆ ASIM na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 3 (tri) godine u koju mu se kaznu uračunava izdržani pritvor i istražni zatvor od 13.X.1946. g. i kao sporednu kaznu gubitak političkih prava na vrijeme od 1 (jedne) godine,

Optuženi DIVOVIĆ MEHO na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 3 (tri) godine, u koju mu se kaznu uračunava izdržani pritvor i istražni zatvor od 30.VIII.1946. g. i kao sporednu kaznu gubitak političkih prava na vrijeme od 1 (jedne) godine.

Optuženi HUSEINOVIĆ ARIF na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 2 (dvije) godine, u koju mu se kaznu uračunava izdržani pritvor i istražni zatvor od 6.X.1946. i kao sporednu kaznu gubitak političkih prava na vrijeme od 1 (jedne) godine,

Optuženi PELIKAN LEO na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 2 (dvije) godine, u koju mu se kaznu uračunava izdržani pritvor i istražni zatvor od 29.IX.1946, i kao sporednu kaznu gubitak političkih prava i prava na penziju i pomoć socijalnog osiguranja na vrijeme od 1 (jedne) godine.

Optuženi AGOVIĆ UZEIR na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 3 (tri) godine, u koju mu se kaznu uračunava izdržani pritvor i istražni zatvor od 20.IX.1946, i kao sporednu kaznu gubitak političkih prava na vrijeme od 1 (jedne) godine.

⁸⁶³ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁸⁶⁴ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

Optuženi KUSTURA ĆAMIL na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 2 (dvije) godine, u koju mu se kaznu uračunava izdržani pritvor i istražni zatvor od 5.X.1946, i kao sporednu kaznu gubitak političkih prava i prava na penziju i pomoć socijalnog osiguranja na vrijeme od 1 (jedne) godine,

Optuženi HODŽIĆ AVDO na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 3 (tri) godine, i u koju mu se kaznu uračunava izdržani pritvor i istražni zatvor od 15.X.1946, i kao sporednu kaznu gubitak političkih prava na vrijeme od 1 (jedne) godine.

Optuženi ALIHODŽIĆ NEZIR na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 3 (tri) godine, u koju mu se kaznu uračunava izdržani pritvor i istražni zatvor od 13.X.1946, i kao sporednu kaznu gubitak političkih prava na vrijeme od 1 (jedne) godine,

Ostali dio prvostepene presude ostaje nepromjenjen.
(RAZLOZI – kao nepotrebni izostavljeni)

Sarajevo, 24 maja 1947

Pretsjednik vijeća
Jokanović Dr. Stevo, s.r.

[?]⁸⁶⁵

za tačan prepis
Upr. sud. pisarnice
Zec, s.r.

za tačan prepis.⁸⁶⁶

⁸⁶⁵ Текст није јасно видљив.

⁸⁶⁶ Печат Округног суда у Сарајеву се налази преко текста „за тачан препис“.

PRESUDA⁸⁶⁷
U IME NARODA !

U krivičnom predmetu protiv HURIĆA IBRE iz Batova zbog djela iz čl. 3. t. 3., 4. i 5. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i Države, Okružni sud u Sarajevu odredio je naredbom od 12. novembra 1946. Ko: 817./46.-1. i danas dne 16. decembra 1946. u vijeću sastavljenom od Sudije Milivoja Grdjića kao predsjednika vijeća, Čerića Hazima i Jankovića Branka, sudija-porotnika kao članova vijeća, Jelene Pordušić kao zapisničara, Dra Emila Najšula kao zastupnika tužbe, Ante Jurjevića, advokata kao branitelja u prisutnosti okrivljenog Hurića Ibri, koji se nalazi u zatvoru, održao je protiv imenovanog glavnu raspravu radi gornjih djela, pa je na predlog optužbe da se sudi po njoj i da okrivljeni bude primjereno kažnjen, te predlogu odbrane, da bude što blaže kažnjen, izrekao je i presudio:

HURIĆ IBRO umr. Salke i Emine r. Šabanović, rođen i živi u Batovu srez Čajniče, kome su 23. godine, islamske vjere, narodnosti Muslimanske, državljanin F.N.R.J., zemljoradnik, pismen sa 4 razreda osnovne škole, sa imanjem od 10.000 Dinara, neporočan, sada u zatvoru, neoženjen_

kriv je

Što je: 1.) u junu 1942. g. dobrovoljno stupio u ustaške jedinice u 2. satniju 2. bojne pod komandom ustaških oficira Stipkovića i Galića, a u julu 1943. stupio SS-handžar diviziju, u kojim formacijama je kao borac sve do 1945. učestvovao u borbama protiv NOV-a oko Foče, Pešurića, Istočnoj Bosni, Jajcu, a zatim oko Brčkog, Lopara, Šejkovića, na Majevici i u Madjarskoj protiv Crvene Armije,

2.) u isto vrijeme 1942. kao pripadnik ustaških formacija učestvovao kao pomagač paljenja seoskih kuća, pljačkanju stoke i drugih predmeta, te učestvovao u odvođenju civila i zarobljenih partizana, koji su poslije ubijeni – dakle za vrijeme rata stupio u naoružane vojničke formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe sa njime protiv svoje domovine, primajući od njega oružje i pokoravajući se njegovim naredbama, te učestvovao kao borac u ratu protiv svoje otadžbine te bio pomagač u izvršenju ratnih zločina: hapšenja, paljevina i pljačke, čime je počinio krivična djela iz čl. 3. t. 4., 5. i 3. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države, pa se po čl. 4. st. 2. istog Zakona, primjenom propisa čl. 1., 3., 5., 8., 9., 10. i 21. Zakona o vrstama kazne radi toga OSUDJUJE na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od OSAM (8) GODINA i TRI /3/ GODINE gubitka političkih i pojedinih građanskih prava.

U izrečenu kaznu uračunava mu se pretrpljeni pritvor od 28. avgusta 1946 do danas. Dužan je snositi troškove kriv. postupka i izvršenja kazne, koji se troškovi nenaplativim proglašuju. Oslobadja se dužnosti naknade paušala.

Nasuprot tome **oslobađa** se od optužbe da bi :

lično sam koga ubio, opljačkao ili zapalio koju kuću, čime da bi počinio kriv. djelo iz čl. 3. t. 3. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države.

⁸⁶⁷ Документ је откуцан на писаћој машини.

Okrivljeni Hurić Ibro optužuje se zbog djela pobliže navedenih u dispozitivu, pa je predloženo da se sudi po optužnici i da okrivljeni zbog svega ovoga bude najstrože kažnjen.

Okrivljeni priznaje, da je dragovoljno stupio u ustaše, a kasnije u SS-ovce, te da je kao takav bio na položajima oko Foče i u našoj zemlji, te bio borac protiv svoje braće. Vidio je veli šta su ustaše i SS-ovci radili po našoj zemlji, da su svjet hapsili i palili te pljačkali kuće. On poriče, da bi sam lično učestvovao ma u jednom zločinu. Iz zarobljeništva je došao potpuno dragovoljno.

Za izvršena djela se kaje i moli sud da ga što blaže kazni.

Sud je proveo dokaze čitanjem prijave, koja je suglasna⁸⁶⁸ odbrani okrivljenog I. Hurića.

Uvjerenje suda o krivnji I. Hurića osniva se na njegovom potpunom i iskrenom priznanju, koje je u skladu sa utvrdjenim okolnostima: radi kojih su ciljeva osnivane neprijateljske formacije, te šta su ono sve radile po našoj zemlji.

Kako su se na ovaj način u djelima okrivljenog stekla sva obilježja djela iz optužnice, to ga je tih djela valjalo i krivim proglasiti. Kod odmjerjenja kazne uzeo mu je sud kao olakšavajuće: priznanje, kajanje, zanemaren odgoj, a kao otežavajuće: ništa, dok mu je kao naročito olakšavajuće uzeo: da protiv njega nije postojalo ništa i da je do saznanja djela i materijalne istine došlo sa samim priznanjem okrivljenog, te što se je ovamo povratio sasvim dobrovoljno usled čega se dosudjena kazna od 8 godina lišenja slobode i 3 godine gubitka prava ukazuje primjerenom stepenu njegove krivične odgovornosti.

Nije se mogla prihvatiti kvalifikacija optužbe: da je okrivljeni izvršilac ratnih zločina, jer on to poriče, a sama optužnica u tome pravcu nije pribrala nikakvih dokaza, nego je sud ovdje prihvatio, da se radi o pomagaču, za šta je dovoljno prisustvovanje nekoga na licu mesta za vreme izvršenih zločina, a ne treba dokazivati, koje je zločine on lično izveo, a okrivljeni priznaje, da je tu bio i izvršenje zločina promatrao. Stoga je u tome pravcu poklonio vjeru odbrani okrivljenog, budući ona nije ničim oborena i obeskrepljenja.

Okrivljeni se je svojim radom za vrijeme okupacije teško ogrešio o interese naših naroda, pa mu je izrečena i sporedna kazna gubitka prava, jer je nedostojan da ta prava uživa i treba ga izvjesno vrijeme izlučiti iz društva.

Ostali dio presude temelji se na citiranim zakonskih propisima.

Sa svega izloženog presudjeno je kao u dispozitivu.

Za djelo pod 1/ optužnice dao mu je sud kaznu od 2 godine, za ono pod 2/ od 3 1/2. godine i konačno za 3/ djelo od 5. godina pa mu je najtežu kaznu povisio i za sva djela dao jednu – jedinstvenu kaznu kako je to napred navedeno.

SMRT FAŠIZMU–SLOBODA NARODU !
OKRUŽNI SUD u SARAJEVU
Odeljenje IV., dne 16. decembra 1946. god.

ZAPISNIČAR:
J. Pordušić, v.r.

PREDSJEDNIK VIJEĆA:
M. Grdjić, v.r.

⁸⁶⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

VRHOVNI SUD NARODNE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE U SARAJEVU⁸⁶⁹

Kžv: 624/47

Ko 817/46

PRESUDA U IME NARODA !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudije Vrhovnog suda Ilića Dr. Mihajla kao pretsjednika vijeća i sudije Vrhovnog suda Glavovića Avdiije i Begić Vehida kao članova vijeća te sekretara Vrhovnog suda Tahmišćije Hamdije kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv Hurića Ibri zbog krivičnog djela iz čl. 3 t. 3, 4 i 5 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države povodom žalbe optuženog protiv presude Okružnog suda u Sarajevu od 16/ decembra 1946 broj Ko: 817/46 saslušavši predlog pomoćnika Javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine, na zasjedanju održanom na dan 18 aprila 1947. presudio je:

Žalba se optuženog uvažuje, prvostepena se presuda preinačuje te se sudi:

Za krivična djela za koja je prvostepenom presudom oglašen krivim, optuženi Hurić Ibro se osuđuje po istim zakonskim propisima na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 6 (šest) godina i na gubitak političkih prava u trajanju od 2 (dvije) godine. U ovu mu se kaznu uračunaje izdržani pritvor od 28 augusta 1946 g.

Ostali dio prvostepene presude ostaje nepromjenjen.

Smrt fašizmu—Sloboda narodu !
Sarajevo, dne 18 aprila 1947 godine.

Za tačan prepis.
Up. sud. pisarnice.⁸⁷⁰

Pretsjednik vijeća:
Ilić Dr. Mihajlo, s.r.

Za tačnost otpravka
Up. sud. pisarnice:
Zec, s.r.

⁸⁶⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁸⁷⁰ Испод се налази ћирилични потпис.

PRESUDA U IME NARODA !

U krivičnom predmetu protiv Sune Selimovića iz Vrijeća, Okružni sud u Sarajevu odredio je naredbom od 28. decembra 1946. Ko: 749./46.-5. i danas dne 20. februara 1947. u vijeću sastavljenom od sudije Milivoja Grđića kao predsjednika vijeća, Hadžiomerovića Mahre i Tavra Ante, sudija-porotnika kao članova vijeća, Čuković Mile kao zapisničara, Dra Emila Najšula kao zastupnika tužbe, Dra Pave Premušića, advokata kao branitelja, u prisutnosti okrivljenog Sune Selimovića koji se nalazi u zatvoru, održao je protiv imenovanog glavnu raspravu radi djela iz čl. 3. t. 3., 4. i 5. Zakona i krivičnim djelima protiv naroda i Države, pa je na predlog optužbe, da se sudi po njoj i da okrivljeni bude primjereno kažnjen, te predlogom odbrane da bude oslobođen odnosno što blaže kažnjen, izrekao i presudio:

SELIMOVIC SUNE sin Derviša i Atušer. Karla, rođen u selu Vrijeću, srez Sokolac, živi u Vracima srez Srednje, islamske vjere, narodnosti Hrvatske, državljanin F.N.R.J., zemljoradnik, oženjen, otac 5 djece od 5-16. godina, kome su 46. godina, nepismen, bez imetka, vojsku služio, sada u zatvoru

kriv je

Što je: odmah početkom kapitulacije pristupio u seosku miliciju u Knežini, koja je bila kod komandom ustaškog zdruga na Sokocu, te kao takav učestvovao u akcijama i borbama protiv NOV-e na Romaniji i selu Zagrađu u godini 1941-1942. – dakle za vrijeme rata i okupacije stupio u naoružane vojničke formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana, primajući od neprijatelja oružje i pokoravajući se njegovim naredbama, te učestvovao kao borac u ratu protiv svoje otadžbine, čime je počinio kriv. djela iz čl. 3. t. 4. i 5. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i Države, pa se po čl. 4. st. 2. istog Zakona primjenom propisa čl. 1., 3., 5., 9., 10 i 21. Zakona i vrstama kazni radi toga OSUDJUJE na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od DVIJE (2) GODINE i JEDNU /1/ godinu gubitka političkih i pojedinih građanskih prava izuzev roditeljskog.

U izrečenu kaznu uračunava mu se pretrpljeni pritvor i istražni zatvor od 24. maja 1946. do danas.

Dužan je snositi troškove kriv. postupka i izvršenja kazne, koji se proglašuju nenaplativim. Oslobadja se dužnosti naknade paušalnog iznosa.

Nasuprot tome OSLOBADJA se optužbe, da bi:

- 1.) 1941. stupio u ustaše u tabor Sadije Hadžića iz Knežine,
- 2.) koncem septembra 1941. kao ustaški vodnik sa ustašama učestvovao u akcijama na sela Crnu Rijeku, Brgule i Nišić, kojom prilikom je u Crnoj Rijeci pobijeno 6 osoba, selo opljačkano, u Brgulama selo opljačkano i spaljeno, u Nišićima pobijeno 6 osoba, a selo opljačkano,
- 3.) u junu 1943. pohvatao i ubio sa svojom grupom ustaša u selu Drapnićima 2 žene iz Bioskog srez Sarajevo,

⁸⁷¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

- 4.) 13. oktobra 1943. sa ustašama Murtić Bajrom, Lončarom Avdom, Stagorcem Smajom i Talom, te Alibašićem Sulejmanom učestvovao u selu Kneženi u odvođenju 6 članova porodice Jovanović od kojih su se bijegom uspjele spasiti Jovanović Daša i Vitomir Rajka, dok su Jovanović Milan i Mitar i još 2 člana nakon mučenja ubijeni u šumi Maluši
- 5.) krajem oktobra 1943. učestvovao u ubijanju 7 osoba u selu Drapničima, čime da bi počinio djela iz čl. 3 t. 6. i 3. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države.

razlozi

Optužnica javnog tužioca za okrug stavlja na teret Suni Selimoviću i izvršenja djela pobliže opisanih u dispozitivu, pa je predložila da zbog svega toga okrivljeni bude primjereno po zaslugi kažnjen.

Okrivljeni priznaje, da je početkom okupacije iz vojske došao u tamošnji kraj, te da je bio milicioner, nosao pušku i hodao okolo, a da je u jednom ili dva manja okršaja učestvovao u borbama protiv NOV-a na Romaniji u selu Zagradju. Tu je ostao do novembra 1941. kada je pobjegao u Olovo. u Olovu⁸⁷² se je zadržavao do jeseni 1942. g., a tada je došao kao izbjeglica na A. Most, a odatle je prešao u Ilijaš i radio sve do konca 194⁸⁷³ kao radnik, kada je da nebi morao ići u ustaše ili domobrane pristupio domobranskoj miliciji pa se je pred Oslobođenje povlačio sa vojskom i to samo do Visokog. Nikada nije pristupio ustašama, niti učestvovao u bilo kakvim akcijama sa istim, a nije napravio nikakvih zločina. Jovanović poznaje. Drži da ga svjedoci Neškovići terete jer su s njime imali ranije sporove oko zemlje. U dokaz navoda svoje odbrane pozvao se je na svjedoke: M. Jeftića, S. Genjca i A. Kerlu. Za pristupanje miliciji i učestvovanje u okršajima se kaje i moli sud da ga što blaže kazni, dok se za ostalo ne osjeća krivim i moli sud da ga po tome oslobodi.

Sud je proveo dokaze preslušanjem svj. R. Vitor, M. Jeftića, S. Genjca, A. Kerle i B. Hasanovića, dok je pročitao prijavu, iskaze svjedoka: D. Jovanović, Save i Jeremije Neškovića kao i potrebne podatke za okrivljenog.

Uvjerjenje suda o krivnji Sune Selimovića u pravcu djela za koje je osuđen zasniva se na njegovom priznanju u vezi iskaza preslušanih svjedoka: M. Jeftića i B. Hasanovića, kojima sud nema razloga da ne pokloni punu vjeru, jer ni sam okrivljeni na njihova tvrdjenja nije ništa imao da primjeti, a oni su potvrdili, da je okrivljeni pripadao miliciji i da se kao takav okolo hodao naoružan puškom. Nisu čuli da je napravio bilo kakvih zlodjela. Tu je ostao kraće vrijeme. Svj. Hasanović osim toga je naveo, da je ta milicija bila pod komandom ustaškog zdruga Stipković sa Sokoca odakle se je i opskrblijavala.

Svj. Jeftić, Kerla i Genjac u cjelosti su potvrdili odbranu okrivljenog, da je naime on od 1942. godine stalno živio na A. Mostu i Ilijašu i da se odatle nije udaljavao i odlazio u okolna sela, nego je običavao odlaziti prijeko u šverc.

Svjedokinje: D. Jovanović i Vitor Rajka opisuju suglasno događaj oko odvođenja i ubistva članova porodice Jovanović, te vele da su tada bile svega četvorica ustaša, među kojima su one prepoznale samo dvojicu: Murtića i Skomorca, a svj. Jovanovića veli da okrivljenog Selimovića dobro poznaje, što je potvrdio i preslušani svj. M. Jeftić, koji je kum ove svjedokinje, dok svj. Rajka veli da okrivljenog ne poznaje i da ga danas prvi put vidi u životu. Istina ova svjedokinja veli, da se je po tome događaju spominjalo ime nekog Sune, ali da se nije spominjalo i

⁸⁷² Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁸⁷³ Посљедња цифра није видљива због оштећења документа.

njegovo prezime, pa usled toga ne zna koji je to.

Svj. Hasanović uz ostalo potvrdio je, da okrivljeni Sune nije bio ustaša niti je pripadao taboru S. Hadžića, jer je ovaj bio u Knežini srez Vlasenica, a okrivljeni iz nekog sela iz sela Sokolačkog. Ovaj svjedok, koji je vodio izvide po događaju na štetu Jovanovića tvrdi, da mu tada nitko nije prijavio okrivljenog Selimovića Sunu kao saušesnika pri tome, niti ga je svjedok tada tu vidjao osim par mjeseci s prva okupacije.

Svj. Jeremija i Savo Nešković terete okrivljenog po svim djelima optužnice, te vele da je bio stalno ustaša, hodao u ustaškoj uniformi, bio njihov vodnik, te kao takav učestvovao u svim nedjelima po okolici. Oni ga terete i kao saušesnika u ubistvu Jovanovića.

Medjutim na gore istaknuto sud ne vjeruje iskazima tih svjedoka, jer oni tvrde sasvim obratno od drugih preslušanih svjedoka, sada im se izgubio svaki trag, te se nisu mogli dobiti sudu, pa će biti da su i oni saradnici okupatora, te da su nešto ranije imali sa okrivljenim, pa da ga sada terete, da bi mu se osvijetili i olakšali svoj položaj.

Kako su se na ovaj način u djelima okrivljenog stekla sva zakonska obilježja djela iz čl. 3. t. 4. i 5. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države, to ga je sud tih djela i krivim proglasio.

Kod odmjerjenja kazne uzeo mu je sud kao olakšavajuće: priznanje, kajanje obzir na nedužnu porodicu, zanemaren odgoj, a kao otežavajuće: ništa, dok je kao naročito olakšavno uzeo: da je vrlo kratko vrijeme bio u neprijateljskim jedinicama usled čega se dosudjena kazna od 2 godine lišenja slobode sa prinudnim radom i 1 g. gubitka prava ukazuje primjerenom stepenu njegove krivične odgovornosti.

Za djelo pristupanja miliciji dao mu je sud kaznu od jedne godine, a za ono učestvovanje u borbama i akcijama: jedne i pol godine, te mu je u smislu zakonskih propisa najtežu kaznu pooštrio i za obadva djela dao jednu – jedinstvenu kaznu kako je to već gore navedeno.

Pošto niko od preslušanih svjedoka nije potvrdio ostalih inkriminaciju optužbe, osim Neškovića, kojima sud ne vjeruje iz već istaknutih razloga i iz toga, jer oni za neka djela navode paušalno te da su čuli od nekog vojnika, čije ime ne navode, kao ni to: koje su to dvije žene ubijene u 1943. godini, to je sud nemajući sigurnih i pouzdanih dokaza o izvršiocu tih djela, okrivljenog oslobodio u tome pravcu od optužbe.

Ostali dio presude osniva se na citiranim zakonskim propisima.

Sa svega izloženog sudjeno je kao u dispozitivu ove presude.

SMRT FAŠIZMU–SLOBODA NARODU !

OKRUŽNI SUD u SARAJEVU

Odeljenje IV., dne 20. februara 1947. god.

ZAPISNIČAR:

M. Ćuković, v.r.

PREDSJEDNIK VIJEĆA:

M. Grdjić, v.r.

Kžv: 469/47-1

Prepis.

PRESUDA
U IME NARODA !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudije Vrhovnog suda Jokanovića Dr. Steve kao pretsjednika vijeća i sudija Vrhovnog suda Baruha Dr. Avrama i Knežića Dr. Borivoja kao članova vijeća te službenika Vrhovnog suda Vojislava Mikića kao zapisničara u krivičnom predmetu protiv Selimovića Sune zbog kriv. djela iz čl. 3 tač. 3, 4 i 5 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države povodom žalbe optuženog protiv presude Okružnog suda u Sarajevu od 20/II.47. broj Ko: 794/46 saslušavši predlog pomoćnika javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine, na zasjedanju održanom 25 marta 1947. g. presudio je:

Žalba se odbacuje.

Smrt fašizmu—Sloboda narodu !

Sarajevo, dne 25 marta 1947. god.

M.P.

Pretsjednik vijeća,
Jokanović Dr Stevo,

Za tačnost otpravka
up. sud. pisarnice:
Zec s.r.

Za tačnost prepisa
upl. sud. pisarnice:⁸⁷⁵

⁸⁷⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁸⁷⁵ Испод се налази потпис.

ОКРУЖНИ СУД У САРАЈЕВУ⁸⁷⁶

Број Ко: 304/46-11

ПРЕСУДА

У ИМЕ НАРОДА !

У крив. предмету против Емина Субашића и др. ради крив дјела из чл. 2 т. 3 и 4 Закона о крив. дјелима против народа и државе Окружни суд у Сарајеву наредбом од 6.I.1947. бр. Ко: 304/46 наредио је и о вијећу састављеном од судије Петра Јокановића као претсједника, судија – поротника Софије Косовац и Јове Шљивића као чланова вијећа уз судјеловање записничара Вјекославе Иштванић одржао је јавну расправу дне 6.II.1947. г. у присутности изасланика јавног тужиоца Др. Јосипа Кратине, браниоца оптужених Др. Богдана Видовића, адвоката из Сарајева и отужених Емина Субашића, Сулејмана Раонића, Раме Џеферовића и Зајке Зеба који се налазе у истражном затвору, па је на предлог заступника оптужбе, да се окривљени прогласе кривим за дјела из оптужнице и по закону казне и на предлог одбране да се I и II оптужени што блаже казне а III и IV оптужени да се ослободе од оптужбе, односно што блаже казне данас

пресудио

I) Оптужени ЕМИН СУБАШИЋ умрл. Шахира и мајке Заде рођ. Клачар, рођен 1913 год. у селу Алићима срез Горажде, борави у Сарајеву, Хошин бријег 44, пекар, писмен, самоук, ожењен, отац једног дјетета, држављанин ФНРЈ, осуђиван 1935. г. на 4 и по гпд. строгог затвора ради убиства, без иметка, у истражном затвору од 11.V.1945.

II. Оптужени СУЛЕЈМАН РАОНИЋ, умрл. Авдије и мајке Заде рођ. Каришик, рођен 1895 год. у селу Каоштице срез Горажде гдје стално и борави, радник, ожењен, отац петоро дјеце, писмен, самоук, муслиман, држављанин ФНРЈ. слабог имовног стања, неосуђиван, у истражном затвору од 3.IX.1946.

III. Оптужени РАМО ЏАФЕРОВИЋ зв. Јанго син Шерифов и мајке Муше рођ. Шундо, рођен 1906 год. у селу Каоштице срез Горажде гдје стално и борави, тежак, неписмен, ожењен, отац двоје дјеце, муслиман, држављанин ФНРЈ., неосуђиван, слабог имовног стања, у истражном затвору од 3.IX.1946. х.

IV. Оптужени ЗАЈКО ЗЕБА умрл. Беће и мајке Шерифе рођ. Муратспахић, рођен 1904. год. у селу Каоштице срез Горажде, гдје стално и борави, тежак, неписмен, ожењен, отац четворо дјеце, муслиман, држављанин ФНРЈ., неосуђиван, слабог имовног стања, у истражном затвору од 4.X.1946. год.

криви су

што су и то

I. Оптужени Субашић Емин у љето 1942. г. организовао и сам ступио у наоружану милицију састављену од сељана из села Каоштица, Стргаћине, Алића и других којој је био командант;

дакле што је за вријеме рата организовао и сам ступио у наоружане формације састављене од југославенских држављана у циљу помагања непријатеља и заједничке борбе сањим против своје отађбине, чиме је починио

⁸⁷⁶ Документ је откуцан на писаћој машини.

ратни злочин из чл. 3 т. 4 Закона о крив. дјелина против народа и државе

II. неустановљеног мјесеца и дана 1942. год. убио Голубовић Душана пок. Митра у селу Каоштицама;

дакле што је у вријеме рата и непријатељске окупације радио као непосредни извршиоц убиства становника Југославије, чиме је починио ратни злочин из чл. 3 т. 3 Закона о крив. дјелима против народа и државе.

III. у октобру 1942. г. пред Митров-дан са својом милицијом напао село Трбосиље и Махдане, те том приликом палили кућа Јоксимовића Маријана, Новака и Тоде, Ласице Драгише, Михајла и Петра, Драгичевић Бошка, Јаворца Пере, Мијушковића Радована, Пјевића Тане, Голубовића Ђорђа и других у свему око 10 кућа те убили Јоксимовића Раду и Драгичевић Радојку, чије су лешеве бацили у ватру, Драгичевић Јована, Ласицу Јована и Ласицу Михајла, коме су отсјекли главу, а из села опљачкали сву стоку, жито и друге покретнине;

IV. Концем децембра 1942. г. поново са својом милицијом напао село Трбосиље, којом су приликом убили Драгичевић Маријана и Десанку, Ласицу Милу и Стаку, ранили Драгичевић Гину и Владу те Ласицу Василија, а са собом отјерали Мијушковића Марка кога су убили;

дакле што је под III и IV. у вријеме рата и непријатељске окупације радио као покретач, организатор, наредбодавац и помагач убиства, палења и пљачке приватне имовине становника Југославије, чиме је у оба случаја починио ратни злочин из чл. 3 т. 3 ЗКДНД.

II-оптужени СУЛЕЈМАН РАОНИЋ

III-опт. РАМО ЂАФЕРОВИЋ и

IV.-опт. ЗАЈКО ЗЕБА што су

1) у љето 1942. г. ступили у милицију од под командом Емина Субашића у којој је неко вријеме оптужени Раонић Сулејман био и командант одреда милиције;

дакле што су у вријеме рата ступили у наоружане формације састављене од југославенских држављана у циљу помагања непријатеља и заједничке борбе са њим против своје домовине, чиме су починили ратни злочин из чл. 3 т. 3 ЗКДНД.

2) као припадници те милиције у октобру 1942. г. пред Митров-дан учествовали у нападу на села Трбосиља и Мехдане, којом су приликом спаљене куће Јоксимовића Маријана, Новака и Тоде и др. у свему око 20 кућа, те убијених Јоксимовић Радо, Драгичевић Радојка и Јован, Ласица Јован и Михајло, а из села опљачкана стока, жито и друге покретне ствари;

3) у децембру 1942. г. у истом својству учествовали поново у нападу на село Трбосиље, којој су приликом убијени Драгичевић Маријан и Десанка, Ласица Миле и Стака, а рањени Драгичевић Мило и Владо;

дакле што су под 2 и 3) у вријеме рата и непријатељске окупације радили као помагачи убиства и пљачке приватне имовине становника Југославије чиме су сваки пут починили ратни злочин из чл. 3 т. 3 ЗКДНД.

Стога се сви оптужени за напред наведена крив. дјела по чл. 4 ст. 2 ЗКДНД примјеном члана 21 Закона о врстама казни у погледу II, III и IV оптуженог

осуђују

и то

I- оптужени ЕМИН СУБАШИЋ на КАЗНУ СМРТИ СТРЕЉАЊЕМ и трајан губитак политичких и појединих грађанских права

II- опт. СУЛЕЈМАН РАОНИЋ на КАЗНУ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ СА ПРИНУДНИМ РАДОМ У ТРАЈАЊУ ОД 6 ШЕСТ година те на казну губитка

политичких права у трајању од годину дана, с тим да му се у казну лишења слободе са принудним радом урачунава вријеме проведено у истражном затвору од 3.IX.1946. г.

III- опт. РАМО ЦАФЕРОВИЋ на КАЗНУ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ СА ПРИН. РАДОМ У ТРАЈАЊУ ОД ЈЕДНЕ (1) године дана, с тим да му се у казну лишења слободе са принудним радом урачунава вријеме проведено у истражном затвору од 3.IX.1946. г.

IV.- опт. ЗАЈКО ЗЕБА на КАЗНУ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ СА ПРИНУДНИМ РАДОМ У ТРАЈАЊУ ОД ГОДИНУ ДАНА, с тим што му се у казну лишења слободе с прин. радом урачунава вријеме проведено у истражном затвору од 4.X.1946. год.

Сви оптужени дужни су солидарно сносити трошкове крив. поступка, а задња тројица извршења казне сваки за себе, који се трошкови за све оптужене проглашују ненаплативим.

Сви оптужени ословађају се плаћања паушалног износа.

Трошак извршења смртне казне сносиће држава.

Насупрот томе оптужени Субашић (ген. као напред)

ослобођава се од оптужбе

да је у јануару 1943. г. са милицијом својом ухватио Човића Стојана и Николића Владу и обојицу усмртили, да је у лјето 1943. г. оптужени са својом милицијом упао у село Дубац и из истог отјерао сву стоку која се налазила на паши, да је у зими 1944. г. са својом милицијом напао кућу Танацковића Бошка у селу Дубац те убили његову жену Стану и дијете, а ранили ку кћер Зорку;

дакле да је у вријеме рата и непријатељ. окупације радио као покретач, организатор и наредбодавац убијања и пљачке прив. имовине станов. Југославије, чиме би починио ратни злочин из чл. 3 т. 3 ЗКДНД.

Трошак овог дјела крив. потуп. сносиће држава.

разлози

Јавни тужиоц округа Сарајево оптужницом од 11.V.1946. и накнадном оптужницом од 20.XII.1946. број И: 1107 – Е 636/46 тужи Емина Субашића, Сулејмана Раонића, Раму Цаферовића и Зајку Зеба за дјела наведена у диспозитивном дјелу пресуде и предлаже да се порогласе кривим и по закону казне.

Оптужени Емин Субашић на расправи изјавио је да се не осјећа кривим те је навео да га је капитулација Југославије затекла у Сарајеву и ни у какву војску није ступио све до јуна 1942. г. До тог времена ради намирница ишао је више пута из Сарајева у Мецецу, Страгаћине и Горажде. 12. јуна 1942. г. вратио се је у своје село Каоштице и ћуо је да су четници побили много људи из његовог села и околице, и како је и даље пријетила опасност од четничких напада, стварали су одбор у који је и он ушао и била му је дужност да се стара за набавку оружја ради наоружавања народа. Новац су скупљали и оружје је набављао од шверцера оружјем. Тако наоружани водили су борбу прву у јулу мјесецу 1942. г. са четницима у селу Каоштицама гдје су били нападнути од четника, и том згодом четници су заузели село Каоштице. Почетком септембра или октобра 1942. г. четници су их напали два пута а трећи пут њихова милиција одбила је четнички напад и допрли су до села Трбосиља и Махадана. При том нападу запаљена је кућа Михајла Ласице а запалио ју је назив Титорић о чему је он – оптужени – сазнао тек сутрадан. Исто је сазнао да је у тој борби погинуо Михајло Ласица. Из села Трбосиља отјерано је нешто марве и за то је одговоран

Сулејман Рамић, који је командовао милицијом, који су стигли у то село. Он Трбосиље није ни видео јер се је налазио иза брда Мазуљице.- Концем јуна 1942. г. ишао је са Алијом Омерагићем и Халилом Раонићем из села Каоштице у село Алиће удаљено једно од другог око 6 км да косе његовој сестри траву. Носио је пушку а остала двојица косе. Кад су већ прешли пола пута на 100 м пред њима указали су се 9 наоружаних четника, те су они испред четника почели бјежати а четници су за њима пуцали. Косци су побјегли а и он је покушао бјежати али га је сустигао Душан Голубовић на једно 8 м и викао му да одложи оружје, али како се је бојао да га четници неће мучити окренуо се је, из пушке опалио и убио је Душана Голубовића. Кад су то видели остали четници потјерали су га али он је успио да им побјегне. Порекао је да је Душана ударио ножем и истакао да је Душан Голубовић био командант Махданске четничке чете. Порекао је да је њихова милиција палила куће него су куће палили Талијани у селу Махданима и Близнима, а ко је попалио село Трбосиље није му познато. У јануару 1943. г. напустио је своје село и вратио се у Сарајево. Мухацаре из њихових села били су отпремили да их обуку у усташе, а он је људе од тога одговарао и успио је, да се је 17 људи одвојило и побјегло али су неки на том бијегу ухваћени и њега одали, па је био ухваћен 28. јуна 1943. г. и отпремљен у Јасеновац и био затворен у Јасеновцу 13 мјесеци, а прије тога у Градишки 5 мјесеци а у Јасеновцу 8 мјесеци. Из логора је отпуштен 21.VIII.1944. г. Кад се је вратио из Јасеновца у Сарајево крио се од Хрватских власти. Иза овога времена није уопште ишао у свој крај и према томе није могао ни учинити дјела за које га оптужница терети а која су почињена у том времену.

II- оптужени Раонић Сулејман такођер је на суду изјавио да се неосјећа кривим те је навео у своју одбрану да за вријеме окупације није узео пушку у руке нити је убо кога ножем. Није учествовао ни у једној борби са милицијом против четника, нити ма у каквој борби за вријеме рата. Стоку није пљачкао нити је узимао учешћа ма у ком облику у пљачкању, а исто тако није палио ничије куће по селима. Када су их четници напали и он је бјежао и у бијегу тражио спас. До четничког напада живио је у свом крају у селу Каоштицама, а послвије тога побјегао је у Сарајево гдје је живио 3 мјесеца а затим као мухачер пребачен је у Жупању гдје је живио до маја 1946. год. О оптуженом Субашићу Емину конкретно незна ништа а виђао га је 1942. г. неколико пута да прелази преко Дрине. Талијани су били распитивали за Субашића али зашто није му познато. Порекао је да је за вријеме рата уопште ишао у село Трбосиље. У својој одбрани порекао је сва дјела за која се оптужује истичући да није пљачкао, палио и убијао народ нити у томе имао ма каква учешћа.

Оптужени Рамо Цефаровић изјавио је на расправи да се не осјећа кривим те је навео да није био у милицији нити му је познато да је у Каоштицама била нека милиција. Чим би неко пошао на њихово село он би побјегао. У свом селу живио је до конца 1942. год. када је побјегао у Сарајево и као мухачер запослио се у Жељ. радионици и ту радио 2 године. Послије тога су га усташе ухватиле а он је побјегао и крио се у Сарајеву све до ослобођења. У село Трбосиље уопште није ишао те није имао никаква учешћа у пљачки и палењу села те убијању људи у њиховој околици. Порекао је сва дјела за која се оптужује.

IV- опт. Зајко Зеба исто тако на расправи изјавио је да се не осјећа кривим те је навео да је све до зиме 1942. г. био код своје куће у селу Каоштицама и радио своје послове и тада је испред четника одбјегао преко Дрине, а по том дошао у Сарајево, те из Сарајева отишао у Врбању и тамо као мухачер живио све до прољећа 1946. г. Док је био у свом селу није био усташа нити је био у каквој милицији. Чуо је да оптужени Субашић организовао неку милицију, није му познато када је Еминова милиција нападала села Трбосиље и

Махдане и у та села за вријеме окупације није уопште ишао. Порекао је дјела за која се осуђује те је истакао да за вријеме рата није био ни у каквој војној милицији.

Оптужени Емин Субашић признао је да је он са још некиме у јулу мјесецу 1942. г. организовао милицију те је истакао да је та милиција имала задатак да брани њихово село од четничких напада; јер су четници у то доба над муслиманским живљем у том крају вршили злодјела. Оптужени оче да прикаже да је њихова милиција служила само за самоодбрану против четничких напада. Међутим исказима готово свих свједока који су многобројни утврђено је да је Милиција оптуженог Субашића вршила убијања српског живља у њиховом крају те пљачкала имовину и палила села. Таквим радом та милиција није се разликовала ни мало од милиције усташке формације које су починили злодјела над нашим народима. По свом раду та милиција није се разликовала ни мало од милиције усташке јединице која је служила циљевима окупатора у истребљењу наших народа. Према томе ово његово дјело има карактер кривичног дјела предвиђеног у чл. 3 т. 4 ЗКДНД., па га је суд прогласио кривим за ово дјело.

Оптужени признаје да је убио Голубовића Душана из пушке али се брани да је Душан Голубовић био четнички командант и рабијатан пљачкаш и да је Душана убио у моменту кад га је Душан гонио и сустигао на 8 м. Одбрана оптуженог у погледу овог дјела не може се узети као истинита јер је свједок Човић Милан исказао да је Душан Голубовић убијен приликом купљења жита и то кад се је примакао крају њиве из засједе. Послије погибије Душанове нашли су 5 мјеста где су били сакривени они који су на Душана мотрили. Дакле оптужени је убио Душана у моменту кад је овај радио своје послове као мирног грађанина, а није га убио као четничког команданта кад је овај наводно на њега напао. Нелогична је његова одбрана, кад каже да испред Душана није могао побјећи, а побјегао је послје Душанова убиства, када су га наводно гонили тројица четника. У овом случају оптужени није радио као борац чишћења четничких банди него као злочинац у вршењу одмазде над српских живљем. Према томе у овој радњи оптуженог суд види постојање свих елемената крив. дјела из чл. 3 т. 3 ЗКДНД.

Суд је оптуженог надаље прогласио кривим што је у два маха са својом милицијом организовао напад и то прво на село Трбосиле и Махдане а друго на село Трбосиле којом приликом су побили више људи, попалили више кућа и опљачкали имовину приватних власника. Оптужени не признаје ова дјела али наводи, да се у то вријеме још налазио у свом селу т.ј. у близини краја гдје су ови злочини почињени.

Сви многобројни саслушани свједоци као што је већ и напријед напоменуто посвједочили су да је оптужени био организатор милиције која је починила многа злодјела. Та околност т.ј. да је оптужени организовао милиције која је починила злочине постала је у оном крају опћенито позната народу. Тако је свједок Крсто Јоксимовић посвједочио да је милиција Субашића Емина први пут о Митрову-дану 1942. г. напала на њихово село Трбосиле, палила куће, убијала људе те отјерала благо и разносила покућство. Видио је када је убијен Радо Јоксимовић те када су се повратили у село нашли су изгорели костур Рада Јоксимовића, а исто тако спаљену Радојку Драгичевић. Свједок Ласица Василије као и напред наведени свједок посвједочио је ову околност те навео да су том згодом убијени Јован Драгичевић и Михајло Ласица. Исти ови свједоци као и свједок Драгиша Ласица посвједочили су да је милиција оптуженог Субашића и по други пут напада њихово село Трбосиле о Николин-дану када су убијени Драгичевић Маријан, Десанка, Мила и Стака Ласица а рањени Владо Дагичевић, Василије Ласица и Гина Драгичевић, те да су оба пута њихово село

опљачкали а први пут село и попалили. Свједок Крсто Јоксимовић у другом нападу видео је оптуженог Емина Субашића којег је из ранијег познавао. И свједок Милисав Ласица из села Трбосиља исказао је да је препознао оптуженог Субашића када је Митрову-дану напао на њихово село и опљачкао марву а препознао га је по некој пелерини коју је оптужени носио а и оптужени сам признаје да је неку пелерину имао.

Свједок Перо Јавора исказао је да су њега и Марка Мијушковића били ухватили људи Емина Субашића и да су их тукли те је том згодом и сам оптужени Субашић био присутан и Марка је питао да ли он зна да Емину треба креч. Марко му је одговорио да није смио ићи да креч пали а Емин му је тада рекао, да ће ићи заједно да креч пале, па је Емин са својим људима повео Марка Мијушковића, који се више није повратио. Овај свједок као и напред споменути те још многобројни свједоци на расправи у претходном поступку саслушани недвојбено су потврдили да је Емин Субашић оранизовао милицију, која је по његовом налогу убијала људе, палила куће и пљачкала села а међу свједоцима налазе се и људи који су се случајно спасили испред њиховог терора.

На овај начин доказана су дјела оптуженог под т. 3 и 4 диспозитива пресуде, па га је суд прогласио кривим за ова дјела.

Оптужени Сулејман Раонић не признаје дјела која му оптужница ставља на терет али и сам оптужени Емин Субашић у свој исказу и на суочењу са окрив. Раонићем потврдио да је Сулејман Раонић био у његовој милицији, па чак и командовао људима кад је палио село Трбосиље и да је Раонић одговоран за ово злодјело.

Свједок Василије Ласица посвједочио је да је Сулејман Раонић био присутан са милицијом у нападу на њихово село о Митрову дану 1942. г. којом је приликом свједок био рањен у вилицу пушчаним зрном и боден ножем и том приликом је молио оптуженог Раонића да га поштеди, нашто је оптужени шутио.

Свједокиња Гина Драгичевић исказала је да је Раонић командовао и неком талијанском милицијом и она га је препознала кад су дошли и тражили њихове људе. Том приликом ухваћен је и њезин муж Маријан и други те су их на преваран начин разоружали а затим су јој мужа убили, а са њим и још неке друге. Дакле и исказом саслушаних свједока а и исказом оптуженог Субашића утврђено је да је оптужени Раонић учествовао као милиционер Субашићеве милиције а по том и талијанске милиције у акцијама у којима су убијани људи, вршена пљачка и паљена села, па га је суд за та дјела као помагаћа прогласио кривим.

Оптужени Рамо Џаферовић непризнаје дјела за која га терети оптужница али је и њега у нападима на село Трбосиље у милицији Субашићевих милиционера видео Василије Ласица и свједок је упамтио како је тужени Џаферовић том згодом био наслоњен на пушки. И свједок Владо Драгичевић препознао је оптуженог Џаферовића када су Субашићеви милиционери у децембру мјесецу напали на село Трбосиље којом су приликом убијени Маријан Драгичевић, Миле Ласица и др. Дакле на овај начин доказано је да је оптужени Џаферовић починио дјела за која је оптужен. У нелогичности своје одбране Џаферовић је ишао тако далеко да му се оптужени Субашић на суочењу казао како је Џаферовић морао знати да милиција постоји јер се је у кући Џаферовића о томе расправљало. Осим тога Субашић је навео да је оптужени Рамо и пушку носио. На основу свега овога суд је стекао увјерење о кривици туженог Џаферовића па га је прогласио кривим за дјела из оптужнице.

Конечно и кривица оптуженог Зајка Зеба утврђена је исказом свједока Василија Ласице који је навео да је оптуженог Зајку видео као милиционера

Субашићеве милиције у нападу на село Трбосиље. Логично је да свједоци сваки пут нису могли видјети оптуженог при овим нападима јер је свијет у главном бјежао а осим тога многи од свједока лично га и не познају. Увјеривши се на овај начин и о кривници оптуженог Зајке суд га је прогласио кривим за дјела из оптужнице.

Оптуженом Субашић Емину суд је за дјело из т. 1 пресуде пресудио казну лишења слободе са принудним радом у трајању од 10 година и казну губ. пол. права у трајању од 2 године. За дјело под 2) исту казну у трајању од 16 год. као главну и 3 год. губ. пол. права. За дјело под т. 3 и 4) суд је оптуженог у оба случаја осудио на казну смрти стрељањем те на трајан губитак полит. и појединих грађ. права. Како казна смрти стрељањем консумира остале казне суд га је осудио на јединствену казну као у диспозитиву пресуде.

При одмјерењу казне оптуженом Субашићу суд је узео као олакшицу дјелимично признање а као отежавајуће околности узета је ранија кажњивост оптуженог за дјело убиства затим тешке посљедице његовог дјеловања као организатора милиције гдје се испојила велика друштвена опасност његових дјела и њега као учиниоца. Тежина његових дјела и друштвена опасност његова захтјевали су да је суд изрекао против истога казну смрти и суд је сматра примјереном кривичној одговорности оптуженог и његовој друштвеној опасности.

Оптуженог Сулејмана Раонића суд је за сва дјела казнио временом казном и то за дјело под т. 1 за 3 године, за дјело под т. 2) и 3) са по 4 године лишења слободе са прин. радом и са по годину дана губитка пол. права, па је у смислу постојећих прописа тежу казну му [?] ⁸⁷⁷ и осудио га на јединствену казну као у диспозитиву пресуде.

При одмјерењу казне оптуженом Раонићу узето је као олакшавајуће занемарени одгој као и оптерећеност породицом а при том и слабо имовинско стање а као отежавајуће узето је што је оптужени био једно вријеме и командант одреда Субашићеве милиције. Обзиром на олакшавајуће околности суд је примјенио по чл. 21 Закона о врстама казни и казну му ублажио јер сматра да његова друштвена опасност која није тежег карактера захтјева ово ублажење казне.

Оптуженом Цаферовићу Рами и Зајки Зеба суд је за свако дјело одмјерио по 8 мјесеци лишења слободе са прин. радом а за све скупа и годину дана губитка полит. права, па је у смислу постојећих прописа одмјерио им јединствену казну као што је у диспозитиву пресуде наведено. При одмјерењу казне узето је обадвојици као олакшавајуће непорочност, занемарени одгој и оптерећеност породицом а као отежавајуће ништа. Обзиром на олакшавајуће околности те имајући у виду и сиромашно стање оптужених суд је примјеном чл. 21 Закона о врстама казни ублажио им казну.

Трошкове крив. поступка као и извршења казне за последњу тројицу суд је прогласио ненаплативим јер су сви оптужени слабог имовног стања а из истог разлога ослободио их је од плаћања паушалног износа.

На казну конфискације имовине оптужени нису осуђени пошто се та казна не би могла извршити јер су слабог имовног стања.

Суд је оптуженог Емина Субашића за остала дјела оптужнице ослободио из ових разлога: Оптужница ставља у терет оптуж. Субашићу да је он са својом милицијом у јануару 1945. г. убио Човића Стојана и Раду Николића а међу тим исказом свједока Петка Пукета утврђено је да је Стојан Човић убијен о Николин-дану 1943. г. дакле у зиму 1943. г. Суд је повјеровао овом свједоку јер

⁸⁷⁷ Ријеч није јасно читљива.

је он у свом исказу потанко описао догађај и присјећао се како су том згодом ишли на пазар. Према одбрани оптуженог он је у то доба био у логору Јасеновац а и свједок Миладин Човић такођер је посвједочио да се је осумњићени Субашић из њиховог краја изгубио половицом мјесеца фебруара 1943.г. Према томе суд сматра доказаним да се оптужени Субашић у доба извршења овога дјела није налазио у своме селу и његовој околици. Из истих разлога суд је ослободио оптуженог за дјело почињено у љето 1943. г. у селу Дубцу када је пљачкана стока. Суд сматра да оптужени није починио ни дјело под т. 7) оптуж. које се је догодило у зиму 1944. г. када је у Дубцу нападнута кућа Бошка Танасковића и убијена његова жена и дијете те кћер Зорка рањена јер сматра да оптужени такођер у то доба није се налазио у том крају. Наиме према одбрани оптуженог он када се вратио из логора аугуста 1944. г. остао је у Сарајеву и није ишао у свој крај, а по исказу свједока Милана Човића оптужени није ни могао од друге половине фебруара 1943. г. дјеловати у оном крају јер су у то доба у те крајеве дошли четници.

Из свих ових разлога суд је оптуженог ослободио оптужбе за дјела под т. 5, 6 и 7 оптужнице.

Смрт фашизму—Слобода народу !
С а р а ј е в о, дне 6. фебруара 1947.

ЗАПИСНИЧАР:

/Вјекослава Иштванић/

ПРЕДСЈЕДНИК ВИЈЕЋА:

/П. Јокановић/

PRESUDA

U IME NARODA !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudije Vrhovnog suda Jokanovića Dr. Stevana kao pretsjednika vijeća i sudije Vrhovnog suda Baruha Dr. Avrama i Knežića Dr. Borivoja kao članova vijeća te sekretara Vrhovnog suda Imamovića Fadila kao zapisničara u krivičnom predmetu protiv Subašić Emina i drugova zbog krivičnog djela iz čl. 3 tač. 3 i 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države povodom žalbe optužeih i javnog tužioca okruga sarajevskog protiv presude Okružnog suda u Sarajevu od 6 februara 1947. g. broj Ko: 304/46, saslušavši predlog pomoćnika javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine, na zasjedanju održanom 22 februara 1947. g. presudio je:

I. Žalba se optuženih ne uvažava.

II. Žalba javnog tužioca okruga sarajevskog uvažava se i pobijana presuda u pogledu odluke suda o kazni – izrečene optuženim Raonić Sulejmanu, Džaferović Rami, i Zeba Zajki – preinačuje tako da se ovi optuženi osudjuju za djela, za koja mu pobijanom presudom proglašeni krivi, po čl. 4/II. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države u vezi čl. 21 Zakona o vrstama kazni i to: optuženi Raonić Sulejman na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 8 /osam/ godina i kao sporednu kaznu gubitak političnik i pojedinih građanskih prava osim roditeljskih za vrijeme od 2 /dvije/ godine, a optuženi Džaferović Ramo i Zeba Zajko na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od po 4 /četiri/ godine i kao sporednu kaznu gubitak političkih i pojedinih građanskih prava osim roditeljskih na vrijeme od po 1 /jednu/ godinu/

U izrečenu kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom uračunava se izdržani pritvor i istražni zatvor i to optuženim Raonić Sulejmanu i Džaferović Rami od 3/IX. 1946. g. a optuženom Zeba Zajki od 4/X.1946. g.

III. Ostali dio pobijane presude ostaje nepromjenjen.

Smrt fašizmu–Sloboda narodu!

Sarajevo, dne 22/II. 1947. g.

Pretsjednik vijeća
Jokanović Dr. Stevo s.r.

Za tačnost opravka
Up. sud. pisarnice

Zec. s.r.

Za tačnost prepisa tvrdi:
Up. sud. pisarnice:⁸⁸⁰

⁸⁷⁸ Документ је откуцан на писахој машини.

⁸⁷⁹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

⁸⁸⁰ Испод се налази латинични потпис.

OKRUŽNI SUD U SARAJEVU⁸⁸¹
Ko: 109/46

PRESUDA U IME NARODA !

U krivičnom predmetu protiv RAMIĆA ZAJKE zbog kriv. djela iz Čl. 2 i 3 tač. 3, 4 i 5 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države Okružni sud u Sarajevu svojom naredbom od 25./IX.-1946. g. br. Ko 109/46 naredio je i po vijeću sastavljenom od sudije Petra Jokanovića kao pretsjednika, sudija porotnika *Gluhić Mustafe*⁸⁸² i Rosa Marković kao članova vijeća, uz sudjelovanje Drage Prokića kao zapisničara, a u prisutnosti Dr. Emila Najšula izaslanika javnog tužioca za okrug Sarajevo, dr-a Safeta Zečevića, advokata iz Sarajeva kao branioca optuženog i optuženog koji se nalazi u istražnom zatvoru, održao javni pretres, pa je na predlog javnog tužioca, da je optuženi proglasi krivim i po Zakonu kazni, i na predlog odbrane, da se optuženi djelomično od optužbe oslobodi, a za djela koja je priznao, da se što blaže kazni danas: *dne 19-X-1946 i*

presudio

Optuženi RAMIĆ ZAJKO, sin Salkin i majke Čamije rođj. Kavčević, rođj. 20./XII.-1924. g. u Strmcu, boravi u Sarajevu, Sindjelića ul. br. 19. težak neženjen, islamske vjere državljanin FNRJ, neosudjivan, bez imetka u istražnom zatvoru od 27./VI.-1945. g.

kriv je

što je:

1/ učestvovao u okrobru mjeseci 1942. g. u Dobroušićima u ubijanju Milice Rajak i njezinog sina Branka koji su spaljeni u kući, dakle što je u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao pomagač ubistava Stanovnika Jugoslavije – čime je počinio krivično djelo iz čl. 3 tač. 3 Z.k.d.n.d.

2/ u maju 1942. g. ubio iz puške Soku Eletu ženu Siminu Behećima, - dakle što je u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao neposredni izvršilac ubistava stanovnika Jugoslavije, čime je počinio krivično djelo iz čl. 3 tač. 3 Z.k.d.n.d.

3/ u maju 1942. g. denunciрао Njemcima Ristu, Radovana i Bogoljuba Leleka te Miloša Gašovića koji su bili hapšeni i prebijani, a potom pušteni – dakle što je za vrijeme rata i neprijateljske okupacije vršio potkazivanje, koja su ima za rezultat zlostavljanje stanovnika Jugoslavije čime je počinio kriv. djelo iz čl. 3 tač. 3 Z.k.d.n.d.-

4/ što je takodjer u maju 1942. g. poletio sa puškom kao ustaša na Bogdana Zorovića i potegao pušku na njega govoreći Bogdanu, da je Bogdan opljačkao njegovu imovinu, kojom je prilikom Bogdana spasio Adem Zolota, - dakle što je za vrijeme rata i neprijateljske okupacije pokušao raditi kao neposredni izvršilac ubistava stanovništva Jugoslavije, - čime je počinio kriv. djelo iz čl. 3 tač. 3 u vezi čl. 12 Z.k.d.n.d.

5/ što je u mjesecu maju u Dobroušićima pljačkao stoku i kućne stvari, a naročito ovce Petka Rajaka i kućne stvari Sime Eleta, - dakle što je za vrijeme rata i

⁸⁸¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁸⁸² Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

neprijateljske okupacije vršio pljačku privatne imovine stanovnika Jugoslavije – čime je počinio kriv. djelo iz čl. 3 tač. 3 Z.k.d.n.d.

6/ što je u god. 1943. dobrovoljno – stupio u SS - Hendžar⁸⁸³ diviziju i kao takav učestvovao u borbama protiv NOV-a na pruži Vinkovci – Brčko, - dakle što je primio službu za vrijeme rata u neprijateljskoj vojsci – i učestvovao kao borac protiv svoje Otadžbine, - čime je počinio kriv. djelo iz čl. 3 tač. 5 Z.k.d.n.d.

Stoga se optuženi za napred navedena krivična djela primjenom čl. 4 st. II. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države

osuđuje

na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 20 - /dvadeset/ godina i na kaznu gubitka političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 5 /pet/ godina.

U kaznu uračunava mu se istražni zatvor od 27./VI.-1945. god.

Optuženi je dužan snositi troškove krivičnog postupka i izvršenja kazne koji se proglašuju nenaplativim.

Optuženi se oslobodjava plaćanja paušalnog iznosa.

Na suprot tome optuženi Ramić Zajko /generalije kao naprijed/

oslobađava se

od optužbe, da je

1/ u maju 1942. g. u Dobroušićima sa svojim drugovima sjekirom odsjekao glave Rajaku Mališi i Jovi, a njihove žene ubio, -

2/ u 1942. g. u Strmcu ubio Peru Zoranovića i njegovu ženu Maru, - dakle da je za vrijeme rata i neprijateljske okupacije radi kao neposredni izvršilac ubistava stanovnika Jugoslavije, - čime je⁸⁸⁴ počinio krivično djelo iz čl. 3 tač. 3 Z.k.d.n.d.

Trošak ovoga djela kriv. postupka snosiće država.

razlozi

Javni tužioc okruga Sarajevo optužnicom od 17./X.-1945. g. I 1033/46 i proširenom optužnicom na glavnom pretresu tuži Ramića Zajku za kriv. djela koja su obuhvaćena dispozitivnim dijelom presude.

Optuženi Zajko Ramić priznao je da je u god. 1943. stupio u SS Handžar diviziju i kao pripadnik iste, da je učestvovao u borbama protiv NOV-a na pruži Vinkovci – Brčko. Sva ostala dijela za koja se optužuje optuženi je porekao, te je u svojoj odbrani naveo, da je slom bivše Jugoslavije preživio u svom selu Strmcima, a kako je u skoro zaprijetila opasnost od Četnika muslimanskom stanovništvu utekao je preko Ustipraće u Goražde odnosno u selo Zubčiće kraj Goražda. Svoje rodno selo napustio je 1. septembra 1941. g. Iz Zubčića otišao je u Foču, pa odatle u Čajniče, a otale u PLJEVLJE, pa zatim u Prepolje, Sjenicu, Novi Pazar i Kosovsku Mitrovicu, gdje je proveo zimu 1941.-1942. g. Poslije ove zime Njemci su ih sproveli u Zemun, pa zatim u Slav. Brod, a onda u Sarajevo u koje je stigao 6-toga mjeseca 1942. g. pa bio u Sarajevu oko 20 dana a odatle otišao u svoje selo Strmac i tu je našao svoga očuha Dervu i majku. U oktobru mjesecu 1942. g. opet su napali četnici, pa su ovog

⁸⁸³ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

⁸⁸⁴ Ријеч није јасно читљива те постоји могућност грешке.

puta bježali u Rogaticu. U Rogatici je bio do aprila 1943. g. pa je pozvat u domobrane i najprije je otišao u Sarajevo, a zatim u Srem. Mitrovicu u Zemun i tu obukao uniformu SS i otpremljen je u Francusku, gdje je ostao tri mjeseca, a poslije toga prevedeni su u Njemačku i ostao je tamo 6 mjeseci, i onda je došao u Vinkovce. Kao SS-vac vršio je dužnost sprovodnika vozova na pruzi Vinkovci – Brčko, a pratio je i transportne kamione za Bijeljnu. Dva puta je bio u borbi protiv NOV-a. 15./VIII.-44-pobjegao je iz vojske i otišao u svoj kraj u selo Žepu kod svojih stričeva i kod njih bio do oslobođenja. Po oslobođenju otisao je u Rogaticu i stupio u miliciju, pa je kao takav uhapšen.

Nadodao je, da je pri povratku u svoje selo Strmce našao svoju kuću izgorelu, pa mu je Stjepan Čvorović ustupio svoju kuću i njegovu zemlju obradljivao u napolicu.

Osnovno čega se optuženi u svojoj odbrani drži jeste – pitanje alibia. Dolazi neime u pitanje gdje se je optuženi nalazio u mjesecu maju 1942. g. a posebno gdje prije Đurđev dana.

On na glavnoj raspravi veli da je kao muhadžer preko raznih mjesta došao u Sarajevo u mjesecu junu i zadržao se oko 20 dana, a tek tada otišao u svoje selo.

Svjedoci obrane t.j. Čurovac Hašim Nurko i Ajka ističu, da se je optuženi iz Sarajeva s njime vratio u svoj kraj. Vele da je to bilo nekako iza Djurdjev dana. Prvo što upada u oči jeste to: da ti svjedoci nalaze za potrebno, da naglase, da je to bilo iza Djurdjev dana – Interesantno je to njihovo nastojanje u onom slučaju, ako je njima nepoznato, koji je datum odlučan za krivnju optuženog, ali kako oni to ističu znači da se rukovode tim datumom. A sad nastaje pitanje – kako se upravo sjećaju, da li je to bilo prije ili poslije Djurdjev dana. U glavnom se drže vremena kada se vrši sjetva. Tako Čurovac Hašim veli, da su ga djeca upozorila da je vrijeme sijanju, jer je on izgubio orijentaciju u vremenu. Sam veli, da su mu djeca tada bila stara između dvije i 7 godina. Takom izkazu sud nije mogao pokloniti vjere, jer je neshvatljivo da djeca u toj dobi vode brigu o sijanju, i da se znaju orijentirati a što njihov otac nije u stanju.

Svjedokinja Ajka u svom izkazu ističe lica koja su se s njom kao muhadžeri u kamionu vraćala kući, pa navodi i optuženog i Nurku Čurovca. Ona to u početku sa sigurnošću tvrdi.

S druge strane svjedok Nurko Čurovac veli da se optuženi s njim vratio, ali da se nije on vraćao sa svjedokinjom Ajkom, pa kod suočenja Ajka dozvoljava mogućnost da Nurko nije s njom putovao.

Osim toga Ajka ističe da se optuženikov očuh Dervo Ramić i Dervina žena Čamija s njom u istom kamionu kući vratila t.j. zajedno sa Zajkom, a optuženi Zajko u svome iskazu na glavnoj raspravi kaže da je u svom selu zatekao očuha i majku, pa prema tome uporedjenju iskaza padaju sva tri iskaza, jer su kontra-diktorni.

Sad dolaze svjedoci koji ističu da je optuženi počinitelj zločina i kod toga navode da su zločini izvršeni prije Đurđev dana.

U prvom redu svjedok Bogdan Zoranović na glavnoj raspravi objašnjavajući druge okolnosti ističe i to, da je optuženi protjerao stado ovaca onoga dana kada se je nalazio u svom selu sa Ademom Zolotom da vidi šta mu je s kućom, a to da je bilo oko Djurdjev dana. Veli da je tada optuženi na njega poletio s puškom ali da ga je Adem obranio. Tu izjavu svjedok daje uzgred. Ona je decidirana, a njenoj jasnoći ide u prilog to što svjedok veli, da su intervencijom žandara neke upljačkane ovde od optuženog vraćene. Ovom iskazu svjedoka sud nema razloga da nevjeruje. Kod takvog stanja stvari izlazi, da je optuženi pljačkao, pa nastaje pitanje kada je mogao pljačku izvršiti, čemu je logičan odgovor izkaz drugih svjedoka koji vele, da su se ispred ustaša razbježali. U njihovom odsustvu optuženi je srnuo da pljačka stoku. Bitan je iskaz svjedoka Stjepana Čvorovića koji kaže da je 27. aprila 1942. g. utekao na Drinu sa svojom familijom i sa drugim bjeguncima i da se je vratio nakon pretrpljenih užasa ne svojoj kući, nego kući Riste Leleka, a to zato pošto su se u

njegovom selu nalazile ustaše. Opet nastaje pitanje – ko su i koje su to ustaše? da li ustaše iz Sarajeva ili Zagreba ili su to ljudi tih sela, koji su u mogućnosti da budu ustaše? Naravno ovi posljednji, jer se Zagrebčani neće nastanjivati u tome selu. Da je to tačno osvjedočio se je i sam svjedok kada se je po drugi put vratio sa Drine vjerujući ustaškim letcima, da se više Srbima neće zla događati, te dolazi svojoj kući, ali zatječe u njoj smještena optuženog i njegove, pa mu optuženi brani da u svoju kuću udje.

Optuženi se je pokušao braniti time da je Stjepan Čvorović kuću po dogovoru ustupio, ali je tu obranu oborio sam Stjepan što se najbolje vidi iz iznenadjenja kada je zatekao optuženog pred kućom, a dalje iz činjenice, da je i sud imao posla pa po ustaškoj pravdi dodijelio optuženom i njegovima pola ploda a Stjepanu pola.

Kako je Risto Lelek opisao način na koji je dospio Nijemcima u šake, a taj navod je potkrijepljen iskazom Stjepana Čvorovića i to indirektno, a i iskazom – Čajića Radosava to je time dokazano da se je optuženi u kritično vrijeme kada su se zla događala nalazio u selima, pa je dokazana i tač. 3 dispozitiva presude, a otvorena vrata vjerodostojnosti i iskaza ostalih svjedoka, koji terete optuženog.

O pogibiji Soke Elete svi svjedoci na tu okolnost slažu se u tome, da ustaška glavnina nije ubila Soku, nego da je ona ubijena od onih koji su brigu brinuli da što više uplašakaju, a ona da je smrt izazvala čuvajući svoja grebena.

Poznata je psihoza /onome koje imao makar jedanput mogućnost da promatra/, stanovništva koje propušta kroz svoje selo ustaše, pa se netreba čuditi što istu okolnost na jednak način zapažaju dva lica, a i što jedno jedino lice nemože da ima uvijek u detalje jasne slike. Ali jedno stoji da je svjedokinja Mileva Eleta od ranije poznavala optuženog i ona veli da je optuženog prepoznala kada je ubio njenu majku. Ovaj izkaz svjedokinje upotpunjen je iskazom na glavnoj raspravi svjedoka Miloša Elete, koji je čuo riječi: „Ajdemo Zajko“, koje je doviknula Muslimanka pošto je Soka ubijena. Po godinama stariji nemogu da prepoznaju optuženog, jer s njim mnogo mlađim nisu ranije dolazili u kontakt, ali to ne mijenja na stvari obzirom na već izloženo. To je slučaj sa svjedokinjom Stanicom i Jefom Radović, koji događaj ubistva Soke Elete u glavnom opisiju kao i naprijed istaknuti svjedoci, samo one nepoznaju optuženog.

Već je naprijed istaknuto kako je optuženi poletio sa puškom na Bogdana Zoranovića i potegao pušku na njega a da je bogdana obranio Adem Zolota u svom ustaškom raspoloženju optuženi bi ubio imenovanog da nije bio spriječen i te njegove radnje imaju karakter pokušaja ubistva, time je dokazana tač. 4 dispozitiva presude.

Isti svjedok Zoranović iskazao je, da je optuženi pljačkao ovce i da su intervencijom žandara neke ovce povraćene Mariji Rajak – Prigodom ubistva Soke Eleta svjedoci su naveli da je optuženi sa još nekima opljačkao kuću iste, pa je na ovaj način dokazano krivica optuženog za djelo iz tač. 5 presude.

Djelo iz tač. 6 presude dokazano je potpunim prizanjem optuženog.

U pogledu djela iz tač. 1/ presude optuženi u svojoj obrani veli da u doba izvršenja djela nije bio na mjestu događaja. Ističe ipak da je u oktobru 1942. g. t.j. u vrijeme oko događaja bježao iz svoga sela u Rogaticu radi napada četnika. I ako optuženi tvrdi, da se nije nalazio kritičnom zgodom u selu gdje je zločinstvo počinjeno zato ne navodi nikakvih dokaza. Naprotiv svjedokinja Kosa Rajak koja je pojedinosti događaja opisala iskazala je da su joj u kući spaljeni majka Milica i brat Branko, a da je u doba kad joj je kuća gorila bio optuženi sa još nekima ustašama. – Dakle on se našao u doba izvršenja djela ili neposredno iza toga na mjestu događaja. Iz iskaza ove svjedokinje, a i iz svih drugih okolnosti koje karakterišu optuženog sud je stekao uvjerenje da je optuženi imao udjela u izvršenju ovog djela pa ga je osudio kao saučesnika odnosno pomagača.

Uvjerivši se kako je naprijed istaknuto i obrazloženo, da je optuženi počinio sva naprijed krivična djela sud ga je proglasio krivim i odmjerio kaznu kao u

dispozitivu presude. Za djelo iz tač. 1/ presude optuženi je osuđen na 15 god. za djelo po tač. 2/ na 20 god. za djelo pod tač. 3/ - 10 god. za djelo pod t. 4 na 5 god. za djelo pod tač. 5 na 10 god. i za djelo pod tač. 6/ na 5 god. lišenja slobode sa prinudnim radom, pa je sud izrekao mu po postojećim propisima za sva djela jedinstvenu najtežu moguću vremenu kaznu od 20 /dvadeset/ godina lišenja slobode sa prisilnim radom.

Kod odmjerjenja kazne uzeto je optuženom kao olakšavajuće djelomično priznanje, neporočnost i mlado doba u vrijeme izvršenja djela, a kao otežavajuće težinu djela i njihove posljedice.

Obzirom na protu narodni rad optuženog sud ga je kaznio i gubitkom političkih i građanskih prava.

Izreka o troškovima krivičnog postupka izvršenja kazne i o paušalnom iznosu donesena je obzirom na imovinsko stanje optuženog.

Napomenuti da je protiv Adema i Derve Ramića nije poveljen postupak, jer su isti nepoznatog boravišta, pa nije bilo moguće ovaj predmet raspraviti zajedno sa predmetom koji bi bio eventualno pokrenut protiv spomenuti zločinaca.

(okreni)

S. F. – S. N. !

Sarajevo, dne 19./X.-1946. g.

Pretsjednik vijeća:

Zapisničar: Prokić Drago

/Petar Jokanović/

PRESUDA U IME NARODA !

U krivičnom predmetu protiv Sinanović Mustafe radi djela iz čl. 3. t. 3. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i Države, Okružni sud u Sarajevu odredio je naredbom od 29. januara 1947. Ko: 84./46. – 16. i danas dne 26. februara 1947. u vijeću sastavljenom od sudije Milivoja Grđića kao predsjednika vijeća, Čehića Čamila i Alajbegović Razije, sudija-porotnika kao članova vijeća, Mile Čuković kao zapisničara, Dra Emila Najšula kao zastupnika tužbe, Dra Vasilja Runde, advokata kao branitelja, u prisutnosti okrivljenog Sinanovića Mustafe, koji se nalazi u zatvoru, održao je protiv njega glavnu raspravu, pa je na predlog optužbe, da se sudi po njoj i da okrivljeni bude primjerno kažnjen, te predlogu odbrane, da bude oslobođen odn. blaže kažnjen, izrekao:

SINANOVIĆ MUSTAFA sin Ibri i Hate r. Pločić, rođen u Žabicama srez Ljubinje, živi u Žepču, kome je 41.. godina, islamske vjere, narodnosti Muslimanske, državljani F.N.R.J., pismen sa 4 razreda osnovne škole, zemljoradnik, neoženjen, vojsku služio, sa imetkom od 30.000 Dinara, neporočan, sada u zatvoru (12. novembra 1945.).

kriv je

Što je: u avgustu 1941. g. kao žandarmerijski podnarednik bivše NDH. uhapsio u Sjetlini Kotjelnikova Fetka, koga je prilikom sprovođenja u Praču čitavim putem tukao, te ga na prelazu preko mosta na rijeci Prači udario kundakom od puške tako, da je ovaj pao u rijeku, zatim ga vezao žicom i nastavio tući dok se nije onesvjestio, te ga poslije toga vezao za fijaker koji je tjerao punom brzinom, a on je morao da trči za njim sve od Sjetlina do Prače, gdje ga je strpao u zatvor i nastavio tući – dakle radio kao neposredni izvršilac: hapšenja i mučenja, čime je počinio krivično djelo iz čl. 3. t. 3. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države, pa se u smislu čl. 4. st. 2. istog Zakona, primjenom propisa čl. 1. 3., 5., 8., 9., 10. i 21. Zakona o vrstama kazne radi toga OSUDJUJE na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od DVIJE (2) GODINE i JEDNU /1/ godinu gubitka političkih i pojedinih građanskih prava. Računa mu se pritvor od 12/11/1945 Dužan je snositi troškove kriv. postupka i izvršenja kazne, koji se nenaplativim proglašuju. Oslobadja se dužnosti naknade paušalnog iznosa.

Nasuprot tome **osloboda se** od optužbe da bi:

- 1.) u 1941. g. učestvovao u paljevini kuće Šarenca Boška u Sjetlini i
- 2.) l u septembru 1941. godine učestvovao u ubijanju sedmorice seljaka iz Sjetline, među kojima su se nalazili i Simović Rade, Anđelić Blagoje, Gojević Triša, Vuković Savo, Škipina Todo koje su najprije natjerali da zapale kuću Boška Šarenca, a zatim učestvovao u njihovom streljanju, čime bi počinio kriv djela iz čl. 3. t. 3.

⁸⁸⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

Odbija se naknadna optužnica da bi:

U junu 1943. godine odveo jednog zarobljenog partizana po zvanju⁸⁸⁶ učitelja i Pušonju Stevana prema tzv. Alatinom Potoku u Prači i krivičnim djelima protiv naroda i Države.

Troškove oslobadjajućeg odn. odbijajućeg djela optužbe imade da snosi državna blagajna.

razlozi

Stavlja se na teret okrivljenom Mustafi Sinanoviću izvršenje djela navedenih u dispozitivu, pa je predloženo da zbog toga bude primjereno kažnjen.

Okrivljeni Sinanović Mustafa poriče krivnju te veli da je ranije bio na dužnosti žandarma u Srbijim a nakon kapitulacije da je došao ovamo i najprije služio u Prači odakle se je povukao za Sarajevo početkom novembra 1941. Iza toga bio je u Žepču, Bjelovaru i Zagrebu kao hrvatski žandar. Pri koncu rata da je iz Zagreba pobjegao i Oslobođenje dočeka u Žepču. Priznaje, da je po naredjenju komandira u ljeto 1941. g. uhapsio Fetka Kotjelnikova i da ga je jedamput gurnuo kundakom od puške, jer nije htio da ide. Niti ga je putem zlostavljao niti je to radio u zatvoru, a istoga od predavanja komandiru pa sve do sada nije nigdje vidjao. Nisu oštećenog vezali niti ga gonili za kolima. Veli da je bilo žandara koji su takodjer išli pješice. To su bila obična pasažera natovarena drvima. Ostala djela optužnice poriče, te tvrdi da se tada nije nalazio na licu mjesta već na žandarskoj stanici gdje je vršio dužnost ekonoma. Neki žandari sa stanice išli su u patrole, a kada su se vratili, da su mi kazali šta se je toga dana u Sjetlini dogodilo. Tu je ranije kao žandarm služio neki drugi Sinanović Mustafa, koji je tu dužnost obavljao i za okupacije, pa je za istoga čuo, da je učestvovao u raznim zločinima. U dokaz svoje odbrane pozvao se je na svjedoke: Garapliju, Hamzića, S. Blaževića, I. Blaškića, I. Vujicu, te upit na S.N.O. u Žepču od kada se tamo nalazio. Osjeća se jedino donekle krivim za hapšenje Kotjelnikova, dok se za ostalo ni najmanje ne osjeća krivim i moli sud da ga što blaže kazni.

Sud je proveo dokaze: preslušanjem svjedoka: Kotjelnikova, Garaplije, Hamzića, Purkovića i C. Buhe, dok je pročitao prijavu i iskaze svjedoka: M. Košutić V. Šarenac, N. Božovića, M. Čučković, J. Batinić, M. Škipina, S. Blaževića, I. Blaškića, I. Vujice, S. Kaljanca, potrebne podatke za okrivljenog i dopis S.N.O. u Žepču.

Svj. Kotjelnikov opisuje suglasno kao u optužnici slučaj sa njegovim hapšenjem, te veli da su ga na sprovođenju žandarmi tukli, a najviše okrivljeni. Bio je vezan i za fijakerom da je trčao od Sjetline do Prače odnosno pola toga puta. I u zatvoru ga je zlostavljao okrivljeni. Pomoću nekog drugog žandara bio je kroz kraće vrijeme pušten. Odmah se je pridružio ustanicima. Preko obavještajaca: Košutić, Božović, Škipina, Šarenac i Batinićke bili su kasnije obavješteni: kako su u Sjetlini pobijani neki ljudi i popaljene nekolike kuće, te da su mu ti svjedoci pričali da bi u tim nedjelima bio i okrivljeni.

Swjedoci: Košutić, Božović, Šarenac, Čučković, Batinić i Škipina opisuju događaj oko hvatanja i zlostavljanja po okrivljenom druga Kotjelnikova i da su nakon nekoliko dana iz šume vidjeli gdje gore kuće, a i čuli su gdje se priča, da su neki ljudi pobijeni, te da je u svim tim nedjelima imao učešća i okrivljeni. Te su ljude pogubili u blizini Stambulčića gdje su ih doveli vozom. Tada su s njima bili i neki željeznički radnici od kojih se sjećaju imena Petka Purkovića.

Swjedoci na koje se je okrivljeni pozvao u glavnom su potvrdili njegovu odbranu, da

⁸⁸⁶ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу уписан руком.

im je poznato, da je i okrivljeni izvjesno vrijeme bio na dužnosti u Prači i to do jeseni 1941. godine, a onda je sa ostalim napustio Praču i povukao se za Sarajevo. Od tada je služio po raznim mjestima. Bio je i ekonom kod žandara. Ne znaju kada je to tačno bilo.

Svj. Š.Kaljanac navodi, da je i on bio kao željezničar sa službom u Prači od 9/9.1941. i da odatle poznaje okrivljenog. On je bio običan žandarm, miran i povučen, te usled toga ne vjeruje da bi mogao napraviti kakve zločine. Ona ubistva i paljevine kuća da su izvršili žandarmi, koji su došli iz Sarajeva pod komandom nekog Hercegovca, čijeg imena ne zna reći i toga što je u to vrijeme bio napadnut kamion te je jedan hrvatski kapetan poginuo. Iz dopisa S.N.O. u Žepču vidi se da je okrivljeni u Žepču služio od početka 1942. pa do proljeća 1943. godine.

Uvjerjenje suda o krivnji Sinanovića Mustafe u pravcu inkriminacija optužbe zasniva se na njegovom djelimičnom priznanju u vezi iskaza svjedoka oštećenog Kotjelnikova i drugih svjedoka: Batinić, Božović, Škipina i Šarenac, kojima sud nema razloga da ne pokloni punu vjeru, jer ni sam okrivljeni na njihova tvrdjenja nije mogao ništa da iznese što bi umanjilo njihovu vjerodostojnost, pa budući su se na ovaj način u djelu okrivljenog stekla sva obilježja djela iz čl. 3. t. 3. Zakona o kriv. djelina protiv naroda i Države, to ga je istog valjalo i krivim proglasiti.

Kod odmjerjenja kazne sud mu je uzeo kao olakšavajuće: djelimično priznanje, neporočnost, kao otežavajuće ništa, a kao naročito olakšavno: da se je kraće vrijeme zadržavao na terenu, te da nije bilo štetnih posledica njegova djelovanja usled čega se dosudjena kazna od 2 godine lišenja slobode sa prinudnim radom i 1 godina gubitka prava ukazuje primjerenom stepenu njegove krivične odgovornosti.

Sud je odbio optužnicu za djela na štetu nepoznatog učitelja i Stevana Pušonje, jer je javni tužilac na glavnoj i današnjoj raspravi taj dio optužnice povukao budući su svjedoci: Perković i Buha na suočenju sa okrivljenim potvrdili da to nije onaj Sinanović Mustafa, koji je ta djela počinio. Svjedok Purković je još naveo, da je taj Sinanović mnogo veći, krupniji i da je prigodom njihova dolaska na lice mjesta već bio tu, a da se isti sa njima nije vozio u vozu.

Za ostala djela optužnice sud je okrivljenog oslobodio od ove, jer u tome pravcu poklanja vjeru odbrani okrivljenog Sinanovića, koju su mu potvrdili: i svjedoci na koje se je on pozvao: naime da je u to vrijeme bio ekonom i da se kao takav sa satnice nije mogao udaljavati, a da su predmetna nedjela izveli žandari iz Sarajeva pod vođstvom njihovih oficira, što poprima sud dokazanim i iz iskaza svjedoka Kaljanca. Ostali svjedoci čiji su iskazi pročitani, nisu ništa konkretno po ovoj stvari iznijeli, nego se i oni djelom pozivaju na Purkovića, a djelom vele da su čuli od drugih ljudi, čijih imena ne navode, pa usled svega toga nije isključena mogućnost da se to radi o nekoj drugoj osobi pod istim imenom današnjeg okrivljenog za koga je dokazano da je vršio nedjela po njihovoj okolini, pa je u pomanjkanju čvrstih dokaza za sva ostala djela optužnice okrivljenog oslobodio od ove.

Ostali dio presude temelji se na citiranim zakonskim propisima.

Sa svega izloženog valjalo je suditi kao u dispozitivu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

OKRUŽNI SUD u SARAJEVU

Odeljenje IV., dne 26. februara 1947.

ZAPISNIČAR:

M. ĆUKOVIĆ, v.r.

PREDSJEDNIK VIJEĆA:

M. Grdić, v.r.

ПРЕСУДА
У ИМЕ НАРОДА !

Врховни суд Народне Републике Босне и Херцеговине у Сарајеву у вијећу састављеном од судије Врховног суда Илића Др. Михајла као претсједника вијећа и судија Врховног суда Главовића Авдије и Бегића Вехида као чланова вијећа те секретара Врховног суда Тахмишћије Хамдије као записничара, у кривичном предмету против Синановића Мустафе због крив. дјела из чл. 3 тач. 3 Закона о кривичним дјелима против народа и државе поводом жалбе јавног тужиоца против пресуде Окружног суда Сарајеву од 26./II. 1947. г. број Ко: 184/46, саслушавши предлог помоћника јавног тужиоца Народне Републике Босне и Херцеговине, на засједању одржаном на дан 31 марта 1947. г. пресудио је:

Жалба се јавног тужиоца одбацује као неоснована.

Смрт фашизму—Слобода народу !

Сарајево, дне 31 марта 1947. год.

За тачност отправка
Упл. суд. писарнице
Зец с.р.

Претсједник вијећа,
Илић Др. Михајло с.р.
М.П.

За тачност преписа
Уп. суд. писарнице:

⁸⁸⁷ Документ је откуцан на писаћој машини.

Br. K: 628/47-2.⁸⁹⁰**PRESUDA**

U IME NARODA !

U krivičnom predmetu protiv KREHO MEHMEDA radi krivičnih djela iz čl. 3 t. 3, i 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, Okružni sud u Sarajevu svojom naredbom od 25. IX. 1947 g. Br. K: 628/47 naredio je i po vijeću sastavljenom od sudija Mihajlović Dimitrija kao pretsjednika, sudija-porotnika Rakanović Riste i Begić Mine kao članova vijeća, te zapisničara Djenlić Emine proveo je javni pretres dne 21. oktobra 1947 god. u prisutnosti izaslanika javnog tužioca za okrug Albaharija, branioca optuženog Mahmuta Filipovića advokata iz Sarajeva i optuženog koji se nalazi u istražnom zatvoru, pa je na prijedlog zastupnika optužbe da se optuženi proglasi krivim za djela iz optužnice i na prijedlog odbrane da se optuženi djelomično oslobodi od optužbe a za ostala djela što blaže kazni danas

presudio

Optuženi KREHO MEHMED sin Lutve i majke Hatidže rođj. Mešanović, rođjen 1903 godine u selu Zlatari srez Višegrad, boravi u Travniku, namještenik, Srbin, državljanin FNRJ, oženjen, otac 8 djece, stare od 3 do 15 godina, pismen sa 4 razreda osnovne škole, i 2 razreda dopisne Vidovićeve škole, neporočan, u istražnom zatvoru od 5. VI. 1947 god.

kriv je

što je:

1/ za vrijeme rata i neprijateljske okupacije u maju mjesecu 1941 godine u Rudom pristupio ustaškom pokretu i postao ustaški tabornik, te na ovom položaju ostao do uključivo mjeseca septembra iste godine;

2/ kao ustaški tabornik u Rudom izdao naredjenje da se uhapsi sveštenik Dobrisav Soković i sproveo u Sarajevo u bivšu bogosloviju, gdje je imenovani mučen i ubijen, te je izdao naredjenje za hapšenje Vasilija Gardovića, koji je sproveden u Višegrad odakle se više nije povratio.

3/ U julu mjesecu 1941 g. u selu Uvci zajedno sa drugim ustašama i domobranima izvršio pretres stana i ostalih prostorija Nikolića Branka tražeći stvari bivše jugoslavenske vojske, kojom je zgodom Nikolić Branko bio uhapšen i sproveden u žandarmerijsku stanicu Rudo, gdje je imenovanog teretio pri njegovom saslušanju pred islednim vlastima,

dakle što je za vrijeme rata i neprijateljske okupacije 1/ stupio u političku saradnju sa neprijateljem, 2/ pristupio u vojničke formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i primio oružje te učestvovao u sprovođenju prisilnih mjera nad stanovništvom Jugoslavije i 3/ radio kao naredbodavac hapšenja stanovništva Jugoslavije, čime je počinio krivična djela iz čl. 3 t. 3, 4 i 6 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države. Stoga se za naprijed navedena krivična djela po čl. 4 st. 2 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države primjenom člana 1, 5, 8, 9 i 21 Zakona o vrstama kazni

osuđuje

na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju 10. /deset/ godina, te

⁸⁸⁸ Документ је откуцан на писахој машини.

⁸⁸⁹ Изнад се налази нечитак текст написан руком.

⁸⁹⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

na kaznu gubitka političkih i pojedinih građanskih prava sem roditeljskih u trajanju od 3 /tri/ godine.

U kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom uračunava mu se vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 5. VI. 1947

Optuženi je dužan snositi troškove krivičnog postupka i izvršenja kazne, koji se troškovi proglašuju nenaplativim .

Optuženi se oslobađa plaćanje paušalnog iznosa.

Nasuprot tome optuženi KREHO MEHMED

oslobađa se od optužbe

da je

1/ 6. IX. 1941 naredio da se uhapsi Bekonja Vladisit i strijelja, što je i izvršeno kod klaonice u potoku u Rudom;

2/ da je lično učestvovao u hapšenju Vasilija Gardovića;

3/ Da je od Nikolića Branka pri pretresu stana odnio 600 kg. kukuruza i mnoge druge kućne stvari i da mu je podnosio pištolj pod grlo

čime bi počinio krivična djela iz čl. 3 t. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Trošak ovog dijela krivičnog postupka snosi država.

razlozi

Javno tužilaštvo okruga Sarajevo optužnicom od 12. septembra 1947 g. br. K: 177/47 tuži Krehu Mehmeda za djela navedena u dispozitivu presude i predlaže da se proglasi krivim i po zakonu kazni.

Optuženi Kreho Mehmed priznaje svoju krivicu samo u toliko što se je primio dužnosti ustaškog tabornika u Rudom koju je dužnost vršio od maja mjeseca pa do septembra 1941 g. Brani se, da se je te dužnosti primio da bi spasavao ljude a postao je tabornikom na molbu Srba. Porekao je da je izdao naredjenje za hapšenje sveštenika Sokovića, te je naveo da su žandari uhapsili imenovanog u Ustibaru iz razloga što se je kretao u doba kad je kretanje bilo zabranjeno. Predat je žandarmerijskoj stanici u Rudom a odatle sproveden u Sarajevo. Bekonju Vladimira nije hapsio niti izdavao naredjenje da se isti hapsi i ubije i toga dana uopšte nije bio u Rudom kad je Bekonja ubijen. Čuo je da je Bekonja Vladimir napao na auto komandanta Hadžića i od njegove pretnje bio je uhvaćen i sproveden u Rudo i strijeljan po naredjenju zamjenika komandanta Horvata. Isto tako nije izdao naredjenje za hapšenje Vasilija Gardovića koji je odveden u Višegrad i stradao. Kaže, da se je čulo da imenovani organizira četnike pa kad je jednom došao u Rudo žandari su ga uhvatili i sigurno po naredjenju Vojne krajine sproveden je u Višegrad. Kod njega se je našlo oružje, koje je prokazala njegova žena Vasilija. Konačno brani se da kod Branka Nikolića nije ništa pljačkao nego je bio samo pozvan da prisustvuje pretresanju stana Nikolića, jer su doznali da on krije neke stvari bivše Jugoslavenske vojske. Kod Nikolića su pronadjene dvije bačve benzina, i vojnički kazan, oficirsko odijelo i pištolj. Dok je on bio prisutan nije ništa od Nikolića odnošeno nego kad su oni otišli vojni kamion je došao i odvuкао pronadjene stvari a da li su vojnici uz to još nešto odnijeli nije mu poznato. Porekao je da je podnosio Nikoliću revolver pod vrat, nego naprotiv zamolio je satnika da Nikolića ne hapsi i ako je postojalo naredjenje da se streljaju oni kod kojih se pronadje oružje, te Nikolić nije bio hapšen.

Optuženi priznaje da su se svi zločini za koje se optužuje desili u Rudom u onom vremenu dok je on bio tabornik, kao tabornik nosio je oružje i da je kao tabornik dobijao naredjenja od ustaških vlasti za progon srba, ali se brani da srbe nije progonio, da nije imao učešća nikakva u zločinima za koje se optužuje i da je sva vlast bila u rukama zapovjednika vojne krajine. Istakao je da je mnoge ljude spasavao te da je u 1944 g. spasio 6 uhvaćenih partizana na taj način što ih je na molbu Hasanefendića

primio u logor izbjeglica na Alipašinom Mostu, gdje je bio upravitelj logora.

Optuženi je priznao da je bio ustaški tabornik ali se brani da se je te dužnosti primio na molbu srba, da bi spasavao ljude. Kad bi navedeni motivi optuženog rukovodili da se primi dužnosti tabornika sud nebi vidio krivice do njega i ne bi to smatrao političkom saradnjom sa neprijateljem. Međutim njegovo djelovanje i rad kao tabornika opovrgli su njegovu odbranu. Prema iskazu svjedokinje Soković Stojanke, njezin muž sveštenik Dobrisav uhapšen je i sproveden u Sarajevo u bogosloviju po naredjenju optuženog Krehe kao tabornika i Dobrisav je na zvjerski način ubijen. Svjedokinji Soković izričito je kazao ustaša Bego Šehović koji je došao da hapsi Dobrisava, da je za to dobio naredjenje od tabornika Mehmeda Krehe jer je pop Dorisav žestoki komunista. Nadalje iskazom svjedoka Dejana Barbereza utvrđeno je da su Vasilija Gardovića u njegovoj kafani uhapsili ustaše Bego Šehović i Derviš Guzin sa žandarmerijskim narednikom Šečeragićem, te je Vasilija kasnije bio odveden u Višegrad odakle se nije vratio. Ovo je donekle posvjedočio i svjedok Gardović Radomir. U prvom slučaju pri hapšenju sveštenika Dobrisava postoje dokazi da je optuženi izdao naredjenje za hapšenje Dobrisava i poslo svoje ustaše da ga sprovedu. U slučaju hapšenja Vasilije Gardovića nema direktnog dokaza da je optuženi izdao naredjenje da se Vasilije sprovede, ali u ovom slučaju kao i u predhodnom hapšenje vrše ustaše. Razumljivo je i sasvim logično da su ustaše vršile hapšenje po naredjenju svoga starješine, pa prema tome i u slučaju hapšenja Vasilije Gardovića ustaše izvršioc dobili su naredjenje od svog starješine da izvrše hapšenje a u ovom slučaju od optuženog Mehmeda Krehe ustaškog tabornika.

Naprijed izneseni slučajevi jasno govore da je optuženi Mehmed Kreho vršeci dužnost ustaškog tabornika i radio kao ustaša kad je izdavao naredjenja da se hapse nevini ljudi i bio na liniji ustaškog djelovanja. Prema tome optuženi Kreho vršeci dužnost ustaškog tabornika saradjivao je politički sa neprijateljem a izdavajući naredjenja za hapšenja nedužnih građana radio je kao naredbodavac za hapšenje ljudi koji su odvođeni i uništavani. U tim njegovim radnjama stiču se sva obilježja krivičnih djela i to u prvom slučaju iz čl. 3 t. 6 a u drugom iz čl. 3 t. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, pa ga je sud za ista djela proglasio krivim.

Optuženi Mehmed Kreho priznao je da je kao ustaša nosio oružje i da je išao sa ostalim da pretresa stan Nikolića, ali se pri tom brani da je bio pozvan od vojnih vlasti da samo prisustvuje pretresanju stanova. Međutim svjedok Nikolić Branko čiju je kuću optuženi sa ustašama i domobranima pretresao iskazao je da ga je tom zgodom optuženi ošamario. Kad je svjedok bio uhapšen i kad je bio ispitivan optuženi ga je teretio da su kod njega našli mitraljez i otežavao njegov – Nikolićev – položaj. Prema tome iskazom ovoga svjedoka utvrđeno je da optuženi nije pri pretresu njegova stana bio samo posmatrač, nego je bio saizvršioc pretresanja stana i otežavao položaj Nikolićev i u toj njegovoj radnji kao i unošenju oružja sud vidi krivično djelo iz čl. 3 t. 4 i 6 Zakona o kriv. dj. prot. nar. i države, pa ga je proglasio krivim i za ova djela.

Pri odmjerenju kazne sud je uzeo optuženom kao olakšicu ranije dobro vladanje, opterećenost mnogobrojnom porodicom kao i okolnost da je neke ljude i spasavao kao što je to naveo svjedok Topalović Simo, te i okolnost da je pružio utočište šestorice partizana, jer u tom pravcu sud vjeruje njegovoj odbrani, - a kao otežavajuće da je optuženi postao funkcioner ustaški i da je svojim radom na tom položaju doprinio da su dvojica nedužnih ljudi život izgubili. Dosudjenu kaznu sud smatra primjerenom krivičnoj odgovornosti optuženom, njegovoj društvenoj opasnosti i posljedicom njegovog rada.

Troškove krivičnog postupka sud je proglasio nenaplativim i optuženog oslobodio plaćanja paušalnog iznosa jer isti nema imovine iz koje bi se ovi troškovi mogli naplatiti.

Iz istog razloga nije izrečena ni kazna konfiskacije imovine koja je inače

obligatna za ova krivična djela.

Za djelo pod t. 1 dispozitiva presude sud je optuženom izrekao kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od šest godina i godinu dana gubitka političkih i pojedinih građanskih prava, za djelo pod t. 2 presude isto kazne u trajanju od sedam odnosno dvije godine, a za djelo pod t. 3 presude iste kazne u trajanju od 2 odnosno 1 godine dana. Po postojećim propisima sud je izrekao jedinstvenu kaznu kao u dispozitivu presude.

Sud je optuženog oslobodio od optužbe za djela iz oslobadjajućeg dijela presude, jer nema dokaza da je te djela počinio. Iskazom svjedoka Dejana Barbareze i Gardovića Radomira utvrđeno je da optuženi nije učestvovao u hapšenju Vasilija Gardovića. Nadalje iskazom navedenog svjedoka Barbareza takodjer je utvrđeno da su Bekonju Vladimira sproveli domobrani i u Rudom ga streljali. Ovaj svjedok a i svjedok Bekonja Sredoje brat Vladimirov naveli su da po pričanju naroda znaju da je Bekonja Vladimir uhapšen po domobranima navodno radi toga što je bacio kamen na auto u kome su se vozili domobranski oficiri. Obzirom na to da su domobrani strijeljali optuženog ovo pričanje moglo bi odgovarati i istini, pa prema tome sud smatra da optuženi nije imao učešća i nije doprinio stradanju Vladimira Bekonje. Konačno na pretresu sam Nikolić Branko saslušan kao svjedok iskazao je da mu optuženi nije podnosio revolver pod vrat i da on nije bio prisutan kad su od njega pronađene njegove stvari odnežene. Sud poprima da optuženi nije izvršio pljačku privatne imovine Nikolića nego da su to učinili oni koji su stvari vozili. Dakle prema naprijed izloženom sud smatra da krivica optuženog za djela iz oslobadjajućeg dijela presude nije dokazano, pa ga je od optužbe oslobodio.

Konačno mora se istaći da odbrana optuženog u tom pravcu da je sva vlast bila u rukama zapovjednika vojne krajine ne odgovara istini, jer prema priloženoj propusnici vidi se da vojno zapovjedništvo nije moglo izdati ni punovažnu propusnicu ako nije ista potvrđena i od ustaškog tabora odnosno tabornika optuženog Krehe. Prema tome optuženi je kao ustaški tabornik u najmanju ruku dijelio vlast sa drugim vlastima u Rudom.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!
Sarajevo, dne 21. oktobra 1947 g.

Zapisničar:
/ Djonlić Emina /

Pretsjednik vijeća:
/ Dimitrije Mihajlović /

Za tačnost prepisa:
Up. sudske pisarnice
Дракулић

Prepis!

VRHOVNI SUD NARODNE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE U SARAJEVU⁸⁹¹
Kž: 1544/47.

PRESUDA

U ime naroda !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudija: Ilića Dra Mihajla kao pretsjednika vijeća, Ljubibratića Dragoslava i Glavovića Avdije kao članova vijeća, te sekretara Sikirića Osmana kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv Krehe Mehmeda zbog kriv. djela iz čl. 3 t. 4 i 6 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države povodom žalbe optuženog protiv presude Okružnog suda u Sarajevu od 21. X. 47 br. K: 628/47 pročitavši predlog pomoćnika Javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu na zasjedanju održanom 25. novembra 1947 god. presudio je:

Žalba optuženog Krehe Mehmeda ne uvažuje se i prvostepena se presuda potvrđuje.

R a z l o z i

/ kao nepotrebni ispušteni /

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Sarajevo, dne 25. novembra 1947 g.

Pretsjednik vijeća:

Ilić Dr. Mihajlo s. r.

M.P.

Za tačnost opravka:

Up. sud. pisarnice:

Zec s. r.

Da je prijepis tačan, tvrdi:

Upr. sud. pisarnice:⁸⁹²

Okružni sud u Sarajevu
Sar. dne 5. XII. 1947 g.

⁸⁹¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁸⁹² Испод се налази потпис Дракулића.

PRESUDA

U IME NARODA !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudija: JOKANOVIĆ Dr. STEVE kao pretsjednika vijeća, Baruh Dr. Avrama i Knežić Dr. Borivoja kao članova vijeća, te sekretara Mursel Envera kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv LAKOVIĆ IBRE i dr. zbog krivičnog djela iz čl. 3 tač. 3 i 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, povodom žalbe optuženih Laković Ibri, Čaušević Bege, Ahmetspahić Ibri, Ahmetspahić Agana i Javnog tužioca okruga Sarajevo, protiv presude Okružnog suda u Sarajevu od 15. XI. 1947 god. broj K: 621/47., saslušavši predlog pomoćnika Javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine, na zasijedanju održanom 20 decembra 1947 god. presudio je:

Žalbe optuženih Laković Ibri, Čaušević Bege, Ahmetspahić Ibri i Ahmetspahić Agana, kao ni žalba Javnog tužioca okruga Sarajevo ne uvažuju se i prvostepena se presuda potvrđuje.

razlozi

Presudom Okružnog suda u Sarajevu od 15. XI. 1947 god. broj K: 621/47 optuženi su oglašeni krivim:

što su i to :

I. optuženi Laković Ibro:

1) odmah iza okupacije u godini 1941 pristupio u ustaše ustaškog tabora u Ustipraču, primio oružje i neko vrijeme vršio razne ustaške dužnosti, a ponovo 1942 godine stupio u ustaše istog tabora,

dakle što je u vrijeme rata stupio u naoružane vojničke formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i primio oružje, čime je počinio krivično djelo iz čl. 3 tač. 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

2) u mjesecu avgustu 1941 godine kao ustaša ustaškog tabora u Ustipraču učestvovao u ubijanju Čačića Ostoje i Radivoja, Šave Rackovića, Miloša Planinčića, Janjića Relje, Bojovića Milana i Branka, te Mila Čačića, koji su poubijani u Ustipraču na Drini i u rijeku bačeni,

dakle što je u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao neposredni izvršilac ubistava stanovnika Jugoslavije, čime je počinio krivično djelo iz čl. 3 tač. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

3) u julu mjesecu 1941 godine u Lanjskom iznudio od Vukašinović Vasilije 4 dukata, time što joj je prijetio da će joj u kuću baciti bombu, te u 1942 godini naselivši se na imanje Vukašinović Slobodana digao ljetinu sa njegove zasijane zemlje,

dakle što je u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao neposredni izvršilac pljačke privatne imovine stanovnika Jugoslavije, čime je počinio kriv. djelo iz čl. 3 tač. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

4) u avgustu 1941 godine tražio Čačića Miloša u selu sa ustašama htijući ga ubiti, ali se je ovaj sakrio i na taj način spasio,

dakle što je u vrijeme rata i neprijateljske okupacije je pokušao raditi kao neposredni izvršilac ubistava stanovnika Jugoslavije, čime je počinio krivično djelo iz

⁸⁹³ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁸⁹⁴ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

čl. 3 tač. 3 u vezi čl. 12 st. 1 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

5) početkom 1942 godine uhapsio i sproveo u tabor sa ustaškom patrolom u Ustipraču jednu nepoznatu ženu, koja je nakon izvjesnog vremena puštena, dakle što je u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao neposredni izvršioc hapšenja stanovnika Jugoslavije, čime je počinio krivično djelo iz čl. 3 tač. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

II. Optuženi Čaušević Bego:

1) poslije okupacije u godini 1941 stupio u ustaše ustaškog tabora u Ustipraču, primio oružje i u ustašama ostao oko 2 mjeseca,

dakle što je u vrijeme rata stupio u naoružane vojničke formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i u tu svrhu primio oružje, čime je počinio krivično djelo iz čl. 3 tač. 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

2) u augustu mjesecu 1941 godine u Solakovićima sa drugim ustašama uhapsio i sproveo do Šljedovića Čačić Ostoju i Radivoja koji su odvedeni u Rogaticu i kasnije stradali;

dakle u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao neposredni izvršioc hapšenja stanovnika Jugoslavije, čime je počinio krivično djelo iz čl. 3 tač. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

3) u augustu 1941 godine u selu Kusucima sa drugim ustašama opljačkao Tanovića Radivoja i Nikolića Nedju, skinuvši im odijelo;

dakle što je u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao neposredni izvršioc pljačke stanovnika Jugoslavije, čime je počinio djelo iz čl. 3 tač. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

III. Optuženi Ahmetspahić Ibro i

IV. Optuženi Ahmetspahić Agan

u aprilu mjesecu 1942 godine u Kusucima pomagali drugima ustašama u pljački, kojom je prilikom optuženi Agan dobio dušek, dva jorgana i par cipela, a optuženi Ibro pri tome tukao jednu ženu motkom;

dakle što su u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radili kao pomagači pljačke privatne imovine stanovnika Jugoslavije, a optuženi Ibro i kao neposredni izvršioc zlostavljanja, čime su počinili krivično djelo iz čl. 3 tač. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Za ova djela su osuđeni i to:

I. optuženi Laković Ibro na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 18 (osamnaest) godina i na kaznu gubitka političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 4 (četiri) godine.

II. optuženi Čaušević Bego, primjenom čl. 21 Zakona o vrstama kazni na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 3 (tri) godine i na kaznu gubitka političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 1 (jedne) godine.

III. optuženi Ahmetspahić Ibro, primjenom čl. 21 Zakona o vrstama kazni na kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od 2 (dvije) godine i na kaznu gubitka političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 1 (jedne) godine.

IV. optuženi Ahmespahić Agan, primjenom čl. 21 Zakona o vrstama kazni na kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od 1 (jedne) godine dana i na kaznu gubitka političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 1 (jedne) godine.

Nasuprot tome oslobođen je od optužbe optuženi Ahmetspahić Ibro da je kao ustaša 28. IV. 1942 tukao motkom žene sela Kusuka i da je iz grupe žena izdvojio Tanović Zorku i Jelku i zatvorivši se s njima u kuću izvršio silovanje, čime da bi počinio krivično djelo iz čl. 3 tač. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Protiv ove presude optuženi Laković Ibro, Čaušević Bego, Ahmetspahić Ibro i Ahmetspahić Agan izjavili su i opravdali žalbu i to Čaušević Bego zbog odluke suda

o kazni, a ostali zbog odluke suda o krivnji i kazni, dok je Javni tužilac okruga Sarajevo izjavio i opravdao žalbu zbog odluke suda o kazni u pogledu optuženog Laković Ibri i zbog odluke suda o krivnji u pogledu optuženog Ahmetspahić Ibri i zbog u oslobadjajućem dijelu pobijene presude za djelo silovanja na štetu Tanović Zorke i Jelke.

U obrazloženju žalbe optuženici uglavnom ponavljaju svoju odbranu i pobijaju vjerodostojnost iskaza svjedoka, koji ih terete, pa predlažu da im se za priznata djela kazna primjereno snizi, a za nepriznata da se oslobode.

Javni tužilac, međutim, obrazlažući svoju žalbu naveo je da je prvostepeni sud povrijedio formalni zakon što nije u potpunosti ocijenio iskaz svjedokinje Tanović Zorke, koja je označila optuženog Ahmetspahića Ibru kao izvršioca silovanja i zlostavljanja žena.

Predložio je da se u ovome dijelu pobijena presuda poništi, au pogledu optuženog Lakovića Ibri da mu se izrečena kazna povisi obzirom da ista nije ni u kakvom omjeru sa težinom i posljedicama počinjenih djela i njegovom krivičnom odgovornosti.

Razmotrivši razloge pobijane presude, kao i cijeli spis, u vezi sa navodima obiju žalbi, ovaj sud nalazi, da žalbe optuženih, kao ni žalba Javnog tužioca, nisu osnovane.

Krivnja optuženog Laković Ibri za djelo pod 2) pobijane presude utvrđena je s jedne strane dokazima svjedoka Racković Andje, Planinčić Savke i Čačić Mileve koje je obavijestio poginuli Mihajlo Grusman da su jedne noći na Drini pobijeni dotjerani ljudi naglasivši da ih više ne treba da traže i da je u tome učestvovao optuženi Laković Ibro, a s druge strane iskazom svjedoka Čačić Miloša, koji je iskazao da je optuženi Laković onom zgodom kad ga je kod kuće Ajanovića tražio, rekao, da su ubili Čačić Ostoju i Radovana, te da traži Miloša Čačića koga ne bi klao, nego samo „da mu okrene oči za vrat”. I kad je prvostepeni sud iskazima ovih svjedoka povjerovao, onda je sasvim opravdano stekao uvjerenje o krivnji optuženog Lakovića za ovo djelo, pa je samo pobijanja ovakog uvjerenja suda nedopušteno. Ovo isto vrijedi i u pogledu iskaza svjedokinje Vukašinović Vasilije, koja je izričito označila optuženog Lakovića kao izvršioca djela pod 3) pobijane presude, navodeći da joj je optuženi prijetio da će joj u kuću baciti bombu ako mu ne dadne dukate. Ostala djela optuženog Lakovića dokazana su njegovim priznanjem pa stoga razloga njegova žalba zbog odluke suda o krivnji nije mogla biti uvažena.

Priznanje optuženog Ahmetspahića Agana da su mu vojnici, koji su pljačkali po srpskim kućama, dali dušek i dva jorgana i iskaz svjedokinje Tanović Božane da joj je optuženi Agan pored toga odnio i par novih cipela, dovoljni su dokazi za krivnju optuženog Agana, kao što je i za krivnju optuženog Ahmetspahića Ibri dovoljan iskaz Aganov da je Ibro motkom udario jednu ženu, pa je porivanje Ibrovo, odnosno navod Aganov da je stvari vratio, irelevantno za ocjenu pitanja njihove krivične odgovornosti za inkriminisana djela. Stoga njihova žalba zbog odluke suda o krivnji nije mogla biti uvažena.

Rješavajući žalbu Javnog tužioca u pogledu oslobadjajućeg dijela pobijane presude u pogledu optuženog Ahmetspahića Ibri za djelo silovanja na štetu Tanović Zorke i Jelke, ovaj sud nije žalbu uvažio. Prvostepeni je sud, naime, stekao uvjerenje da optuženi Ibro nije počinio ovo djelo na osnovu iskaza svjedoka Salihović Muje, Hodžić Salkana, Salihović Rustana i Vuge Jusufa, pored toga što svjedokinja Zorka Tanović kći Rostina i Zorka Tanović njena zaova, terete optuženog Ibru.

Za ovo je prvostepeni sud naveo razloge koji su logični i u skladu sa stvarnim stanjem stvari, te koje i ovaj sud kao takve usvaja, pa je oslobodjenje optuženog Ibri za ovo djelo u nedostatku provedenih dokaza opravdano.

Ocjenjujući odluku suda o kazni ovaj sud smatra da kazne izrečene

optuženima nisu previsoko odmjerenе, а што се тиче оптуженог Лаковића Љбре да му казна није ни previsoko одмјерена и то све с обзиром на значај и друштвену опасност поčinjenih djela, као и на степен кривичне одговорности оптужених, па у том правцу нису уважене жалбе ни оптужених, ни Јавног тужиоца.

Са изнесеног као и из разлога првостепене пресуде, пресудјено је као у диспозитиву.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Sarajevo, 20 decembra 1947 god.

Pretsjednik vijeća:
Jokanović Dr. Stevo, s. r.
За тачност отправка,
Up. sud. pisarnice:⁸⁹⁵

621 47

⁸⁹⁵ Испод се налази нечитак потпис.

PRESUDA

U IME NARODA!

Okružni sud u Sarajevu u krivičnom predmetu protiv Lepića Nezira iz Grdjevca radi djela iz čl. 3 t. 4. i 5. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države, odredio je naredbom od 23. marta 1947. Ko:173./47. –1. i danas dne 18. aprila 1947. u vijeću sastavljenom od sudije Milivoja Grđića kao predsjednika vijeća, Tošića Save i Rose Marković, sudija-porotnika kao članova vijeća, Ažman Paule kao zapisničara, Dra Emila Najšula kao zastupnika tužbe, u prisutnosti okrivljenog Lepića Nezira, koji se nalazi u zatvoru, održao je protiv imenovanog glavnu raspravu radi gornjih djela, pa je na predlog optužbe, da se sudi o njoj i da okrivljeni bude primjereno kažnjen, te predlogu okrivljenog, da bude što blaže kažnjen, izrekao i presudio

LEPIĆ NEZIR sin Nazifa i Nure rođ. Hasić, kome je 26 godina, rođen u Grdjevcu srez Visoko, živi u Donje Moštre, narodnosti Muslimanske, državljanin N. F. R. J., neoženjen, privatni činovnik, pismen sa 5 razreda gimnazije, neporočan, bez imetka, vojsku služio, sada u zatvoru.

kriv je

Što je:

1.) u godini 1942. stupio u ustaše i to u 3. satniju 3. bojne 1. zdruga Francetićeve crne legije u kojima je sa prekidima u činu rojnika ostao do 1944. godine kada je prešao u Česovića miliciju u Visoko, gdje je ostao do proljeća 1945. i

2.) kao aktivni ustaša učestvovao u borbama protiv partizana i NOV–e, a napose u borbama na Drini i oko Travnika ---

dakle za vrijeme rata stupio u naoružane vojničke formacije, u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe s njime protiv svoje otadžbine, primajući od neprijatelja oružje i pokoravajući se njegovim naredbama, te učestvovao u ratu kao borac protiv svoje domovine, čime je počinio krivična djela iz čl. 3. t. 4. i 5. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države, pa se po čl. 4. st. 2. istog Zakona, primjenom propisa čl. 1., 3., 5., 8., 9., 10. i 21. Zakona o vrstama kazni radi toga

osuđuje

na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od ČETIRI (4) GODINE i DVIJE /2/ GODINE gubitka političkih i pojedinih građanskih prava.

U izrečenu kaznu uračunava mu se pretrpljeni pritvor i/ istražni zatvor od 8. decembra 1946. god.

Dužan je snositi troškove kriv. postupka i izvršenja kazne, koji se za nenaplative proglašuju. Oslobadja se dužnosti naknade paušala.

razlozi

Optužnica javnog tužioca za okrug stavlja na teret okrivljenom izvršenje djela: pristupanja ustašama te učestvovanje u borbama kao takav, izvedeno na gore opisan način, pa je predložila da se sudi po optužnici i da okrivljeni zbog toga iskusi zasluženu kaznu.

Okrivljeni priznaje izvršenje djela, samo se brani da nigdje nije učestvovao u borbama. Oružje je krao i predavao ga partizanima radi čega je od ustaša bio i zatvoren. Za izvršena djela se kaje i moli sud da ga što blaže kazni.

Sud je proveo dokaze: čitanjem prijave i potrebnih podataka za okrivljenog.

⁸⁹⁶ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁸⁹⁷ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

Uvjerenje suda o krivnji Lepića Nezira osniva se na njegovom priznanju u postupku, u kojem je do u sitnice naveo šta je sve radio i gdje se je sve kretao za vrijeme okupacije, pa kako su se u njegovim činima stekla obilježja utuženih djela to ga je istih valjalo i krivim proglasiti kao u dispozitivu.

Odbrani okrivljenog, da on nije kao ustaša nigdje učestvovao u borbama, te da je krađenim oružjem potpomagao partizane, sud ne vjeruje, jer je isti mlad čovjek, koji se je dobrovoljno javio u ustaše i to u „Crnu Legiju”, a sam je naveo, da je oružje prodavao radi čega je i zatvaran. Da je on oružjem pomagao pokret, nebi se sigurno nakon prvog puštanja iz zatvora smio povratiti u ustašku jedinicu nego bi se gdjeod sklonio ili pristupio oslobodilačkom pokretu. To okrivljeni ne radi nego za cijelo vrijeme rata ostaje u neprijateljskim redovima. Znači da u ovome nije bio rukovođen nekim idealističkim motivima nego naprotiv su ga rukovodili materijalni motivi.

Kod odmjerjenja kazne uzeo mu je sud kao olakšavajuće: priznanje, mladu dob i neporočnost, kao otežavajuće: ništa, a kao naročito olakšavno: da je cjela stvar otkrivena i da se je došlo do materijalne istine – priznanjem okrivljenog usled čega se dosuđena kazna od 4 godine lišenja slobode i 2 godine gubitka prava ukazuje primjerenom stepenu njegove krivične odgovornosti kao i stepenu njegove opasnosti po društvo, koja je i pojačana držanjem okrivljenog iza Oslobođenja i bavljenjem vraćanjem među našim svijetom.

Ostali dio presude temelji se na citiranim zakonskim propisima.

Sa svega istaknutog suđeno je kao u dispozitivu.

SMRT FAŠIZMU = SLOBODA NARODU!

OKRUŽNI SUD u SARAJEVU

Odeljenje IV., dne 18. aprila 1947. god.

ZAPISNIČAR:

P. Azman, v. r.

PREDSJEDNIK VIJEĆA:

M. Grdjić, v. r.

Za 1/ djelo dao mu je sud kaznu od 2 godine, a za ono pod 2/ od tri godine, pa mu je u smislu postojećih zakonskih propisa težu kaznu pooštrio i za obadva djela da mu je jedinstvenu kaznu od 4. godine kako je to već gore navedeno.

Za tačnost otpravka
Upravitelj sudske pisarnice:

Дракулић

PRESUDA
U IME NARODA !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudije Vrhovnog suda ILIĆA Dr. MIHAJLA kao pretsjednika vijeća i sudija Vrhovnog suda Begić Vehida i Glavović Avdiје kao članova vijeća, te sekretara vrhovnog suda Tahmišćije Hamdiје kao zapisničара, u krivičnom predmetu Lepić Nezira zbog krivičnog djela iz čl. 3 таč. 4 i 5 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i државе, povodom жалбе оптуженог против presude Okružnog suda u Sarajevu od 18. aprila 1947 god. broj Ko: 173/47–2 pročitавši predlog Javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine, na zasjedanju održанom 13 juna 1947 godine presudio је:

Žalba se ne uvaжује i prvostepena presuda se potvrђује.

Razlozi kao nepotrebni izostavljeni.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Sarajevo, 13 juna 1947 god.

Pretsjednik vijeća
Ilić Dr. Mihajlo, s. r.

Za таčnost отправка
Up. sud. pisarnice:
potpis неčitljiv.

/M.P./

Za таčan prepis:
Up. sud. pisarnice.

Дракулић

⁸⁹⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

⁸⁹⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

PRESUDA

U IME NARODA!

U krivičnom predmetu protiv ŠUVALIJE SELIMA iz Bogovića i dr. zbog djela iz čl. 3 t. 3., 4. i 5. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države, Okružni sud u Sarajevu odredio je naredbom od 25. aprila 1947. Ko:148./47. –7. i danas dne 10. maja 1947. u vijeću sastavljenom od sudije Milivoja Grđića kao predsjednika vijeća, Haima Pape i Mirko Obhodžaša, sudija-porotnika kao članova vijeća, Mile Čuković kao zapisničara, Vesne Lovrić kao zastupnika tužbe u prisutnosti krivljenih: Selima Suvalije, Emina Zeca, Sabia Spahića, Čamila Spahića i Fehima Šuvalije, koji se svi nalaze u zatvoru, Dra Mihajla Semjana kao branitelja I. okrivljenog, II. i IV. okr. – M. Filipovića, te branitelja: okr. III. i V. okrivljenog – Dra Ante Merkašića, adv. iz Sarajeva, održao je protiv sve petorice okrivljenih glavnu raspravu radi gornjih djela, pa je na predlog optužbe, da se svi proglase krivim i po zakonu primjereno kazne, te predloga odbrane, da budu oslobođeni odn. što blaže kažnjeni za djela, koja su im dokazana, izrekao i presudio:

I. ŠUVALIJA SELIM sin Saliha i Šerife rođ. Muratović, rođen u Bogovićima M. N. O. Podvitez srez Sarajevo, živi u Sarajevu, Mlini 1., kome je 56. godina, islamske vjere, narodnosti Muslimanske, zemljoradnik, državljanin F. N. R. J., pismen-samouk, oženjen, otac 4 djece od 10-24. godine, srednjeg imovnog stanja, vojku služio, neporočan, sada u zatvoru,

II. ZEC EMIN umr. Sejfe i Fate rođ. Alić, rođen i živi u selu Zečićima MNO. Stajna srez Sarajevo, kome je 55. godina, islamske vere, narodnosti Muslimanske, državljanin F. N. R. J., radnik, oženjen, otac 1 djeteta od 2 godine, sa nekretnim imanjem od 15. 000 Dinara, vojku služio, nepismen, neporočan, sada u zatvoru

krivi su

i to:

što su odmah po osnutku NDH. u 1941. pristupili ustaškom taboru u Palima, od kojeg su primili oružje, te u avgustu 1941 zastrašivanjem prisiljavali ljude iz Bogovića, Stajne, Ravnih Njiva i Hotočine, da se jave navodno na neki rad ustaškom taboru u Pale, gdje su i to: Radović Obren, Savo i Milkan, te Radojković Tadija, Danilo, Vujadin, Lazić Rajko, Šarac Arso, Luka, Anđelko, Dušan, Milorad, Jovan i Borkan, Furtula Branko, Ninković Anđelko i Mile, Antonić Mladen i Rajko, Rajić Rade, Gluhović Miloš i Uroš, Andrija, Obren, Sofren, Anđelko Gluhović, Nikola i Jeremija Furtula te Milivoj, Ninković Jovo i Kovačević Ilija, uhapšeni i sprovedeni u nepoznatom pravcu, te likvidirani, a Zec Emin i što je:

a.) da je na 6. avgusta 1941. u Sjetlini sa još dvojicom nepoznatih ustaša u šumskoj upravi u Sjetlini uhapsio Tepavčevića Dragu, lugara i sproveo ga u ustaškom taboru na Pale, odakle je odveden u nepoznatom pravcu i za čiju se sudbinu ne zna ništa i

b.) u 1941. g. prilikom saslušanja Pere Šarca, koji je bio uhapšen istog tukao sileći ga da preda pušku--

-za vrijeme rata i neprijateljske okupacije stupili u naoružane vojničke formacije, sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i radili kao pomagači vršenja hapšenja i odvođenja, te ubistva stanovništva Jugoslavije, time su počinili krivična djela iz čl. 3. t. 4. i 3. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i Države, pa se po čl. 4. st. 2. istog Zakona, primjenom propisa čl.1., 3., 5., 8., 9, 10. i

⁹⁰⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

21. Zakona o vrstama kazne radi toga

osuđuju

SELIM ŠUVALIJA na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od TRI (3) GODINE i jedne /1/ godine gubitka političkih prava i prava na socijalno staranje, a EMIN ZEC na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od DESET (10) GODINA i TRI /3/ godine gubitka političkih prava i prava na socijalno staranje.

Dužni su solidarno snositi troškove krivičnog postupka, a izvršenja kazne svaki za sebe, koji se troškovi za nenaplative proglašuju. Oslobođaju se dužnosti naknade paušalnih iznosa.

U izrečene kazne uračunava se Šuvaliji Selimu pritvor i istražni zatvor od 6. septembra 1946., a Eminu Zecu od 27. novembra 1946. godine.

Nasuprot tome **oslobođaju** se od optužbe:

I. ŠUVALIJA SELIM, II. EMIN ZEC /genarija kao ranije/

III. SPAHIĆ SABIT sin Mušana i Umije rođ. Kobaš, rođen u Bogovićima, živi u Palima, kome su 43. godine, islamske vjere, narodnosti Muslimanske, državljanin F. N. R. J., težak, oženjen otac 1 djeteta od 20 godina, bez imetka, nepismen, neporočan, vojsku služio, sada u zatvoru,

IV. SPAHIĆ ČAMIL sin Bećira i Begije rođ. Džanić, rođen u Bogovićima, živi u Podvitezu, kome je 48. godina, islamske vjere, narodnosti Muslimanske, državljanin F. N. R. J., zemljoradnik, oženjen, otac 9 djece od 6 mjeseci-18. godina, sa imanjem od 15.000 Dinara, vojsku služio, nepismen, neporočan, sada u zatvoru i

V. ŠUVALIJA FEHIM sin Saliha i Šerife rođ. Muratović, rođen u Bogovićima, živi u Sarajevu, Mehmeda Zvone 21., islamske vjere, narodnosti Muslimanske, državljanin F. N. R. J., kome je 49. godina, oženjen, otac 4 djece od 7-18. godina, pismen=samouk, vojsku služio, sa imanjem od 20.000 Dinara, neporočan, sada u zatvoru, šumski radnik,

da bi :

u toku 1942. i 1943. kao ustaše učestvovala sa domobranima u akcijama na sela Hotočine, Stajnu, Mjedenik, Bogoviće, Kosmaj i Jelovce-Mokro u kojima su paljenje kuće, pljačkano i ubijano stanovništvo tih sela i

u toku 1941. potkazivali ustaškom taborniku Cvenčeku Bošku ljude, koji su u selu Bogovićima i Stajni imali oružje, nakon čega su ustaše sa Pala u patroli, u kojoj je bio i Emin Zec, vršili premetačinu po kućama u Bogovićima, hapsili one kod kojih nisu našli oružje, te ih predali Nijemcima, a okrivljeni III., IV. i V. da bi odmah po osnutku NDH. u 1941. pristupili ustaškom taboru na Palima, od kojeg su primili oružje, te u avgustu 1941. zastrašivanjem prisiljavali ljude iz Bogovića, Stajne, Ravnih Njiva i Hotočine, da se jave navodno na neki rad ustaškom taboru u Pale, gdje su i to: Radović Obren i drugovi uhapšeni i sprovedeni u nepoznatom pravcu te likvidirani, čime bi počinili kriv. djela iz čl. 3. t. 4. i 5. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države.

Troškove oslobođajućeg djela presude imade da snosi Državna blagajna.

razlozi

Optužnica javnog tužioca za okrug stavlja na teret svoj petorici okrivljenih izvršenje djela: pristupanja ustašama, nagonjenja svijeta da se prijavljuju ustašama na radove, a isti su likvidirani, učestvovanja u pomaganju izvršenja ratnih zločina, sve pobliže navedeno u dispozitivu, pa je predloženo da se sudi po optužnici i da okrivljeni budu zbog toga po zakonu primjerno kažnjeni.

Svi okrivljeni poriču inkriminisana djela, te vele da ustaše nikada nisu bili, da pušaka nisu nosili, a Emin Zec priznaje, da je u selu bio muktar te da je kao takav razdavao pozive vlasti Srbima, kojima su ovi pozivati na radove. Zna da je Selim Šuvalija odmah s početka išao na Pale odakle je od ustaša donio nekoliko pušaka: sebi i drugim u selu, kako bi se branili, jer su se tada događale krađe. Nikoga na silu nisu pozivali i zastrašivali da se jave na radove. Osim Srba tada su pozivati i neki

Muslimani. Nisu učestvovali u patrolama ni pretresu kuća. Emin je bio prisutan preslušanju Pere Šarca kod ustaša na Palima, ali da ga on nije tukao nego su to radile druge ustaše. Poznaje Tepavčevića Dragu, ali poriče da bi ga uhapsio i sprovodio ustašama. Šta je sa Dragom bila da mu nije poznato. Spahić Sabit i Ćamil kao i Šuvalija Fehim poriču ma kakvo učešće u utuženim djelima, te vele da su iz sela bježali kao i drugi Muslimani, a Sabita su jednom uhvatili i na silu poslali u akcije po okolnim selima. Pošto je išao napred goneći mal to da nije vidio tko je od ustaša po selima vršio zločine. SPAHIĆ ĆAMIL ističe, da je prigodom poduzimanih akcija, obavještavao svoje suseljanje, te da je sa nekim istaknutim građanima, koji su sarađivali ilegalno išao u Sarajevo gdje su vršili intervencije po ustaškim i njemačkim zločinima, pa da jednom prilikom od ustaša zbog toga nije za malo stradao. Bili su i u muhaderima, pa stoga nisu mogli učestvovati u akcijama. Šuvalija Selim navodi, da je prigodom javljanja Srba na radove išao na Pale i tu intervenisao za Radoviće i Radojkoviće, da ustaše bar po jednog odraslog iz svake te porodice ostave kod kuće. Nisu znali šta će se sa tim ljudima dogoditi

Ne osjećaju se krivim i mole da ih sud oslobodi, a u koliko koga od njih sud ipak pronađe čega krivim, mole da budu što blaže kažnjeni. Sud je proveo dokaze preslušanjem svjedoka: R. Radojkovića, A. Radovića, S. Radović, S. Radojković, M. Radović, M. Lazić, A. Radovića, M. Čučkovića, P. Ophodžaša, J. Radovića, M. Radojkovića, A. Furtula, S. Hajdarević, S. Hajdarević, I. Ljubović, J. Kujovića, I. Mujanovića, R. Spahića, R. Košutića, P. Ninković, K. Šarac i ing. S. Hasandedića, te je pročitao: prijavu J. Ninković, R. Šarac, S. Furtula, J. Radović, Radojković Janje, kao i potrebne podatke za okrivljene.

Svi preslušani svjedoci kao i oni, čiji su iskazi pročitani—pravoslavci opisuju odmah s početka ustaške zločine, odvođenje njihovih ljudi, na prevaru, jer su ih pozvali na radove, a kad su im se ovi prijavili, da su bili likvidirani. Krivnju za ovo bacaju na današnje okrivljene, te vele da su isti bili ustaše, ali ne obrazlažu iz čega su do toga došli. Također opisuju akcije po njihovim selima. Vele da su među izvršiocima prepoznali i okrivljene. Za Selima Šuvaliju i Emina Zeca govore, da su išli ustašama na Pale i odatle donijeli nekoliko pušaka u selo. Ovako su događaje predstavljali u predhodnom postupku, te nisu navodili imena pojedinih današnjih okrivljenih, nego navode „oni navedeni u prijavi Anđelka Radovića su ustaše”. Međutim svi ti svjedoci preslušani na raspravi, navode da okrivljenih ne poznaju, te da ne znaju imena izvršioca, a ranije su na njih ukazivali kao počinitelje, jer ih je takvim označavao A. Radović, a osim toga dodaju „valjda će okrivljeni znati, tko je vršio te zločine”. Svj. Furtula Anđa navodi, da je prigodom akcija po selima među ustašama viđala i okrivljenog Sabita Spahića, ali da je isti stajao po strani i gonio sa drugim starijim seljanima mal iz sela. Oni ne znaju gdje su im ljudi otjerani i po kome su likvidirani.

Svj. S. i S. Hajdarević, J. Kujović, I. Mujanović, R. Spahić u cjelosti su potvrdili odbrane okrivljenih, da oni nisu učestvovali u akcijama po okolnim selima, i da je od okrivljenih tu jedino bio okrivljeni Sabit Spahić, koji je kao muhadžer potjerat na silu u tu akciju, ali da nije kao i mnogi drugi stariji tjerao mal i nosio druge stvari.

Svj. P. Obhodžaš navodi, da je kod okr. Selima Šuvalije i Zeca viđao oružje, te veli da su oni ovo oružje dobili od ustaša sa Pala. Akcije po selima vodila je vojska, ali u njima nije viđao današnjih okrivljenih.

Svj. I. Ljubović, koji je bio saradnik oslobodilačkog pokreta navodi, da su ustaše po selima pravile razne zločine, te da su seljacima slali pozive radi prijavljivanja na radove. Neki su se obraćali svjedoku i drugim ljudima, te su zaključili da se ne prijavljuju. Samo su neki iz pojedinih sela otišli i na taj način stradali. Nije čuo, da bi okrivljeni pri tome imali kakva udjela. Svj. je bio u Sarajevu gdje je čuo za

zločine ustaša po Palima i okolnim selima, te su ovdje dolazili i okrivljeni Spahići Sabit i Ćamil, koji je uzimao u zaštitu tamošnji pravoslavni živalj, pa su mu se po ovome žalili i išli intervenisati kod tadašnjih vlasti, pa kada su ustaše za ovo odnekud saznale, za malo okr. Ćamil nije stradao. Uvijek su se oni u govoru izražavali negodovanje po radu ustaša. Svjedok poznaje i Anđelka Radovića i sa njime je za okupacije pričao te mu se nikada nije žalio na današnje okrivljene niti ih dovodio u vezu sa izvršenim zločinima. Ing. Hasandedić mu se je žalio na okrivljenog Emina Zeca, da mu je kao ustaša zatvorio neke lugare, koji su likvidirani.

Svj. R. Košutić i ing. S. Hasandedić suglasno opisuju događaj oko hapšenja i odvođenja Tepavčevića Drage. To je bilo na 6/8. 1941. Toga jutra da je okrivljeni Emin Zec došao naoružan u pratnji neke dvojice njima nepoznatih ustaša, te je iz kancelarije odveo Dragu Tepavčevića. Ing. Hasandedić je odmah intervenisao kao šef lugara, ali mu je okrivljeni Zec odgovorio da ga mora privesti ustašama na Pale, jer da ima takav nalog. Svj. je po ovome intervenisao i kod ustaša na Palima, ali bez uspjeha. Oni su i od prije dobro poznavali okrivljenog Emina Zeca, koji je tu radio razne šumske poslove. Drago Tepavčević je noć ranije noćio kući M. Vučkovića, koji se nalazi u neposrednoj blizini šumske uprave.

Svj. M. Vučković potvrdio je da je oštećeni D. Tepavčević na noć ranije došao k njemu u kuću i tu prenoćio, a izjutra rano je otišao u šumsku upravu, da bi posvršavao službene poslove, pa je odmah od drugih čuo, da ga je odveo okrivljeni sa drugim ustašama.

Sa svega izloženog sud ne poklanja vjere iskazu svjedoka Anđelka Radovića, jer je on u svome iskazu teretio po svim tačkama optužnice svu petoricu okrivljenih, navevši, da će to potvrditi i ostali svjedoci, što su ovi na raspravama porekli, te istakli da su iskaze i terećenja pojedinih okrivljenih izvodili po kazivanju samog Anđelka, jer su smatrali iskaz tog svjedoka istinitim i da on dobro te ljude poznaje. Da su okrivljeni onakvi kako ih prikazuje svj. Anđelko sigurno bi se našao još koji živi čovjek koji bi to i iznio, jer je isključeno, da se zla djela pojedinaca nebi upamtila. Njegov iskaz stoji protuslovlju sa iskazima drugih preslušanih svjedoka, koji su potvrdili odbrane okrivljenih, da nisu vršili nikakvih zločina nego šta više da su svjet i spašavali i da su se nepovoljno izražavali o ustaškim zločinima. Biće da taj svjedok iz ličnih motiva ovako govori.

Uvjerjenje suda o krivnji Selima Šuvalije i Emina Zeca u pravcu inkr. dela zasniva se na djelimičnom priznanju Šuvalije, da je dobio pušku, a što je potvrdio i suokrivljeni Zec, pa da su viđati gdje hodaju sa puškama, kao i odlazak ustašama okr. Šuvalije da interveniše, što svakako ne bi činio, da s njima nije stajao u vezi i bio njihov čovjek, te priznanju okrivljenog Zeca, da je kod ustaša bio prisutan preslušanju uhapšenog Pere Šarca, koji je po ustašama i zlostavljan, kao u vezi iskaza 2. svjedoka očevidaca: Košutića i ing. Hasandedića kao i iskaza svj. Ljubovića, kome se je Hasandedić žalio na okr. Zeca po zločinima na štetu Drage Tepavčevića, pa budući da su na ovaj način u njihovim djelima stekla sva obilježja djela iz čl. 3. t. 4. i 3. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države, to ih je tih djela valjalo i krivim proglasiti.

Kod odmjerenja kazne uzeo im je sud kao olakšavno: djel. priznanje, zanemaren odgoj, obzir na nedužne porodice, kao otežavajuće: teže posledice djela—da je više ljudi stradalo, a kao naročito olakšavno: da su djela izveli odmah u početku, zavedeni od ustaša usled čega se dosuđene kazne od 3. godine lišenja slobode i 1 godine gubitka prava odnosno 10. godina lišenja slobode sa prin. radom i 3 godine gubitka prava ukazuju primjerenim stepenima njihovih kriv. odgovornosti i opasnosti po društvo.

Za prvo djelo dao im je sud kazne od po 3 godine lišenja slobode sa prinudnim radom, za ono pod a/ dao je Zecu kaznu od 8. godina lišenja slobode sa prin. radom,

dok mu je za ono pod b/ dao kaznu od 2 godine lišenja slobode sa prin. radom, pa mu je po postojećim zakonskim propisima najtežu dosuđenu kaznu pooštrio i za sva djela dao jednu–jedinstvenu kaznu od 10 godina lišenja slobode sa prin. radom i 3 god. gubitka prava kako je to već gore navedeno.

I ako su krivljenici naveli da imaju nešto imetka, sud je ipak troškove proglasio za nenaplative i oslobodio ih od plaćanja paušalnih iznosa, jer smatra da ti imetci ne prelaze zakonskih minimuma i da su jedva dostatni za izdržavanje njihovih porodica.

Za sva druga djela iz optužnice sud je svu petoricu okrivljenih oslobodio, jer u tome pravcu poprima dokazanom i istinitom njihove odbrane, a iskaz svj. Radovića koji ih je teretio u cjelosti je oboren iskazima drugih mnogobrojnih svjedoka, koji su naveli, da su sva zlodjela izvele ustaše, te da u tome nisu učestvovali okrivljeni. Spahić Sabit je gore na silu vođen te nije imao nikakva udjela pri vršenju zločina. Stoga ih je sud po tome oslobodio, jer u pravcu njihove krivnje i po tim tačkama optužnice nije bilo nikakvih dokaza.

Ostali dio presude temelji se na citiranim zakonskim propisima.

Sa svega izloženog suđeno je kao u dispozitivu ove presude.

SMRT FAŠIZMU–SLOBODA NARODU!

OKRUŽNI SUD u SARAJEVU

Odjeljenje IV., dne 10. maja 1947. god.

ZAPISNIČAR:

M. Ćuković, v. r.

PREDSJEDNIK VIJEĆA:

M. Grdjić, v. r.⁹⁰¹

Za tačnost opravka
Upravitelj sudske pisarnice:

Дракулић

⁹⁰¹ Испод се налази потпис Дракулића.

PRESUDA

U IME NARODA !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudije Vrhovnog suda ILIĆA Dr. MIHAJLA kao pretsjednika vijeća i sudija Vrhovnog suda Knežić Dr. Borivoja i Begića Vehida kao članova vijeća, te sekretara Vrhovnog suda Tahmišćije Hamdije kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv ŠUVALIJA SELIMA i drugova zbog krivičnog djela iz čl. 3 t. 3 i 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, povodom žalbe optuženog Zec Emina protiv presude Okružnog suda u Sarajevu od 10 maja 1947. god. broj: Ko: 148/47., pročitavši predlog Javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine, na zasjedanju održanom 30 avgusta 1947. god. presudio je:

Žalba optuženog ZEC EMINA ne uvažuje se i prvostepena presuda potvrđuje.

razlozi

Pobijanom presudom optuženi ZEC EMIN proglašen je krivim za krivična djela protiv naroda i države iz čl. 3 t. 4 i čl. 3 t. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, počinjena na način opisan *kao* u osudjujućem dijelu iste presude, i osudjen na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 10 godina i na gubitak političkih prava i prava na pomoć socijalnog osiguranja na vrijeme od 3 godine, a oslobođen od optužbe za ostala djela, za koja je bio tužen.

Protiv osudjujućeg dijela ove presude optuženi Zec Emin blagovremeno je izjavio žalbu ne navodeći u pogledu koje odluke suda istu izjavljuje. Žalbu nije opravdao. Razmatrajući stanje stvari i ocjenjujući pobijanu presudu u pogledu optuženog Zec Emina u vezi sa njegovom izjavljenom žalbom ovaj sud nalazi da žalba nije osnovana.

Na temelju činjenica i okolnosti, koje je prvostepeni sud primio utvrdjenim na temelju dokaza, na koje se poziva u obrazloženju pobijene presude, proizlazi da je optuženi Zec Emin zaista postupio kako je to navedeno u pogledu njega u osudjujućem dijelu pobijene presude. Prema tome sud je ispravno ocijenio stvarno stanje stvari kada prima to dokazanim. Pošto se u ovim njegovim radnjama nalaze sva bitna obilježja krivičnih djela protiv naroda i države, za koja je proglašen krivim prvostepeni sud je ispravno i pravno ocijenio stanje stvari kada je u pogledu njegove (opt. Zec Emina) krivice presudio kao u pobijenoj presudi.

S obzirom na značaj i društvenu opasnost djela, za koja je optuženi Zec Emin proglašen krivim te teške posljedice, proizašle iz ovih njegovih djela, kao i društvenu opasnost samog optuženog Zec Emina, ovaj sud smatra da izrečena kazna nije prestrogo odmjerena nego da je ista potpuno primjerena i da odgovara stepenu njegove krivične odgovornosti. Stoga je valjalo presuditi kao u dispozitivu ove presude.

SMRT FAŠIZMU–SLOBODA NARODU!

S a r a j e v o, dne 30 – VIII – 1947. god.

Pretsjednik vijeća:

Ilić Dr. Mihajlo, s. r.

Za tačnost opravka:

Up. sud. pisarnice:⁹⁰³

⁹⁰² Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁰³ Испод се налази нечитак потпис и печат са ручно исписаним подацима.

OKRUŽNI SUD U SARAJEVU⁹⁰⁴
Broj Ko: 42/47 –4

PRESUDA
U IME NARODA !

U krivičnom predmetu protiv RAMIZA KOSOVAC radi krivičnog djela u čl. 3 tač. 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države Okružni sud u Sarajevu svojom naredbom od 30 januara 1947. g. Broj Ko: 42/47 naredio je i po vijeću sastavljenom od sudije Hadžić Nadžide kao pretsjednika, sudija porotnika Vase Frzanovića i Miladina Babića kao članova vijeća uz sudjelovanje zapisničara Vjekoslave Ištvanić održao je javnu raspravu u prisutnosti izaslanika javnog tužioca za okrug Sarajevo Branka Jokića, branioca optuženog Dr. Ante Merkadića advokata iz Sarajeva, i optuženog koji se nalazi u istražnom zatvoru pa na predlog javnog tužioca da se optuženi proglasi krivim za djelo iz optužnice i po zakonu najstrožije kazni i na predlog odbrane da se optuženi što blaže kazni danas

presudio

Optuženi RAMIZ KOSOVAC sin Omera i Dervise Imamović rođj. 1900 godine u selu Kosovići srez Višegrad, gdje stalno i boravi musliman državljanin FNRJ. težak, nepismen oženjen, otac jednog djeteta vojsku služio, neosudjivan, nalazi se u istražnom zatvoru, od 14/ X. 1946. g.

kriv je

što je u mjesecu junu 1943. g. sa jednom grupom ustaša, došao u selo Ljutavu, u kuću Kuzmanović Bose u kojoj je ona boravila sa svoje troje djece i izbjeglicama Planinčić Miloradom i Miličević Milkom, te zajedno sa ustašama učestvovao u klanju i ubijanju Planinčića Milorada, osamnaesto godišnje djevojke Miličević Milke, te djece Kuzmanović Radana, Radimirke i Momčila, dok su Kuzmanović Bosi najprije ranili iz pištolja u vrat a zatim joj zadali po tijelu 5 povreda nožem, nakon čega su opljačkali nešto stvari i stoke.

dakle što je u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao pomagač ubijanja stanovnika Jugoslavije i pljačkanja privatne imovine, čime je počinio ratni zločin iz čl. 3 tač. 3 Z. k. d. n. d.

Stoga se za napred navedena djela po čl. 4 stav. II. Zakona o k.d.n.D. primjenom člana 1, 5, i 9 Zakona o vrstama kazni.

osuđuje

NA KAZNU LIŠENJA SLOBODE SA PRINUDNIM RADOM U TRAJANJU OD 20 /DVADESET GODINA/ TE NA KAZNU GUBITKA POLITIČKIH I POJEDINIH GRAĐANSKIH PRAVA SEM RODITELJSKIH U TRAJANJU OD 5 /PET/ GODINA.

U kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom uračunava mu se vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 14/ X. 1946. g.

Optuženi je dužan snositi troškove krivičnog postupka i izvršenja kazne koji se troškovi proglašuju nenaplativim.

Optuženi se oslobodjava plaćanja paušalnog iznosa.

⁹⁰⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

razlozi

Javni tužilac okruga Sarajevo optužnicom od 28 januara 1947. g. Broj E: 27/47 tuži RAMIZA KOSOVCA za napred navedeno krivično djelo i predlaže da se proglasi krivim i po zakonu najstrožije kazni.

Optuženi Ramiz Kosovac na raspravi izjavio je da se ne osjeća krivim za djelo za koje se optužuje te je naveo da pri događaju nije bio prisutan niti se nalazio u kraju izvršenja zločina nego je u to doba bio u Gradiški i to sve do vremena kada se je vršilo žito. Prema tome u svojoj odbrani kod suda tvrdi da u doba izvršenja djela nije bio tamo gdje se je zločin dogodio. U pripremnom postupku pak kaže da je bio kod svoje kuće kada je ovaj zločin izvršen, a kuća mu se nalazi u susjedstvu kuće Kuzmanovića.

Optuženi Kosovac u svojoj odbrani tvrdi da nije bio prisutan kada je ovaj zločin izvršen, ali njegova ta odbrana oborena je iskazu svjedoka očevidca Bose Kuzmanović čiji je iskaz podkrepljen iskazu svjedoka Djoke Kuzmanovića.

Svjedokinja Bosa Kuzmanović u svom iskazu navela je da je optuženi Kosovac došao sa jednom grupom s večera njezinoj kući i predstavili su joj se kao partizani, te su tražili da im spremi nešto za jelo. Nešto su se zdogovorili i potom ustaše su uhvatili Milorada Planinčića, koji se nalazi kao izbjeglica kod nje, te su ga odveli u drugu sobu i zaklali. Jedan od ustaša vratio se je u sobu gdje je ona bila te ju je ranio u vrat iz pištolja. Pala je na zemlju a neko je od ustaša prišao i 5 puta je udario nožem tako da se je poslije toga onesvijestila. Dok je ležala onesviještena poklali su joj djecu Radana, Radomirku i Momčila te Mirku Miličević koja se je kod nje nalazila kao izbjeglica. Kasnije je došla k sebi i čula je kako je jedan kazao da je ona još živa dok je drugi odvratio da više neće živjeti ni hraniti partizane poslije je u kuću unišao optuženi Kosovac sa mitraljezom pa je čula kad je neko od ustaša kazao Ramize pusti pušku i kupi haljine. Nadalje svjedokinja navodi da joj je tom zgodom odvedeno nešto marve i kuća opljačkana. Kad su se napadači udaljili otišla je kući Djure Kuzmanovića gdje je bio i Djoko Kuzmanović te im je ispričala šta se je sve snjom dogodilo. I saslušajući svjedok Djoko Kuzmanović kod suda je iskazao što mu je Bosa pričala te je izričito naveo da je po tadašnjem pričanju Bose, bio prisutan događaju i optuženi Ramiz Kosovac.

Prema iskazima navedenih svjedoka a naročito prema iskazu svjedokinje Bose koja optuženog inače poznaje i koja ga je prema svjetlu lampe dva puta vidila u momentu napadaja nedvojbeno je utvrđeno da je optuženi Ramiz bio prisutan izvršenju zločina navedenog u optužnici. Osim toga svjedokinja je još za vrijeme okupacije tužila optuženog Nijemcima za ovo klanje. Dakle i u vrijeme okupacije svjedokinja je bila potpuno svjesna da je pri izvršenju zločina i optuženi dolazio njezinoj kući. Svjedokinja je čula kada su ga prisutni zlikovci zvali imenom „Ramize”. Sve ovo potpuno je uvjerilo sud da je optuženi kritičnom zgodom dolazio kući svjedokinje Bose sa ustašama koje su izvršile ovaj teški zločin. Prema tome sud smatra da je optuženi bio pomagač pri vršenju ovog zločina pa ga je sud u tom pravcu proglasio krivim. Tom zgodom on je nosio i oružje i po naredjenju ustaša kupio haljine te ih i tu pomogao u vršenju pljačke. Nema dokaza naprotiv da je on lično koga ubio i neposredno učestvovao u ovo klanje i svjedoci ga u tom pravcu ne terete. Sud nije mogao steći uvjerenje da je radio kao neposredni izvršioc ovoga krivičnog djela obzirom na istaknute dokazane činjenice.

Uvjerivši se o krivici optuženog u napred navedenom pravcu sud ga je proglasio krivim i osudio kao u dispozitivu presude.

Kod odmjerjenja kazne uzeta je kao olakšavajuće ranije dobro vladanje i zanemareni odgoj a kao otežavajuće teške posljedice djela u kome opt. kao pomagač učestvovao. Kako nema dokaza da je neposredno učestvovao u vremenu ovoga zločina sud mu nije mogao izreći najstrožiju kaznu koju bi u tom slučaju zaslužio, pa dosudjenu vremenu kaznu smatra primjerenoj krivičnoj odgovornosti optuženog i

njegovoj društvenoj opasnosti.

Obzirom na to da optuženi posjeduje neznatan imetak sud troškove krivičnog postupka i izvršenja kazne proglasio nenaplativim i oslobodio optuženog od plaćanja paušalnog iznosa. Iz istog razloga sud nije izrekao kaznu konfiskacije imovine, jer se ista ne bi mogla izvršiti.

Sud je odbio predlog odbrane da se saslušaju svjedoci koji bi trebali da potvrde da je optuženi u doba izvršenja djela bio u Bosanskoj Gradiški iz ovih razloga: U prvom redu svjedokinja Bosa Kuzmanović potpuno određeno iskazala je da je optuženog, kojeg je inače poznavala vidila kod njezine kuće kada je napad izvršen i sud istoj svjedokinji kao očevidcu poklanja punu vjeru. Osim toga i optuženi u pripremnom postupku priznao je da je bio u doba izvršenja djela kod svoje kuće koja je u susjedstvu kuće Kuzmanovića. I u odbrani pred sudom optuženi ne precizira do kog je vremena bio u Gradiški i služi se općenitim pojmom u određivanju vremena svoga povratka iz Gradiške svojoj kući a i prema njegovoj odbrani vrijeme njegovog povratka kući pada približno u vrijeme izvršenog zločina. Prema tome ni svjedoci predloženi ni o odbrani neće se moći određeno izjasniti u vremenu boravka optuženog u Gradiški i kod njegove kuće. Stoga je sud provedenja dokaza ponudjenih po odbrani optuženog odbijao.

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu!

Okružni sud u Sarajevu, 20 februara 1947. g.

Zapisničar:
Ištvanic V.

Pretsjednik vijeća,
Hadžić Nadžira,

PRESUDA

U IME NARODA !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudije Vrhovnog suda ILIĆA Dr. MIHAJLA kao pretsjednika vijeća i sudija Vrhovnog suda Pjanića Miloša i Begića Vehida kao članova vijeća te sekretara Vrhovnog suda Tahmišćije Hamdije kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv KOSOVAC RAMIZA zbog krivičnog djela iz čl. 3 t. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države povodom žalbe optuženog i Javnog tužioca protiv presude Okružnog suda u Sarajevu od 20–III–1947. broj: Ko: 42/47., saslušavši predlog Javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine, na zasjedanju održanom 17 marta 1947. presudio je:

Žalba optuženog Kosovca Ramiza zbog odluka suda o krivnji i kazni kao i žalba Javnog tužioca zbog odluke o kazni odbacuje se kao neosnovane te se presuda Okružnog suda u Sarajeva od 20–III–1947. Ko: 42/47 potvrđuje u cjelosti.

razlozi

Presudom Okružnog suda u Sarajevu od 20–III–1947. Ko: 42/47 optuženi je oglašen za kriva što je u mjesecu junu 1943. god. sa jednom grupom ustaša, došao u selo Ljutavu, u kuću Kuzmanović Bose u kojoj je boravila ona sa svoje troje djece i izbjeglicama Planinčić Miloradom i Miličević Milkom, te zajedno sa ustašama učestvovao u klanju i mučenju Planinčića Milorada, osamnaesto godišnje djevojke Miličević Milke, te djece Kuzmanović Radana, Radomirke i Momčila, dok su Kuzmanović Bosu najprije ranili iz pištolja u vrat a zatim joj zadali po tijelu 5 povreda nožem, nakon čega su opljačkali nešto stvari i stoke,

dakle što je u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao pomagač ubijanja stanovnika Jugoslavije i pljačkanju privatne imovine, čime je počinio ratni zločin iz čl. 3 tač. 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Za ovo djelo osuđen je na kaznu i lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 20 godina i gubitak političkih i građanskih prava sem roditeljskih u trajanju od 5 godina. U kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom uračunat mu je istražni zatvor od 14–X–1946. Troškovi postupka proglašeni su za nenaplative, a optuženi je oslobođen od plaćanja paušalnog iznosa.

Protiv ove presude izjavili su i opravdali žalbu optuženi i javni tužitelj.

U opravdanju žalbe optuženi navodi da je prvostepeni sud trebao preslušati svjedoke alibija kao i dobiti spis od Ozne u Višegradu. Osim toga citira iskaz svjedokinje Bose Kuzmanović u toku pripremnog postupka kao i na glavnoj raspravi te iskaz Djoke Kuzmanovića i upoređujući ove iskaze ukazuje na neka razmimoilaženja u tim iskazima da bi na taj način uzdrmao vjerodostojnost svjedoka.

2. бр. 676/47⁹⁰⁶

Javni tužilac navodi u žalbi da je kazna i suviše blago odmjerena obzirom da je djelo izvršeno na naročito svirep način, kao i na strašne i teške posljedice, koje su iz toga proizašle.

Po razmatranju spisa i ocjeni svih navoda te razloga presude Vrhovni sud je našao da su obe žalbe neosnovane.

⁹⁰⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁰⁶ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

Prvostepeni sud zasnovao svoju odluku o krivnji na iskazu svjedoka Bose Kuzmanović, koja je potvrdila da je optuženi učestvovao u grupi ustaša, koji su izvršili pokolj. Ova svjedokinja je očevidac ovog pokolja i ona je posve jasno i određeno iskazala, da je optuženog vidjela i prepoznala i da je optuženi bio u grupi ustaša koji su izvršili pokolj kao i to da je imao puško-mitraljez. Isto tako potvrdila je da je optuženi učestvovao i u pljački njezine imovine. Istina postoje neka razmimoilaženja u iskazu svjedoka Bose u pripremnom postupku i ovog na glavnoj raspravi kao i uporedjenju njenog iskaza sa iskazom svjedoka Djoke Kuzmanovića, ali se sve ovo odnosi na činjenice, koje nisu od odlučne važnosti. Kad se ima u vidu, da je svjedok Bosa Kuzmanović preslušavana nekoliko godina nakon događaja, onda je razumljivo ovo razmimoilaženje koje se odnosi na neke detalje, a koje nije od odlučne važnosti. Obzirom da je krivnja optuženog nesumnjivo utvrđena, to je prvostepeni sud i po nahodjenju ovoga suda ispravno odbacio predlog odbrane da se preslušaju svjedoci alibija kao i da se dobavi spis od Ozne u Višegradu tim više, što je i sam optuženi u pripremnom postupku priznao da je bio kod svoje kuće u doba izvršenja djela.

Ocjenjujući pobijenu presudu u pogledu odluke suda o kazni ovaj sud smatra da je izrečena kazna u konkretnom slučaju potpuno primjerena stepenu društvene opasnosti i krivične odgovornosti optuženog obzirom na priznate mu okolnosti pa stoga nije mogao uvažiti žalbu optuženog ni žalbu javnog tužitelja u ovom pogledu.

S a r a j e v o, dne 17–III–1947. god.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Pretsjednik vijeća:
Ilić Dr. Mihajlo, s. r.

Za tačnost opravka:
Up. sud. pisarnice:⁹⁰⁷

⁹⁰⁷ Испод се налази нечитак потпис и печат са ручно исписаним генералијама.

PRESUDA

U IME NARODA!

U krivičnom postupku protiv Šilića Ivana iz Orahovice srez Konjic zbog djela iz čl. 3 t. 3., 4. i 5. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i Države, okružni sud u Sarajevu odredio je naredbom od 23. maja 1947. Ko:377./47.–20. i danas dne 12. juna 1947. u vijeću sastavljenom od sudije Milivoja Grdjića kao predsjednika vijeća, Ilije Škrljaka i Franjo Kovi, sudija–porotnika kao članova vijeća, Sadiković Razije kao zapisničara, Nusreta Memiševića kao zastupnika tužbe, Mahmuta Filipovića, adv. kao branitelja, u prisutnosti krivljenog Šilića Ivana, koji se nalazi u zatvoru, održao je protiv imenovanog glavnu raspravu radi gornjih djela, pa je na optužni predlog, da bude suđen djela iz optužnice i po zakonu primjerno kažnjen, te predlogu odbrane, da bude oslobođen odn. što blaže kažnjen, izrekao i presudio:

ŠILIĆ IVAN sin Stjepana i Matije rođ. Vidačković, kome je 37. godina, rođen u Orahovici srez Konjic, živi u Sarajevu, Aćima Babića 17., rkt. vjere, narodnosti Hrvatske, državljanin F.N.R.J., oženjen, otac 3 djece od 5–13. godina, pismen sa 4 razreda osnovne škole, vojsku služio, bez imetka, namještenik poštanske štedione, neporočan, sada u zatvoru.

kriv je

Što je :

1.) u godini 1943. u Palama dobrovoljno stupio u II. ustašku Sudarevu bojnu i učestvovao u borbama protiv NOV–a na području Pale–Sokolac–Rogatica, pa je za osobite zasluge unapređen za ustaškog rojnika i 1945. g. sa ustašama se povukao do Dravograda, gdje je zarobljen i

2.) u jesen 1943. g. sa Sudarovim ustašama učestvovao u palenju, pljačkanju i ubistvima po Istočnoj Bosni, kojom prilikom su popalili sela: Rakovac, Jelovce, Bašče i Vrhpraču, poubijali 500 muškaraca, žena i djece i opljačkali imovinu poubijenih---dakle u vrijeme rata stupio u naoružane

vojničke formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe s njima, primajući od neprijatelja oružje i pokoravajući se njegovim naredbama, te je kao borac učestvovao u borbama protiv svoje domovine i radio kao neposredni izvršilac i pomagač: ubistava, pljačkanja i palenja, čime je počinio kriv. djela iz čl. 3. t. 3., 4. i 5. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države, pa se radi toga po čl. 4. st. 2. istog Zakona, primjenom propisa čl. 1., 3., 5., 8., 9. i 10. Zakona o vrstama kazne OSUDJUJE na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od OSAM (8) GODINA i gubitak političkih prava i prava na penziju i socijalnu pomoć za vrijeme od TRI /3/ godine.

U izrečenu kaznu uračunava mu se pretrpljeni pritvor i istražni zatvor od 30. marta 1946. godine.

Dužan je snositi troškove kriv. postupka i izvršenja kazne, koji se za nenaplative proglašuju. Oslobadja se dužnosti naknade paušala.

⁹⁰⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁰⁹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

razlozi

Optužnica javnog tužioca za okrug stavlja na teret Ivanu Šiliću izvršenje djela pobliže opisanih u tenoru, pa je predložila da se sudi po njoj i da krivljeni zbog svega toga bude primjerno i po zakonu kažnjen.

Okrivljeni na raspravi poriče, da je dragovoljno stupio u ustaše, nego je tamo otišao radi toga, da nebi išao u kakve druge vojne formacije i bio daleko od kuće. Za cijelo vrijeme bio je u kancelariji ustaša, te je vršio pisarske dužnosti. Jednom prilikom su ustaše dotjerale jednog partizana, kojega je on saslušao, a isti je dalje ostao kod njih. Poriče svoje učešće u borbama protiv NOV-a kao i saučesništvo lili izvršenje raznih zločina po okolnim selima ili nad stanovništvom. Ne može se sjetiti, da bi bilo kome u štedionici, prilikom dolaska po platu štogod o tome pričao, osim što priznaje, da je na upit nekih činovnika rekao, da imađe borbi ko u vojsci. U dokaz svoje odbrane pozvao se je na svjedoke: M. Talića, M. Rašu, J. Stilinović, S. Zdunića, F. Sarajlića, B. Tirića, pa moli da bude oslobođen jer se ni najmanje ne osjeća krivim. Za slučaj da ga sud ipak zbog čega pronađe krivim onda moli, da bude što blaže kažnjen.

Sud je proveo dokaze preslušanjem svjedoka: J. Stilinović, S. Zdunića, F. Sarajlića, B. Tirića, A. Drljevića i B. Markovića, dok je pročitao iskaze svjedoka: Talića, Raše, S. Karavdije, V. Kovačevića, M. Karavdije, N. Guje, S. Pavlovića, N. Domačinovića, S. Vujičića, J. Meleka i E. Lauka, a pročitao je i prijavu.

Svj. Karavdija Stjepan i Marija, te Kovačević Anđa i Novo Guja suglasno navode, da su od prije rata poznavali okrivljenog kao namještenika poštanske štedionice i čuvara njihova doma na Palama. Vidjeli su ga na Palima u jesen 1943. g. u ustaškoj crnoj uniformi, pa im je na upit kazao, da je već cijelu godinu u ustašama, te da mu je tu jedino mjesto, jer je ovo ustaška država. Pričao je kako su potjerani od partizana i da će ići u akcije na okolna sela. Cjele noći su se ustaše veselile. Sutra dan otišli su za sela Vrhpraču, Bašče i druga, pa su svjedoci odmah nakon nekoliko dana čuli, da su ustaše po selima napravile velike i nečuvene zločine. Od Živana Klačara su čuli kako su ustaše tada sa Pala povele do Miljacke 30 domaćina, među kojima je bio i Klačar, ali je on jedini uspio pobjeći.

Svj. S. Pavlović navodi da je još prije rata služio sa okrivljenim, te da je ovaj u 1943. dragovoljno pristupio ustaškoj vojsci. Po povratku da mu je pričao o borbama sa partizanima, koji su bili hrabri, te ih je više ginulo nego ustaša. Tada mu nije ništa govorio o ustaškim zločinima. U 1945. okrivljeni je svjedoku priznao, da je od ranije član ustaškog pokreta.

Svj. N. Domačinović veli, da je okrivljeni bio najodaniji ustaški borac i da se je stalno nalazio u ustaškim formacijama. Sam je pričao više puta u štedionici, da je učestvovao u borbama, te da su ustaše vodile i razne akcije po okolnim selima. Njegova žena za vrijeme rata dobro je živila, neuporedivo bolje nego drugi, koji su se također nalazili u kakvoj vojnoj službi. Uvjerenje je svjedoka, da je i okrivljeni u svemu tome sudjelovao, jer je pričao sve sasvim vjerno i uvjerljivo nastojeći i druga za to pridobiti.

Svj. S. Vujičić ne zna ništa o okrivljenom iz vlastitog opažanja, nego da mu je otac okrivljenog pričao: kako mu je sin bio kod ustaša u marvenoj bolnici, te da je dobio neki čin. Tada se je nalazio u nekom logoru.

Svj. Melez i Lauka navode, da okrivljenog poznaju, jer je također bio zaposlen u štedionici. U ustaše je otišao 1942. g., te bi povremeno svraćao u nadleštvo. Bio je tada u ustaškoj crnoj uniformi. Govorio je da služi na Palama i Varešu. Pred svjedocima nije nikada ništa pričao o ustašama. Običavao je oko sebe sakupljati podvornike i njima svašta pričati.

Svj. Talić i Rašo navode, da poznaju iz službe okrivljenoga i da je isti otišao u ustaše i povremeno se navraćao u Sarajevo. Pred njima nije nikada ništa pričao o borbama i drugim zločinima ustaša, jer su ga se klonili, budući je bilo šakljivo

vrijeme. Rašo veli, da mu okrivljeni kao ustaša nije bio zao. O okrivljenom mu je nešto pričao S. Pavlović, ali se sada ništa konkretno ne sjeća.

Svj. J.Stilinović navodi samo, da joj je muž bio tabornik na Palama i da su tu ustaše imale neke formacije, a kako okrivljenog ne poznaje to ne zna da li ga je tu kadgod vidala.

Svj. Sarajlić navodi, da je u god. 1943. izašao proglas da se u vojni okrug prijave lica izvjesnih godišta, pa je i on otišao, a bio je odmah pušten, jer je od ranije bio dobrovoljni vatrogasac. Tu je tada vidio i okrivljenog, koji je čekao na pregled. Kasnije ga je po kadkada vidao u nadležstvu, a bio je u ustaškoj uniformi. S njime nije ništa pričao. Ne može se sjetiti, dali je tu vidjao činovnika Markovića.

I svjedok A. Drljević slično prikazuje krivljenog, te nadodaje da ga je svega par puta vidjao u nekoj ustaškoj uniformi, pa da mu je okrivljeni govorio, da mu je sve dojadilo i da bi najvolio da se rat već jednom završi bilo kako. Vidio je u god. 1944. kada je okrivljeni dotjerao ovamo neke četnike, te se je hvalio, da je putem s njima lijepo postupao.

Svj. Zdunić i Tirić vele, da su na Palima odn. Rogatici svraćali povremeno u zgrade gdje su bile ustaše, pa da su tu u ustaškoj kancelariji vidali okrivljenog gdje nešto radi.

Svj. Marković Bogdan navodi, da od prije rata poznaje okrivljenog, a kao Srbin da je iz službe bio otpušten, te je u ovu nazad/ primljen početkom 1943. godine. Tada okrivljenog tu nije bilo. Kasnije ga je vidao u ustaškoj uniformi kada je povremeno dolazio po plaću. Nije opazio kakovih oznaka čina na njegovoj uniformi. Sa okrivljenim nije razgovarao do polovice 1944. godine kada je došao u kancelariju, pa je tada govorio: Mi ustaše čistimo teren i nikog živa ne ostavljamo". Njemu da nije nikakav problem ubiti muško ili žensko, dok djece ne može, ali da ustaše i za njih imaju svoje specijaliste. Tada mu je na rukavu vidio oznaku nekog čina. Okrivljeni je govorio, da su ustaše palile i seoske kuće. To je bilo u jednoj sobi knjigovodstva – kojih ima 3. i sve sačinjavaju jednu cjelinu. Taj je razgovor mogao da traje oko 10 minuta. Tu u sobi su bile činovnice Rašić i Bujas, a svjedok je poslom došao u tu sobu i razgovoru prisustvovao. Svjedok je iz pričanja okrivljenog stekao dojam, da je i on sam (okrivljeni) vršio te zločine. Još je nadodao, da se čovjek vremenom privikne na zločine.

I sam okrivljeni u prethodnom postupku opisivao je do u sitnice: gdje se je sve po terenu sa ustašama kretao i šta su radili te s kime su borbe vodili.

Kada se iskaz okrivljenog dat u istrazi dovede u vezu sa iskazima preslušanih svjedoka: Karavdije Stjepana i Marije, Kovačević Anđe i Guje Nove, onda se istom vidi da je okrivljeni sve to govorio i radio, jer do sitnica opisuje događaje, što može iznositi samo čovjek, koji je to radio ili bar tu bio prisutan. Taj je iskaz okrivljeni dao bez ikakva pritiska ili sile. To potvrđuje i iskaz svj. B. Markovića, na kojega je pričanje okrivljenog ostavilo utisak, da je i on lično vršio takve zločine, a to tim više, jer je okrivljeni dodao „da se čovjek tokom vremena navikne na izvršenje zločina". Na iskaze tih svjedoka okrivljeni nije mogao ništa suprotno iznijeti, što bi umanjilo njihovu vjerodostojnost, a priznaje da sa svjedocima nikada ništa nije imao.

Iskazi drugih preslušanih svjedoka, koji su u presudi citirani ne mjenjaju ništa na stvari, jer su ti svjedoci mogli povremeno vidati okrivljenog u ustaškoj kancelariji na Palima i Rogatici, a to ne isključuje tvrdjenja drugih svjedoka, da on nije učestvovao u borbama i drugim zločinima, jer ti svjedoci nisu stalno i preko dana i noći pratili kretanje Ivana Šilića. Da je on učestvovao u svemu tome dokaz je i taj, što je mlad čovjek i u naponu snage.

Iz iskazu svjedoka Karavdije, Kovačević i Guje, poprima sud dokazanim, da su ustaške jedinice, kojima je pripadao i okrivljeni izvršili sva ona zločinstva u Vrhprači i drugim okolnim selima, a da je u tome sudjelovao i okrivljeni, jer im je on

priznao kako učešće u borbama, tako i odlazak u Vrhpraču i okolna sela, a odmah nakon toga svjedoci su čuli za izvršene zločine ustaša po tim selima.

Na ovaj je način oborena odbrana okrivljenog dana pred sudom, a uvjerenje suda o krivnji Šilića Ivana u pravcu inkriminiranih djela osniva se na djelomičnom priznanju u prethodnom postupku u vezi iskaza citiranih svjedoka, kojima sud nema razloga da ne pokloni punu vjeru, pa kako su se na ovaj način u činima okrivljenog stekla sva obilježja utuženih djela, to ga je istih valjalo i krivim proglasiti kao u dispozitivu.

I ako se ne može uzeti, da je okrivljeni vršio zločin – individualno – jednako odgovara po zakonu kao pomagač pri svemu tome, jer je iskazima svjedoka nedvojbeno dokazano, da se je on nalazio u redovima ustaša, koji su te zločine izvršili i da je u vreme počinjenja zločina bio na licu mjesta u Vrhprači i drugim okolnim selima.

Kod odmjerenja kazne uzeo mu je sud kao olakšavno: djelomično priznanje, neporočnost i obzir na nedužnu porodicu, a kao otežavajuće: da se je duže vremena nalazio u ustaškim redovima, množinu izvršenih zločina i teže posljedice usled čega se dosuđena kazna od 8. godina lišenja slobode sa prinudnim radom i 3 godine gubitka političkih prava, prava na penziju i soc. pomoć ukazuje primjerenom stepenu kriv. odgovornosti okrivljenog i opasnosti po društvo.

Za 1/djelo dao mu je sud kaznu od 5 godina lišenja slobode sa prin. radom, a za drugo istu vrstu kazne u trajanju od 6 godina, pa mu je po postojećim zakonskim propisima teže dosuđenu kaznu pooštrio i za obadva djela dao jednu-jedinstvenu kaznu kako je to već gore navedeno.

Sa svega izloženog suđeno je kao u dispozitivu.

Ostali dio presude temelji se na citiranim zakonskim propisima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

OKRUŽNI SUD u SARAJEVU
Odjeljenje IV., dne 12. juna 1947. g.

ZAPISNIČAR:
R. Sadiković, v. r.

PREDSJEDNIK VIJEĆA:
M. Grđić, v. r.

Za tačnost otpravlja
Upravitelj sudske pisarnice

Дракулић

Кж: 1038/1947.

ПРЕСУДА
У ИМЕ НАРОДА!

Врховни суд Народне Републике Босне и Херцеговине у Сарајеву у вијећу састављеном од судије Врховног суда ЈОКАНОВИЋА Дра Стеве као претсједника вијећа и судија Врховног суда Бегиха Вехида и Главовића Авдије као чланова вијећа, те службеника Врховног суда Милоша Мате као записничара, у кривичном предмету против ШИЛИЋА Ивана због крив, дјела из чл. 3. тач. 3, 4 и 5 Закона о крив. дјелима против народа и Државе, поводом жалби оптуженог и Јавног тужиоца за округ сарајевски против пресуде Окружног суда у Сарајеву од 12. VI. 1947. год. број: Ко: 377/47–23 прочитавши предлог помоћника Јавног тужиоца Народне Републике Босне и Херцеговине, на засједању одржаном 14 јула 1947. год. пресудио је:

Жалба оптуженог не уважаје се.

Жалба Јавног тужиоца уважаје се, првостепена се пресуда преиначује тако да се оптужени за дјело за које је оглашен кривим истом пресудом, осуђује по истим законским прописима на казну лишења слободе са принудним радом у трајању од 15/петнаест/ година и на споредну казну губитка политичких права и права на пензију и социјалну помоћ за вријеме у трајању од 3 /три/ године.

У изречену казну урачунава му се истражни затвор од 30. III. 1946. године.

Остали дио пресуде остаје непромјењен.

разлози

/као непотребни изостављени/

СМРТ ФАШИЗМУ – СЛОБОДА НАРОДУ !

С а р а ј е в о, 14 јула 1947. године.

/М.П./

Претсједник вијећа:

Јокановић Др. Стево, с.р.

За тачност отправка:

Уп. суд. писарнице,

Исовић, с. р.

За тачност преписа:
Управитељ судске писарнице,⁹¹²

Дракулић

⁹¹⁰ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

⁹¹¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹¹² Испод се налази потпис Дракулића.

PRESUDA
U IME NARODA!

Okružni sud u Sarajevu u kriv. predmetu protiv OPALKE Oskara radi kriv. djela iz čl. 3. t. 3. i 4. Zak. o kriv. djelima protiv naroda i države, odredio je i u vijeću sastavljenom od sudije Nadžide Hadžić kao pretsjednika, sudija–porotnika Asima Bučuka i Milana Milanovića kao članova i Hize Pici kao zapisničara, a u prisustvu Javnog tužioca za okrug Zubac–Andjelković Djurdjice, branitelja Halilbašića Ibrahima, nomine Dr. Bošnjakovića, te optuženog koji je predvođen iz zatvora, održao je dne 24 juna, 25 juna, 2, 24 i 25 jula 1947 g. javni pretres, pa je na predlog zastupnika optužbe da se optuženi proglasi krivim i po zakonu kazni, a na predlog odbrane da se blaže kazni, donio danas 25 jula 1947 god. sljedeću

presudu

Optuženi OPALKA OSKAR, sin Alberta i majke Ene, star 61 god. u Bos., Petrovcu, živi u Travniku, oženjen, otac 1 djeteta od 21. god., rkt. vjere, Hrvat, državljani FNJR, pismen sa kadetskom školom, žandarmerijski major u penziji, bez imetka, vojsku služio, neporočan, u istražnom zatvoru

kriv je

što je:

1) neposredno poslije kapitulacije biv. Jugoslavije juna mjeseca 1941g. pristupio ustaškom pokretu primivši se dužnosti ustaškog tabornika u Kiseljaku gdje je ostao do aprila 1942 te kao takav učestvovao u akciji na Drozgometvu kojom prilikom je ubijeno 14 muškaraca,

2) aprila 1942 g. kao ustaški satnik zloglasnog ustaše Francetića postavljen za instruktora Francetićeve crne legije u Koševu nakon čega je krajem maja premješten u Rogaticu gdje je ostao do kraja oktobra 1942 g. kao zapovjednik 24 ustaške bojne, te tom bojnomo odlazio u akcije na okolna sela, među kojima sela Seljane, Strmac, Pešuriće, Milkoviće itd. kojom prilikom su ustaše palile kuće i ubijali stanovništvo.

3) za cijelo vrijeme svoga službovanja u Rogatici preko svojih ljudi pozivao na predaju i povratak kućama muslimane i partizane u cilju slabljenja i razbijanja otporne snage NOV–a –

dakle što je u vrijeme rata stupio u naoružane vojničke formacije sastavljene od Jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe s njima protiv svoje otadžbine, te političku saradnju sa neprijateljem i učestvovao kao pomagač u ubijanju, paljenju i pljački privatne imovine, te razbijanju otporne snage NOV–a,

čime je počinio krivična djela iz čl. 3 t. 3, 4 i 5 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, pa se na osnovu čl. 4 st. 2 istog Zakona

⁹¹³ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹¹⁴ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

osuđuje

NA KAZNU LIŠENJA SLOBODE SA PRINUDNIM RADOM U TRAJANJU OD ŠESNAEST /16/ GODINA i gubitka političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 4 godine.

U kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom uračunava mu se izdržani istražni zatvor od 28. VII. 1945 g.

Optuženi je dužan snositi troškove krivičnog postupka i izvršenja kazne, koji se proglašuju nenaplativim.

Oslobadja se plaćanja paušalnog iznosa.

Nasuprot tome

oslobađa se od optužbe

da je:

1/ saradjujući sa ustaškim logornikom Ivanom Delićem stvarao planove za akcije koje su ustaše pod njegovim rukovodstvom vodile tako da je 10 avgusta 1941 stvorio plan za akciju kiseljačkih ustaša za selo Rakovicu, koju je tom prilikom pod njegovom rukovodstvom zapaljeno, a ubijeno oko 250 lica,

2/ da je opljačkao stan Gluhovića Mile 15. IV. 1942 na taj način što je poslao svoju ženu koja je po njegovoj naredbi oduzela od Gluhovića kompletnu spavaću sobu, 2 čilima i sve nove stvari iz ormana, te sudje i tanjire,

Čime bi počinio dalje krivična djela iz čl. 3 t. 3 ak.o kriv. djelima protiv naroda i države.

Troškove kriv. postupka ovog djela presude snosi država.

razlozi

Oskar Opelka optužuje se da je odmah 1941 g. pristupio ustaškom pokretu, postao tabornik i kao takav bio glavni organizator ustaškog pokreta u Kiseljaku, a kao bivši aktivni oficir pravio planove za ustaške akcije koje su vodjene pod njegovim rukovodstvom, zatim učestvovao u odvođenju kiseljačkih jevreja i ubijanju Srba, napose stvorio plan za akciju na Rakovicu koja je izvedena pod njegovim rukovodstvom 10. VIII. 1941 i organizovao oktobra 1941 akciju ustaša na Drozgometu. Dalje se Opelka optužuje da je u 1942 g. bio prvo instruktor Francetićeve crne legije u Koševu, zatim nastavio istu dužnost u Rogatici gdje je preuzeo dužnost zapovjednika nad 22 i 24 ustaškom bojom te ostao do kraja oktobra 1942 g. vršeći sa podređenim mu bojnama akcije na srpska sela, uništavajući ih i paleći. Optužuje se da je u isto vrijeme radio na razbijanju otporne snage NOV-e pozivajući na predaju i povratak kućama partizane muslimane, te izazivao između Srba i muslimana mržnju na taj način što je pozivao muslimane ustaški orijentisane na pljačku i ubijanje Srba, što je opet imalo za posljedicu paljenje i uništavanje muslimanskih sela od četnika.

Na kraju se optuženi optužuje da je između 24. IV. i 10. V. 1942 organizovao ustašku akciju i u njoj učestvovao na sela: Seljane, Potmar, Osovo, Potpećeje i Ljesku kojom je zgodom pod njegovim rukovodstvom u selu Seljanima ubijeno više ljudi među kojima Rebić Stana, Janjić Milica sa dvoje djece itd., imovine svih pobijenih popljačkana. Dalje da je 15. IV. 1942 g. opljačkao stan Gluhovića Mije odakle je njegova žena po njegovom naredjenju odnijela namještaj.

Optuženi je priznao da je bio ustaša, da je šest nedelja na Kiseljaku vršio dužnost tabornika. Priznao je da se ustašama pošao u Drozgometu, ali se brani da je ostao u Lepenici dok su ostale ustaše posli dalje. Tvrdi da tom prilikom nije bilo ni borbe sem što je čuo nešto puškaranja. Priznaje da je bio nadzornik izobrazbe ustaške bojne i zapovjednik 22 i 24 ustaške bojne u Rogatici, ali se brani da za čitavo vrijeme njegovog boravka u Rogatici nije spaljeni ni jedno srpsko selo, niti izvršen kakav

zločin nad stanovništvom. U Rogaticu je došao krajem maja, a otišao koncem oktobra. Priznaje ipak da je dva puta išao u akciju – jednom na Devetak, a drugi put na Drinu – ali se brani da to nisu bile akcije protiv stanovništva nego borba sa četnicima. Ta druga akcija bila je u blizini sela Seljani, negdje oko 17 oktobra 1942, ali selo nisu napadali i ono je ostalo čitavo poslije njihovog odlaska. Sva ostala djela optuženi poriče. I za djela koje priznaje optuženi nalazi opravdanje i brani se da u čitavom njegovom djelovanju nije bilo ničega što bi štetilo narodu. Tvrdi da je ustašama pristupio i primio dužnost tabornika ne iz neke ideološke bliskosti ustaškom pokret, već zbog toga da spašava svijet i da smiri duhove. Isto tako u Rogatici štitio je Srbe i pozivao se na mnogobrojne svjedoke koji će potvrditi da se za čitavo vrijeme njegovog boravka tamo nije provodio nikakav teror nad stanovništvom Rogatice. Veli da je održavao vezu sa partizanima, direktno sa Mujom Hodžićem od koga je dobio i pismo koje je na ranijem pretresu predato sudu. Spasavao je partizane pa je konačno radi svega toga i smijenjen sa položaja i pozvan na odgovornost. Kao dokaz saradnje sa Mujom Hodžićem tvrdi da je od njega dobio na poklon i pušku.

Provedeni su dokazi odbrane i optužbe:

Djelo ad 1/ - Da je optuženi stupio u ustaški pokret, bio tabornik i učestvovao u u akciji na Drozgomet a dokazano je priznanjem samog optuženog. Dalje svjedoci Rajko Petrović, Dr. Zamolo i Ivan Delić to su potvrdili. Svjedok Rajko Petrović kaže za optuženog da se on odmah ukopčao u ustaški pokret, postao prvo pobornik, a zatim tabornik, kretao se u društvu ustaškog političkog rukovodstva i vidio ga zajedno sa ustašama pred njegov odlazak u Drozgometvu. I svjedok Dr. Zamolo zna da je optuženi bio tabornik i kaže da je po njegovom uvjerenju tu službu zdušno vršio. Ovaj svjedok bio je od strane ustaša jedne noći natjeran da kao ljekar podje s njima u akciju. Išao se u Drozgometvu, a sa ustašama je išao i optuženi. Svjedok je ostao u jednoj kafani ispred sela Drozgometve, a optuženi je otišao sa ustašama. Nakon završene akcije vratio se takodjer zajedno sa ustašama. Na povratku, kaže svjedok, ustaše su imali po odijelu neke mrlje, koje su tada na vodi prali. Optuženi nije imao nikakve mrlje. Jedan od ustaša, Tvrtković pokazao mu je ozljeden prst i rekao da se povredio nožem koljući nekoga i ispirao je tragove krvi sa svoga odijela. Bivši ustaški logornik sa Kiseljaka Ivan Delić, za koga svjedok Rajko Petrović kaže da se stalno družio sa optuženim, iskazao je da je optuženi išao s njima u Drozgometvu, te da nije ostao u Lepenici kako on to tvrdi, nego sa ostalim ustašama “čuvao kotu”, ali da borbe nije bilo. Takvim iskazima svjedoka utvrđeno je da je optuženi učestvovao u toj akciji. Iz iskaza Dr. Zamola vidi se da su ustaše tom prilikom vršili ubijanje, što je ostalom i utvrđeno, jer se zna da je pokolj u Rakovici izvršen oktobra 1941. Razumljivo da svjedok Ivan Delić, koji se nalazi u istražnom zatvoru radi istih zločina kaže da nije tada bilo borbe, nego da su samo čuvali kotu.

Djelo ad 2/ - Optuženi je priznao da je bio instruktor Francetićeve Crne legije u Koševu, a zatim od kraja maja do kraja oktobra 1942 komandant 24 ustaške bojne u Rogatici. Priznao je da je dva puta odlazio u akcije, t. j., kako se on brani, u borbu sa četnicima. To djelomično priznanje optuženog povezano sa iskazima svjedoka Muje Hodžića, Kolumbus Marije, Muniba Hafizovića, Milana Vukovića, Rizvića Alije, Mehmedalije Mešića, Ajanovića Hajra i Aganovića Muharema⁹¹⁵, daje potpunu sliku djelovanja optuženog u tom periodu. Svi ovi svjedoci iskazali su da je optuženi kao komandant odlazio sa svojom bojnou u akcije na okolna sela. Baš u to vrijeme vršene su akcije, sela paljena i pljačkana, a narod ubijen. Svi svjedoci u tome se slažu, a pojedini od njih daju razne detalje iz svog ličnog zapažanja i konkretnim činjenicama dopunjuju jedan drugoga. Što ima izvjesnog neslaganja među svjedocima u pogledu

⁹¹⁵ Нека имена се јасно не виде, па је могуће да је направљена нека грешка у имену или презимену.

dana i mjesta izvršenih akcija to je potpuno shvatljivo. Pet godina je prošlo od tada, a u tome razdoblju Njemci i ustaše gospodarili su tim terenom i stalno vršili napade na okolna sela. Svi svjedoci kažu da su sela gorila više puta i svi pominju ista sela. Svjedok Muharem Aganović koji je čitavo to vrijeme, a i prije dolaska optuženog bio žandarmerijski oficir u Rogatici dao je jasnu sliku situacije u tom vremenu: Tvrdi da prije dolaska Njemaca koji su u Rogaticu ušli 29 aprila 1942 sela nisu paljena ni pljačkana, niti su vršene ma kakve akcije. Nekoliko dana nakon dolaska Njemaca došao je i optuženi sa svojom bojnom i od tada su počele akcije na sela. On tvrdi da je ustaška bojna išla iz Rogatice u te akcije. Izričito kaže: Meni je poznato da su akcije, paljenje i pljačke po okolnim selima vršene u vrijeme kada je optuženi bio komandant crnih ustaša. To potvrđuje i svjedokinja Kolumbus Marija. Svjedok Lihic Alija koji takodje kaže da je optuženi došao 10 dana nakon Njemaca, tvrdi da je vidio optuženog kada je negdje u septembru 1942 g. sa svojom bojnom išao u akciju putem prema Višegradu. Tom prilikom tvrdi svjedok izvršena je paljevina sela: Strmac, Dobroučići i Brankovići. Svjedok Mujo Hodžić iskazao je da je jednoga dana on posmatrao kako je optuženi sa svojim ustašama došao u selo Seljane odakle su pošli na selo Strmac gdje se čitav dan vodila borba i kuće se palile. To je on posmatrao od udaljenosti od 150–200 met. i to je bilo krajem septembra ili početkom oktobra. Sutradan izgorili su Pešurući, Milkovići i jedan dio Brankovića i ubijeno je u tim selima mnogo žena i djece. Ovaj svjedok tvrdi da su selo Pešurići izgorili prije akcije na Devetak.

I svjedok Milan Vuković vidio je optuženog kako se zajedno sa ustašama spremio i pošao u akciju u kojoj je zapaljeno osam kuća u selu Seljanima. Zna da je tom prilikom pobijeno više ljudi, opljačkana goveda i hrana.

Svjedok Mehmedalija Mešić iskazao je da su akcijama na sela Seljane, Strmac i dr. išle satnije ustaša iz Sarajeva zajedno sa ustaškom posadom iz Rogatice. Ovaj svjedok bio je povezan sa NOV–om i bio je preko svojih ljudi obavještavan o svemu pa tako i o tome da je optuženi odlazio u te akcije. I ovaj svjedok tvrdi da su sela Strmac, Hrkojevići i dr. popaljeni u septembru 1942.

I svjedok Hafizović Nunib vidio je optuženog 3–4 puta kako odlazi u akcije i zna da su u tom razdoblju vršene pljačkanja i paljenje sela Seljana, Strma, Dobroušića i dr.

Djelo ad 3/ - Svjedoci Mujo Hodžić, Mehmedalija Mešić i Nunib Hafizović iskazali su da je optuženi preko svojih povjerljivih ljudi djelovao na muslimane partizane da se predaju ili vrate kućama.

Svjedok Mujo Hodžić koji se u to vrijeme kao organizator ustanka na tom terenu nalazio iskazao je da je o djelovanju optuženog saznavao preko svojih obavještajaca, koji su iz Rogatice dolazili njemu na teren. Izjavio je da mu je poznato da je Radan Pleho, ustaša, po direktivama optuženog zalazio u muslimanska partizanska sela agitovao da se muslimani predaju, pa se tako zaista predao jedan dio manje svjesnih boraca. Na taj način predao se i brat njegov Mehmed Hodžić. Preko brata mu je i poručivao optuženi da se i on preda pa da mi ništa učiniti neće, jer protiv muslimana nema ništa, te da mogu saradjivati.

I svjedok Mehmedalija Mušić to je potvrdio i rekao da su se mnogi muslimani vratili kućama iz partizanskog odreda Muje Hodžića nasijedajući agitaciji koju je optuženi preko Dumonjića i Radana Plehe vršio među njima. Ovi su naime u ime Opalka obećavali da se onima koji se povrate neće desiti ništa. Na taj način kažu oba svjedoka znatno je oslabio partizanski odred Muja Hodžića.

Na odbranu optuženog da je saradjivao sa Mujom Hodžićem, da mu je ovaj u tom smislu i pismo pisao i pušku mu poklonio, svjedok Mujo Hodžić kategorički je izjavio da to nije istina.

Niko od preslušanih svjedoka nije potvrdio odbranu optuženog u smislu njegove saradnje sa Mujom Hodžićem ili partizanima uopšte. To tvrdi jedino optuženi

pozivajući se na pismo za koje je na ranije vodjenom pretresu – kako je to na ovom pretresu preslušan kao svjedok izjavio sudija Grujić – bilo utvrđeno da nije pisano rukom Muje Hodžića. Sud poklanja punu vjeru iskazima svjedoka Muje Hodžića i Mehmedalije Mešića. Moguće da se optuženi u svojoj taktici privlačenja muslimana iz partizanskih odreda služio i imenom prvoborca Muje Hodžića, pozivao se na saradnju s njim itd, a da u stvari o tome Mujo Hodžić ništa nije ni znao.

Prema svemu gore izloženom sud je stekao uvjerenje da je optuženi stupivši u političku saradnju sa neprijateljem učestvovao u akciji na Drozgometvu. Sud ne smatra dokazanim da je optuženi tu akciju organizovao, jer osim iskaza svjedoka Rajka Petrovića za to nema drugog dokaza. Medjutim svoj iskaz u tom pogledu svjedok Rajko Petrović zasniva na zaključivanju po tome što je optuženi bio tabornik i odlazio na sastanke u tabor. Kako je i u Kiseljaku postojao logor kao više ustaško rukovodstvo i kako je sam logornik Ivan Delić bio u toj akciji sud smatra da je optuženi Opalka u svom slučaju bio samo učesnik u akciji.

Isto tako utvrđeno je na osnovu gore izloženog da je optuženi kao komandant 24 bojne odlazio u akcije na sela, te učestvovao u palenju i pljački. Kako je utvrđeno, u te akcije nije odlazila samo 24 bojna iz Rogatice nego i ustaške satnije sa Sokoca, sud je stekao uvjerenje i prima da je optuženi i u ovim akcijama bio ne organizator, nego samo pomagač.

I treće djelo smatra sud dokazanim na osnovu iskaza gore navedenih svjedoka.

Za ta djela sud ga je proglasio krivim i osudio kao u dispozitivu smatrajući da izrečena kazna odgovara stepenu društvene opasnosti optuženog i težini izvršenih djela.

Za djelo stupanje u ustaše i učešće u akciji na Drozgometvu sud mu je odmjerio kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 5 godina i gubitak pol. i pojedinih gradj. Prava u trajanju od 2 godine.

Za djelo ad 2/ istu kaznu u trajanju od 9 godina i gubitak pol. i pojedinih gradj. prava u trajanju od 3 godine, a za djelo pod 3/ lišenje slobode sa prinudnim radom u trajanju od 5 god. i gub. pol. i pojedinih gradj. prava u trajanju od 1 godinu, pa je za sva djela izrekao jedinstvenu kaznu kao u dispozitivu.

Optuženi nema nikakva imetka pa nije izrečena kazna konfiskacije imovine. Iz istih razloga troškovi kriv. postupka proglašeni su nenaplativim, i optuženi je oslobođen plaćanja paušalnog iznosa.

Pri odmjeranju kazne sud je optuženom kao olakotno uzeo djelomično priznanje, raniju neporočnost, starost, a i to što je prema iskazima mnogih svjedoka mnogim ljudima u Rogatici i pomogao. Kao otežavno nije mu uzeo ništa.

Sud je optuženog oslobodio od optužbe da je napravio plan i učestvovao u pokolju na Rakovicu. Iskaz svjedoka Rajka Petrovića obezkrjepljen je iskazom svjedoka Dr. Zamole i Atifa Mutape. Svjedok Zamolo je očevidac – bio prisiljen od ustaša da podje s njima u tu akciju kao ljekar – i on tvrdi da optuženi nije bio sa ustašama tom prilikom. Svakako da bi ga ovaj svjedok vidio i upamtio isto onako kao što ga je vidio i upamtio kada su išli u akciju na selo Drozgometvu. Da je napravio plan za tu akciju nije ničim dokazano, naprotiv utvrđeno je da je te akcija jednobrazno izvršena od strane Travičkih, Kreševskih, Kiseljačkih i Hadžičkih ustaša, pa se ne može uzeti da je optuženi, koji je bio tabornik u Kiseljaku, imao rukovodnu ulogu u tome.

Sud je optuženog oslobodio i za djelo pljačke stana Gluhovića Mile. Ovaj svjedok kategorički je tvrdio da je ta pljačka izvršena 15. IV. 1942 g., te da se on dobro sjeća tog datuma pošto je u te dane umrla njegova sestra. Medjutim iskazom svjedoka Petrovića Emila, kome sud vjeruje, utvrđeno je da je optuženi sve do kraja maja 1942 ležao bolestan u njegovoj kući u Sarajevu. I ostali svjedoci kao Muharem

Aganović i Lihić Alija kažu da je optuženi tek krajem aprila odnosno početkom maja mogao doći u Rogaticu, jer je njegov dolazak uslijedio nakon dolaska Njemaca, koji su kako Aganović kaže došli tek 29 aprila 1942.

Djelo iz proširene optužnice da je optuženi između 25. IV. pa do 10. V. 1942 organizovao ustašku akciju i u njoj učestvovao u selima Seljani, Osovo, Potpačje, Lijeska i da su tom zgodom pod njegovim rukovodstvom pobijeni u Seljanima Rebić Stana i Janjić Milica itd., a u Potmoru 13 čeljadi u kući Lazara Rajaka, te u Osovu više žena i djece, sud smatra sadržanim u djelu pod 2/ ranije optužnice. Ovaj dio optužnice zasniva se na iskazu svjedoka Vukovića Milana. Iz čitavog provedenog postupka vidi se da je akcija u kojoj je svjedok Vuković govori jedna između onih o kojima govori druga tačka optužnice. Utvrđeno je da je optuženi više puta išao u akcije na sela putem prema Višegradu, a datume kada su to ako je vršeno ne može tačno da navede ni jedan svjedok, stoga se ne može vjerovati da se svjedok Vuković Milan, koji je star čovjek sjeća tačno datuma ovih akcija, nego i to njegovo kazivanje odnosi se na jednu od onih akcija o kojima su iskazali ostali svjedoci. Konačno i datume koje svjedok Vuković navodi 25 april do 10 maja, ne padaju u vrijeme kada je optuženi bio u Rogatici. Dakle iskaz svjedoka Vukovića odnosi se na isto ono što govore ostali svjedoci i što je sadržano u drugoj tački optužnice, pa je tako ova tačka ostala bezpredmetna.

S.F – S.H.

Sarajevo, 25 jula 1947
Zapisničar
Picl, s. r.

Pretsjednik vijeća
M. Hadžić, s. r.

Kž: 1256/1947.

Prepis! D. br. 1323/47⁹¹⁷

PRESUDA
U IME NARODA !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudije Vrhovnog suda ILIĆA Dr. Mihaila kao pretsjednika vijeća i sudija Vrhovnog suda Kneževića Dr. Borivoja i Begića Vehida kao članova vijeća, te sekretara Vrhovnog suda Tahmišćije Hamdije kao zapisničara u krivičnom predmetu protiv OPALKE Oskara zbog krivičnog djela iz čl. 3 t. 3, 4 i 5 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države povodom žalbe okrivljenog i Javnog tužioca okruga sarajevskog protiv presude okružnog suda u Sarajevu od 25. jula 1947 godine broj Ko: 279/47 saslušavši predlog pomoćnika Javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine, na zasjedanju održanom 30. augusta 1947 presudio je:

Žalbu optuženog Opalka Oskara i Javnog tužioca okruga Sarajevskog ne uvažuju se i prvostepena presuda potvrđuje se.

Razlozi kao nepotrebni izostavljaju se.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Pretsjednik vijeća:
Ilić Dr, Mihajlo s. r.

Za tačan prepis
Up. sudske pisarnice.

Za tačnost otpravka
Up. sud. pisarnice:
Isović

⁹¹⁶ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹¹⁷ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

ОКРУЖНИ СУД У САРАЈЕВУ.⁹¹⁸

Ко: 203/47 – 19

ПРЕСУДА У ИМЕ НАРОДА !

Окружни суд у Сарајеву у вијећу састављеном од судије Окружног суда Грђић Миливоја, као претсједника вијећа, Кучук Асима и Кахриман Атифа, судија–поротника истог суда, као чланова вијећа и Жуковић Миле као записничара, по оптужници Јавног тужиоца округа Сарајево од 1. VIII. 1946. и 6. IX. 1946 бр. И: 1459/46 те проширеној оптужници у току главне расправе на записнику од 26 маја 1947. г. против оптуженог МЕХМЕДОВИЋ СУЉЕ зв. Фериз, пекара из Рогатице, због крив. дјела из чл. 3 т. 3 и 5 Зак. о крив. дјелима против народа и државе који се налази у истражном затвору, а кога брани Др. Сафет Зечевић, адвокат у Сарајеву, наредбом од 25. IV. 1947. г. Ко: 203/47–14 одредио је усмену јавну расправу коју је одржао на дан 24 и 26 маја 1947 год. у присуству помоћника јавног тужиоца Др. Емила Најшула, оптуженог и његовог браниоца, па је након приједлога оптужбе да се оптужени прогласи кривим и осуди по закону, и приједлога одбране да се оптужени ослободи од оптужбе за сва дјела осим за дјело политичке сарадње са окупатором, донио је на дан 26. маја 1947. г. слиједећу

пресуду

Оптужени МЕХМЕДОВИЋ СУЉО зв. Фериз син Хамида и Златије Имамовић, рођ. 1908 г. у Рогатици, тамо и настањен, пекар, ожењен, отац троје дјеце, од 3–7 год, писмен, муслиман, Хрват држављанин ФНРЈ, средњег имовног стања, војску је служио, у истражном затвору од 2. јула 1946. г.

крив је

1. Што је по успостави НДХ у 1941. г. ступио у усташки покрет, у којем је 1943 г. вршио функцију усташког таборника у Рогатици.

2. Што је у љето 1941. г. ухватио Гојковић Миладина у селу Погледалу, везао га и тукао тражећи од њега да му покаже мјесто гдје је сакривена пушка Миле Абазовића, те га тек на молбу његовог оца пустио.

3. Што је у јесен 1941. г. о Јован–дану дошао у село Живаљевине са усташама Дрмановић Салком, Хасечић Касимом, Кобац Илијом, сином Османа Косића и другим те одвео Љубу, Аћима и Душана Јанковића из Рогатице, гдје их је након злостављања и мучења пустио, и што је истом приликом извршио претрес у кући Јанковић Љубе и истога опљачкао однијевши му из куће 2 пара ципела, капут и друге предмете.

4. Што је 27 септембра 1941. г. из села Кујунђијевића са још двојицом усташа отјерао Неђу Јагодића, Тодора Хандана, Ђорђа и Гојка Јевђевића у Рогатицу, гдје су поубијани, чији су лешеве пронађени послје првог ослобођења Рогатице, непосредно уз зграду садашњег Среског одбора.

5. Што је 5. I. 1943. г. пред Божић дошао са усташама и Њемцима у село Ћемановиће, којом је приликом исто опљачкано и попаљено а побијени Љубомир Чосо⁹¹⁹, Неђо Јанковић и Неђо Живковић, а одведени Радисав и Борисав Љубинац, Мотика–Ћебо Љубинка и још четри лица међу којима млодо.

⁹¹⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹¹⁹ Презиме није јасно читљиво те постоји могућност грешке.

дјеца Урош и Милена Живковић из Рогатице гдје су сви били побијени осим Мотике Љубе.

6. Што је концем фебруара или почетком марта 1944. г. ухватио партизанског теренца Љубоја Јовичића, отјерао га у Рогатицу, гдје је исти на најзверскији начин убијен, дакле што је за вријеме рата и непријатељске окупације ступио у службу непријатеља у циљу политичке сарадње с њиме те постао функционер терористичког опарата, па као такав учествовао као помагач у паљевини, насилном одвођењу, мучењу и убијању држављана ФНРЈ,

чиме је починио кривична дјела и то: радњом под 1/ крив. дјело из чл. 3 т. 6 а радњом под 2/, 3/, 4/, 5/ и 6/ крив. Дјела из чл. 3 т. 3 Закона о крив. дјелима против народа и државе, па се стога на основу чл. 4 ст. 2 цитираног закона у вези чл. 1, 3, 5, 8, 9, 10 Закона о врстама казни

осуђује

на казну лишења слободе са принудним радом у трајању од 18 /ОСАМНАЕСТ/ година и на казну губитка политичких и грађанских права осим родитељских у трајању од 4 /ЧЕТИРИ/ године, те на конфискацију целокупне имовине, изузев нужног дијела.

У казну лишења слободе са принудним радом урачунава му се издржани притвор и истражни затвор од 2. јула 1946. год.

Дужан је сносити трошкове крив. поступка као и трошкове извршења казне који се сви проглашују ненаплативим.

Ослобађа се дужности накнаде паушалног износа.

Напротив се оптужени Мехмедовић Суљо (остале генералије као напред)

ослобађа од оптужбе

1. Да је у јесен 1941. г. извршио претрес куће Коностевац Цмиљане у селу Ковањи, те да је након тога њенога сина Коностевац Бранка злостављао и мучио и када му је у помоћ пришла мајка Смиљана⁹²⁰ да је пуцао на њу, те ју том приликом ранио у обадије ноге, а сина јој Бранка одвео након чега је овај убијен.

2. Да је исто тако у јесен 1941. г. пуцао у Рогатици без повода на Петрушић Милку, коју није погодио, којом приликом су је спасили познаваоци, а мјесец дана касније да ју је избацио из куће у којој ништа од ствари по повратку није нашла, пошто је било све опљачкано.

3. Да је у октобру мјесецу 1943. г. учествова са осталим усташама као заповједник у пљачки и паљењу села Дуб, Лијеска, Мишевина, Вратисавићи, Пијавчићи, Дробнићи, Зогаковићи и Гучевац, којом је приликом поубијано и спаљено 147 чељади међу којима породице Радована и Ђорђа Иконића, Драгиње Гојковић, Ристе Илић и других са дјецом.

4. Да је у октобру 1943. г. одбио интервенцију Наила Кафеџића који се заузимао за ухваћеног партизана Џебића Гојка на такав начин да је присутни усташки официр да касније истог стријељати.

5. Да је у пролеће 1944. г. у селу Сељанима са још четворицом усташа учествовао у убиству Кулашевић Милорада, кога да су извукли из куће и на путу заклали.

6. Да је у 1942. г. ухапсио Јелисија Глуховића и од куће га одвео тако да се овај није више никада повратио, као и да је одвео Мила Милунића напријед наведеном приликом описаном под т. 3 осуђујућег дијела диспозитива

чиме би починио крив. дјела из чл. 3 т. 3 Закона о крив. дјелима против

⁹²⁰ Претходно уписано име „Цмиљана“.

народа и државе.

Даље се против Мехмедовић Суље зв. Фериз

одбија оптужба

Да је у год. 1944. о Јован–дану дошао у село Живаљевине и одвео Јелисија Живковића који се више никада није вратио.

Трошкове ослобађајућег дијела и одбијајућег дијела пресуде сноси државна благајна.

разлози

Јавни тужилац округа Сарајево тужи оптуженог за сва напријед изведена кривична дјела према оптужницама од 1. августа до 5. септембра 1946. г. и према проширеној оптужници стављеној у записник на Главној расправи од 26 маја 1947.

Оптужени Мехмедовић Суљо категорички пориче извршење ових дјела како у претходном поступку тако и на главној усменој расправи, осим што признаје само то да је тек 1943 г. приступио усташком покрету, када је на жељу народа примио се дужности усташког таборника у Рогатици. Брани се да је вршио само административне функције и да није имао везе ни са каквим злочинима усташа, док признаје да је 1941. г. дошао једнога дана у усташки логор у Рогатици и ухапшеног Гојковић Миладина и његову изричиту молбу спровео у њихово село наоружан пушком, да Гојковић покаже мјесто на којем је сакрио пушку и револвер али да га при том није мучио нити вршио над њим ма какво насиље.

Из признања оптуженог и исказа саслушаних свједока утврђено је да је оптужени 1943. г. постао усташки таборник, а на основу исказа свједока Јанковић Љубе, Јевђевић Радојке, Коностревац Цмиљане, Петрушић Милке, Кижовић Видосаве, Глуховић Зорке, Гојковић Руже и Ристић Борисава, да је још 1941 год. оптужени припадао усташком покрету.

Дјело под т. 2 диспозитива утврђено је исказом свједокиње Гојковић Руже и свједока Мијатовић Миладина. Истина ни један од ове двојице свједока није био очевидац дјела, већ оба свједока свједоче о тој околности на основу причања других и то Свједокиња Ружа према причању своје кћери Радојке Абазовић, а свједок Мијатовић Миладин како му га је сам Гојковић Миладин престабио, а наиме да га је оптужени Фериз ухватио и натјерао да прекопава по лијехама лука и да тражи пушку Абазовић Мила. Оба исказа су у том правцу потпуно сагласна као и у томе што свједоче да је оптужени, Гојковића Миладина пустио тек на молбу његова оца. Свједок Мијатовић Миладин потврдио је да је лично видео оптуженог једног [?] ⁹²¹ дана 1941. г. када је пролазио кроз село Погледало са једним усташом. Исказима ових свједока оборена је одбрана оптуженог да је он пошао са Гојковићем само по његовој молби јер када је то стварно било, оптужени не би истог натјеривао да копа по лијехама и проналази пушку. Када би одбрана оптуженог била истинита, Гојковић не би имао разлога да ствар другачије претставља именованим свједоцима него што је у ствари и било, па је обзиром на то одбрана оптуженог неоснована.

Да је оптужени Фериз поступио како је то наведено под под т. 3 диспозитива утврђено је исказима свједока очевидаца Љубе Јанковића, Стаке Јанковић, Јоке Јанковић, Глуховић Зорке, Живковић Љепосаве и Радојке Вуковић, из чијих исказа произилази да је оптужени са својим друговима извршио овај злочин и да је при том читава група одведених била злостављана,

⁹²¹ Руком дописана ријеч која није читљива.

којом приликом је оптужени Јанковићу Љуби опљачкао један пар војничких ципела како је исти потврдио као и остале ствари који су напред наведене.

Дјело под т. 4/ диспозитива доказано је исказима свједока очевидаца Милеве Хандан Јевђевић Радојке, а да су одведени заиста побијени утврђено је ексумацијом њихових лешева у новембру 1941. г. Ови свједоци су пред судом потврдили учешће оптуженог у предњем дијелу па је ирелевантно што његово учешће у истом није утврђено и од стране Комисије за ратне злочине.

Дјело под т. 5 диспозитива утврђено је исказима свједока и то Мотике Милисава, Живковић Милеве, Хандан Милеве, Ристе Љубинац, Стојке Љубинац и Батинић Стане, из чијих исказа произлази да је оптужени био са усташама који су долазили у село Темановиће да су том приликом побијена напред наведена лица. Истина свједоци дају исказе на основу причања преживјеле жртве овога злочина Љубинке Мотике, па су услијед тога њихови искази непрецизни и у неколико различити. Међутим једно што се као позитивно може из свих исказа закључити је то да је оптужени Фериз узимао учешћа у овим злочинима као помагаћ на тај начин што се и он ту налазио.

Саслушани су и свједоци Рамовић Суљо, Јанковић Илија, Зорановић Борисав, Јашаревић Мустафа из чијих исказа у колико су о наведеном дјелу могли што позитивно потврдити произлази да је оптужени саучесник напред наведеног дјела.

Из исказа Церовић Милене, Анђелка Јелишића, Маринка Јелишића, Шалића Ђорђа, Цвијана Јовичића, а нарочито исказа Фргоња Пере који је са пок. Љубојем Јовичићем био ухваћен од старане усташа међу којима је био и оптужени несумњиво је утврђено да је оптужени при том дјелу узео учешћа као помагаћ. Искази Церовић Милеве и Фргоња Пере потпуно су сагласни у погледу истицаног задовољства оптуженог што је ухватио Љубоја Јовичића. Међутим свједок Фргоња није могао посвједочити да га је и оптужени лично тукао као и пок. Љубоја а такођер је потврдио да је видио оптуженог када је Љубоје био од усташа претучен. Свједок само претпоставља да их је и оптужени тукао док су били у затвору, но таква претпоставка заснована само на његовом увјерењу не претставља стварни доказ да је оптужени лично узимао учешће у мучењу свједока Фргања и пок. Љубоја као и у убиству пок. Љубоја Јовичића.

Саслушани су и свједоци на које се оптужени позвао у својој одбрани и то Василије Вукашиновић, Едхем Јасенковић, Сулејман Муфтић, Тамил Плехо, Хасан Пелав и Ахмет Бранковић. Њиховим исказима нису доведени у сумњу искази напред наведених свједока на којима је суд засновао увјерење о кривици и крив. дјелима оптуженог за које је проглашен кривим. Они нису потврдили ни једну чињеницу која би искључивала или довела у сумњу могућност извршења дјела од стране оптуженог за која је проглашен кривим. Њихови искази односе се на карактер оптуженог каквог су га они познавали у његовој радњи и њихово увјерење да је исти честит и хуман човјек ништа не мјења на ствари, јер из исказа других напред наведених свједока утврђено је да је он извршио крив. дјела за која је проглашен кривим. И са оптуженим је случај као и са многим другим на изглед поштеним људима да је прихватио политичку сарадњу са непријатељем када је овај окупирао нашу земљу слиједећи његов примјер у вршењу насиља над невиним становништвом наше државе.

Име оптуженог спомиње се у записнику Анкетне комисије за утврђивање ратних злочина Инв: бр. 56. 434 уз поједине злочине које је комисија устаовила на основу исказа свједока од којих су извјесни саслушани пред судом. Искази свједока нису у свему у детаље сагласни и потпуно одређени, што је сасвим природно јер свједоци свједоче о чињеницама које су се збиле прије 4–6 година под тешким околностима за њих, тада су догађаје, лица и ствари

посматрали у страху и опасности да и сами постану жртве људске свирепости само због тога што припадају одређеној нацији и вјери. Под таквим околностима страховања из дана у дан, кроз које вријеме су подузимани многобројни налети од најмањих група по пљачкашком инстинкту ад-хок образованих, па до војничких подузиманих офанзива, којима су се понашали подједнако и једни и други, није ни чудо да свједоци замијене временске догађаје и да се увијек не присјете у којим су догађајима учествовала поједина лица. Са тога разлога је дошло до тога да име оптуженог није било у записнику Анкетне комисије везано за све ове догађаје у којима је он имао учешћа, како је то утврђено пред судом, или пак да је првобитно свједоцима остало у сјећању да је оптужени извршио злочинства са којима он стварно није имао никакве везе као н. пр. са другим одвођењем Глуховића након чега се овај није више никада повратио.

У свим напријед описаним радњама оптуженог стоје крив. дјела из Закона о крив. дјелима против народа и државе како је то наведено у диспозитиву пресуде за које га је суд прогласио кривим па му је за сва дјела одмјерио казну лишења слободе са принудним радом и то, за дјела под т. 1, 2, 3 и 4 диспозитива у трајању од по 5 година, под т. 5 у трајању од 10 година и за дјело под т. 6 у трајању од 8 година, па му за сва дјела изрекао једну јединствену казну лишења слободе са принудним радом трајању од 18 година и на 4 године губитка политичких и грађанских права изузев родитељских, као и конфискацију имовине уз огрнице нужног дијела за издржавање његове породице.

Имајући у виду околности под којима су дјела извршена, тежину и последице дјела у којима је оптужени дјеловао као помагач, суд сматра да је изречена казна примјерена уважајући као олакшавајуће околности дјеломично признање, непорочност и недужну породицу а као отежицу многобројност извршених дјела те да је више људи страдало животом.

Суд је ослободио оптуженог за дјела из ослобађајућег дијела диспозитива из слиједећих разлога:

ад 1/ Оптуженог за ово дјело терети једино свједокиња Кокостревац Смиља, оја се у свом исказу позивала на Радојку Церовић, која пак није потврдила исказ свједокиње Смиље, а наиме, да је критичном згодом чула пуцањ, те да би Смиљана била тешко озлијеђена кроз ноге обзиром да ником од многобројних свједока није ништа познато о тим повредама Коностревац Смиље. Осим тога по исказу свједокиње Смиљане она је сутрадан превалила пјешнице пут од села до Рогатице, да би потражила одведеног јој сина Бранка, што по нахођењу као старица у високим годинама не би могла учинити, да је претрпила ма и најмање озледе на ногама од ватреног оружја. Са тога разлога суд није могао поклонити вјеру њезином исказу.

ад 2/ Суд је оптуженог ослободио и за ово дјело јер је исказ свједокињин Петрушић Милке, која га у том правцу терети, непоуздан, будући да је исказ мијењала, те једанпут казала да незна због страха ко је на њу пуцао, а други пут је исказала да је то био оптужени, јер се у то вријеме налазио у Рогатици. Када се још узме у обзир, да као свједокиња по дјелу на њену штету пред Анкетном комисијом није ништа спомињала, те да се је дјело у по бијела дана усред Рогатице догодило, а никоме ништа од комшија о томе није познато, то је њен исказ несигуран да би суд могао засновати на њему увјерење о кривици оптуженог за ово дјело.

ад 3/ Приликом извршења овога дјела оптужени није био у Рогатици, нити су то дјело извршиле усташе из Рогатице, већ усташе из Сарајева, Судареви и Францетићеве што су потврдили преслушани свједоци. Исказу свједока који су оптуженог теретили, суд није могао поклонити вјеру обзиром на одређен и

увјерљив исказ свједока Карахмета Сајде, који свакако може тачно да се присјећа да ли је оптужени критичном згодом био у Рогатици, обзиром да га је баш нарочито тражио, да замоли за интервенцију код усташких и њемачких власти ради спасавања Ђорђа Иконића и др. Осим тога свједоци који оптуженог терете не свједоче по околностима из властитог опажања већ по причању других чијих имена незнају. Оваковом у упоређењу са децидираним исказом свједока Карахмета показују се непоузданим, да би на таквим исказима суд могао засновати своје увјерење.

ад 4/ Неинтервенисање оптуженог код усташког официра за ухваћеног партизана Џебића Гојка непреставља у конкретном случају никакво кривично дјело, јер је ноторно да су усташе и њихови официри могли немилосрдно прогањати и мучити и коначно убијали и саме симпатизере НОП-а а поготово нису имали никаквих обзира према заробљеним партизанима. У томе правцу нису тражили ничије одобрење нити примали интервенцију, па пасивно држање окривљеног у конкретном случају није имало никаквог утицаја на судбину убијеног Џебића Гојка.

ад 5/ Пошто су контрадикторни искази свједока у правцу овога дјела, а Анкетна комисија је несумњиво утврдила преслушањем свједока очевидаца критичног догађаја, да је Кулашевић раније био по усташама затваран и одвођен а затим пуштен, те да је лежао болестан код куће када је у пролеће 1944 г. наишла усташко-њемачка акција кроз њихово село, којом приликом је и убијен од стране усташа, то је оптуженог и за ово дјело ваљало ослободити од оптужбе.

ад 6/ Ни за ово дјело нема никаквих доказа осим што извјесни свједоци оптуженог терете не по свом властитом опажању већ по причању других. Суд је недвојбено утврдио да је Гојковић свега једанпут по оптуженом из Рогатице доведен у село гдје је показао мјесто скровишта оружја и ово предао, те био повраћен у Рогатицу а онда пуштен. Много касније иза овога било је друго одвођење Гојковића Миладина, којом је приликом и страдао, па ће бити да свједоци и тај догађај доводе у везу са оптуженим услед заборавности и многобројно преживјелих страха рата и оваквих сличних догађаја, па бркају разне акције усташа и одвођење појединих људи вежу за друге догађаје а не за оне у којима су они стварно и страдали.

Суд је оптужницу против оптуженог за дјело наведено у одбијајућем дијелу диспозитива пресуде одбио, пошто јавни тужилац на расправи од 4. децембра 1946. повукао оптужницу за то дјело, јер је установљено да се ту ради о једном те истом лицу, које се једанпут назива Јелисије Живковић а други пут Јелисије Глуховић, то је лице стварно и било, а то је дјело оптужницом обухваћено.

Остали дио пресуде темељи се на цитираним законсим прописима.

СМРТ ФАШИЗМУ – СЛОБОДА НАРОДУ!

С а р а ј е в о, 26. маја 1947. год.

Записничар:
М. Ћуковић, с. р.

Претсједник вијећа:
М. Грђић, с. р.

Za tačnost otposlja
Upravitelj sudske pisarnice

Дракулић

Prepis!

VRHOVNI SUD NARODNE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE U SARAJEVU⁹²²
Kž - 1268/1947 -1.

PRESUDA

U IME NARODA !

Vrhovni sud N.R.B. i H. u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudije Vrhovnog suda Ilića Dr. Mihajla kao pretsjednika vijeća i sudija Vrhovnog suda Begić Vehida i Knežića Dr. Borivoja kao članove vijeća, te sekretara Tahmišćije Hamdije kao zapisničara u krivičnom predmetu protiv MEHMEDOVIĆA SULJE zv. Feriza rodom iz Rogatice zbog djela iz čl. 3 t. 6 i 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države povodom žalbi optuženog i Javnog tužioca okruga Sarajevskog protiv presude Okružnog suda u Sarajevu od 26. V-1947 g. Broj Ko - 203/47-19 saslušavši predlog pomoćnika Javnog tužioca N. R. B. H., na zasjedanju održanom 30. VIII-1947 g. presudio je:

Žalba optuženog se ne uvažuje.

Žalba javnog tužioca se djelimično uvažuje te se odluka prvostepenog suda o kazni preinačuje tako, da se optuženi MEHMEDOVIĆ SULJO zv. Feriz za djela za koja je prvostepenom presudom proglašen krivim po istim zakonskim propisima osudjuje na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 20 /dvadeset/ godina i na gubitak političkih prava i prava na penziju i pomoć socijalnog osiguranja od 5 /pet/ godina i na konfiskaciju cjelokupne imovine. U izrečenu kaznu uračunava mu se pritvor i istražni zatvor od 2. VII-1946 g. Ostali dio presude ostaje neizmjenjen, a oslobodjavajući dio potvrđuje se.

Razlozi kao nepotrebni ispušteni.

S.F. - S.N. !

Sarajevo, dne 30. augusta 1947 g.

Pretsjednik vijeća:

Ilić Dr. Mihajlo, s. r.

Za tačnost otpravka:

Up. sud. pisarnice:

Isović, s. r.

Za tačnost prepisa jamčio:⁹²³

⁹²² Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹²³ Испод се налази потпис Драшковића.

PRESUDA U IME NARODA!

U krivičnom predmetu protiv Alispahića Ibre zbog djela iz čl. 3. t. 3., 4. i 6. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države, Okružni sud u Sarajevu odredio je naredbom od 3. aprila 1947. Ko: 425./46. – 9. i danas dne 25. aprila 1947. u vijeću sastavljenom od sudije Milivoja Grđića kao predsjednika vijeća, Agana Durmiševića i Košutića Vlade, sudija–porotnika kao članova vijeća, Mile Ćuković kao zapisničara, Dra Emila Najšula kao zastupnika tužbe, Dra Uroša Ivaniševića, adv. kao branitelja, u prisutnosti okrivljenog Ibri Alispahića, koji se nalazi u zatvoru, održao je protiv imenovanog glavnu raspravu radi gornjih djela, pa je na predlog optužbe, da se sudi po njoj i da okrivljeni bude primjerno kažnjen, te predlogu odbrane da bude oslobođen odn. što blaže kažnjen, izrekao i presudio:

ALISPAHIĆ IBRO sin Osmana i Nejre rođ. Durmišević, rođen u Hranjercu srez Višegrad, živi u Sarajevu, Balibegovica ul. br. 18., islamske vjere, narodnosti Muslimanske, državljanin F.N.R.J., kome je 49. godina, pismen sa 4. razreda osnovne škole, težak, udovac, otac 4 djece od 12–24. godine, vojsku služio, sa imanjem od 20.000 D., neporočan, sada u zatvoru.

kriv je

Što je :

1.) u novembru 1941. od ustaških vlasti bio postavljen za načelnika opštine u Višegradu, na kojoj je dužnosti ostao do 1943. godine, kada se je povukao u Sarajevo, gdje je i dalje obavljao tu dužnost, i kao načelnik opštine u Višegradu rekvirirao od naroda hranu i predavao je ustašama i Nijemcima, a napose u 1941. godini oduzimao hranu od seljaka u selima Donja Lijeska, Kabernik i Jelačići,

2.) u 1941. godini uhapsio jednu grupu Srba, a među ostalima i braću Gluhoviće i Mirkovića Slobodana, te ih pustio nakon što su mu predali oružje,

3.) u maju 1942. godine sa jednom grupom od oko 50 ustaša kojima je on bio zapovjednik, došao u selo Štavanj, te pohvatao Tanaskovića Obrena, Novicu i Milorada i Draškovića Neđu, koji su zatim odvedeni u šumu zvanu Jazbinu, gdje su na najzvjerskiji način mučeni, odrezan im jezik, vađene oči, izbodeni noževima i zatim poubijani i

4.) istom prilikom opljačkao kuću Tanasković Petre⁹²⁶ i Radovana Draškovića, od kojega je je odnio sve što je imao

--- dakle za vrijeme rata stupio u političku saradnju sa neprijateljem i primio se službe u organima neprijateljske vlasti pomažući iste u rekviziciji i oduzimanju hrane, kao i bio pomagač pri izvršenju ratnih zločina: mučenja, zatvaranja i ubijanja jugoslavenskih državljana, čime je počinio krivična djela iz čl. 3. t. 6. i 3. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države, pa se na osnovu čl. 4. st. 2. istog Zakona primjenom propisa kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od DESET (10) GODINA i TRI /3/ godine gubitka političkih i pojedinih građanskih prava izuzev

⁹²⁴ Документ је откуцан на писахој машини.

⁹²⁵ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

⁹²⁶ Недостаје прво слово код имена.

roditeljskog.

U izrečenu kaznu uračunava mu se pretrpljeni pritvor i istražni zatvor od 30. marta 1946. godine.

Dužan je snositi troškove kriv. postupka i izvršenja kazne, koji se troškovi za nenaplative proglašuju. Oslobađa se dužnosti naknade paušalnog iznosa.

Nasuprot tome **oslobađa** se od tužbe, da bi:

1./ odmah po uspostavi NDH stupio u ustaše i postao komandant kako ustaša i ustaške milicije, tako i svih naoružanih civila u Višegradu, koje je i sam vrbovao za stupanje u ustašku miliciju,

2./ kao zapovjednik milicije i ustaša sa oko 5 ustaša došao u selo Štavanj i od seljaka iz toga sela opljačkao veliku količinu hrane, koju je redao ustaškom logoru, te istom prilikom zajedno sa svojim ustašama opljačkao od seljana iz toga sela razne druge stvari,

3./ u augustu 1941. godine kao zapovjednik ustaša izdao ovima naredjenje, da poubijaju sve Srbe, na koje naidu, i popale srpska sela, što su njegove ustaše i učinile, te među ostalim tom prilikom ubili Božića Kostu iz sela Donje Lijeske,

4./ istoga mjeseca 1941. godine, i to nedelju dana kasnije, kao zapovjednik ustaša i milicije, u društvu naoružane bande, koju je on predvodio, zapalio i opljačkao sela Kočarin, Kopite i Sjemeč, i to oko 45 kuća, te istom prilikom učestvovao u ubijanju Marković Janje i Lugonja Stake iz sela Kočarina, koju su izveli iz kuće, zatim odveli u selo Hranjevac i iza toga sela ubili, te učestvovao u ubijanju još oko 50 ljudi, žena i djece, koji su tada bili pobijeni i

5./ u augustu 1941 godine kao zapovjednik i predvodnik ustaša, sa jednom većom grupom ustaša, došao u selo Kopite, te popalio i opljačkao čitavo to selo, poubijao Gluhović Milicu, staricu od 95 godina, te Gluhović Tankosu i Joku, a Gluhovića Gojka, Simu, Peru, Jovu i Stevana, te Mirkovića Slobodana, pohvatao, odveo ih u Višegrad, tamo ih u zatvoru tukao i mučio, a odatle sa kamionom odveo na Drinu u selo Mušiće, gdje ih je sve poubijao i pobacao u vodu, čime bi počinio kriv. djelo iz čl. 3. t. 4. i 3. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i Države.

Troškove oslobađajućeg dijela presude imade da snosi Državna blagajna.

razlozi

Optužnica javnog tužioca za okrug stavlja na teret okriv. Ibri Alispahiću izvršenje djela, pobliže navedenih u dispozitivu, pa je predložila da se isti proglasi krivim svih djela iz optužnice i po zakonu primjerno kazni.

Okrivljeni jedino priznaje, da se je primio dužnosti načelnika opštine na kojoj je dužnosti tu ostao do 1943. godine, a onda je izbjegao u Sarajevo i dalje tu dužnost vršio. Kao predsjednik opštine po naređenju vlasti išao je po selima i rekvirirao hranu. To je sve bilo na dobrovoljnoj bazi. Osim toga u predhodnom postupku priznao je, da je učestvovao u hapšenju braće Gluhovića, te su oni koji su imali oružje i predali ga odmah i pušteni, a i drugi i ako oružja nisu predali. Oni su kasnije opet zatvoreni, te je pokušavao da ih i tada spasi u čemu nije uspio. Ne umije protumačiti kako su ga ustaše prvi put slušale i postupile po njegovoj molbi, pa Gluhoviće pustili kućama. Ostala djela optužnice poriče, te veli da nikada nije bio ustaša, i ako su ga tadašnje ustaške glavešine na to pozivale. Poznato mu je o paljenju i pljačkanju srpskih sela, jer se je tada nalazio kod kuće. Nikada nije zalazio kućama Draškovića Radovana i Tanasković Petre, pa mu nije poznato tko je iste opljačkao i odveo mnoge ljude. Toga dana dolazio je kući Draškovića Steve, jer su ustaše tražile hranu, pa su sami seljaci na nekoliko konja ovu snijeli i oni su je dalje prećerali u Višegrad. Poznaje Iliju Božića od kojega je čuo za pogibiju brata mu Koste kada je ovaj dolazio na žand. stanicu. Sve Gluhoviće poznaje, jer su mu komšije i sa istima je lijepo živio. Povodom dogagja u

maju 1942. bio je tužen Nijemcima i od ovih zatvoren, gdje je bio par nedjelja, a onda pušten na slobodu. U dokaz svoje odbrane pozvao se je na svjedoke: A. Karčića, Dž. Šefku, H. Bostandžića, Z. Alispahića, M. i M. Karčića, H. Demira, R. Smajića i N. Račića. Za političku saradnju sa okupatorom se kaje te moli da bude što blaže kažnjen. Za ostala djela optužnice ne osjeća se krivim i moli da ga sud o tome oslobodi.

Provedeni su dokazi preslušanjem svjedoka: S. Plehe, dok su pročitani: prijava, iskazi svjedoka: M. Ninkovića, S. Trifkovića, P. Tanasković, R. Draškovića, D. Gluhovića, V. Božića, A. Karčić, S. Džafe, H. Bostandžića, Z. Alispahića, M. Karčića, Mehmeda Karčića, S. Ramića, N. Račića, M. Tanasković, H. Demira, M. Lugonje, R. Halilovića, M. Cocalića te potrebne podatke za okrivljenog.

Svi preslušani svjedoci na koje se okrivljeni pozvao navode, da je taj događaj bio iza Jurjeva⁹²⁷ 1942. godine kada su ustaše zašle po selu te pokupile muškinje, da idu snjima u komoru, da bi iz sela prenjeli hranu. Svi su morali ići. Vele da je tada okrivljeni bio bez oružja, komoraš kao i oni, te da uopšte nije zalazio u selo Štavanj, nego je na podnožju seoskog puta dočekaio ustaše, koji su odozgo donosili žito, pa su tada oni presipali isto u vreće. Kada su gorila sela da je okrivljeni bio kod kuće, jer su ga tada vidjeli u selu. Vidjeli su plamen iz okolnih sela, a da su im žandari koji su prolazili kroz njihovo selo kazali, da su to ustaše zapalile srpska sela. O drugim zločinstvima ustaša izvršenim po obližnjim selima da im nije ništa poznato, . Okrivljeni je bio opštinski načelnik. Nikada on nije bio ustaša niti su ga oni viđali bi kadgod hodao naoružan. Oni vele da su ustaše po okolnim selima vodili bivši jug. žandari kao što je bio Avdo Kujundžić. Nisu nikada čuli da bi u tim akcijama učestvovao i okrivljeni Alispahić Ibro.

Svj. Alispahić Zajko navodi, da je on bio prisutan kada su prvi put uhvaćeni Gluhovići, a da je okrivljeni za njih intervenisao i bili su pušteni. Tada su ih ustaše i zlostavljale. Kasnije je po selu zašla veća grupa ustaša i žandara pa su ponovo neke Srbe otjerali i među njima i Gluhoviće.

Svj. Ninković Marinko ranije je govorio, da je promatrao događaje oko paljenja sela Kopita, Kočerin i Sjemeč, te da je sve to bilo u jednom danu. Došla je tada velika grupa ustaša među kojima je prepoznao: okrivljenog, A. Kujundžića i Demira. Da je dobro vidio kada je okrivljeni unišao u kuću Stake Lugonje izveo je i odveo dalje u šumu gdje ju je ubio. Tada su ustaše ubile i Janju Marković. Svo su selo popalili. Odatle su dalje otišli za Kočerin gdje su sve kuće popalili, a narod je vidjevši šta se je dogodilo u Kopitama izbjegao i na taj se način spasio. Odatle su produžili za Sjemeč. Na Brdinama dočekali su ih tek formirani partizanski odredi i sve ih najurili, te na taj način onemogućili u daljnjim nedjelima. Na raspravi je naveo, da je događaj u Kačarinu bio 2 dana iza onog u Kopitama, te da u akciji na Sjemeč nije vidio među ustašama i okrivljenog. O ubistvu Stake Lugonje, koju je on našao u Hranjevcu ubijenu i sahranio, da mu je pričala Milena Lugonja, koja mu je kazala, da je njihovoj kući došao Jelačić Ibrišim i pozvao Staku da po nalogu okrivljenog dođe odmah u selo Hranjevac. Sve je događaje promatrao iz šume sa udaljenosti od 100–200 metara. Živio je u strahu jer su i njega ustaše ganjale. Veli da su iz Kopita izbjegli samo njegovi ukućani dok su neki drugi ostali i stradali. Okrivljenog je viđao gdje hoda u civilu naoružan puškom, a bio je predsjednik opštine: najprije u Lijesci, a kasnije u Višegradu. Komadant ustaša sprva je bio Kujundžić, a kada je ovaj na Sjemeču poginuo, da je komandu preuzeo okrivljeni.

Svj. S. Trifković navodi, da je okrivljenog od prije poznao. Jednoga dana da se je pobunila straža ustašama na Hranjevcu i Crnom Vrh u tada je okrivljeni otišao u Višegrad i odatle se dovezao sa 3 kamiona ustaša. Svjedok se je prepaio vidjevši ovo, pa je legao u kukuruze. Odatle je vidio da su oni tu zastali, iz kamiona su svi izašli, a

⁹²⁷ Ријеч се добро не види и непозната је.

među njima i okrivljeni, koji je bio u civilu, pa im je tada rekao: „odavde pa na više imate sve da popalite i sve živo na što naljegnate da pobijete.” Sjeli su ponovo u kamione i produžili, pa su toga dana – u avgustu 1941. – sva okolna sela popalili i sve pobili što se nije spasilo bjegom. Tada je ubijen i Kosta Božić. Na raspravi je naveo, da ovo ne zna iz vlastitog opažanja, nego da je za Kostino ubistvo čuo od neke male curice, a za ostalo čuo je po pričanju ljudi. Njihovih imena ne zna. Njemu ustaše nisu ništa našao učinite, nego su im tadašnje vlasti davale i patrole, koje su ih zaštićavale.

Svj. Dušan Gluhović navodi, da je saznao, da će okrivljeni sa ustašama doći u njihovo selo, te da će tu zla napraviti, pa je on odmah izbjegao u šumu. Vidio je odatle da je u grupi bio i okrivljeni, koji je lično učestvovao u/ paljenju sela Kopite. Tom prilikom su ustaše, koji su se nalazili u pozadini istjerali su iz kuće: svjedokova oca i stričeve kao i njihovu djecu. Oni su svi odvedeni u Višegrad te su likvidirani na Drini. Na licu mjesta su ubili jednu babu od 95. godina i Tankosav. Njihovi grobovi su tu i pronađeni. Pričao mu je Božić, koji je također bio u grupi uhvaćenih, a koji se ranjen spasio, da je to sve radio okrivljeni u društvu drugih ustaša. Na raspravi svjedok navodi, da je to sve promatrao sa udaljenosti od 500 metara i nikoga od napadača nije mogao prepoznati osim Avde Kujundžića, a tada je bio i u strahu. Sve je to čuo od Božića.

Svj. Petra Tanasković, Milenka Tanasković i Radovan Drašković u potpunosti suglasno opisuju događaj odvođenja Obrena Tanaskovića i drugova, jer su oni taj događaj promatrali iz blizine, a svj. Milenka nalazila se je u društvu oštećenih. Oni su i od prije poznavali okrivljenog pa su ga dobro zapazile i onoga dana kada je došao u selo Štavanj sa ustašama, te su zalazili po kućama i od seljaka oduzimali žita. Tako su iz kuće Radovana odnijeli metar ječma, pa je u kući bio i okrivljeni, koji je tom prilikom sa svjedokom i pričao te ga počastio sa cigaretom. Svjedok je vidio, da su nekolicina ustaša otjerali oštećene, a kako je bio udaljen, da nije mogao raspoznati koji su to ustaše bile. U kući je okrivljeni rekao „da su odveli četvoricu te da su ih ubili ili će ih ubiti”. Ustaše su na to dodale, da će se sutra povratiti u selo i sve potjerati. Na pitanja svjedokinji Petriji okrivljeni je rekao da šuti, jer da će joj se odvedeni vratiti, te je tražio da im kuha ručak, što je svjedokinja i uradila. Tom prilikom okrivljeni joj je odnio iz kuće raznih stvari. Također je okrivljeni tada opljačkao i po kući Radovana Draškovića.

Svj. Veljko Božić navodi, da je i on bio u ustaškom zatvoru u Višegradu sa još mnogo Srba, pa da su ih tu strahovito zlostavljali. Jedne noći bili su izvedeni u Mušiće i na Drini likvidirani. On je bio samo ranjen te se je uspio spasiti. Od ustaša ne poznaje nikoga. Tu nije bio okrivljeni Alispahić Ibro. Istog ne poznaje niti ga je ikad u životu vidio. Ostali uhapšeni Srbi nisu mu govorili tko ih je hapsio, kao ni to tko ih je sve zlostavljao. Kasnije porodicima stradalih nije ništa o tome pričao.

Svj. Pliho Sulejman navodi, da se je nalazio u zatvoru Nijemaca od 20. maja 1942. pa do 20 jula iste godine. Tu je u zatvoru zatekao 3 civila za koja je ustanovio da su tu Alispahić Ibro, Zajko i Adem. Čuo je da oni pričaju, da su zatvoreni zbog nekih: ubistava, pljački i paljevina, pa kada su navodno te zločine priznale ustaše, pripadnici želj. bojne, da su sa trojica civila tada puštena na slobodu.

Svj. Lugonja Mileva navodi, da je jednog ljetnog dana – sredinom ovoga – 1941. došao njezinoj kući Ibrišim Jelačić i pitao za Staku Lugonju. Saopštio joj je, da je zove okrivljeni, da odmah dođe njegovoj kući u Hranjevac. Kada se je Staka povratila sa poljskog posla, ona joj je ovo kazala, pa je zajedno sa Stakom otišla u Hranjevac do kuće okrivljenog. Tu kao i u drugim kućama bilo je puno vojske. Svjedokinja stoga nije smjela da uđe u kuću. Ušla je sama Staka. Nakon pola sata izvele su je neke nepoznate ustaše i odvele dalje kroz selo. Tu tada nije vidjela okrivljenog. Svjedokinja se je prepala i pobjegla kući.

Uvjerjenje suda o krivnji Alispahića Ibriše u pravcu djela za koja je suđen

zasniva se na njegovom djelomičnom priznanju u vezi iskaza svjedoka: Radovana Draškovića, Petre Tanasković i Milene Tanasković, čijim iskazima sud nema razloga da ne pokloni punu vjeru, jer ni sam okrivljeni na njihova tvrdjenja nije ništa suprotna iznio što bi umanjilo vjerodostojnost njihovu, pa kako su na ovaj način u djelima okrivljenog stekla sva obilježja utuženih djela to ga je istih valjalo i krivim proglasiti.

Okrivljeni je naime tvrdio, da se je toga dana nalazio kod kuće, a među tim su ga ti svjedoci vidjeli u selu, i baš u onoj grupi ustaša, koja je odvela Tanaskovića Obrena i drugove, pa se je i po odvođenju ovih okrivljenih povratio u selo, zalazio u kuće svjedokinje Petre i Radovana, te im o odvedenim govorio i tada izvršio pljačku njihovih kuća. Da je on tu bio, još pojačava iskaze preslušanih svjedoka i okolnost, da se je odmah u tome kraju pričalo o posljednjem događaju i okrivljeni označavan kao jedan od izvršilaca radi čega su ga Nijemci i zatvorili, da bi se pokazali kao zaštitnici nevinog življa i da bi ovim zamazali oči. Ne mjenja ništa na stvari, što je svj. Petrija izjavila, da sada nebi mogla prepoznati okrivljenog, jer je to i sasvim razumljivo na njenu starost, kao i pretrpljene patnje i žalost.

Uvjerenje suda o krivnji Alispahića Ibri za djelo na štetu Gluhovića osniva se na njegovom priznanju u predhodnom postupku, koje je dao potpuno dragovoljno i bez prisile, u vezi iskaza svj. Gluhovića Dušana, koji je izričito naveo, da je okrivljenog vidio kada je dolazio u njihovo selo. To potvrđuje i iskaz svj. Zajke Alispahića.

Kod odmjerjenja kazne uzeo mu je sud kao olakšavno: djelimično priznanje kajanje, obzir na nedužnu porodicu, kao otežavajuće: ništa, a kao naročito olakšavno: da su njegovom intervencijom pušteni Gluhovići, te da je donekle bio primoravan od tadašnjih vlasti, da ustaše prati po selima usled čega se dosuđena kazna od 10 godina lišenja slobode se prinudnim radom i 3 godine gubitka prava izuzev roditeljskih ukazuje primjerenom stepenu njegove kriv. odgovornosti kao i opasnosti okrivljenog po društvo.

Za djelo 1/ dao mu je sud kaznu 4 godine, za ono pod 2/ od 2. godine, za ono pod 3/ od 7. godina i konačno za ono pod 4/ od 1 1/2 . godine lišenja slobode sa prin. radom te mu je po postojećim zakonskim propisima najtežu kaznu pooštrio i za sva djela dao jednu – jedinstvenu kaznu kako je to već gore navedeno.

Za sva ostala djela optužnice sud je okrivljenog Alispahića Ibri oslobodio, jer u tome pravcu nema čvrstih i sigurnih dokaza, koji bi mogli služiti kao odloga za osudu.

Nijedan od svjedoka nije naveo ništa konkretna: da je okrivljeni bio ustaša, te da bi ove predvodio u svim akcijama, te da bi bio prisutan prigodom: paljenja sela, pljački i odvođenju te ubijanju ljudi.

Iskazima svjedoka: Gluhovića, M. Ninkovića i Trifkovića sud ne poklanja vjere, jer su oni najprije opisivali da su očevidci svih tih nedjela, te da su se paljevine sela, kako njihovih tako i okolnih odigrale istoga dana, kao da su im o tome svemu govorili očevidci: V. Božić i M. Lugonja. Svjedoci su te iskaze tokom postupka i rasprave menjali, te su naveli, da okrivljenog nisu prigodom svih akcija viđali na terenu, kao i to da su i sami bili u velikom strahu, događaj promatrali iz šume.

Preslušani svjedoci: Božić Veljko porekao je da bi znao tko je ljude u ustaškom zatvoru mučio, te da bi sa njima (oštećenim) bilo o čemu pričao kao i to da bi kasnije njihovim familijama ma šta govorio. U opšte taj svjedok nikada u životu nije vidio okrivljenoga niti ga znade.

Svj. Lugonja Mileva navodi, da je otpratila pok. Staku Lugonju do kuće okrivljenog u selu Hranjevcu, po poruci navodnoj okrivljenog preko Ibrišima Jelačića, pa da je tada u selu bilo dosta vojske po svim kućama, a da okrivljeni tada nije tu bio. Da su Staku izvele iz kuće i dalje u šumu odvele neke druge nepoznate ustaše. O tome svj. ni skim nije razgovarala. Stoga je sud imajući ovakve

kontradiktorne i nesigurne dokaze, povjerovao u tome pravcu odbrani okrivljenog, koja je donekle potkrepljena iskazima drugih preslušanih svjedoka, da se je u vreme paljenja sela okrivljeni nalazio u svome selu, te da su sva pobrojana sela, jedna od drugih raštrkana i prilično udaljena – okrivljenog u sumnji po istog – od optužbe za ta djela oslobodio.

Ostali dio presude temelji se na citiranim zakonskim propisima.
Sa svega izloženog suđeno je kao u dispozitivu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!
OKRUŽNI SUD u SARAJEVU

odelenje IV. dne 25. aprila 1947. god.

ZAPISNIČAR:

M. Ćuković, v.r.

PREDSJEDNIK VIJEĆA:

M. Grdjić v. r.

Za tačnost prepisa
Upravitelj sudske pisarnice

Дракулић

PRESUDA
U IME NARODA !

Vrhovni sud Narodne Republike Bosne i Hercegovine u Sarajevu u vijeću sastavljenom od sudija: ILIĆA Dra Mihajla kao predsjednika vijeća, Begića Vehida i Glavovića Avdije kao članova vijeća, te sekretara Tahmišćije Hamdije kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv ALISPAHIĆA Ibre zbog kriv, djela iz čl. 3 tač. 3 i 6 Zakona o kriv, djelima protiv naroda i države povodom žalbe optuženog i Javnog tužioca okruga sarajevskog protiv presude Okružnog suda u Sarajevu od 25. IV. 1947 god. broj. Ko. 425/46–10 pročitavši predlog Javnog tužioca Narodne Republike Bosne i Hercegovine, na zasjedanju održanom 28 jula 1947 god. presudio je:

I. Žalba optuženog se ne uvaжује.

II. Žalba Javnog tužioca u pogledu oslobadjajućег dijela prvostepene presude ne uvaжује se, dok se njegova žalba zbog odluke suda o kazni uvaжује, prvostepena presuda preinačuje tako da se optuжeni Alispahić Ibro за djela opisana u осудјујућем dijelu presude – по istim zakonskim propisima осудјује на казну лишења слободe са принудним радом у трајању од 15 (petnaest) година и на губитак политичких права и права на пензију и помоћ социјалног осигурања у трајању од 4 (četiri) године.

U izrečenu казну урачунава му се истражни затвор од 30. III. 1946 године. Остали dio prvostepene presude остaje nepromijenjen.

razlozi

kao nepotrebni izostavljeni.

S. F. – S. N. !

Sarajevo, 28 jula 1947
(M.P.)

Pretsjednik vijeća
Dr. Ilić Mihajlo, s. r.

Za tačnost otpravka
Upr. sud. pisarnice,
Zec, s. r.

Za vaжан prepis,
Дракулић

⁹²⁸ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

⁹²⁹ Документ је откуцан на писањој машини.

PRESUDA

U IME NARODA !

Okružni sud u Tuzli u vijeću pod pretsjedanjem sudije Halajkiević Ferde u sudjelovanje sudija – porotnika Elekavoč Ljubice i Omazić Dauta kao članova vijeća protiv optuženog Cocalić Rame koga Javni tužilac okruga tuzlanskog optužnicom od 10. II. 1947. tuži radi kriv. djela iz čl. 3 tač. 3 i 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države po prevedenom usmenom i javnom pretresu dne 3. marta 1947. u prisutnosti pomoćnika Javnog tužioca Lazića Gaje optuženog i njegovog branioca Dr. Mehmedbašića adv[okat] iz Tuzle, a nakon predloga da se optuženi osudi po optužbi i branioca da se oslobodi od optužbe doneo je i proglasio ovu

presudu

Optuženi Cacalić Ramo sin. Mušana i Behare Berberović rodом i prebivalištem iz Štitareva srez Višegrad, rodjen 1897. državljаниn FNRJ., musliman, težak, oženjen, sa 7 djece, nepismen, sa imetkom od 2 dunuma zemlje, vojsku otслужио navodno neosudjivan, pod istragom i u istražnom zatvoru

kriv je

a/ što je neustanovljenog dana i mjeseca 1942. god. stupio u ustaše i u ustaškim redovima ostao neko vrijeme, dakle što je u vrijeme rata stupio u naoružane vojničke formacije sastavljene od Jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe sa njim protiv otadžbine;

b/ što je neustanovljenog dana i mjeseca 1942. god. sa nepoznatim ustašama sudjelovao kao pomagač odnosno učesnik u ubijstvu Mijatović Marka, Milutina, i Radojke, dakle što je u vrijeme neprijateljske okupacije sudjelovao kao pomagač u ubijstvu stanovnika Jugoslavije;

čime je počinio i to djelom pod a/ kriv. djelo iz čl. 3. tač. 4 a djelom pod b/ ratni zločin iz čl. 3 tač. 3 Zakona o kriv. djelima prot. naroda i države te se za ova djela po čl. 4. istog Zakona

osuđuje

1/ na ukupnu kaznu prinudnog rada sa lišenjem slobode u trajanju od 8 /osam/ godina, u koju mu se kaznu uračunava izdržani istražni zatvor 6. II. 1947

2/ na kaznu gubitka svih političkih prava u trajanju od 2 /dve/ god.

3/ osuđen je dužan snositi troškove kriv. postupka i izvršenja kazne koji se proglašavaju nenaplativim te se oslobodjava na plaćanje od naknade paušalnog iznosa.

razlozi

U zapisniku od 5. II. 1947 opt. je priznao da je bio u ustašama oko 2 mjeseca i to 1945 – u pogledu djela pod b/ optužnice optuženi je naveo da je predmetne zgode došao neki ustaša i tražio od Radojke pjevca te da se je zatim prijetio njenom glavom ako ga ne donese. Iza toga 2-3 dana kada je svanulo da je vidio vrata kuće Mijatovića otvorena, čuo da goveda riču, ustanovio da Mijatovića nema pa da je stvar prijavio ustaškom komandantu Caratanu i po njegovom naredjenju da je goveda Mijatovića pustio, a nakon toga da ga je uhapsila žandar. patrola, da ga je Caratan zatvorio i pustio

⁹³⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

kući te mu dao jednu kravu Mijatovića da muze. Nakon toga kada su se približili partizani da je sa ustašama pobjegao u Zvornik. – Nadalje naveo je da pozna rusa Dimitrija koji je bio ustaša i da se je sa njime družio za vrijeme boravka u Kalimanovićima i to sve do likvidiranja Dimitrija. 2 – Naknadno na raspravi od 14. II. 1947 optuženi je naveo, da onog jutra – po nestanku Mijatovića je rekao svjedoku Stojanu Nediću “da su Mijatovići osmrkli a nisu osvanuli” na današnjoj raspravi naveo je “da je pjevac Radojke odnesen na Ostrvač i da zna da su ustaše tamo bile ali da se ne sjeća dali je on /optuženi/ onamo išao“. Isto tako da se ne sjeća da bi kritične večeri rekao svojoj ženi, da kaže Stojanu /svjedoku/ da ga sačeka “da eglenišu“.

Kada se ovakva odbrana optuženoga usporedi sa iskazom svjedoka Nedića Stojana upada u oči, da optuženi u opšte ne spominje okolnosti; tko je odveo pevca ustašama na Ostrvač – da je ustaški komadant Caratan po tužbi Radojke za otimanje pjevca došao sa Radojkom i svjedokom kući Radojke i da je te zgode Caratan grdio opt. za predmetni slučaj i da mu je rekao da mu je on odgovoran iz Mijatoviće – da je svjedoku ujutru iza kritične noći rekao da su Mijatovići otišli u selo. Pri tome kada se uzme u obzir okolnost da svjedok Nedžić tvrdi da je on tužio optuženog Caratanu za nestanak Mijatovića i da je tim povodom opt. po žandarm. uhapšen – dok opt. tvrdi da stvar on lično prijavio i kada se ima u vidu, da svjedok ponavlja sve okolnosti i na prvom saslušanju i na današnjoj raspravi i da nema razloga da tereti optuženoga, to iz svega toga proizlazi da opt. izbjegava objašnjenje gornje okolnosti jer osjeća da ga tereti pa ih u glavnom nedira i obrnuto prikazuje. Međutim ako se ispita iskaz svjedoka Nedžića i to ako se usporede njegov iskaz Kpo:4 i ovaj na današnjoj raspravi – očito je da se ti iskazi u svemu poklapaju, da su dosljedni, određeni i jasni u odlučnim momentima, te da je svjedok pri suočenju svoj iskaz u cijelosti ponovio i čvrsto ostao pri svojim navodima to taj njegov iskaz ulijeva potpuno povjerenje te sud iskazu ovoga svjedoka poklanja vjeru.

Kraj gore izloženog stanja stvari sud se je oslonio na odlučne momente iz iskaza pomenutog svjedoka, koji služe kao indicije u pravcu utvrđivanja odnosa optuženog prema djelu nestanka Mijatovića. – Iz iskaza pomenutog svjedoka proizlazi da mu je kritične večeri žena optuženog rekla da je optuženi otišao na Ostrvač /gdje su se nalazile ustaše/- a tu okolnost potkrepljuje svojom odbranom optuženi navodeći – da se ne sjeća da je išao kritične večeri na Ostrvač – što se nemože vjerovati jer se ovakva važna okolnost obzirom na činjenicu nestanka trojice optuž. komšija kao i okolnost da je on povodom toga bio hapšen nemože se lako zaboraviti jer se takve okolnosti obzirom na njihov intenzitet, te se jedino može primiti da optuženi tu okolnost taji, a da je njegova žena svjedoku rekla istinu pa se iz toga svega može zaključiti da je optuženi zaista kritične večeri bio kod ustaša na Ostrvaču. – Kada se tome doda okolnost – koju potvrđuje optuženi u svome iskazu – da su na Ostrvaču bile ustaše to iz svega toga proističe, da je opt. kritične večeri zaista bio na Ostrvaču sa ustašama i to baš onima koji su tražili pevca od Radojke i dukat od Marka Mijatovića i zavalili ga da ga kolju. Uz ovu kada se uvaži okolnost da su te ustaše i optuženi – po tužbi Radojke – bili po komandantu ustaša Caratanu grđeni, to u tome leži motiv osвете prema Mijatovićima. Dakle sve to upućuje, da se poprими, da je opt. znao odnosno mogao znati za odluku, koja je riješila sudbine Mijatovića i da je bilo razloga da i on učestvuje u toj odluci. Ako se ima u vidu da su Mijatovići baš te noći nestali, a da opt. na pitanje svjedoka Nedžića ujutro veli svjesno neistinu, da su Mijatovići “otišli u selo da noće“ – a optuženom je bilo sigurno poznato da to nije istina – jer u svome iskazu veli: da su Mijatovići “osmrkli a nisu osvanuli“ – očito je, da je optuženi time namjerno tajio istinu, što se drugačije nemože protumačiti, nego time da je i sam imao udjela u predmetnom djelu, a to potvrđuje i okolnost, što nestanak Mijatovića nije prijavio Caratanu – ma da mu je to ovaj bio naredio – kao i okolnost, što su ga radi toga i žandarmi uhapsili, kao i okolnost što ga je Caratan pustio

i dao mu jednu kravu Mijatovića, jer se drugačije nemože protumačiti ovaj postupak ustaše Caratana nego da nagradjuje opljačkanom kravom optuženoga za udio u istrebljenju srba.

Ako se uz gore utvrđeno stanje stvari uzme u obzir okolnost da je optuženi dobro poznao ustašu rusa Dimitrija, da je se sa njime družio – što opt. priznaje – u vezi okolnosti da je likvidirani rus Dimitrije na saslušanju pred svjedokom Markovićem Andrijom priznao da je sa opt. Cocarićem Ramom sudjelovao u odvodjenju i ubijanju Mijatovića Marka, logično se mora zaključiti da je optuženi zaista učestvovao u ubijstvu Mijatovića što sud na temelju svega napred izloženog prima dokazanim.

Na temelju priznanja optuženog u vezi sa iskazom svjedoka Nedjić Stojana sud prima dokazanim da je opt. stupio u ustaše u god. 1943 i u istima ostao izvjestno vrijeme.

Pošto se prema gore izloženom stanju stvari u djelima optuženog steću svi elementi krivičnih djela iz čl. 3 tač. 3 i 4 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, to je na osnovu svega gore izloženog krivnja optuženog dokazana kao u objektivnom tako i u subjektivnom pravcu pa ga je valjalo za ta djela proglasiti krivim.

Pri odmeravanju kazne sud je uvažio kao olakotno okolnosti poodmaklu starost optuženoga brojne nezbrinute članove obitelji, odgojenu zaostalost, izvanredne prilike u doba počinjenog djela i njegov položaj kao “muhadžer“ sa brojem članova porodice što je na optuženog psihološki nepovoljno uticalo pa za djelo pod a/ uz primjenu čl. 21 Z.o.v.k. odmerenu kaznu sa jednom godinom lišenja slobode sa prinudnim radom, a za djelo pod b/ sa 7 i po godina lišenja slobode sa prinudnim radom te je kaznu za djelo pod 2/ teže pooštrio i izrekao ukupnu kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 8 godina jer je našao da je ova kazna – obzirom na poprimljene olakotne okolnosti – dovoljna mjera da osuđenog popravi i suzbije njegove intisocijalne porive, koji su se u izvanrednim prilikama pojavili, a koji su došli do izražaja usljed njegova odgoja na zaostalosti o pravilnom shvatanju međusobnih odnošaja u društvu.

Sud je izrekao i kaznu svih političkih prava i to za svako djelo u trajanju od po jednu godinu i osudio optuženog na ukupnu kaznu gubitka svih političkih prava u trajanju od 2. godine jer je našao da je ova mjera ove vrste kazne dovoljna da na optuženog djeluje popravno u pravcu budjenja pravilne političke svijesti savremenog građanina i da ga dovede u red jednakopravnih građana naše zemlje.

Tuzla, 3. marta 1947

Pretsjednik vijeća:
Halajkiević
Za tačnost opravka
Upravitelj sud. pisarnice:

Hrustanbegović

/Hrustanbegović/

OKRUŽNI SUD U TUZLI⁹³¹
Broj. Ko. 177/46

PRESUDA

U ime naroda!

Okružni sud u Tuzli u vijeću pod pretsjedanjem sudije Vokića Milana a uz sudjelovanje sudija porotnika Tinjića Mustafe i Jakšića Todora kao članova vijeća raspravljajući krivični predmet Mujanović Derviša koga javni tužilac u optužnici od 26. marta 1946. broj B.738/46 sa nadopunom na pretresu od 4. VIII. 1946. tuži radi krivičnih djela iz čl. 3 t. 3 i 4 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, nakon danas dne 2.X.46. provedenog pretresa u prisutnosti optuženoga, njegova branitelja po službenoj dužnosti advokata Dr. Alije Mehmedbašića, te pomoćnika javnog tužioca Lazića Gaje, donio je i proglasio je slijedeću

presudu

Mujanović Derviš umrl. Ibri i Naze rodjene Ferhatbegović, rođen 1906 godine u Vlasenici srez Vlasenica, gdje je prebivalištem i nadležan, Musliman, državljani FNJR, sa malim imetkom, pekar, pismen sa 3 razreda osnovne škole, oženjen bez djece, neosudjivan sada u istražnom zatvoru od 30. novembra 1945.

Oslobodava se od optužbe

a/ da je odmah nakon kapitulacije u bivšoj Jugoslaviji stupio u legiju, dakle stupio u naoružane vojničke formacije sastavljene od Jugoslavenskih državljana, u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe sa njime protiv svoje otadžbine,

b/ da je neustanovljenog dana u maju 1942 godine u Vukovićima sa nepoznatim legionarima učestvovao u ubistvu 20 do 30 ljudi i djece, među kojima su ubijeni Mladjenović Jovan, Danica žena Pere Trifkovića, Petra sna Pere Trifkovića, te Avramović Vida, Ruža, Pelka, Miloš, Novka, i Andjelija, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac ubistva

c/ da je neustanovljenog dana u maju 1942. godine sa nepoznatima legionarima uhapsio deset do petnaest ljudi i žena, među kojima i Došić Vasiliju, Kekić Vasiliju, Jurošević Soku, Pantić Spasu i Prokić Savu koji su protjerani prema Novoj Kasabi, dakle da je za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac hapšenja

d/ da je neustanovljenog dana u maju 1942 godine u Vukovićima tukao Mladjenović Zorku tražeći od iste 600 dinara, dakle da je za vrijeme neprijateljske okupacije počinio ratni zločin kao izvršilac nečovječnog postupanja, te krivično djelo iznude,

e/ da je neustanovljenog dana i mjeseca u junu 1942. godine u Bakićima učestvovao u ubistvu 29 lica među kojima i u ubistvu Čomić Darinke a sjutra dan zaklao jedno dijete koje je slučajno ostalo živo od dana ranije, dakle da je za vrijeme neprijateljske okupacije počinio ratni zločin kao neposredni izvršilac ubistava,

f/ da je u maju 1942 godine u Vukovićima od Porodić Save oduzeo zlatnu toku, a od Prodić Jelke, dukate i druge pokretne stvari, dakle da je za vrijeme neprijateljske okupacije počinio ratni zločin kao neposredni izvršilac pljačke privatne

⁹³¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

imovine jugoslavenskih državljana, čime da je počinio krivična djela i to pod a/ iz čl. 3 t. 4 a pod b, c, d, e, f, iz čl. 3 t. 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, Troškove krivičnog postupka snosi državna blagajna.

Razlozi

Mladjenović Zorka izjavila je 27. XI. 1945. u Opunomoćstvu OZNe u Vlasenici da je u maju 1941. godine došao optuženi njenoj kući te joj tražio 600 dinara, a kada mu ona nije imala da dadne nego 10 dinara počeo ju je tući, goneći je u potok te je udario kundakom i sa cijevi od puške u usta. Dva dana kasnije kod istog opunomoćstva izjavila je Došić Vasilija da je optuženi takodjer u maju 1941 godine sa 10 legionara došao u selo Vukoviće te počeo pljačkati u ubijati. Imenovana je ustvrdila da je zajmio nju, natovarao na nju posteljinu, te kada su došli do kuća Mladjenova i Jovana da je Jovana ubio iz puške na pragu kuće. U kući Dušana Avramovića da su našli oko 20 čeljadi i da je optuženi i tu počeo da puca iz pištolja i iz puške tako da su žrtve padale po kući. Od ove kuće da su krenuli preko polja i tu da je optuženi potjerao neke koji su orali i čuvali marvu, a onda zapucao za njima i u bježanju ubio dvije žene i nekoliko djece. Idući tako do sela Matala optuženi je skupio oko 10 do 15 civila i sve ih otjerao prema Novoj Kasabi, ali je ovu svjedokinju jedan ustaša putem pustio.

Ispitana na pretresu od 17. aprila 1946 Došić Vasilija je iskazala suglasno kao i u naprijed citiranoj izjavi kod OZN-e u Vlasenici sa nadopunom da je tom prigodom optuženi bio obučen u vojničko odjelo i da je vidjela lično kako optuženi u kući Dušana Avramovića ubio ženu i snahu Pere Trifkovića. Ova svjedokinja se je sa optuženim suočila da je optuženom ustvrdila u lice da ga dobro prepoznaje i da je sva djela za koja ga tereti on doista i počinio. Zatim je- svjedokinja na s-voj iskaz zakleta. Naknadno ispitana na raspravi od 30 aprila 1946⁹³² svjedokinja je opet ostala kod svoga iskaza kojeg je ranije navela sa nadopunom da nije vidjela da su ostale ustaše koji su bili sa optuženim ubijali, ali da su pljačkali. Ona da je prepoznala samoga optuženoga. I sutradan iza ovoga događaja da je otišla u Cikote a zatim partizanima na Šejkoviće.

Na istom pretresu ponovo je ispitana naprijed citirana svjedokinja Zora Mladjenović koja je ostavši kod iskaza datog kod OZN-e isti nadopunila sa time da je optuženi od njene kuće otišao kući Došić Vasilije te da je ona vidjela kada je Vasiliju protjerao. Odatle su Vasilija i optuženi otišli kući Dušana Avramovića i tek sutradan da je doznala odnosno zatekla u ovoj kući 10 mrtvih čeljadi. Toga dana kada je protjerao Došić Vasiliju, odnosno kada je otišao kući Dušana Avramovića izvršio predmetno ubistvo da se je optuženi vratio ponovo njenoj kući udario je najprije kundakom pod lijevu sisu, a zatim je udario u zube i kako je izgubila svijest da nezna kada je otišao. Kad ju je udario da je optuženi rekao da će i nju u potoku ubiti kao što je ubio i ono desetoro. Svjedokinja je ustvrdila da je optuženi tada imao crno odjelo, a da je tada bio u društvu sa dvojicom ustaša. Ovo je svjedokinja ustvrdila optuženom i pri suočenju sa njim navodeći da ga dobro pozna još za vremena prije rata kad je bio somunar/prodavač somuna/ u Vlasenici.

Obje ove svjedokinje i Mladjenović Zorka i Došić Vasilija u citiranom i svim do sada datim iskazima tvrdile su da se je to dogodilo u maju 1941 godine o Djurdjevu, a kada su obje ispitane na raspravi od 4. avgusta 1946. ustvrdile su da se je dogodilo o Djurdjev danu 1942⁹³³ godine, dok je svjedokinja Mladjenović Zorka tada nadopunila svoj iskaz u pravcu da se je optuženi koji je imao tada crno odijelo bio nagario.

⁹³² Број се не види, али се претпоставља да је у питању 1946. година.

⁹³³ Не види се задњи број, али се претпоставља да је 1942. година.

U istoj stvari u izvidima ispitana je i svjedokinja Prodanović Ljubica iz Bakića. Ona je navela da je optuženi koga je od prije lično poznavala došao u junu 1942. godine u Bakiće i sa jednom grupom ustaša pokupio 14 čeljadi koju su čeljad oni pobili. Sutradan da su se ovi povratili ponovo i kada su pronašli jedno malo djetе živo koje je ležalo uz ubijenu majku da je optuženi povikao da im netreba više puške da će on djetе sam zaklati što je odmah i učinio. Svjedokinja Ljubica Prodanović ustvrdila je u isljednom postupku da je oba ova djela optuženoga promatrala prikrivena izmedju kuća, dakle bila očevidac, a ispitana na pretresu kod ovoga suda 30. IV. 1946. ponovo ustvrdila da optuženoga pozna već 20 godina i da je on izvršio sa ostalim ustašama ta ubistva u Bakićima. Kad je svjedokinja na ovome pretresu upitana da se izjasni o vremenu ona je navela da zna dobro da je to bilo 10 dana po Djurdjev danu kad je naljegao Francetić sa svojim ustašama. Razjasnivši da se je ustanak desio o Ilindanu, a o prvom Djurdjevdanu iza toga da je došao optuženi sa svojim ustašama u njihovo selo. Iz njihovog sela da je otišao u selo Vukoviće, gdje je kako je kasnije čula izvršio razna ubistva naročito ubistvo u kući Dušana Avramovića. Vukovići i Bakići da su udaljeni od prilike pola sata.

Obzirom da je iz iskaza ove svjedokinje Prodanović Ljubice proizlazilo da su predmetna ubistva i u Bakićima i u Vukovićima izvršena u 1942 godini -/ svjedokinja tvrdi o Djurdjevdanu po Ilinu na kojem je dignut ustanak, a notorno je da je ustanak u Vlaseničkom srezu dignut o Ilinu 1941godine/ - to je izvršeno suočenje svjedokinja Došić Vasilije sa ovom svjedokinjom. Došić Vasilija je na ovome pretresu i dalje ustvrdila da su ubistva u Vukovićima izvršena Djurdjevu 1941 i svojom upornom tvrdnjom uspjela da je Prodanović Ljubica promjenila svoj iskaz u pogledu vremena tvrdeći da se je zabunila u godinama, jer da su se ovi događaji desili čim su ustaše došli a da je ustanak kasnije dignut.

Svjedokinja Trifković Jelka ispitana na istom pretresu navela je da je optuženi došao u njeno selo – Vukoviće i potjerao njenog sina i još dvojicu, ali su oni pobjegli. Zatim da je vidila kako je optuženi otišao sa ustašama do kuće Vasilije Došić ovu tukao i potjerao je prema kući Dušana Avramovića gdje su pobili desetero čeljadi. Idući od ove kuće na njivi su našli dvije žene i ove ubili, te se uvratili ponovo kući svjedokinje, svjedokinju tukao i nožem je ozlijedio po vratu, te ubio dvije njene djevojke a 6 ih potjerao prema Novoj Kasabi. Svjedokinja je ustvrdila i po suočenju sa optužnim da je sa ustašama baš on bio a u pogledu vremena ustvrdila je da to nije bilo kada se rasula jugoslavenska vojska nego slijedeće godine, kada je naišao Francetić sa svojim ustašama koji su imali crnu uniformu.

Ispitana ista svjedokinja na pretresu od 4. avgusta 1946 nadopunila je svoj iskaz u pravcu da je lično vidila kad je optuženi ubio ženu Peje Trifkovića i njegovu snahu.

Na istom pretresu od 4. avgusta 1946. sud je proveo nadopunu dokaza te je uz ponovi ispit svih naprijed citiranih svjedoka proveo nadopunu dokaza u pogledu djelovanja optuženoga. Tako je na tom pretresu Čomić Danica ustvrdila da je ona prepoznala optuženoga kad je sa ostalim ustašama dolazio obučen u crno odjelo i kad je pred njenim očima u njenoj kući iz puške ubio njenu kćer Darinku koja je šlagirana ležala. Ovo da je bilo o Djurdjevu 1942 godine.

U pogledu ubistva u Butkovićima na pretresu svjedokinja Avramović Slavojka iskazala je da je bila u kući Dušana Avramovića kada je optuženi ušao u crno vojničko odjelo sa još jednim ustašom, dok su ostali ostali na polju. Tada da je optuženi pitao za muškarce a zatim iz puške ubio njenu strinu Vidu snahu Ružu, te snahinu djecu Pelku, Miloša, Novku i Andjeliju, dok je ranio Avramović Rajka i Janković Zorku. Kada je optuženi prvi put opalio da je ona pokrila oči rukama i da nije vidjela tko je na njih pucao. Svjedokinja Pantić Spasa ustvrdila je da je te zgode bila u kući Save Prodić, te je tom zgodom optuženi tražio od njih zlato i srebro a onda

potjerao nju i Savu Prodić. Sava je tada zamolila da je pričeka jer da će mu dati toku i pošla u kuću, a svjedokinja je izrabila tu priliku i pobjegla. Tom zgodom da je vidjela kako je optuženi gonio Vasiliju Kekić i tukao je kundacima, a Sava Prodić da je pričala da je doista dala toku, dok je od Jelke Prodić podigao dukate.

Svjedokinja Sava Prodić potvrdila je u cjelosti iskaz svjedokinja Pantić Spase, a svjedok Avramović Despot da je i on vidio kad je optuženi koga poznaje kao pekara iz Vlasenice ušao u njegovu kuću i pobio ukućane a onda njega prisilio da mu nosi stvari koje je pokupio po kući, ali je svjedok pobjegao.

Sve ove svjedokinje koje su ispitane po prvi put na raspravi 4. avgusta 1946. kao i svjedoci suočeni sa optuženim ustvrdili su da ga poznaju, da je on kritične zgode bio doista u Vukovićima odnosno Bakićima, te da je to bilo o Djurdjevu 1942. godine.

Optuženi u isljednom postupku i na raspravama kod ovog suda dosljedno je poricao bilo koje od svih krivičnih djela koja mu se u grijeh stavljaju braneći se da je za vrijeme okupacije bio u Vlasenici gdje je radio svoj pekarski zanat a da je iz Vlasenice izbjegao od prilike u martu 1942. godine u Janju gdje je mobilisan u domobranstvo te služio u Gor. Tuzli sve do septembra iste godine, kada se je vratio u Vlasenicu i nastavio svoj zanat. U svome saslušanju kod OZN-e optuženi je priznao da je bio u patroli kao legionar, ali da nije učestvovao u nikakvom ubijanju i odvođenju seljaka, što je kasnije na pretresima kod ovoga suda porekao. braneći se da legija u 1942. godini u Vlasenici nije uopšte postojala i ostajući pri ovoj odbrani do konca pretresa.

Obzirom na izneseno činjenično stanje a da su se i ubistva u Vukovićima i ubistva u Bakićima dogodila po svoj prilici u maju 1942. godine za koje vrijeme optuženi tvrdi da je bio u Gor. Tuzli, sud je u dokaz njegovog alibija u to vrijeme kao i za vrijeme čitave okupacije proveo dokaze ispitom svjedoka. Tako su svjedoci Mujo Osmanlić i Kikić Haso u isljednom postupku i na pretresu kod ovoga suda ustvrdili da je optuženi sa njima za vrijeme okupacije pekao u Vlasenici hljeb. Svjedok Vlado Misita, sekretar M.N.O. u Vlasenici zna da je optuženi bio u pekari do 1. aprila 1942. godine, tada je prema iskazu ovoga svjedoka došla Francetićeva legija i svjedok je pobjegao, da je optuženi u 1942. godini pobjegao iz Vlasenice ustvrdio je na raspravi od 4. avgusta 1946. svjedok Šabić Salko, a da je u to vrijeme bio u rezervi naveli su svjedoci Alihodžić Fejzo, Mutapčić Bego, Hodžić Tifa, i Agan Merić, od kojih je svjedokinja Tifa Hodžić ustvrdila da je kroz to vrijeme u 1942. godini optuženi bio nepunih 5 mjeseci u rezervi sa Kuljančić Husejinom. Potonji ispitani kao svjedok na istoj raspravi naveo je da je sa optuženim bio doista kao muhadžer u Janji, i da su oko pola zime i on i optuženi bili uzeti u domobranstvo, te da su služili u Tuzli i Gor. Tuzli 5 i pol mjeseci. U domobranstvu optuženi da je bio konjovodac a da su se zajedno vratili o Ilinu 1942. godine. Međutim da su oba bili u Vlasenici kada je dolazila Francetićeva legija.

Svjedoci Hodžić Avdo ustvrdio je takodjer da je bio sa optuženim u domobranstvu i to do 20. juna 1942. godine kada je svjedok otišao a optuženi i dalje ostao u Gor. Tuzli. U to vrijeme optuženog je vidjao u Tuzlii svjedok Hasanbegović Hasan kao i svjedok Telalović Mustafa, te Klempić Mustafa, dok je svjedok Šahbegović Šefko ustvrdio da je koncem jula 1942. godine sreo kod Vlasenice optuženoga koji je išao u domobranskom odjelu i koji mu je rekao da je otišao iz domobranstva. Svi ovi svjedoci znaju da je optuženi u domobranstvu stupio od prilike u martu 1942. godine, /bila je zima/, a da se je iz domobranstva vratio od prilike koncom juna iste godine.

Ocjenjujući ovakvo činjenično stanje na osnovu svoga slobodnoga uvjerenja, sud je optuženoga oslobodio od optužbe iz slijedećih razloga:

Iz iskaza svih citiranih svjedoka, a napose Došić Vasilije, Mladjenović Zorke, Prodanović Ljubice, Trifković Jelke, Čonić Danice, Avramović Slavojke, Pantić

Spase, Prodić Save i Avramovića Despota sud kao nedvojbeno poprma dokazanim da su Francetićeve ustaše a ne legija počinili u selima Vukovići i Bakićima preometna ubistva navedena u dispozitivu ove presude i to da su ova ubistva izvršena od Djurdjeva 1942. godine, što se poklapa sa notorno poznatom činjenicom da su takozvane crne ustaše pod komandom Francetića prodrle na oslobođenu teritoriju sredinom aprila i početkom maja 1942. godine. Iskaz svjedoka Došić Vasilije i Mladjenović Zorke koje su ustvrdile u isljednom postupku da su ova ubistva izvršena u maju 1941 godine što je navela i svjedokinja Prodanović Ljubica netačne su, a što su i svjedokinje uvidile ispravivši naknadno svoje iskaze da se radilo o djelima koja su počinjena u maju 1945 godine.

Kod izvršenog dokaznog materijala postavlja se pitanje da li je optuženi takodjer bio sa takozvanim crnim ustašama t. j. da li je sudjelovao pa i sam izvršavao predmetne zločine. U prvi mah vidi se da u tom pravcu postoje dvije grupe svjedoka čiji se iskazi dijametralno razilaze, dok jedni svjedoci tvrde da je optuženi sa ovim ustašama bio, njih predvodio, i u zločinima ne samo saučestvovao nego ih lično vršio, druga grupa svjedoka potkrepljuje odbranu optuženoga da se je on u to vrijeme nalazio u domobranstvu u Gor. Tuzli.

Nemože se jednostavno preći preko iskaza svjedokinje Došić Vasilije i svih ostalih naprijed citiranih svjedoka koji su, suočeni sa optuženim ustvrdili da je baš on lično dolazio u Vukoviće i Bakiće, i vršio predmetna zločinstva. Sud prema tome ne može poprimiti da svi ovi svjedoci, a ima ih popriličan broj, govore objektivnu neistinu, nego obzirom na svjedoke koji tvrde da je optuženi u vremenu učinjenih zločina bio u Gor. Tuzli, sud je došao do zaključka da su ovi svjedoci ili u bludnji u pogledu lica ili su jedni podlegli iskazima drugih svjedoka koji su tvrdili da poznaju optuženoga kao počinitelja zločina pa su vjerujući ovima i oni pred sudom istu činjenicu potvrdili.

Da je ovo uvjerenje suda tačno da se zaključiti iz slijedećih činjenica.

Svjedokinja Došić Vasilija u iskazu kod OZN-e najprije je teretila optuženoga za to što je nju uhapsio i zato što je ubio Mladjenovića Jovana, te konačno što je ubio neku čeljad u kući Dušana Avramovića. To je bilo, kako je to svjedokinja tada tvrdila o Djurdjevu 1941. godine i optuženi je tada bio u legiji, a imao je prema navodima svjedokinje zelenkasto odjelo. U isto vrijeme i svjedokinja Mladjenović Zora ustvrdila je pred OZNO-m da ju je optuženi u maju 1941. tukao jer mu nije htjela da dadne 600 dinara, a naknadno ispitivana kod ovoga suda svjedokinja je vjerojatno pod uticajem okoline svoj iskaz u pogledu saznanja o zločinima optuženoga proširivala. Tako na raspravi od 30. aprila svjedokinja već zna, odnosno tvrdi da je vidjela kako je optuženi tom zgodom gonio i Tošić Vasiliju, kako je u kući Avramovića ubio desetero čeljadi i kako je bio obučen u crno odjelo, dok na raspravi od 4. avgusta 1946. i dalje proširuje svoj iskaz da je optuženi ne samo imao crno odjelo nego se i nagario do opet zajedno sa Došić Vasilijom premjesti vrijeme događaja od prilike godinu dana kasnije. Koliko je daleko išlo terećenje optuženoga još se bolje vidi i iz iskaza svjedokinje Stojšić Zagorke. Ova svjedokinja u isljednom postupku ustvrdila je da je ljeti 1943. godine kroz njeno selo srpski džemat prošla neprijateljska vojska koja je poubijala u njenoj kući petero čeljadi. Tom zgodom optužena tvrdi da je prikriivena uz šume promatrala ustaše ali da medju njima nije vidila optuženog. Ispitana kod ovoga suda svjedokinja je ustvrdila da je optuženog prepoznala njena kći Pajić Vinka, a Pajić Vinka za koju je na raspravi od 4. VIII. 1946 ustanovljeno da ima 10 godina, dakle da je u vremenu učinjenog djela imala 6 ili 7 godina optuženog je prepoznavala medju licima iz publike kao učinioca ovoga zločina. Svjedokinja je dakle očito podmeta da bi se optuženi što teže teretio i ako se tu zapravo radilo o zločinima ustaša ne u Bakićima i Vukovićima nego u Srpskom džematu i to ne u godini 1941 ili 1942. nego u ljeto 1943. godine.

U dokaz da su sve ove svjedokinje bile ili lično u bludnji u pogledu lica ili pod uticajem drugih svjedoka kojima su vjerovali da govore istinu pa i sami pred sudom naveli da optuženoga prepoznaju kao učinioca djela služe i opće karakteristike o ličnosti optuženoga. Tako građani iz Vlasenice Majstorović Arsen i Glišo Bajagić te Šefkija Kurtag koji su živili u Vlasenici i 1941 i 1942. znaju da je optuženi bio miran čovjek, ispravnog vladanja i da nije bio ni ustaša niti je nosio pušku.⁹³⁴

⁹³⁴ Недостаје наставак пресуде са потписима и печатом.

PRESUDA

U ime naroda!

Okružni sud u Tuzli u vijeću pod pretsjedanjem sudije Jankijević Bogdana a uz sudjelovanje sudija porotnika Gavrić Dušana i Perić Ljepojke kao članova vijeća, raspravljajući krivični predmet Hatunić Mehe koga javni tužilac u optužnici od 24. IV. 1946. broj I. 1066/46. tuži zbog krivičnog djela iz čl. 3 t. 3, 4, i 7 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, nakon danas dne 4. septembra 1946. provedenog pretresa u prisutnosti optuženog, njegova branitelja po službenoj dužnosti advokata Dr. Steve Milčića, te pomoćnika javnog tužioca Lazića Gaje, donio je i proglasio slijedeću

presudu

Hatunić Meho sin Sulje i Ajše rodjene Čudarović, rođen 1925 godine u Vlasenicama gdje je prebivalištem i nadležan, Musliman državljanin FNRJ. težak bez imetka, pismen sa osnovnom školom, neoženjen, neosudjivan sada u istražnom zatvoru.

I. kriv je

a/ što je neustanovljenog dana u junu 1942. stupio u ustašku miliciju a nakon nekoliko dana u VIII. ustašku bojnu u kojoj je ostao sve do 1943 godine, dakle za vrijeme rata stupio u naoružane vojničke formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe sa njima protiv svoje otadžbine, primajući od njega oružje i pokoravajući se njegovim naredjenjima,

b/ što je neustanovljenoga dana i mjeseca u 1943 godini a pošto je napustio ustaške redove stupio u SS „handžar“ diviziju u kojoj je ostao sve do oslobođenja, dakle za vrijeme rata koji se je vodio protiv Jugoslavije i njenih saveznika primio se službe u neprijateljskoj vojsci,

c/ što je naustanovljenog dana u mjesecu septembru 1945. dok je služio u J.A. kao borac 1. čete 2. bataljona 32. divizije govorio pred vojnicima kako je bio zadovoljan u njemačkim vojničkim formacijama jer da je tamo dobivao bombone i čokoladu a u našoj vojsci da toga nema i da naša vojska nije vojska nego prisilan rad, dakle što je uvrijedio jugoslavensku vojsku,

d/ što je u vremenu kao pod c/ govorio Dabić Marijanu da će doći engleska komisija i raspustiti svu našu vojsku, dakle vrijedjao jugoslavensku vojsku,

čime je djelima pod a/ počinio krivično djelo iz čl. 3 t. 4, a pod b/ iz čl. 3 t. 5 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države dok je pod c/ i d/ počinio krivično djelo uvrede jugoslavenske armije pa se obzirom na čl. 28 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države a u vezi čl. 22 Zakona o vrstama kazni, po čl. 16 Uredbe o vojnim sudovima

⁹³⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹³⁶ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

osuđuje

1/ na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 2 /dvije/ godine u koju mu se uračunava pritvor od 4. XI. 1945. do dana pravomoćnosti ove presude,

2/ na gubitak političkih prava u trajanju od 1 /jedne/ godine,

3/ na plaćanje troškova krivičnog postupka i izvršenje kazne koji se proglašuju nenaplativim. Paušalni iznos ustanovljuje se sa 500 dinara ali se optuženi oslobađava od dućnosti da isti naknadi,

II. Oslobodava se od optužbe

a/ da je neustanovljenog dana i mjeseca u 1941 godini a nakon okupacije sa milicionerima iz Vlasenice učestvovao u paljenju kuća i ostalih zgrada u selima Nedjelišta i Zagradje, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac paljevine privatne imovine jugoslavenskih državljana,

b/ da je neustanovljenog dana i mjeseca u 1943. godini sa ostalim vojnicima SS handžar divizije u Šejkovićima učestvovao u paljenju kuća i ostalih zgrada, dakle da je za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac paljevine privatne imovine jugoslavenskih državljana,

c/ da je neustanovljenog dana u septembru 1945. dok je služio kao borac 1. čete 2. bataljona 32. divizije J.A. pozivao Dabića Marijana, Bajčana, Krivokuću i Bockovca borce J.A. da pobjegnu iz vojske i da odu u šumu, dakle da je pokušao organizirati oružane bande u cilju vršenja krivičnih djela iz čl. 2 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države,

čime da je pod a/ i b/ počinio krivična djela iz čl. 3 t. 3 a pod c/ iz čl. 3 t. 7 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

Troškove krivičnog postupka snosi u ovome djelu presude državna blagajna.

razlozi

U isljednom postupku - u saslušanju kod OZN-e i kod vojnog tužioca 32. divizije optuženi je priznao da je 1941 godine odmah nakon okupacije stupio u ustašku miliciju, zatim da je otišao u ustaše a iz ustaša da je prešao u SS. trupe u kojima je ostao sve do oslobođenja naše zemlje. Isto tako je priznao da je kao milicioner u 1941 godini sudjelovao u paljenju kuća u Nedjelištu i Zagradju a kao pripadnik SS trupa, da je u 1943. godini sudjelovao u paljenju Šekovića. Konačno je priznao i da je kao borac J.A. u septembru 1945. govorio vojnicima kako je bio zadovoljan u njemačkim vojničkim formacijama jer da je tamo primao bombone i čokolade, čega u našoj vojsci nema, jer da naša vojska nije vojska nego prisilan rad, zatim da je Dabiću Marijanu pričao da će doći engleska komisija i raspustiti svu našu vojsku ta da je Dabića kao i još neke borce Bajčanina, Krivokuću i Bockovca pozivao da pobjegnu iz vojske i odu u šumu. U pogledu potonjega djela naveo je napose da su Krivokuća, Dabić i Bockovac samo to slušali a Bajac i on da su se zdogovarali, ali da je glavni inicijator tu bio Bajac.

Na pretresu kod ovoga suda od 17. juna 1946. optuženi je izmjenio svoju odbranu tvrdeći da je stupio u junu 1942. godine u legiju u Vlasenicu i tu bio svega 6 dana, kada su ga ustaše potjerali u Sarajevo gdje je bio dodjeljen u 8. ustašku bojnu i sa istom bio na položaju, međjutim da je od ustaša pobjegao u proljeće 1943., došao u Zvornik i tu da je uhvaćen u raciji, sproveden u Njemačku i dodjeljen handžar diviziji sa kojom je došao nazad u Jugoslaviju u martu 1943. godine. Bio je stacioniran sa štab u Gunji kao sež /konjovodac/ a zatim da je došao u Tuzlu i onda u Brčko.

Optuženi je porekao da je u 1941 godini učestvovao u paležu kuća u Nedjelištu i Zagradju jer da tada nije bio u nikakvoj formaciji no sa ocem radio na

njivi kada je iz pravca Nedjeljišta i Zagradja vidio dim pa mu je otac kazao da je sigurno požar u tim selima. Isto tako optuženi je porekao da je sudjelovao u paljevini Šejkovića braneći se da tamo nije nikada bio.

Optuženi je priznao da je kao borac J.A. pričao drugim borcima kako su jednom zgodom dok je bio u njemačkim vojnim formacijama dobili bombone, i to da je bilo prigodom prepričavanja raznih događaja, ali je porekao da je bio u njemačkoj vojsci zadovoljan te da naša vojska nije vojska nego prisilan rad. Istina da je pričao Dabiću Marijanu da je od Ante Gašpara čuo da je došlo naredjenje od saveznika da se starija godišta u vojsci imaju demobilisati, ali da nije ni Dabića ni ostale drugove pozivao da pobjegnu u šumu.

Na osnovu ovakve izmjenjene obrane sud je proveo dokaze ispitom svjedoka Topšića Šefke i Muharema te Doknjaš Ilije.

Svjedok Topčić Muharem naveo je da optuženoga dobro pozna i da mu je poznato da je on otišao sa ustašama tek u aprilu 1942. kada su ustaše takozvana crna legija došla u Vlasenicu, a da je u 1941 godini optuženi bio malodoban i za vojsku nepodoban.

Svjedok Topčić Šefko naveo je da mu je optuženi komšija i da zna da je optuženi ustašama otišao tek 1942. godine, jer je u 1941 godini bio još dječak od 16 godina. Osim toga svjedoku je poznato da su sela Nedjeljište i Zagradje popaljena 1942 godine kada su se ustaše povratilo u Vlasenicu a optuženi da je tada bio u Bijeljini i kao izbjeglica – muhadžer da se je vratio zajedno sa svjedokom iza toga u Vlasenicu gdje je optuženi po ustašama bio mobilisan te godine.

Na osnovu ovakvoga dokazanog materijala sud nije mogao poprimiti tvrdnju optužbe da je optuženi u ustaše stupio u novembru 1941 godine već i obzirom na njegovu doba u to vrijeme jer je onda mogao imati oko 16 godina kako to tvrde naprijed citirani svjedoci. Dosljedno tome sud nije mogao poprimiti ni da je optuženi sudjelovao kao milicioner u paljenju sela Nedjeljište i Zagrade koje je izvršeno ili 1941 godine kako tvrdi optužnica ili u 1942 godini ali u vremenu kad optuženi nije bio u Vlasenici nego kao izbjeglica u Bijeljini što je potvrdio citirani svjedok Topčić Šefko.

U pogledu optuženikovog boravka u SS trupama sud je svoju odluku zasnovao na iskazu svjedoka Doknjaša Ilije koji je ustvrdio da je optuženi od proljeća 1944 godine do jeseni bio kod njega na stanu kao konjušar /sejz/ u štabu SS divizije koja je bila za sve to vrijeme u Gunji. Svjedok je ustvrdio da optuženi nije vršio druge službe jer je bio šepav na jednu nogu što je i sud ustanovio u današnjem dopisu. U pomanjkanju drugih dokaza sud je optuženoga oslobodio od optužbe da je bio prisutan odnosno da je učestvovao kao pripadnik SS divizije u paljenju sela Šejkovići. Isto tako sud je optuženog oslobodio da je od optužbe da je pokušao da nagovora borce iz svoje čete da pobjegnu u šumu jer optuženi to nije priznao da nema nikakvih drugih dokaza.

Kod ovakvog stanja stvari a obzirom na priznanje optuženoga na današnjem pretresu sud je stekao uvjerenje o krivnji optuženoga za njegovu službu u miliciji i ustaškoj bojni, zatim za njegovo stupanje u SS diviziju te konačno za uvredu J.A. koje je djelo izvršio na taj način što se je pred borcima svoje jedinice hvalio da mu je u njemačkoj vojsci bilo dobro jer je dobivao bombone i čokoladu a da naša vojska nije nikakva vojska nego prisilan rad, te konačno što je govorio Dabić Marijanu da će doći engleska komisija i raspustiti našu vojsku.

Utvrdivši ovakvu krivnju optuženoga za naprijed navedena djela u subjektivno i objektivnom pravcu sud mu je odmjerio kaznu kao gore smatrajući da je ista primjerena stepenu njegove krivične odgovornosti.

Za djelo pod a/ sud je optuženom odmjerio 8 mjeseci, za djelo pod b/ godinu dana, a za djelo pod c/ i d/ po tri mjeseca lišenja slobode sa prinudnim radom pa onda kaznu pod b/ kao najstrožiju povisio i izrekao jedinstvenu kaznu kao gore. Kod

odmjerjenja kazne sud je optuženom uzeo kao olakotno priznanje i zanemareni politički odgoj, a kao otegotno ništa.

Tuzla, dne 4. septembra 1946.

Pretsjednik vijeća
Jankijević Bogdan

Za tačnost opravka:
Upravitelj sudske pisarnice,

Hrustanbegović

OKRUŽNI SUD U TUZLI⁹³⁷

Broj. Ko. 261/46

PRESUDA

U ime naroda!

Okružni sud u Tuzli u vijeću pod pretsjedanjem sudije Begića Vehida a uz sudjelovanje sudija porotnika Azapagića Muhameda i Jajčanin Bogoljuba, raspravljajući krivični predmet Mašić Ismeta koga javni tužilac optužnicom od 13. II. 1946. broj E. 323/45. tuži zbog krivičnog djela iz čl. 3 t. 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države nakon danas dne 20 juna 1946. provedenog usmenog pretresa u prisutnosti optuženog, njegovog branitelja Vokića Milana sudija ovoga suda u mjesto odsutnog branitelja Dr. Steve Milčića advokata, te u prisutnosti pomoćnika javnog tužioca Lazića Gaje donio je i proglasio slijedeću

presudu

Mašić Ismet umrl. Edhema i Paše rođene Sarajlić, rođen 1899 godine u Ponjerci srez Kladanj, gdje je prebivalištem i nadležan, musliman, državljani FNRJ. težak sa oko 50 dunuma zemlje, oženjen otac 6 djece, pismen, neosudjivan sada u istražnom zatvoru

kriv je

što je 28. i 29. januara 1942. godine došao sa jednom grupom ustaša među kojima su bili Fehim Krivalić i Degermendžić Avdo u selo Metilje te sa ovim sudjelovao u hapšenju Stanišić Djordja, Mileve, Stane i Joke sa 3 djece, Stanišić Soke sa 4 djece, Stanišić Milke sa 4 djece, Andje i Vasilije sa 4 djece, Vukosavljević Jovanke i Krajšnik Joke sa 3 djece te ih sve sa ovim ustašama odveo u Solun gdje je Avdo Degermendžić ou strojnice pobio Stanišića Djordja, Milana, Stanu i Milevu sa jednim djetetom, Stanišić Soku sa 3 djece, Krajšnik Joku sa 3 djece, i Vukosavljević Jovanku, dakle što za vrijeme okupacije izvršio ratni zločin kao saučesnik pri hapšenju jugoslavenskih državljana,

čime je počinio krivično djelo iz čl. 3 t. 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, pa se obzirom na čl. 18 citiranog zakona i čl. 10 Zakona o vrstama kazne a u vezi već protiv njemu izrečene pravomoćne presude ovoga suda od 24. IV. 1946. broj Ko. 71/46 na 3 godine lišenja slobode sa prinudnim radom, - po čl. 16 Uredbe o vojnim sudovima

osuđuje

1/ na jedinstvenu kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 15 /petnaest/ godina u koju mu se kaznu uračunava izdržani istražni zatvor od 23. aprila 1945. do dana pravomoćnosti ove presude.

2/ na gubitak građanskih i političkih prava osim roditeljskih u trajanju od 5 /pet/ godina,

3/ na plaćanje troškova krivičnog postupka i izvršenje kazne te paušalnog iznosa od 500 dinara koji se proglašuje nenaplativim.

Oslobodjava se optužbe da je sudjelovao u ubijanju lica navedenih u dispozitivu osuđujućeg djela ove presude.

⁹³⁷ Документ је откуцан на писаћој машини.

razlozi

Optuženi nije priznao djela za koje se tuži braneći se da nije učestvovao u odvođenju imenovanih muškaraca žene i djece, jer da je toga dana krenuo sa jednom grupom domobrana u selo Metilje, ali kada je došao u Metilj da tamo nisu nikoga zatekli živoga, jer su ustaše koji su prije njih otišli u Metilj sve muškarce, žene i djecu pokupili i odveli u selo Rijeku. Kada je sa domobranima došao u Rijeku gdje je našao pohapšene da nije ničim intervenisao kod ustaša da bi pustili ove nego da je sa grupom domobrana krenuo dalje.

Odbrana optuženog nije osnovana.

Svjedoci Stanišić Božo, Stanišić Milka, Stanišić Dušanka, i Stanišić Ilinka, te Smajić Nazif, ispitani na današnjem pretresu i suočeni sa optuženim suglasno su iskazali da su optuženoga lično vidili sa ostalim ustašama u Metilju kada su svi ovi svjedoci osim Smajića Nazifa i Stanišića Bože bili i uhapšeni, zajedno sa ostalim licima u dispozitivu navedenim.

Iz iskaza Palangeta Bose proizlazi da je ova svjedokinja bila uhapšena sa ostalim u dispozitivu navedenim svjedocima i da se ova hapšenja izvršila Krivalić Fehim i Avdo Degermendžić sa još trojicom njoj nepoznatih ustaša. Dovede li se iskaz ove svjedokinje u vezi sa iskazom gore citiranih svjedoka nedvojbeno se može zaključiti da je jedan od trojice svjedokinji Palangeti Bosi nepoznatih ustaša bio i optuženi. Ova svjedokinja nadalje je iskazala da su svi pohapšeni bili povedeni u Solun te ih je tu Avdo Degermendžić sa svojom strojnicom pobio. Istom zgodom i svjedokinja je bila ranjena ali se je prikrila kao da je mrtva te kasnije je pobjegla.

Na osnovu ovakoga činjeničnog stanja sud je poprimio da je krivnja optuženoga u pogledu saučesništva za predmetno krivično djelo potpuno dokazana u subjektivnom i objektivnom pravcu, a da optuženi u samom ubijanju nije imao udjela, pa ga je za potonje optužbe oslobodio.

Kod odmjerjenja kazne sud je imao u vidu pravomoćnu presudu ovoga suda od 24. IV. 1946. broj Ko. 71/46. kojom je optuženi radi krivičnog djela iz čl. 3 t. 4 i 6 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države osuđen na 3 godine lišenja slobode sa prinudnim radom. Uzevši u obzir ovu presudu, sud je optuženom za predmetno djelo iz današnje presude odmjerio 14 godina lišenja slobode sa prinudnim radom, pa onda ovu kaznu kao strožiju povisio i izrekao jedinstvenu kaznu kao gore.

Pri odmjerjenju ove kazne sud je optuženom kao olakotno uzeo nevinu porodicu, a kao otegotno strahovite posljedice njenoga djela koje je on nedvojbeno mogao predviditi obzirom da je u ovu akciju krenuo sa poznatim zlikovcima Krivalićem Fehimom i Degermendžićem Avdom. Iz ovih razloga ukazuje se odmjerena kazna potpuno primjerena stepenu njegove krivične odgovornosti.

Tuzla, dne 20. juna 1946.

Pretsjednik vijeća
Begić Vehid

Za tačnost opravka:
Upravitelj sudske pisarnice:⁹³⁸

⁹³⁸ Испод се налази нечитак потпис

OKRUŽNI SUD U TUZLI⁹³⁹

Ko: 281/947

PRESUDA

U Ime Naroda!

Okružni sud u Tuzli – u vijeću pod pretsjedanjem sudije Abdurahmanovića Abdurahmana, uz sudjelovanje sudija – porotnika Kamenica Ibrahima i Pantelića Boška, kao članova vijeća, u krivičnom predmetu protiv opt. Hasanovića Muje zv. Krivaća i dr. koje javni tužilac okruga tuzlanskog optužnicom od 30. aprila 1947. K.202/47 i naknadnom optužnicom od 23. maja 1947. g. K.202/47 tuži radi krivičnog djela iz čl. 3. t. 3 i 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, nakon dana 18. novembra 1947. g. provedenog javnog i usmenog pretresa u prisutnosti optuženih, njihova branioca adv. Mehmedbašića Dr. Alije i pom. Javnog tužioca Lazića Gaje, donio je i dana 19. novembra 1947. godine proglasio ovu

presudu

Opt. 1/ HASANOVIĆ MUJO zv. Krivaća sin Ibrišima i Kovačević [?]ade, rodом i prebivalištem iz Purtića, srez Rogatica, star 23. godine, državljанин FNRJ, musliman, težak, oženjen, otac 1 djeteta, nepismen, sa imovinom od 20 dunuma zemlje, vojsku nije služio, navodno neosudjivan, u istražnom zatvoru od 4. II. 1947.g.

2/ DŽEBO UZEIR sin Hasana i Zejnilović Rave, rodом i prebivalištem iz Godjinja, srez Rogatica, rodjen 1903. g. državljанин FNRJ, musliman, pekar, oženjen, otac 5 djece, pismen, samouk, sa imovinom od 10 dunuma zemlje i jedne kuće, vojsku služio, osudjivan, u istražnom zatvoru od 4. II. 1947. godine;

krivi su

i to:

I/ HASANOVIĆ MUJO zv. Krivaća

a) što je neustanovljenoga dana i mjeseca 1941. godine stupio u Sudarevu ustašku miliciju i služio do oslobođenja, dakle stupio u naoružane vojničke formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe protiv svoje otadžbine;

b) što je 23. decembra 1943. god. u Han Pijesku sa drugim ustašama uhapsio Stjepanovića Mihajla i Patića Marinka te ih povelі prema Kusačama, putem ih tukli, a kada je Mihajlo pobjegao ubili su Marinka, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršili ratni zločin kao neposredni izvršilac hapšenja, nečovječnog postupanja i ubijstva;

c) što je u vrijeme pod b/ opljačkao stvari Patića Marinka i Stjepanovića Alekse⁹⁴⁰ i jednoga konja potonjega, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac pljačke privatne imovine;

d) što je neustanovljenoga dana i mjeseca maja 1944. godine u Kraljevu polju sa drugim ustašama odveo od kuće Maksimovića Ljubu, koji je nedaleko od kuće ubijen a potom opljačkao u društvu drugih ustaša sve stvari Ljubine i zapalio mu kuću, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac ubijstva, pljačke i paleža privatne imovine.

⁹³⁹ Документ је откуцан на писахој машини.

⁹⁴⁰ Изнад је наведен Михајло Стјепановић.

II. DŽEBO UZEIR

a) što je neustanovljenoga dana mjeseca aprila 1942. godine sa drugim ustašama učestvovao u paljenju sela Kusača, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac paleža privatne imovine.

b) što je neustanovljenog dana i mjeseca 1944. god. ubio u Kusačama Kosovića Laku i Josipa, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao učesnik ubijstva;

c) što je neustanovljenog dana u aprilu 1942. g. nešto prije toga učestvovao u odvođenju Tešića Jove i Slavka iz Žljebova te u ubijstvu Tešića Jove, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac odvođenja i ubijstva i dionik ubijstva,

čime su počinili krivična djela iz čl. 3. t. 3 a opt. Hasanović Mujo iz t. 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, pa se radi toga po čl. 4 istoga Zakona st. 2 upotrebom čl. 21 Z.o.v.k.a s obzirom na realni sticaj

osuđuju

1/ na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju i to:

a/ Hasanović Mujo zv. Krivača 2 /dvije/ godine a

b/ Džebo Uzeir 4 /četiri/ godine.

Obojici optuženih uračunava se u tu kaznu izdržani istražni zatvor od 4. II. 1947. godine.

2/ Oba optužena na gubitak političkih prava svaki u trajanju od 2 /dve/ godine;

3/ Oba optužena na solidarno snošenje troškova krivičnog postupka i svaki zase izvršenje kazne koji im se proglašava nenaplativim te se oslobodjavaju plaćanja paušalnog iznosa.

Na suprot tome

oslobodjavaju se od optužbe

i to:

1/ Hasanović Mujo

a) da je u vrije pod d/ zajedno sa Krivačom Nazifom izveo iz kuće Terzića Milovana u nameri da ga ubiju, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac pokušaja ubijstva;

b) da je neustanovljenog dana i mjeseca 1943. g. u Ročevićima iz puške ubio Zečevića Dobrisava, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac ubijstva.

2/ Džebo Uzeir

a) da je neustanovljenog dana i mjeseca aprila 1942. g. u Kusačama pobio 6 članova porodice Perovića Nedje, čime je za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac ubijstava;

b) da je neustanovljenog dana u aprilu 1942. g. sa drugim ustašama učestvovao u ubijstvu Mevalda Fritza žene mu Mileve i sina Tomislava; dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao saučesnik ubijstava.

Prema optužnici od 30 aprila o. g. K. 202/47, naknadnoj optužnici od 23. maja 1947. god. isti broj te u toku pretresa proširene optužnice stavlja se Hasanoviću Muji zv. Krivača i Džebo Uzeiru u grijeh učinjena krivična djela, navedena pobliže gore u dispozitivu.

Pred islednim vlastima kao i tokom glavnog pretresa oba optužena porekli su da su počinili djela koja im se stavljaju u teret te opt. Hasanović Mujo u svoju odbranu ističe, da je jedino služio u domobranstvu, a da nikada nije bio u ustašama. Da je njegov brat Nazif bio u ustašama. Da nije sudjelovao u hapšenjima, ubijstvima i pljačkama. Glede ubijstava Zečevića Dobrisava brani se, da istoga nije on ubio niti zna ko je izvršio. Priznaje da je sa oružnicima bio u kući Zečevića kojom zgodom da je bio potpuno pijan, pa je kasnije iz pričanja drugih saznao za ubijstvo Zečevića. Za vrijeme kada je ubijen Zečević imao je pušku svoga brata Nazifa i bratovu ustašku bluzu i kapu.

Džebo Uzeir navodi da je do konca maja 1942 go. bio u domobranskoj komori u Han Pijesku a u julu iste godine nasilno mobilisan u ustaše. Kada je selo Kusače popaljeno nije bio u ustašama u kojima je ostao svega 4 mjeseca.

Svjedok Maksimović Mara ustvrdila je, da su njenog muža odvele ustaše na čelu sa Nazifom Krivačom a među njima da je bio i optuženi Hasanović Mujo. Ko je ubio njenoga muža nezna. Kada je čula pucanj iz puške u tom momentu opt. Hasanović bio je u njenoj kući koji je nju zlostavljao a isto tako i Terzića Milovana.

Stjepanović Mihajlo naveo je da su ustaše njega zajedno sa Patićem Marinkom otjerale te su u njegovoj kući isti opljačkali sve njegove stvari koje su natovarili na konje i njih dvojicu ustjerali da vode konje. On je ugrabio zgodnu priliku i pobjegao. Do 2 ili 3 dana našli su Patića Marinka mrtva i iznakažena od uboda noževima. Tom zgodom nije nikoga poznao od ustaša, ali je čuo kako su nazivali opt. Hasanovića imenom Mujo i saznao sam tako za opt. Hasanovića zv. Krivača. Kasnije je sve to prijavio javnom tužiocu i kada je Hasanović dotjeran odmah je u njemu prepoznao onoga koji je njega i Patića Marinka otjerao.

Kod suočenja sa opt. Hasanovićem ostao je svjedok kod svoga iskaza.

Prema predlogu odbrane i javnog tužioca sud je pristupio preslušanju niže navedenih svjedoka.

Vidosava Patić kao svjedok izkazala je suglasno kao Stjepanović Mihajlo pri suočenju sa opt. Hasanovićem kategorički izjavila, da je opt. Hasanović kritičnog dana bio u njihovoj kući.

Svjedok Terzić Milovan ispovedio je, da opt. Hasanovića Muju nije poznavao i da kritičnom zgodom niti njega niti mu brata Nazifa, kojega je od prije poznavao nije video, pa stoga da nezna dali je i opt. Hasanović bio učesnikom zlo djela.

Adem Palo u samoj stvari ništa relevantno nije posvjedočio dok je Salihović Adem naveo, da opt. Hasanovića Muju poznaje dobro i da je Hasanović bio ustaša u 1942. godini. Da mu nije u znanju ko je ubio Zečevića Dobrisava t.j. dali opt. Hasanović ili žandar Salih.

Svjedoku Sučeski Mehmedaliji poznato je da je opt. Džebo Uzeir u 1941. godini stupio dobrovoljno u ustaše i nije mu u znanju ko je palio selo ali je video da je u toj akciji bio i Džebo. Da nezna ko je izvršio ubijstvo Kosorića Luke i Josipa a u to vrijeme da je bio i Džebo u ustaškoj miliciji.

Svjedok Djurić Jasenko istakao je da mu je Kreštalica Mujo pričao, da je u ubijstvu Patića Marinka učestvovao i opt. Hasanović Mujo a glede opt. Džebe znade da je isti stupio u ustaše 1941. godini ali da nije video da je sudjelovao u paljenju sela Kusača i u ubijstvu Kosorića Luke i Josipa već je zato čuo od Kosorić Jele pa računa da je i on bio kod toga kad je selo Kusača zapaljeno.

Svjedok Čardošević Emin zna također za opt. Džebu da je bio u ustaškoj miliciji a dalje naveo ja kao i prednji svjedok.

Hasanović Alija posvjedočio je kao i svjedok Sutjeska Mehmedalija s time, da mu nije poznato da je opt. Džebo bio u Sudarevoj= miliciji.

Mujo Kreštalica kao svjedok iskazao je da mu je Gušić Melka pričala da je Patića Marinka ubio brat opt. Hasanovića po imenu Nazif.

Pirić Huse poznaje oba optužena i zna da je Džebo Uzeir nosio vojničku pušku. Više mi ništa u znanju nije.

Kosorić Jela poznaje optuženog Džebu po čuvenju kao zločinca. Čila je po pričanju drugih da je Džebo ubio Fritza Mevalda ženu mu Milevu i sina Tomislava a isto tako Tošića Jovana. Sin Tošićev Slavko da je pobjegao sa streljanja i ispričao njoj cijeli događaj, da joj je poznato da je opt. Džebo učestvovao u paljenju sela Kusača i da je vodio ustaše.

Svjedok Hasanović Alija poznaje oba optužena i zna za opt. Džebu da je bio u miliciji i oboružan puškom. Za Mevalda Fritza zna iz vlastitog opažanja da su crne ustaše njega ženu mu i dvoje djece predali hrvatskim žandarima a ovi Nijemcima koji su ih odveli prema Han Kramu. Šta je sa Mevaldom bilo ja neznam. Ko je ubio Tošića Jovu da nezna sa njega su proveli Odžaković Mehmed i Halimanović Alija i predali ih ustašama u Dvorcu.

Tošić Slavko ne poznaje opt. Hasanovića dok mu se čini da drugog opt. poznaje. Drugog opt. Džebu da je vidjao u Kusačama u aprilu 1942. g. Isti Džebo čini mu se otjerao je njega i oca mu Jovana u Han Pijesak sa ostalim ustašama gdje su ubili njegova oca a on je pobjegao. Ustaše su vikale "Uzeire ja ću maloga" i po tome zaključuje da je to bio opt. Džebo.

Svjedok Idriz Memišević naveo je, da se je desio u Srebrenici kada se je vodila istraga po ubijstvu Zečevića Dobrisava. Ja sam hteo da udjem u kancelariju ali mu ustaša jedan koji je stražario nije dao unutra govoreći da se tamo nalazi Hasanović Mujo, i da je patrola otišla po oružnika Saliha radi ubijstva Zečevića. Do 15. minuta nakon toga izišao je Hasanović Mujo govoreći da je pušten iz zatvora jer da on nije kriv za ubijstvo Zečevića već oružnik Salih.

Svjedok Ahmić-Halilović Ahmo iskazao je u pogledu ubijstva Zečevića suglasno kao prije navedeni svjedok dok svjedok Perija Drago ne poznaje opt. Džebu niti zna što god navesti o samoj stvari.

Uzevši u razmatranje odbranu optuženih i pribrani dokazni materijal po predmetnom spisu te iskaze preslušanih svjedoka ovaj sud stekao je uvjerenje po krivici obojice optuženih za djela radi kojih ih je proglasio krivim.

Temeljem tih dokaza sud prima da opt. Hasanovića da je stupio u Sudarevu miliciju, da je sa drugim ustašama uhapsio Stepanovića Mihajla i Patića Marinka kojom je zgodom Marinko ubijen, da je opljačkao njihove stvari i konja potonjega i sa drugim ustašama odveo od kuće Maksimovića Ljubu koji je ubijen i u društvu drugih ustaša opljačkao Ljubine stvari.

Sud prima za Džebu Uzeira da je učestvovao u paljenju sela Kusača, da je ubio Kosorića Luku i Josipa i učestvovao u odvodjenju Tešića Jove i Slavka.

Ovo uvjerenje suda kako je već rečeno temelji se na pribranom dokaznom materijalu pa radi toga poricanje optuženih da nijesu počinili inkriminisana djela nije moglo biti uvaženo.

U radnjama optuženih vidi ovaj sud sve elemente krivičnih djela spomenutih u osudjujućem djelu dispozitiva pa ih je radi tih djela proglasio i krivim.

Pri odmerenju kazne uvaženo je obojici optuženih kao olakotno neprosvjećenost a kod Hasanovića još i neporočnost a kod Džebe mnogobrojnu obitelj a kao otegotno ništa.

Kazna je obojici optuženih u smislu čl. 21 Zakona o. v. k. odmerena ispod

najniže granice određeno po Zakonu s obzirom na stepen društvene opasnosti krivičnog djela i učinilaca.

Sud je pri odmerenju visine kazne obojici optuženih imao u vidu i veliku podvojenost i netrpeljivost među muslimanskim i pravoslavnim žvljem u ono vrijeme kada su djela počinjena smatrajući da im je odmerena kazna sasvim primjerena.

Troškovi krivičnog postupka i izvršenja kazne proglašeni su nenaplativim s obzirom na imovinsko stanje oba optužena, radi kojeg razloga oslobodjeni su i plaćanja paušalnog iznosa.

Oslobadjavajući dio presude zasniva se na pomanjkanju dokaza da su optuženi ta djela počinili pa je u pomanjkanju tih dokaza sud stekao uvjerenje da se optuženi učin tih djela radi kojih su oslobodjeni nemože upisati u grijeh pa ih je stoga u tom pogledu i oslobodio od optužbe.

Tuzla, 19. novembra 1947.

Za tačnost prepisa
Upravitelj sud. pisarnice:⁹⁴¹

2. Број 105/48⁹⁴²

Pretsjednik vijeća:
/Abdurahmanović/

⁹⁴¹ Испод се налази нечитак потпис.

⁹⁴² Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

OKRUŽNI SUD U TUZLI⁹⁴³

Broj. Ko. 296/46

PRESUDA

U ime naroda!

Okružni sud u Tuzli u vijeću pod pretsjedanjem sudije Vokića Milana a uz sudjelovanje sudija porotnika Džape Fehima i Mandića Mate kao članova vijeća, raspravljajući krivični predmet Konjića Nurije koga brani advokat Dr. Marko Tomić a koga javni tužilac u optužnici od 14. februara 1946. B. 340/46 tuži zbog zločina iz čl. 3 t. 3 i 4 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, nakon danas dne 26. septembra 1946. provedenog pretresa u prisutnosti optuženoga, njegova branitelja Dr. Marka Tomića te pomoćnika javnog tužioca Gaje Lazića donio je i proglasio sljedeću

presudu

Konjić⁹⁴⁴ Nurija umrl. Saliha i Fate rođene Bešlija, rođen 1900 godine u Olovu, srez Kladanj, gdje je prebivalištem i nadležan, Musliman, državljanin FNRJ, težak, bez imetka, oženjen otac jednog djeteta, pismen osuđen presudom ovoga suda od 22. maja 1946. broj Ko. 80/46 na 5 godina lišenje slobode sa prinudnim radom i 3 godine gubitka političkih prava sada u istražnom zatvoru

I. kriv je

što je neustanovljenoga dana i mjeseca u godini 1943. u Olovskim Lukama iz puške pokušao da ubije Mirjanovića Mladjena, ali je u zadnjem času bio u tome spriječen od prisutnih, dakle što je za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin pokušaja ubistva jugoslavenskog državljanina,

čime je počinio krivično djelo iz čl. 3 t. 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, pa se obzirom na čl. 18 citiranog zakona u vezi čl. 22 Zakona o vrstama kazne te u vezi pravomoćne presude ovoga suda od 22 maja 1946 kojom je osuđen pod Ko. 80/46 zbog zločina iz čl. 3 t. 3 i 4 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države na 5 godina lišenja slobode sa prinudnim radom i 3 godine gubitka političkih prava po čl. 16 Uredbe o vojnim sudovima

osuđuje

1/ na jedinstvenu kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 5 godina i 6 mjeseci /pet godina i šest mjeseci/, u koju mu se uračunava istražni zatvor od 22. augusta 1945. do dana pravomoćnosti ove presude,

2/ na gubitak političkih prava u trajanju od 3 /tri/ godine,

3/ na plaćanje troškova krivičnog postupka i izvršenja kazne te plaćanje paušalnog iznosa koji se troškovi proglašuju nenaplativim.

II. oslobodjava se optužbe

da je neustanovljenog dana i mjeseca u godini 1942. doveo svojoj kući u Olovu Palangeta Rosu iz Radačića i nad istom izvršio nasilnu obljubu, dakle da je za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin, kao neposredni izvršilac silovanja jugoslavenskih državljana, čime je počinio zločin iz čl. 3 t. 3 Zak. o kriv. djel. protiv naroda i države.

⁹⁴³ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁴⁴ Нејасно у оригиналном документу да ли пише „Коњић“ или „Кањић“.

razlozi

Pravomoćnom presudom ovoga suda od 22. maja 1946. broj Ko. 180/46 optuženi je osuđen zbog više ratnih zločina na kaznu lišenja slobode u trajanju od 5 godina, te na gubitak političkih prava u trajanju od 3 godine. Za neka djela između kojih i za djela koja su predmet današnjeg pretresa optuženi je oslobođen od optužbe, ali je Vrhovni sud svojom presudom od 20. VI. 1946. KŽV. 718/46 vratio na ponovno raspravljanje zločina koji su predmet današnjeg raspravljanja.

Optuženi se na današnjem pretresu brani da je istina pucao na Mirjanović Mladjena, ali pošto je ovaj prethodno pucao na njega.

Obrana optuženog nije osnovana.

Svjedok Žugić Miloš naveo je da je odnosne zgrade bio sa Mirjanić Mladjenom bio u mlinu Nifata Jamakovića, kada je optuženi došao pijan i naoružan, a obučen u ustašku uniformu i bez ikakvog razloga Mirjanića istjerao iz mlina na polje. Kad je Mirjanović prešao vodu optuženi je kleknuo i nanišanio pušku za Mirjanićem, ali su neki muslimani koji su bili prisutni priskočili i u zadnji čas ga u tome spriječili i optuženi je otišao. Svjedok je istakao da je Mirjanović Mladjen kasnije umro.

Na osnovu ovakvog dokaza sud je poprimio da je krivnja optuženoga u subjektivnom i objektivnom pravcu potpuno dokazana jer je on sa svoje strane bio učinio sve da zločin izvrši ali je sticajem okolnosti koje su bile izvan njega u tome spriječili.

Kod odmjeravanja kazne sud je optuženom uzeo kao olakotno nevinu porodicu a kao otegotno ništa te za ovo djelo odmjerio godinu dana lišenja slobode sa prinudnim radom a onda kaznu iz pravomoćne presude ovoga suda od 22. maja 1946. broj Ko. 80/46 od 5 godina lišenja slobode sa prinudnim radom kao strožiju povisio i izrekao jedinstvenu kaznu od 5 godina i 6 mjeseci lišenja slobode sa prinudnim radom kao gore.

Nasuprot tome sud je optuženoga oslobodio od optužbe za silovanje Palangeta Rose jer iz iskaza sestre imenovane Palangeta Rose proizlazi da je ova svjedokinja bila kod optuženoga koji je sa njom lijepo postupao dok je Palangeta Rosa bila kod Ismeta Mušića koji ju je silovao i poslije čega je Palangeta Rosa došla zajedno sa svojom sestrom – svjedokinjom Palangeta Bosom te danas optuženoga koji je i sa njom lijepo postupao. Palangeta Rosa je kasnije poginula.

Na osnovu ovakvog činjeničnog stanja sud je u pomanjkanju dokaza za ovo djelo optuženoga od optužbe oslobodio.

Tuzla, dne 26. septembra 1946.

Pretsjedavajući sudija
Vokić Milan

Za tačnost opravka,
Upravitelja sudske pisarnice,⁹⁴⁵

⁹⁴⁵ Испод се налази нечитак потпис.

OKRUŽNI SUD U TUZLI⁹⁴⁶
K. 392/47

PRESUDA

U Ime Naroda!

Okružni sud u Tuzli u vijeću pod pretsjedanjem sudije Halajkijevića Frde uz sudjelovanje sudija porotnika Stefanović Zore i Bešlagića Muharema kao članove vijeća u krivičnoj stvari protiv Gogića Rasima i drugova zbog krivičnih djela iz čl. 3 tač. 3 i 4 ZKND. koje javni tužilac okruga tuzlanskog optužnicom od 19 juna 1947 god. K.43 tuži radi krivičnih djela iz čl. 3 tač. 3 i 4 Z.K.N.D. po održanom i dovršenom javnom usmenom pretresu 23. XII. 1947 god. u prisutnosti pomoćnika javnog tužioca Lazića Gaje, optuženih i njihova branioca, a nakon predloga javnog tužioca da se optuženi osude po optužbi, a branioca i optuženih da se oslobode od optužbe donio je i proglasio ovu

presudu

Optuženi:

1. Gogić Rasim umrlog Muharema i Zade Ahmetović rodом i prebivalištem iz Kladnja, rođen 1902 godine, državljаниn FNRJ, Musliman, težak, oženjen otac devetero djece, nepismen, s imetkom od 40.000 Dinara, vojsku služio, ne osuđivan, pod istragom i u istražnom zatvoru od 20 maja 1947 godine,

2. Šarac Ibro umrlog Sabita i Munaze Selimović rodом i prebivalištem iz Rvani srez Kladanj, rođen 1892, državljаниn FNRJ, musliman, težak, oženjen otac osmero djece, nepismen, s imetkom od 40.000 Dinara, vojsku služio navodno ne osuđivan, pod istragom i u istražnom zatvoru od 5 juna 1947 godine,

3. Ahmetović Halil zvani Dinarac umrlog Ibri i Serife Huseinović, rodом i prebivalištem iz Gojovića srez Kladanj, rođen 1901, državljаниn FNRJ, musliman, težak, oženjen sa četvero djece, pismen samouk, s imetkom u iznosu od 5.000 dinara, vojsku služio, navodno ne osuđivan, pod istragom i u istražnom zatvoru od 20 maja 1947 godine,

4. Hasić Mehmedalija umrlog Adema i Aiće Djaknić rodом i prebivalištem iz Kladnja rođen 1907 godine, državljаниn FNRJ, težak i dundjer, oženjen otac četvero djece, pismen samouk sa imetkom u vrijednosti od jedne kuće i 4 dunuma zemlje, vojsku služio, navodno ne osuđivan, pod istragom i u istražnom zatvoru od 5 juna 1947 godine.

krivi su

I. Svi optuženi što su krajem 1941 godine ili početkom 1942 godine stupili u legiju u Kladnju i u istoj služili neko vrijeme a Šarac Ibro kasnije stupio i u ustaše u Tuzli i u istim služio 4 mjeseca, dakle što su za vreme neprijateljske okupacije stupili u naoružane vojničke formacije sastavljene od Jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe sa njim protiv svoje otadžbine.

II. Šarac Ibro, Ahmetović Halil i Hasić Mehmedalija što su neustanovljenog dana, mjeseca marta 1942 godine kao legionari sa drugim legionarima u selima Popovići i Pelemiši učestvovali u ubistvu Pelemiš Dejana i Savke, Gagić Jele i Dušanke i Pepić Triše, te u pokušaju ubistva Pelemiša Vladimira, dakle što su za vreme neprijateljske okupacije učestvovali u izvršenju ubistava i pokušaju ubistva stanovnika Jugoslavije.

III. Gogić Rasim; Što je neustanovljenog dana mjeseca avgusta ili septembra

⁹⁴⁶ Документ је откуцан на писаћој машини

1942 godine u Dopascima sudjelovao u ubistvu Pepić Miloša, te Lazić Zarija, Lazić Vićentija, Lazić Luke, Popović Janka i Popović Stevke, te u pljački imovine istih i ostalih seljana i u paležu kuća, dakle što je u vreme neprijateljske okupacije učestvovao u ubistvu stanovnika, pljački i paležu imovine stanovnika Jugoslavije.

IV. Šarac Ibro što je neustanovljenog dana mjeseca jula 1942 godine kao legionar u Trnovi sa drugim legionarima učestvovao u ubistvu Glišić Todora i Ćosić Miloša, Lulić Savke, Andje i Miloša, te pljački i paležu imovine u selima, dakle u vrijeme neprijateljske okupacije izvršili ratni zločin učešćem u ubistvu, pljački i paležu imovine stanovnika Jugoslavije.

Čime su počinili:

I. Svi optuženi djelom pod I/ krivično djelo iz čl. 3 tač. 4 Z.K.N.D. – A Gogić djelom pod II. Šarac djelom pod III. i IV. a Ahmetović i Hasić djelima pod III. ratni zločin iz čl. 3 tač. 3 Z. K. N. D. – pa se za ova djela

A/ osuduju

I. Gogić Rasim na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 4 /četiri/ godine u koju mu se kaznu uračunava izdržani istražni zatvor od 20 maja 1947 godine – te na kaznu gubitka svih političkih prava u trajanju od 3 /tri/ godine.

II. Šarac Ibro na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 4 /četiri/ godine i 8 /osam/ mjeseci u koju mu se kazna uračunava izdržani istražni zatvor od 5 juna 1947 godine – te na tri godine gubitka svih političkih prava.

III. Ahmetović Halil na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 2 /dvije/ godine i 1 /jedan mjesec u koju mu se kaznu uračunava izdržani istražni zatvor od 20 maja 1947 godine – te na gubitak svih političkih prava u trajanju od 2 /dvije/ godine.

IV. Hasić Mehmedalija na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 1 /jedne/ godine i 4 /četiri/ mjeseca u koju mu se kaznu uračunava izdržani istražni zatvor od 5 juna 1947 godine – te na gubitak svih političkih prava u trajanju od 2 /dvije/ godine.

V. Svi osuđeni dužni su snositi troškove krivičnog postupka i izvršenju kazne na jednake djelove, a izvršenje kazne svaki za sebe koji se troškovi proglašavaju nenaplativim, te se oslobadaju naknada paušalnog iznosa.

B/ oslobodavaju se od optužbe

I. 1. Gogić Rasim

2. Salihović Hemed sin Alije i Henife Cibarić, rodnom i prebivalištem iz Gojselića srez Kladanj, rođen 1906 godine, državljanin FNRJ, musliman, težak, oženjen otac četvero djece, pismen, samouk, s imetkom u vrijednosti od 30.000 Dinara, vojsku služio, navodno neosudjivan, pod istragom i u istražnom zatvoru od 5 juna 1947 godine.

3. Čaušević Mujo umrlog Hamdije i Hate Avdić rodnom i prebivalištem iz Gojselića srez Kladanj, rođen 1900 godine, državljanin FNRJ, musliman, težak, oženjen bez djece, nepismen, s imetkom od jedne kuće i 30 duluma zemlje, vojsku služio, navodno ne osudjivan, pod istragom i u istražnom zatvoru od 7 juna 1947 godine.

Da su neustanovljenog dana mjeseca marta 1942 godine kao legionari sa drugim legionarima u Popovićima i Pelemišima učestvovali u ubistvu Pelemiš Dejana i Savke, Gagić Jele i Dušanke i Pepić Triše, te u pokušaju ubistva Pelemiša Vladimira, dakle da su u vrijeme neprijateljske okupacije učestvovali u ubistvu stanovnika Jugoslavije čime bi počinili ratni zločin iz čl. 3 tač. 3 Z.K.N.D.

II. Gogić Rasim – da je neustanovljenog dana mjeseca jula 1944 godine u Pepićima kao legionar sa drugim legionarima i [?] ⁹⁴⁷ učestvovao u pljački imovine Pepić Matije, dakle da je za vrijeme neprijateljske okupacije učestvovao u pljački imovine stanovnika Jugoslavije – čime bi počinio ratni zločin iz čl. 3 tač. 3 Z.K.N.D.

III. Ahmetović Halil da je neustanovljenog dana mjeseca septembra ili oktobra 1943 godine u Dopascima i Tupanrima sa drugim legionarima učestvovao u ubistvu Lazić Petronije, dakle da je u vreme neprijateljske okupacije učestvovao u ubistvu stanovnika Jugoslavije čime bi počinio ratni zločin iz čl. 3 tač. 3 Z.K.N.D.

IV. 1. Šarac Ibro.

2. Brkić Abdo zvani Čarić umrlog Bajre i Rmke Musasmajić rodом iz Doli prebivalištem iz Ravna srez Kladanj, rodjen 1910 godine, državljаnin FNRJ, musliman, težak, oženjen, sa šestero djece, nepismen, s imetkom od 6 000 Dinara, vojsku služio, osuđen, presudom okružnog suda u Tuzli od 12/II – 1946. godine Ko. 60/46 zbog djela iz čl. 3 tač. 3 i 4 Z.K.D.N.D. na 6 mjeseci lišenja slobode sa prinudnim radom, sada na izdržavanju kazne u Tuzli – da su neustanovljenog dana mjeseca aprila 1942. godine kao legionari u Trnovi sa drugim legionarima učestvovali u ubistvu Čolić Jele te pljački i paležu imovine Čolić Obrena, Glišić Mladena, Lulić Ruže, Čosić Savke i u paležu njihove imovine a po tom istog dana u Stupanarima ⁹⁴⁸ učestvovali u pljački i paležu imovine Reljić Davida, Lukić Grozde i Tepić Ratka, dakle da su za vrijeme neprijateljske okupacije izvršili ratni zločin kao učesnici u izvršenju ubistva, pljačke i paleža imovine stanovnika Jugoslavije, čime bi počinili ratni zločin iz čl. 3 tač. 3 Z.K.D.N.D.

C/ odbija se optužba

protiv:

1/ Salihović Hameda i Čaušević Muje da su krajem 1941. godine ili početkom 1942 stupili u legiju u Kladnju i u istoj služili duže vrijeme, dakle da su za vrijeme neprijateljske okupacije stupili u naoružane vojničke formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe s njime protiv svoje otadžbine,

Čime bi počinili krivično djelo iz čl. 3 tač. 4 Z.K.D.N.D.

Troškove postupka oslobadjajućeg dijela presude i dijela kojim se optužbe odbija snosi državna blagajna.

razlozi

Svi optuženi osim Ahmetovića priznali su da su služili u legiji u Kladnju a Šarac Ibro da je služio i u ustašama. Optuženi Ahmetović priznao je da je bio sa legijom u martu 1942. godine kad je legija išla u Popoviće i Pelemišе te 1941. u mjesecu oktobru kad je legija išla u Dopasce ⁹⁴⁹ kojom je zgodom ubijena Lazić Petronija, braneći se da je tim zgodom bio samo vodič bez oružja. Optuženi Salihović i Čaušević priznali su takodjer kao i Šarac, Ahmetović i Hasić da su bili prisutni 1942. godine sa ostalom legijom u akciji na selo Popoviće i Pelemišе no ova dva poslednja iskazali su da nisu doprinijeli ništa što bi im akciji pomoglo da postignu uspjeh. Medjutim Salihović Hemed istakao je da je neposredno zauzeo se za puštanje povedenih lica iz sela i izmedju ostalih da se je zauzeo za pohvatane Srbe te sa oba ova optužena naročito istakli da su već u to doba stvarno saradjivali sa pristašama NOP-a. – Sva ostala djela optuženi su poredili a Šarac Ibro u pogledu djela pod IV presude priznao je da je kritične zgode bio u kući Glišića ali da nije učestvovao ni u ubistvu ni u pljački ni paležu.

⁹⁴⁷ Ријеч је замућена и не види се шта пише.

⁹⁴⁸ Име села се јасно не види.

⁹⁴⁹ Јасно се не види име села.

Na osnovu priznanja optuženih Gogića, Šarca i Hasića u vezi sa iskazima ostalih preslušanih svjedoka sud prima dokazanim da su zaista služili u legiji a Šarac i u ustašama . – Odbrana optuženoga Ahmetović Halila da nije bio u legiji oborena je okolnošću da je sa legijom išao u sela Popoviće i Pelemiše kako to sam priznaje te da je 1941. godine takodjer išao u Dopasce što znači da je optuženi Ahmetović redovito se nalazio u akcijama sa legijom a kad se ima u vidu da je nosio i pušku polazeći u akcije sa legijom – što je naročito istakao optuženi Hasić Mehmedalija – to se logično morao poprimiti da je optuženi Ahmetović zaista bio pripadnik Hasićeve legije u čemu stoje elementi krivičnog djela iz čl. 3 tač. 4 pa je valjalo sva četiri optužena za ovo djelo proglasiti krivim.

U pogledu djela pod II/ presude utvrđeno je na osnovu priznanja optuženih Šarca, Ahmetovića i Hasića da su zaista sudjelovali u akciji u Pelemišima pa kad se ima u vidu iskaz svjedoka Pelemiš Vladimira – koji je naveo da je Ahmetović u razgovoru sa uhvaćenim Pepić Trišom prijeteci se izjasnio prema Pepiću Triši te kad se uzme u obzir da su Šarac i Hasić prema iskazu Pelemiš Vladimira bili u onoj grupi i to neposredno koja je gonila njega i Pepića to se po svemu tome mora zaključiti da sva tri optužena svojim prisustvom doprinijeli da se izvrši djelo ubistva Pepić Triše i pokušaj ubistva Pepić Vladimira – a s druge strane kad se ima u vidu da su od iste legije istog dana pobijene i ostala lica navedena pod II a/ presude te se logično mora zaključiti da su sva tri poznata optužena učestvovali u izvršenju pod II a/ presude pa ih je valjalo za to djelo proglasiti krivim.

Odbrana optuženog Gogića u pogledu djela pod III a/ presude stoji u negiranju. Medjutim ako imamo u vidu iskaz svjedoka Pepić Rade - vidjećemo da ovaj svjedok poznaje optuženog Gogića, da ga je vidio “U prtenim haljinama sa mitraljezom“ i da je on lično pucao u Pepić Miloša, u vezi sa iskazom svjedokinje Vukane Lazić koja je – navela da je vidjela sa onom vojskom koja je pobila Lazića i jednog civila u prtenim haljinama a kasnije joj Jovanka Popović – Lazić rekla da je prepoznala optuženog Gogić Rasima “vračara“ iz Kladnja i da je imao puškomitraljez savesno sa iskazom svjedokinje Miholjke Lazić koja je takodjer navela da joj je Jovana Kostić rekla da je poznala kritične zgode Gogić Rasima i da ju je Gogić odbranio kad su je neka druga dvojica htjela ubiti – sve te okolnosti obaraju odbranu optuženog Gogića i utvrđuju uvjerenje da je optuženi Gogić zaista predmetne zgode bio među ostalima pri izvršenju navedenog djela. Kraj ovakog stanja stvari sud nema razloga da posumnja u iskaz svjedoka Pepić Rade pa u vezi svega gore izloženoga poprima da je optuženi sa ostalim sudjelovao u izvršenju djela pod A III/ presude, jer je ostalim svjedocima utvrđeno da su sva navedena lica pobijena navedene zgode te da je opljačkana imovina i popaljene kuće. Na osnovu svega izloženoga valjalo je optuženog Gogića za navedena djela proglasiti krivim jer sadrži sve elemente ratnog zločina iz čl. 3 i tač. 3 Z.K.D.N.D.

U pogledu djela pod A IV/ presude iz priznanja optuženog Šarca proizlazi da je zaista bio one zgode u kući Glišić Danila a kad se uvažavaju iskazi svjedokinje Gliš Cvijete, Višnje i Danila iz čijih iskaza proizlazi da je optuženi Šarac kritične zgode bio legionar, da ih je kao Srbe ružio i grdio, da je u torbi nosio opljačkane stvari te da su navedene zgode pobijena navedena lica opljačkana imovina i popaljeno te se logično mora poprimiti da je optuženi kao legionar sa ostalim učestvovao u ovom djelu što je sud na osnovu izrečenoga poprimio dokazanim, a to se u tom djela stječu elementi krivičnog djela iz čl. 3 tač. 3 Z.K.D.N.D. to ga je valjalo za to djelo proglasiti krivim.

Pri odmjeravanju kazne u pogledu sva četiri optužena sud je uvažio kao olakotne okolnosti izvanredne prilike pod kojima se djelo zbilo a koje su obzirom na neprosvjećenost optuženih moralo psihološki negativno djelovati na optužene, neporečnost, opterećenost obiteljima te je u pogledu djela pod A I/ našao da u pogledu

svih optuženih treba primijeniti čl. 21 Z.V.K. pa je svima optuženim za djelo pod I/ snizio kaznu ispod najmanje zakonom određene mjere i izrekao je kaznu obzirom na njihovo dioništvo u ostalim djelima pa im je odmjerio kaznu prema stepenu društvene opasnosti i to kako slijedi:

1/ Gogić Rasim za djelo pod I/ na jednu godinu lišenja slobode sa prinudnim radom i jednu godinu gubitka političkih prava a za djelo pod III sa tri ipo godine lišenja slobode sa prinudnim radom i 2 godine gubitka političkih prava pa su je kaznu za poslednje djelo kao teže pooštrio i izrekao ukupnu kaznu kao u tenoru.

2/ Optuženom Šarac Ibri za djelo pod A I/ sa 1 ½ godina lišenje slobode sa prinudnim radom i jednu godinu gubitka političkih prava, za djelo pod A II/ sa dvije godine lišenja slobode sa prinudnim radom i 1 godinu gubitka političkih prava a za djelo pod IV sa 2, ½ godine lišenja slobode sa prinudnim radom i jednu godinu gubitka svih političkih prava pa mu je kazna za djelo pod IV kao najteža pooštrio i izrekao ukupnu kaznu kao u tenoru.

3/ Ahmetović Halilu za djelo pod A I/ na 6 mjeseci lišenja slobode sa prinudnim radom i 1 godinom gubitka političkih prava i za djelo pod II/ na 2 godine lišenja slobode sa prinudnim radom pa je kaznu za djelo pod II/ pooštrio i izrekao ukupnu kaznu kao u tenoru.

4/ Hasić Mehmedaliji za djelo pod A I/ 6 mjeseci lišenja slobode sa prinudnim radom i 1 godinom gubitka političkih prava a za djelo pod A II/ na 1 godinu i 2 mjeseca i jednu godinu gubitka političkih prava pa je kaznu za drugo djelo pooštrio i izrekao ukupnu kaznu kao u tenoru.

Pri odmjeravanju kazne za djelo pod II/ Šaracu i Ahmetoviću sud je našao da su ova dva optužena bili aktivniji kritične zgode a to je utvrđeno na Ahmetovića dokazanom prijetnjom koju je ovaj izrekao Pepić Triši a u pogledu Šarca što je bio neposredno do Pepića i Pelemiša kad je pucano na njih pa se u tim okolnostima očito vidi stepen društvene opasnosti prvo spomenute dvojice optuženih nego što je stepen opasnosti optuženog Hasića pa je valjalo upoređujući stepen društvene opasnosti ovih optuženih razvrstati kaznu kao u tenoru.

U pogledu oslobadjajućeg dijela presude za djelo pod B/ I utvrđeno je da su Salihović Hemed i Čaušević Mujo kritične zgode bili prisutni u akciji na selo Pelemiš i Popovića. Međutim iz iskaza samih optuženih proističe da je Salihović Hemed na razne načine pokušavao da zaštiti, predmetne zgode, progonjene Srbe a isto tako i Čaušević Mujo. U tom pogledu treba imati u vidu iskaz svjedoka Pelemiš Vladimira koji je naveo kako je čuo kad je Salihović tražio da se vrate kućama žene i djeca pa da su bili zajedno vraćeni te da je njemu Salihović Hemed odriješio ruke, sve to u vezi sa ostalim dokazima upućuje na to da se logično mora poprimiti da optuženi Salihović Hemed i Čaušević Mujo nisu svojom voljom svjesno sudjelovali u djelima koja je vršila legija kritične zgode. Ovo naprijed poprimljeno ostaje tim nedvojbenije ako se ima u vidu iskaz svjedoka Pelemiš Vladimira koji je izričito naveo da je Čaušević Mujo odmah tada nakon ovog događaja saradjivao sa partizanima a isto tako i Salihović što potvrđuju mnogobrojni dokazi iskazima preslušanih svjedoka i priloženih uvjerenja, a naročito iskazom svjedoka Milović Vase koji je izričito istakao i nabrojao više slučajeva pomaganja NVO-a po optuženima sa jedne strane – a s druge strane protivljenja i suprostavljanja ustaškim i fašističkim akcijama i postupcima na osnovu čega sud je stekao uvjerenje da optuženi Čaušević i Salihović nisu bili dionici predmetnih zlodjela t.j. da njihova volja ne samo nije djelovala u skladu sa voljom okupatora i njegovih pomagača da je njihova volja djelovala u suprotnom pravcu pa je sud našao da u nazočnom slučaju nema subjektivne krivnje za ova dva okrivljena pa ih je valjalo za ta djela osloboditi od optužbe.

U pogledu Ahmetović Halila utvrđeno je da je kritične zgode sa ostalim legionarima bio u Dopascima kada je ubijena Lazić Petronija no ako se ima u vidu

iskaz svjedokinje Lazić Miholjke koja je određeno i jasno u svom iskazu istakla da je kritične zgrade nju Miholjku neki vojnik htio ubiti no da ju je optuženi Ahmetović odlučno uzeo u zaštitu zaklonivši je zapravo svojim tijelom s jedne strane a s druge strane imajući u vidu iskaz iste ove svjedokinje da optuženi nije imao puške sud zaključuje da optuženi Ahmetović u predmetnoj akciji nije svojom odlukom niti svjesno učestvovao a u pogledu ubijanja nedvojbeno se ogradio time što je zaštitio Miholjku te obzirom na okolnost da predmetne zgrade nije imao pušku sud je našao da optuženi nije bio učesnik u predmetnom djelu pa ga je valjalo osloboditi od optužbe za ovo djelo.

U pogledu djela pod B II/ sud je našao da nema dokaza da je to djelo počinio optuženi Gogić jer svjedok Pepić Matija nije mogao neposredno opažati predmetni slučaj pa se logično na njegov iskaz ne može pouzdano osloniti, te je usljed pomanjkanja drugih dokaza valjalo Gogića za ovo djelo osloboditi od optužbe.

U pogledu djela pod B IV/ sud je našao da na temelju provedenih dokaza nije mogao steći uvjerenje da su optuženi Šarac i Brkić učestvovali u predmetnom djelu jer su svi dokazi u tom pogledu neodređeni nepouzđani pa je dosljedno tome valjalo optužene za ovo djelo osloboditi od optužbe usljed pomanjkanja dokaza.

Pošto su optuženi Čaušević i Salihović oslobođeni od optužbe za djelo pod B/ I a za druge ratne zločine uopšte nisu ni tuženi to se u pogledu djela pod c presuda imade primijeniti Ukaz o amnestiji od 3/VIII – 1945. godine i dosljedno tome odbiti optužbu.

U pogledu snošenja troškova krivičnog postupka glede osudjujućeg dijela presude sud je troškove oglosio nenaplativim jer je našao da su osuđeni siromašnih imovnih prilika te da bi snošenjem troškova bila ugrožena ishrana njihova i njihovih obitelji.

U pogledu oslobađajućeg dijela presude kao i u pogledu dijela koji se optužba odbija valjalo je u pogledu troškova riješiti kao gore.

Tuzla, 23/III – 1947. godine.

Pretsjednik vijeća:
Halajkijević Ferdo

Za tačnost opravka
Upravitelj sudske pisarnice⁹⁵⁰

2. Број 104/48⁹⁵¹

⁹⁵⁰ Испод се налази нечитак потпис.

⁹⁵¹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

Okružni sud u Tuzli⁹⁵²
Broj. Ko. 461/46

2. бр. 3547/46⁹⁵³

PRESUDA

U ime naroda!

Okružni sud u Tuzli u vijeću pod pretsjedanjem sudije Vokića Milana a uz sudjelovanje sudija Deletis Jakova i Perić Lepojke kao i članova vijeća radpravljaјуći krivični predmet Berkovac Ejuba koga javni tužilac u optužnici od 23. IX. 1946. broj E.1179/46 tuži zbog krivičnog djela iz čl. 3 t. 3 i 5 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, nakon danas dne 30. IX. 1946. provedenog pretresa u prisutnosti branitelja optuženoga po službenoj dužnosti Dr. Steve Milčića advokata koji je odsutnom optuženom postavljen temeljem čl. 14 Stav. 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, te prisutnosti pomoćnika javnog tužioca Gaje Lazića, donio je i proglasio slijedeću

presudu

Berkovac Ejub iz Kladnja, Musliman, državljanin FNRJ. težak, sada u bjegstvu ostala generalija nepozata,

kriv je

a/ što je neustanovljenog dana i mjeseca u 1943 ili 1944 godini stupio u 13. njemačku SS diviziju, dakle za vrijeme rata protiv Jugoslavije primio se službe u neprijateljskoj vojsci učestvuјуći u ratu protiv svoje otadžbine,

b/ što je neustanovljenoga dana u julu 1944 godini sa grupom SS trupa učestvovao u paljenju kuća i drugih zgrada u selu Tupanarima kojom prigodom je izgorila i kuća sa sporednim zgradama vlasništvo Lazić Milojke, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin, kao saučesnik u paljevini privatne imovine jugoslavenskih državljana, čime je počinio ratni zločin iz čl. 3 t. 3 i 5 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, pa se obzirom na čl. 18 citiranog zakona a u vezi čl. 22 Zakona o vrstama kazne po čl. 16 Uredbe o vojnim sudovima

osuđuje

1/ na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 5 /pet/ godina,
2/ na gubitak političkih prava u trajanju od 3 /tri/ godine,
3/ na plaćanje troškova krivičnog postupka i izvršenje kazne te paušalnog iznosa od 1000 dinara koji se troškovi proglašuju nenaplativim.

razlozi

Optuženi se nalazi u bjegstvu sada nepoznatog boravišta pa je protiv njega pretres proveden u njegovom odsustvu a pošto mu je prethodno postavljen branitelj po čl. 14 stav 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

Uvjerenje o krivnji sud je stekao na osnovu iskaza svjedoka Lazić Miholjke, Sime i Vukana, koji su suglasno naveli da su u VII. ofanzivi SS grupe zapalile Tupanare kojom prigodom je izgorila i kuća sa ostalim zgradama Lazić Miholjke, a od kojih svjedoka je Lazić Miholjka među pripadnicima SS trupa prepoznala i optuženoga Berkovca Ejuba iz Kladnja.

Na osnovu izloženoga krivnja optuženoga ukazuje se u subjektivnom i

⁹⁵² Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁵³ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

objektivnom pravcu potpuno dokazana.

Kod odmjeranja kazne sud je optuženom uzeo u obzir jedino veličinu štete jer drugih podataka nije imao te odmjerio kaznu kao gore, poprimivši da je tim primjerena stepenu optuženikove krivične odgovornosti.

Tuzla, dne 30. septembra 1946.

Pretsjedavajući sudija
Vokić Milan

Za tačnost opravka,
Upravitelj sudske pisarnice,

Hrustanbegović

OKRUŽNI SUD U TUZLI⁹⁵⁴
K. 467/47

PRESUDA U IME NARODA!

Okružni sud u Tuzli u vijeću sastavljenom od sudije Bajre Mešića kao pretsjednika vijeća Bučana⁹⁵⁵ Stanimirovića i Matilde Dundić sudija porotnika kao članova vijeća u krivičnom predmetu protiv Mujke Kljajića i drugova radi kriv. djela iz čl. 3 tač. 3 i 4 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države povodom Javnog tužilaštva za okrug tuzlanski a nakon danas 20 novembra 1947 god. dovršenog javnog pretresa po predlogu javnog tužioca da se optuženi proglase krivim i branioca da se oslobode ili što blaže kazne izrekao ovu

presudu

1/ Opt. Kljajić Mujko sin Ibri i majke Fate rođj. Hadrović, islamske vjere, rodом i prebivalištem iz Bukova Dola srez Kladanj, rođjen 1901 godine, oženjen otac 4 djece, pismen sa imetkom u vrijednosti od 20.000 Dinara, vojsku služio, osuđjivan zbog ubistva za vrijeme stare Jugoslavije, sada u istražnom zatvoru,

2/ Opt. Rašid Hasanspahić um. Sulejmana, i majke Djulke rođj. Dević rodом i prebivalištem iz [?]inova⁹⁵⁶ srez Kladanj, rođjen 1896 godine, oženjen, otac troje djece, nepismen sa imetkom od 30 dunuma zemlje, vojsku služio, neosuđjivan, sada u istražnom zatvoru,

3/ Opt. Hasan Manso sin Ibri i Fate rođj. Gondžić, rodом i prebivalištem iz Moguša⁹⁵⁷ srez Kladanj, težak, državljаниn FNRJ, oženjen, otac troje djece, nepismen, vojsku služio, sa imetkom u vrijednosti od 30.000 Dinara, neosuđjivan, sada u istražnom zatvoru,

4/ Opt. Sulejman Manso sin Omera i majke Rifije rođj. Hadrović, rodом i prebivalištem iz Moguša srez Kladanj, rođjen 1904 godine, težak, državljаниn FNRJ, musliman, sa imetkom u vrijednosti od 50.000 Din., neosuđjivan, sada u istražnom zatvoru,

5/ Opt. Kljajić Fehim sin Avdije i Džemile rođj. Hasanspahić, rodом i prebivalištem iz Bukova Dola srez Kladanj, rođjen 1913 godine, državljаниn FNRJ, musliman, težak, oženjen otac dvoje djece, pismen, vojsku služio, bez imetka, navodno neosuđjivan, sada u istražnom zatvoru.

krivi su

i to Kljajić Mujko, Rašid Hasanspahić, Manso Hasan, Manso Sulejman, i Kljajić Fehim

što su 1941 ili 1942 godine stupili u ustašku miliciju u kojoj su ostali neko vrijeme, što su dakle stupili u naoružane neprijateljske formacije,

a opt. Kljajić Mujko, Hasanspahić Rašid, Hasan Manso i Kljajić Fehim što su neustanovljenog dana mjeseca decembra 1943 godine u Solunu učestvovali u hvatanju dvojice partizana i u njihovom ubistvu,

Sam Kljajić Mujko što je neustanovljenoga dana mjeseca septembra 1941

⁹⁵⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁵⁵ Име поротника се не види јасно.

⁹⁵⁶ Недостаје прво слово села.

⁹⁵⁷ Име села се не види јасно.

godine ušestvovao sa nekoliko nepoznatih ustaša u sprovođenju Stukelj Stanka koji se više nikada nije povratio,

čime su počinili kriv. djelo iz Člana 3 tač. 3 i 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države pa su radi toga po čl. 4 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države u vezi člana 21 Zakona o vrstama kazne

osuduju

i to: Kljajić Mujko na kaznu lišenja slobode u trajanju od 9 /devet/ godina i tri godine gubitka političkih prava,

Hasanspahić Rašid i Kljajić Fehim na kaznu lišenje slobode sa prinudnim radom u trajanju od po 2 /dvije/ godine te po jednu godinu gubitka političkih prava,

Hasan Manso na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 4 /četiri/ godine i dvije godine gubitka politički prava,

Sulejman Manso na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju 1 /jedne/ godine, i jednu godinu gubitka političkih prava.

U izrečenu kaznu uračunava se osuđenim izdržani istražni zatvor i to: Kljajić Mujki i Hasanspahić Rašidu od 8 februara 1947 godine a Mansi Hasanu, Mansi Sulejmanu i Kljajić Fehimu od 26 jula 1947 godine.

Troškovi krivičnog postupka proglašavaju se za opt. Kljajić Mujku, Hasanspahić Rašida, Hasan Mansu i Sulejmana naplativim a paušalni iznos se za svakoga ustanovljava na po 1000 Din., dok se troškovi kriv. postupka izvršenja kazne za opt. Kljajić Fehima proglašavaju nenaplativim a isti se oslobodjava plaćanja paušalnog iznosa.

Nasuprot tome optuženi Manso Sulejman oslobodjava se od optužbe:

da je neustanovljenog dana mjeseca decembra 1943 godine u Solunu kao ustaški milicioner sa Kljajić Mujkom, Hasanspahić Rašidom, učestvovao u hapšenju dvojice nepoznatih partizana, koje su iste noći pobili.

razlozi

Svo pet optuženika priznaju da su služili u ustaškoj miliciji samo poriču da se zvala ustaška milicija nego seoska..

Opt. Mujko Kljajić ne priznaje da je bio učesnik u hapšenju i odvođenju Stanka Štukelja nego navodi da su to hapšenje i odvođenje izvršili Gleda Sulejman i Krivalić Fehim koji su tada bili ustaše.

U pogledu djela hvatanja i ubistva dvojice partizana ni jedan od optuženih nije priznao da je bilo koji od njih učestvovao u hvatanju navedenih partizana niti im je uopšte poznato šta je bilo dalje sa dva uhvaćena partizana. Jedino što opt. Mujko Kljajić, Fehim Kljajić i Hasan Manso priznali su da su bili prisutni kada su Sulejman Gleda i Mirko Krčo pronašli u šumi dva čovjeka te je Gleda pozvao ove optužene da predju preko rijeke i da su zajedno sprovedi iste do šumarnice, a opt. Rašid je priznao samo to da je u šumarnici vidio zarobljene partizane da u njihovom hvatanju nije imao nikakvog učešća. Optuženi Sulejman Manso nije uopšte priznao da je imao bilo kakvog učešća u hvatanju ili ubistvu ovih partizana i da u to vrijeme uopšte nije ni bio u miliciji nego u civilu kod svoje kuće.

Svjedok Milka Štukaljić iskazala je da je optuženi Mujko Kljajić u godini 1941 došao sa još 6-7 naoružanih ljudi među kojima je poznavala od ranije samo optuženog Mujku te je Mujko naredio da se njen muž Stanko sveže i tada su ga otjerali i Stanko se više nikada nije povratio.

Svjedok Krčo Mirko iskazao je da su koncem 1943 godine bila zalutala dva partizana koji su od njega zatražili da jedu te im je rekao da se sklone u šiblj pokraj vode ali su naišle ustaše Sulejman Gleda koji je tražio da se ta dva partizana predaju te su se oni i predali i tada je Gleda povikao i ustaše koji su bili s one strane rijeke

Krivaje a to su Mujko Kljajić, dvojica Mansa i neki Ibrahim Spahić te su tu dvojicu odveli i sutradan da je čuo da su partizani pobijeni. Opt. Rašid nije bio kod samog zarobljavanja.

Svjedok Spahić Ibrahim lugar iskazao je da je bio slučajno prisutan kada su ustaše zarobile dvojicu partizana koji su se bili sakrili u šiblju i tu je vidio Mujku Kljajića sa još dvojicom naoružani nije poznavao.

Svjedok Milovan Kovačević također je iskazao da je vidio da su kod hapšenja dvojice partizana bili prisutni i Mujko Kljajić i Hasan Manso.

Na temelju ovakvog stanja stvari sud je optužene proglasio krivim kao što je u dispozitivnom dijelu presude navedene to na temelju djelimičnog priznanja optuženih i iskaza saslušanih svjedoka. Naime ova petorica optuženika u glavnom priznaju da su bili u miliciji a iz iskaza gore navedenih svjedoka proizlazi da su isti bili u ustaškoj miliciji i sud smatra da su u tu ustašku miliciju isti optuženi dobrovoljno stupili pa ih je radi toga proglasio krivim za to djelo jer je isto dokazano kako iskazima saslušanih svjedoka tako i priznanjem optuženika.

Što se tiče djela u pogledu hapšenja Stanka Štukelje sud je stekao uvjerenje da je Mujko Kljajić to djelo izvršio jer je to nedvojbeno dokazano saslušanim svjedocima a naročito svjedokinjom Milkom Štukeljić, te Hasanspahić Ibrahim koji je na današnjem pretresu saslušan.

Što se tiče hvatanja i ubistva dvojice partizana sud je došao do uvjerenja da su optuženi Mujko Kljajić, Rašid Hasanspahić, Manso Hasan i Kljajić Fehim bili učesnici kako u samom hvatanju tako i ubistvu jer to proizlazi iz djelimičnog priznanja optuženih a i iz iskaza svjedoka Krče Mirka i Spahić Ibrahima, te Halilovića Halila koji je u šumarnici gdje su bili zatvoreni partizani vidio opt. Mujku Kljajića, i ostale.

Radi toga je sud opt. Kljajić Mujku, Rašida Hasanspahića, Manso Hasana i Kljajić Fehima proglasio krivim i za ovo djelo jer smatra da su oni bili učesnici u hvatanju i likvidiranju dva zarobljena partizana jer je sud došao do uvjerenja da su oni kao tadašnje ustaše bili u stanju da učine svaki zločin pa i ovi za koji su tuženi.

Pri odmjeranju kazne sud opt. Mujki nije uzeo ništa kao olakotno dok mu je uzeo otegotno raniju kažnjivost te je istom kazna odmjerena ovako za djelo služenja u ustašama jednu godinu, za djelo hapšenja i odvođenja stanka Štukelja 5 godina i za djelo učestvovanja u hvatanju i ubistvu dva partizana 4 godine te je izrekao jedinstvenu kaznu od devet godina lišenja slobode sa prinudnim radom, opt. Rašidu Hasanspahiću uzeto je kao olakotno neporočnost, dobro vladanje, familijarnost te je u smislu čl. 21 Zakona o vrstama kazne sud izrekao kaznu ovako: za djelo služenja u ustaškoj miliciji jednu godinu i učešća u hvatanju i ubistvu dva partizana dvije godine lišenja slobode sa prinudnim radom i izrekao jedinstvenu kaznu od dvije godine lišenja slobode sa prinudnim radom, okr. Hasan Manso nije uzeto ništa niti kao olakotno niti kao otegotno te je za prvo djelo odmjerena kazna od jednu godinu a za drugo djelo 4 godine te je izrečena jedinstvena kazna od 4 godine kazne od jednu godinu te je izrečena jedinstvena kazna od 4 godine lišenja slobode sa prinudnim radom, Mansi Sulejmanu odmjerena je kazna od jednu godinu samo za prvo djelo a primenom člana 21 Zakona o vrstama kazne jer nema dokaza da je ovaj optuženi počinio bilo kakvo zločinstvo, te opt. Kljajić Fehimu za prvo djelo jednu godinu i za drugo djelo dvije godine te je odmjerena jedinstvena kazna od dvije godine jer je i kod ovog optuženog sud uzeo u primjenu član 21 Zakona o vrstama kazne.

Sud je optuženog Manso Sulejmana za drugo djelo optužnice oslobodio jer uopšte nema dokaza da je isti imao bilo kakvog učešća u hapšenju dvojice partizana i da je imao učešće u ubistvu isti.

Treba istaći još i to da ni jedan saslušani svjedok nije iskazao da je kod hvatanja dvojice partizana bio prisutan optuženi Sulejman Manso, a osim toga niti jedan optuženi ne navode da je tom prilikom sa istima bio i optuženi Manso Sulejman.

Radi toga je sud istoga oslobodio od optužnice za ovo djelo.

Napomenuti je još i to da se pri odmjeranju kazne za opt. Rašida Hasanspahića imalo u vidu i to da je pojedine pravoslavne porodice spašavao u svojoj kući.

Sa svih gore navedenih razloga sud je presudio kao u dispozitivnom dijelu presude.

Troškovi kriv[ičnog] postupka i izvršenje kazne proglašeni su naplativim za sve optužene osim Kljajić Fehima koji nema imetka.

Tuzla, dne 20. novembra 1947. god.

Pretsjednik vijeća
/B. Mešić/

Za tačnost otpavka
Upravitelj sud. pisarnice⁹⁵⁸

2. Број 112/48⁹⁵⁹

⁹⁵⁸ Испод се налази нечитак потпис.

⁹⁵⁹ Курзивом је откуцан текст који је у оригиналном документу написан руком.

OKRUŽNI SUD U TUZLI⁹⁶⁰
Ko. 55/45

PRESUDA U IME NARODA

Okružni sud u Tuzli odredio je i danas dne 2 oktobra 1945. pod predsjedanjem Vehida Begića i u prisutnosti Huse Džape i Kerošević Jure kao sudija, Bajre Mešića kao zapisničara, te Petra Jovanovića kao zamjenika javnog tužioca proveo glavnu raspravu protiv Mešića Akifa koji se nalazi u istražnom zatvoru a zbog djela iz Člana 3 tačka 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države pa je na predlog javnog tužioca da se optuženi proglasi krivim djela navedenog u optužnici te po zakonu kazni te na predlog optuženog da bude što blaže kažnjen presudio je:

Opt. Mešić Akif sin Mehmeda i Hasibe rođj. Mujkić, islamske vjere, rodom i prebivalištem iz Olova srez Kladanj, rođen 1914 godine, državljanin DFJ, težak, oženjen sa jednim djetetom, pismen sa osnovnom školom, bez imetka, vojsku služio, navodno neosudjivan, sada u istražnom zatvoru.

kriv je

što je neustanovljenog dana krajem juna 1941 godine zajedno sa Krivalić Fehimom i drugovima uhvatio u selu Brdima šest Srba te istoga dana zajedno sa Mujezinović Edhemom, Heklić Karlom, Višnjic Jozom, Veljačić Dragom i Krivalić Fehimom svu šesticu pobili, dakle počinio ratni zločin kao neposredni izvršilac hapšenja i ubijanja,

čime je počinio krivično djelo iz Člana 3 tačka 3 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države pa se po čl. 4 istog zakona

osuduje

na kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od 3 (tri) godine u koju mu se kaznu uračunava istražni zatvor od 1 septembra 1945.

Nadalje se optuženi osudjuje na gubitak građanskih i političkih prava citiranih u Članu 5 Zakona o vrstama kazni navedenih u tački 1 od slova a5 do v) tj! gubitak aktivnog i pasivnog izbornog prava, prava zauzimanja izbornih funkcija u društvenim organizacijama, prava zauzimanja neke državne ili ma koje javne službe ili zvanja a to za vrijeme od 2 (dvije) godine koja kazna počinje teći poslije izvršenja kazne lišenja slobode.

Optuženi se osudjuje na snošenje troškova a krivičnog postupka i izvršenja kazne koji se troškovi proglašuju nenaplativim.

razlozi

Početkom 1941 godine kada je stvorena bivša nezavisna država Hrvatska optuženi Mešić Akif kao siromak prijavio se je u ustaše gdje je ostao do iza Vidov dana 1941. Dok je bio u ustašama jednom zgodom otišao je sa gore navedenim ustašama u selo Brde i tu uhvatili 6 Srba i iste po nalogu tabornika Miletića pobili.

Optuženi na glavnoj raspravi djelo u cijelosti priznaje kajući se što je to učinio, navodeći da je na pobijene ispalio samo jedan metak i odmah kroz nekoliko

⁹⁶⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

dana istupio iz ustaša.

Pošto drugih dokaza nema sud je na temelju samog priznanja optuženog istoga proglasio krivim i osudio kao u dispozitivu ove presude.

Pri odmjerenju kazne sud je optuženom uzeo kao olakotno njegovo priznanje a kao otegotno ništa.

Pošto je optuženi bez imetka to sud nije pristupio konfiskaciji imetka a sa istoga razloga troškove kriv. postupka i izvršenja kazne proglasio nenaplativim.

Tuzla, dne 2. oktobra 1945.

Zapisničar:

Predsjednik vijeća:
Begić Vehid

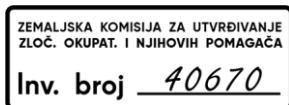
Za tačnost opravka
Upravitelj sud. pisarnice⁹⁶¹

⁹⁶¹ Испод се налази нечитак потпис

OKRUŽNI SUD U TUZLI⁹⁶²
 Broj. Ko. 26/46

PRESUDA

U ime naroda!

Okružni sud u Tuzli u vijeću pod pretsjedanjem sudije Jankijević Bogdana a u prisutnosti sudija porotnika Kereševića Jure i Azapagića Muhameda raspravljajući krivični predmet Mešanovića Ibri koji se nalazi u istražnom zatvoru a koga javni tužilac optužnicom od 24.I.1946. broj 69/46 tuži zbog krivičnog djela iz čl. 3 t. 3 i 4 zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države nakon danas dne 29.I.1946. provedeno rasprave u prisutnosti optuženoga, njegova branitelja Dr. Steve Milčića, advokata te pomoćnika javnog tužioca Antonović Viktora donio je sledeću

presudu

Mešanović Ibro sin Omera i Djanume rodjene Avdić rođen 1900 godine u Prijanovićima opština Stupari srez Kladanj, gdje je prebivalištem i nadležan islamske vjere, oženjen otac petero djece, nepismen težak sa malo imetka neosudjivan, sada u istražnom zatvoru

kriv je

1/ što je odmah nakon okupacije u 1941 godini stupio u ustašku vojnici u opštinsku policiju u Stuparima te tu ostao oko 3 mjeseca a kasnije stupio u zeleni kader, dakle u naoružane vojničke formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe sa njim protiv svoje otadžbine

2/ što je neustanovljenoga dana i mjeseca 1941 godine tukao Lukića Milutina Vuković Marka tražeći da im kažu gdje im je oružje, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije počinio ratni zločin kao neposredni izvršilac nečovječnog postupanja sa jugoslavenskim državljanima

čime je počinio krivična djela iz čl. 3 t. 3 i 4 zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države pa se obzirom na čl. 18 citiranog zakona u vezi čl.10 zakona o vrstama kazni po čl. 16 Uredbe o vojnim sudovima

osuđuje

1/ na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 2 dvije godine u koju mu se uračuna istražni zatvor od 1.VIII.1945. do pravomoćnosti ove presude, a izvršenje koje mu se odlaže uslovni na tri godine

2/ na plaćanje troškova krivičnog postupka i eventualnog izvršenja kazne koji se proglašuju nenaplativim.

razlozi

Optuženi priznaje da je nakon okupacije stupio kao opštinski policajac kod opštine u Stuparima a ne priznaje da je bio u ustašama i zelenom kadru niti priznaje da je tukao Lukića Mlutina i Vuković Marka.

Medjutim odbrana njegova oborena je iskazom svjedoka Marković Veljka, Erkić Milaka⁹⁶³, Hodžić Pašana, Smajić Esada, Mijatović Jovana i Šarac Mustafe koji su potvrdili da je optuženi doista bio i u ustašama, a od imenovanih svjedok Hodžić Pašan i da je bio u zelenom kadru. Isti svjedoci i to Marković Veljko, Erić Milan i

⁹⁶² Документ је откуцан на писахој машини.

⁹⁶³ У наставку се као свједок наводи „Ерић Милан“.

Hodžić Pašan potvrdili su da je optuženi tukao Lukića i Vukovića pa je na osnovu ovakvoga stanja sud poprimio dokazanim krivnju optuženoga u subjektivnom i objektivnom pravcu.

Kod odmjerjenja kazne sud je optuženom kao olakotno uzeo djelimično priznanje mnogobrojnu nevinu familiju te utvrdjenu činjenicu da su naime svjedoci Marković Borko i Mijatović Jovan iskazali da im je optuženi spasio život od okupatorovih pomagača. Kao otegotno sud mu nije uzeo ništa.

Kod ovakvog stanja stvari sud je optuženom odmjerio kaznu kao gore odloživši izvršenje iste na tri godine jer se pouzdano nada da će se optuženi u buduće suzdržavati od vršenja bilo kakovih krivičnih djela.

Tuzla, dne 29. januara 1946. godine.

Pretsjednik vijeća:

Jankijević Bogdan.

Za tačnost opravka

Upravitelj sudske pisarnice:⁹⁶⁴

⁹⁶⁴ Испод се налази нечитак потпис

Za: Zemaljsku komisiju za ispitivanje
ratnih zločina u Sarajevu.

OKRUŽNI NARODNI SUD U TUZLI⁹⁶⁵
Broj. Ko. 16/45

PRESUDA
U ime naroda!

Okružni sud u Tuzli odredio je i danas dne 11 septembra 1945. pod pretsjedanjem pretsjednika suda Gaković Dimitrije i u prisutnosti Jakšića Todora i Nikolića Lazara kao sudija, Boška Popovića kao zapisničara, Vehida Begića kao sekretara Okružnog suda Jovanović Petra kao zamjenika javnog tužioca održao glavnu raspravu protiv Arnaut Azema koji se nalazi u istražnom zatvoru a zbog djela iz čl. 2 t. 3 t. 3 i 4 Zakona o kriv[ičnim] djelima protiv naroda i države pa je na predlog javnog tužioca da se optuženi proglasi krivim i po zakonu kazni, to na predlog optuženoga da se oslobodi od optužnice danas presudio.

Opt. Arnaut Azem umrl. Halila i Nefe rodjene Ivojević, islamske vjere, rodom iz sela Orlovače, prebivalištem iz Drinjače, rođen 1916 godine državljanin DFJ težak, oženjen sa jednim djetetom nepismen sa imetkom od 150 dunuma zemlje, vojsku služio, navodno neosudjivan sada u istražnom zatvoru.

kriv je

a/ što je u januaru 1944 god. stupio u ustašku bojnu i u istoj ostao sve do oslobođenja, dakle stupio u naoružanu vojničku formaciju sastavljenu od Jugoslovenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe sa njima protiv svoje otadžbine primajući od neprijatelja oružje i pokoravajući se njegovim naredjenjima.

b/ što je u maju 1942. god. sa šestoricom nepoznatih ustaša učestvovao u ubistvu jedne nepoznate srпкиnje.

c/ što je neustanovljenog dana u septembru 1941. sa nepoznatim ustašama učestvovao u paljenju i pljačkanju sela Rogosije te u ubistvu jednog nepoznatog srbina iz toga sela.

d/ što je neustanovljenog dana i mjeseca 1942 god. učestvovao u Francetićevim ustašama u paljenju sela Gornji Zalukovik kao i u ubijanju tamošnjeg stanovništva, kojom prilikom je ubijeno preko 100 žena, staraca i djece među kojima Deurić Radovan, Prhić Milivoja Sava i Rajka te u odvođenju u logor seljana navedenog sela među kojima Prhić Peru, Vasilija Desanku Stojana Radivoja i Bogdana.

e/ što je o Vidov danu 1941 god. zajedno sa Kurtagić Mujom i trojicom nepoznatih ustaša došao u Zalukovik gor[nji] te uhapsili i odveli Deurić Luku, Vasu, Vasilija, Petka i Danila od kojih su potonja dvojica pušteni, a ostali ubijeni.

Dakle kao pomagač i neposredni izvršilac učestvovao u hapšenju, ubijanju, pljačkanju i paljenju i odvođenju u logor.

Čime je počinio kriv. djelo iz čl. 2 i 3 t. 3 i 4 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države pa se stoga po čl. 4 istoga zakona

⁹⁶⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

osuđuje

na kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od 15 /petnaest/ godina u koju mu se kaznu uračunava vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 15 jula 1945.

Po čl. 2 Zakona o vrstama kazni osuđuje se isti na gubitak političkih i građanskih prava navedenih u čl. 5 br. 1 od a/ do v/ a naime na gubitak aktivnog i pasivnog izbornog prava, prava zauzimanja izbornih funkcija u društvenim organizacijama i prava zauzimanja izbornih funkcija u društvenim organizacijama i prava zauzimanja neke državne ili ma koje javne službe u trajanju od 10 /deset/ godina.

Ujedno se osuđuje na konfiskaciju cjelokupnog imetka u korist države uz izuzetak navedene u čl. 6 Zakona o konfiskaciji imovine.

Napokon se osuđuje na snošenje troškova kriv. postupka i izvršenja kazne koji se proglašuju nenaplativim.

razlozi

Od djela koja se okrivljenome upisuju u grijeh priznao je okrivljeni samo djelo pod a/ optužnice t. j. da je početkom godine 1944 dobrovoljno stupio u Ustašku bojnu dočim je u pogledu ostalih djela porekao da ih je počinio. U prethodnom postupku preslušanim kao svjedoci gornjih djela pored ostalih Mujo Redžić, Ajka Kičić, Stojan Deurić i Pršić Danilo.

U pogledu djela navedenih pod b/ optužnice t. j. učestvovanja okrivljenog u ubistvu jedne nepoznate Srkinje izjavili su svjedoci Mujo Redžić i Ajka Kičić da je to djelo počinjeno oko Djurdjev dana 1942. Mujo Redžić izjavio je da je u to vrijeme jednoga dana vidio okrivljenog u domobranskom odjelu gdje u društvu sa još 6 ustaša sjedi pored jedne mrtve Srkinje koja je bila ubijena pušcanim metkom u čelo i da je on po naredjenju okrivljenog tu ženu zakopao. Svjedokinja Ajka Kičić je taj iskaz upotpunila tvrdeći da je tu ženu ubio okrivljeni u društvu sa još nekoliko drugih ustaša.

U pogledu djela navedenog pod c/ optužnice t. j. palenja i pljačkanja sela Rogozije i ubistva jednog nepoznatog Srbina izjavila je svjedokinja Ajka Kičić da su ta djela počinjena u septembru 1941. godine i da je kod izvršenja tih djela učestvovao okrivljeni.

Što se tiče djela iz godine 1942 navedenih pod d/ optužnice t. j. palenje sela Gor. Zolukovik i ubijanja tamošnjeg stanovništva od preko 100 osoba medju kojima Djurić Radovan, te Milivoj, Sava i Rajko Prhić zatim odvođenje u logor seljaka istog sela medju kojima Pero, Vasilija, Desanka, Stojan, Radivoj i Bogdan Prhić u tom pogledu izjavila je svjedokinja Ajka Kičić da je spomenute godine 1942 okrivljeni koga ona vrlo dobro poznaje, sa Francetićevim ustašama učestvovao u palenju spomenutog sela i ubijanju tamošnjeg stanovništva. U toj istoj godini okrivljeni je prema iskazu svjedoka Stjepana Deurića pod komandom Srećka Jukića sa više drugih ustaša kao mitraljezac vršio akciju u istome selu kojem su prilikom ubijeni Deurić Radovan i Milivoj Prhić. Napokon je svjedok Danilo Prhić u toj stvari iskazao da su u istoj godini 1942 u njegovu selu Zalukovik došli ustaše a medju njima i okrivljeni Azem Arnaut kojeg on lično pozna i da su osim ostalog seoskog stanovništva odveli iz njegove kuće osmero čeljadi od kojih su zaklali mu ženu Savu i malodobnog sina Rajka a ostalu čeljad i to oca mu Peru, majku Vasiliju, kćer Desanku, snahu Stoju, bratića Radivoja i sestričnu Bogdanu odveli u zatvor odakle su sutra dan nestali, tako da se o njima do danas ništa nezna. Samo toga dana u istom selu po iskazu toga svjedoka poklano je i poubijano preko stotinu osoba, a kuće im spaljene i opljačkane.

U pogledu djela iz godine 1941 navedenog pod e/ optužnice t. j. hapšenja i odvođenja Luke, Vase, Vasilije, Petra i Danila Deurića od kojih su prva trojica ubijeni izjavio je spomenuti svjedok Stjepan Deurić da su spomenuti u 1941 godini došli u

njegovo selo u Zalukovik i više ustaša a među njima i okrivljeni te su tom zgodom uhvatili i oćerali u Vlasenicu Luku, Vasu, Vasilija, Petka i Danila Deurića i da su se nakon nekoliko dana Petko i Danilo Deurić vratili kući a ostala trojica da su ubijeni u Vrašiću Gaju.

Iz svega gore izloženog vidi se jasno da je okrivljeni u svima gore navedenim dijelima za koje se optužuje lično sudjelovao i svojim radom za izvršenje tih djela doprinio pa je stoga njegova krivnja za ta djela potpuno dokazana.

Obranu okrivljenoga da se je on za vrijeme izvršenja gornjih djela nalazio u Zagrebu na liječenju kamo je otišao polovinom novembra 1941 g. i vratio se kući a bolovanje nakon 8 mjeseci t. j. oko polovine jula 1942. nije sud mogao uvažiti kao istinitu. Sva navedena djela izvršena su u godini 1941 i 1942 a po okrivljenome predloženi i na njegovu odbranu preslušani svjedoci Omer Berbić i Meho Čičić izjavili su da se okrivljeni sa liječenja vratio kući na bolovanje u ljetu 1943. Prema tome okrivljeni u izvršenju tih djela ne samo mogao sudjelovati nego je po iskazima sviju gorjih svjedoka doista je i sudjelovao.

Obzirom na sve navedeno, njegova je krivnja potpuno dokazana za sva u optužnici navedena djela pa ga ja stoga valjalo za ta djela proglasiti krivim i osuditi kao u dispozitivu presude.

Pri odmjeranju kazne uvažio je sud kao olakotno djelimično priznanje a kao otegotno ponavljanje djela.

Pošto okrivljeni posjeduje 150 dunuma zemlje osudjen je i na sporednu kaznu konfiskacije imovine pa su obzirom na tu konfiskaciju troškovi kriv. postupka i izvršenja kazne proglašeni nenaplativim.

Tuzla, dne 11. septembra 1945.

Zapisničar:
Boško Popović

Pretsjednik vijeća:
Gaković Dimitrije:

Za tačnost opravka
Upravitelj sud. pisarnice:⁹⁶⁶

⁹⁶⁶ Испод се налази нечитак потпис

OKRUŽNI SUD U TUZLI⁹⁶⁷

Broj: Ko. 14/46

PRESUDA

U ime naroda!

ZEMALJSKA KOMISIJA ZA UTVRĐIVANJE
ZLOČ. OKUPAT. I NJIHOVIH POMAGAČA

Inv. broj 45984

Okružni sud u Tuzli u vijeću pod pretsjedanjem sudije Jankijević Bogdana a u prisutnosti prisuditelja Todora Jakšića i Sadije Hukić kao članova vijeća raspravljajući krivični predmet Kaikčije Mehmeda zv. Tocko koji se nalazi u istražnom zatvoru a koga javni tužitelj u optužnici od 19.I.1946. broj K.502/45. tuži zbog zločina iz čl. 3 t. 3, 4 i 6 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države nakon danas dne 30. januara 1946. provedenog pretresa u prisutnosti optuženog, njegovog branitelja Dr. Steve Miličića, te pomoćnika javnog tužitelja Antonovića Viktora, donio je i proglasio sledeću

presudu

Kaukčija Mehmed zv. Tocko sin Salih i Fatime rodjene Kulo rodjen 1902 godine u Olovu gdje je prebivalištem i nadležan, islamske vjere, aščija, oženjen otac 8 djece nepismen, bez imetka, državljanin F.N.R.J sada u istražnom zatvoru

kriv je

1/ što je u godini 1941. odmah poslije okupacije, u Olovu stupio u ustaše i ostao par mjeseci, dakle stupio u naoružane vojničke formacije sastavljene od jugoslovenskih državljana u cilju pomaganje neprijatelja i zajedničke borbe sa njima protiv svoje otadžbine primajući od neprijatelja oružje i pokoravajući se njegovim naredbama.

2/ što je 28. juna 1941. godine u društvu sa nepoznatim ustašama došao u selo Brda te sa njima uhapsio Žugiće Nikolu, Lazara, Pantu, Vasu i Stojana te Vuković Mihajla koje su onda jedni od njih odveli u Olovске Luke i tamo ih ubili, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije radio kao pomagač i neposredni izvršilac hapšenja stanovnika Jugoslavije.

3/ što je odmah iza djela pod 2/ sa istom grupom ustaša natjerao Žugića Vukana i Radisava te Pantića Nikolu pa su ovi morali pokopati pobijene Srbe dakle za vrijeme rata pomogao neprijateljske vlasti u sprovođenju prisilnih mjera protiv stanovnika Jugoslavije.

4/ što je istoga dana kao pod 2/ sa još jednim ustašom presreo i tukao Žugić Jovanku koja je pošla da traži svoga muža gore navedenog Žugić Nikolu, tako da je ona ostala u nesvjesti, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije sudjelovao kao neposredni izvršilac mučenja stanovnika Jugoslavije.

5/ što je u isto vrijeme kao pod 2/ u Drecelju sa još dvojicom ustaša došao naoružan kući Miličević Rose žene Radovanove da uhapsi njenog sina Borka, pa kada ga nisu našli kod kuće zaprijetio Miličević Rosi da će joj kuću zapaliti ako Borka ne nadje, a kad je ona plakala i ostala mu ponudila da mu plati što god on zatraži, zaiskao od nje a ona mu odmah predala 5 ovaca i nešto novaca što je on odmah uzeo i sobom odveo odnosno odnio, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije radio kao neposredni izvršilac pokušaja hapšenja prisiljavanja i pljačke privatne imovine stanovnika Jugoslavije.

6/ što je u isto vrijeme kao pod 2/ u Kruševici sa ostalim ustašama tražio Radojevića Petra u njegovoj kući pa kada ga nisu našli a opazili u blizini kuće jednoga

⁹⁶⁷ Документ је откуцан на писаћој машини.

seljaka koji je, opazivši ih, počeo da bježi sa ostalim ustašama počeo na njega da puca, te kada su ga ubili i ustanovili da je to traženi Petar Radojević, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije sudjelovao kao suučesnik neposrednog ubistva stanovnika Jugoslavije

čime je počinio zločin iz čl. 3 t. 3, 4 i 6 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države pa se obzirom na 51.18 citiranog zakona a u vezi čl. 10 Zakona o vrstama kazne po čl. 16 Uredbe o vojnim sudovima

osuđuje

1/ na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 15 petnaest godina u koju mu se uračunava istražni zatvor od 1.8.1945.

2/ na gubitak građanskih i političkih prava osim roditeljskih u trajanju od 5 pet godina.

3/ na plaćanje troškova krivičnog postupka izvršenja kazne koji se proglašuju nenaplativim.

razlozi

Optuženi priznaje da je odmah nakon okupacije stupio u ustaške redove i tu ostao oko 3 mjeseca. Poslije toga da je istupio iz ustaša i nije više bio u nikakvoj vojsci nego se krijo po raznim mjestima.

U pogledu ubistva Srba iz sela Brda navedenih gore pod 2/ navodi da je u društvu sa drugim ustašama došao u Brda da izvidi neki slučaj tuče među seljacima. Dok su oni izvidjali da je začuo poslije kratkog vremena neku pucnjavu, a kasnije da mu je ustaša Višnjić Jozo koji je bio takodjer sa njima u patroli pričao da su streljali uhapšene Srbe a on jednog koji je ostao živ da je dotukao. Prema tome okrivljeni nije priznao ni ovo djelo a niti da je prisilio Žugića Radisava i Vukana te Pantića Nikolu da pobijene Srbe zakopaju, a niti da je tukao Žugić Jovanku.

U svoju odbranu optuženi je nadalje naveo da je poslije ovoga događaja sa ustašama Krivalić Fehimom, Mujkić Habibom i Glrdom⁹⁶⁸ Sulejmanom otišao u Kruševicu i tu da je Krivalić upitao neku seljanku za nekoga Radovića. Ona im je tada rekla gdje se nalazi a oni su u to primjetili jednoga seljaka gdje pred njima bježi, Krivalić je opalio iz puške i ubio ga a kasnije da su ustanovili da je ubijeni čovjek traženi Radović.

Konačno optuženi nije priznao ni da je prijetio Miličević Rosi da će joj zapaliti kuću ako mu se ne javi njezin sin Borko a niti da je od ove primio 5 ovaca i nešto novaca.

Navodi optuženoga da je u 1943⁹⁶⁹. godini odmah poslije okupacije stupio u ustaše potkrijepljeni su i iskazima Krčo Mirka, Miličević Rose, Žugić Jovanke Rade i Rose.

Nasuprot tome njegova odbrana u pogledu ostalih djela za koje se tereti neosnovana je.

U pogledu djela pod 2/ gore citirana svjedokinja Žugić Jovanka iskazala je da je optuženi sa jednom grupom ustaša došao u sela Brda te tu pohapsio i žicom povezao Žugića Pantu, Vasu, Miku, Stevana i Lazara te Vukovića Mihajla otjeravši ih prema Olovskim Lukama, a kada su odmakli nekoliko stotina metara da se je začulo pucanje pušaka. Svjedokinja je navela da je odmah sa Žugić Koviljkom, Petrom i Ječenkom pošla u pravcu pucanja da vidi šta je bilo, jer je njen muž Nikola bio po optuženom i drugim ustašama odveden. Na putu sreli su optuženoga u društvu sa Merdanom Mašanom i ovi su im rekli da idu u selo da nadju 3 čovjeka koja će pokopati onu šestoricu pobijenih. Tom prigodom da su ova dvojica otjerali Žugića Vukana i

⁹⁶⁸ Нејасно презиме Сулејмана.

⁹⁶⁹ У уводном дијелу је година 1941.

Radisava te Nikolu Pantića koji su pobijene Srbe morali da pokopaju. Tom prigodom da ju je optuženi Kaikčija za koga svjedokinja kaže da ga vrlo dobro pozna i da ga u Olovu svi zovu Tocko, tukao, zlostavljao sve dok nije pala u nesvjest. Na koncu svjedokinja je navela da je od Miličević Rose čula da joj je optuženi jednom zgodom pričao da su njen muž i ostali gore navodeni ubijeni jer ih je optužio neki Delimustafić iz Berisalića radi neke dobrovoljačke zemlje.

U glavnim momentima ubistvo ovih Srba iz Brda opisali su i svjedoci Žugić Rado i Žugić Rosa a sudjelovanje optuženoga u ovim ubistvima potvrdili su i svjedoci Konjić Nurija, Merdan Mušan, Mošić Akif i Kenjić Mehmed.

U pogledu djela navedenog pod 5/ u dispozitivu ove presude svjedokinja Miličević Rosa navela je da je optuženi koga ona vrlo dobro pozna došao 29. juna 1941. /Vidov dan/ naoružan sa još 2 nepoznatih ustaša njegovoj kući te upitao gdje joj je sin Borko, jer ako ga ne nadje da će joj kuću zapaliti. Ova svjedokinja starica, - onda sa 54 godine plakala je i molila ga bili mogla kako platiti to što oni traže njenog sina, te su konačno sa njime pogodila da mu dade 5 ovaca i nešto novaca što je optuženi sve primio i otišao.

U pogledu ubistva Radović Petra svjedok Krčo Mirko naveo je da je 1942. godini bio prisutan kad je žena poginuloga Petra Radović Desa koju do tada nije poznavao pričala kako su u 1941. godini došli njenoj kući optuženi i još neke ustaše i tražili njenoga muža koji je kopao kukuruz u blizini kuće. Kad je njen muž opazio ustaše ovi su za njim zapucali a optuženi da je pucao naslonivši svoju pušku na ogradu te njenog muža pogodili u potiljak i on je odmah pao mrtav.

Na osnovu ovakvog činjeničnog stanja sud je stekao uvjerenje da je krivnja optuženoga na sva djela za koje se tereti u subjektivnom i objektivnom pravcu potpuno dokazana jer se u njegovim djelima stiču sva obilježja utuženih ratnih zločina.

Kod odmjerjenja kazne sud je optuženom kao olakotno uzeo jedino mnogobrojnu porodicu, a kao otegotno sudjelovanje u većem broju ubistava te odmjerio kaznu kao gore poprimivši da je ista potpuno primjerena stepenu njegove krivične odgovornosti.

Tuzla, dne 30. januara 1946.

Pretsjednik vijeća:
Jankijević Bogdan

Za tačnost opravka
Upravitelj sudske pisarnice:⁹⁷⁰

Za djelo pod 2/ sud je optuženom omjerio dvanaest godina, za djelo pod 6/ pet godina, za djelo pod 4/ i 5/ dvije po dvije godine a za djelo pod 1/ jednu godinu lišenja slobode sa prinudnim radom pa je kaznu pod 3/ kao najstrožije povieo i izrekao jedinstvenu kaznu kao u dispozitivu.⁹⁷¹

⁹⁷⁰ Испод се налази нечитак потпис.

⁹⁷¹ Испод се налазе нечитки потписи.

OKRUŽNI SUD U TUZLI⁹⁷²
Broj. Ko. 78/46

PRESUDA
U ime naroda!

Okružni sud u Tuzli u vijeću pod pretsjedanjem sudije Jeftića Mladjena a uz sudjelovanje sudija porotnika Meseldžić Darke i Mandić Mate kao članova vijeća raspravljajući krivični predmet Rustemović Alije koga javni tužioc u optužnici od 14.II.1946. E.341/46 tuži zbog krivičnog djela iz čl. 3 t. 3 i 4 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države nakon danas dne 4. maja 1946. provedenog usmenog pretresa u prisutnosti optuženog, njegova branitelja Dr. Steve Milčića advokata te pomoćnika javnog tužitelja Antonovića Viktora donio je i proglasio slijedeću

presudu

Hrustemović Alija⁹⁷³ umrl. Ismeta i Fatime rodjene Ćosić rodjen 1920. u Kladnju srez Kladanj gdje je prebivalištem i nadležan, musliman, državljanin FNRJ. težak sa imetkom od kuće i 80 dunuma zemlje oženjen otac 2 djece, pismen neosudjivan sada u istražnom zatvoru

I. kriv je

a/ što je neustanovljenog dana u aprilu 1942. godine stupio u legiju Avdage Hasića za koju je notorno da je stajala pod komandom domobranskih oficira a u kojoj je bio 2 mjeseca, zatim prešao u ustaše te konačno ponovo se vratio u legiju u kojoj je ostao sve do oslobođenja naše zemlje, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije stupio u naoružanu formacije sastavljene od jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja i zajedničke borbe sa njime protiv svoje otadžbine primajući od neprijatelja oružje i pokoravajući se njegovim naredjenjima,

b/ što je neustanovljenoga dana i mjeseca u godini 1944 na putu iz Kladnja za Tuzlu uhapsio Kanjić Djulsu i odveo je u Tuzlu a pri tome joj uzeo pola padobrana, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac hapšenja i pljačkanja privatne imovine jugoslavenskih državljana,

c/ što je neustanovljenoga dana u jesen 1944 godine u Kladnju prijavio SS trupama da Kanjić Djulsa održava vezu sa partizanima pa su SS trupe istu uhapsile, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin potkazivanjem koje je imalo za posljedice hapšenje jugoslavenskih državljana, čime je počinio krivično djela iz čl. 3 t. 3 i 4 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države pa se obzirom na čl. 18 citiranog zakona u vezi čl. 10 Zakona o vrstama kazni po čl. 16 Uredbe o vojnim sudovima

osuđuje

1/ na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 4 /četiri/ godine u koju mu se uračunava istražni zatvor od 12. maja 1945. do pravomoćnosti ove presude,

2/ na gubitak političkih i građanskih prava osim roditeljskih u trajanju od 2 /dvije/ godine,

3/ na plaćanje troškova krivičnog postupka i izvršenje kazne koji se troškovi proglašuju nenaplativim.

⁹⁷² Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁷³ Изнад је наведено презиме Рустемовић.

II. oslobodava se od optužbe

a/ da je u avgustu 1944 godine u društvu sa nepoznatim ustašama pokupio i tjerao svu stoku iz sela Dopasaka, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac pljačkanja privatne imovine jugoslavenskih državljana,

b/ da je neustanovljenoga dana, ali istoga dana kao pod a/ u avgustu 1944 uhapsio i odveo u Kladanj Pepić Veljka iz Dopasaka, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac hapšenja jugoslavenskih državljana,

c/ da je neustanovljenoga dana u avgustu 1944 godine a sutra dan po izvršenju djela pod a/ i b/ u Gojakovićima uhapsio u Kladnju Hajdar Bajru, Softić Muju te Čaušević Rasima, Fadila, Sefera, Hašima, Muju i Ibrahima, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac hapšenja jugoslavenskih državljana, time da je pod a/ b/ i c/ počinio zločin iz čl.3 t.3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

III. odbija se optužba

a/ da je neustanovljenoga dana i mjeseca 1941 godine u Ponjerci u društvu sa nekoliko nepoznatih ustaša uhvatio i bio Ivanovića Luku, dakle za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac hapšenja i ubijanja jugoslavenskih državljana.

b/ da je neustanovljenoga dana i mjeseca 1941 godine a sutradan po izvršenju djela pod a/ u Ponjercu uhapsio i vezao Ivanović Maksima, Marka i Djordja i pošao da ih odvede ali je u tome bio spriječen od Čaja Marka i nekoga žandarskoga narednika nepoznatog imena i prezimena koji su mu naredili da uhapšene pusti što je optuženi i učinio, dakle da je za vrijeme neprijateljske okupacije izvršio ratni zločin kao neposredni izvršilac jugoslavenskih državljana,

čime da je počinio zločin iz čl. 3 t. 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

Troškove kriv. postupka pod II i III snosi državna blagajna.

razlozi

Optuženi priznaje da je u aprilu 1942 godine stupio u legiju Avdage Hasića da bi izbjegao službu domobranstvu. Nakon 2 mjeseca da je otišao u ustašku bojnu u Tuzli te se sa istom sudjelovao u borbama oko Bugojna, ranjen daje bio, otpremljen u bolnicu i iz bolnice otpušten kao hranitelj kući. Kod kuće je stupio prvo u legiju i ostao sve do oslobodjenja a kroz to vrijeme da nije sudjelovao nigdje u akcijama. Optuženi priznaje da je idući patrolom u Stupare 1944 godine putem sreo Kanjić Djulu koju su po naredjenju poručnika Jakubovića pretresli i oduzeli joj padobran, ali poriče da je imenovana u jesen 1944 godine prijavio SS trupama da održava vezu sa partizanima navodeći da uopšte nezna zašto je imenovana bila hapšena.

Iz iskaza svjedokinja Kanjić Djule proizlazi da je imenovana išla svome mužu koji je u to vrijeme bio u partizanskom odredu i na povratku da ju je optuženi sa još nekoliko ustaša prekopao, opsovao joj majku i oduzeo joj padobran, te je spremio u Tuzli gdje je bila u zatvoru ali je kasnije puštena. Kada su u jesen 1944 godini došli SS. da su ju je optuženi tužio da je držala veze sa partizanima pa je bila uhapšena sa još jednom grupom iz Kladnja. SS trupe su neke od ove grupe streljali a neke među kojima i dvije žene objesili dok su nju pustili obzirom da je bila noseća da je baš optuženi nju prijavio SS trupama svjedoku je kazao Avdaga Hasić komadant 12. ustaškog zdruga sa kojim je bio u dobrim odnosima pa svjedokinja zaključuje da je to Hasiću moralo biti dobro poznato jer je imao veze sa SS trupama.

Na osnovu izloženog sud je poprimio da se optuženikova krivnja za sva tri

krivična djela u subjektivnoj radnji stiču sva obilježja ovih krivičnih djela.

Kod odmjerjenja kazne sud je optuženom kao olakotno uzeo nevinu porodicu, djelimično priznanje zanemareni odgoj, a kao otegotno da je za vrijeme svoje službe u neprijateljskoj vojsci bio vrlo slabog vladanja prema narodu te prisni saradnik zloglasnog ustaškog poručnika Mustafe Jakubovića kako to proizlazi iz iskaza svjedokinja Kanjić Djule.

Sad je optuženom za djelo pod c/ odmjerio 2 godine, a za djelo pod a/ i b/ po 18 mjeseci lišenja slobode sa prinudim radom, pa onda kaznu pod b/ povisio kao najstrožiju i izrekao jedinstvenu kaznu kao gore poprimivši da je ista potpuno primjerena stepenu njegove krivične odgovornosti.

Nasuprot gornjem sud je optuženoga oslobodio optužbe za djela navoda pod 2/ dispozitiva ove presude iz slijedećih razloga.

Sva tri ova djela prema navodu optužnice dogodila su u avgustu 1944 godine za koje vrijeme optuženi govori da je bio bolestan od tifusa u bolnici u Doboju odnosno da se je nalazio po povratku iz bolnice kod svoje kuće u Kladnju na bolovanju, što su potvrdili i svjedoci Jašaragić Nazif, Šarac Mujo i Dautović Ajša. Iz iskaza svjedoka Pepić Slavka brata uhapšenoga Veljka proizlazi da je sva stoka iz sela Dopasaka odvođena po ustašama iz Kladnja pod komandom ustaškog poručnika Jakubovića u avgustu 1944 godine i da je ova grupa otjerala i stoku otjerala istoga dana i njegova brata Veljka da mu je svjedok Mujo Topčić iz Gojakovića pričao nakon nekoliko vremena da je u toj grupi bio i optuženi koji je Veljka i ubio.

Ispitan kao svjedok Softić Mujo u pretresu od 8. marta 1946 godine naveo je da je on doista pričao Pepiću Slavki da je Alija Hrustemović bio u grupi ustaša koja je odnosne zgode uhapsila Pepića Veljka ali da je on to doznao na taj način što je čuo kako su Adil i Atif Ihtijarević i zastavnik Bošnjaković koji su svjedoka bili uhapsili iza toga, kod svjedokovoga sprovođenja govorili izmedju sebe kako su dan ranije od svjedokovog hapšenja zarobili jednoga partizana a da je sa njima tada bio i Alija Hrustemović. Kada je svjedok bio dotjeran u Kladanj onda je doznao da se taj zarobljeni partizan zove Veljko Pepić. Svjedok je istakao da imenovani Ihtijarević i Bošnjaković u razgovoru nisu spominjali o kojem se Aliji Hrustemoviću radi ali da on zna da osim optuženoga postoji još i drugi Alija Hrustemović koji je prije mjesec dana od ovog događaja poginuo.

Iz izvještaja Mjesnog narodnog odbora u Kladnju proizlazi da se u Kladnju u vrijeme ovoga izvještaja od 16. III 1946 nalazi živ još i treći Hrustemović Alija osim umrlog Mehmeda.

Obzirom na ove okolnosti sud nije mogao poprimiti da je optuženi bio sa ustašama koji su otjerali iz Dopasaka te uhapsili Pepića Veljka tim više kada je iz iskaza naprijed citiranih svjedoka Džaferagića Nazifa, Šarca Muje, Dautović Ajše ustanovljeno da je od prilike u to vrijeme optuženi bolovao od tifusa. Ovo uvjerenje suda potkrepljuje i i činjenica da je svjedok Ahmetspahić Avdo iskazao da mu je Pepić Slavko pričao da su njegova braća Veljku Pepića u 1944 godini otjerali Ihtijarević Atif sa svojim ustašama dok optuženi nije tu imao nikakva učešća.

Iz ovih razloga sud nije mogao pokliniti vjere ni iskazu svjedoka Kraljevića Matije koji je naveo da je se jednom prilikom zatekao u selu Dopascima kad je optuženi Alija dolazio u njegovo selo sa još 30 ustaša koji su počeli pljačkati selo ali je u tome momentu napao kladanjski partizanski odred i ove je rastjerao ovo napose s toga jer iz iskaza spomenutoga svjedoka Slavka Pepića proizlazi da se radi o jednom drugom slučaju a ne o onome za koje je optuženi i tužen da je naime u augustu 1944 godine opljačkao svu stoku iz Dopasaka kojom prigodom je izvršeno i hapšenje Pepića Veljka.

Isto tako sud je oslobodio optuženoga i za hapšenje Fadila, Hajdara, Avde i drugova jer iz iskaza svjedoka Čauševića Sefera i Hašima koji su tom prigodom bili

uhapšeni i predvedeni u Kladanj zajedno sa ostalim proizlazi da toga dana optuženi koga oni dobro poznaju nije sudjelovao kod hapšenja što proizlazi i iz iskaza svjedoka Hajdarevića Mehe, Čauševića Muje, Rasima, Ibrahima te Hajdarevića Avde koji su naveli da su se interesirali ko je imenovane uhapsio ali da im nitko ime optuženikovo nije tada spominjao.

Iz ovih razloga valjalo je optuženoga u pomanjkanju dokaza od optužbe osloboditi.

Odbijajući dio optužbe sud je donio iz razloga što je javni tužilac na pretresu od 13. IV. 1946. za ova djela odustao od optužbe.

Tuzla, dne 5. maja 1946.

Pretsjednik vijeća
Jeftić Mladjen

Za tačnost opravka:
Upravitelj sudske pisarnice:⁹⁷⁴

⁹⁷⁴ Испод се налази нечитак потпис

ДОПИСИ И ИЗВЈЕШТАЈИ

ZLOČINI FRANCETIĆEVE „CRNE LEGIJE“ U 1942 GODINI⁹⁷⁵

I.

Zločini u Istočnoj Bosni.

U ljetnim mjesecima 1941 godine tadašnji ustaški satnik Jure Francetić obrazovao je ustašku legiju, koja je imala zadatak da stupi u borbu protiv Narodno oslobodilačkog pokreta. Ova legija dobila je naziv „Crna Legija“ jer su bili obučeni u crne uniforme, pa ih je narod po tim uniformama i prepoznavao, te im tako ime dao.

Kada su Nijemci preuzeli drugu ofanzivu u januaru 1942 god. protiv Narodno oslobodilačke vojske Crna je Legija kao vjeran saveznik svoga gospodara takodjer krenula u borbu protiv Narodno oslobodilačke vojske, da bi svojim učešćem što više doprinjela pobjedi svoga gospodara.

Iz Sarajeva ova legija ubica, palikuća i pljačkaša krenula je prema Sokolcu, da bi dalje od Sokolca prošli Istočnu Bosnu i izbili na Drinu. Na cijelom tom pohodu od Sarajeva pa preko Sokolca, Rogatice, Vlasenice i Srebrenice do Drine, ova legija je izvršila nečuvene zločine kuda god je prošla nad nevinim srpskim življem. Ubijali su na najgroznije načine gdje god su koga stigli, palili čitava sela, odvodili sitnu i krupnu stoku, pljačkali sve do čega su došli. Ispred ovih podivljali zvijeri narod je bježao u masama prema Drini, u namjeri da se prebaci u Srbiju i tako spasi gole živote, ali su ih ustaše „Crne Legije“ pristigle na obali Drine i sve što se nije bilo prebacilo na drugu stranu Drine stavili su pod svoj krvavi nož.

ZLOČINI U SREZU SOKOLAČKOM

Idući prema Sokolcu „Crna Legija“ je upala u selo Bogoviće. U ovom selu zapalili su oko 80 srpskih kuća, a uhvatili su starca Furtulu Ostoju kome je bilo oko 80 godina te su ga zaklali. U selu Rosuljama, zaklali su Rajić Zoru djece od 10 godina, a u selu Hotočinji Jakovljevića Tomu i još oko 15 osoba iz raznih drugih sela.

Na području M.N.O. Mokro ubili su oko 10 lica, a 5 lica otpremili u logor Jasenovac i Staru Gradišku gdje su likvidirani.

Došavši na Pale pohvatali su oko 20 lica i otpremili u logor Jasenovac gdje su poubijani. Po okolnim selima uhvatili su 9 lica, odveli ih u Vrh Praču i tamo ih pobili. Ovo su zločini počinjeni u srezu sarajevskom na putu prema Sokolcu.

U Sokolac je „Crna Legija“ stigla u februaru 1942 god. Ovdje su stacionirali nekoliko mjeseci ostavivši izvjesne djelove dok su drugi djelovi krenuli dalje put Istočnoj Bosni. U Sokolcu uhvatili su Đurkovića Krstu, Čivšu Milenka i Neškovića Dragu, odveli ih u Podromaniju i tamo ih pobili.

Ove ustaše crne legije koje su u Sokolcu ostale da stacioniraju upadale su u pojedina sela ovoga sreza ubijajući nevino stanovništvo, paleći kuće i pljačkajući imovinu. Tako su u februaru 1942 godine upali u selo Gazivode. Zašli su od kuće do kuće i svakoga koga su našli u selu, bilo u kući bilo na njivi ubili su. Tada su ubili Janković Janju, Vuksanović Smiljanu, Vuksanović Stoju sa djetetom od dva mjeseca, Djurković Nikolu i dr. Selo Gazivode formalno su spalili. Oko 42 kuće zapalili su, a nekoliko staraca i starica žive su u vatru bacili. Tako su našli smrt u vatri svojih kuća, Vuksanović Alempije star 85 god., Janković Milica stara 80 god., Djurković Milica stara 85 god., Djurković Miloš star 65 god., Dejanović Marjan star 48 god.

⁹⁷⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

U selu Baltićima ubili su ženu Jovanović Miloša sa šestero djece od 2-14 god. starosti, zatim Djurdjića Jovana, Stanišića Luku, Mačara Miloša i Mačar Stanu, a Djurkovića Marka i Djurkovića Jovu toliko su isprebijali da su poslije par dana obojica umrli. U selu Vranićima ubili su Koprivicu Rajku staru 14 god. iz sela Gazivoda. U selu Podromaniji ubili su Manojla Lizdeka i Rosu Vojnović. U selu Bjelosavićima⁹⁷⁶ ovi zločinci su napravili pravu pustoš. Zašli su od kuće do kuće i redom ubijali na koga su naišli. U tom pokolju su ubijeni: Djurović Ljubo, Djurović Stana, Djurović Krsto, Djurović Milica, Djurović Djuka, Djurović Stana 12 god. stara, Djurović Stojka, Djurović Radojka, Djurović Kosa, Djurović Savka, Djurović Blagoje, Djurović Neda, Šućur Stoja, Šućur Nikola, Šućur Radiša, Šućur Drago, Šućur Budimir, Šućur Cvija, Curović Milutin, Curović Andja, Curović Tomo, Curović Aleksa, Curović Bosa, Curović Mihajlo, Curović Marta, Curović Petko, Curović Stoja i oko petnaestero djece iz porodice Curovića od 1-16 godina, zatim Curović Nedeljko, Curović Ruža, Curović Jovanka, Curović Staka, Curović Stoja sa dvoje djece, Čosović Radojka, Predja Stoja, Predja Milka, Predja Milorad, Predja Bogdan, Predja Jevra, Predja Jovanka, Predja Mirko, Predja Marinko, Rajić Zorka, Antić Stjepan, Antić Zagorka, Antić Radojka, Antić Nikola, Antić Dimšo, Antić Tadija, Bojanić Ilija, Remetić Nikola /rodom iz sela Kovačice-Kladanj/, Čeremidžić Jela iz Pala.

U šumi Devetak /M.N.O. Selište/ naišle su ustaše crne legije na zbjeg naroda koji se je ovdje ispred njihova pokolja bio sklonio. Sve su ih ustaše otjerale u selo Osu i tamo ih u jednoj štali žive zapalili. Poznato je također da su u ovoj šumi pohvatani i pobijeni Savčić Janja sa dvoje djece i to Milicom od 8 god. i Milomirkom od 3 godine rodnom iz sela Mrkalja, zatim Cvijetić Manojlo i Staka iz Sokolovića, Planić Zorka sa 3 djece iz Sokolovića, žena i troje djece učitelja Zovka, Jokić Mladjen i mara sa 3 djece iz Mokrog. Nije utvrđeno dali su ove žrtve odvedene u Osu ili su uhvaćene na nekom drugom mjestu i poubijane.

U selu Mrkalje ustaše su na zvijerksi način ubile Planinića Nikolu i Planinića Jeftu.⁹⁷⁷

U šumi Klisuri /M.N.O. Kalimanići/ ovi su zločinci također naišli na zbijeg srpskih izbjeglica, te su ih sve na zvijerksi način poubijali. Nije mogao biti ustanovljen broj ovih žrtava, ali zna se da su tada ubijeni: Bartula Jefto, Bartula Sofija sa djetetom, Jašarević Milija, Jašarević Mara, Jašarević Mila - 13 god. i mnogi drugi čija imena nisu mogla biti ustanovljena. Žrtvama su vadili oči lomili noge i ruke, a Bartula Sofiju su prije ubistva silovali.

U selu Brankovićima zaklali su Bartulu Savu sa troje djece, - dva blizanka od dva mjeseca i I od 5 godina⁹⁷⁸.

ZLOČINI U SREZU VLASENIČKOM

U martu 1942 godine Francetićeve „Crna Legija“ krenula je prema Vlasenici preko Han Pjeska. Putem do Vlasenice ubijali su srpsko stanovništvo, palili sela i pljačkali. U selu Jarugama zapalili su oko 20 kuća, u selima Kosače⁹⁷⁹ i Mironje zapalili su oko 30 kuća i preko 100 sporednih zgrada. U Kosačama su pored toga ubili 11 lica, a u Mironju 9. U selu Kraljevo Polje streljali su 12 lica.

Ušavši u Vlasenicu u aprilu 1942 godine odmah su otpočeli sa zločinima nad srpskim življem i nad Jevrejima. Iz bolnice izveli su ranjenike - njih oko 30 te su ih

⁹⁷⁶ Бјелосављевићима.

⁹⁷⁷ Могућа грешка у оригиналном документу и да је исправно презиме „Планинчић“.

⁹⁷⁸ Једно дијете од пет година.

⁹⁷⁹ Кусаце.

odveli do mjesta zvanog Ploče i tu ih pobili. Jevreje kojih je bilo oko 10 porodica sa oko 40 članova prvo su zatvorili u jednu zgradu odakle su ih slali na najteže i najprljavije radove. Najzad su ih početkom maja sve odveli takodje na Ploče, tako poklali i pobacali u jednu jamu. Pre ubistva su djevojke silovali. I ovdje se je „Crna Legija“ zadržala izvjesno vrijeme odakle su pojedini njeni dijelovi upadali s vremena na vrijeme u razna sela ovoga sreza, po kojima su ubijali nedužno civilno stanovništvo, palili kuće i pljačkali imovinu. Tako su u aprilu 1942 godine upali u sela Gornji Zalukovik, Dolove i Odjak. Sva tri ova sela zapalili su, gde je izgorelo oko 220 kuća i preko 700 sporednih zgrada. U navedena 3 sela tom prilikom su ubili oko 130 ljudi, žena i djece. U selo Dolove oni su upali i u julu mjesecu kojom su prilikom pobili 17 članova porodice Todorovića, a kuću im zapalili. Nešto docnije ponovo su upali i u Gornji Zalukovik kada su ubili Prhića Milivoja, Sekulića Djordja, Deurić Radovana, Mijovića Peru i dvije nepoznate žene sa 1 djetetom iz Kraljeva Polja.

Sve ove zločine izvršila je ustaška bojna crne legije pod zapovjedništvom Bobana Rafajla, a osim njega u ovim zločinima su učestvovali Ivanović Silvijo učitelj, Seko Mujo, Šaratan natporučnik Jukić, satnik Zličarić Ante i dr. Valja napomenuti da su se ustašama „Crne Legije“ pridruživale i domaće ustaše, koji su zajedno sa njima upadali u sela i vršili zločine. Tako je prema podacima u zločinu ubistva Prhića Milivoja i drugim u Gornjem Zalukoviku učestvovao i Musić Mehan um. Ahmeta, iz Vlasenice, koji i sada tamo živi.

U selu Zagradju /M.N.O. Zalukovik/ zapalili su oko 40 kuća i preko 100 sporednih zgrada a ubili: Milić Milevu, njenu unuku Vidu od 4 god i još 4 nepoznate djece. U ovom zločinu od domaćih ustaša učestvovali su Šurković Nedžib /u zatvoru/ i Ibrisević Ibriš iz Milića, sada u Milićima.

U selu Igrištu /Han Pjesak/ zatvorili su u kuću Trifuna Mitra 25 ljudi, zatim kuću zapalili, te su sve ove žrtve žive u zapaljenoj kući izgorele.

U selu Malo Polje /Han Pjesak/ u junu mjesecu 1942 god. zapalili su oko 80 zgrada opljačkali oko 600 komada goveda, a ubili i Tomović Savku staru 89 god., Vidović Ilinku staru 79 god., Drljačić Krstu i Tomovića Gojka.

Na području M.N.O. Mišari ovi zvijerovi od ljudi takodje su ubijali nevino civilno stanovništvo, palili kuće i pljačkali sve do čega su došli. U selu Kozija Ravan zaklali su Ostojić Djuku st. 90 god., u selu Rači ubili su Lučića Luku, a iz sela odveli Biskupovića Nikolu i njegovu ženu Djuku i djete Rajka od 10 god. te ih negdje u šumi poubijali. U selu Tišnji zaklali su Janjuševića Vuka, u selu srpskom Djematu zapalili su oko 70 kuća i 150 sporednih zgrada, a ubili su Došić Vasiliju staru 70 god., Čelikovića Peru, njegova sina Manojla 18 godina starog i kćer Rajku 10 god. staru. U selu Sirovini pobili su djecu Lukića Luke: Zorku staru 27 god. Stjepana starog 10 god. i Ljubu st. 6 god.

Na području M.N.O. Milići ustaše francetićeve crne legije napravili su pravu pustoš. Tamo su zapali, oko 1000 kuća i nekoliko hiljada sporednih zgrada. Sav srpski živalj koji nije uspio da pobjegne bio je stavljen pod krvavu ustašku kamu i ubijen. Tako su na području ovoga M.N.O. ubili preko 500 ljudi, žena i djece. Mnogi su živi spaljeni po zapaljenim kućama. U selu Vrtoču u štali Avramovića Riste spaljeno je oko 25 ljudi, žena i djece, a u selu Pavkovićima u kuću Korpića Jefte izgorelo je oko 20 lica. Ustaški dželat HOTIĆ KADRIJA iz Nove Kasabe klao je ovaj nevini svjet uz nagradu od 50 kuna po glavi. Ovim pokoljima pored ostalih rukovodio je i MUSIĆ BEGO um. Bege iz sela Skrugrića.

Na području M.N.O. Donji Zalukovik ove bande su takodjer u crno zavile srpska sela Donji Zalukovik, Nedjeljišta, Buljeviće i Zaklopače. Spalili su oko 150 kuća i oko 400 sporednih zgrada, a ubili klanjem i bacanjem u vatru preko 150 ljudi, žena i djece.

Ni ostala sela ovoga sreza nisu bolje prošla. Područja M.N.O. Nove Kasabe,

Pjenovca i Dervente spaljena su gotovo do temelja, a stanovništvo koje se na vrijeme nije sklonilo poubijano. U selima Raševu, Gaku i Metaljki na području M.N.O. Nove Kasabe zapalili su oko 100 kuća i preko 400 sporednih zgrada, a stanovništvo koje su tamo zatekli pobili. U selu Mrkovu na području M.N.O. Pjenovac zapalili su 9 kuća i 50 sporednih zgrada, dok su na području M.N.O. Derventa zapalili preko 300 kuća i 800 sporednih zgrada. Ovde su ove bande poubijale oko 300 ljudi, žena i djece. Žrtvu Gligorića Milivoja iz sela Toljevića živog su sikirom rasjekli na 2 djela. Dvojica ustaša su ga držali dok je treći sikirom sjekao.

ZLOČINI U SREZU ROGATIČKOM

Polovinom februara 1942 godine Francetić je sa svojim bandama krenuo iz Sokolca prema Rogatici, odnosno u to vrijeme upao je u Rogaticu. U Rogatici je odmah naredio istrebljenje kako Srba tako i Jevreja. Odmah je nastala prava hajka na Srbe i Jevreje, te je sve što se je u Rogatici zateklo bilo pohapšeno. Zatim su iz bolnice pokupili oko desetak ranjenika, a sledećih dana nastalo je uništavanje odnosno likvidiranje ovoga življa. U partijama su odvođeni za Podromaniju i tamo ubijani. U tri partije odvedeno je oko 58 Srba i oko 14 Jevreja u Podromaniju gdje su svi pobijeni.

Kao svugdje tako su i u ovome srezu upadali u pojedina sela uništavajući srpski živalj i njihovu imovinu. U selu Gornjem Osovu na području M.N.O. Osovo zaklali su 33 lica zatim ih u tri kuće zapalili. Žrtvu Ložić Anicu živu su u vatru bacili. Između ostalih tada su ubijeni Ristanović Ristan sa ženom i djecom /petero/ od 2-18 godina, Ristanović Milka sa šestoro djece od 1-16 godina, žena Ristanovića Pere sa dvoje djece od 1-2 g, Ristanović Radojka sa četvero djece od 2-12 god. i dr. U ovoj akciji učestvovala su i domaće ustaše koje su se pridružile „Crnoj Legiji“ a među kojima su poznati MUŠANOVIĆ ADIL i ČANOVIĆ OSMAN. U selu Varošitu M.N.O. Mesići ubili su Obradović Joku, Obradović Milicu, Obradović Milivoja starog 6 godina, Perković Mihajla starog 75 godina i ženu mu, Pavković Jovana i druge. U selu Starčićima /M.N.O. Šljedovići/ sakupili su oko 70 ljudi, žena i djece iz Starčića, Klisure, Borike i drugih okolnih sela, sve ih zatvorili u jednu kuću i zapalili.

Na području M.N.O. Borike pobili su čitave porodice. Tako su u selu Lijeski pobili cijelu porodicu Perendije Bože od 8 članova, zatim porodicu Božića Miloša od 6 članova, Kosorića Mile od 3 člana, Perendije Mile od 4 člana, Perendije Marte od 4 člana. Osim ovih ubili su Djerića Borislava, Borisavljevića Tomu i mnoge druge. Sa područja ovoga M.N. Odbora ustaše „Crne Legije“ pobile su oko 600 ljudi, žena i djece od kojih jedan dio po selima kao što smo gore naveli, a drugi i treći dio na obali Drine kuda je ovaj nesretni svijet pošao da sebi traži spasa.

I po ostalim selima ovoga sreza članovi „Crne Legije“ ubijali su srpski živalj na koga bi god naišli. U selu Miljkoviću poklali su i u vatru bacili preko 30 Srba; u selu Osoju ubili su oko 80 Srba, selo Gajevo zapalili su i ubili 9 lica, a u selu Dubu ubili su oko 80 ljudi, žena i djece.

ZLOČINI U SREZU SREBRENIČKOM

U Srebrenicu „Crna Legija“ je upala u prvoj polovici aprila 1942 godine. Gotovo sav srpski živalj pobjegao je iz Srebrenice dalje prema Drini, tako da je mali broj u Varoši ostao. „Crna Legija“ je odmah po upadu u Srebrenicu i taj ostatak od nekolicine njih likvidirala. Tako su odmah ubili Vuketića Aleksu, penzionera i ženu mu Julku i Tomić Djuku ženu Miloša, domaćicu. Tom prilikom su zapalili obližnja sela Potočare i Vijogoru. Zatim su se razilazili po selima ovoga sreza da bi tamo

uništavali preoslati srpski živalj koji je kod svojih kuća ostao. Na području M.N.O. Sućeska ustaše „Crne Legije“ su u selima Lipovac, Palež i Slatine poubijale oko 50 ljudi, žena i djece. Na području M.N.O. Hranča u selu Zagoni zapalili su 17 kuća pa su u zapaljenu kuću Radića Mladjena bacili 3 žene i 1 dijete, a u selu Repovcu zapalili su 13 kuća. U ovim zločinima od domaćih ustaša učestvovao DJOGO OSMAN sin Omerov iz Pečišta koji i sada tamo živi. Na području M.N.O. Sase ubili su Djokanovića Metoda i Djokanovića Pavla. Na području M.N.O. Osatina⁹⁸⁰ ubili su Mihajlovića Obrada iz Klokotuša i Milutinović Draginju sa djetetom Kristinom. Na području M.N.O. Crvica ustaše su jedan dio srpskog stanovništva pobili po selima, a jedan dio odveli u selo Fakoviće i tamo pobili. Ovom akcijom rukovodio je ustaški oficir Žižanović Ante i Caratan. Na području M.N.O. Ratković zaklali su nekoliko ljudi, a sela Ratkoviće i Vraneševiće do gola su opljačkali.

U Fakoviću ustaše „Crne Legije“ pobile su oko 200 ljudi, žena i djece. Ovdje su dovodili narod iz raznih drugih sela pa su ih sve u Fakoviću likvidirale. Preko 50 žrtava poklali su a oko 170 poubijali iz mitraljeza i zakopali u dvije jame. Na području M.N.O. Toplice poklali su oko 95 ljudi, žena i djece. Sva srpska sela opljačkali su. U selima M.N.O. Karina⁹⁸¹ ustaše su također likvidirale preostali srpski živalj ne štedeći ni djecu u kolijevkama. U selu Karini⁹⁸² uhvatili su oko 15 ljudi vezali ih žicom, odveli ih blizu jednog potoka i sve poubijali. Komandant ovog ustaškog odreda koji je navedene zločine počinio bio je neki ŠUŠNJAR ANTO rodom iz Hercegovine.

Po selima Bojevići, Jaketići i Žlijebac /M.N.O. Žlijebac/ također su uništavali sve srpsko stanovništvo koga su god uhvatili. Balmazović Tomo sa 8 članova svoje porodice, Vasiljević Spasoje sa 8 čl. svoje porodice i mnogi drugi našli su tada smrt pod krvavom kamom ustaške „Crne Legije“. Ovim pokoljima rukovodio je ustaški oficir CARATAN.

U selu Zeljanima na području M.N.O. Polom ustaše su ubile oko 13 ljudi, žena i djece a zatim ih sve bacili u vatru zapaljene kuće Kostijevića Vujadina. U plamenu kuće Kostijevića Ljubinka izgorele su Kostijević Savka i Stanković Ilija. I u ovim zločinima učestvovala su domaće ustaše koje su se pridružile „Crnoj Legiji“, da bi ovoj pomogli u što efikasnijem i bržem izvršenju njenih zločina. Tako je ovim pokoljima u selu Zeljanima rukovodio domaći ustaša OMEROVIĆ MUJO iz Glogova /M.N.O. Hrančevo/ koji i sada tamo živi. Isti ovaj OMEROVIĆ uhvatio je u Zelinji Simić Rosu, Avramovića Milenka, Avramovića Milisava, Avramovića Vujadina, Milića Iliju i druge, oterao ih na Drinjaču, gdje su nekoliko dana mučeni, a zatim im se odatle izgubio svaki trag. Na području M.N.O. Konjevići ubili su oko 20 ljudi.

Odlazeći sa područja M.N.O. Brežani povelili su sobom kao vodiče Marjanovića Mirka i Balčakovića Despota iz Brežana i Gligorića Jovana iz Zvornika, koje su odmah na nekoliko kilometara od sela u šumi Požarići isjekli noževima. Njihove leševe nešto docnije pronašli su seljaci koji su tuda prolazili grozno unakaženi. Pored ostalog bila im je poderana i koža sa glave. Sa područja Mjesnog N. Odbora Kostalovci ustaše su pohvatale oko 86 muškaraca i to na obali Drine, odveli ih u Fakoviće i tamo poubijali. U selo Skeljane⁹⁸³ doveli su oko 58 muškaraca iz raznih okolnih sela, sve ih poubijali i bacili u Drinu. Na području ovog M.N.O. ubili su još oko 50 ljudi, žena i djece. Ovim pokoljima rukovodio je ŽIŽANOVIĆ ANTO rodom iz Zenice /navodno streljan/ i ustaški natporučnici SIBER KARLO i TOMIĆ JOSIP.

U selu Banjevići na području M.N.O. Šiljkovići naišle su ustaše crne legije

⁹⁸⁰ Осатица.

⁹⁸¹ Карна.

⁹⁸² Карну.

⁹⁸³ Склане.

od oko 100 ljudi, žena i djece. Sav ovaj svijet izveli su na jednu ravnicu i sve mitraljezima poubijali. Zatim su zašli kroz selo i sve redom ubijali na koga su naišli. Kada bi u nekoj kući naišli na koga bolesnika, nisu ga htjeli ubijati već su tu kuću zapalili tako da je nesrećna žrtva u najvećim mukama u vatri izgorjela. Na ovaj na način usmrtili su oko 50 ljudi, žena i djece iz ovoga sela. U selu Lipenovićima ubili su oko 19 lica a u selu Mratincima oko 25 lica. U selu Ježestici poklali su oko 102 lica ljudi, žena i djece. I u ovom pokolju sa ustašama „Crne Legije“ učestvovala su i domaće ustaše.

Tako su u ovome pokolju od domaćih ustaša učestvovali ADEMOVIĆ MUSTAFA /navodno ubijen/ ADEMOVIĆ ATIF i ZUKIĆ MUHAREM iz Šušnjara. Na području M.N.O. Bližijevići ubili su oko 40 ljudi, žena i djece. Ovim pokoljem rukovodio je ustaški oficir ŽIŽANOVIĆ ANTE a od domaćih ustaša koliko se za sad zna učestvovali su MUSTAFIĆ OMER /navodno poginuo/ SOFTIĆ KADRIJA, oba iz sela Dobraka, zatim MUSTAFIĆ REUF iz Topoljana, HASKIĆ HAKIJA iz Liješća, TIĆ NEZIR i drugi.

Sa područja Mjesnog odbora Žabokvice hvatali su po selima srpski živalj, a odatle ih sve vodili u selo Skeljane⁹⁸⁴ i tamo ubijali. Tako su u Skeljanima sa područja ovoga M.N.O. pobili oko 64 lica ljudi, žena i djece. Ovim pokoljima rukovodili su ustaški oficiri „Crne Legije“ ŽIŽANOVIĆ ANTE, SIBER KARLO, CARATAN ANTE i dr.

MASOVNI POKOLJ NA OBALI DRINE

Početkom maja 1942 godine ustaška „Crna legija“ izbila je na obalu Drine. Na Drinu se je tada bila slegla grdna masa srpskoga življa bježeći ispred ustaša crne legije iz raznih srezova Istočne Bosne. Sav ovaj narod imao je namjeru da se na neki način prebaci na drugu stranu Drine kako bi izbjegao ustaškom pokolju, jer su ustaše redom ubijale srpski živalj. Oko 4.000 ljudi, žena i djece bilo se sleglo na obalu Drine. Od toga uspio je samo mali broj da se prebaci u Srbiju uslijed nedovoljnih prevoznih sredstava. Došavši na obalu Drine ustaška crna legija jurila je u ovu goloruku masu nemilosrdno koljući i ubijajući srpski živalj. Računa se da su u ovome pokolju ustaše tada pobile od tri i po do 4 hiljade ljudi, žena i djece. U selu Miloševcu⁹⁸⁵ tada je najviše poklano.

U ovom klanju ustaše su naišle na porodicu Pušonje iz Džimrija koja je broja 43 člana. Cijelu ovu porodicu tada su poklali. Nakon nekoliko dana poslije ovoga pokolja naišla je tuda Šarac Stana iz Djedovića da traži svoju kćer Andjelku koja je bila udata u porodici Pušonje. Našla ju je na obali Drine mrtvu pored ostalih članova ove porodice. Njene grudi bile su odsječene, oči izvadjene a na otsječenim grudima bilo je njeno dete od 5 mjeseci kome su ustaše bile otsjekle glavu. Na takav je način na obali Drine završilo život oko 4 hiljade nevinih ljudi, žene i djece. Mnogi ljudi, žene i djevojke skakali su tada u nabujalu Drinu da ne bi dočekali mučeničku smrt pod noževima pobjesnelih ustaša crne legije.

II

⁹⁸⁴ Склане.

⁹⁸⁵ Милошевићима.

ZLOČINI CRNE LEGIJE U SREZU BUGOJANSKOM /1942 godine/

Krajem jula 1942 godine upala je „Crna legija“ u Kupres. Uz pomoć domaće milicije koja im se stavila na raspoloženje, hvatali su po Kupresu srpski živalj i ubijali. Tako su pohvatali: Spremo Stojku, Spremo Joku, Spremo Stanu, Spremo Jovanku, Spremo Veselku, Spremo Bosiljku, Spremo Maru, Spremo Stanu, Spremo Ratku - 2 star, Spremo Milu - 14 g. st., Spremo Momčila 10 g., Spremo Petra 10 g., Spremo Borku 16, Spremo Rajku 10 g., Spremo Bosiljku 10 g., Spremo Lazu 1 g, Spremo Pavla 2 g., Spremo Predraga 4 g.. Sve ove žrtve odveli su nedaleko od Kupresa i poklali ih. U ovome pokolju istakao se ustaški logornik u Kupresu TOMIĆ STANKO, zatim JURIĆ MARKO, /Terkalo/ JURIĆ STIPO /Terkalo/ ČIČAK ANTE i CALATA⁹⁸⁶ ANTE.

Sutra dan u ovom zločinu upale su ustaše Crne legije sa milicijom u Begovo selo, tamo su sakupili oko 93 lica ljudi, žena i djece. Sve su ih zatvorili u jednu pojatu, zatim pojatu zapalili, te su na taj način ove žrtve žive pogorele.

Nekako u isto vrijeme došle su ustaše „Crne legije“ u Čipuljić. Na drumu su sreli Škobić Ristu sa ženom Milkom i Bojanović Jovu iz sela Vesele, te su ih sve troje zaklali. Iz sela su odveli Jeleč Muharema, Džendžo Muharema, Dučić Miju i Koček Zoru, sve su ih odveli negdje i poubijali na nepoznatom mjestu. Ove žrtve su odveli JURIŠIĆ IVAN zv. CAREVIĆ, Vukadin Niko i druge nepoznate ustaše.

Na području M.N.O. Prusac također koncem jula 1942 god. ubili su oko 82 lica.- ljudi, žena i djece. U kući Arambašića našli su u bešici malog Vladu od 1 godine. Djetetu su nožem izvadili oči i stavili ih na šljeme bešike ostavivši ga tako da u najstrahovitijim bolovima umre.

Na području M.N.O. Kutinja ubili su 10 lica, opljačkali krupnu i sitnu stoku i druge stvari. Od domaćih ustaša u ovom zločinu učestvovali su Čosić Jusuf, sada kafedžija u Donjem Vakufu, JUSIĆ MEHO težak sada u Donjem Vakufu, JUSIĆ TAHIR I RADIĆ LUKA, finans /navodno poginuli/.

Na području M.N.O. Oborci ubili su Bešir Ragima i Malohodžić Muharema.

Na području M.N.O. Vesela Kurtovića Safeta i Česo Muhameda, te ih nedaleko od sela Vesela obojicu streljali i to zbog toga što su saradjivali sa NOP-om. Njih je odveo KOLOVRAT JOZO pok. Nike iz Bugojna.

Na području M.N.O. Glavica-Bileši ubili su oko 82 lica.- ljudi, žena i djece u avgustu 1942 godine.

Na području M.N.O. Rilići zapalili su koncem avgusta 1942 god. oko 180 kuća i oko 900 sporednih zgrada, opljačkali svu stoku, hranu i druge stvari. Tom prilikom su na području ovoga M.N.O. ubili oko 20 ljudi, žena i djece i to klanjem ili bacanjem u zapaljene kuće, a neke su i u vodi davili.

Na području M.N.O. Kopčić ubili 4 čovjeka i 1 ženu i izvršili masovnu pljačku imovine.

Novembra 1942 godine upala je „Crna Legija“ na područje M.N.O. Vukovsko. Prolazeći kroz sela ubijali su od reda ljude, žene i djecu, staro i mlado, zdrave i bolesne. Svoje žrtve su klali pa onako nedoklane bacali u zapaljene kuće. Tako su veliku familiju Vasić poklali a zatim ih u kući zapalili. Od njih mnogi nisu bili doklani, te su u plamenu svoje kuće na najvećim mukama završili živote. Na ovaj način umorili su na području M.N.O. oko 255 žrtava. Tom prilikom su zapalili preko 400 kuća i daleko veći broj sporednih zgrada. Svu krupnu i sitnu stoku kao i druge stvari opljačkali su i sobom odnijeli.

⁹⁸⁶ Царатан.

Na području M.N.O. Ljubnić isjekli su Popovića Nedeljka.

Sve ove zločine u srezu bugojanskom počinile su ustaše crne legije uz pomoć domaćih ustaša pod komandom BOBANA RAFA i PENAVE ILIJE.

Još je po Bosni bilo ovdje ili ondje zločina ove legije 1942 g. što nije obuhvaćeno ovim referatom.

DOKAZI

Zapisnici Inv[entarni] br[o]:

59.471, 59.493, 54.711,

54.714, 54.719, 54.726, 54.728, 54.738, 58.006, 58.013, 58.008, 58.009, 58.012, 58.016, 58.017, 58.018, 58.019, 56.436, 56.437, 56.438, 56.439, 56.440, 56.444, 56.445, 56.447, 56.384, 56.403, 56.404, 56.388, 56.398, 56.396, 56.395, 56.391, 56.392, 56.393, 56.394, 56.400, 56.401, 56.402, 56.397, 56.386, 56.389, 56.387, 56.390, 56.385, 54.964, 54.962, 54.966, 54.967, 54.970, 54.971, 54.978, 54.973, 54.962, 54.977.

Referent:

/Petković Nemanja/

U Sarajevu, 9 aprila 1947 god.

Sekretar⁹⁸⁷

/Jovo Gutalj/

Pretsjednik⁹⁸⁸

/Miloš Škorić/

⁹⁸⁷ Испод је ћирилични потпис секретара Гутаљ Јова.

⁹⁸⁸ Недостаје потпис.

ZAPISNIK⁹⁸⁹

Sastavljen na licu mjesta u Rašića Gaju na dan 21. juna 1947 godine u toku i ishodu iskopavanja ostataka žrtava fašističkog terora koje su pale juna 1941 godine.

OPIS GROBNICE: Grobnice se nalaze u Rašića gaju koji je udaljen od Vlasenice 4.5 do 5 km, a nalazi se sjeverno od Vlasenice, Rašića Gaju se ide od Vlasenice sa okružnim putem 2 km, otalen se kreće seoskim kolskim putem 2 do 2.5 km i dolazi se do jednog zemljanog prosjeka koji je visok 1 do 1.5 metar, otalen se kreće lijevo u šumu niz veliku nizbrdicu kroz ovu krupnu bukovu šumu nakon 100 metara od ovog seoskog puta na jednoj uzvišici zasječeenoj sa lijeve i desne strane šumskim potocima koji se ispod te uzvišice sastaju, nalazi se prva grobnica.

Početak otkopavanja: Pošto je od svih članova komisije došao na lice mjesta jedini uzaslanik oteka unutr. poslova, to se je počelo sa radom malo kasnije tj. oko 9 časova, Izaslanik Oteka drug Radaković Lazar obraća se porodicama palih žrtava koje su na lice mjesta došle prije vremena tj /nepozvate da prisustvuju iskopavanju/ i moli ih da se strpe i da nebi ometale rad oko iskopavanja.

Pristupi se vađenju zemlje iz grobnice, teren od same bijele ilovače /gline/ podvodan, ukazuju se pojedini dijelovi leševa, nakon dužeg otkopavanja oslobodavaju se dva leša od zemlje, supruga poznaje umjetnu donju vilicu svoga palog muža Drljića Vojina iz Han Pijeska. Potom tj. koji je odveden iz zatvora u trećoj partiji. Potom supruga Purića Gligora poznaje na drugom lešu gunj svoga muža koji je odveden u četvrtoj grupi iz zatvora u Rašića Gaj. Kod drugih leševa nastaje nagađanje ali se nemože tačno ustanoviti jer su većina bili jednako obučeni u građanska odijela. U ovoj grobnici iskopanoj do dna nalazimo 11 leševa neki u dosta raspadnutom stanju a neki tek deformisani usled podvodnog terena i ilovače u kojoj su zatrpani. Većina lobanja što se je dalo jasno videti da su razlupane tupim predmetima, a po odjeći su se još mogli ustanoviti veći tragovi krvi. Leševi u ovoj grobnici bili su okrenuti u raznim pravcima i u raznim stavovima, tj. jedni su ležali na leđima, jedni potrbuške, jedni pak podavili glavu pod tijelo i td.

U ovoj grobnici je nađen jedan katanac u koji je udario puščani metak i vjerovatno je od toga se i otvorio. Nađen je jedan plitki šaržer od petometke puške i par puščanih čaura, iz čega se je na licu mjesta moglo zaključiti da su žrtve koje nisu momentalno ubijene tupim predmetima, dotucane iz puške.

II. grobnica nalazi se preko jednog malog potočića južno od ove prve udaljena od ove svega oko 10-12 metara, u ovoj grobnici nakon odvađene zemlje ukazuju se leševi takođe u odijelu koje je dosta sačuvano usled što je i ovde teren od ilovače i podvodan. Ovde prvi leš prepoznaje supruga po zubima svoga muža Luku Deurića iz Gornjeg Zalukovika koji je takođe odveden u trećoj partiji iz zatvora u Rašića Gaj. Za ostale je rodbina nagađala i nije mogla tačno ustanoviti jer su i ovi bili manje više jednoobrazno obučeni. Ovi leševi su nađeni isprebijani i po samom stavu u kojima su

⁹⁸⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

ležali vidi se da su na najstrašnji način mučeni i poubijani. U ovoj grobnici nije nađeno od predmeta ništa. U ovoj grobnici nađeno je 5 lešova. Ove obe grobnice bile su duboke po 1 do 1.50 m, prva 3x2.50, a druga 2.50 x 2 m.

U ovim grobnicama nađeni su tragovi kreča, koji su posipali ondašnji organi vlasti NDH na žalbu rodbine palih žrtava tj. koji su se požalili da im njihove najmilije vuku psi po Rašića Gaju.

Treća i četvrta grobnica koje su rodbina palih nalazile prigodom prvog oslobođenja ovog terena nije sada moglo da se pronađu jednakosti terena i šestogodišnjeg lista koji je napadao i tako sa sitnijom šumom zaraslo.

Izvesan deo kostiju nađen je po potocima koji su poubijani vjerovatno u pokušaju bjegstva te tako nisu dovlačeni u iskopane grobnice.

Kao što je napred navedeno pojedini leševi usled takvih uslova tj- zemlje ilovače i podvodnosti nisu bili potpuno istruli, a pošto je odbor za prenos i sahranu nije momentalno raspolagao limenim sanducima za prenos to je na predlog izaslanika Otseka i saglasnosti sve rodbine žrtava donešen zaključak: da se prenesu samo pojedini djelovi od kojih su ostale samo čiste kosti kao lobanje, cevanice ruku i nogu i dr. prenesu, a ostali djelovi od kojih nije otrulo meso sa odjećom zajedno da se povrate i sahrane u otvorene grobnice, što je i učinjeno.

Zaključeno i potpisano dana 21.VI.1947 god. u 17 časova u Rašića Gaju.

S.F.-S.N.

Članovi komisije:

1. *И. М. Радаковић*

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA⁹⁹⁰

Kotarska oblast u Vlasenici

Str. prez. br. 2/41._

Vlasenica, dne 20-srpnja 1941

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA

u Sarajevu

Ova oblast obavještena je sa pouzdane strane, da se ovih dana imade da od Drine odmakne 12.000 Srba i da se isti za par dana prehrane i nastane u kotarove dalje od Drine, među koje kotareve dolazi i ovaj kotar.- Obzirom, da je ovaj kotar pasivan kraj i da već dulje vremena pučanstvo ovga kotara formalno gladuje, jer je nabava hrane za ovaj kotar veoma otežana obzirom na komunikacione veze i pomanjkanje prevoznih sredstava.- Ovo teško stanje koje vlada zbog pomanjkanja hrane za ishranu pučanstva dolaskom pomenutih Srba dovelo bi do užasa i bijede, a što bi neminovno imalo i težih posljedica.- Osim izloženog mora se imati u vidu da ovaj kotar broji preko 75% Srba od cjelokupnog pučanstva, i kada bi stigli ovi iseljeni Srbi u ovaj kotar u onako bijednom stanju u kakovom se nalaze - gladni, žedni - goli i bosi, a Srbi ovoga kraja i tako strahuju od iseljavanja i već se danima nalaze po šumama u uvjerenju da ih se traži za transportovanje u svrhu iseljavanja, stvorilo bi kod istih revolt, zbog čega bi muslimanski živalj, na koji su Srbi ionako ogorčeni bio za najkraće vrijeme uništen.-

Obzirom na izloženo molim, da se kod nadležnih najhitnije preduzmu potrebne mjere, da se svako upućivanje Srba u ovaj kotar obustavi i da se naredi, da isti ni u kom slučaju ne mogu biti transportovani, nego da se isti transportuju u one kotarove u kojima je dospjela žetve i gdje nije pretežno pučanstvo srpsko.

Kotarski predstojnik,⁹⁹¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA VRHBOSNA

Primljeno dne...22.VII.1941
Prez. Broj.....21./1941.god.
sa.....priloga

⁹⁹⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁹¹ Испод се налази потпис.

Документ број 265

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA⁹⁹²
VELIKA ŽUPA VRHBOSNA

V.T. Broj 149/41.
25. kolovoza 1941.
-Sarajevo-

BROJIDBENOM /STATISTIČKOM/ UREDU

SARAJEVO

Moli se odmah prema posljednjem obavljenom popisu pučanstva izvijestiti koliko imade stanovnika Srba, a koliko od tih domova u pojedinim kotarevima i to: Sarajevo /bez grada/, Vlasenica, Srebrenica, Rogatica, Čajniče, Foča i Višegrad.-
Vrlo je hitno.-

Veliki župan:⁹⁹³

Broj Srba i srpskih domova po popisu
pučanstva od 31.III.1931 g.⁹⁹⁴

Red. broj	Kotar	Broj stanovnika Srba	Srpskih domova	Primjedba
1.	Sarajevo /bez grada/	36.847	5.507	
2.	Vlasenica	25.278	3.763	
3.	Srebrenica	17.766	2.407	
4.	Rogatica	20.865	3.192	
5.	Čajniče	8.881	1.104	
6.	Foča	16.176	--	Nije se moglo dati broj domova pošto se popisni materijal u Beogradu nalazi
7.	Višegrad	14.017	2.355	

⁹⁹² Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁹³ Испод се налази потпис великог жупана Дервиша Омеровића.

⁹⁹⁴ Документ је откуцан писаћој машини у форми табеле на засебној страници.

Документ број 266

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA⁹⁹⁵
DRŽAVNO RAVNATELJSTVO ZA PONOBU
ZAGREB

Zagreb, dne 10. listopada 1941

Predmet: Ilegalno preseljavanje.⁹⁹⁶

Kotarska oblast
na ruke kotarskih predstojnika

Zvornik
Srebrenica
Vlasenica

Od vodje za vezu vojnog zapovjednika Srbije na njemačkom poslanstvu u Zagrebu dobili smo kao vrlo žuran sljedeći dopis:

“Prema dobivenoj obavijesti prelaze u području Ljubovije i Koviljače, 65 km sjeverozapadno od Valjeva, dnevno do 100 Srba pređe granicu prema Srbiji. Radi se o bjeguncima koji su protjerani po Ustašama. Ljudi su posve bez sredstava.

U vezi sa napetim položajem u pobunjenom području moli se smjesta obustaviti ovakve ilegalne akcije.”

Dostavljajući vam prievod ovog dopisa nalaže se da poduzmete sve potrebne mjere, da se napokon obustavi ovo ilegalno preseljivanje žiteljstva iz Bosne u Srbiju. Javite nam, na kojim mjestima prelaze granicu ovi bjeguci i odakle dolaze.

Hitno nam javite, koje ste mjere poduzeli, da se onemogući daljnje ilegalno prelaženje granice i koje su još mjere potrebne, da se poduzmu, pa da se pogranični osobni promet normalizira.

Žurno je.

Ministarstvo hrvatskog domobranstva

Zagreb

Na znanje sa molbom, da naslov i sa svoje strane poduzme potrebne korake da se zapriječi daljnje ilegalno izseljavanje.

Državni ravnatelj⁹⁹⁷

⁹⁹⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁹⁶ Изнад је уписан број предмета који није могуће прочитати због оштећења документа.

⁹⁹⁷ Испод се налази потпис.

Документ број 267

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠVO
ODJEL ZA JAVNU SIGURNOST

Očevид. Broj 1623 / taj.
U Zagrebu dne 26. listopada 1942.

Predmet⁹⁹⁸: Ilegalan prijelaz
državne granice Srbije
na našu stranu

MINDOM - Gl.St.-Očev.Odjel/
ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE
USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI II.

Zapovjednik oružničkog krila iz Vlasenice sa dopisom br. 1192/taj, od 18. listopada javlja:

„1. listopada 1942. u 16 sati prešlo je ilegalno državnu granicu 19 osoba na mjestu kod sela Boljevića, kotar Srebrenica, iz Srbije na našu stranu. Ove osobe prešle su uz pomoć jednog čamca, a prevezio ih je jedan srbijanac.

Među ovim osobama bila je samo jedna muška odrasla osoba i 4 žene, a ostalo su sve djeca.

Na preslušanju kod oružničke postaje Fakovići izjavili su, da su prešli ilegalno iz naše države u Srbiju 5. svibnja 1942., iz straha od Ustaša, jer da se pronio glas da Ustaše sve redom kolju.

Svi su rodом iz sela Jaketića, občine Fakovići, kotar Srebrenica.

Ove sve osobe puštene su kući u sporazumu sa kotarskim predstojnikom u Srebrenici, a pod garancijom tamnošnjih Hrvata-muslimana, koji su izjavili da su ovi bili lojalni za vrijeme četničke akcije u tim krajevima i da su štitili hrvatski živalj od četnika, pa da su i proganjani radi toga od strane četnika.“

Predlaže se na znanje.⁹⁹⁹

Glavni dozapovjednik,
pukovnik: /Boić/¹⁰⁰⁰

Po uvidu

U SPISE grupa br.
PROČELNIK
Pukovnik /Kubin/¹⁰⁰¹

⁹⁹⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

⁹⁹⁹ Испод се налази печат који је изблиједио и руком дописан број 5300.

¹⁰⁰⁰ Испод се налази потпис.

¹⁰⁰¹ Испод се налази потпис.

Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast u Srebrenici
Pov. Broj: 164/41

dne 7 kolovoza 1941

Pritvaranje i otpremanje u zbiralište
Srba i dr.
Na V.T.br. 47/41

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA¹⁰⁰²

SARAJEVO

Izvešćuje se Naslov da je prema postojećim naređenjima pritvoreno oko 15 lica koja su pravila razne izgrede i petorica iz općine Fakovićke, kotara srebreničkog koji će se sprovesti u ~~Sisak~~ *Gospic*¹⁰⁰³.

Primljeno oružje od 4 Bojnice Vojne Krajine (50 pušaka, 50 noževa sa 4.800 naboja) podjeljeno je preko oružničkih postaja vrijednim i povjerljivim ljudima prema potrebi.

Prema naređenju Državnog Ravnateljstva za Ponovu iz Zagreba i primljenim uputstvima postavljeni su u veće trgovine, gostione i druga gospodarstva - vlasništvo Srba - privremeni upravitelji.

Lica koja su se bila uvukla pod okrilje Ustaša, te pljačkali i pravili razne izgrede potpisati je razjurio i iste kaznio i sada u cijelom kotaru vlada red i mir.

U sporazumu sa zapovjednicima oružničkih postaja i gradonačelnikom potpisati je napravio listu sumnjivih lica i ista drži pod nadzorom. Svako jutro dotična lica imaju se u 8 sati javiti kotaru i upisati u knjigu: „Lica pod nadzorom vlasti“.

Duž obale Drine žito je sazrelo isto se žanje i diže, dok su trave skoro sve pokošene i pokupljene. U brdskim krajevima još nije žito sazrelo te je istima hrane još potrebno pošto će njihovo žito sazreti tek kroz 15 dana. Popisivači su svugdje određeni i svoju dužnost vrše po postojećim propisima pod nadzorom gospodarskog izvijestitelja i potpisatog. Nepožnjevenih, nepokošenih i neobrađenih imanja neće biti, jer potpisati preko svojih podređenih organa strogo vodi računa da se sve obradi i žito smjesti gdje treba.

Dostavljeno: 4 Bojnici Vojne Krajine u Vlasenici.

Kotarski predstojnik.¹⁰⁰⁴

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA VRHBOSNA
Primljeno dne 17.VIII.1941
Prez. Broj 79/1941.god.
sa.....priloga

¹⁰⁰² Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁰³ Дописано руком.

¹⁰⁰⁴ Испод се налази потпис и округли печат котарске области Сребреница.

Документ број 269

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA¹⁰⁰⁵
KOTARSKA OBLAST ROGATICA
Pov. Broj: 164/41

Rogatica, dne 4 kolovoza 1941.

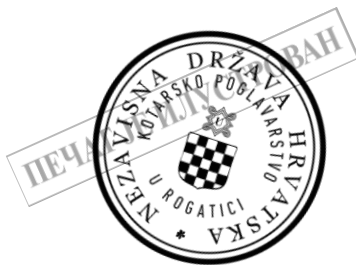
Predmet: Pritvaranje i otpremanje u
zbiralište Srba i Židova -
komunista-okružnica

Na V.T. Broj. 47/41 od 31-VII-1941.

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA

SARAJEVO

U vezi naloga broj gornji, izvješćujem, da na području ovoga kotara nema istaknutih komunista kao ni osoba, koje bi se mogle u smislu ovog naloga pritvoriti, pošto je jedan dio sumnjivih osoba već pritvoren od strane Ustaških logora u Rogatici i Han Kramu i otpravljen u internaciju, dok je drugi dio odbjegao od svojih kuća i to su većinom seljaci Srbi.

Kotarski predstojnik,¹⁰⁰⁶

¹⁰⁰⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁰⁶ Испод се налази потпис.

Документ број 270

RAVNATELJSTVO USTAŠKOG REDARSTVA NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
U ZAGREBU¹⁰⁰⁷

Broj: tajni: 2/1941.-II.
Predmet: Registriranje Srba
Pravoslavaca-okružnica

Zagreb, dana 23.srpnja 1941

OSOBNOST!

ŽUPAMA 1-22.
USTAŠKOM POVJERENIŠTVU ZA BOSNU
I HERCEGOVINU-SARAJEVO-G.FRANCETIĆ.

Naslov se poziva da prema uzorcima priloženih tiskanica izda shodnu odredbu Redarstvenom Ravnateljstvu, Ravnateljstvu Ustaškog Redarstva u koliko su već takova osnovana u sjedištima Župa, Predstojništvima redarstva i Kotarskim oblastima u mjestima gdje nema redarstva, da svako na svome području t. j. sjedištu Redarstva Kotarske oblasti /grad, mjesto/ provede u roku od 15 dana registriranje svih Srba kao i onih koji su bili kada pravoslavne vjere.

Valja ispuniti najprije upitne listove, a zatim samo najvažnije podatke /lične i porodične-vjerske/ prepisati u kartone, te složiti kartoteku po brojevima i abecednom redu.

Kartoteku treba voditi u duplikatu, od kojeg će se jedan primjerak slati ovom Ravnateljstvu.

Potrebni personal zamoliti od Ustaškog Stožera u mjestu.

Valja raditi samo sa pouzdanim ljudima, točno i savjesno.

Glavu tiskаницe promijeniti prema nazivu ureda koji će sprovoditi registriranje. O učinjenom sa brojem registriranih Srba /bez t.zv. mješovitih brakova i već provedenih na katolicizam/ izvjestiti neposredno ovo Ravnateljstvo pozivom na broj gornji.

ZA DOM SPREMNI!

RAVNATELJ USTAŠKOG REDARSTVA
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
CEROVSKI v.r.

¹⁰⁰⁷ Документ је откуцан на писаћој машини.

Podatci o kretanju
pobunjenika¹⁰⁰⁸

Vojskovođji Doglavniku
Glavnom stanu Poglavnika
Poglavnikovom vojnom uredu
III domobranskom zboru
Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

Od lica koje je do suda dalo točne podatke primljeni su slijedeći izvještaji:
„spouzdanе strane saznao sam slijedeće: Juče poslije podne jedna grupa komunističko-četničkih bandi pod vodstvom kapetana Vojuna Dangića, a u jačini od 161 čovjeka, prešla je iz kotara Srebreničkog preko Drine na mjestu Vranjkovina.

Ove su bandite pohvatali Rusi dobrovoljci koji su blokirali Drinu od sela Budušića pravac Ljubovija - Bajina Bašta.

Kako je vođa ovih bandita brat Jezdimira Dangića, koji se sada nalazi u Ljuboviji i koji dobro stoji sa tamnošnjim časticima njemačke posade, postoji mogućnost, da će te bandite na njegovu intervenciju pustiti.

U Bajinoj Bašti nalazi se sada četnički štab četničkog vojvode Stevana Božića, koji je rodom iz sela Osječana, nedaleko Doboja, a koji je komandant pozadine.

Četnički vojvoda Pero Đukanović, prešao je sa jednom grupom četnika i komunista i njegov štab nalazi se sada u školi u selu Brana Bačić, občina Kravice, kotar Srebrenica. Jačina oko 700 ljudi.

-danas 4. travnja 1942 podpuno sigurno sam doznao, pošto sam nešto i lično vidio jer sam bio u navedenim mjestima slijedeće:

U Kramu nalazi se štab četničko-komunističkih bandi pod vodstvom Pere Đukanovića u jačini oko 700 ljudi.

U Bratuncu je komandant pod imenom Amidža. U Bratuncu nalazi se oko 500 bandita. Izuzet Bratunac na brdu Kik k[ota] 514 komunisti su iskopali rovove i tu se dobro utvrdili, takodje na brdu Bulju k[ota] 819 komunisti su iskopali rovove i dobro se utvrdili.

Komunisti su počeli opravljati ćupriju na Drini koja veže Bratunac i Ljuboviju, a koju su njemci prošle godine porušili.

U Kramu nalazi se banditska bolnica u kojoj se nalazi mnogo ranjenih bandita, takodje se u Kramu nalazi skladište hrane u kome imade oko 20 vagona.

¹⁰⁰⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

Za danas je zakazan veliki komunistički zbor t.j. na 6.IV.42. u Kramu. U Nedelju je održat veliki komunistički zbor u Bratuncu na kome je govorio Amidža. Ovome zboru morali su prisustvovati i muslimani i katolici. Na ovome zboru pozvati su svi da stupe u redove dobrovoljačke vojske herojske proleterske brigade koja će uništiti Njemačke okupatore i ustaše, a odbraniti vaše domove i vaše porodice.“

Prednje se dostavlja sa zamolbom na uvid.

U.z. zapovjednika Vojkre
oružnički pukovnik,
(Jakovljević)¹⁰⁰⁹

11.IV. Očev. taj

¹⁰⁰⁹ Испод се налази потпис.

SRBI, MUSLIMANI I HRVATI!

I opet je potekla nevinka krv srbske djece, žena, staraca, i opet su planula u vatri naša mirna sela, i opet bježe glavom bez obzira, stotine i tisuće vaših porodica pred zvjerskim terorom ustaških zlikovaca bježe goli i bosi po ovoj strašnoj zimi, bez cilja i bez nade, prevareni od izdajničkih i pljačkaških četničkih vodja, koji su u službi Njemački i Talijanski okupatorski bandita. Dangić, Todorović, Djekić, Kamenković, Aćim Babić, Sergije Mihajlović i druge četničke vodje predale su nas na milost i nemilost ustaškim zvjerima.

ČUJTE NARODI BOSNE!!!

Prije 7 mjeseci poslali su njemački okupatori Hrvatske ustaše u Bosnu i Hercegovinu da pale i ubijaju srbske stanovnike. Ove zvjeri počinise nečuvena zvjerstva nad Srbima, poslije toga kada ste Vi Srbi uzeli puške u ruke da odbranite živote vaše i živote vaših porodica i u toj borbi pod partizanskom zastavom podigli velike uspjehe, taj isti njemački okupator poslao je preko izdajnika Nedića razne vojvode i oficire iz Srbije, koji su došli ovamo sa zadaćom da još više zavade Bosanske narode Srbe, Muslimane i Hrvate.

Ovi njemački-Nedićevi banditi i agenti doveli su sa sobom neke četnike, a u stvari pljačkaške bande, koji su počeli pljačkati i ubijati mirno muslimansko stanovništvo, paliti muslimanska sela isto tako kao što ustaše pale Srbska sela. Ove četničke zvjeri poubijaše i protjeraše ih iz njihovih domova tisuće muslimanski porodica.

Nedićevi oficiri Dangić, Todorović, Kamenko, Djekić, Sergije Mihajlović i dr. počeli su razbijati borbene redove Bosanskih partizana putem raznih kleveta protiv partizanskih vodja kada su ti izdajnici djelimično postigli ovaj cilj i pokolebali do neke redove Bosanskih partizana, onda su otvorili vrata Njemačkim okupatorima i ustašama na oslobodjenoj teritoriji bosne.

Takozvana četnička vlada u Vlasenici i četnička komanda u Han Pjesku izdali su izdajničku zapovjed Bosanskim četnicima, da propuste Njemce i da ne pucaju na njih. Oni su doveli Njemce i ustaše u Vlasenicu Rogaticu i u druga naša mjesta i kada su ti zločinci izvršili svoju izdaju onda su svi napustili Bosnu i pobjegli u Srbiju svojim gospodarima da bi izmakli sudu prevarenih Srba. Jedini koji su ostali u borbi sa nadmoćnim neprijateljem jesu naši herojski partizani, a sa njima mnogi seljaci četnici koji su sada konačno uvidjeli da su ih njihove vodje izdale. Oni vode borbu kao pravi sinovi svoga naroda na svim frontovima kod Rogatice, na Romaniji, Jahorini, kod Vareša i u čitavoj Bosni i Hercegovini.

¹⁰¹⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

SRBI, MUSLIMANI I HRVATI!!!

DOSTA JE BILO MEDJUSOBNOG PROLJEVANJA BRATSKE KRVI
UJEDINITE SE SVI U JEDNO JEDNOSTAVNO NARODNO OSLOBODILAČKU
VOJSKU I ZAJEDNO SA PARTIZANIMA PODJITE U BORBU DA BI UČINILI
ZA UVJEK KRAJ SVOJIH PATNJAMA.

MUSLIMANI I HRVATI!!

Ne dozvolite više da se pale mrna sela vaše braće Srba, da se ubijaju nevina
djeca, žene i starci, podjite zajedno sa Srbima u borbu protiv okupatora i njegovi
zvjerski sluga ustaša.

SRBI!

Na okup i borbu da spasite svoj opstanak i živote svojih porodica svi koji ste
bili prevareni od raznih četničkih vodja izdajničkih vojvoda i oficira, stupite u redove
narodno oslobodilačkog dobrovoljačkog odreda, u redove narodno oslobodilačke
vojske da zajedno sa herojskim partizanima i proleterskom brigadom uništite
okupatorske ustaše i pljačkaške četničke bande.

Vrhovni štab narodno oslobodilačke i proleterske vojske u Jugoslaviji poziva
vas da stupite svi u tu vojsku radi odbrane vaših porodica!

DA ŽIVI NARODNO OSLOBODILAČKA BORBA SVIH NARODA BOSNE.

VRHOVNI ŠTAB

Narodno oslobodilačke partizanske dobrovoljačke
vojske JUGOSLAVIJE

Januara 1942.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA¹⁰¹¹
OPUNOMOĆENIK MINISTRA UNUTARNJIH POSLOVA
ZA VELIKE ŽUPE VRHBOSNA, HUM USORA I SOLI

Taj. Broj:85/42

9. svibnja 1942

Sarajevo

Njemački vojnici pomažu Srbima
prelaz iz Srbije u Hrvatsku preko
Drine

ZAPOVJEDNIKU 5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE¹⁰¹²

SARAJEVO

Zapovjedništvo biv. Vojne Krajine sa svojim izvještajem Op.Br: 815/taj. od 2. svibnja o.g. izvijestilo je među ostalim i sljedeće:

„Od zapovjednika oružničke postaje Zelinje dobiveni su podaci, da njemački vojnici pomažu Srbima prelaz preko Drine u Bosnu i povratak u Srbiju kojom prilikom prevoze tamo stoku. Viđen je i jedan njemački častnik, koji se je sa tim Srbima prevezio preko Drine u Bosni.“

Molim zapovjednika, da najžurnije dade provjeriti ovu obavijest i da me izvesti, da li još ima slučajeva prelaza preko Drine uopće i da li te prelaze pomažu njemački vojnici.

Molim predmet smatrati žurnim.

ZA DOM SPREMNI!

Opunomoćenik
Ministra unutarnjih poslova¹⁰¹³

¹⁰¹¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰¹² Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰¹³ Испод се налази потпис.

Broj Taj. J.S. 1683
Sarajevo, 28. kolovoza 1942.

ORUŽNIČKOM KRILNOM ZAPOVJEDNIŠTVU¹⁰¹⁴
VIŠEGRAD

Vrhovno oružničko zapovjedništvo odjel za javnu sigurnost Taj. Očevid.Br.1133 od 24. kolovoza 1942. dostavlja:

„Zapovjedništvo ustaškog zdruza u Sarajevu javlja, da je zapovjedništvo Gruppen kommando Hummel u sporazumu sa našim oružničtvom prebacilo dana 18. srpnja s one strane Drine u pratnji oružnika oko 50 izbjeglica na naš teritorij. Moli odluku, da li će ustaške postrojbe dozvoljavati dalnji prelaz i vraćanje izbjeglica iz Srbije svojim domovima.“

Dostavlja se time da žurno izvijestite, po čijem rješenju odnosno odobrenju je taj prielaz 18. srpnja 1942. izvršen, gdje i kome je javljeno.

Zapovjednik pukovnik,
Toma¹⁰¹⁵

¹⁰¹⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰¹⁵ Испод се налази потпис.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Oružničko krizno zapovjedništvo Višegrad
5. Oružničke pukovnije

Broj..... 761/Taj.....

U Višegradu dne..... 31.8..... 1942.

ZAPOVJEDNIČTVU 5 ORUŽNIČKE PUKOVNIJE /J.S./

SARAJEVO:

Izbjeglice s one strane Drine primala je Gruppen kommando Hummel u Rogatici. Isto njemačko zapovjedništvo izdalo je nalog oružničkoj postaji da sastavi iskaz osoba iz kotara Rogatica koje su kod Gruppen-Kommanden Hummel molile za povratak pripadnika svojih obitelji iz izbjeglištva preko Drine. Povratak je bio dozvoljen ženama, djeci i muškarcima ispod 16 godina. Iskaz povratnika sastavljen po oružničkoj postaji Rogatica, odobraval je Gruppen kommando Hummel, nadzornik pograničkog odsjeka Rogatica i comando presidio militare di Višegrad.

Povratnici su prelazili Drinu preko mosta u Višegradu. Pokusni oružnik Mato Romić oružničke postaje Rogatica govori njemački i talijanski i bio je obhodnje vođa pri sprovodima.

O dolasku izbjeglica obavještena je samo Gruppen-kommando Hummel i nitko drugi.

Zapovjednik bojnik,
Karlović¹⁰¹⁶

¹⁰¹⁶ Испод се налази потпис.

Br. 284/taj.

U Sarajevu, dne 15. prosinca 1942.¹⁰¹⁷

Predmet: prebacivanje pravoslavnih
izbjeglica sa desne obale
Drine na lijevu.

Spoj: predstavka Kotarske oblasti
Višegrad, V.T.Br. 967 od 22.11.42.

Opunomoćeniku Ministra unutarnjih poslova
za Velike župe Vrhbosna, Hum, Usora i Soli,
Zapovjedn. III d.z.,
Zapovjedn. 5. oružn. puk.,
Zapovjedn I. st. ust. zdr.,
Kotarskoj oblasti Višegrad.

Povodom prijedloga, da se pravoslavcima - izbjeglicama zabrani i sprieči povratak sa desne obale Drine na lijevu, riješio je zapovjednik 718.pj.div., generalporučnik Fortner, sljedeće:

„Divizija zauzima stanovište, da se svima izbjeglicama, čije se stalno boravište nalazi unutar hrvatske državne granice, iz državnopravnih razloga nemože uzkratiti povratak u njihove zavičajne občine, i to tim više, što diviziji nisu poznati slučajevi, da su se izbjeglice-povratnici latili oružja.

Medjutim se doseljivanje stranaca sa srbijanskog područja i iz susjedne Crne Gore mora u svakom slučaju spriečavati.

Njemačkim četama u Višegradu zapovjedjeno je, da postave na mostu preko Drine stražu, koja će nadzirati promet i posebno spriečavati neopravdani prielaz preko mosta.

Radi olakšanja nadzora bilo bi uputno da se cijelom pučanstvu podiele iskaznice sa svjetlopisima.“

Time je 718. pj. div. riješila predstavku Kotarske oblasti Višegrad, V.T.Br.967 od 22.11.42.

Hrvatski častnik za vezu
kod 718. njemačke pješačke divizije
(Stk. Olszewski)¹⁰¹⁸

¹⁰¹⁷ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰¹⁸ Испод се налази потпис.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Zapovjedništvo oružničkog voda Rogatica
5. Oružničke pukovnije

Broj 142/Ta

U Rogatici, dne 8. ožujka 1943.

Predmet: Prelaz četnika u Starom
Brodu na Drini¹⁰¹⁹

Zapovjedništvu 5 oružničke pukovnije.
Zapovjedništvu 9 pješačke pukovnije.
Zapovjedništvu oruž. krila Sarajevo.
Kotarskoj oblasti Rogatica.

„Sa potpuno pouzdane strane saznao sam da je prije nekoliko dana odmetnik Drago Mitrović sa svojih još 6 četnika otišao preko Drine u Srbiju. Njegov prelaz na Drini bio je u Starom Brodu (Jugoistočno od Sjeverskog 9.5 km).

6. ožujka 1943. na istom mjestu na Drini povratila se navedena banda iz Srbije i sa sobom prevela nekoliko žena i djece.

Stari Brod na Drini služio je od uvijek kao veoma važna skela, u kome danas nema nikakvog osiguranja, pa je tako prelaz Drine neprijatelju postao slobodan.“

Zapovjednik poručnik
(Osman Terzić)¹⁰²⁰

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O
5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Broj Ta. J. S. 1118

Sarajevo, 11. ožujka 1943.

¹⁰¹⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰²⁰ Испод се налази потпис.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

ORUŽNIČKA POSTAJA SJEVERSKO

V. oružničke pukovnije

Broj: 78/Taj
U Sjevskom, dne 14/3 1943.

Predmet: Prelaz četnika sa naše u
srbiju i sukob istih
sa ustaškim postrojbama
izvešćuje¹⁰²¹

1. ZAPOVJEDNIČTVO 5. ORUŽ. PUKOV. SARAJEVO
2. ZAPOVJED. 9. PJEŠ. PUKOVNIJE ROGATICA.
3. ZAPOVJED. USTAŠKOG ZDRUGA SOKOLAC.
4. KRILNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJED. SARAJEVO.
5. VODNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJED. ROGATICA.
6. ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI SARAJEVO.
7. KOTARSKOJ OBLASTI ROGATICA.

Za vrijeme od 3/3 1943. kada se je potpisati nalazio u Sarajevu radi prijema beriva za oružnike ove postaje i do sada vodjenim izvidima nakon saznanja kod povratka na ovu postaju 7. ovog mjeseca iz Sarajeva, neustanovljenog dana prešao sa svoji oko 5 četnika naoružani vojničkim puškama iz naše Države planine Devetka Mitrović Drago u Srbiju.

6/3 t.g. oko 21 sat kada se je sa istim brojem i navodno nekoliko žena i djece povratilo u selo Rađeviče odnosno planinu Devetak.

Kod povratka iz Srbije naišli su ovih četnici na jednu ustašku postrojbu u gore označeno vrijeme na zv. mjestu Grbavica s.i. od Sjevetskog pa kako su ih ove ustaške postrojbe primjetile uzeli su položaj, opalili par puščani naboja na imenovane četnike, a četnici su takodje odgovorili po izjavi *ustaša* puščanom vatrom do jedno 5 naboja, potom produžili put prema Devetaku.

Žrtava kako sa jedne tako i sa druge strane nije bilo.

Do sada vodjenim izvidima od strane potpisatog nijese moglo ustanoviti točan broj žena i djece koji su ilegalno prešle sa ovim četnicima državnu granicu, a i same ustaške postrojbe nisu primjetile sa ovim četnicima nikakvu pratnju sem četnika, a niti pak se moglo ustanoviti koje su to ženske i djeca prešle iz Srbije na našu teritoriju, i ako postoji bojazan da su ovih četnici prešli u srbiju za ovu familiju, krijući ovaj narod bojeći se uhićenja radi bespravno prelaženje državne granice, a muslimanskog svijeta na području ove postaje nema koji bi mogli bar donekle dokazati prelaz ovoga naroda.

Ovaj prelaz četnika izvršen je izmedju Slapa i Starog Broda tamo i obratno. Stari brod je navodno osiguran sa ustaškim postrojbama, na Slapu se nalazi jedna

¹⁰²¹ Документ је откуцан на писаћој машини.

ustaška postrojba. u Starom Brodu nema ali su na Grbavici i održavaju vezu sa ustaškim postrojbama u Miloševićima. kao ophodnje sastaju se u Starom Brodu.

Potpisati je i bez urgencije vodnog oružničkog zapovjedništva odmah nakon povratka na postaju po saznanju poveo izvide po ovome prelazu četnika što se vidi i po postajnoj uredovnoj knjigi. Zaista i u vlastiti svoji pobuda, u protivnom kada to nebi učinio kao poznavao propisa i već razni izdati zapovjedi izkusio bi zasluženu kaznu. Tom prilikom kod povratka na postaju iz službe dostavio sam brzoglasno izvešće po oružniku ove postaje Smaji Avdoviću pod gornji brojem na Boriku, ali neki Ustaša nije dozvolio ovu brzojavku da se preda iz kojih razloga nepoznato.

Zaista da ovih četnici se kreću po području ove postaje pošto i drugog naroda nema sem četnika, ali ova postaja nije u stanju uništiti sa manjim brojem oružnika od 14 momaka, a niti pak ovi četnici se nepokazuju u javnost.¹⁰²²

O osiguranju Starog Broda podnešeno je izvešće od strane ove postaje pod brojem 130 od 13. prosinca 1942. g. vodnom oruž. zapovjed. i kotarskoj oblasti Rogatica ujedno u vezi krađe volova na štetu seljaka Boić Imšira iz sela Vratara kotara Rogatica, gdje su takodje rečeni volovi u nedostatku osiguranja Starog Broda i prebačeni ukradeno volovi u Srbiju, a znadu i sve naše vlasti za osiguranje i ustaške postrojbe na Starom Brodu.

Dostavlja se prednje izvešće s molbom na mjerodavnost.

Zapovjednik narednik:
/Nikola Miklečić/¹⁰²³

Sarajevo, 14. ožujka 1943.

*Unjeti u doglasno izvješće
za 26. ožujak 1943. zatim u spise.
Dozapovjednik pukovnik
Kolomam Bilić¹⁰²⁴*

¹⁰²² У наставку је неколико ријечи дописано руком нечитко.

¹⁰²³ Испод се налази потпис.

¹⁰²⁴ Испод се налази потпис.

Документ број 278

Op. Br. 1141/taj.

U Sarajevu, dne 26. lipnja 1942.

Predmet: prielaz preko Drine.

Spoj: tam. T.Br. 1288/42

od 12.6.42.

Velikoj župi Vrhbosna¹⁰²⁵

Sarajevo.

Povodom podneska Obćinskog poglavarstva u Rogatici pokrenuo sam kod 718. njem.pješ.div. pitanje prielaza granice. Zapovjedn. 718. njem. pješ. div. je po ovom predmetu izdao sljedeće upute:

„1) Prekoračivanje Drine u oba pravca načelno je zabranjeno iz razloga sigurnosti.

2) U iznimnim slučajevima potrebna je izričita dozvola 718. njem. pješ. div. Priedloge dostaviti pismeno sa iscrpnim obrazloženjem.“

Uputio sam sve postrojbe koje sudjeluju u osiguranju granice da se dozvole u smislu točke 2) imadu tražiti poput mene.

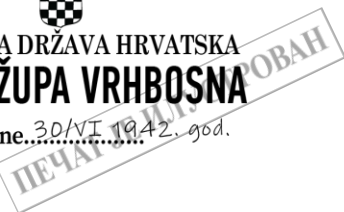
Hrvatski general
kod 718. pješ. div.
(Gnrl. Lukić)¹⁰²⁶

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

VELIKA ŽUPA VRHBOSNA

Primljeno dne...30/VI 1942. god.

¹⁰²⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰²⁶ Испод се налази потпис.

Zagreb, 21. kolovoza 1942.

V.T.broj: 645/42.¹⁰²⁷

Gospodine Poglavni župane!

U savesu¹⁰²⁸ sa Vašim dopisom broj 3994/42 o izvještaju njemačkog generala o ispadu pojedinih ustaških postrojbi u istočnoj Bosni molim Vas, da mi se izvoli dostaviti obavijest o ishodu istrage i o kaznama za krivce, jer mi bez toga nije moguće odgovoriti njemačkom generalu u Zagrebu.

ZA DOM SPREMNI!

Gospodin
Dr. Prof. Josip Dolon¹⁰²⁹
Poglavni župan
Zagreb

Odpravljeno 22.8.42.

¹⁰²⁷ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰²⁸ Ријеч нечитка те постоји могућност грешке.

¹⁰²⁹ Ријеч нечитка те постоји могућност грешке.

Независна Држава Хрватска¹⁰³⁰
ВРHOVНО
ОРУЖНИЧКО ЗАПОВЈЕДНИЧТВО
Одјел за јавну сигурност
Број 1584/тајно
У Загребу, дне 20. свибња 1942.

ТАЈНО

Предмет: здравствени прописи
за улазак у Вишеград

Заповједништвима оружничких пуковнија 1-6-

Главни Стан Поглавника са GSP. бројем 652 од 19. свибња 1942. доставља:
„Талијанска војна мисија у Загребу под бр. 1068 од 14. свибња о.г. доставила је Главном Стану Поглавника допис слиедеће садржине:

Обзиром на здравствени положај источне Босне у којој се догодило неколико случајева преносивих и заразних болести, одредило је Талијанско Врховно Заповједништво талијанским војницима, који се из наведене зоне враћају у домовину да морају бити подвргнути на граници дезинфекцији и карантини од 15 дана.

Пошто Вишеград није заражен од горе наведених болести наложило је Талијанско Врховно Заповједништво, аналогно, да хрватски грађани, који се тамо упућују, морају имати, осим пропустнице издате по хрватским редарственим областима /како је уобичајно по хрватским прописима/, такођер и лиеčniчку потврду у којој се потврђује имуност од преносивих и заразних болести,

Наведено Заповједништво је nadalje одредило да се хрватски грађани приликом доласка у Вишеград имају пријавити талијанским властима да им се изда визум и да се врши евентуални надзор.

Молим, да се подредjenим приопћи горњи допис талијанске војне мисије на тачно поступање.“

На знанје.

Заповједник, генерал:
Мизлер¹⁰³¹

Сарајево 24. свибња 1942

¹⁰³⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰³¹ Испод се налази потпис.

Sarajevo, 6. rujna 1942.¹⁰³²

Predmet: incidenti uzduž
rieke Drine na hrvatsko-
srpskoj granici

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU ZA II. ODJEL

U ZAGREBU.

Prema zapovjedi Taj. Br. 2.400 odjel za javnu sigurnost od 12. kolovoza 1942. predlažem izvješće kako sliedi:

Dolaskom naših ustaških oružanih snaga i oružništva na području kotara Srebrenica četničko-partizanske pljačkašče bande prebjegle su preko Drine u Srbiju, odakle su i došle, a sa njima i naši pravoslavci i ako su mirno mogli ostati u svojim domovima. Sve je to usljedilo po nagovoru četničkih banda, koje su narod plašile, da ustaše kolju i pale.

Videći pravoslavci da im opstanka u Srbiji nema a jer mućeni gladju pokušavali su ilegalno prijeći granicu i iz Srbije se vratiti kući, onako kako koji oće, sad tako sada kući. Budući da su ustaške postrojbe uz Drinu svaki ilegalan način prelaza granice spriećavale i spriećavaju razumljivo je, da je došlo i do puškaranja.

Sa naše strane nije pucano na srpske granićne stražare niti na seljake koji rade na poljima uz duž rijeke Drine.

Zamjenjuje zapovjednika
podpukovnik Bilic¹⁰³³

¹⁰³² Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰³³ Испод се налази потпис.

Razoružanje ustaša
u Višegradu

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni stožer očevid. odjel)
ZAGREB

Savezno dopisu Mindom Glst.Op.Br. 4263/taj od 19. studenog 1941. godine, zapovjednik III. bojne Vojne krajine javlja:

„U prednjem dopisu nisu izniete stvari onako kako su bile i kako je stvarno.

Točno jeste da su talijanske trupe preuzele osiguranje tvornice Vistad i ta mu je predata po spisku, kao i tamo se nalazeći trotil.

Ustaški logor je razoružat po izričitom zahtjevu talijanskog zapovjednika u Višegradu, a taj nalog je izdat u mojoj prisutnosti, kao i u prisutnosti moga tumača nadporučnika Pilića Uroša. Nalog je dat Taborniku Bešeniću koji ga je opet predao zamjeniku tabornika ustaši Omeru (prezimana mu se ne sećam) pa je ovo razoružanje izvršio poručnik Leček i to pošto su ustaše prevedeni iz logora u jednu zgradu tvornice Vistad 9. ili 10.XI.1941. predvečer.

Kada sam stigao u Goraždu brzo i glasno je javio talijanski zapovjednik alpinske divizije „Pusteria“ da se ustaše opet mogu naoružati, ali ja to nisam mogao izvršiti, jer nisam imao oružja i tako su ustaše nenaoružani stigli u Sarajevo.

10. ili 11.XI.1941. g. po nalogu talijanskog obavještajnog častnika iz divizije potpukovnika Castagneria uhićeni su bili ustaški tabornik Bešenić, blagajnik ustaškog logora Ivan Katić i ustaša Nail Sarač, -te pored njih i bivši gradonačelnik Abdulahović.

Ovo je pravo stanje stvari i ja ovo tvrdim, jer mi je sve ovo vrlo dobro poznato i bio sam očevidac.“

Prosledujući gornju izjavu molim da se podatci iz iste dostave talijanskim vojnim vlastima, jer izgleda da su iste bile krivo informirane.

U.z. zapovjednika Vojkre
oružnički pukovnik
(Jakovljević)¹⁰³⁴

¹⁰³⁴ Испод се налази потпис.

V.T. br. 377 od 8.V.1942.

Višegrad¹⁰³⁵

Zap. U.N.S.-a-Zagreb-Glavno pobočništvo V.T. br. 161-1941 od 6.V. javlja:

Francetić krenuo prema Višegradu. Trebao je pojačanje i zato nije ušao u Višegrad, već ga obišao i naručio pojačanje neka ga čeka pred Višegradom. Pojačanje stiglo po planu 1.V. pred Višegrad i trebalo je čekati u progonstvu kod tvornice Vistad. Naišlo je na žicnu ogradu, čuvanu od Talijana koji ga nisu htjeli propustiti. Zato je odred morao prenoćiti u kamionima. Francetić je saznao za ovo: stigao pred Višegrad potjerao talijansku stražu i jednog četnika na žicanoj ogradi i ušao u Višegrad. Kad su Talijani vidjeli da će ući ustaše u Višegrad, oni su samo strijeljali 5 četnika. Oni su bili začudjeni zbog dolazka Francetića. Do sada nisu dozvolili da ustaše udju u sam grad već su ustaše postavili stražu na onoj strani Višegrada gdje se nalazi Vistad.

¹⁰³⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA¹⁰³⁶

Kotarska oblast Višegrad

V.T.Broj: 967/42

Dana 22. studenog 1942. god.

Višegrad

Predmet: Prebacivanje izbjeglica

N.D.H. srpsko-pravoslavne vjere sa

desne strane r. Drine na lijevu -

priedlog

Opunomoćeniku Ministra unutarnjih poslova
za V.Ž. Vrhbosna, Hum, Usora i Soli g. Sandoru Benaku
Zapovjedništvu III domobranskog sбора
i Velikoj župi Vrhbosna

Sarajevo

Poznata je činjenica da sve ove izbjeglice srpsko prav. vjere koje su bile prebjegle i koje sada bježe za vrieme vodjenja akcija protiv pobunjenika od strane njemačkih vojnih i naših vlasti u istočnoj Bosni ne misli niti želi i jedan dobro našoj Državi. Svi koji su bili prebjegli sa lijeve strane r. Drine za vrieme proljetnih akcija na desnu stranu r. Drine većina od tih vraćeni *su* na svoje domove u Bosnu, sa „molbom i željom“ da će u buduće biti mirni i da se neće ponovo prihvatiti oružja. Što je bilo sa istim, zna se. Svi su se do jednog po drugi put prihvatili oružja i digli se protiv naših vlasti. Primjera radi navodi se ovaj slučaj kad su se ove izbjeglice prebacivale preko Višegrada. U selu Kosovu polju občine višegradske ovoga kotara slučajno se je našao jedan naš čovjek u svome dvorištu koje je ograđeno visokom ogradom od dasaka (tarabe) kad je jedan pravoslavac-izbjeglica rekao, jedva čekam da dodjem kući i da se priključim onim što se nalazi u Romaniji i Devetaku. Ostali su takodjer te riječi svoga druga prihvatili i odobrili. Svakako isto raspoloženje je postojalo i kod ostalih svih onih koji su kroz Višegrad prošli svojim kućama.

Sada za vrieme ovih ponovnih akcija poduzetih od njemačkih i naših vojnih snaga opet se je svo žiteljstvo pravoslavne vjere prebacilo sa lijeve na desnu stranu Drine, te imajući u vidu gornje to jest za slučaj ponovnog povratka pravoslavnog življa svojim kućama, da će se po treći put prihvatiti oružja predlaže se i molite se, da se poradi na tome kod njemačkih vojnih vlasti, da se u buduće ne dozvoli ponovno vraćanje srpskog življa sa desne na lijevu stranu Drine, e da se ne bi opetovalo ono što nas čeka sa njihove strane.-

Prednje se dostavlja s molbom na dalje uredovanje.-

Za Dom spremni!

Kotarski predstojnik,
(Ploskić)¹⁰³⁷

¹⁰³⁶ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰³⁷ Испод се налази потпис.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA¹⁰³⁸

VELIKA ŽUPA VRHBOSNA

Tajni broj: 934/42.

Sarajevo, 21. svibnja 1942.

Predmet: Zdravstvene prilike u
oslobodjenim krajevima istočne
Bosne.

MINISTARSTVU ZDRAVSTVA

Zagreb

Kako su istočni krajevi Bosne očišćeni od četnika i partizana, koji su izmjenično držali vlast u svojim rukama, to su svi ti krajevi podpunoma upropašćeni i osiromašili. Bolnice i ljekarne u ovim krajevima su u glavnom spaljene, ili tako upropašćene da je absolutno nemoguće i pomisliti da bi se u njima mogao obaviti ma kakav rad. Ljekarne koje su opljačkane, a većinom i bez stojnica pružaju žalosnu sliku. Pučanstvo što se vraća kućama nailazi većinom samo na zgarište. Kao jedine ljekarne u ovim krajevima koje su donekle sačuvane jesu ljekarne u Rogatici i Goraždu.

Ljekarna u Goraždu, u kojoj je kroz cijelo vrijeme okupacije od strane četnika i partizana ostao vlasnik Mr.ph. Prohe Franjo, sačuvao je istu bar donekle, ali je ljekarna takodjer opljačkana i prazna, tako da se u njoj ne može obavljati nikakav rad. Kako je sam ljekarnik Mr.ph. Prohe Franjo materijalno podpuno uništen te nema mogućnosti da nabavi i najpotrebnije tvorivo za početni rad, a vojne vlasti prisiljavaju imenovanog da mora nastaviti sa radom u ovoj ljekarni i pošto je predmetna ljekarna neobhodno potrebna za cijeli ovaj kraj, moli se Ministarstvo da izvoli žurno odobriti Mr.ph. Prohi Franji navjeru u visini od 150.000. -Kn /stopedeset tisuća/ kako bi isti mogao nabaviti najpotrebnije lijekove i zavojni materijal. Ujedno je žurna potreba dostaviti što veću količinu lijekova i zavojnog materijala, u eventualnom sporazumu sa liečnikom u Goraždu, koji bi lijekovi i zavojni materijal služili za besplatno dijeljenje pučanstvu, pošto većina stanovnika tih krajeva nema mogućnost da lijekove kupuje pošto su ostali bez ikakvih sredstava.

Sam ljekarnik Mr.ph. Franjo Prohe pod sadašnjim okolnostima neće moći dalje prosperirati u tom kraju pošto je pučanstvo sasvim osiromašilo, te je neobhodno potrebno da mu se bar u prvo vrijeme pruži novčana pomoć kako bi mogao nastaviti sa radom u ljekarni jer u protivnom biti će primoran napustiti mjesto ljekarnika u Goraždu i potražiti si mjesto provizora ili saradnika u drugoj ljekarni.

Za Dom spremni!

Po ovlaštenju Velikog Župana
Zdravstveni izvijestitelj.¹⁰³⁹

¹⁰³⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰³⁹ Испод се налази потпис.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA¹⁰⁴⁰
KOTARSKA OBLAST VLASENICA

Broj: -20/42
18. travnja 1942.

Predmet: Izvješće o stanju
Kotarske oblasti u Vlasenici

VELIKOM ŽUPANU VRHBOSNA

SARAJEVO

Odmah po oslobodjenju Vlasenice od četničko-komunističkih bandi 1. travnja 1942 god. preuzeta je Upravna vlast po imenovanom predstojniku ustaškom satniku gosp. Rafaelu Bobanu. Kako je gosp. Boban zbog operacija na terenu gotovo uvijek osutan, to je potpukovnik gosp. Juraj Francetić imenovao vršiocem dužnosti kotarskog predstojnika ustaškog nadporučnika gosp. Josipa Tomića Obrdalja pravnog izjavitelja držav. zastupništva u Sarajevu.

Prilikom odpočimanja poslovanja ustanovljeno je da je zgrada kotarske oblasti prilično oštećena, takodjer i inventar oblasti, te brave zbog nasilnog otvaranja odvaljene, kao i vrata, stolovi i stolice prilično oštećene. Na zidovima su bile napisane razne partizanske i četničke patrole i.t.d.

Arhiva bivše kotarske oblasti potpuno uništena, potpuna nestašica писаћег pribora, papira olovaka pera, mastila i.t.d.

Da bi moglo odpočeti normalno poslovanje nužno je da se žurno otvori navjera za nabavku писаћег materijala i popravku prostorija. Obzirom da su četničko-komunistički banditi opljačkali sve trgovine u Vlasenici taj materijal je nemoguće u samoj Vlasenici nabaviti, to je potrebno da Velika Župa po otvorenju traženih navjera taj materijal u Sarajevu nabavi i žurno ga dostavi ovoj oblasti.

Isto tako je veoma žurno pitanje preuzimanje ranijeg osoblja ove kotarske oblasti kao i imenovanje novih činovnika neophodno potrebnih za korisno i normalno funkcioniranje uprave. (poljoprivredni izjavitelj, veterinar nadzornik puteva putari i.t.d.

Ujedno je važno pitanje upravljanje i ekonomiziranje sa imovinom židova i odbjeglih srba, koja prema zakonskim odredbama pripada Nezavisnoj Državi Hrvatskoj kao njezino vlasništvo.

Po oslobodjenju Vlasenice veliki broj izbjeglica iz susjednih sela došao je u Vlasenicu, tako da pored domaćeg stanovništva ima oko 2.500 izbjeglica pa je potrebno da se pitanje izhrane toga stanovništva zatraži izvjesna žurna pomoć.

Pored raznog drugog materijala zatečeno je u Vlasenici oko 1 i pol do 2 vagona duhana djelomično zapakovan u bale a djelomično nepakovanoga koji je izložen sušenju i kvaru pa bi radi toga trebalo osigurati prevoz istoga u tvornicu duhana. U tu svrhu bit će potreban i materijal za pakovanje.

U pogledu stke kože i ostalih predmeta zatečenih ovde pošaljite instrukcije u pogledu prodaje i rukovanje.

Obavješćuje se županija, da je p. pukovnik g. Francetić imenovao povjerenikom obćine Vlasenica g. Ćazima Hasanefendića bivšeg bilježnika iste

¹⁰⁴⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

obćine, pa je potrebno da se činovništvo obćine Vlasenica koje se nalazi u Sarajevu žurno uputu na svoju redovnu dužnost u Vlasenicu.

Radi održanja čistoće i sprječavanja širenja zaraznih bolesti trebalo bi takodjer žurno uputiti jednu količinu sapuna kojeg u Vlasenici uobće nema.

Vrlo je žurno!

Za Dom spremni!

Kotarski predstojnik:

u.Z.¹⁰⁴¹

¹⁰⁴¹ Испод се налази потпис.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA¹⁰⁴²
VELIKA ŽUPA VRHBOSNA
T.Broj: 822/42
1. svibnja 1942.
Sarajevo

Predmet: Radovi čišćenja u
šumama kotara rogatičkog.

RAVNATELJSTVU ŠUMA
na ličnost gospodina ravnatelja

SARAJEVO.

Pošto su grad i kotar Rogatica potpuno očišćeni od pobunjenika i počeo se odvijati redoviti život, potrebno je poduzeti sve korake za čišćenje šuma od posjećenih stabala, kako se ne bi razvila u šumama zaraza.

Napose je potrebno odmah ukloniti sva debla, koja se nalaze pokraj puteva u velikom broju, kojima su pokušavali pobunjenici prepriječiti put i ta debla odmah prodati interesantima bilo putem jeftimbe bilo na osnovu ponude.

Isto tako je potrebno odmah uzpostaviti redovitu šumarsku i lugarsku službu.

Najbolje bi bilo, da naslov izašalje najžurnije jednog višeg činovnika na lice mjesta, koji će me o svemu obavijestiti i odmah tamo poduzeti potrebne mjere, Određeni činovnik za put neka se izvoli javiti podpisanome, koji će mu označiti dan i sat, kad će moći putovati vojničkom preselicom, pošto još nekoliko dana neće raditi redovita poštanska pruga.

Molim, da izvolite stvar smatrati osobito žurno i da me o učinjenom izviestite.

ZA DOM SPREMNI!

Zamjenik Velikog Župana
Podžupan¹⁰⁴³

¹⁰⁴² Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁴³ Испод се налази потпис.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA¹⁰⁴⁴
ZAPOVJEDNIČTVO
USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE

Glavno pobočništvo-
Broj: 14179-Taj-1942

Zagreb, dne 8. travnja 1942.

Predmet: Kotar Goražda i dr.
podatci prilikama.-

ZAPOVJEDNIČTVU VOJNE KRAJINE

Sarajevo

Ministarstvo unutarnjih poslova dostavlja:

„Zajednica za tekstil

telefon br. 24-249
Ček račun 49.040.-
SO/ru

Zagreb 16. ožujka 1942.
Jelačićev trg 6/1

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA

Broj: 12628-1942.

Zagreb

Dne 17. veljače o.g. uputili smo Ministarstvu za obrt, veleobrt i trgovinu dopis sljedećeg sadržaja:

„Pošto su sada neki krajevi očišćeni od četnika, to naročito Goražda, Rogatica, Foča i Višegrad, javljaju se tragovi sa tamnošnjeg područja i žele nabaviti tekstilnu robu. Molimo naslov da nam dade upute kako ćemo ovim trgovcima odrediti kontinent za nabavku robe i da li uobće možemo dozvoliti odpremu tekstilne robe u ove krajeve, obzirom na to da nam nije poznato da li tamo vlada puna sigurnost da će roba koja otidje u te krajeve, biti upotrebljena za potrebe tamnošnjeg pučanstva. Nadalje zasada nisu još u tim krajevima organizirane kotarske oblasti pa dosljedno tome još nije provedena provedbena naredba o raspodjeli i racioniranju namirnica za najnužnije potrebe života broj 9344 od 9.V.1941. god., Molimo stoga naslov da nas uputi:

1/ da li smijemo u ove krajeve uopće dozvoliti odpremu tekstilne robe.
2/. po kojem principu ćemo odredjivati trgovcima iz ovih krajeva mjesečni kontingent“

Ministarstvo za obrt veleobrt i trgovinu javlja nam svojim dopisom broj 14639 od 24. veljače o.g. sljedeće:

„Vraća se prednji dopis s time da naslov uobći i razvodi situaciju, koja sada vlada u pomenutim, od četnika oslobođenim krajevima, pa da predloži ovom ministarstvu količine tekstilne robe, za koje drži da bi se mogle slati u te krajeve, kao i mjere za koje drži da bi bile dovoljno jamstvo da roba neće biti raznesena odnosno kriomčarena“.

¹⁰⁴⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

Šalje se priepis s molbom da naslov dostavi tražene podatke ovamo radi odgovora na gornji dopis.

Po nalogu zapovjednika
glavni pobočnik.¹⁰⁴⁵

¹⁰⁴⁵ Испод се налази потпис.

Izdavanje propusnica pravosl. žiteljstvu
za prelaz preko Drine i povračaj
u naše krajeve.

KOTARSKOJ OBLASTI

ROGATICA

Smatramo svojom dužnošću da izvjestimo.

Primjećeno je da pravoslavno žiteljstvo od Njemačke oružničke postaje traži propusnice, - za putovanje preko DRINE, u svrhu traženja svoje obitelji i srodnika kako bi se povratili u naše krajeve.

Te propusnice su nekim izdavane.

Na ovaj način omogućiče se, da pojedini pravoslavni koji su ranije izbjegli u Srbiju ili u ostale krajeve preko DRINE oni koji su ranije od njem. vojske zarobljeni, u srbiju odvedeni, pa su iz Srbije na slobodu pušteni, oni koji su kao opasni četnici - komunisti pred vojskom izbjegli i.t.d. povrate natrag u naše krajeve i da tako postanu opasni po interese naše države.

Vjerovatno je da talijanske vojne vlasti preko Drine nisu tako stroge u ocjeni ovog važnog pitanja i da one takodjer ne prave smetnje kod prelaza preko Drine.

Priličan broj našeg žiteljstva preko Drine, sada se preselio u naše krajeve, jer osjeća da tamo nije sigurno.

Nije poznato, dali je na Drini strog nadzor i dali je moguće da se bez smetnje pojedinci iz Srbije preko Drine prebace u naše krajeve.

Stoga smo mišljenja da bi o ovome trebalo izvjestiti g. oponomočenika Min.un.poslova i da bi trebalo zamoliti da se sa Zapovjedništvom Njem.poljskog oružništva i našim voj. zapovjedništvom ovo pitanje riješi i propišu mjere.

Svakako je nužno po tome pitanju donijeti rješenje i našim ograničenim stražama i dati uputstva kako će držanje zauzeti.

Nije poznato dali je određena dojavna služba u tim pograničnim krajevima, kako bi naše vlasti bile obavještene o svemu što može biti štetno po naše državne interese.

Napominje se da je primjećeno da srbi koji se predaju u nepoznatoj količini odlaze oružje sa kojim su raspolagali i to oružje sigurno posakrivali, pa ga u danoj prilici upotrebe na štetu naših državnih interesa.

Prednje se dostavlja sa učtivom zamolbom da se poduzmu potrebne mjere.

ZA DOM SPREMNI!

Bilježnik:
Branković Edhem v.r.

M.P.

Načelnik:
u.z.
potpis.

¹⁰⁴⁶ Документ је откуцан на писаћој машини.

KOTARSKI OBLAST U ROGATICI

Broj: t.138/42

1. /NJEMAČKOM ZAPOVJEDNIČTVU TRUPE HUMMEL ROGATICA
2. /NJEM. POLJSKOJ ORUŽ.POSTAJI ROGATICA
3. /STOŽERU 22 USTAŠKE BOJNE ROGATICA
4. /VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA SARAJEVO

Dostavlja se prednje sa zamolbom da se po ovoj stvari odredi što je potrebno dok je ova oblast izdavala propusnice u ovom pravcu nije izdavala pa sam¹⁰⁴⁷ da bi za sada u tom pravcu putovanja nebi trebalo izdavati dok se ne izvrši opće čišćenje i smirenje.

KOTARSKI PREDSTOJNIK¹⁰⁴⁸

¹⁰⁴⁷ Наредна ријеч се не види од печата.

¹⁰⁴⁸ Испод се налази потпис.

ЗАПОВЈЕДНИШТВО

4. ОРУЖНИЧКЕ ПУКОВНИЈЕ

J.S. Broj 4

Sarajevo, dne 2. siječnja 1942.¹⁰⁴⁹

Predmet: Napad odmetnika
na Kladanj

- 1- VRHOVNOM ОРУЖНИЧКОМ ЗАПОВЈЕДНИЧТВУ
- 2- ЗАПОВЈЕДНИЧТВУ II. ДОМОБРАНСКОГ ЗБОРА
- 3- РАВНАТЕЛЈУ ЗА ЈАВНИ РЕД И СИГУРНОСТ

Оружничка постаја Кладанја јавља:

„24. prosinca 1941. u 6 sati prije podne od strane četničko-komunističke bande počela je akcija otvaranjem vatre iz topova i bacača mina od sela Kovačića i Vučenića, kotara Kladanjskog, te od ove otvorene vatre topovskih i mina bacačkih zrna palo je u grad Kladanj 35 zrna na pojedina mjesta u Kladnju.

U 10 sati počela je četničko pobunjenička akcija u kojoj je bilo sedam do osam stotina pobunjenika, ova je akcija počela otvaranjem vatre iz strojica i pušaka oko cijelog grada Kladnja, i to: od visova Jaračko, Hendek, Konjsko, Paljevac, Buševo, Babina - Stijena, Kadino Brdo, Prešteka i Gradine. Sa ovom otvorenom vatrom na Kladanj su četnici pobunjenici koncentrisali i napravili obruč oko cijelog grada Kladnja u udaljenosti od tristo do jedne tisuće metara na pojedinim mjestima. Ovu akciju primila je cijela posada grada Kladnja vojska, oružnici, oružnici legionari i građani milicioneri u jačini 480 pušaka u odbrani i čišćenju pobunjenika.

Ove žestoke napade od pobunjenika je trajalo sve do 26. prosinca 1941. do 22 sata u noć, kada su pobunjenici našom vatrom topovskom, bacačima mina, strojopuščanom i puščanom odbijeni, te su se pobunjenici povukli ka selima Gojsalići, Gojakovići u pravcu Šejkovića, dočim druga grupa pobunjenika u zapadnom pravcu prema selu Tuhojlu, gdje su se tamo sa logorom ustanili i od toga pravca vrše sa patrolama izvidjanja naših položaja, dok naša krstareća odjeljenja napadaju neprestano.

Pobunjenika komunista i četnika poginulo je u odbrani Kladnja 40, a ranjeno 40-50, dok je sa naše strane u ovim borbama poginuo domobran Krnjić Ivo 2 satnije, I bojne, 8 p.p., milicioner Ivazović Hasan iz sela Knežine, kotar Vlasenički, i Mevla Gogić žena pomoćnog oružnika Sulje Gogića iz Kladnja, ranjen je pomoćni oružnik ove postaje Bajro Ahemtović, milicioner Avdo Kuljanin iz sela Gojsalića, domobran Marko Božić 6 satnije, 2 bojne, 8 p.p., domobran Ante Pavić 14. satnije, 8 p.p., šumski podvprnik Mehmed Suljić iz Kladnja, milicioner Fehim Hasić iz Kladnja, meštanin Meho Karić iz Kladnja poginuo od mine i ranjena je djevojčica Rezija Numanović iz Kladnja.

Svima ranjenima je prva pomoć ukazana i preneti u državnu bolnicu u Kladnju radi lečenja.“

Na znanje.

Zamjenik podpukovnik, Gjebićmarušić

¹⁰⁴⁹ Документ је откуцан на писаћој машини.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Glavni stožer

Očev. Broj. 1340 /taj. _____
U Zagrebu, dne 15. rujna 1942

Predmet: Suradnja četnika i
partizana na Drini

- 1.- MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA /Očev. Odjel/
- 2.- ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE -

ZAGREB.

Primljeni su sljedeći podatci:

„Partizani i četnici duž Drine zajedno surađuju. Obavještenja o kretanju naših trupa dobivaju iz sela Osmaka od četničkog vođe Dušana Kovačevića.

Četnici iz sela Osmaka nesmetano odlaze u Tuzlu, gdje dobijaju potrebna obavještenja od svojih istomišljenika.“

Na znanje.

Glavni dozapovjednik
pukovnik /Boić/¹⁰⁵⁰

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Glavni stožer

Br. 4433 /Taj. _____
U Zagrebu dne _____ 1942

Pošto je pokazano Operativnom odjelu
uz Očev. br. 4416/taj.

U SPISE grupa br.

PROČELNIK
kapetan bojnog broda¹⁰⁵¹

¹⁰⁵⁰ Испод се налази потпис.

¹⁰⁵¹ Испод се налази потпис.

ORUŽNIČKA POSTAJA VIŠEGRAD

Taj Broj 210/42. g.

11 prosinca 1942 godine.

Predmet: *Odlazak italijanskih trupa iz Višegrada*

ZAPOVJEDNIŠTVU 5 ORUŽNIČKE PUKOVNIJE!¹⁰⁵²

SARAJEVO.

„Po primljenim izvješćima, sa pouzdane strane, talijanske trupe napuštaju Višegrad do 17 prosinca 1942 g.

Dne 11 ov. mjeseca t.g. talijanske trupe koje se nalaze *na lijevoj obali* Drine evakuisale su stvari iz *Vistada* prevezle na željezničku postaju Višegrad i *transportovali* za Sandžak. U toku noći sa naše strane odlazi jedan bataljon, a drugi bataljon odlazi 12. prosinca tako da će lijeva *obala* Drine ostati potpuno prazna.

Tokom 11. ovog mj. sa lijeve *obale* Drine talijanske trupe *skinule* su brzoglasnu mrežu, a pojedina *stražnička* mjesta napustili.

Neophodno je potrebno da se napuštena mjesta od strane talijanskih trupa što žurnije *zauzmu* našim postrojbama, pošto u *Vistadu* ima oko 10 vagona trotila kao i drugog raznog materijala.

Četnici se *prikupljaju* u većem *broju*, u neposrednoj blizini *Vistada*. Zauzeli su sve prošlogodišnje položaje, t.j. od željezničke pruge do rjeke *Rzav* i od reke *Rzave* do Banje i čekaju zgodan momenat kad talijanske trupe napuste Višegrad, da oni zauzmu njihove položaje i upadnu u Višegrad.

Četnici su dosta jaki i dobro naoružani, neophodno je potrebno hitno pojačanje naših postrojbi oko Višegrada. “

Zapovjednik postaje stož
narednik /Šime Genda/

ZAPOVJEDNIŠTVO
5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

J.S.Broj 2291

Sarajevo, 13. prosinca 1942

¹⁰⁵² Документ је откуцан на писаћој машини.

Grb
Hrvatski General
kod njemačke 718. pješačke divizije

Priepis!
Sarajevo, dne 10. svibnja 1942.

Op. Br. 718/Taj

Predmet: smirivanje istočne Bosne¹⁰⁵³

Gospodinu
Šandoru Benaku, vladinom tajniku,
opunomoćeniku Ministra unutarnjih
poslova
Sarajevo.

U smislu zapoviedi br. 1450/42 od 6.5.42.718. njem.pješ.div. provest će smirivanje istočne Bosne novo osnovana grupa Hummel, pod zapovjedništvom ppk.Hummela, zapovjednika 668.topn. sklopa.

U sastav ove grupe ušle su dvie njemačke bojne, 668.top. sklop i dvojica njemačka bojna kola; ove snage rasporedjene su u prostoru Han Piesak-Kram-Žljebovi; Sokolac-Gromile-Rogatica. U njihovim odsjecima osiguranja povjerila je 718. pješ. div. zapovjednicima bojna i sklopa izvršnu vlast, koju će vršiti pomoću upravnih vlasti, redarstva i oružničkih postaja u Rogatici, Han Stijenici, Sjeverskom, Pešurićima, Žepi, Sjemeću, Sokolcu, Žljebovima, Han Piesku, Goraždama, Prači i Sjetlini.

Smirenje će se vršiti na sljedeći način:

a/ Snage grupe Hummel će se u odredjenom prostoru smjestiti tako da budu u najmanju ruku satovi i bitnice na okupu.

b/ Zapovjednici bojna /sklopa/ odmah će stupiti u vezi sa mjerodavnim obćinama i zapovjednicima domobranstva, ustaša i oružništva. Tom prilikom će se uvjeriti, odgovara li raspodjela oružništva potrebi.

c/ Jače njemačke i hrvatske čete će stalno krstariti po odredjenom planu, tako da bude s vremenom obuhvaćeno cijelo područje. Čim bi se pojavili nove grupe pobunjenika imadu se u skrovištima pronaći i uništiti.

d/ Pučanstvo treba natjeravati na poljski rad. Postupak mora biti pravedan i strog. Svaki kod koga se pronadje oružje, streljivo ili eksploziv, imade se smjesta strijeljati, jer je predaja oružja odavno zapovjedjena. Svaki odpor se mora silom oružja slomiti. Svakome stanovniku mora biti jasno: Tko radi može biti miran jer stoji pod zaštitom njemačkog oružja, a tko sabotira ili se odupire bit će ubijen.

e/ Zapovied o osnivanju priekih sudova će sliediti.

f/ Sumnjivi će se uhititi i odvesti u zarobljenički sabirni logor 718. pješ. div.

Ppk. Hummelu su osim njemačkih snaga u naznačenom području podčinjene sve upravne vlasti, domobranstvo, ustaše i oružništvo. Molim Vas, da osnivanje grupe Hummel uzmete na znanje.

Hrvatski general
kod. 718. pješ. div.
/gnrl. Lukić/
Lukić v.r.

¹⁰⁵³ Документ је откуцан на писаћој машини.

Документ број 294

ŠTAB

Romanijskog narodno-oslobodilačkog
partizanskog odreda

Broj službeno

Dne 15. decembra 1941 g.

ZAPOVJEDNIČTVU bosanske divizije
Sarajevo.

U posljednje vrijeme učestala su bombardovanja sela na Glasincu, naročito bombardovanje Sokolca i Podromanije, koja uzrokuju stradanje isključivo civilnog stanovništva koje nije krivo za ustaška nedjela i otpor, koji je protiv njih organizovan.

Obavještavamo vas, da se na Podromaniji, kao i u nekoliko okolnih sela nalazi porazmješteno oko 200 zarobljenih hrvatskih vojnika i ofirica, a na Sokolcu se nalazi familija hrvatskog avijatičara Rota i još nekoliko civilnih zarobljenika hrvatske narodnosti, pa će se prema tome bombe, koje vaši avijatičari budu u buduće namjenjivali srbskom stanovništvu, sigurno zahvatiti i ova lica.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Plavi okrugli štambilj
sa petoktakom zvijezdom
- ŠTAB -
Romanijskog narodno-
oslobodilačkog partizanskog
odreda

Za štab
Komandant odreda
drug Čiča

ZAPOVJED III DOMOBR. ZBORA
Očev.Br.154/tajno
22 prosinca 1941.
SARAJEVO

1774/J.S.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU -JS-¹⁰⁵⁴

Sarajevo, 24. studenog 1941.

Zagreb.

Dana 24. studenog 1941. izvješćen sam od zapovjednika mjesta Sarajevo, brzoglasom, da zapovjedništvo imade izvješće od častnika vojne posade „Pašino Brdo“, da su ovih dana oružnici u selu Gornja Bioska kotar Sarajevo poubijali nekih 40 seljaka, a posljedica toga bila je, da su se preostali seljaci toga sela, kao i ostalih sela odmetnuli.

Istog momenta zapovjedio sam da na lice mjesta izidje jedna ophodnja krila Sarajevo i prema izvidima te ophodnje javljam sljedeće:

Dana 20. studenog tekuće godine u selu Hreša i Nemanjica kotar Sarajevo došlo je dva samovoza ustaša iz Sarajeva, u cilju čišćenja terena od četnika-odmetnika. U selu Nemanjici ustaše su pokupili 30 lica muškoga i ženskoga spola, među kojima je bilo djece, staraca i starica, te ih zatvorili u magazin Save Pantića, i iz pušaka poubijali, a zatim magazin zapalili.

Poslje ovoga akta ustaše su ušle u kuću Gašića Jove pa su njega i njegovu ženu iz pušaka ubili, a sobom su poveli Jovine tri ćerke i Lopatić Petra iz sela Mokro, kotara Sarajevo, doveli ih u selo Emilovce do kuće Ibri Ramića te ih iz pušaka poubijali i bacili na njivu Ramićevu.

Dne 22. studenog tekuće godine ophodnja oružničke postaje Sarajevo naišla je na gore navedene leševe, te je brzoglasno tražila od Vasinog Hana oružničku postaju Sarajevo, da li su ovi lješevi, koji su od strane ustaša poubijani, mogu pokopati. Ophodnji je zapovjedano da naredi nekim obližnjim seljacima da se pokopaju, pa je ophodnja pokop izvršiti dala. Za vrijeme pokapanja došao je jedan ustaški poručnik koji je htio pokop narediti.

Koji su ustaše u ovome učestvovalo nepoznato je. Zna se da je među ovim ustašama bilo i ustaša Alija Čavrk iz sela Emilovaca, kotara Sarajevo.

Grko-istočnjaci sela Dolnje Biosko, Hreše, Emilovaca i Vasinog Hana, kad su saznali i vidjeli ovakav postupak od strane uzstaša svi su se odmetnuli u šumu, tako da su danas ova sela potpuno pusta.

Od strane oružnika, sa ustašama koji su izvršili ova djela, nije nitko učestvovao. Oružnici su jedino pokop izvršiti dali kako je gore rečeno.

Zamolio sam zapovjedništvo mjesta Sarajevo da častnik koji je podnio izvješće u buduće svaki događaj provjeri i tek onda izvješće podnese.

RAZASLATO:

Zamjenik, podkupovnik:¹⁰⁵⁵

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost,
Vrhovnom Oružn. Zapovjetničtvu i
zapovjedničtvu mjesta Sarajevo

¹⁰⁵⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁵⁵ Испод се налази потпис.

ЗАПОВЈЕДНИШТВО

5. ОРУЖНИЧКЕ ПУКОВНИЈЕ

Број Тал. Ј. С. 1635

Сарајево, 18. ружна 1942.¹⁰⁵⁶

ОРУЖНИЧКОМ КРИЛНОМ ЗАПОВЈЕДНИЧТВУ

ВЛАСЕНИЦА.

28./29. срдња 1942. селјаци Ћамил Цврк, Ибро Зукіћ, Хусо Копић-Пашалић, Ибрахим Муратовић, Мујо Алиспahiћ, Сулјо Малић и Бетко Смaјловић сви котара Сребренца, у селу Жежестичи котар исти позвали су на окуп 21 православаца мужева, жена и дјеце одвели их недaлеко селa и двaдесеторицу заклали, док је Јованки Стијепановић свој изранјеној успјело побјећи.

Горе именовани ухићени су и предани усташком стоžеру Братунaс. Провјерите и извјестите гдје су извршиоци дјела и јесу ли предани суду.

Џурно је.

Зaповједник пуковник
Томa¹⁰⁵⁷

¹⁰⁵⁶ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁵⁷ Испод се налази потпис.

Оружничка постaja Џљебови¹⁰⁵⁸
Br. 572
30. listopada 1942 godine
Џљебови

PREDMET: Milivoje Janković i
drug iz sela Gazivoda na smrt
ubijeni izveštava.

- 1./ ZAPOVJEDNIČTVU 5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE SARAJEVO
- 2./ VELIKOM ŽUPANU VRHBOSNA SARAJEVO
- 3./ ZAPOVJEDNIKU 13. PJEŠAČKE PUKOVNIJE SARAJEVO
- 4./ USTAŠKOG ZDRUGA SOKOLAC
- 5./ KOTARSKOM SUDU ROGATICA
- 6./ NJEMAČKOM POLJSKOM ORUŽNIČTVU ROGATICA
- 7./ KOTARSKOJ OBLASTI ROGATICA
- 8./ ORUŽNIČKOM KRILU ROGATICA
- 9./ ORUŽNIČKOM VODU ROGATICA

Dne 28. listopada 1942 godine, prijavila je na ovoj postaji Joka žena Milivoja Jankovića, iz sela Gazivoda, općina Sokolac, kotar Rogatica, da je njezin muž Milivoje Janković i Branko Djurković oba iz pomenutog sela 27 listopada 1942 godine u 7 sati otišli od svojih kuća u šumu Kuštrevicu zv. mjesto Gajevi da sijeku japiju za pravljenje kuća koje su im pogorjele te kada je došao Božo 15 godišnji mladić sin Jankovića uveće kući kazao je da je Milivoje Janković i Branko Djurković po nepoznatim ljudima na navedenom mjestu ubijeni.

Na prijavu pomenute Joke potpisati je sa 4 oružnika i 4 ustaše izašao na lice i po šumi pretresajući pronašao ubijenog Milivoja Jankovića i Branka Djurkovića mrtve gde leže. Milivoje Janković nadjen je mrtav u ležećem stavu na ledjima ubijen je sjekirom u glavu pokraj njega zdesne strane nadjena je sjekira niže nogu šubara koja mu je bila na glavi, a sa lijeve strane nadjeno je 11 naboja od puške modela 24 a rana na glavi duboka je i mozak mu je ispao od koje je i umro.

Branko Djurković takodje je nadjen u ležećem stavu na ledjima pogodjen je jednim hicem iz puške u lijevu sisu a drugim hicem u lijevu ruku od kojih je rana i umro.

Prilikom pretresa leševa kod Jankovića je nadjeno novčanik kožni u kešu je bilo 1025 kuna, a kod Branka Djurkovića takodjer je pronadjen kožni novčanik u kome je bilo 1513 kuna koji je novac predat njihovim porodicama pošto su siromašnog stanja, a pomenuti im novac potreban za sahranu.

Pronadjeni leševi u prisutnosti njihovih porodica Ilije Jankovića i Žarka Golubovića prenešeni su na kolima u selo koji su i sahranjeni.

Svedok Božo Janković sin pok. Milivoja Jankovića ispitan u prisustvu Ilije Jankovića i Žarka Golubovića, koji izjavi da je on navedenog dana bio sa svojim ocem Milivojem Jankovićem i komšijom Brankom Djurkovićem u šumi sekli gradju za kuću i kad su posjekli homare došla su 2 nepoznata čovjeka naoružana sa puškama u crnom odijelu brez kapa knjima i na njih vatru otvorili iz pušaka te su Branka

¹⁰⁵⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

Djurkovića iz pušaka ubili, a njega ranili i oca mu Milivoja Jankovića živa uhvatili i sekirom povrh glave ubili on je ranjen kući pobjego. Svedok Jovan Kovačević iz sela Konostrvci, općine Sokolac, kotar Rogatica u gornjoj prisutnosti ispitanika izjavi da je on navedenog dana bio na istom mjestu gdje se je nesretni slučaj odigrao i video 2 nepoznata čovjeka u crnom odijelu nauružana sa puškama i samokrescima te su i na njega zapucali na šta im je on pobjegao, volove i kola u šumi ostavio prijavio ovoj postaji, te je posle vraćajući se kući volove pronašao.

U koliko se vidi na licu mjesta može se presuditi da je taj slučaj izvršio neko osvetno lice vjerujući odmetnici u šumi jer je istog dana na prvi sat poslije odigranog slučaja ubijen oružnik Šahović Asim oružničke postaje Knežina, kako se u Kuštrevici nalaze odmetnici te se može zaključiti da su taj slučaj i izvršili.

Prednje se dostavlja s molbom na mjerodavnost.

Zapovjednik postaje narednik
/Ahmović/¹⁰⁵⁹

¹⁰⁵⁹ Испод се налази потпис.

Документ број 298

Rađeno u uredovnici oružničkog krilnog zapovjedništva Rogatica dne 2 studena 1942 godine.

ZAPISNIK¹⁰⁶⁰

O preslušanju Stanojke Čaćić iz sela Solakovića, općina Dubske, kotara Rogatica koja je izjavila sljedeće:

29 listopada 1942 godine došli su dva ustaša kojima ja imena neznam pozvali su moju majku Cmiljanu staru 45 godine da im pokaže put, pa je pošla sa namerom da im pokaže put ali se više nije vratila. Jedan od ovih ustaša imao je kod sebe laki mitraljez, a drugi imao pušku i pitali su me gde su vam ljudi. Kako mi se do danas moja majka nije povratila to sumnjam da ju nisu gdje ubili. To molim da bi se po ovome povelu izvidi kako bi mi se majka pronašla bilo živa bilo mrtva a mene kao njezino ćerku o pronalasku obavijestili.

/Čaćić Stanojka/¹⁰⁶¹

Iz sela Solaković/¹⁰⁶²

Rogatica, dne 2. studenog

ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČKOG VODA

ROGATICA

Da zapovjednik voda prednje izvidi i povratkom spisa predloži izvješće.

Zapovjednik, boжник:
(Marijan Karlović)¹⁰⁶³

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Zapovjedništvo oružničkog voda Rogatica
5. Oružničke pukovnije

Broj 1424

U Rogatici, dne 10. studenog 1942

¹⁰⁶⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁶¹ Са лијеве стране се налази отисак прста свједока.

¹⁰⁶² Испод се налази потпис.

¹⁰⁶³ Испод се налази потпис.

Povratkom spisa, a nakon učinjenih izvida izvještavam, da je obhodnja oružnik Avdović Smajo, domobrani Pepunić Jozo i Hidajet Trako uz pripomoć mieštana sela Selakovića, na dan 4. studenog 1942. u šumi zvanj „Četverosoje“ istočno od sela Pjevčiča 8 km. pronašli ubijenu Čačić Smiljanu staru 45 g. iz Solakovića, koja je sa dva udarca noža, od kojih je jedan u desnu sisu sprieda, a drugi u desnu plečku pozadi ledja do bila, te je pored toga nekim tupim predmetom po zubima udarena i tako joj je ciela vilica razbijena.

Navedene ustaše krstare i patroliraju iz XXII ustaške bojne iz Ustiprače, pa će zapovjednik bojne znati koji su ovo djelo izvršili.

Leš pronadjene Smiljane po odluci kotarskog suda u Rogatici predan je njezinoj porodici radi sahrane.

Molim da se ovaj spis dostavi nadležnim radi preduzimanja miera protiv samovolje odgovornih čimbenika i da se nad momčadi ove bojne uvede jednom bolja stega i red.

Zapovjednik, poručnik
(Osman Terzić)¹⁰⁶⁴

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU, ZA II. ODJEL U ZAGREBU,
ZAPOVJEDNIŠTVU 1. STAJAĆEG DJELATNOG ZDRUGA SOKOLAC.¹⁰⁶⁵

29. listopada 1942. 2 ustaša XXII. bojne Ustiprača, došli su u selo Solakoviće /5 km. sjeverno od Ustiprače/ pozvali iz kuće Smilju Čačić staru 45 godina, da im pokaže put, što je i Smilja učinila. U šumi „Četverosoje“ ustaše su Smilju ubili, zadavši joj dva smrtonosna udarca nožem u desnu plečku i desnu stranu grudnog koša. Osim toga razbili su joj tupim predmetom donju čeljust.

S molbom na znanje.

Zapovjednik pukovnik
Stjepan Toma¹⁰⁶⁶

¹⁰⁶⁴ Испод се налази потпис.

¹⁰⁶⁵ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁶⁶ Испод се налази потпис.

Оружничка postaja Sarajevo

Broj 932

ПЕЧАТ ЈЕ ИЛУСТРОВАН

U Sarajevu, dne 7. travnja 1944.

Predmet: Risto Paradjin iz
Mokrog ubijen.¹⁰⁶⁷

ZAPOVJEDNIČTVU 5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE /J.S./
DRŽAVNOM TUŽIOŠTVU - SARAJEVO.-
ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČKOG KRILA - SARAJEVO.
KOTARSKOJ OBLASTI - SARAJEVO
ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČKOG VODA - SARAJEVO.-

Dne 7. travnja 1944 g. u 8 sati doznala je ova postaja, da je noći po nepoznatoj osobi ubijen kod Kozje Čuprije i Darive Risto Paradjin iz Mokrog.

Obhodnja ove postaje otišla je na mjesto događaja.

Nadredni se izvješćuju radi znanja, a Državno tužioštvo i Kotarsku oblast molim, da se izašalje sudbeno-liječničko povjerenstvo, radi uvidjaja i obdukcije lješa.

Za Poglavnika i za Dom spremni!

U.z. Zapovjednika, vodnik:
/Nail Hodžić/¹⁰⁶⁸

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

ZAPOVJEDNIČTVU
5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 671

ПЕЧАТ ЈЕ ИЛУСТРОВАН

U Sarajevu, dne 7. travnja 1944.

Potrebni podatci unieti u doglasno
izvješće od 11.IV.1944. to u spise.

Zamjenjuje zapovjednika, pukovnik:
Dr. Marijan pl. Pušić¹⁰⁶⁹

¹⁰⁶⁷ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁶⁸ Испод се налази потпис.

¹⁰⁶⁹ Испод се налази потпис.

Оружничка postaja Прача¹⁰⁷⁰
Br. 556
31. kolovoza 1944. u Prači

Predmet: Andjelko Škipina i dr., iz
Sikoli poginuli izvješće

ZAPOVJEDNIČTVU 5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE SARAJEVO,
ŽUPSKOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU SARAJEVO,
KOTARSKOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU ROGATICA
KOTARSKOJ OBLASTI ROGATICA,
NJEMAČKOM MJESTNOM ZAPOVJEDNIČTVU PRAČA,

28 kolovoza 1944, u 23 sata, na mjestu zv. „Sikoli“ općine Prača, kotara Rogatica, j.z., oko 7 km, od Prače, poginuli su seljak Andjelko Škipina i Luka Srdan obojica rodом из села Sikola općine Prača kotara Rogatica, vel. župa vrhbosna.

Vodjenim izvidima od strane ove postaje nije se moglo utvrditi osoba koja bi pomenute seljake ubila, ali se pak sumnja, da bi motiv ovih ubistava mogao biti osveta vjerovatno između oba ubijena kao i ubice, из nepoznatih razloga.

Od strane naših vlasti nije nitko izvršio uvidjaja, obzirom, što je pomenuto mjesto ugroženo od odmetničkih banda, pa su tamošnji mještani poginule osobe odnijeli u svoje село и sahranili.

Usljed toga što je pomenuto mjesto od odmetničkih banda ugroženo, to je i od strane ove postaje prekinuta svaka dalja istraga u том pravcu.

Prednje izvješće predlažem на mjerodavnost.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI:

ZAPOVJEDNIŠTVO
5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S.Broj 1655
Sarajevo, dne 4. rujna 1944.

Zapovjed. postaje narednik:
/Anton Nakonečnik/¹⁰⁷¹

Potrebni podatci iskorišćeni
за догласно извјешће u spise.

Dozapovjednik, pukovnik:
Bilić¹⁰⁷²

¹⁰⁷⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁷¹ Испод се налази потпис.

¹⁰⁷² Испод се налази потпис.

Оружничка postaja Сарајево

Број 3654

У Сарајеву дне 8.-XII.1944.

PREDMET: SIMO Simović i porodica,
po nepoznatim počiniteljima ubijeni
izvješćuje.¹⁰⁷³

ЗАПОВЈЕДНИЧТВУ 5. ОРУЖНИЧКЕ ПУКОВНИЈЕ /Ј.С./
ЖУПСКОМ ОРУЖНИЧКОМ ЗАПОВЈЕДНИЧТВУ САРАЈЕВО
ДРЖАВНОМ ТУЖИТЕЛЈСТВУ - САРАЈЕВО.-
КОТАРСКОЈ ОБЛАСТИ - САРАЈЕВО
КОТАРСКОМ ОРУЖНИЧКОМ ЗАПОВЈЕДНИЧТВУ САРАЈЕВО
САСТАВАК.-

Дана 8. просинца 1944 године, око 9 сати, извјестио је сталну обходњу ове постане у Васину Хану, Алија Чавик тежак из села Васин Хан, котар Сарајево да је ноћу 7.-8 XII.1944. по непознатим починиоцима у селу Зеџа Глава обћине Кошево, котар Сарајево, убијен Simović Simo тежак из његова обителј. Истог дана, обходња оружнички водник Ислам Кофр са 4 оружника изашла је на лице мјеста и у присуству тамошњег сеоског старешине Маринка Космајца установила слjedeће:

Ноћу 7.-XII.1944. око 21 сат, по до сада непознатим починиоцима у селу Зеџа Глава, котар Сарајево, /4. км. истоочно од града/, пубијани су из пушака и то:

1./ Simo Simović, тежак стар 50 година, погодјен пушчаном набоем у прса, од чега је на мјесту остао мртав.

2./ Simović Mara, жена убијеног Sime, стара 48 год. са једним набоем у затиљак, од чега је половина главе разнешено.

3./ Simović Jovo, син убијеног Sime, стар 10 година, са једним набоем у десну слјепочницу и

4./ Santrač Tane, тежак стар 40 година, са једним набоем у главу, од чега је на мјесту остао мртав. Сви горе наведени су из села Зеџе Главе, обћине Кошево, котар Сарајево, велике жупе Врхбосна.

Лешеви су пронађени у кући Sime Simovića, гдје су и пубијани, док је леš Mare Simović, надјен у дворишту своје куће.

До сада водјеним извидима, нијесу се могли установити извршиоци ових убојстава пошто је дана 7.-XII. 1944. око 12 сати, у селу Хреши, у близини села Зеџе Главе, водјена борба између четника и једне Усташке обходње, чији је резултат ове борбе до сада непознат, а нити се је могло установити којој постројби је припала обходња која је водила борбу са четницима. Лешеви погинуле породице Simovića и др. пренешени су по четницима у село Хрешу ради сахране, дана 8.-XII. т.г. јер исти нијесу дозволити да се врши ма какав увидјак по Судско-лијечничкој комисији.

Предње извјешће доставља се с молбом на мјеродавност.

ЗА ПОГЛАВНИКА И ЗА ДОМ СПРЕМНИ!

У.З. заповједника постане наредник:
/Bejto Hasanović/

¹⁰⁷³ Документ је откуцан на писаћој машини.

Kotarska oblast u Rogatici¹⁰⁷⁴
Br. 3410/41
dne 17.VII.941. g.
Rogatica

VELIKOJ ŽUPI VRH-BOSNA

SARAJEVO

Oružnička postaja u Višegradu, izvješće br. 307 od 14.VII-1944 g. izvješćuje sljedeće:

„Dana 9. srpnja 1941. g. Halilović Avdo, Delija Bido i Herić Salko rodом iz Medne Luke, опсине boričke, došli su naoružani sa puškama i predstavili su se ustašama, te u tome počeli vršiti pretres stanova kod Batinić Neđe i Rajaka Novice na Han Brdu, опсине Orahovci, kotar Višegrad, a kada su im vlasnici stanova rekli da su oni prešli u Višegradski kotar i da su oružnici iz Višegrada pretres izvršili isti su im odgovorili da za njih nema granice u državi, jer da su oni Bogovi i da su u stanju i oružnike uhapsiti i stanove pretresati. Tom prilikom oduzimali su sasvim privatne i seljačke stvari kao posteljinu, spremu, ženska odijela, životne namirnice i tome slično.

Sutradan 10. ов. мј. došle su Ustaše iz Stare gore Agić Hamed, Čanović Osman i još jedan kojemu se imena nije ustanovilo kao i čuveni i poznati kradljivac volova i tuđe imovine Šatrović Omer te u zajednici sa Ustašama iz Medne Luke počeli vršiti pretres stanova po Sjemeću odnoseći sve što im pod ruku dodje kao postelju, spremu, ženske aljine, životne namirnice i ostalo, a još k tome vezali su neke seljake u Sjemeću vodili u šumu i tukli tako da su se seljaci iz ovih krajeva svi razbjegli po šumi jer nijesu smjeli čekati dolazak ovih ustaša njihovim kućama.

Iz Sjemeća prema Rogatici ove Ustaše natovarile su kola sprema koju su od seljaka oduzeli, a koja je sprema većinom bila privatna.

Na osnovu dobivene prijave da su rogatičke Ustaše bile prešle i u Višegradski kotar da i ovamo pljačkaju dana 12.VII.941. iz Višegrada upućena je patrola zapovjednik postaje Višegrad štražmišter Kujundžić Avdo sa još 6 oružnika, da bi zaštitio imovinu seljaka i ustaša, spriječio prelazak iz rogatičkog u višegradski kotar.

Halilović Avdo, Delija Bido i Herić Salko po potpisatom ispitani jednoglasno izjaviše, da su oni po naredjenju načelnika опсине boričke g. Dumanjić Zulfe i starješine Ustaša na Boriki Agića Bisme otišli i oduzeli neke stvari koje su smatrale da su vojničke, a sutradan 10. ов. мј. da su u sastavu sa Ustašama iz Rogatice i Ustašama iz Borike vršili pretres terena i stanova na Sjemeću i razne stvari oduzimali, ali da oni nijesu nikakvog nasilja prema seljacima činili, već da su nasilje i tuču naroda vršile Ustaše iz Rogatice, a naročito starješina neki Salem koji je u Sjemeću uhvatio jedno dijete vezao ga u lance i počeo ispitivati za oružje, a kada mu je dijete odgovorilo da oružja nema isti je djetetu naslonio revolver na glavu i ispalio jedan metak, zatim drugi i tako je opalio nekoliko metaka dok je djetetu kosa na glavi od revolverске vatre izgorjela, zatim je vezao Lakića Aćima i odveo u šumu i tamo tukao ispitujući ga za oružje, ali na žalost da nije bio policajac da oružje pronade, jer mu Lakić i pored toliko dobivenih batina nije hteo priznati da ima oružje.

Neki od Ustaša iz Rogatice, kojima Halilović Avdo, Herić Salko i Delija Bido imena neznaju na isti način postupali su sa Lakićem Aćimom kao što je postupao neki Salem sa djecom, vezanog držali i pucali preko njegove glave izazivajući strah i kod

¹⁰⁷⁴ Документ је откуцан на писаћој машини.

muslimanskog dijela stanovništva.

Napominjem da su se u Ustaše obukli vrlo pokvareni ljudi kao što je Delija Bido iz Medne Luke, stari i poznati kradljivac od starina, kao i njegova porodica, Čanović Osman čuveni švercer duhana i monopolskih artikala i liferent potajnog oružja, Agić Hamed kao i Čanović Osman istim putem, Agić Adil kao i Agić Hamed istim putem, Šatrović Omer čuveni i istaknuti kradljivac volova i tudje imovine, i još nekoliko njih kojima je danas dato oružje u ruke da brane ličnu imovinu sigurnost, što na drugi način nijesu mogli, jer im je oružništvo sprečavalo i iste za razne krađe progonilo.

Na osnovu svega gore izloženog, molim Naslov da protiv ovih Ustaša koji okrne ugled vrednim i valjanim ustašama i cijelom oružništvu Nezavisne Države Hrvatske kao i svima dobrim i poštenim ljudima muslimanske vjere povede postupak za njihova nedjela koja su počinili i da im se skrene pažnja da se ne usudjuju da više prelaze u kotar višegradski i ovamo pljačke vrše, jer ću u ponovljenom slučaju zatražiti intervenciju Njemačke Komande iz Višegrada i potreban broj Njemačkih vojnika radi uništavanja pljačkaša po reonu kotara Višegradskog, a naročito na teritoriji postaje Višegrad, koja se sa javnom sigurnosti ističe medju prvima u cijeloj našoj državi.

Ostale Ustaše i osumnjičeni po potpisatom nijesu saslušani jer su bili u drugom reonu, a potpisati drži red i sigurnost u svome reonu postaje.

Dostavlja se prednje na znanje.

Kotarski predstojnik,¹⁰⁷⁵

Sar. 25/VII.941.

¹⁰⁷⁵ Испод се налази потпис.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA¹⁰⁷⁶

Kotarska oblast u Vlasenici

Vlasenica, dne: 20. srpnja 1941. god.

Broj 1.242/41.

Miroslav Radojčić iz Stare Gore

kotar Rogatica ubijen

po nepoznatom licu izvještaj.-

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA

SARAJEVO

Savezno sa brzojavom ove Oblasti broj: 1242/41 od 18.srpnja 1941 g. po predmetu podnosi se slijedeći izvještaj:

Oružnička postaja u Han Pijesku brzojavom broj: 370/41 od 16. srpnja 1941 g. izvijestila je ovu Oblast, da je od dvojice nepoznatih počinitelja koji su bili obučeni u vojničko odijelo bivše Jugoslavenske vojske u šumi Kraljeva česma ubijen Milosav Radojčić iz Stare Gore, kotar Rogatica. Na osnovu ovoga obaviještenja, koje je dostavljeno i Kotarskom sudu Vlasenica povedena je istraga i na lice mjesta izašla je i izvršila uvidjaj sudsko-lijechnička komisija.-

Provedenom istragom po ovoj stvari ustanovljeno je slijedeće:

Poginuli Milosav Radojčić pošao je od svoje kuće sa svojim rodjakom Ljubomirom Radojčićem pok. Riste iz Stare Gore u žitorodne krajeve da zajednički nabave potrebnu hranu za svoje porodice. Za putovanje imali su dozvolu od Kotarske oblasti u Rogatici izdatu 1. lipnja 1941 g. pod broj: 1245/41.- Idući u društvu prijekim putevima kroza šume stigli su u Kraljevu Goru ovoga kotara na mjesto udaljeno oko 8 km. od državnog puta Vlasenica-Han Pijesak.- Na ovom mjestu presreli su ih dvojica ljudi od kojih je jedan bio obučen u uniformi bivše Jugoslavenske vojske i imao je preko prsiju redenike sa 20 ubojnih metaka i opasač sa duplim fišeklijama.- Drugi je bio obučen takodjer u vojničko odijelo bivše Jugoslavenske vojske ali nije imao redenika ni fišeklija.- Na uniformama ovih ljudi nije bilo nikakvih oznaka. Obojica napadača imali su vojničke puške.

Odmah kad su ovi napadači presreli ubijenog i njegova druga Ljubomira počeli su da vrše nad njim pretres te je Ljubomir iskoristio zgodan čas i pobjegao u gustu šumu odakle je gledao šta će se dogoditi sa njegovim drugom. Napadači su od ubijenog Milosava Radojčića oduzeli sav novac, a zatim se od istog udaljili nekoliko metara pa ga zatim ubili iz svojih pušaka te odmah pobjegli kroz šumu.

Ljubomir Radojčić prijavio se sudsko-ljekarskoj komisiji i oružnicima na lice mjesta te je kao očevidac po sudskom iztražitelju detaljno zapisnički ispitan.

Za nepoznatim počiniteljima raspisana je i vodi se svestrana potraga i u slučaju njihova pronalaska i uhićenja sa istima će se odmah postupiti po Zakonu, a o tome podnijeti izvještaj pozivom na gornji broj.-

Kako se iz prednjeg vidi u predmetu se radi o običnom zločinu razbojništva.- Ova oblast preduzela je potrebne mjere da se ovakvi slučajevi ne bi ubuduće događali.

KOTARSKI PREDSTOJNIK¹⁰⁷⁷

¹⁰⁷⁶ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁷⁷ Испод се налази потпис.

Документ број 304

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA¹⁰⁷⁸

Kotarska oblast u Sarajevu

Taj-broj: 1125/1945

Sarajevo, 16-veljače-945

Predmet: Ćirić Janko ubijen,
Ostoja Simić i Djordje Furtula
odvedeni

GLAVARU GRADJANSKE UPRAVE
VELIKA ŽUPA „VRHBOSNA“
USTAŠKI STOŽER „VRHBOSNA“
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST- Polit.odsjek

Prema izvještaju oružničke postaje Pale broj 261-taj iz 1944 od 28-XII-prošle god. ubijen je dana 15-XII-1944 u 14 sati u vlastitoj kući ugledni seljak Janko Ćirić iz Starih Pala. Istog dana u 15 s. odvedeni su iz njihovih kuća seljaci Ostoja Simić i Djordje Furtula iz St. Pala zajedno sa dva para volova. Za njihovu se sudbinu do danas nezna.

Ovo ubijstvo kao i prisilno odvedenje izvršili su nepoznati počinitelji, obučeni u ustaške uniforme.

Prednje se dostvalja radi znanja.

Ovaj izvještaj nije ranije podnešen jer je vodjena potraga za počiniteljima, koja je do sada ostala bez uspjeha.

Za Dom spremni.

Kotarski predstojnik
(Stefanić)¹⁰⁷⁹

¹⁰⁷⁸ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁷⁹ Испод се налази потпис.

Независна Држава Хрватска¹⁰⁸⁰

Котарска област Сарајево

Тaj. број:173/45

Сарајево, 23. оžујка 1945. год.

Предмет: Митар и Момир Ковачевић
из Горовића, убијени

Заповједништву III зbornог подручја Сарајево,
Главару грађанске управе Сарајево,
Великој žупи Врхбосна Сарајево,
Усташком Стоžеру Врхбосна, Сарајево
Жупској ред. области - политички одсјек Сарајево,

Од оружничке изпоставе Подвитез под бројем 215 од 21.III.t.g. примљен је извјештај слидећег садржаја:

„Дана 21.III.1945. у 8 сати пријавио је на овој постaji селјак Вaso Ковачевић из Горовића, обћина Pale, котар Срајево, како је његов брат Митар стар 46 год. и његов братић Момир Ковачевић стар 14 год., оба из истог села отишли дана 20. t.m. са воловима и саонама на жељезничку постaju Стамбулчић да довуку 100 kg. брашна кукурузна, те да се исти још данас повратили нису.

Одмах по добијеној пријави изаслата је обходња ове постaje водник Јусo Веснић и Сait Себећевић са помоћним оружницима Шаћиром Рамовићем, Изетом Ћенгићем, Алијом Плоћом, Мехмедом Омерагићем, Hasanом Поповићем и Hamedом Шеткићем ради потраге за несталим.

Водjenом потрагом и извидима по наведеној обходњи пронађени су горе наведени Ковачевићи Митар и Момир оба мртва убијени из ватреног оружја у Стамбулчићу више жељ. пруге удаљено од жељ. постaje Стамбулчић сјеверно истоћно око 300 метара у једној дубодolini, који су били покривени са четиновим гранjem, саонice надjene од лјешева удаљено око 100 метара, на саоничама је пронађен капут погинулог Митра, а брашно које је возио из Стамбулчића у тежини 100 kg. није пронађено.

Волови нису пронађени, само је пронађено мјесто гдје су волови поклани и дробови несталих волoва, истрешени у близини куће Машиновића у којој сада станују група Ћебовача /милиционера/.

Наведена обходња је дошла код наведене куће и видила да се у kazanима кућа говедје месо, али обходња није ту ништа подузимала из разлога што се ту налази око 80 наоружаних људи махом стрojним пушкaма и стрojсамокресима, а познати су као насилници, него се упутила заповједнику V. бојне 19. пјешаћког здруга бојнику g. Мургићу и ствар пријавила.

Заповједник бојне g. Мургић одмах је отишао Нjемачком заповједнику у Стамбулчићу и ствар разјаснио, који је изјавио да ће мјере против кривца предузети.

Пронађени лјешеви су предени на сахрану родбини по заповиједи заповједника Нjемачке команде у Стамбулчићу.“

Предње се доставља на знанје.

За Дом спремни!

Котарски предстојник:
/Stefanić/¹⁰⁸¹

¹⁰⁸⁰ Документ је откуцан на писаћој машини.

¹⁰⁸¹ Испод се налази потпис.

Документ број 306

REDARSTVENO RAVNATELJSTVO U SARAJEVU¹⁰⁸²

Prez. broj. 947/41

Sarajevo, 15 srpnja 1941.

Izvještaj ureda
za izseljavanje.-

DRŽAVNOM RAVNATELJSTVU ZA PONOBU

ZAGREB

U vezi naloga Naslova 4 srpnja 1941. Is. Broj. Pov. 48/41, Odbor za izseljavanje, osnovan u smislu okružnice Naslova Ptk. br. 26 od 2 srpnja 1941. izvršio je hapšenje označenih osoba i baš:

1/ Vlačić Ljubomir, protojerej. Skupa sa imenovanim uhapšena je supruga Milka, te djeca Jovan, Božidar i Mileva udata Mitrović.

Za imenovanog dostavlja se: generalija, kartica za preuzimanje imovine, popis preuzetih živožnih namirnica, popis pokretne i nepokretne imovine, te zapisnik o popisu zapljenjenih vrijednosnih predmeta i novca.

Sve pod brojem 3.

2/ Skakić Nikola, paroh. Uhapšen sam.

Za imenovanog dostavljaju se: generalija i ostale zapisnike.

Sve pod brojem 4.

3/ Škaljak Veljko, paroh. Skupa se imenovanim uhapšena je supruga Stojanka, te djeca Biljana i Siniša.

Za imenovanog dostavljaju se generalije i ostale zapisnike.

Sve pod brojem 5.

4/ Ristić Vasilije, rektor Bogoslovije. Skupa sa imenovanim uhapšena je supruga Marica, kći Ivanka Ivanišević i unuka Vjerica.

Za imenovanog dostavlja se generalija i ostale zapisnike

Sve pod brojem 6.

5/ Maksimović Mirko, paroh. Skupa sa imenovanim uhapšeni su supruga Milena, te djeca Milenko i Dobrila. Za imenovanog dostavljaju se generalija i ostali zapisnici.

Sve pod brojem 13.

6/ Kapor Bogdan, đakon. Skupa sa imenovanim uhapšena je supruga Darinka i kći Jelena.

Za imenovanog se dostavlja generalija i ostali zapisnici.

Sve pod brojem 15.

¹⁰⁸² Документ је откуцан на писаћој машини.

7/ Čupić Luka, prota i paroh. Skupa sa imenovanim uhapšena je supruga Gospa, te djeca Natalija, Lala i Borivoj.

Za imenovanog dostavljaju se generalije i ostali zapisnici.

Sve pod brojem 17.

8/ Brežančić Janko, protojerej. Skupa sa imenovanim uhapšena je supruga Natalija i sin Velinko.

Za imenovanog dostavlja se generalije i ostali zapisnici.

9/ Bošković Dušan, paroh. Skupa sa imenovanim uhapšena je supruga Ružica te djeca Slobodan i Ljiljana.

Za imenovanog dostavljaju se generalije i ostali zapisnici.

Sve pod brojem 20.

NIJESU MOGLI BITI UHAPŠENI:

1/ Zimonjić Petar, mitropolit. Isti se ne nalazi u Sarajvu, pa je njegov stan otvoren, te su predmeti nalazeći se u stanu propisno zaplijenjeni. Zapisnici za spomenutog dostavljaju se pod brojem 1.

2/ Vukmanović Jovan, profesor. Isti je navodno još u mjesecu svibnju otišao u Crnu Goru, pa je njegov stan otvoren i unutra nalazeći se predmeti redovito zaplijenjeni. Zapisnici za spomenutog dostavljaju se pod brojem 2.

3/ Selivanovski Boris, Isti je navodno 10. svibnja 1941. g. otišao u Čačak i sve svoje stvari ponio s sobom. Zapisnici za spomenutog dostavljaju se pod brojem 7.

4/ Petrović Stevan, protojerej. Isti je navodno nepoznatog dana otišao u Srbiju, a namještaj smjestio negdje u Koševi. Po organima Redarstvenog Ravnateljstva je pokrenuta potraga da se pronađe namještaj. Zapisnici za spomenutog dostavljaju se pod brojem 8.

5/ Pekić Baja, profesor. Isti je otprilike duljeg vremena otišao iz Sarajeva u nepoznatom pravcu. Odnosne kartice dostavljaju se pod brojem 9.

6/ Mratinković Milan, protojerej. Isti je navodno prije 20 dana otišao u Beograd, a njegov stan je potpuno prazan. Kod svoga stanodavca Doder Obrena ostavio je u pohranu jedan klavir koji je propisno zaplijenjen. Zapisnik za spomenutog dostavlja se pod brojem 11.

7/ Markičević Dr. Petar, profesor. Isti je otprilike duljeg vremena otišao iz Sarajeva u nepoznatom pravcu. Odnosne kartice dostavljaju se pod brojem 12.

8/ Koprivica Andrija, profesor. Isti je navodno oko 1. travnja o. g. otišao sa svojom porodicom u Crnu Goru, ponjevši sa sobom sve pokućstvo. Zapisnik sa spomenutog dostavlja se pod brojem 14.

9/ Jokanović Nedeljko, profesor, Isti je otprilike duljeg vremena otišao u nepoznatom pravcu. Odnosne kartice za spomenutog dostavljaju se pod brojem 16.

10/ Frk Josif, profesor. Isti je otrag duljeg vremena otselio u nepoznatom pravcu. Odnosne kartice za spomenutog dostavljaju se pod brojem 19.

11/ Anisimov Inokentije, jeromonah. Isti je navodno 30 travnja o. g. otselio iz Sarajeva i sada se nalazi u jednom manastiru kod Plevlja. Zapisnik za spomenutog dostavlja se pod brojem 21.

NAKNADNO JE UHAPŠEN

Papić Mitar, profesor Bogoslovije. Skupa s njime uhapšena je supruga Anđelka, kao i jedno muško nekršteno dijete. Za imenovanog dostavlja se generalije i ostali zapisnici pod brojem 10.

Za svim osobama koje su nalogom Naslova s. Broj Pov. 48/41. imale biti uhapšene, a koje se nijesu mogle pronaći, upućena je redarstvena potraga, te u koliko isti budu pronađeni biće naknadno upućeni u logor Sisak.

Gore navedeni uhapšenici, skupa sa njihovim obiteljima bit će danas sa potrebnom pratnjom i količinom hrane, koja će im dostajati za 10 dana, upućeni u logor Sisak.-

Sav novac, dragocjenosti, vrijednosni papiri i sl., koji su pronađeni kod uhapšenika ili u njihovom stanu deponirani su u Gradskij Štedionici u Sarajevu u korist Naslova.-

RAVNATELJ REDARSTVENOG RAVNATELJSTVA:
Dr. B. GJKOVIĆ v.r.

---OOO---

REDARSTVENO RAVNATELJSTVO U SARAJEVU
Prez. broj. 947/41

Sarajevo, 15 srpnja 1941.

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA

SARAJEVO

Dostavlja se prednje s molbom na znanje.-

RAVNATELJ REDARSTVA:¹⁰⁸³

*Priložiti spisu str. pov. i /45
S. 18. VII 941. Veliki župan.*

¹⁰⁸³ Испод се налази потпис.

ПРИЛОЗИ

MASOVNA STRATIŠTA

PODRUČJU OPŠTINE SOKOLAC, NA KOJIMA SU OKUPATORI I
AČI IZDAJNICI UBIJALI NEVINI NAROD KAO ŽFT-A U TOKU
DRUGOG SVJETSKOG RATA

1. Na RAVNOJ ROMANIJI u mjesecu Julu 1941. godine, ustaše su ubile 15 gradjana Srpskog živilja,

2. U selu VRAŽIĆI u mjesecu februaru 1942. godine crna legija Frančetića ubila je 60 gradjana Srpskog živilja,

3. U selu BJELOSAVLJEVIĆI u mjesecu februaru 1942. godine, crna legija frančetića ubila je 87 gradjana Srpskog živilja,

4. U selu KULA, u mjesecu februar 1942. godine istna crna legija frančetića ubila je 93 gradjana Srpskog živilja,

5. U selu MIČIVODE u mjesecu januaru 1942. godine četnici su ubili 80 gradjana Muslimanskog živilja,

6. U selu LAZE - BREJAKOVIĆI, u mjesecu januaru 1942. godine, ustaše su ubile 77 gradjana Srpskog živilja,

7. U selu DŽINDIĆI u mjesecu decembru 1941. godine četnici su ubili 60 gradjana Muslimanskog živilja,

8. U selu PARŽEVIĆI u mjesecu februaru 1942. godine, četnici su ubili - spalili u kući 25 gradjana Muslimanskog živilja, Ovo stratiše je obilježeno Spomen-pločom sa natpisom.

9. U selu RUDINE u mjesecu januaru 1942. godine ustaše su ubile 82 gradjana Srpskog živilja,

10. U SOKOCU - KAZANI u mjesecu oktobru 1943. godine, ustaše su ubile 64 gradjana Srpskog živilja,

11. U selu NEPRAVDIĆI, u mjesecu decembru 1943. godine, ustaše su ubile 43 gradjana Srpskog živilja,

12. U selu TOČIONIK u mjesecu januaru 1942. godine četnici su ubili 40 gradjana Muslimanskog živilja,

....

13. U selu BALTIČI u mjesecu januaru 1942. godine ustaše su ubile 34 gradjana Srpskog živilja,

14. U selu TOČIONIK u mjesecu januaru 1942. godine četnici su ~~u~~ ubili 35 gradjana Muslimanskog živilja,

15. U selu PODROMANIJA u mjesecu januaru 1942. godine ustaše su na zvjerski način pobile najviše-krampama - 106 gradjana Srpskog i Jevrejskog naroda većinom, sa područja opštine Rogatica. Ovo masovno stratište obilježeno je. Podignuta je zajednička Spomen-grobnica sa natpisnmm pločom i odgovarajućim tekstom kao obilježje na poginule ŽFT-a.

16. U selu KOŠUTICA, u mjesecu julu 1943. godine poslije Pete neprijateljske ofanzive na Sutjesci, njemački okupatori ubili su u džamiji 74 gradjana Muslimanskog živilja.

Ovo masovno stratište tj. ubistvo naroda obilježeno je. Podignuta je zajednička Spomen-grobnica sa natpisanom pločom i odgovarajućim tekstom kao obilježje na izginule ŽFT-a.

17. U selu GIRE mjesno područje Kaljina u mjesecu aprilu 1945. godine, poslije oslobođenja Sarajeva i ovog kraja, četnički odmetnici ubili su 45 gradjana Muslimanskog živilja koje se tih dana povratilo iz Muhadžera u svoje selo da obnavljaju svoje popaljene domove i učestvuju sa ostalim gradjanima na obradi svojih imanja kao i obnovi i izgradnji ratom opuštene zemlje.

Kako se vidi iz prednjih podataka, da je na području opštine Sokolac, u toku NOR-a od 1941 - 1945. godine, izvršeno 17 masovnih stratiša, gdje su njemački okupatori i domaći izdajnici našeg naroda, ustaše i četnici na zvjerski način pobili 1.020. gradjana, uglavnom Srpske i Muslimanske nacionalnosti, a većinom starijih ljudi, žena, djevojaka i djece.

I na kraju ističemo još neka masovna i najkrvavija stratiša koja su izvršena u mjesecu aprilu 1942. godine prilikom Treće neprijateljske ofanzive na području opštine VIŠEGRAD I ROGATICE gdje je pobijena velika masa Srpskog naroda, pa i sa područja opštine SOKOLAC

....

Na masovnom stratištu u MILOŠEVIĆIMA I BRODU NA DRINI područje VIŠEGRADA, njemačka okupatori i zloglasna crna legija frančetića na zvjerski način pbiili su oko 3.000. Srpskog naroda koji se nalazio u zbjegu uglavnom sa područja opštine ROGATICA, HAN-PIJESKA, SOKOCA I OLOVA.

Sa područja opštine SOKOLAC, na ovom stratištu MILOŠEVIĆ-BROD NA DRINI ubijeno je oko 400-500 gradjana Srpskog živilja.

Na masovnom stratištu u selu BRANKOVIĆI opština ROGATICA, ista crna legija frančetića u ~~kojima~~ stali zapaljeno je živih oko 80 gradjana Srpskog živilja sa opštine SOKOLAC. Takodje i u selu OSAJ pbijeno je i zapaljeno oko 40 gradjana Srpskog živilja sa naše OPŠTINE od strane ustaške - crne legije, medju kojima je stradala i porodica - žena i djeca - ZVONKA GRAKOLIĆA, bivšeg učitelja Osnovne škole Sokolovići - Klečkovac koji je bio i član KPJ od 1941. godine. Ove podatke iznosimo da se ne ~~zaborave~~ zaborave, a nije nam poznato dali su ovo masovna stratišta nečim obilježena.

Da bi imali jasan pregled o učešću naroda Opštine SOKOLAC u NOR-u i žrtvama koje su date u toku Drugog svjetskog rata, dajemo sledeće podatke, i to:

1. Sa sadašnjeg područja opštine Sokolac, u NOR-u od 1941-1945. godine, učestvovalo je 1.850. drugova i ~~drugarica~~ drugarica

2. U toku Drugog svjetskog rata, sa područja opštine Sokolac, poginulo je ~~ukupno~~ 2.510. gradjana uglavnom Srpske i Muslimanske nacionalnosti,

3. Od ukupnog broja poginulih, u jedinicama narodnooslobodilčake vojske odredima, brigadama i drugim sa opštine Sokolac, poginulo je 525 boraca NOR-a

4. Kao žrtve fašističkog terora poginulo je 1985. ~~gubitaka~~ većinom starijih ljudi, žena, djevojaka i djece, a od toga broja Srba 1.626, Muslimana ... 359

Kako se vidi iz napred istaknutih podataka, da je narod opštine Sokolac, kao centar Romanijskog regiona u toku NOR-a za oslobodjenje naše zemlje i pobjedu nad fašizmom i domaćih izdajnika da velike ljudske žrtve najboljih kćeri i sinova naših naroda.

Број: 549/1946

Записник

Опреслушању оштећене

састављен дне 15-V-1946 пред Анкетном комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Вишеграду срез Вишеград округ Сарајево

Од комисије су присутни:

Записничар:
Повременик Анк. Ком.
Ђорђе Радоћу

Кузмановић Боса

Приступа Приступила Кузмановић Боса днх кћи, жена Radisava
родом из Бјело Брдо општина Бјело Брдо срез Вишеград округ Сарајево
сада се налази у Рибка стар 35 година, по занимању Домaćица
издржава 1 чланова породице, прописно опоменут на казивање истине, изјављује:

Јуна мјесeca датума се несећам којег је било у то време дошла је једна група људи која се представила да су партизани а међу њима могла сам да познам Рамиза Косовца из села Косовица срез Вишеград, исти кад су дошли тражили су већеру, и јасам мислила да им готовим већеру, али док су се они саговорили па су ми рекли да нас морају узети, мене и дјecu коју сам имала тада, и један је билио код моје куће изјегица по имену Милорад Пленић из села Рогатицко, и једна девојка Милка Милићевић исто из Рогатице, они су тада сvezали Милорада и одвели га у собу у истој кући и јасам чула кад је исти крчио кад су га неке заклали онда се један вратио из собе и мене је пуцао из пиштоља те ме је потривио кроз врат и ја сам пала на земљу онда је један пришао мени и ударио ме 5 пута ножем по телу, док сам ја лежала онесвијешћена на поду онда су ми покљали дјecu и то, Радена ст, 12 год. - Радомирка ст 11 год. - Момчила ст, 6 год. - Милку Милићевић ст, 12 год. онда су ја лежала онесвијешћена и онесвијешћен на земљи неколико времена дошла сам до себе у чула сам кад је један рекао да сам још жива а док је други рекао да сега она више живи јер је раната партизаном. После је дошао у кућу Рамиз Косовца са Милордецем које сам ја након из крви видела и рекоје да се крпји одјело. После су ми аву дјecu покљали и мала оцeralи онда су ми перушили кућу, и јасам чула су они ошли јасам се извукла након са седем рана од пиштоља и ножа и дошла кући Груја Кузмановић, где сам сутредај пренијела доктору у град и ту сам се излечи-ла. Ја имам још да кажем и молим да се исти поново не одговара за жртве које је направио и нека изкаже које са њим били јер се исти сад налази код своје куће где сам горе навела. Свакоме да предводин да није нико од моје дјече осто жив само за ово моје доказа најбоље Груја Кузмановић који се налази у Војводици у Београду јер сам код њега дошла ранјена, још нећам зна да кажем.

Ђорђе Радоћу

Боса Кузмановић

Љоз Радоћу

OKRUŽNI SUD U SARAJEVU

Broj Ko: 42/47-4

PRESUDA

U IME NARODA

U krivičnom predmetu protiv RAMIZA KOSOVAC radi krivičnog djela u čl. 3 tač. 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i prčave Okružni sud u Sarajevu svojom naredbom od 30 januara 1947.g. Broj Ko: 42/47 naredio je i po vijedu sastavljenom od sudije Hadžić Nađide kao predsjednika, sudija porotnika Vase Frzenovića i Miladina Babića kao članova vijeda uz sudjelovanje zapisničara Vjekoslave Istvančić održao je javnu raspravu u prisutnosti izaslanika javnog tužioca za okrug Sarajevo Branka Jokića, branioca optuženog Dr. Ante Merkadica advokata iz Sarajeva, i optuženog koji se nalazi u istražnom zatvoru pa na predlog javnog tužioca da se optuženi progasi krivim za djelo iz optužnice i po zakonu najstrožije kazni i na predlog odbrane da se optuženi što blaže kazni danas

PRESUDIO:

Optuženi RAMIZ KOSOVAC sin Omara i Dervise Izanović rođj. 1900 godine u selu Kosovići srez Višegrad, gdje stalno i boravi musliman državljanin FNRJ, tešak, nepismen oženjen, otac jednog djeteta vojsku služio, neosudjivan, nalazi se u istražnom zatvoru, od 14/X. 1946.g.

K R I V I J E:

Što je u mjesecu junu 1943.g. sa jednom grupom ustaša, došao u selo Ljutavu, u kuća Kutmanović Bose u kojoj je ona boravila sa svoje troje djece i izbjeglicama Planinčić Milorada i Miličević Milkom, te zajedno sa ustašama učestvovao u klanju i ubijanju Planinčića Milorada, osamnaeste godišnje djevojke Miličević Milke, te dječaka Kuzmanović Radana, Radomirke i Končila, dok su Kuzmanović Bosi najprije ranili iz pištolja u vrat a zatim joj zadali po tijelu 5 povreda nožem, nakon čega su opljačkali nešto stvari i stoke.

Dakle što je u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao pomagač ubijanja stanovnika Jugoslavije i pljačkanja privatne imovine, čime se počinio ratni zločin iz čl. 3 tač. 3 Z.k.d.n.d.

Stoga se za napred navedene djelo po čl. 4 stav. II. Zakona o k.d.n.d. primjenom člana 1, 5, i 6 Zakona o vrstama kazni sen-

O S U D J U J E:

NA KAZNU LIŠENJA SLOBODE SA PRINUDNIM RADOM U TRAJANJU OD 20/DVADESET GODINA/ TE NA KAZNU GUBITKA POLITIČKIH I POSRDIH GRADJ PRAVA SEM RODITELJSKIH U TRAJANJU OD 5/PET/ GODINA.

U kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom uračunava mu se vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 14/X. 1946.g.

Optuženi je dužan snositi troškove krivičnog postupka i izvršenja kazne koji se troškovi proglašuju nenaplativim.

Optuženi se oslobodjava plaćanja paušalnog iznosa.

R A Z L O Ž I:

Javni tužioc okruga Sarajeva optužnicom od 22 januara 1947.g. Broj E: 27/47 tuži RAMIZA KOSOVCA za napred navedeno krivično djelo i predlaže da se progasi krivim i po zakonu najstrožije kazni.

Optuženi Ramiz Kosovac na raspravi izjavio je da se ne osjeđa krivim za djelo za koje se optužuje te je naveo da pri događaju nije bio prisutan niti se nalazio u kraju izvršenja zločina nego je

RAVNATELJSTVO USTAŠKOG REDARSTVA NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE U ZAGREBU.

Broj: tajni: 2/1941.-II.

Zagreb, dana 23. srpnja, 1941.

Predmet: Registriranje Srba
Pravoslavaca-okružnica.

OSOBNOST!

Ž U P A M A 1-22.

USTAŠKOM POVJERENIŠTVU ZA BOSNU I
HERCEGOVINU- SARAJEVO-G.FRANCETIĆ.

Naslov se poziva da prema uzorcima priloženih tiskanica izda
shodnu odredbu Redarstvenom Ravnateljstvu, Ravnateljstvu Ustaškog Redar-
stva u koliko su već takova osnovana u sjedištima Župa, Predstojništvi-
ma redarstva i Kotarskim oblastima u mjestima gdje nema redarstva, da
svako na svome području t. j. sjedištu Redarstva, Kotarske oblasti /grad,
mjesto/ provede u roku od 15 dana registriranje svih Srba kao i onih ko-
ji su bili kada pravoslavne vjere.

Valja ispuniti najprije upitne listove, a zatim samo najvažnije
podatke /lične i porodične-vjerske/ prepisati u kartone, te složiti kar-
toteku po brojevima i abecednom redu.

Kartoteku treba voditi u duplikatu, od kojeg će se jedan pri-
mjerak slati ovom Ravnateljstvu.

Potrebni personal zamoliti od Ustaškog Stožera u mjestu.

Valja izraditi samo sa pouzdanim ljudima, točno i savjesno.

Glavu tiskanice promijeniti prema nazivu ureda koji će sprovo-
diti registriranje. O učinjenom sa brojem registriranih Srba / bez t.zv.
mješovitih brakova i već provedenih na katolicizam /izvijestiti nepos-
redno ovo Ravnateljstvo pozivom na broj gornji.

ZA DOM SPREMNI!

RAVNATELJ USTAŠKOG REDARSTVA
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

CEROVSKI v.r.

*Допис Равнатеља усташког редарства институцијама НДХ да изврше хитан
попис Срба на свом простору.*

Broj:1160/41.-

Vlasenica, dne:19.srpnja 1941 g.

Predmet:Radović Petar, zeljorad-
nik iz sela Kruševaca od strane
Ustaša ubijen.-

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA

SARAJVO

Oružnička postaja u Knežini dostavila je izvještaj ovoj
Oblasti slijedećeg sadržaja:

"Dana 3.srpnja 1941 godine prijavio je ovoj postaji Drago Ra-
dović iz sela Mangurica, općine knežinske kotara vlaseničkog, da su ist-
tog dana oko 14.30 sati, naišli četvorica naoružanih Ustaša, koji su iz
nepoznatih razloga, ispalili 2 metka iz pušaka na njegovog brata Petra
Radovića i istoga ubili.

Dana 24.VII.t.god. izaslata patrola ove postaje oružnički
štafmešter Bejto Hasanović i pokusni oružnik Mehmed Dumonjić na lice
mjestu ustanovila slijedeće: Dana 23.VII.t.g. oko 14.30 sati, naišli su
4 Ustaša i to: Fehim Krivalić, Gledo Sulejman, Mehmed Toska i Mujkić Ha-
lil svi iz Olova, općine olovske, kotara kladanjskog, koji su upitali Mi-
loša Radovića iz istog mjesta gdje se nalazi Petar Radović. Kako se Pe-
tar nalazio u neposrednoj blizini na radu u njivi, čuo je da ga Ustaše
traže, pokušao je pobjeći da se skloni, ali je od istih pozvat da stane
te dok je isti na drugi poziv stao i okrenuo se prema njima, u tom mo-
mentu Ustaše Mehmed Toska i Sulejman Gledo ispalili su na njega svaki
po jedan metak na udaljenost od 315 koraka, od kojih ga je jedan metak
pogodio u čelo uznađ desnog oka, od čega je isti na mjestu ostao mrtav.

O događaju obaviješten je Kotarski sud u Vlasenici, gdje je
sudsko-ljekarska komisija dana 25.VII.t.g. izašla na lice mjesta i izvr-
šila uvidjaj, nakon čega je poginuli Petar po njegovoj rodbini sahranjen
na mjestu gdje je poginuo.-

Prema izjavi braće poginulog Petra, Radovića Arsena i Drage,
navedene Ustaše izjavili su da su Petra tražili radi toga što je bio
optužen da ima prikrivenu jednu pušku i pištolj, koji je Petar stvarno
imao ali je pomenuto oružje predao ovoj postaji dana 3.V.1941 g."

Prednji izvještaj oružničke postaje dostavlja se na znanje
s tim, da po ovoj stvari daljnje izvidjaje vodi kotarski sud u Vlaseni-
ci.-

KOTARSKI PREDSTOJNIK,

543
Jm
NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA VRHBOSNA

Primljeno dne 24. VII. 1941

Prez. Broj 157 / 1941 god.

sa 67 priloga

67

Prez. Broj 157 / 1941 god.

24. VII. 1941

67

Извјештај Оружничке постаје у Кнежини о убиству Петра Радовића из села
Крушевици.

REDARSTVENO RAVNATELJSTVO U SARAJEVU

Broj:36.172/41.-

6 rujna 1941 godine
-Sarajevo-

POKRETNOM PRIJEKOM SUDU

S a r a j e v o

Predvođe Vam se:

- 1.Grujo Hlačar sin Stjepe, težak, 31 g.star, rodod iz Pala i nastanjen
- 2.Mučibaba Jovo sin Steve, težak, star 53 g, iza Pala tamo i nastanjen
- 3.Lopatić Sreten sin Nikole, tež, 18 g.star, iz Han Derventa, kotar Saraj.
- 4.Gavrilović Vlado, kamenolomac, 46 g.star, rođj.u Čajniču sad u Saraj.
- 5.Veselinović Maksim, težak, 46 g.star, iz Rala sada tu i nastanjen
- 6.Stanišić Milan sin Sime, tež, iz Ljebogošće, 38 g.star, sada na Palama
- 7.Vuković Vaso, tež. sin Nikole, 58 g.star, sa Pala
- 8.Stanišić Savo sin Nedje, 16.g.star, tež. iz Ljebogošće, sada na Palama
- 9.Slivić Petar sin Jove, 15 god.star, težak, sada na Palama
- 10.Sljivić Jovo sin Jove, težak, 21 g.star, iz Ramogošće, sada na Palama
- 11.Sljivić Nenad sin Spasoja, tež, 21 god.star, iz Ramogošća, sada na Palam
- 12.Trobok Marijan sin Pare, 55 g.star, težak, iz Ljebogošće, sad na Palama
- 13.Stanišić Vidak sin Jove, star 60 g, iz Ljebogošće, sada na Palama
- 14.Vuković Nedo, sin Miće, star 45 g.rodj.u Han Derventi, sada sa Pala
- 15.Klačar Savo sin Stjepe, 15 g.star, iz Ljebogošće, sada sa Pala
- 16.Mirković Nikola sin Jove, 25 god.star, težak, sa Pala
- 17.Lazarević Andrija sin Rajka, 14 god.star, iz Ljebogošće, sad sa Pala
- 18.Lazarević Ostoja sin Stjepana, 60 g.star, težak za Pala
- 19.Lazarević Lazo sin Djordja, star 16 g.iz Ljebogošće, sada na Palama
- 20.Lazarević Jovo sin Ostoja, star 16 g.iz Ljebogošće, sada na Palama
- 21.Mirković Djordjo sin Save, star 60g.tež.iz Ljebogošće, sad na Palama
- 22.Klačar Janko sin Maksima, 59 g.star, tež.iz Ljebogošće, sad sa Pala
- 23.Lopatić Nine sin Nikole, 24 g.star, težak, iz Han, Dervente, kot. Sarajvo
- 24.Jokić Rajko sin Vukana, težak, 17 g.star, sa Pala
- 25.Obradović Todor sin Ostoja, 46 g.star, sa Buloga, kotar Sarajevo,
- 26.Mirković Risto sin Save, 61 g.star, težak, iz Hreže, kotar Sarajevo
- 27.Lazarević Maksim sin Riste, 41 g.star, tež, iz Ljebogošće, sad sa Pala
- 28.Lazarević Rajko sin Ilije, 49 god.star, iz Ljebogošće, sad sa Pala
- 29.Jovanović Djordjo sin Vuke, 37 g.star, težak, iz Ljebogošće, sad sa Pal
- 30.Lazarević Miloš sin Nedje, 44 g.star, težak, iz Ljebogošće, sad sa Pala
- 31.Lazarević Djordjo sin Nede, 58 g.star, težak, iz Ljebogošće, sad sa Pal
- 32.Lizdek Daša kći Miće, 39 g.stara, iz Mokro, bez zanimanja
- 33.Bogić Vasilija kći Vućena, stara 60 g.domać.iz Momčića, kot.Sarajevo
- 34.Šarenac Milica kći Bogdana, 53 g.stara, iz Crne-Gore
- 35.Šarenac Anica kći Krste, 20 g.stara, domaćica, iz Crne-Gore
- 36.Ninković Risto sin Riste, star 28 god.bravar, iz Kačice, kot.Sarajevo
- 37.Gogić Milan sin Pere, star 60 g.težak, iz Vranča, kot.Sarajevo,
- 38.Nedjo Krunić sin Ilije, star 60 g.težak, iz Vrančića, kot.Sarajevo,
- 39.Gogić Niko, sin Milana, 21 g.star, težak, iz Vrančića, kotar Sarajevo
- 40.Milan Aćimović sin Save, star 36 g.težak, iz Vrančića, kot.Sarajevo

Svi gore pomenuti dopraćeni su po Hrvat.dobrobrancima iz područja gdje su se vodile borbe sa četnicima i gdje su se vršili napadi i atentati na vlakove i željezničke objekte. Prema izjavama časnika koji su bili zapovjednici satnija a koji su sudjelovali u tim borbama, gore imenovani su uhvaćeni sa oružjem u ruci da se bore protiv dobrobrana. Oni te napadaju mirno stanovništvo i plaćaju, dok su navedene žene uhićene da pobunjenicima nose hranu, municiju i zavojni materijal, s toga Vam se gornji predvođe na dalji zakonski postupak.

DOSTAVLJENO:

- 1.Ustaškom Povjerenstvu, Sarajevo
- 2.Vojnoj Krajini, Sarajevo
- 3.Podpresjedništvu Vlade, Banja-Luka
- 4.Ravnatelj.za javni red i sigurnost, Zagreb
- 5.Velikoj Zupi Vrhbosna, Sarajevo

ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu ravnatelja
Šef općeg odjela,

Извјештај са пописом ухациених Срба у Палама. Жртве су предате пријеком суду који је имао надлежност за изрицање смртних пресуда.

Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast u Srebrenici

Pov. broj: 764/6
=====

dne 7 kolovoza 1941.

Pritvaranje i otpremanje u zbira-
lište Srba i dr.
Na V.T. br. 47/41

MIN. UNUT.
OPĆ. UPRAV. SREBRENICA
344-8
179

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA

SARAJEVO

Izvrješćuje se Naslov da je prema postojećim naređenjima
pritvoreno oko 15 lica koja su pravila razne izgrede i petorica
iz općine Fakovičke, kotara srebreničkog koji će se sprovesti u
Sisak. *Gostin.*

Primljeno oružje od 4 Bojnice Vojne Krajine (50 pušaka,
50 noževa sa 4.800 naboja) podjeljeno je preko oružničkih postaja
vrijednim i povjerljivim ljudima prema potrebi.

Prema naređenju Državnog Ravnateljstva za Ponovu iz Zagreba
i primljenim uputstvima postavljeni su u veće trgovine, gostione
i druga gospodarstva - vlasništvo Srba - privremeni upravitelji.

Lica koja su se bila uvukla pod okrilje Ustasa, te pljačka-
li i pravili razne izgrede potpisati je razgurio i iste kaznio i
sada u cijelom kotaru vlada potpuni red i mir.

U sporazumu sa zapovjednicima oružničkih postaja i gradona-
čelnikom potpisati je napravio listu sumnjivih lica i ista drži
pod nadzorom. Svako jutro dotična lica imaju se u 8 sati javiti
kotaru i upisati u knjigu: "Lica pod nadzorom vlasti".

Duž obale Drine žito je sazrelo isto se žanje i diže, dok
su trave skoro sve pokošene i pokupljene. U brdskim krajevima još
nije žito sazrelo te je istima hrane još potrebno pošto će njihovo
žito sazreti tek kroz 15 dana. Popisivači su svugdje određeni i
svoju dužnost vrše po postojećim propisima pod nadzorom gospodar-
skog izvjestitelja i potpisatog. Nepožnjevenih, nepokošenih i ne-
obrađenih imanja neće biti, jer potpisati preko svojih podređenih
organa strogo vodi računa da se sve obradi i žito smjesti gdje
treba.

Dostavljeno: 4 Bojnici Vojne Krajine u Vlasenici.

Kotarski predstojnik:

[Signature]

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA VRHBOSNA

Primljeno dne 17. VII. 1941
Kres. Broj. 78 / 1941 god.
sa 1 prilogom

Po znanju, i prilogu.

Lar. 11.8.41

[Signature]

Извјештај о притварању и отпремању Срба, постављању управитеља у
објектима у власништву Срба и стању житница дуж Дрине.

USTAŠKI LOGOR U Kladnju Pov. Broj: 14 1941 LEGITIMACIJA Ustaša <u>Abdulah Gojacić</u> rođen <u>1914. godine u Kladnju</u> član je Ustaše-hrvatskog oslobođilačkog pokreta Imenovan je ovlašten nositi vatreno oružje te sa istim može nesmetano i u svako doba ulaziti u zgrade ministarstava i ostalih državnih ureda na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine. Također je imenovan ovlašten, na potpuno slobodno kretanje u svako doba dana i noći bez obzira na eventualne protivne odredbe vojnih ili civilnih vlasti. Umoljavaju se svi Stožeri, Logori i Tabori kao i sve ostale vlasti u Državi da imenovanom u vršenju njegovih dužnosti u svemu izadu u susret. ZA DOM-SPREMNI Ustaški logornik: <u>Ch. ...</u>	USTASCHENLAGER - Kladanj Potpis: <u>Abdulah Gojacić</u> LEGITIMATION Diese Legitimation gilt als Waffenschein sowie als Bewilligung vollkommen freier Bewegung auf dem Territorium des Kroatischen Staats zu jeder Tages- und Nachtzeit.

Легитимација муслиманског усташе Абдулаха Гојачића из Кладња

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

KOTARSKA OBLAST ROGATICA

Pov. Broj: 1 6 4 / 41.

Rogatica, dne 4 kolovoza 1941.

Predmet: Pritvaranje i otpremanje u zbiralište, Srba i Židova - komunista-okružnica.

Na V.T. Broj: 47/41 od 31-VII-1941.

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA

SARAJVO

U vezi naloga broj gornji, izvješćujem, da na području ovoga kotara nema istaknutih komunista kao ni osoba, koje bi se mogle u smislu ovog naloga pritvoriti, pošto je jedan dio sumnjivih osoba već pritvoren od strane Ustaških logora u Rogatici i Han Kramu i odpravljen u internaciju, dok je drugi dio odbjegao od svojih kuća i to su većinom seljaci Srbi.

Kotarski predstojnik,
H. Čam

Извјештај Котарске области Рогатица о притвореним Србима и Јеврејима.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA.
KOTARSKA OBLAST ČAJNICE.
Broj 730/43.

Čajniče 24. VII. 1943.

Predmet: Izvještaj o nadjenim
lješevima ubijenih osoba.

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA

S a r a j e v o .

=====

Na 22. ov. m. j. vodila se je borba između oružnika i odmet-
nika po šumama od Miljena do Luka oko 3-4 klm. od Čajniča.
Po svršetku te borbe na tom terenu nadjeno je ubijenih
osoba žena, djece i muškaraca, dok je 5 osoba izgorjelo u
jednoj kući. Po izgledu ove su osobe pravoslavne vjere.
Njemačko redarstvo sa našim oružnicima vode izvide, pa će
se o rezultatu naknadno podneti izvješće.

ZA DOM SPREMNI !

Kotarski predstojnik:
i. z. (Hadžimusić)

[Handwritten signature]

Извјештај Котарске области Чајниче о нађеним православним жртвама након борби код Чајнича

Brzopis Koncept

Vodu Bijeljina i postaji Vlasenica

Po zapovjedi Vojskovodje ima se čim prije odstraniti onih 12000
kolonista prebačenih iz Srijema sa područja Drine

Ovom akcijom rukovodi jedan delegat ustaškog stožera iz Sarajeva
i sve oružničke jedinice imaju mu se staviti na raspolaganje svim
sredstvima

O sadržaju ovog brzopisa obavjestiti bojnika Vojne Krajine u
Bijeljini i Vlasenici

Zaporuk Taj J S broj 123

pukovnik Pavelić

ZA OBLAST SRPO
4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Taj. J. S. broj 126

*predmet: 19-V-1941
u 21'45*

Препис телеграм заповијести послате 19. јула 1941. године да се 12 хиљада Срба – колониста одстрани са подручја Дрине.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Kotarska oblast u Vlasenici

Str. prez. br. 2/41.-

Vlasenica, dne 20-srpnja 1941

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA

u

Sarajvu

Ova Oblast obavještena je sa pouzdane strane, da se ovih dana imade ~~imade~~ od Drine odmakne 122.000 Srba i da se isti za par dana prehrane i nasthe u kotareve dalje od Drine, među koje kotareve dolazi i ovaj kotar. - Obzirom, da je ovaj kotar pasivan kraj i da već dulje vremena pučanstvo ovga kotara formalno glada, jer je nabava hrane za ovaj kotar veoma otežana obzirom na komunikacione veze i pomanjkanje prevoznih sredstava. - Ovo teško stanje koje vlada zbog pomanjkanja hrane za ishranu pučanstva dolaskom pomenutih Srba dovelo bi do užasa i bijede, a što bi neminovno imalo i težih posljedica. - Osim izloženog mora se imati u vidu da ovaj kotar broji preko 75 % Srba od cjelokupnog pučanstva, i kada bi stigli ovi isijeni Srbi u ovaj kotar u onako bijednom stanju u kakovom se nalaze - gladni, žedni, goli i bosi, a Srbi ovoga kraja i tako strahuju od iseljavanja i već se dani ma nalaze po sumama u uvjerenju da ih se traži za transportovanje u svrhu iseljavanja, stvorilo bi kod istih revolt, zbog čega bi neminovno došlo kod istih do pobuna u većim razmjerima zbog čega bi muslimanski živalj, na koji su Srbi i onako ogorčeni bio za najkraće vrijeme uništen. -

Obzirom na izloženo molim, da se kod nadležnih najhitnije preduzmu potrebne mjere, da se svako upućivanje Srba u ovaj kotar odmah obustavi i da se naredi, da isti ni u kom slučaju nemo gu biti ovamo transportovani, nego da se isti transportuju u one kotareve u kojima je dospjela žetve i gdje nije pretežno pučanstvo srpsko. -

Kotarski predstojnik,

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA VRHBOSNA

Primljeno dne 22. vij. 1941

Broj 21/1941 god.

sa prilogom

po pred. spisu

Датумом примљеног са поштом

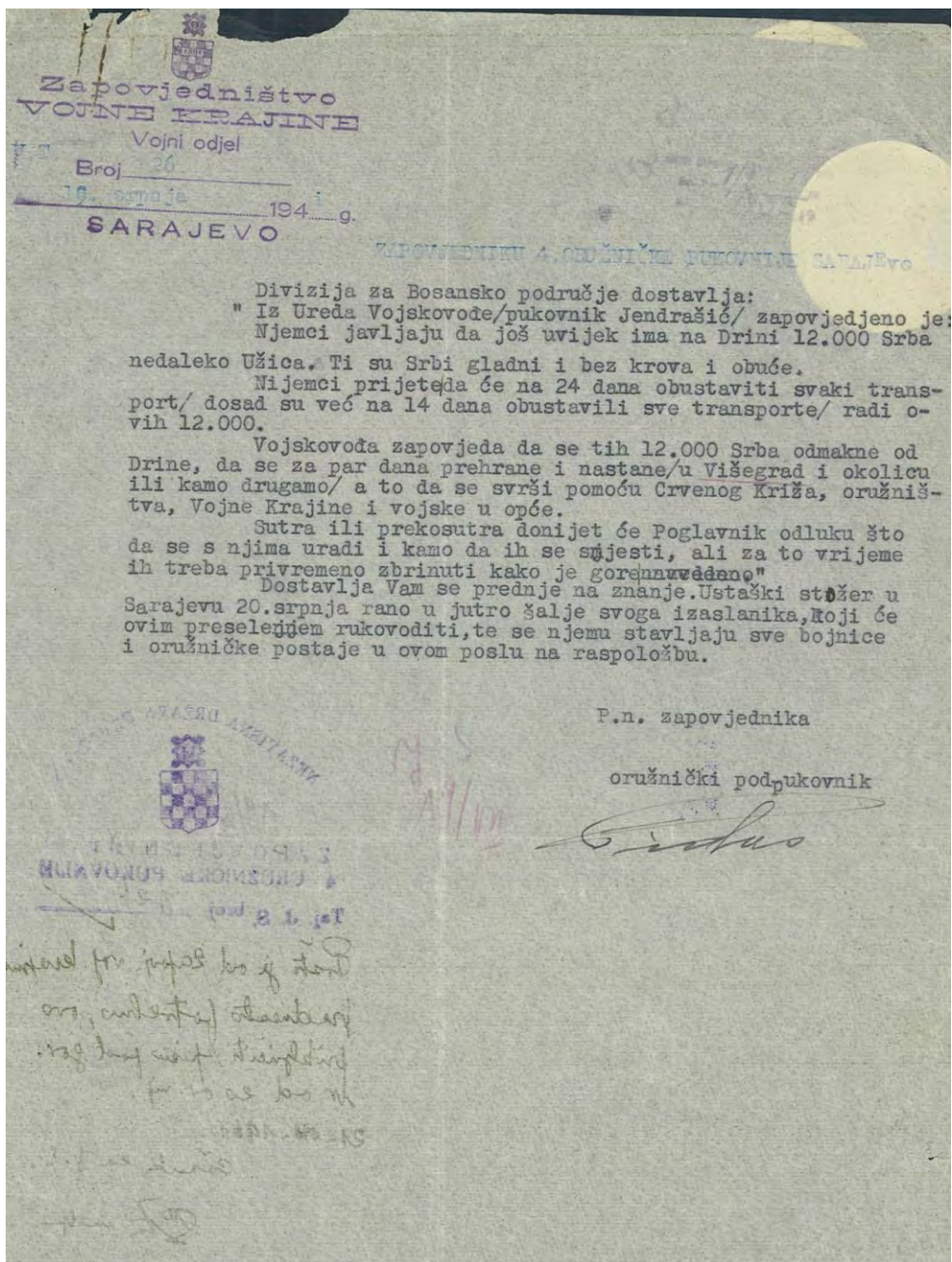
Лапчев

Kotarske oblast u Vlasenici po str. prez. 25 to. srpnja 1941
dostavio mi je sljedeće obavješće:

Li predstojnik

Čud mi je dostavio predstojnik, da se ista ni pučanstvo

Извјештај о збјегу 12 хиљада Срба уз Дрину у јулу 1941. године.

Извјештај о збјегу 12 хиљада Срба уз Дрину, недалеко од Ужица, у јулу 1941. године. У овим колонама налазе се Срби из Срема, Бачке и Баната, које су мађарске окупационе власти протјерале почетком рата. Ријеч је о породицама солунских добровољаца насељеним у Срему, Банату и Бачкој након Првог свјетског рата.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

341.485(=163.41)(497.6)(093.2)(082)
341.322.5(497.6 Стари Брод)(093.2)(082)

ЗБОРНИК докумената Стари Брод : страдање Срба током
Другог свјетског рата у романијском крају и дијеловима
источне Босне : 1941–1945 / [приређивач] Драган Радовић. -
Источно Сарајево : Фондација „Заборављени коријени“, 2024
(Зворник : Еурографика). - 639 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 1.000. - Прилози: стр. 625-639.

ISBN 978-99976-808-3-9

COBISS.RS-ID 140497153